

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08534

NOENTE UN VAYTE

Nachman Mayzel

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

נַחֲמָן מִינְזִיל

בְּאֻבְטֵעַ אָרֶן וּרְיִיטֵעַ

עֲרַשְׁתָּעֵר בָּאנְד

דְּרִיטֵע אֹוִיפְלָאָגָע

וּוִילְגָע - 1930

וּוִילְנָאָר פָּאָרְלָאָג פּוֹן בָּ. קְלָעְצָקִין

P R I N T E D I N P O L A N D

N. Majzil — „Noente un Wajte“. Tom I.
Drukarnia „Wyd. Wileńskie“ B. Kleckina, Wilno

אַיְבָה אַלְט

ז'י'ם

צען יאָר (אַלְגַּעֲמִינְגֶּר לִיטְעָרָאַרְישֶׁעֶר סְקַ-הַפְּלֵ)

פֿאָרָאַלְעָלָן:

א. הַעֲבָרָאַיְשָׁע אָוֹן יִדְיְשָׁע לִיטְעָרָאַטְוָר

ב. עַלְטָעָרָע אָוֹן יִנְגָּעָרָע יִדְיְשָׁע לִיטְעָרָאַטְוָר.

ג. פֿאָלְקָס-שְׁרִיבְבָּעָר אָוֹן אַנְטָעַלְגַּעַנְטָן-שְׁרִיבְבָּעָר

חוּיִים נְחָמָן בִּיאָלִיק

דוֹד בְּעַרְגָּעָלְסָאנְ:

א. אַ פָּאָר וּוְעַרְטָעָר

ב. בְּעַרְגָּעָלְסָאנְס "נָאָךְ אַלְעָמָעָן"

ג. "אָן אַ פְּאָרְגְּרָעְבְּטָעָר שְׂטָאָט"

ד. בְּעַרְגָּעָלְסָאנְס רָאָמָאן "אַפְּגָאנְגָּו"

גַּאֲטִיצָן:

דָּעַלְגִּיעּוֹז אָוֹן וּוְעַלְטָלְעָכָעַ פֿאָלְקָס-מְעָשָׁה.

גַּעַשְׁכְּטָלְעָכָעַ שְׂטָאָף אֵין אָנוֹגָעָר אִיצְטִיקָעָר

לִיטְעָרָאַטְוָר . . .

אַיְנָהָאַלְט אָוֹן פָּאָרָם

וּוְאַיְזָ פְּרָץ

אוּיְךְ נְיִיעָ וּוְעָנָן

צָעַן לִאָר

(אלגעמיינער ליטערטער איזער סך-הפל)

1

ין 1912 האט בעיינער מאה שבועות אונטערגעפליטט אַסְטְּרֵלְיךְן דער עפָּאכְעָן אַנְגָּעָזִיכְיָן דַּי הַוַּיְפַּטְשְׁטִיךְַפְּן דַּעַר נַיְיעַר יִדְישַׂעַר (יטערטאטור,*).

אין דער דָּאָזִיקָּעָר אֲפְשָׁאָצָּוֹג בָּאָזִירָת וַיְיךְ בָּעֵל-מחשבות אַיִן פַּילְ פְּרֶטִים אָזִיף דַּעַר קְרֻעַנְקָלְעַבְּכָעָר בָּאָדְנוֹלָאָזִיקִיט אָזִן פָּאָר-צְוּוֹיְפְּלָטְעָר אָוִיפְּפָאָסְגָּוָן פָּוָן דַּעַר יִדְישַׂעַר וַיְרְקָלְעַכְּקִיט אָזִן עַר זַעַט דָּעַרְיְבָעָר אַיִן דַּעַר לִיטְעָרָאָטוֹר צְוּפָּי, טְרוֹיְיעָרִיקָּעָט טַעַנְעָר אָזִן פָּאָרְבָּן. מַחְמָת דָּעַם קְרֻעַנְקָלְעַבְּכָעָן פָּעִיםִים, פָּוָן וּפָעָלָן בָּעֵל מַחְשָׁבָות גִּיטָּאָרוֹיס אַיִן זַיְינְדָּאָזִיקָּעָר אָפְהָאנְדְּלָוָגָג, אַיִן פַּילְ לַעֲבְּדִיקָּעָם, גַּעֲוָנְטָעָס, וּוֹאָס אַיִן דָּאָן שְׁוִין גַּעֲוָונָן אַיִן לִיטְעָרָאָטוֹר, פָּוָן אַיִם פָּאָרְחוֹיִט. אֲפְטָמָאָל פִּירְט עַר אָרְיְבָעָר דַּי שְׁוָאָצְקִיטָן פָּיָן דַּעַם אֲדָעָר יַעֲבָעָם קִינְסְטָלְעָר אָזִיף דַּעַר וַיְרְקָלְעַכְּקִיט גּוֹפָא, פָּאָרְאָלְגָּעָמִינָט עַס צְוּפִיָּאָן זַוְכָּט מָאָתוֹן אַיִן סִיוּוֹת דָּעַרְצָוֹ; וְעַן דַּעַר אֲדָעָר יַעֲנָעָר שְׁרַיְבָעָר פָּאָרְמָאָגָט נִישְׁתְּקִין שְׁעַפְּרִישָׁע מַעְגָּלְעַכְּקִיטָן צָוָעָדָה הַיְוִינָן זַיְינְדָּאָזִיקָּעָר אַיִן זַיְינְדָּאָזִיקָּעָר קִינְסְטָלְעַדְיִישָׁר הוֹיךְ, דַּיְיסְט בַּיְיַיְבָעָן זַיְינְדָּאָזִיקָּעָר אַיִן זַיְינְדָּאָזִיקָּעָר עַבְן אַיִן בָּאָגְרָץ. גַּעַזְט אַיִן פָּאָרְאָרְעָמָט.

* בעל-מחשבות – די לעצעט ליטערטער איזער עפָּאכְעָן (אלגעמיינע כארצקי, טערטאטיק), 1912.

אין אלגעמיין אַבָּעֶר אוֹן בָּל-מְחַשְׁבוֹתָעַס כָּאַרְקָטְעָרִיסְטִיךְ
 אין פָּוֹךְ אֵרִיכְטִיקָּעַ, אַוְן לִיְיָנָעַן מִיר זַי אַיצְטַן, נַאֲרַ צַעַן יָאָרַ,
 אַדְוָרַךְ, וּוּעָרַן מִיר נְשַׁתּוּם אַוְן אַיְבָּעָרָאַשְׁטַ פָּוֹן דַעַט גַּעוֹאַלְטִיקָּן
 מַהְלָן, וּוֹאָסַ לִיגַט צַוִּישַׂן דַעַר גַעַשְׂיָה דַעַר לִיטָעָרָאַרִישָׁעָר
 עַפְאָכָעַ פָּוֹן צְוִירַק מִיטַ צַעַן יָאָר אַוְן אַוְנוֹזָעַר אַיְצְטִיקָעַר לִיְיָ
 טָעָרָאַרִישַׁ-קִינְסְטָלְעָרִישָׁעַר וּוּלְטַן. מִיר זַעַן, וּוּ שְׁטָאַרְקַ מִיר זַיְיָ.
 גַעַן פָּאָר דַי לְעַצְטָעַ עַטְלַעְכָּעַ אַיְיָר אַוְסָגָעָוָאַקָּסָן. פָּאָר דַעַר קַוְרַ
 צַעַר צִיְיט אַיְזָפָרְגָעְקָוּמָעַן אַיְן אַוְנוֹזָעַר שָׁאַפְוָנָגָוּוֹלְעַט אַן עַרְנוֹסָ
 טָעָר, טִיפְעָר אַוְן בִּיזָן גַאֲרַ אַוְנְטָעָרָעָסָאַנָּעָר אַנְטוּיְקָיְיָוָגָן-פָּרָאַצְעָסָן,
 וּוֹאָס הַאָט שָׁוִין גַעַבְרָאַכְטַ שְׁטָאַרְקָעַ, רַאַדְקָאַלְעַ עַנְדָעָרָגָעָן אַיְן
 אַוְנוֹזָעַר קוֹלְטָוָר-קִינְסְטָלְעָרִישָׁן פָּאַרְנוּם אַוְן אַנְגָעַצִּיכָנָט נַיְעַ וּוּגָעַן,
 גַיְיעַ פָּעָרְסָפְעָקְטִיוֹן פָּאָר אַוְנוֹזָעַר וּוּיְטָעָרְדִּיקָן שְׁעָפְעָרִישָׁן לְעַבְנָן.
 דָאָס נַיְעַ לִיגַט נִישְׁטַן נַאֲרַ אַיְן דַי נַיְעַ וּוּרְקַ, וּוֹאָס זַיְיָנָעַן
 פָּאָר דַעַר צִיְיט דַעַרְשִׁינָעַן, נַאֲרַ בְּכָלְ אַיְן דַעַט נַיְעַם קוֹלְטָוָר.
 גַיְיסְטִיקָן צַוְשְׁטָאַנָּד, אַיְן דַעַר שְׁעָפְעָרִישַׁ-יִדְיִשְׁעָר אַטְמָאַסְפָּעַר, אַיְן
 וּוּלְכָעַר סְלַעְבָּט אַוְן סְוִיאָקָסָט דַי נַיְעַ יִדְיִשְׁעַ לִיטָעָרָאַטָּוָר, צַוְגְּלִיךְ
 מִיטַ דַעַר יִדְיִשְׁעַר קוֹלְטָוָר אַוְיָה אַלְעַ אַיְרַע גַעְבִּינוֹן.
 אַוְן בָּל-מְחַשְׁבוֹתָעַס כָּאַרְקָטְעָרִיסְטִיךְ אַוְן זַיְיָן גַעַשְׁלַדְעָרַט
 בִּילְד, וּוֹעַן מִידַ נַעַמָּן זַיְיָ פָאַרְגְּלִיכָן מִיטַ אַוְנוֹזָעַר לִיטָעָרָאַרִישָׁעַר
 עַפְאָכָעַ, שְׁטָרִיכָט בּוּלְטָעַר אַוְנוֹטָעַר דַעַט וּוּגָ, וּוֹאָס מִיר זַיְיָנָעַן
 אַדְוָרָנְגָעָגָגָעַן פָּאָר דַי צַעַן שְׁוּוֹרָעַ אַיְן בִּיזָן גַאֲרַ צַעְרוֹדְרָעָט
 יָאָרַן. דָאָס, וּוֹאָס הַאָט דָאָן אַוְיסָגָעָזָעַן גַאֲרַ נַיְיָ אַוְן סְחָאַט שְׁטָאַרָק
 גַעְרִיכְצַט, קַוְקַט שָׁוִין אַיְצַט אַרְוִיסָפָוֹן אַגְעַסְעָר וּוּיְטִיקִיט אַוְן
 אַיְן גַעְוִוִיסָע טִילְן גַעַהָעָרַט עַס שָׁוִין דַעַר גַעַשְׁבִּיכְטָעַ פָוֹן לִיְיָ
 טָעָרָאַטָּוָר אַוְן אַיְזָוִין אַן אַדְוָרַכְגָעָגָעָנָה תָקוֹפָה. פָּאָר
 דַעַר צִיְיט זַיְיָנָעַן צַזְגָעָקָוּמָעַן פִי. קִינְסְטָלְעַר, וּוֹאָס הַאָבָן צַזְגָעָגָבָן
 דַעַר לִיטָעָרָאַטָּוָר גַאֲרַ אַן אַנְדָעַר אַוְיסָזָעַן אַוְן הַאָבָן מִיט זַיְעָרַ
 וּוּרְקַ צִוְנִישַׁט גַעַמְאַכְטַ דַעַט דַי אַגְבָּאָזָן, וּוֹאָס בָּלְלַמְחַשְׁבוֹת הַאָט
 דָאָן אַוְועַקְגָעַשְׁטָלְעַט פָּאָר פִילְ לִיטָעָרָאַרִישַׁעַ דַעַרְשִׁיְגָגָגָעַן. פָּאָר
 דַעַר צִיְיט אַיְזָיִט דַי לִיטָעָרָאַטָּוָר אַוְועַק גַאֲרַ אַוְיָף אַן אַנְדָעַר וּוּגָעַן.
 אַיְנוֹיְקַע אַלְגָעַמִּיְינָע בָּאַהֲרִיפְטוֹנָגָעָן זַיְיָנָעַן מִיט דַעַר צִיְיט אַלְיָיַן
 אַפְגָעָפְרָעָט גַעְוָאַרָן, עַס זַיְיָנָעַן דַעַרְוּוֹקָט גַעְוָאַרָן נַיְעַ פָּרָאַבָּ

לעמען, ניע אופיגאָבן, אוּן עס זיינען אופיגעkomען ניע האָרייזאנטן
פֿאָר דעם יידישן שעהערישן געדאנק.

וועלכע זיינען די הײַפֿט-טַעַנְדַּעַנְצָן פֿון דער יידישער ליטער.

אטּוֹר פֿון צוּרִיךְ מיט צוּן יָאָר ?

„דָּאָס גִּיכָּע צַעֲפָלָן וּוּרָן — זָאנְט בָּעֵל-מַחְשֶׁבָּה — פֿוֹנוֹם
אלְטָן יַדְיָשָׂן לְעָפָן, וְאָס הָאָט באַשָּׁאָפָן אַ קְלִיְגָעַ מעַלעֲנִקיִיט
פֿאָר דער עַקְוִיסְטַעַנְצָן פֿון אַ יַּדְיָשָׂעַר פֿער זַעַנְלָעַ בְּקִיְיט,
הָאָט צַוְּגַלְיִיךְ אַוּוּקְגַּעַנוּמוֹן בַּיִּאָר דֻּעַם נוֹיטִיקָן פְּלָאָץ אַיִּזְנָן
נוֹיטִיקָן לְוַפְּט פֿאָר דער פֿילְעָר אַונְטוּיקְלָוָג אַירְעָאָן.“

„די היַנְטִיקָע לִיטְעָרָאָטוֹר אַונְזָעָרָע אַיִּז דָּוְרְכָּעָדְרוֹנוֹגָעָן
מיט אַ טִּיפָּן אַיְנָאָמְקִיִּט-גַּעֲפִילַן. אַיִּר הַוִּיפְּט-פְּאָרָם — די קְלִיְגָעַ
נַאֲזַעַלְעַ — אַיִּז נִשְׁתְּ קִין צַוְּפָאָלַן. סְקוּמָט אָוִיסָן, וְאֵי זַי וְאַלְטָט
סִימְבָּאַלְיִירָט די אַפְּגָעִיסְקִיָּט פֿון אַונְזָעָר אַיבְּעָרְלָעְבָּוֹנוֹגָעַן, וְאָס
זַיְנָעַן נִשְׁתְּ צְוּנוּפְּגָעָבוֹנוֹדָן מִיט די בְּרִיאַתְּ פֿערְסְפָּעְקִיְוָן פֿון
צִיִּיט אַיִּז רְוִים אַיִּז סָאַצְיָאָלָן זַיִּן.“

דער היַנְטִיקָע שְׁרִיבְעָר „הָאָט זַיִּךְ אַפְּגָעָרִיסָן פֿון זַיִּן
פְּאַטְּרִיאַרְכָּאַלְיִישָׂן עַבְרָא אַיִּז אַוּוּקָן אַיִּז דָּעַרְ גְּרוּסָעָר שְׁטָאָט
נִשְׁתְּ בְּלוֹוִן נַאֲךְ אַלְגָּעְמִינָעָר בְּלִידָוָגָן, נַאֲרָ אַוִּיךְ כְּדִי צַוְּכָן אַ
בְּנִיעָם אַיְנָהָאָלָט פֿאָר זַיִּן יַּדְיָשָׂעַר נְשָׁמָה. עַר גַּעֲפָנָט זַרְקָן דָּעַרְ
וְיַי אַיִּז אַפְּרָמִירְוָוָגָס-פְּרָאַצְעָם, פְּרָעָמָד דָּעְרוּוֹיְלַן פֿאָר זַיְנָעַן
אַיְגָעָנוּ אַיִּז פּוֹנָקָט אַזְוִי פְּרָעָמָד פֿאָר דִּי אַנְדָעָרָע. עַר רִיסְטָזִיךְ
נִשְׁתְּ אַפְּ פֿון זַיִּן פְּאַלְקָן, וְיַי זַיְנָעַן פְּאַרְגְּגִיעָר פֿון די פְּרָעָרְדִּיקָע
דוֹרוֹת — עַר וְיַי בָּאַשְׁאָפָן אַסְגָּטוּן צְוּוּשָׂן יַּדְיִשְׁקִיָּט אַיִּז
אַלְגָּעָמִין-מַעֲנְטָשְׁלָעָכָע פְּאַדְרָוָגָעָן פֿון זַיִּן נְשָׁמָה.“

די הַעֲבָרָעָאִישָׂע אַיִּז יַּדְיָשָׂע לִיטְעָרָאָטוֹר זַיְנָעַן בַּיִּזְבָּלָן
מַחְשָׁבָותָן צְוּנוּפְּגָעָבוֹנוֹדָן, אַיִּז זַיִּעָר אַונְטוּיקְלָוָגָס-וּוָגָז זַיִּךְ
בַּיִּ אִים אַיִּז אַיִּין אַיִּבְּנָה הַיִּטְלָעָכָר רִיכְטוֹגָן, שְׁטָאָמָט
אַרְוִיסָן פֿון אַיִּבעָ אַיִּז זַעַלְבָּעָ לַעֲבָנָס-דָּעְרָשִׁיבָּוֹנוֹגָעָן אַיִּז שְׁפִּיוֹזָט
זַיִּךְ פֿון אַיִּין נַאֲצִיאָנָאַלְיִיסְטִישָׂ-אַיְדָעָלְאַגְּיִישָׂעָר סְבִּיבָה.“

אַיִּז פֿון דֻּעַם אַלְעָמָעָן אַיִּז שַׁוִּין פְּאַרְשָׁטָעַנְדָּלָעָק אַיִּז נָאָן
טִירְלָעָק דָּעַר אַוִּיסְפִּיר, וְאָס בָּעֵל-מַחְשָׁבָות הָאָט גַּעֲמָאָכָתָן:

די ליעצעטע יאָרֶן באַמְּעריקט זיך אַ גָּעוֹיסֶעֶר שְׂלִילְשְׁטָאָנד אֵין
דעָר לְיטָעָטוֹר. סְדָאָכֶת זיך, אָז אֵי דִי הַעֲבָרָאִיסְטָן, אֵי דִי יַיִדִּי.
שִׁיסְטָן האָפָּן זיך שְׁוִין אוַיְסְגָּעָשְׁעָפֶט אָזָן זַיְנָעָן מַעַר נִישְׁט בְּכָח
צַו שְׁעַקְעָן אָנוֹ אַזְוִינָעַ וּוּרָק, וּוֹאָס זָאָלָן שְׁטִיָּן אַוִּיף דַּעַר
מְדֻרְגָּה פּוֹן דִי אַמְּאָלְקָעָ אַרְבָּעָטָן זַיְעָרָע. סְהָאָט הַפְּנִים, זַיְיִד
יְזָגָעַ לְיטָעָטָור וּוֹאָלָט האָפָּן צַו גִּיךְ אַפְּגָעָלָעָט, אָז דִי סִימְנִים
פּוֹן עַ, טַעַר זַיְנָעָן גַּעֲקָוּמָעַן פְּרִיעָר, אַיְדָעָר דָּאָס קַוְמָט פָּאָר
גָּאָרְמָאָל... .

II

ן וּוַיְרִקְלָעַ. דִי עַטְלָעַכְעַ יָאָר נָאָךְ דַּעַר עַלְשְׁטָאָר וּזְאָט.
לְעַנְדִּישָׁעַ רַעֲוָאָלְזִיכְעַן, נָאָר 1905—1906, אֵין דָאָט
יִרְיִשָּׁע גִּיסְטִיקָע לְעַבְנָן גַּעֲוָעַן שְׁטָאָרָק הַינְטָעָרטְשָׁע.
לִיְקָה, אֵין לְעַבְנָן הָאָט גַּעֲהָרָשָׁט דָאָן אַ שְׁטָאָרָקָע אָזָם.
בָּאָהָאָלְפָנְקִיטָם, דִי בְּרִיאַתָּע אַרְבָּטָעָר. מָאָסָן אֵין דִי דַעַמָּאָט
קְרָאָטִישָׁע אַינְטָעָלְגִּינְבָּץ זַיְנָעַן גַּעֲוָעַן לְגָמְרִי דַעְרְשָׁלָאָגָן אָזָן
אַנְטוּשָׁט. דִי אַקְטִיוּוּ פְּאַרְטִּיטִיָּה-טוּעָר זַיְגָעָן זַיְךְ אֵין פָּאָרְשִׁיָּה
דַעַנָּע זַיְיָתָן צַעְלָאָפָּן, עַמִּיגָּרָטָט, אַרְיִינְגָּעָזָוִין גַּעֲוָאָרָן אֵין פָּרָי
וּאַטָּע עַסְקָלָם אֵין זַיְךְ גַּעֲיָאנְט נָאָט חַכְלִיתָה, קִיְיָן בְּרִיאַתָּע קְוִילָּטָר-גַעְזָעָלָט
שָׁאָפְטָלְעַכְעַ אַרְבָּעָט אֵיזְוַיְנָה בְּנִישְׁט גַּעֲוָעַן, אֵין דִי לְיטָעָטָאָטָר הָאָט
גַּעֲפִירָט אַ שְׁטִילָה, דַעְרְשָׁלָאָגָן לְעַבְנָן, גַּעֲוָעַן אַיְנְגָעָשָׁלָאָסָן אֵין אַיְיָ
גַעַנְעָר, אַיְנְגָעָר וּוּעָלָטָה אֵין בְּנִישְׁט בְּכָח גַּעֲוָעַן צַו בָּאַהֲרָשָׁן דָעַם
מִידָן אֵין פָּאָרְצָוּיְפָלָטָן יִדְיָשָׁן לְעֹזָר. סְהָאָט גַּעֲפָעָלָט דִי בָּאוּעָט
גַּוְנְגָס-קְרָאָפָט, וּוֹאָס קַוְמָט פּוֹן טִיפָּעָג, גִּיסְטִיקָע בָּאַדְרָעָפָעָנִישָׁן אֵין
סְהָאָט לְחַלְלָתִין גַּעֲפָעָלָט דַעַר פָּאָטָסָ פּוֹן שָׁאָפָן. דִי לְיטָעָטָאָט
דִי פָּאָלְקָסְקוֹוָאָלָן, וּוּלְכָעַ מְהָאָט אַוְפָּגָעָדָעָט אֵין דִי יָאָרָן
1901 — 1904.

אַלְעַיְזָגָעַ אֵין יְזָגָעָדָעַ האָפָּן גַּעֲהָאָלָטָן דָאָן אֵין אַיְיָ
שְׁילְדָעָן אַיְנְצָעָלָנָה מְאָמָעָנָט אֵין אַיְנְצָעָלָנָה מְעַנְטָשָׁן פּוֹן
דָעַם פָּאָטְרִיאָרְכָּאָלָן שְׁטָעָטָל אֵין גַעֲפָרָוּבָט צַו גַעַנָּה אֵין זַיְעָרָע וּוּרָק
דִי אַיְנְצָעָלָנָה אַוְמְבָאָהָאָלְפָעָנָה יְחִידִים, וּוֹאָס רַיִסְן
זַיְךְ אַגְּוִיסָ פּוֹן זַיְעָרָע סְבִיבָה אֵין פָּאָלָן אַרְיָן אֵין דַעַר

פֿרְעָמְדָר גְּרוֹיסֶעֶר שְׂטָאַט אָוָן דָּאָרֶט בְּלְאַנְקָעָן זַי אַרְוָם אִינְגָּזָא-
 מַעַ, פְּרֻעְמְדָע. דָּוד פִּינְסְּקִי, אַבְרָהָם רִיזְעָן, ה. ד. נַאֲמְבָעָרָג, ש.
 אַש (אֵין זַיְנָע פְּרִיעְרְדִּיקָע דְּרַעְצִיְּלוֹנוֹגָעָן), ג. לְעוֹזִין, י. מ. וּוּיְיָ
 סְעַנְבָּעָרָג (אֵין פִּיל נָאָוּעָן) יוֹהָה רָאוּנְפְּעָלָד, ג. י. אַנְכִּי, ג. שָׁאָ
 פִּירָא, ד. קָאָפְּלָאָנָאָוִיטָשׁ, פֿ. הָאַלְפְּפָעָרָן, ד. קָאָסְעָל, אָוָן אַנְדָּעָרָע
 האָבָן אֵין יְעָנָע יְאָן גַּעֲגָבָן דָּעַר עִקְּרָקְלִינְעָן שְׁלַדְעָרָגָעָן פֿוֹן
 דָּאָס אַוִּיסְעָרְלָעָכְבָּי יְרִישָׁע לְעָבָן, גַּעֲגָבָן עַפְּיוֹאָדָן, בְּיַלְדָּעָרִישָׁע
 שְׁטִיקְלָעָר אָוָן בְּרַעְלָעָכְבָּי פֿוֹן זַיְךְ אַלְיָיִן, פֿוֹן זַיְעָרָע נַאֲגָעָנָע, אָנָּ
 בְּרִיטִיעָה האַיְזָאָטָן, אָנָּן דִּי פְּאַבְּזִוְיִגְתָּע אָוָן פְּאַרְטִיפְּטָע פְּאַרְהָעָל-
 טְעַנְיִישָׁן פֿוֹנָם אַלְגָּעָמִינָם אַרְוָמִיקָּן לְעָבָן, פֿוֹן וּוּעְלָט-פְּרָאַבְּלָעָמָעָן
 אָוָן אַפְּיָיְוָו אַיְיךְ נִישְׁתַּפְּנָן דָּעַם בְּרִיטִין יִדְיָשָׁן מִשְׁפָּחָה-לְעָבָן. אַיְיךְ
 דִּי יְוָגָעָנָה דִּיכְתָּעָר מָשָׁה טִיטָּשׁ, ב. לְאַפְּיָיְנָן, ג. רִיזְעָן, ז. סְעַגְלָאָ-
 וּוּשָׁש, י. פִּיכְמָאָן, אָוָן אֵין גַּעֲוָיָסָן זַיְן אַיְיךְ דָּוד אִינְהָאָרָן האָבָן
 אָוָן זַיְעָרָע לְיִדְעָר גַּעֲגָבָן דָּאָן דִּי עַרְשָׁתָע אַוְמְמִילְבָּאָרָע אַיְנְדוֹרָקָן
 פֿוֹן דָּעַר נַאֲטוֹר, עַרְשָׁתָע אַוְמְמִילְבָּאָרָע גַּעֲפִילָן פֿוֹן לְיִבְעָ אָוָן
 פְּאַרְצְוּוֹיְיִפְּלָוָגָן-גַּעֲפִילָן אֵין גַּאנְץ פְּרִימִיטִיוּוּ פְּאַרְאִינְפְּאַכְּטָע פְּאַרְמָעָן
 אָוָן אַוְיְסְדוֹרָקָן.

דִּי לְיִטְעָרָטָור האָט גַּעֲטָרָאָן אַ שְׁטוּבִּיקָן, אַיְינוֹ-צִימְעִירִישָׁן
 כְּאַרְקָטָעָר, אָנָּן דָּעַם הַלְּכִיקָן אַפְּקָלָאָגָן פֿוֹן דָּעַר טְוָמְלָדִיקָעָר
 גָּאָס. זַי אֵין גַּעֲוָעָן אָנָּסְקָעְטִישָׁע, דְּרוּוּיְיִתְעָרָט פֿוֹן לְעַמְעָנָעָן,
 דְּרוֹישָׁ אֵין נִשְׁתַּפְּנָה אַרְמָאָגָט קִיְּן עַלְעַמְעָנָהן, וּוֹאָס זַוְּלָן אַיְבָּרָאָשָׁן,
 בְּאוֹוָאנְדוֹרָעָן, אַנְטִיצִיקָן אָוָן אַיְפְּפָלָאָקָעָרָן.

אָוָן וּוֹי דִּי לְגִיט עַרְאָטוֹר, אַוְיָ אַיְיךְ אַוְנוֹעָר קְרִיטִיקָן.
 אַוְנוֹעָרָעָר קְרִיטִיקָעָר זַיְנָעָן גַּעֲוָעָן אַפְּאַלְאַגְּעָטִיקָעָר פֿוֹן
 יִדְיָיְשׁ. מִיט אַנְטִיצִיקָגָג האָבָן זַיְיָ בְּאַגְּעָנָה אַלְעָנָיְנִיְּגָגָעָמָעָן,
 וּוֹאָס זַיְנָעָן גְּרִיטָעָן צַוְּדִינָעָן דִּי אַרְעָם עַיְיָ יִדְיָשָׁע לְיִטְעָ-
 דָּאָטוֹר אָוָן אַרְיִינְצִוְרָאָן זַיְעָרָע שְׁטִימָעָן אַלְעָנָיְנִיְּגָגָעָמָעָן
 יִדְיָשָׁן כָּאָר. קִיְּן בְּאוֹוָאנְדוֹרָעָר פְּאַדְעָרָגָעָן האָט מַעַן דָּעַר לְיִטְעָרָטָור
 נִשְׁתַּפְּנָה גַּעְשְׁטָעָלָט. נִשְׁתַּפְּנָה גַּעֲוָעָן קִיְּן טִיפְּעָ, אַיְנוֹעָרָלְעָכְבָּעָאָפְּשָׁאָ-
 צִוְּגָג. דָּאָס וּוּרְקָה האָט נִשְׁתַּפְּנָה בְּאַדְרָפְּטָה בְּאַפְּרִידִיקָן דִּי אַיְגָעָנָע
 קִינְסְטְּלָעְרִישָׁע בְּאַדְרָפְּנִישָׁן. פָּאָר דִּי אַוְיָגָן אֵין גַּעֲוָעָן דָּעַר
 אַרְעָמָעָר, אַפְּגָעָשְׁטָאָנוֹעָן מַאֲסָן-לְעֹזָר, פָּאָר אַיְם האָט מַעַן

אַנְגָּגָעָמָאָסְטָן יִעַדְן נֵיִיט בּוֹך אָוֹן גֶּלְיִיך גַּעֲנוּמָעָן קְרוּנוּנָעָן דִּי אַלְעָ
 אַנְהַוִּיבָּעָר פָּאָר גְּדוֹלִים אַוְן קְלָאָסִיקָּעָר. מִהָּאָט לְחַלּוֹתִין אַנְגָּגָעָוָאָרָן
 דִּי מְאָסָן פּוֹן אַמְתָּעָר שְׁאָפָּנוֹג. נִישְׁתְּ גַּעֲנוּנָעָן קִיִּין דִּי פְּעָרָעָנְצִירָוָגָג,
 קִיִּין אַונְטָעָרְשִׁידָּ צְוִישָׁן פְּרָצָן אָוֹן רִיְּזָעָבָעָן, צְוִישָׁן אַשְׁן
 אָוֹן יְוָהָ רְאֹזָעָבָעָלְדָן. דִּי קְרִיטִיק אַיְן גַּעֲנוּנָעָן פּוֹלָ מִיטָּ
 אַיְבָּעָרְגָּעָטְרִיבָּעָנָעָ, מְלָאַחַדִּיקָּעָ לְוִיְּבָ-גַּעֲנוּנָעָן, נִישְׁתְּ פָּאָרְטִיפָּט זִיךְ
 אַלְיִין אַיְן דִּי וּוּרָק אָוֹן נִישְׁתְּ גַּעֲפָרְבָּטָ צַוְּרָנָעָן אַ צְוּוּיָּתָן, אָוֹן
 דָּעָרְמִיט אַפְּיִלוֹ שְׁאָדָן גַּעֲבָרְאָכָטָ הָן דָּעָם שְׁרִיְּבָעָר, הָן דָּעָם לְעֹזָר.
 דִּי לִיטָּעָרְאָטוֹר אַיְן וּוּנִיק גַּעֲנוּנָעָן פָּאָרְבָּנָדָן מִיטָּ דִּי אַיְבָּעָ-
 רִיקָּע גַּעֲבִיטָן פּוֹן אַיְנוֹעָרָ קְוָנָסָט, וּאוֹעַס הָאָט זִיךְ שְׁוִין אַנְגָּגָעָהָוִין אָ
 עָרְנוּסָטָעָר דָּרָאָגָג נָאָרָ מְאָדָעְנוּסָם שְׁאָפָּן. אַיְנוֹעָר טְעָמָטָעָר, מְזָוִיָּק,
 מְאָלָעָרִי הָאָפָּן זִיךְ פָּמָעָט בְּאַזְוֹנְדָעָר פּוֹן דָּעָר לִיטָּעָרְאָטוֹר דָּרָכָ-
 גַּעֲשָׁלָאָגָן אָ וּוּגָ אַיְן זִיךְ גַּעֲרִיסָן פּוֹן דִּי קָאָסָמָאָפָּלִיטִישָׁעָ-
 אַדָּעָר פָּאָלְקָסְטִימְלָעָכָעָ פָּאָרְמָעָן אָוֹן אַינְהָאָלָט צַוְּ אַיְגָעָנָר, אָרָ-
 גָּאַנִּישָׁעָר יִדְיִישָׁ-וּוּלְלָעָכָר שְׁאָפָּנוֹג.

דָּאָס אַלְעָצָמָה נִישְׁתְּ גַּעֲשָׁאָפָּן דִּי פָּאָסְנִידִיקָּעָ סְבִיבָה פָּאָר
 דָּעָם וּוּאָקָסָ פּוֹן דָּעָר פְּעוֹרְזָעְנְלָעְכָּקִיטִי אָוֹן אַיְנוֹעָר לִיטָּעָרְאָטוֹר אָוֹן
 נִישְׁתְּ גַּעֲנָעָבָן דִּי מְעַלְלָעְכָּקִיטִי פָּאָר דָּעָם פָּאָרְטִיפָּטָן, פָּאָרְצְוִוִּיגָטָן
 שְׁאָפָּן. דָּעָר גִּיסְטָרִיכִיכָּר, אַנְטָעְלָעְקָטְוּעָלָעָר, רָאָפְּבִּינְרָטָעָר מְעַנְתָּשָׁ
 הָאָט אָיְן דִּי בְּאַשְׁרָעָנְקָטָעָ רְאַמְּעָן פּוֹן דָּעָר יִדְיִישָׁעָר גִּיסְטִיקָּרָ סְבִיבָה
 קִיִּין אַרְטָטָ פָּאָר זִיךְ נִישְׁתְּ גַּעֲפָנָעָן אָוֹן מִמְּלָא אַיְן עָרָ אַרְוִיסָגָעָ-
 שְׁמוּסָטָן גַּעֲוָאָרָן פּוֹן דָּעָר סְפָעָרָעָ פּוֹן וּוּרְקָן אָוֹן וּוּרְן גַּעֲוָוִירָקָט
 אָיְן דָּעָר יִדְיִישָׁעָר שְׁאָפָּנוֹג-וּוּלָטָ. עָרָ הָאָט זִיךְ אַרְוִמְגָעָדָרִיטִ אָוֹן
 אָ זִימָט אַדָּעָר אַיְגָאנְצָן אַוְעָקָ פּוֹן יִדְיִישָׁן לְעָבָן. אַיְן לִיטָּעָרְאָטוֹר
 הָאָט גַּעֲנוּמָעָן הָעָרָשָׁן דִּי דְּרוֹכְשָׁנִיטְלָעְכָּקִיטִ, דָּאָס פְּרוּמִיטִיוֹ-פָּאָרָ-
 אַיְינְפָאָכָטָעָ, אָוֹן דָּעָר מַעְרָ אַנְטוּוִיקְלָטָעָר יִדְיִישָׁעָר לְעֹזָר הָאָט
 גַּעֲהָאָט נָאָר אָ אַיְדָעָשָׁ עַ שִּׁיְכָוָת צָוְמִידִישָׁן שָׁאָפָּן אָוֹן
 נִישְׁתְּ קִיִּין אַיְבָטִים-אַיְבָעָר לְעַכָּעָ פָּאָרְבִּינְדָוָגָ פּוֹן קַעְגָּ-
 זִימְיקָעָר וּוּרְקוֹגָן.

בְּלָעְטָעָרָן מִיר אַדְוָרָק דָּאָס רֻובָּ וּשְׂוֹרְנוֹאָלָן, זָאַמְלָבִּיכְעָר אָוֹן
 זָאַמְלָוָגָעָן, וְאָס דָּעָר וּאַרְשָׁעָוָעָר אָוֹן אַבִּיסְל אַוְיךְ דָּעָר וּוּלְגָנָעָר
 בְּיכָעָר-מְאָרָק הָאָט אַרְוִיסָגָעָוָאָרָפָן פָּאָר יְעָנָעָ עַטְלָעָמָעָ יָאָר, בְּלִיְבָן

מיר אנטשטיינט פון קינסטלערישן מישמאש, וואס האט דאן גע-
הערشت אין אונזער גיטתקער וועלט. דער „אנפירער“, דער
„לייטער“ אין געווען דער פארלעגער, וואס האט גוופירט, צוגע-
צויגן און דערגענטערט וועם ען ער האט געוואָלט און וואס
ער האט געוואָלט. וועגן ואַסערע סאיין קולטאר-קינסטלערישע
גרזפֿרִיזְגּוֹעַן פון באַשְׁטִימֶטָאָזֵנָאָסְפְּרָאָכְבּוֹעַזְוֹנָגְעַן אָזָן
פֿרְסְּפֿעְקְּטִיוֹן אָזָן אָפְּגָעָרְעַדְט. קִיְּבָעַ קָאָלְקְּטִיוֹוֹ זְוּבְּגִּישָׁן אָזָן קִיְּזָן
גַּעֲמִינְזָאָמָּעָ שְׁעַפְּרִירִישָׁן אָזָן כְּמַעַט וְוי נִשְׁתְּ גַּעַוּעַן. דִּי
איינְזִיקָּעָ פרָובָן צָו אָרְגָּאַנְזִירָן אָזָן זָאָלְמָעַן דִּי שְׁעַפְּרִירִישָׁן עַנְעָרָ-
גַּיעַ-פְּרָצָס „וּאַכְּנָשְׁרֶפְּטָה“ (וּאַרְעָשָׁ) „לייטְעָרְאִירִישָׁן מְאַנְטְּשִׁרְפְּטָן“
(וּוּלְגָעָ) „יִדְּיִשְׂעָרָלְמָאָגָן“ (קִינְסְּטָ-פָּאוֹלָאָגָ קִיְּעוֹ) — מִיט אָז אַוְיסָ-
גַּעֲשְׁפְּרָאָכְבּוֹעַם קִינְסְּטָלְעָרִישָׁן וּוּלְגָן הָאָבָן זִיךְ נִשְׁתְּ אַיְגְּגָעָבָן
און קִיְּזָן אַרְיכְּתִּיםִים נִשְׁתְּ גַּעַהָּתָן.

פִּין אַוְיבָּן אָן זִינְעָן גַּעַשְׁטָאָגָעָן לִידְסְּ קִיְּסָס „פְּרָאָגְרָעָס“
און שִׁימְינָס „וּוּלְטָ-בִּיבְּלָאָטָעָק“, אָזָן זַיִּי, מִיט זַיִּידְ גַּוְטָן
וּוּלְגָן אָזָן דָּעַר עִזְּקָר מִינְזָן פָּאָרְלָעְגָּעָרִישָׁן חֹשֶׁן, הָאָבָן זַיִּי בָּאוּוּיִּ-
לִיקְטָ דָּאָס דָּעְרִישְׁיִינְעָן פִּין דָּעַר אָדָעָר יְעַנְעָם וּוּרְקָר, פִּין דִּי אָדָעָר
יְעַנְעָ „שְׁרִיפְּטָן“. הָאָט דָּעַר בִּיכְעָרָ-מָאָרָק „גַּעַפְּאָדָעָרָט“ דִּיקָעָ בִּיכְעָרָ,
איָן אָוּעָק אָסְדָּרָה מִיט דִּיקָעָ אָוּגְּאָבָן הָאָט מַעַן דָּעְרַשְׁמָעָקָט אָ-
נָאָכְפָּרָעָג אַוְיפָּ „לייטְעָרְאִירִישָׁעָ“ זָאָלְמָזְגָּעָן, הָאָט מַעַן בִּי דִי שְׁרִיִּ-
בָּעָר גַּעַזְיָגָן אַוְיפָּ גִּיךְ אָז גַּרְגְּגָגָן צְוּנוּיְגַּעַשְׁטָעַלְטָעָ זָאָלְפִּיכְלָעָר.
דִּי יִדְּיִשְׂעָרָ פְּרָעָסָע אָזָן וּוּרְשָׁע הָאָט דָּאָן גַּעַמְאָכָט דִּי עַרְשָׁטָע,
וּשְׁתַּ זְיכְּרָעָרָ טְרִיט, גַּעַזְיָכְט אָלְץָ דָעַט וּוּגָג צָוָם מָאָסָן-לְעֹזָר אָזָן זִיךְ
גַּעַוְאָרְפָּן אַוְיפָּ דִּי שְׁוָנְדָ-רְאָמָגָעָן. זִיךְ הָאָט זִיךְ אָלְיִין פָּאָרְנוֹאָלְדָעָוּעָט,
אָבִי צָזִיעָן וּוּסָט מַעַר דָעַט מָאָסָן-לְעֹזָר אָזָן פָּאָר לְיִטְעָרָאָטָר — אָז דָעָר
עִזְּקָר פָּאָר עַרְגְּסָטָעָר — הָאָט זִיךְ שְׁטָאָרָק גַּעַשְׁרָאָקָן.
mir וּוּיְסָן אָלְעָ דִי גִּיסְטִיקָעָ סְבִּיבָה, אָזָן וּוּעַכְעָרָ פְּרָצָן
איָן אַוְיסְגָּעָקִיםָעָן צָוָמָאָן זִינְעָן קִינְסְּטָלְעָרִישָׁע אַנְשְׁטָרְעָגָגָעָן.
בִּיִּי אַרְוּמִיקָעָרָ פְּרָעְמְדָקִית אָזָן גְּלִיְגִּילְטִיקִית, בִּיִּי קָלְיִיְגְּלִעְכָעָ אָזָן
אָוּמָאִיְפָּהָעָרְלָעָכָעָ רְדִיפָהָ אָזָן אַינְטִיגָעָס, הָאָט פָּרָץ אָזָן יְעַנְעָ
יָאָרָן גַּעַשְׁטִיגָן אָלְץָ וּוּיְטָעָר אָזָן וּוּיְטָעָר אָזָן זִיךְ סִינְטָעָטִישָׁ-
שְׁעַפְּרִירִישָׁעָר וּוּלְטָ. פִּין פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ זִיְּטָן הָאָט מַעַן נִשְׁתְּ אַוְיפָּ-

געוחרט מיט פרעהheit און שפאת צו וואָרעדען פרצן און רופַּן
אַים צום פשוטן און פֿאָרְשֶׁטְעַנְּדְּלָעַן, גענוג צו דער מאָנָען די
שטענדיקע קְלִיְגַּלְעַכְעַ אַנְפָאַן פֿוֹן דוד פרישמאָן און מְרַדְּבִּ
סְפָעַטָּאָר. צִיְתְּנוֹויִזְהַאֲטַדְּאָרְפָּרְצְּן אוּסְגַּזְעַן, וַיְיַ אַדְּאָן קִיכְאָטְ
אייבער אַלְיַין האָט עַר גַּדְרִית דֵּי שְׁעַפְּרִישָׁע וַיְיַנְּטַמְּלָעַן, אַן דַּעַם
געהעריקן אַרְוַמִּיקְן מִיטְשָׁאָפְּן, אַונְזָעַר קְרִיטִיךְ, זָאָל עַס גַּעַזְגַּט
וּוּרָן, האָט וַיְיַנְּקַי מִיטְגַּהְאַפְּן די גִּיסְטְּרִיכְעַ טַאלְעַנְטָן דּוּרְכְּ
צְוִישַׁלְאָגְן זִיךְעַ אַזְוַיְשַׁן דַּעַם אַלְגַּעֲמִינְבָּעַם שְׂטִילְשְׁטָאָנְד אַן
גַּלְיִיכְגַּלְטִיךְיַט, צְוַיְשַׁן דַּעַר אַלְגַּעֲמִינְעַר דּוּרְשְׁנִיטְלְעַקְיִים, אַן
נָאָר פְּרָץ, דַּעַר שְׁטַעַנְדִּיקְעַר פְּלָאָקָעַר, וּוֹאָס האָט פְּאָרְמָאָגַט אַזְוִי
פְּלִי בְּרוּזְוּנְדִּיקְעַ אַינְטוֹץִיעַ אַן שְׁאָפְּגָן-קְרָאָפְּט, האָט גַּעַקְאָנְט
אַן דַּעַר שְׁטִיקְנְדִּיקְעַר סְבִּיבַה שָׁאָפְּן אַן שְׁטִיגְן, שְׁטִיגְן אַן שָׁאָפְּן
אוּן מִיט אַבְּזָוְנְדְּרָעַר לְיִדְנְשָׁאָפְּט אַלְצַן גַּעֲוָכְט נִיעַ, יְזָנְגַּע, וּוֹאָס
זָאָל בָּנְיִיעַן, אַפְּרִישַׁן די גִּיסְטִיךְעַ אַטְמָאָסְפָּעַר. אַן, פִּידְעַן,
אַזְוַיְשַׁט אַיְינְמָאָל גַּעַשְׁטְּרוּיכְלַט גַּעַוְאָרְן: פֿוֹן גַּרְוִיסְבְּעַנְקְשָׁאָפְּט נָאָר
נְיִיעַ מִיטְגִּיעַר אַן מִיטְפְּלָעַר, האָט עַר בִּישְׁט אַיְינְמָאָל אַרְיִיפְּגַּעַן.
לְעַגְעַט זַיְנָעַ הַעַנְט אַוְיַף סְפָּק-טַאלְעַנְטָן.

אַן אַ. וַיְיַיְטַ עַר האָט דַּאָּר צִיְּטַ-לְאָגְגַּן אַ פְּרַעְמָדָעַר אַן
איְנוֹזָאָמָעַר אַרְזְמָגְעַוְאָגְלַט צְוַיְשַׁן דַּעַר צְוִיפְּלַי וּוּרְקְלְעַכְעַר וּוּרְקְ
לְעַקְיִיט אַן נִישְׁט גַּעַפְּגָעַן פָּאָר זִיךְעַן קִיְּן פָּאָסְנְדִּיקְעַן אַרְט אַן
אַונְזָעַר קְוּלְטָר-לְיטְעַרְאִירְשָׁר וּוּלְטַט. זִיְּן עַרְשְׁטָעַר צָאָרְטָעַר פָּאָר-
טָאָגְיִקְעַר טְרִוִּים פֿוֹן זִיְּן «פָּאָרְטַאָגְ» האָט בַּאָגְעָנְט אַ קְאַלְטָע
אוּן בַּיו גַּאֲרַטְרַוְקָעַנְעַ אַפְּשָׁאָצָוְגַּג. דּוּרְנָאָר, נָאָר לְעַגְעַרְעַר הַפְּסָהָה,
קוּמָט עַר מִיט זִיְּן «אַיְן פִּיעַר». עַר בַּלְאָגְנָקָעַט וּוּדְעַר אַרְוָם אַיְנָם
וְלֹאַ פֿוֹן אַונְזָעַר פְּאָרְאִיְיַ נְפָאָכְטָעַר וּוּרְקְלְעַכְקִיט אַן מִיר בַּאָקְעָמָן פֿוֹן
אַיְם אַפְּגָעַרְסָעַנְעַ גַּרְזָן דּוּרְן זִיְּן «שְׁטוּמָעָן». די אַיְנוֹזָמְקִיט פֿוֹן
אַט דַּעַר קְלִיְגַּעַר אַן זַיְבְּרָעַר פְּעַרְזְּוּנְלְעַקְיִיט, וּוֹאָס האָט שְׁפָעַנְ
דיַק גַּעַגְאָרָט אַן גַּעֲוָכְט דַּאָס פְּאָלְקָאָמָע, אַרְגָּגָנִישְׁ גַּעַוְנְטָע, פָּאָר-
גַּאנְצָטָע קִינְסְטְּלְעַרְיִישָׁע סְבִּיבַה, אַיְן דַּעַן בִּישְׁט כָּאַרְאָקְטָעַרְיִיסְטִישְׁ
פָּאָר דַּעַר נִישְׁט-דּוּרְוּאָקְסְנִיקִיט פֿוֹן אַונְזָעַר גִּיסְטִיךְ לְעַבְנָן
איְן יְעַנְעַר צִיְּטַ?

דַּאָס זַעַלְבָע האָט אוּרְקָעַטְרָאָפְּן מִיט דַּעַם נְטָהָר מַיְ

וַיְהִי עֲרָשֶׁתַעַד לִיטָעָרָאִישׂעַר אַרְוִיסְטָרָעַטְוָנָג הָאָט עַר זִיךְ בָּאוֹזִין
מִיטַ נִיְעַ טָעָנָעַר, נִיְעַ פָּאָרָטָעַן אָזֵן נִיְעַם סְטִיכַן. עַר הָאָט גָּעָבָרָאַט
שְׁיַינָע, צִיכְטִיקָע אָזֵן מַעְרָקוּירְדִּיק-אַרְגְּיַונְעַלְעַ זָאָקָן. דִּי מַעְשִׁוָת
אַפְּבָעַר קָוָמָעָן אָוִס בַּיִים באַגְּרָעָנָעָצָן לְעַזְעַר פָּרָעָמָע, אַגְּגָעָשָׁמָעָקָט
פָּוֹן רַוְסִישַׁ-פּוֹלִישַׁע דָעָקָדָנָטָן (וְעַזְגְּסָקִיס אַרְטִיקַל אִין "שְׁטִימָעַי").
אָזֵן גָּסָתָר וּוָעָרָט פָּאָרָטָיבָן פָּוֹן אָזְנוֹעָר, לִטָעָרָאִישׂעַן הַכִּיכְבָּעָן
אִין אַ הָעָק, גָּעָמָט דָעַמְלָמְדִישָׁן טִיטִיל אִין הָאנְטָן, אָזֵן זָעָלָטָן.
זָעָלָטָן בָּאוֹזִיּוֹת עַר זִיךְ פָּוֹן זִיךְ וִיְהִין וִיְנְקָלָק. קָוָמָט עַר מִיטַ זִיךְ צְעָרָטָן
לְעַכְן "פְּרִיכְיָגָע", אָזֵן דִּי, וּוּלְכָבָעָהָטָן שָׁוֹן בַּיִם האַרְבָּסְטָן,
בָּאַמְעָרָקָן עַס נִישָׁת. בָּרָעָנָגָט עַר זִיךְ צְאָפְלִיךְיָקָן "גַעַזְאָנָג אָזֵן אַ
גַעַבָּעָט" אָזֵן זִיךְ יַחַתְעָרָפָעָן דִּי "זָוִיבָן פָּאָסְטוּכְעָרָי" אָזֵן אַ
מִיטַלְמָעָסִיקִיט גַלְאָצָט מִיטַ דִּי אַוְיָגָן. דִּי "זָוִיבָן פָּאָסְטוּכְעָרָי" אָזֵן אַ
מַעַשְׁהָ" רַיְצָן שָׁוֹן גָּאָר אַוְיָף אָזֵן עַס וּוָעָרָט באַשְׁטִימָט — "לֹא
יבָא בְּקָהָל!"

נִשְׁתַ קִין בָּעָסָעָרָעָא בָּאַצְיָוָגָהָט גַעַהָאָט פָּרָץ הַיְרָשָׁה
בֵּין מִיטַ זִיךְ דָרָכָמָעָן אָזֵן מִיטַ זִיךְ יַוְגָגָן טַעַצָּטָרָע. עַרְגָעָן
וּוִיטַ פָּוֹן דָעַר קָאָכְעָדִיקָעָר וּוָאָרְשָׁע אָזֵן וּוּלְגָעָן הָאָט עַר אַגְּגָעָן.
הַיְבָן מִיטַ זִיךְ יַוְגָגָר, זָוְכְנִידִיקָעָר טָרוֹפָע, אָזֵן עַרְגָעָן, אָזֵן אַ
פָּאָרוֹאָרָפָן יַדְיָשָׁ שְׁטָעָטָל אָזֵן דָעַר לִיטָעַ, אַיְזָן פָּרָהָה נִשְׁמָתָהָן פָּוֹן
דָעַר טָרוֹפָע.

אָזֵן אָזְנוֹי הָאָט זִיךְ גַעַזְגָגָן הָאָרָט בֵּינוֹ אַפְּאָר יַאֲרָפָר דָעַר
מְלָחָמָה. אַפְּהַעַנְטִיקִיט, פָּאָרְצָוְוִיְפָלָגָג, גַעַזְלָשָׁאָפְטָלָעָכָע אַפְּאָטִיעָ
אוֹן קוֹלְטָוּר-קִינְטָלְעָרִישָׁע אַפְּגָעָשָׁטָאָגָעָנְקִיטָי.

III

וַיְהִי אִין דִי פָּאָר יַאֲר פָּוֹן פָּאָר דָעַר וּוּלְטַ-מְלָחָמָה
הָאָט זִיךְ אַגְּגָעָהָיָבָן אַטְיִפְעָר אַיְבָעָרְבִּיאָךְ אִין אָרָנוֹ
וּעַר גַיְסִיטִיךְ לְעַבָּן, צְוֹזָמָעָן מִיטָן אַוְיָפָוָאָן פָּנָסָן
פָּאָלִיטִישָׁ-גַעַזְלָשָׁאָפְטָלָעָכָן לְעַבָּן, הָאָט זִיךְ בַּיִדְיִי "יַדְיִי"
שַׁע פָּאָלִיקָסָ-מַאֲסָן אָזֵן דָעַר "יַדְיִשְׁעָר אַיְנְטָעָלִיגָעָן דָעַר
וּוְעַקְטַ אַטְיִפְעָר אַיְגָטָעָרָעָס צַו אָזְנוֹעָר שָׁאָפָן. סְיַחְאָט זִיךְ אַגְּגָעָהָיָבָן אַ
שְׁטָאָרָקָעָן צְוֹפְלָסָן פָּוֹן נִיְעַ אַיְנְטָעָלִעָקְטָוּלָעָ פְּחוֹת, וּוּלְכָבָעָהָטָן

ארײַנְגָּעֶב-אַכְּטַ מִיט זִיך אֲרֵיכַן קֹלְטוֹר-פֿאַרְמָעָן. די נִי-גַּעֲקָוּמָעָן-
גע אַינְטַעְלִיגָּעָן, דָּרְצָזִיגָּן אוּפִיף דָּעָר אַיְרָאַפְּעָאַישָׁר קֹלְטוֹר אָזָן-
קוֹנוֹסֶט, הוַיְבַּט אָזָן אַרְגָּאַנִּישָׁ אַרְיִינְצָוָאַקְסָן אָנָם קַעְפָּעָר פֿוֹן יִידָּי-
שָׁעָר שָׁאַפְּוִינְגָּן אָזָן טְרָאָגֵט אַרְיִין אַיְרָשָׁפְּעָרְשָׁן אַיְמָרוֹ אָזָן דָּעָר-
הוַיְבַּט די יִידִישָׁ לִיטְעָרָאַטָּר. עַס קוֹמָעָן צָו אוּפִיף פֿאַרְשִׁידְעָנָעָן
געַבְּיָתָן פֿאַכְּלִיָּת אָזָן עַס הוַיְבַּט זִיך אָזָן די דִּיפְעָרָעָנְצִירָוָנָג אָזָן די
צַּעְגָּלִידְעָרָוָנָג פֿוֹן קֹלְטוֹר. אָזָן קִינְסְּטַלְעָרִישָׁ שָׁאַפְּוִינְגָּס-כְּחוֹתָה. עַס
שָׁאַפְּט זִיך די מעְגָּלְעָכְקִיָּת פֿאַר וּוּיְטָרְדִּיקָן וּוּאָקָס אָזָן סִיטָּעָן-
מַאְטִישָׁעָר נַאֲטִירְלַעְכָּר אַנְטוּקִיְּלִינְגָּן פֿוֹן יַעַדְן אַרְטָ קוֹנוֹסֶט. אָזָן
אוּמָעָתוֹם, אוּפִיף אַלְעָ גַּעַבְּיָתָן פֿוֹן יִדְיָשָׁעָר קֹלְטוֹר רַוְּדָעָרְתָּ זִיך :
אין שָׁוֹל, לִיטְעָרָאַטָּר, מוֹיִיך, מַאְלָעָרִי אָזָן טָעָטָעָר.

עַס וּוּרְטָ אַוְּפָגָעוֹאַרְצָלֶט דָּעָר רַחְמוֹת אָזָן נַעֲפָעַן גַּעֲפִילָן
צָו יִדְיָשָׁעָר קוֹנוֹסֶט. די יִדְיָשָׁעָ שָׁאַפְּוִינְגָּה הָעָרָט אוּפִיף צָו זִיך אָזָן
פֿרָאַדוֹקָט פֿוֹנָם אַינְטַעְלִיגָּעָנָט צַוְּלִיבָן „אַרְעָמָעָן“ פָּאַלְקָן. זִיך רִיסְטָ
זִיך אַרְיִין אָנָם אַינְטַעְלִיגָּעָנָט לְעַבְּן פֿוֹנָם אַינְטַעְלִיגָּעָנָט, הוַיְבַּט אָזָן
בְּאַפְּרִידִיקָן אָזָן אוּפְּרִיעָגָן אִים זַעְלְבָטָה. דָּעָר קִינְסְּטַלְעָר לְאַזָּות זִיך
נִישְׁטָ אַרְאָפָּצָ צָו דָּעָר יִדְיָשָׁעָר לִיטְעָרָאַטָּר, פֿאַסְטָ זִיך נִישְׁטָ צָו
צָו די אַיְנְפָאַכָּע, פֿרִימִיטִיוּעָ פֿאַרְמָעָן. נַאֲרָ פֿאַרְקָוּרָט — דָּעָר-
הוַיְבַּט זִיך אָזָן דָּעָרְהוַיְבַּט זִיך צַוְּזָאמָעָן. עַס וּוּרְטָ פֿאַרְטִּיפְּט דָּעָר
שְׁעַפְּרָעִישָׁעָר גַּעַדְאַקְעָן-גַּאֲנָגָן, אָזָן צַוְּזָאמָעָן מִיטָּן פֿאַרְבָּעָם פֿוֹן דָּעָר
יִדְיָשָׁעָר גַּיְסְטִיקָעָו וּוּלְטָ וּוּאָקָסָן אַיְיךְ פֿאַנְאַנְדָּעָר די עַטְּשִׁישָׁ-עַסְטָעָטִיָּן
שַׁע אִימְפָּלְסָן אָזָן בָּאָגְרִיפָּן. עַס קוֹמָט די שְׁטָאַרְקָע אַוְּמַצְוּפְּרִידְנָהָאָן אָזָן
נִישְׁטָ בְּאַפְּרִידִיקִיָּת מִיטָּן די בָּאָגְרָעָנְצָטָע, פֿאַרְיָהִיְפָאַכָּטָע אַיְנָ-
הַלְּטָ אָזָן פֿאַרְמָן, צָו וּוּלְכָעָן די פֿרִיעָרְדִּיקָע שְׁרִיְבָעָר הַאָבָן גַּעַ-
שְׁטְרָעָבָט אָזָן צַוְּגָעָפָאָסָט זִיך. צַוְּזָאמָעָן דָּרְמִיטָּן קוֹמָט די טִיפְּעָ
אָזָן עַרְגָּסָטָע אַפְּשָׁאַזְגָּנוֹג, אָזָן דָּאָס פֿרִיעָרְדִּיקָע פֿאַרְהִיְלִיקָן פֿוֹן
יַעַדְן קוֹנוֹסֶט-וּוּרָק וּוּרְטָ אַיְן מַאְלָ פֿאַר אַלְעָ מַאְלָ אַפְּגָעָוֹאַרְפָּן.
דָּאָס אַיְן פֿאַרְגָּעָקָוּמָעָן אוּפִיף אַלְעָ גַּעַבְּיָתָן פֿוֹן יִדְיָשָׁעָר שאָ-
פֿוֹנָגָן. דָּאָס „אַיְבָּעָרְשָׁאָצָן פֿוֹן די וּוּרְטָן“ אַיְן דָּוְרָכְגָּעָפְּרִיט גַּוּוֹאָרָן
עַנְעָרְגִּישָׁ, מִיטָּן שְׁטָאַרְקָן אִמְפָּעָט אָזָן מִיטָּן גַּעַנְגָּעָ דָּרְיִיסְטִיקִיָּת אָזָן
מַאְלָעָרִי, אָזָן מוֹזִיק אָזָן דָּעָר עִקָּר אָזָן לִיטְעָרָאַטָּר. פֿילְ פֿוֹן די
גְּרוּיסָטָע, אָנָעָרָק עַבְּטָע קִינְסְּטַלְעָר זַעְגָּעָן דָּוְרָק דָּעָר אַיְצְטִיקָעָר קְרִיָּ-

טיק און דערהויפט דורך דער קרייטיק פון מאָדרענעם יידישן אינטעליגענט אַראָפֿגעצִיגּן געווארן פון זיינר פריערדיקער הוין, און אַזְוִי-אַרום צוֹגֶעֶרֶיט דעם אַרט פֿאָר נִיעַזְוָגֶעֶן קִינְסְטְלָעֶר. דאס פְּרִימִיטִיוֹז אַון אַיְינְפָּאָכָּע, דאס סְעַנְטִימְעַטָּאָל - יִדִּישְׁלָעָכָּע, דאס אַוְיסְטְּרָלָעָכָּע אַון סְטִילְזְוִירְטָעָס טִילְלָאָזָּוע אַזְוִי אַיְינְמָאָל פֿאָר אלע מָאָל באָקְעָמְפָט געווארן דורך דער ערנְסְטָעֵר קוֹנְסְטְ-בָּאָצְיְינְג.

דער לִיטְעָרָאָטוֹר אַון קוֹנְסְטָעֵט גַּעַשְׁטָעַלְט גַּעַוְאָרָן גַּרוֹוי-סֻעָּפָּאָדְעָרְיוֹנוֹעָן: זַיְמָוָן אַיְנְגָעְפָּאָכָּטָן וּוּרְעָן אַיְמָן יִדִּישְׁן גַּיְסָ-טִיקָּן לְעַבְּנוֹס-גַּעֲוּעָב אַון מוֹזָן אַוְיסְטְּרָיְקָן דַּעַם גַּאנְצָן סְכוּם אַבְּעָר-לְעַבְּנְגִישָּׁן, פְּרָאָבְּלָעָמָעָן אַון וּוּיְתָאָגָן פִּינְסָמָאָדְרָעָנָעָם יִדָּ, וּוָאָס לְעַפְּטָמִיט גַּאֲרָד דַּעַר וּוּלְטָט, וּוָאָס טְרָאָגָט אַין זַיְמָן אַוְנוּוּרָסְאָלָעָר פְּרָאָבְּלָעָמָעָן אַון אַוְנוּוּרָסְאָלָעָר בָּאָגְרִינְן אַון אַיְזָן טִיךְ-אַיְנְגָרְלָעָר אַון אַרְגָּאָנִישׁ אַז יִד אַון מַעֲנְטָש. דַּעַר קָאָמְפְּלִיצְיְרָטָעָר, אַוְנוּוּרָסְאָלָעָר גַּעַדְאָנָק אַון דִּי וּוּלְטָלָעָכָּע הַיְינְצִיְּתִיכָּע אִמְפּוֹלָסָן פָּאָדָרָעָן אַנְטוּוּקְלָטָעָפָּאָרָמָעָן אַון מַאָדְרָעָנָע אַוְיְפָאָסָונָגָפָּן מַאָדְרָעָנָע אַיְדָאָפְּעִישָּׁן מַאָשְׁטָאָב, — אַנְדָּעָרָשׁ פְּאָרָהָאָלָט עַס דַּעַם גַּעַדְאָנָק אַיְדָאָפְּעִישָּׁן פָּוּנָם נִיְּיעַם מַעֲנְטָש. אַין וּוּבָאָלָד עַס וּוּרְעַת טִיךְ-אַיְנְגָעָ-לְעָן אַיְן אַגְּאָנִישׁ אַוְיסְגָּעָטְרָאָגָן, אַין וּוּבָאָלָד מַעַן אַיְנְגָעָ-פָּלָאָכָּטָן אַיְמָן אַרְוּמִיקָּן וּוּרְיקְלָעָכָּן לְעַבְּנוֹס-שְׁטִיגְעָר, מוֹזָן דִּי פָּאָרָם זַיְמָן אַיְדִּישׁ, אַרְיִינְגְּעוֹחָקָסָן אַון פָּאָרוּוֹאָקָסָן מִיטָּיְדִּישָּׁ בְּלוֹט אַון מַאְרָךְ אַון מַמְּלָא אַיְזָן דִּי אַנְטְּפָלָעָקָוָגָד דָּוְרָכָאִים אַיְדִּישׁ אַון אַנְגְּוּזָאָפָּט מִיטָּיְדִּישׁ סְטִילָן אַון קָאָלָאָרִיט.

יִיְדִּישְׁ עַר סְטִילָן אַון קָאָלָאָרִיט, אַבְּעָר נִישְׁטָיְדִּישׁ לְעַכְעַר. דַּעַר פְּאָלְקָסְ-פְּרִימִיטִיוֹו, דִּי פְּאָלְקָסְטִימְלָעְכְּקִיִּט קָאָן שְׂוִין בְּשִׁום אַוְפָּן נִישְׁטָיְד זַיְמָן אַנְהִיבָּא אַון סְוִי פָּוָן שָׁאָפָּן. דִּי פְּאָלְקָסְ-טְּמִלְלָעְכְּקִיִּט, וּזְיַעַן צְוֹעָק פֿאָר זִיךְרָאָן, אַיְזָן אַדְוָרָכָּ-גַּעַגְּנָגְעַבְּעַע שְׁטוּפָע. דַּעַר פְּאָלְקָסְטִימְלָעְכְּרָפְּרִימִיטִיו מוֹזָן אַגְּנִישׁ אַרְיִינְגִּין אַיְמָן יִסְׁדָּק פָּוּנָם סְטִילָן, פָּאָרָם אַון טָאָן פָּוָן דַּעַם מַאָדְרָעָנָע אַנְדִּיוֹדוּעָלָקְ-קִינְסְטְלָעְרִישָׁן שָׁאָפָּן. דִּי פְּשָׁוּטָעָא אַיְבָּ-פָּאָכָּע זָאָמְלָ-אַרְבָּעָטָעָפָּן פְּאָלְקָ-מְעַשָּׁה, פְּאָלְקָסְ-זִיְדָטָרָעָט אַפָּ דָּס אַסְטָט דַּעַר סְטִילְזְוִירְטָעָר בְּאַאָרְבָּעְטָוָגָג, דַּעַר אַנְדִּיוֹדוּזָאָלְיְוִירְטָעָר שָׁאָ-פָּוָג, דַּעַר נִיעַר אַינְטְּפָלָעְקָטָוּלָעָר אַוְיְפָאָסָונָגָפָּן אַלְטָן גַּוְסָּחָ-פְּרִימִיטִיוֹ.

דער פראָצעס פון דעם ערנשטיין פֿאַרטֿיפֿן זיך אין דעם
יידישן קּוֹלְטוֹרְ-שָׁפֵן בְּרַעֲנֶגֶט מִיט זיך נאָך עֲפָעָס: עַר דָּעָרוֹויַיַּי
טַעַרְטַּ פֿוֹן אָנוֹנוּרְ שָׁאָפֵן דַּעַם אַפְּגַעַפְּרַעַמְּדַטְּן, זָאתָן, האַלְבְּ-אַסִּימְ-
לְרַטְּן בְּ עַ-הַ בִּית, וּזְאָס קּוֹמֶט צָו יִדְישֶׁר לְיִטְעַרְאָכָּור אָוֹן קוֹנְסַט
פֿוֹן בְּעַנְקְשָׁאָפֵט נאָך עֲכָלְ-יִדְישְׁלַעְכָּעַ מְתֻעָמִים: אַרְוִיסְ-יַעֲנָעַן בְּיַיַּי
שְׁלַוּם-עַלְיכְּמַעַן דַּעַם יִדְישֶׁן אָנוֹקְדָּאָטְן, גַּעֲפְּגַעַן אָין דַּעַם יִדְישֶׁן
בְּיַיַּד דַּעַם יִדְישְׁלַעְכָּן "זָכָר לְחֹרְבָּן", דַּעַם יִדְישֶׁן לְבּוֹשָׁן, אָוֹן אָין
דַּעַם יִדְישֶׁן טַעַטְעַר אָנוֹזְקוּוֹלְעַן פֿוֹן דַּעַם יִדְישֶׁן זָמְרַל אָוֹן טָעַנְצָלַן.
דַּי מָאָדָרְנָעַ יִדְישֶׁשׁ שָׁאָפֵן בְּאַפְּרִידִיקְטַּ נִישְׁתַּדְּלַעְכָּעַ
בְּעַל-הַבִּית נאָך עֲכָלְ-יִדְישְׁקִיטְט, עַר דָּעָרוֹויַיַּטְּרַט זיך פֿוֹן אַיר. עַס אַיז
אַ מעַלהַ פָּאָר דַּעַר קוֹנְסַט, זִי הַאָט זיך בְּאַפְּרִידִיטַּ פֿוֹן דַּעַם צַעְפּוֹלְטַּן.
ニישטיקן עלעמענטן.

אוֹבוֹעַר קּוֹלְטוֹרְ פְּעַרְעַפְּרַעְיַע קְרִיטְטָאַלְיוֹזִירַט זיך וּזְאָס וּוַיְטַעַר
אַלְץ מַעַר אֹוִיס. מִיר פְּאַרְמָאנְגַן שְׂוִין אַ בְּאַדְיִינְדִּיקְעַ צָאַל אַנְטוֹוַיְקַלְטַעַן
בְּאַוּוֹסְטוֹוִינְיקַע לְעוֹזָר אָוֹן צּוֹשְׁוִיעַר, וּזְאָס טְרָאָגַן אַרְיַין אָין יִדְישֶׁן
שָׁאָפֵן אַ שְׁיַין פְּאַרְמָעָגַן פֿוֹן קִינְסְטַלְעַרְיִישַׁן גַּעַשְׁמָקָן אָוֹן אַינְטַעַלְעַקְעַן
טוּעַלְלַע בְּאָגְרִיפַן. אַ דָּאנְקַע דַּעַם אַלְץ שְׁטִיגְגַּדְיִקְעַן אַינְטַעַרְעַס פֿוֹן דַּיַּי
פְּאַרְשְׁטִיְיַעַר פֿוֹן פְּאַרְשִׁידְעַנְעַ קְוֹנְסַט-גַּעַבְּטַן, וּוְעַרְטַּ אַלְץ מַעַר דַּעַר
גַּעַנְטַעַרְעַט אָוֹן אַרְטַּ קְוֹבְּשַׁט צָו דַּעַם צּוֹוִיטַן אָוֹן עַס שָׁאָפֵט זַוְּרַ
אוֹוַיְ-אַרְוָם דָּאָס גַּעַמְיַיְזָאָמָעַ, בְּשַׁוְּתְּפַתְּדִיקְעַ שַׁעַפְּרִירְעַשׁ לְעַבְּן: אָוֹן
דַּעַר נִיעַר מַזְיַיק אָוֹן מַאְלְעַרְיִי צִיְעַן זַוְּרַ פְּעַדְעַס פֿוֹן דַּעַר לְיַיַּי
טַעַרְאַטְוַר, עַס וּוּבְּטַזְיַיךְ זַוְּרַ אַזְוִי אַוִּיס אַיִּין גַּעַוּבָּ, אָיִין אַלְגַּעַמְיִין
סִינְטַעַנְטִישַׁ קְוֹנְסַט וּוּרְקַעַן. זַוְּיַי גַּעַמְעַן שְׂוִין נִישְׁתַּדְּלַעְכָּעַן דַּעַם רְוִיְעַן
פְּאַלְקְסְטִימְלַעְכָּן שְׁתָאָףַ, זַוְּיַי גַּעַנְסַן שְׂוִין פֿוֹן דַּעַר אַיבְּרַגְעַדְיכְּטַעַן
טַעַר, סְטִילְיַזְוִירְטַעַר אָוֹן אַינְדוּוֹיְדַּלְיוֹזִירְטַעַר פְּאַלְקָס-מַעַשָּׁה בְּיַי
פְּרַצְן. דַּעַר סְטִילְ אָוֹן קָאָלָאָרִיט אַיִּוֹן שְׂוִין נִישְׁתַּדְּלַעְכָּעַן דַּעַר רְוִיְעַר
פְּרִימִיטִיוֹ, נאָך בְּאַשְׁטְרָאַלְטַ פֿוֹן דַּעַר הַיְנָטוֹוּלְטִיקְעַר דִּיכְטַעַרְיִישַׁר
שָׁאָפְּגָנָג. אָוֹן פְּאַרְקָעַרְט, אָיִן דַּעַר נִיעַר דִּיכְטָוָגְהַזְבָּן מִיר אָן צָוַי
שְׁפִירַן פְּאַרְבָּן אָוֹן שְׁטִימְגַגְעַן פֿוֹן פְּאַרְשִׁידְעַנְעַ גַּעַבְּטַן פֿוֹן דַּעַר
יִדְישֶׁר מָאָדָרְנָעַר קְוֹנְסַט.
וּוַיְפַּלְלַ גַּעַמְיַיְזָאָמָעַ אָיִן סְטִילְ, אָיִן אוּפְּפַאְסָוָגַ, אַיִּם סִינְטַעַן
אָיִן פְּאַרְאָן אִין דַּי מַזְיַיקְאַלְעַ וּוּרְקַעַן. מַיְלַגְעַר, אָיִן דַּי קוֹנְסַט.

צייכונגען פון מאָרָק שאָגאָל מיט די פֿאָלקֿסְטִימַלְעַכּוּ גַּעַז
שייכטען פון פרִיך אָון מעשהלעך אַין פֿערזֶן פון דַעַם נְסֵתָרָ ?
אָון האַלְט שוֹין דַעַן בִּישְׁתָּאָס שְׁטוּטָל, וֹאָס וּוּעֶרט אַיצְט גַּעֲגַבָּן
דיַרְךְּ דיַיְונְגָעַ מְאַלְעָר, שוֹין וּוּיִיט-וּוּיִיט פון דַעַם פֿאָטְרִיאַרְכָּאַלְן
מענְדְּלִישָׁן אָון שְׁלוּסָט-עַלְיכִימְשָׁן שְׁטוּטָל אַין אַפְּלִיכְוּ אַידְילְשְׁ-רְאַמְּאָנוּ-
טִישְׁן שְׁטוּטָל פון שְׁלוּסָט אַש ? לְגִינְט דַעַן נְיִשְׁתָּאָוּף דַעַם וּיְיעַם
שְׁטוּטָל פון דַעַר מְאַדְעָרְנוּר יִדְיְישָׁר קְוֹנְסָט דַעַר טְרוּיְיגְּלִיכְעָר
קְהַלְתְּ-מְאַטְּיוֹ, דיַהְאַרְבְּסָט-שְׁטִימְוָנָג פון דַוד בְּעַרְגְּלִיכְעָס אַפְּגָאנְגָּ ?
אָון דַעַר בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, וֹאָס וּוּעֶרט גַּעַשְׁלִיכְעָרְטָ דַודְךְּ דיַיְונְגָעַ
קְיִנְסְטְּלָעָר, וּוּי. ב. רִיבְאָק אָון אַנְדָעָר. אָין דַעַן אַין אַים גַּעַז
בְּלִיבָּן עַפְּסָס וֹאָס פון דַאָס סְעַנְטִימְעַנְטָאָל-בְּעַנְקְעַנְדִּיכְעָ, וֹאָס בַּיִּ
דַוד אַיְינְהָאָרָן ? פֿאָרְהָאָקָט אָין פְּאָר זַיִּדְךְּ דַעַר בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ אָון אָ
פֿאָרְשָׁלָאָסְעָנָעָר, וּוּי פֿאָרְהָאָקָט עַר אַיִּז אָון אַיְינְגָאנְצָן פֿאָרְשָׁלָאָסְנָ
פְּאָר דַודְךְּ מְאַדְעָרְנוּ יְוָנָגָעָ דִיכְטָעָר אָון שְׁרִיבְעָר, אָון שְׁטִיְּן אַיִּז
דַעַר בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ פְּאָר וּוּי גַּעַבְּלִיבָּן, וּוּי אַפְּאָרְגְּלִיכְוּזְעָרְטָעָ מְצָבָה פון
אַם אָל אַיִּז גַּעַוּעַ ?

דיַ נְיִיעַ יִדְיְישָׁר מְאַלְעָר אָון מְזַוְּיקָעָר צְוָאָמָעָן מִיט דַעַר
יִדְיְישָׁר דִיכְטָוָגָג הַאָבָן זַיִּד אַפְּגָעָזָעָט פון דַעַם אַוִיסְעַרְלְעַכּוּן יִדְיְישָׁ
לְעַכּוּן לְבּוֹשָׁ אָון זַוְּכוּן צַוְּאַנְטְּפְּלָעָקָן דַאָס מְעַנְטְּשָׁלְעַכּוּן אַיִּן יִידְךְּ,
דַאָס אַזְגְּיוּוּרְסָאָלָעָ אַיִּן דַעַר יִדְיְישָׁר נְשָׁמָה. אָון נְאַכְמָעָר : פְּאָר
זַיִּי עַקוּיסְטִירָט לְחַלְוָתִין נְיִשְׁתָּה דַיִּצְעַלְיָנָגָעָ פון מְעַנְטָשָׁ אַיִּן יִידְךְּ.
עַס אַיִּז אַיְצְט גַּעַשְׁאָפָן גַּעַוְּאָרָן דַעַר אַרְגְּאָנִישָׁר סִינְטָעָוָן פון דַאָס
יִדְיְישָׁ-מְעַנְטְּשָׁלְעַכּוּן אַיִּן לְעַבְּן אַיִּן קְוֹנְסָט.

דיַ מְאַלְעָר אָון דַיִּ מְזַוְּיקָעָר, וּוּי דיַ יִדְיְישָׁ דִיכְטָעָר, הַאָבָן
זַיִּד בְּאָפְּרִיְּטָ פון דַיִּ רְעַשְׁתָּאָ אַוְמְמִיטְלְבָאָרָעָ לְ, יִרְיְּשָׁעָ אַיִּנְגָּ ?
דְּרוֹקָן פון וּוּעָלָט אָון נְאָטוֹר, וֹאָס אַיִּז גַּעַוְּעָזָן אַזְוִי כְּאַרְאַקְטָעָרִיסָ
טִישְׁ פְּאָר דַעַר פְּרִיעָרְדִּיקְעָר לְיִטְעָרְאָרִישָׁר קְיִנְסְטְּלְעַרְשָׁעָר תָּקוֹפהָ,
אָון זַיִּי שְׁטְרָעָבָן אַרְוִיסְצְזּוּגְעָפִינָן דַאָס פְּאָרְוּוּקְלָטָעָ, אַיְנְטָעַקְטָוּלָעָ
טִירָ-פְּעַרְזָעַנְלְעַכּוּ, וֹאָס לְעַבְּטָ אָון רְאַנְגָּלָט זַיִּד אַיִּן דַעַר אַוְיְפָגָעָ
רְעַגְּטָעָר לְיִדְנְפָלָעָר נְשָׁמָה פון דַעַם הַיְנְטוּוּעַלְטִיקָן מְעַנְטָשָׁ אַיִּן
זַיִּין קָאמָפָ מִיט זַיִּין גַּעַוְּיִסְן אָון דַעַם גַּעַוְּיִסְן פון גָּאָר דַעַר וּוּלָטָ
דיַ אַנְטְּפָלְעַקָּוָגָעָ פון דַעַם אַינְטְּרַלְעַכּוּ גַּעַרְאָנְגָּלָ בְּאָוְיִזְטָ עַר אַיִּן

זיינע אויפגעערעגעט, אויפגעעריעצטע לַיְנוּעָן אָזֶן פָּאָרְבֵּן, הַילְכִּיקָּע אָזֶן
 אֲפָטְמָאָל שְׁרִיְעָנְדִּיקָּע טָעָנְעָר אָזֶן מְאַטְיָוֹן, צַו וּוּלְכָע עַס רִיִּיסְטָ
 זִיךְ דִּי מְאַדְעָרְגָּע שָׂאָפָּוָג אִין אַלְעָ אִירָע פָּאָרְמָעָן.
 אִין דָּעָר דָּאַיְקָעָר שְׁעַפְעִירִישָׁע אֲנְשָׁטְרִינְגָּוָג אָזֶן אָוּמָאָוִפָּ
 הָעָרְלָעָכָן קְוָלוֹנָדָר-וּוָאָקָסָן נָעָמָת אָזֶיךְ אָזֶן אָנְטִילְיָן דָּעָר לְעֹזָר, וּוּאָס
 אָזֶן אָקְטִיוּוּר מִיטְשָׁאָפָּעָר אָזֶן מִיטְבִּיוּר. דָּעָר לְעֹזָר הָאָלָט
 אִין מִיטָּפָּן פָּאָרְטִיפָּט וּוּלְטָחַשְׁבָּנוֹת, אִין מִיטָּפָּן אִינְגָּרָה
 לְעַכְעַקְעַקְעַמְפְּלִיצְרִיטָע גַּעֲפִילָן אָזֶן שְׁטִימָגָעָן, אָזֶן אִין לִטְעָרָאָטוֹר
 זָוְכָט עַר שָׁוֹן נִישְׁתָּה דָּעָם רְעָאלָן, אֲוּסְטָעָרְלָעָכָן אֲוּבְּרָפְּלָאָךְ דָּאָס
 נָאָטוֹרָאָלִיסְטִישָׁ-עַטְנָאָגָרָאָפִישָׁ פָּןְ פְּרִיעָרְדִּיקָּן אֲדָעָר אִיצְטִיקָּן לְעָבָנָסָ
 שְׁטִיגָּעָר אָזֶן גַּלְאָצָט עַפְּיָאנְדָן פָּןְ דָּעָר נִישְׁטִיקָּעָר וּוּרְקָלְעָכְקִיטָּ
 אִיבְּטָעָרְעָסְרָן אִים נִישְׁתָּה. אָזֶיךְ דָּאָס מַאָסָע-לְעַבְעַן הָאָט אָנְגָּעוֹוָאָוִידָן
 דָּעָם פְּרִיעָרְדִּיקָּן כָּאָרָקְטָעָר, וּוּאוֹ פָּאָסְיְוּוּטָעָט, בְּלִינְדְּקִיטָּה, אָפְּגָעָ
 לְאָוְנְקִיטָּה אִיז גָּעוֹעָן דָּעָר גְּרוֹנוֹת-שְׁטוֹרִיךְ אִיז גְּרוֹנוֹת-טָאָן, דִּי מַאָסָן,
 וּוּדָע יְחִיד, זַיְנָעָן אִיצְטָאָרְוִיסְגָּרוֹקָט פָּןְ זַיְעָר גְּלִיכְיְגָוְוִיכָטָן.
 אַלְעַן אִיז בִּיןְיָן יְסָד צָעְרָרִיסָטָן. עַס קוּמָטָט פָּאָר אָבִיטָעָרָעָר אָזֶן
 שְׁוִידָעְלָעְכָּעָר קָאָמָפָטָן אַלְעַט אָזֶן נִיְּיָ, פָּןְ גַּזְעָצָטָעָט אָזֶן צָאָפָטָ
 דִּיקָעָס, אָזֶן טְוִינְגָט-אִירְקָעָה הַלְּיִקְטִימָעָר זַיְנָעָן פְּאָרְשָׁוּעָכָט גָּעוֹאָרוֹן.
 דָּעָר יְחִיד אָזֶן פֶּלֶל לְעַכְצָן נָאָךְ רָו אָזֶן רִיְסָן זִיךְ דָּאָךְ שְׁטִיקָעָר פָּןְ
 אִיְגָעָנָעָם לְיִבְעָ אָזֶן קְרָאָצָן מִיטָּפָּאָרְבִּיסְנְקִיטָּה אִיְגָעָנָעָ וּוּאָנְדָן. אָזֶן
 קְלִיְּין אִיז דָּעָר יְחִיד אָזֶן נִישְׁטָקִיךְ לְגַבְיָ דָעָם וּוּלְטָ-צָעָר פָּןְ מִילְּיאָ
 גַּעַן, אָזֶן דָּאָךְ אִיז עַר דָּעָר צָעָנָר אָזֶן מִטְלָפְוָנָקָט פָּןְ גָּאָר דָּעָר וּוּלְטָ
 שְׁעַלְטָ עַר אָזֶן לְעַסְטָעָרָט אָזֶן לִיגָּט אָמָאָכְלָאָזָעָר בַּיְ דָעָם וּוּלְטָ
 גַּעַרְאָנְגָל אָזֶן פָּאָרְלִירָט דִּי זִיכְרִיקִיט אָזֶן גַּלְיָיבָן. אִין אַט דָעָם
 פְּסִיכִישָׁ-פְּסִיכִאָלָאָגִישָׁן צְוֹשְׁטָאָנָד פָּןְ יְחִיד אָזֶן רַבִּים קָאָגָעָן דִּי
 סְעֻנְטִימְעַנְטָאָלָאָ-אִידִילִילִישָׁ מְאַטְיָוֹן נִישְׁתָּה אֲפָרְדִּיקָּן דָעָם אִיצְטִיקָּן
 מְעֻנְטָשָׁ. עַר נִישְׁטָעָרָט אָזֶן זָוְכָט דָאָס שְׁטָאָרָקָע וּוּאָרָט, דָעָם
 אִיבְּגָעָרְעָגָטָן הַלְּיָבָןָן אִיסְגָּעָשָׁרִי, וּוּאָס זָאָל אִיסְדָּרִיקָּן דָעָם אִיְ
 גַּעַרְלָעָכָן שְׁטוּרָם, וּוּאָס פְּלִיטָאָן וּוּלְטָ אָזֶן מְעֻנְטָשָׁ.
 אִין דָעָם פְּרָט זַיְנָעָן מִיר אִיצְטָשָׁוִן אָזֶן וּוּיָתָ אָזֶן עַס
 אִין אָנוֹנוֹ אָזֶן פְּרָעָמָד דָעָר פְּרִיעָרְדִּיקָּעָר הַיְפָטָעָט-עַלְעַמְעַנְטָ פָּןְ דָעָר
 יְדִישָׁעָר לִטְעָרְאָטוֹר. פָּרָעָר הָאָט דִּי קְלִיְּנוּ גָּאוּוּלָעָ, וּוּי בָּעָ

מחשבות שרייבט,—וּוַיְסִימְבָּאַלְיוֹרֶט דִּי אַפְגַּעֲרִיסְנִיקִיט פֿוּן אָנוּזְעַרְעַץ אַבְּעַרְלָעַבְּוֹנוּגָעַן, וּוֹאָס זַיְנְעַן נִישְׁתְּ צְוֹנוֹיְגַעַבְּוֹנוֹן מֵיט דִּי בְּרִיעַטְעַ פֻּעֲרָסְפַּעְקְטִיוֹן פֿוּן צִיְּתַן אָוֹן רְוִים אַיְּן סָצְיַצְּלָן זַיְן». אַיְּצַט רִיעַט זַיְךְ דָּעַר שְׁרִיבְּעַר צָוֵם וּוּתְיַטְּן רְוִים, עַר שְׁלִידְעַרְט וּוּלְטַן, נַעַמְט אַרוֹם אַומְעַנְדְּלָעַכְּקִיטַן. זַיְין דִּיְכְּטוֹגְּ-וּוּלְטַט פָּדְעַרְט דָּוְקָא דָּעַם בְּרִיעַטְעַ שְׂתַח, דָּעַם רָאַמְּן. דָּעַר רָאַמְּן אָוֹן נִישְׁתְּ דִּי נָאָוּעַל עַ-פָּרְגַּעַמְט אָוֹן וּוּטְפָּרְגַּעַמְעַן דָּעַם אַוְיְבַן אָן אִין אָנוּזְעַרְעַץ טְעַרְאַטְרַ.

נַּאֲךְ אִין דִּי פָּאָר יָאָר פָּאָר דָּעַר מַלְחָמָה הַאָט אָנוּגְהַוְיִבְנַן זַיְךְ זַיְינְן בַּי אָנוֹנוֹ דָּעַר רָאַמְּן גַּן, וּוֹאָס וּאַקְסָט שְׁוִין אִינְגָּאנְצָן אַוְיְסָעַרְן שְׁטַעַטְל, אַוְיְסָעַרְן דִּי פָּאַטְרִירָאַכְּלִישְׁ-יִדְּשְׁלָעַכְּעַ פָּאַרְמָן, אַנְשְׁטָאָט דִּי טְרָאַדְיִצְּאָנְעַל סִימְבָּאַלְיוֹרֶט = אַבְּסְטְּרָאַקְטַע קְבִּצְנָסְק, כְּתָרְלִילְעַוְוקָעַ, זַיְגְּבָעַן אִין דִּי וּוּרְקַ פֿוּן דַּבְּרָעַלְטָאָן, יַי אַפְּאַטְאָשָׁאָרַ, רָאַבְּאַי, אָ. רָאַובְּנַי, אָוּן שְׁפַּעַטְעַרְטַע-עַ. וּאַרְשָׁאָוּסְקִי, אָוּן אַיְּךְ אִין דִּי נַּיְעַ וּוּרְקַ פֿוּן שְׁלָוּם אָש אַרְוִיסְגַּעַטְרָאָטַן לְעַבְּדִיקַע שְׁטַעַט אָוּן טִיכְנַן, וּוֹאָס זַיְנְעַן צְוַעַרְשַׁת «אַיְּגַעְבְּרַגְּעַרְטַע» גַּעַוְאָרִין אִין דָּעַר לִטְעַרְאָ-טוֹר ; עַס קוּמֶּט אַרְיִסְט דָּאָרֶט אָ בְּרִיעַט-פָּאַרְצְוַיְיִגְט מַשְׁפָּחָה-לְעַבְּנַן, מַיְט מַעַר אַדְעַר וּוּיְנִיקָּעַר מַאְדְעַרְבָּעַם לְעַבְּנָס-שְׁתִּיגְעַר, אִין וּוּלְכַן עַס גַּעַמְעַן אַקְטִיוֹן אַנְטִיְּלַי נַּיְעַ גַּעַזְעַלְשָׁפְּטַלְעַכְּעַ גַּרְוּפְּעַס מֵיט מָאָ-דָעַבְּנַע וּוּלְטָלְעַכְּעַ פָּאַרְהָעַלְטָעַנְיִשְׁן. דָּאָס לְעַבְּנַן אִין דִּי וּוּרְקַ אִין שְׁוִין צְוֹגְבְּוֹנוֹן צַוְּאָרִוְמִיקָּעַר רְעַאַלְעַר שָׁאַפְּנִידְיקָעַר סָצְיַצְּלָעַר סְבִּיבָה אָוּן שְׁטַעַקְט שְׁוִין נִישְׁתְּ עַרְגָּעַץ אִין שְׁוֹלְ-הַוִּיפְּ-פֿוּן קְלִיְּן-שְׁטַעַטְל. דָּעַר שְׁרִיבְּעַר וּוּרְטַע וּוֹאָס וּוּטְמַעְרַ אַלְצַן מַעַר אָפְּאַוְיִוְוָעַר, פָּרָאַדוּקְטִיוֹועַר כָּח, וּוֹאָס וּוּרְקַ אָוּן שָׁאָפְט אִין לְעַבְּנַן, אָוּן דִּי לִי-טְעוּרָאָסְוַר פָּאַרְמָאָגַט שְׁוִין אִין זַיְךְ פִּילְ זָאָפְט אָוּן קְרָאָפְט, זַיְהָאָט זַיְךְ לְחַלְוִיטַן בְּאַפְּרִיְּטַט פֿוּן זַיְם «אַיְּגָזְמָקִיְּט-גַּעַפְּלִיְּ», מֵיט וּוּלְכַן סָאִיְּן גַּעַוְוַעַן דְּרוּכְגַּעַדְרִוְגְּנִעַן דִּי פְּרִיעַרְדִּיקָעַ לִטְעַרְאַרְיִישַׁ תְּקוֹפָה. דִּי אַלְגָּעַמְיִינַע גִּיסְטִיקָע אַטְמָאָסְפָּעַר, דִּי מַונְטָעַר אִין קְעַמְפַעַנְדִּיקָע שְׁטִימְוֹנְגָעַן אִין מָאָטִיוֹן, דִּי קִינְסְטָלְעַרְיִישַׁ אַוְיִפְּפָאַ-סּוֹנְגַּ פֿוּן אִין זַיְמַת אִין דָּעַר גַּעַוְנְטַעְרַ גַּעַזְעַלְשָׁפְּטַלְעַכְּר אָנוֹגְ-טְעַר-גְּרָוְנְט, דָּעַר שְׁעַפְּעַרְיִישַׁר צָאָפְלַי פֿוּן דָּעַר צְוּוּיְטַעְרַ זַיְמַת—וּוֹאָס סְזַעְנְעַן אַיְּצַט דִּי הוּיְפַט-עַלְעַמְעַנְטַן פֿוּן דִּי נַּיְעַ קְוֹנְסַט-וּוּרְקַ, —שִׁידְן

אינגעאנצן אָפַּ דִּ אִיצְטִיקָעַ לִיטֶעֶרֶטֶור פֿוֹן דָּעֵר פְּרִיעֶרֶדֶיקָעַ, מִיטַּ
 אַיר אָמְפָאַחָאָפְּנָקִיט אָזָן אִיְנוֹזָמָקִיט. אָוִיךְ דָּעֵר אִיצְטִיקָעַ שְׁרִיְיךְ,
 בָּעֵר אָזָן שְׁוִין גָּאנְץ וּוִיטַּ פֿוֹן דָּעֵר טְרוּיְעֶרֶיךְ כָּאָרָקְטְּעֶרֶיסְטִיךְ,
 וְאָסַּ בְּעֵלְ-מְחַשְּׁבָות גִּיט דָּעֵם פְּרִיעֶרֶדֶיקָן שְׁרִיבָעֶר, אָזָעֵר הָצָט
 „מִיטַּ קִיְּין שְׁוֹם סָאַצְּפִּילְעַ סְבִּיבָה זִיךְּ נִישְׁתַּגְּעָנְטַ צְנוֹנִיגְפְּטָן“.
 אַונְגָּעָרְ רְאַמְּאָן רְיִיסְטַּ זִיךְּ אִיצְטַ אָוִיךְ בְּרִיטָעַ וּוּגָן. עָרְ
 מַזְּ אָזָן דָּאָרְפַּ אָפְּשְׁפִּיגְלָעַן דִּי אַוְפְּגָעְרְזְדָעָרְטַּ וּוּרְקְלְעָכְקִיטַּ מִיטַּ
 לִיכְטַּ אָזָן שָׁאָטָן, פְּרָאַבְּלָעְמָעַן אָזָן וּדְיָעֶרֶשְׁפְּרָוָן, פְּרִיאַדְן אָזָן לִיְּינְ
 וְאָסַּ גָּאָרְ דָּאָסַּ לְעָבָן אִיזְ אַנְגָּעְזָאָפְּטַ מִיטַּ זַיְּ. נִשְׁתַּגְּעָנְטַ אָזָן
 אִיצְטַ דָּעֵר פְּרָאָזְאִיקָעַרְ פְּאַרְלוֹרִין זִיךְּ יְיִנְסְּטְּלָעְרִישָׁן אָזָן אַוְקָרָאָנָעַן אָזָן
 אַיְן רְוָסְלָאָנָדָן, לְמַשְׁלָ, צְוִישָׁן דָּעֵם אַלְגָּעְמִינָעַן חָרְבָּן אָזָן כָּאָסַּ
 הָצָט דָּעֵר פְּרָאָזְאִיקָעַרְ פְּאַרְלוֹרִין זִיךְּ יְיִנְסְּטְּלָעְרִישָׁן גְּלִיכְגֻּוְיִיכְטַּ.
 דָּעֵר קְיִנְסְּטְּלָעָרְ, דָּעֵר דְּרָצְצִילָעָרְ אִיזְ לִוְיִיטַ זִיךְּ טְבָעַ אָזְ קָאנְסָעָרְ
 וְאָטָאָרְ. מִיטַּ טְוִיזְנָטָעָרְ פְּעַדְעָם אִיזְ עָרְ פְּאַרְוּבָעַטְ אָזָן דָּעֵם גָּאנְצָן
 הָאָרָמָאָנָשָׁן אָזָן אַפְּגָעְקִילָעַן לְעָבָן, זִיךְּ יְיִין אָוִיךְ רֹוטַ אָוִיךְ דָּעֵם אַפְּגָעָ
 שְׁטָעַרְטָן אָזָן מַעְרָ פְּאַרְגְּלִיוֹוּרְטָן לְעַפְּנָסְ-נוֹסָחָ. אָזָן וּוּזָן דָּאָסַּ לְעָבָן
 וּוּרְטָטָמִינָן שְׁוֹרֶשָׁ אַוְסְגָּעְוֹאָרְצָלָטְ, וּוּזָן טְוִיזְנָטָעָרְ אָזָן צְעַנְדְּלִילְקָעָרְ
 טְוִיזְנָטָעָרְ קְוּמָעַן-אָוָם, קָאָן עָרְ דָּעַן קְוּמָעַן מִיטַּ דִּי אַוְיִסְגָּעְהַוְאָמָטָעַ
 טְרוּיְמָעַן אָזָן לִיְּידָן פֿוֹן דָּעֵם אִיְינְצִיקְןַ, וּוּיְסַ אִיזְ אַוְיִסְגָּעְוֹאָרְעָמָטְ
 אִין זִיךְּ יְיִין קְיִנְסְּטְּלָעְרִישָׁעָרְ שְׂוִיםַ, קָאָן עָרְ דָּעַן בִּיְ דָּעֵם אַלְגָּעְמִינָעַם
 גַּעֲטוֹמָלָ, וּוּזָן אָנְהָהִיבָּן אָזָן סְוָפָן וּוּרְעָן פְּאַרְלוֹרִיןַ, קְוּמָעַן מִיטַּ זַיְּ
 פְּאַרְגָּאַנְגָּעָנָעָרְ, אַפְּגָעְשְׁטָאַרְבָּעָנָעָרְ סְבִּיבָהַ, וּוּלְכָבָהַ הָאָלָטַ נָאָךְ אָזָן
 לְעָבָן בִּיְ אִים אִין הָאָרֶצָןַ, אִין דָּעֵר צִיְיטַ, וּוּזָן אַרְוֹתַ אָזָן אַלְעַמְעָן
 אִין עָסַ שְׁוֹין אַזְוִיְ פְּרָעָמָדַ, אַזְוִיְ וּוִיטַ. דִּי פְּרָאָזָעַ אִיזְ צִיְתוֹנוֹלִיךְ
 אַנְטְּשָׁוֹוִיגָן גַּעֲוֹאָרָןַ, זִיךְּ פְּאַרְטִיפְטַ זִיךְּ אִין זַיךְּ, אָזָן זַוְכְּטַ דִּי אַנְטַ
 פְּלְעַקְוִוְגָסְ-פְּאָרְמָעָןַ, דִּי פְּרָאָזָעַ שְׁטִיְיטַ אִיצְטַ אַוְיִפְנַ שְׁיִיךְ-זַוְעָגַ זַיְּ
 עַפְעָס וְאָסַ נִיעָסַ, מַאְדָעָרָנוּ, אָזָן סִימְנִיםַ פֿוֹן דָּעֵם נִיעָסַ הַיְבָטַ
 זַיךְּ אָן צַוְּ בְּאוֹוִיְזָןַ, מַטְרָעָטַ אָפַּ פֿוֹן דָּעֵר קְלִיְינָעָרַ נָאָזְוָעָלָעַ, פֿוֹן
 דִּי אִינְגְּצָלָנָעַ עַפְיוֹאָדְלָעַ אָזָן נִישְׁטִיקָעַ וּוּרְקְלְעָכְקִיטַּסְ-פָּאַסְיְרָוְגָעַ
 אָזָן מַעַן פְּאַרְמָעָטַ זִיךְּ אָוִיךְ בְּרִיטָן אָזָן פְּאַרְטִיפְטַן אִינְגָהָלָטַ. דִּ
 אַפְּאַטְמָאַשָׁוֹסַ „אִין פְּוִילְיְשָׁעַ וּוּלְדְרָעַ“, שְׁלָוָם אַשְׁסַ קְדוֹשַ הַשָּׁמָןַ,
 „דִּי כְּשָׁוֹקְ-מַאְכָרָן פֿוֹן קָאַסְטִילִיעַ“, דָוֵד בְּעַגְעַלְסָאָנוֹסַ נִיעָגְעַטָּעַ

דע דערצ'ילונגנען, ה. לַיְוּיקָס "גּוֹלְם", ע. ווארשאוסקי "שְׁמוֹגֶלְאָרֶט" דִּינְאוּעָלֵן פּוֹן ב. גְּלָאוּמָן אָזָן י. זִינְגָּרֶר—דָּאָס זִינְגָּעָן אַלְץ בָּאָדִיבָּן-דִּיקָע סִימְנִים, אָז אָנוּגָּעָר פְּרָאָזָע שְׁלָאָגָט זִיךְ דָּוָרָךְ אֲזִינָּעָם וּזְעָג אָזָן זָוְכָּת נִיעָ פָּרָמָעָן. סְפִּילָט זִיךְ דָּעָר דְּרָאָגָג צְעָאָקָעָרָן דִּי שְׁוֹוָאָרֶץ-עָרֶד פּוֹן דָּעָם בְּרִיטָן מַאֲסָן-לְעָבָן אִין עָבָר אָזָן אַין גַּעַגְגָּה-וּאָרֶט אָזָן אַרְוִיסְצִיעָן פּוֹן דִּי טִיפְעָנִישָׂן פּוֹנָם פָּאָלְקָס-לְעָבָן בָּאָהָאָל-טָעָנָע אָוּצָרוֹת פּוֹן מַעַנְטָשָׂן, גַּעַשְׁעַנְיָישָׂן, בָּאַצְיוֹנָגָעָן צַו גַּאַט אָזָן צַו אַרוּמִּיקָּע. קָוָרֶץ, דִּי פְּרָאָזָע וּוּאָקָסְטָאָרוּיסָטָס פּוֹן אַירָעָ פְּרִיעָרְדִּיקָע אַיְנָגָע רָאָמָעָן אָזָן וּוְיָלָ אַרְיָהְדָּעָן דִּי טִיפְעָ פְּרָאָלְבָּעָמָעָן דָּוָקָא פּוֹן דָּעָר רְעָאָלְעָרָר סְכִיבָה פּוֹנָם אַיְצָטִיקָן אָזָן פָּאָרְגָּאָגָעָנָעָם לְעָבָן. אָזָן, לְחָלוּתָן אִין טָהָרָה מִיטָּבָּעָל-מַחְשָׁבָהָתָעָס הָנָחָה, גַּעַפְּנִיט וּזִי אַין לְעָבָן אָזָן אַשְׁעָר "אִידְעָן מַאֲטָרִיאָל", "אָזָן אַשְׁעָר גַּעַשְׁתָּאָלָטָן", אוּףְ וּוּלְכְבָּעָס קָאָן "אַרְמוּשָׁוּבָן דָּעָר פְּאַעַטְשִׁישָׂר גַּעַדָּאָן, אַדְעָר דָּאָס הוּכְבָּעָ גַּעַפְּלָל".

בָּאָדִיבָּן-דִּיקָע אָזָן טִיפְעָר זִינָגָעָן דִּי דָּעָרְגָּרִיכְוָנָגָעָן, וּוֹאָס סְחָאָט גַּעַמְאָכָט אָנוּגָּעָר פְּאָזָי עָפָר דָּעָר לְעַצְטָעָר צִיְּטָ. בֵּין גַּאַר דִּי לְעַצְטָעָ יָאָרָן אָזָן אָנוּגָּעָר פְּאַעַזְוִיעָ גַּעַוְוָעָ גַּאַר אָפְגַּעַשְׁתָּאָגָעָן. עַס אִין נָאָךְ נִישְׁתָּאָגָעָן קִין אַיְגָעָנָעָר דִּיכְטָעָרָ. אָנוּגָּעָר שָׁעָר נָוָסָה, וּוְיָהָאָט שָׁוֹן אִים פָּאָרְמָאָגָט אָנוּגָּעָר פְּרָאָזָע. אָנוּגָּעָר פְּאַעַזְיָע הָאָט טָרִי אָזָן אַיְבָּרְגָּעָבָן גַּעַדְיָנָט פְּרִיעָר דָּעָם נַאֲצִיאָנָאָלָן אָזָן שְׁפָעָטָעָר דָּעָם סָאָצִיאָלָן גַּעַדָּאָן. עַס זִינָגָעָן אַנְטָשְׁתָּאָגָעָן לְיִדְעָר אַיְרָה גַּאַצְּיָאָגָעָן אַלְעָרָךְ. פָּרָוג אָזָן חָ. בָּ. בְּיָאָלָקָ, לְיִדְעָר מִיטָּס אַלְעָרָךְ צִיְּאָגָעָן לְעָמָדָעָן דָּוָרָךְ. רְאֹזְעָנְפָּעָלָל, י. ג. בָּאָוּשָׁאָוּעָר אָזָן א. רִיְזָעָן, אָזָן עַנְדְּלָעָר מִיטָּס עַבְּנִים עַבְּנִים טָאָלָר אַטְמָאָטָעָס דָּוָרָךְ. שְׁפָרָג אָזָן חָ. בָּ. אַדְלָעָר, ג. סְעָגָאָלְאָוּיִישָׂ אָזָן ד. אַיְנָהָאָרָן. דִּי בֵּין אַיְצָטִיקָע דִּיכְטָוָגָה הָאָט וּוּי צָוָם עַרְשָׁטָן מַאֲלָל גַּעַעַפְּנָט דִּי אַוְיָגָן אָזָן דָּעָרְעָעָן וּוּלְטָ, נָאָטוֹרָ, לְעָבָן אָזָן לִיְבָעָ. סְזִינָגָעָן אִיר גַּעַקְוּמָעָן אַיְפָנָן זִינָגָעָן אָזָן גַּעַפְּלָי דִּי עַרְשָׁטָע אָוּמִיטָלְבָאָרָע, פָּאָרָאָלְגָעָמִינָע הַתְּפָעָלָות אָזָן אַיְבָּדוֹרָקָן. דִּי אַיְבָּדוֹרָקָן פּוֹן נָאָטוֹרָ, לְעָבָן אָזָן לִיְבָעָ זִינָגָעָן גַּעַוְוָעָן וּוּי פּוֹן אָ צְוּוֹיִיטָר וּוּלְטָ, מְחוֹץ פּוֹן דָּעָר אַיְגָעָנָר, אַנְעָרְלָעָכָר. אִין טִיףְ פּוֹן אַיְגָעָנָעָם וּוֹעָזָן הָאָט גַּעַהְעָרָשָׂט אָוּמָעָט, פָּאָרְצָוִיְפְּלָגָן,

קְרִיְינְקָלַעֲכִיִּט אֵין אָוּמְבָאָהָלְפָנְקִיִּט, אֵין דִּי אֹוִיסְעֶרְלַעֲכָע אִיְּנוֹ
דְּרוֹקָן הָאָבָּן גַּעֲמִונְטָעָרָט, אָפָגָעְפְּרִישָׁט אֵין דָעָרְוּקָט פָּאָרְגָּעְטָעָרְוָגָן
גַּעֲפִילְן צָוֵם אָוִיסְעֶרְלַעֲכָן. דָעָר דִּיכְטָעָר הָאָט זִיךְ גַּעֲרִיסְן פָּוֹן זִיךְ/
זִיךְ גַּעוֹוָאָט בָּאָפְּרִיעִין פָּוֹן אַיְּגַעְנָעָר אָרְעָמְקִיִּט, אֵין דָעָרְוָם קִיְּין
אָרְטָ נִישְׁט גַּעֲוָעָן פָּאָר אִינְיְּוּזְדוּלְעָן פָּאָרְטִיפָּן זִיךְ. זַעֲלָטָן וּוֹעֵן
עַמִּיצָּעָר פָּוֹן דִּי פָּרְיעְרְדִּיקָּע דִּיכְטָעָר הָאָט זִיךְ דָעְרָהִיבָּן צָו אָן
אָמָת דִּיכְטָעְשָׂעָר הָוֵיךְ אֵין גַּעֲשָׁאָפָן אָפָאָרְגָּאָנְצָטָע דִּיכְטָוָגְ-וּוֹעָלָט.
נִישְׁט אָוִיף דָעָם וּוֹעֵג אִיז גַּעֲגָנְגָעָן דִּי יִדְיְשָׁע דִּיכְטָוָגָן. סְהָאָט
גַּעֲפָעָלָט דִּי טִיף-סּוּבִּיעְקָטְיוּוּ לִידְיקָן, וּוֹאָס אִיז אָפָרְאָדְוִיקָט פָּוֹן אִיז-
גַּעֲרָלַעֲכָע, פְּסִיכִישָׁ-פְּסִיכִאָלָגְיִישָׁ פָּאָרְטִיפָּטָע אִיבָּעָרְלַעֲבִינְגָּעָן אֵין
שְׁתִּימְוָנְגָעָן אֵין וּוֹאָס פָּאָדְעָרָט בַּיּוּ קִינְסְטָלַעֲרִישָׁ פָּאָרְמָעָן, כִּדִּי
אוִיסְצְּוָלָאָדָן דִּי אִינְטָאִיטְיוּוּ שְׁפָעָ, דָעָם אִיבָּעָרְפּוֹלָטָן אָוּצָר פָּוֹנָם
דִּיכְטָעָר.

פָּאָר דִּי לְעַצְטָע עַטְלַעֲכָע יָאָר אִיז צְוָעְקוּמָעָן אָשִׁין בִּינְטָל
יְוָגָעָ דִּיכְטָעָר: י. י. שְׁוָאָרָן, מָנִי לִיבָּ, זְשָׁא לְאָגְדוֹי, מ. 5.
הָלְפָעָרָן, ה. לִיְּוָיָּק, ר. אִיזְוָלָאָנָה, א. לְעַלְלָעָס אֵין אָנְדָעָר-
אֵין אָמְעָרִיקָע: דָעָר נְסָתָר, ד. הָאָפְּשָׁתִיָּן, פְּרִץ מָאָרִיקִישׁ, 5. קוּוִיטָ
קָא. א. שְׁוָאָרְצָמָן, א. קְוָשְׁנָעָרָאוֹ—אִין אָוְרָאָנָע; מְלָךְ רָאוּוֹתָשָׁ
א. צ. גְּרִינְבָּעָרָג, בָּהָאָרָאָוִיז, ד. קְוָנִיגְסְּבָּעָרָג—אִין גָּאַלְיִצְיָעָן, מ.
קוּלְבָּאָק, מ. בָּרָאָדְעָרָזָן, יְשָׁרָאֵל שְׁתָעָרָן אֵין אָגָּנְצָע רְיִי פָּוֹן יְוָגָעָ
אִין פְּוִיְּהָן אֵין לִיטָּע.—זִי אַלְעָטָרָגָן אִין זִיךְ גָּאָר אָנְדָעָר גַּעַמְתָּ
לְחַלְוָתִין זִיךְ אָפְּגָעְזָגָט פָּוֹן דָעָם פָּרְיעְרְדִּיקָן שָׁאָבְלָאָן פָּוֹן רְעָגִירָן
אֵין פְּיקָסְרָן דִּי אֹוִיסְעֶרְלַעֲכָע עַרְשִׁיְּנוֹגָגָעָן, זִיְּנָעָן זִיְּ פָאָרְטָוָן אֵין
פָּאָרְטִיפָּטָע פָּרָאָבְלָעָמָעָן פָּוֹן מְעַנְשָׁתָן אֵין וּוּלָט. פּוֹל אֵין אָנְגָּלָאָדָן
אִיז דָעָר דִּיכְטָעָר, פּוֹל מִיטָּ שְׁפָעָ אֵין חַיָּות, אֵין דִי אֹוִיסְעֶרְלַעֲכָע
אִינְדָּרוֹקָן בָּאָגָעְגָּנָעָן זִיךְ מִיטָּ זִיְּעָר אִינְגָּרְלַעֲכָע וּוּלָט,
וּוֹאָס אִיז אַוִּיךְ אָנוֹי רְיִיךְ אֵין אָפָט דִּיכְכָּעָר פָּוֹן דִי לְעַבְנָס-גַּעַשְׁעָעָ
נוֹשָׁן. אֵין אַט דָעָר גַּעַמְישָׁ פָּוֹן אַיְּגָנָס אֵין זִיְּתִיקָם, רְוָטָ-אָרוֹס
אֵן אָשְׁיָוָר קָאָנְצָעְפְּצִיעָס פָּוֹן גַּעַדְאָנָק אֵין פְּסִיכִיקָן, אֵין עַס שָׁאָפָט
זִיךְ אָצְוִיְּטָע וּוּלָט, אָבִי-וּוּלָט.—דִי דִכְכָטָן זַוְגָן עַל טַ
חָאָט זִיךְ אָמָלָ גַּעַדְכָט, אֵן דָעָר נִיעָר דִּיכְטָעָר אִיז אָפָלִיָּ
טִישָׁ, אַנְטִיגָעְזָעָלְשָׁאָפְטָלָעָ, לְעַבְטָ נִישְׁט מִיטָּ דִי אָקְטִיעְלָעָ לְעַבְנָס

פראגן. אַבָּעֶר ס'האָט זיך אַרוֹיסְגָּוּווֹן פֿאָר נִישְׁתְּ רִיכְטִיק. דער דִּיכְטָעֵר אָוֹן אַיבְּעַרְהוֹפֶט דַּעַר אַמּוֹרִיקָאנְעָר הָאָט גּוֹבֵר-גָעוֹעֵן דַּי לְעַפְנָס-פְּרָאָפֶל-לְעַמְעָן, ער הָאָט זַיִד פָּאָרְשְׁטִיקְט אָיִן זַיִד; זַיִד בְּרַעֲנָעָן אָיִן אִים צִינְדָּן אִים אָן אָוֹן בְּרַעֲנָעָן-אוֹיסְטְּ דָּאָרְטְּ וְוָאָונְדְּן. אָוֹן נִישְׁתְּ פָּוֹן דַּעַר וַיְיַט נְעַמְטְּ ער אַיְיף דַּי לְעַבְנָס-גַּעַשְׂעַנוֹיְשָׁן, נַאֲרָ ער אַיְזָן דִּירָךְ אָיִן דַּוְרָךְ מִיט זַיִד אַדוֹרְכְּגָעְדְּרָוְגָעָן. דַּאֲסָ לְעַבְנָן אִיזְדַּעְרָ פָּאָן, אַיְיף וּוּלְלָכְן עַס וּוּאָקְסָט, בְּרוֹזִוּת אָוֹן שְׁטָאָמְטְּ וַיִּן פָּעַרְזָעַלְעַכְּקִיטְט. נִישְׁתְּ "כְּעַנְיִי בְּפַתְחָה" פָּוֹן דַּי וּוּלְטָ גַּעַשְׂעַנוֹיְשָׁן, נַאֲרָ וּיְ אַבְּנָ-בִּיתְט, מִיט שְׁטָאָלְצָן אָוֹן פָּרַעַתְּנָזְיעִסְט, מִיט זִיכְּרָקִיטְט אָוֹן פָּעַסְטִיקִיט אִין אַיְגָעָנָעָ כְּחוֹת, אִין אַיְגָעָנָעָם וּוּזָן. אָוֹן אַנְשְׁטָאָט דַּעַר פְּרַיְעַרְדִּיקָעָר אַבְּסְטְּרָאָקְטְּ לְדִישְׁעָרְ פָּאָזְעִעָּ, אִיזְגַּעַמְעָן אַ פְּסִיכִישְׁ-פְּסִיכָּאָלְגִּישְׁ. נִישְׁתְּ קִיְּן אַבְּיַעַטְיִוּעָ בְּלַדְעָר, נִישְׁתְּ קִיְּן סְעַטְמָעַנְתָּאָלָעְ אַיְנְדְּרָקְן, נַאֲרָ אַיְדְּוִיְּדָאָלְזִירְטָעְ אַבְּעַרְלָעְבָּוְגָעָן מִיט מַעַן טַשׁ לְעַבְנָה עַמְּאָצִיָּעָ, וּוֹאָסָ שְׁטָאָמְעָן פָּוֹן דַּי פְּרַאָבְלָעְמָעָן אָוֹן וּיְיִגְּשָׂרְעִיְּעָן פָּוֹן גַּאֲרָ דַּעַר צִיְּמָ, אָוֹן וּיְיִי וּוּרְעָן אַבְּעַרְגָּעְבָּרָאָן אִין דַּעַר נְשָׁמָה פָּוֹן דִּיכְטָעָר. דַּעַר יִדְיְשָׁעְרְ דִּיכְטָעָר קְוִמְטָ מִיט זַיִן אַוְיְסְגָּעְפִּינְיִיקְט וּוּאָרְטְּ, שְׁעַלְטָ, לְעַסְטָעָרְטָ, מָאנְטָ אָוֹן רְוָפְטָ אַנְטְּצִיקְט אָוֹן בָּאֲגִיָּסְטָ טָעָרְטָ. זִיכְּרָ קְלִינְגְּטָ זַיִן שְׁטִים אִינְמָ חְלָלְ פָּוֹן אַוְנוּעָרְ וּוּרְקָלְעָכְן קִיְּטָ, ער צִינְדָּטָאָן הָעַרְצָעָר אָוֹן פְּלָאָקְעָרְטְּ-אַיְיף גַּעַמְיִיטְן.

באַזְוְגְּדָעָרְסָ אִינְטְּרָעְסָאָנְטָ זַיְגְּנָעָן אָיִן דַּעַם זַיִן דַּי אַזְקָ-רָאַזְבָּיָשָׁעָ עַיְדִישָׁעְ דִּיכְטָעָר. דַּי גְּרוֹסָעְ רְוַסְלָעְנְדִישָׁעְ רְעוֹאָלְ-צִיעָ, דַּי אַוְיְסְגָּעְוּוּיְנְלָעְכָּעָ גַּעַשְׂעַנוֹיְשָׁן, דַּאֲסָ אַוְמָאִיפָּהָעַרְלָעְכָּעָ שְׁטִיגְגָּן פָּוֹן דַּעַם גּוֹזְעַלְשָׁאָפְטָלְעָכָן לְעַבְנָן אִין דַּי עַרְשָׁטָעְ יָאָרְן פָּוֹן דַּעַר רְעוֹאָלְ-צִיעָ הָאָבָן אַוְיְגָעְפָּלְאָקְעָרְטָ זַיְעָרָעָ הָעַרְצָעָר אָוֹן צָוָ-גַּעַגְעָבָן זַיִד גְּבוֹרָה אָוֹן אִימְפָּעָטָ, פָּאָטָאָס אָוֹן עַקְסָטָאָן. דַּעַר דִּיכְטָעָר הָאָט זַיִד גּוֹלְאָזָטָ אִינְמָ אַלְגָעְמִינְטָם גּוֹוְרִיבָּלְ פָּוֹן גַּעַשְׂעַנוֹיְשָׁן אָוֹן פָּאָסְרִוְגָּעָן אָוֹן אִיזְגַּוְאָן דַּעַר הַיְּכִיקָעָר אַפְקָלְאָגָגָ, דַּעַר רָאַ-שִּׁקְעָר אַפְהַילְדָּ, דַּי יִדְיְשָׁעְ דִּיכְטָיְנָגָ אִין אַוְקָרָאָגָעָ אִיזְדָּרָגָנְגָעָן צָוָ אַזְוְלָכָעְ קְרַעְפְּטִיקָעְ אָוֹן מְוֻנְטָעָרְטָ טָעָנָרְ, צָוָ אַזְוְלָכָעְ שְׁטִיעָפָעְ אָוֹן בְּרַיְזְנְדִיקָעְ מְאָטְיוֹן, וּוֹאָס זַיְגְּנָעָן בְּיוֹהָרְ לְחַלְוָתִין פְּרָעָמְדָ גַּעַ-וּזָן דַּעַר יִדְיְשָׁעְרְ דִּיכְטָיְנָגָ בְּפֶרֶט אִין לְיִטְעַרְאָטוֹר בְּכָלְלָ. דְּרִיסְטָ אִין שְׁטָאָלְצָן וּוּאָרְפָטָ דַּעַר דִּיכְטָעָר אַרְיִין זַיִן קְרַעְפְּטִיקָעְ שְׁטִים אִינְמָ

אל-געמיינעם ל'עבנש-געטומל. די ל'ידער פארמאן אין אַ שייעור יומֶ
 טוב און פרײַד. און האָט מען געקבנט קומען מיט דער אלטער
 ירושה-פֿאָזְעִיעַ, וואָס אָזֵ פֿאָרוּיגַט מִיט "שְׁטִילָע גּוֹזָאנְגָעַן" אָזֵ
 פֿאָרוּוַיְקָלַט אַיִן יִדְישְׁלָעְכָּעָר תְּכִיחִידְקָעָר "בְּלוּקִיקִיט"? שְׂטָאָפַּ אָרִיךְ
 אוּיכְרִיעְצָן, אוּיךְ אוּיפֿרִיסְטָן, אוּיךְ דּוֹנְעָר אָזֵ בְּלִיאַן אָזֵ גּוֹעוֹן
 אַנְּ אַ שייעור, אָזֵ דּוֹר יִדְישְׁוּרְדִּיכְטָעָר אַיִן פֿאָרְכְּלִינְעַט גּוֹעוֹאָרְן
 אַיִן דָּעַם, "שְׁטוּרָם אָזֵן דְּרָאָנְגָּג" פֿוֹן דּוֹר אוּיפֿגְּנָרְעָגְטָעָר וּוּירְקְלָעָכְּ
 קִיטָּ. די ל'ידער-זָאָמְלָזְגָּעָן: ٩. קוּוִיטְקָאָס "טרִיטִּיְתִּ", ד. האָפְּשִׁיטִינְס
 "בַּיְיַ וּוֹעֲגַן" אָזֵן פֿרִץ מאָרְקִישְׁעַס "שְׁוֹעָלְן", וואָס זִינְגַּעַן דְּרֶשְׁיַיְתִּ
 גּוֹעַן אַיִן קִיעְוַוּ אַיִן 1918–1919 – כָּאָרָקְטְּעָרְיוֹרְן מִיט זִיךְ
 אַמְבָּעָסְטָן דָּעַם יִנְגַּן שְׁעַפְּרִישָׁן, ברְזִינְדִּיקָּן אִימְפָּעַט אָזֵן דִּ אִמְמָ
 פּוֹלְסְיוּעַ אַינְטְּנָאִיצְּעַ, וואָס האָט גּוֹהָאָלְטָן אַיִן אַיִן שְׂטָרָאָמְעַן אַיִן
 פְּאָרְלְוִיְּף פֿוֹן די עַרְשְׁטָעְ פָּאָר פֿוֹן דּוֹר רְוּסְלְעָנְדִּישְׁרָ רְעוֹאָלְזִיכְּעַ.
 דּוֹר וּוּאַיקְס פֿוֹן שְׁעַפְּרִישָׁן יִדְישְׁן גְּעַדְאָנָק האָט אַיִן די
 לְעַצְּטָעְ יִאָרְן אוּיךְ גְּעַבְּרָאָכְּט אַנְּ עַרְנְסְטָעְ עַנְדְּרוֹגָג אַיִן דּוֹר אַזְּרוֹנָג
 צָו אַגְּנוּזְרָעְ קְלָאָסִיקָּר: מַעְגְּדָלָעְ, פֿרִץ אָזֵן שְׁלָוְם-עַלְיכְּם. אַיִן
 דָּעַם, וּוְיַעַשׂ שְׁפִיגְלָעַן זִיךְ אָפַּ דִּ קְוּנְסָט-שְׁטָרָאָלָן פֿוֹן די קְלָאָסִיקָּר
 שְׁעַפְּרִרְ אַוְיַּף דָּעַם דּוֹר, לְגִיטְ גָּאנְצָ אָפַּט דּוֹר שְׁלִיסְלָן צָום פְּרַצְׂזָוף
 אָזֵן כָּאָרָקְטְּעָר פֿוֹנְסָ צִיְּגִיסְטָן. דּוֹר אַיְנְטְּרָעָס צָו אַשְׁרִיבְּעָר
 קָאָן זִיךְ פְּלַזְלְזָגְגָּג אַוְיַּפְּוּעָקָן אָדָעָר שְׁתָאָרָקָן, וּגְעַן אַיִן לְעַבְּן גּוֹפָא
 בָּאוֹיְזָן זִיךְ נִיעַ, אָפְטָמָאָל קוּיִם-בָּאָמְעָרְקָבָאָרָעְ קְרוֹבָּהָשָׁ צְבוֹנָדָן
 פְּעַדְעָם. נִישְׁתְּ אַיִינְמָאָל אַיִן פֿאָרְגָּעְקָוּמָעָן אֹזָא מִין "פְּלַזְלְזָגְגָּעָ"
 עַבְדָּעָזָגָג בְּנוֹגָעָ צָו דָעַם אָדָעָר יְעַנְעַם שְׁרִיבְּעָר, אָזֵן שְׁטָעָנְדִּיקָּעָ
 גּוֹעַן פֿאָרָאָן עַרְנְסְטָעְ סִיּוֹתָ דּוֹרָצָו.

פָּאָר דָּעַם אַזְּטִיכְּן לְעֹזָעַן, וואָס אָזֵן אַרְגָּאָנִישָׁ אַרְיִינְגָּעָצְּיָגָן
 אַיִם קוּלְטוֹר-גִּיסְטִיכְּן שְׁעַפְּרִישָׁן מַאְדָעְרָנוּטָ לְעַבְּן, פֿאָרָאָן לְעַ
 זָעַר, וואָס שְׁטִיְּטִיטָרָאָשוּ וּרְבוּבוֹ אָזֵן מִיטָּ פֿוֹן מַאְדָעְרָנוּטָ שְׁצָפָן, אָזֵ
 מַעְנְדָּעָלָעָ מַוְכָּר-סְפָרִים אַ שְׁטִיְּקָעְטָעָר פְּנִינְגָּמְעָנָן,
 אַנְּ אַרְנוֹאָמְעָנְטִישָׁעָר בְּנִין, אַ שְׁטִיְּקָעְטָעָר גַּעַשְׁיְכָטָעָר פֿוֹן דּוֹר לְיִטְעָרָאָטוֹר,
 אַ "מִבְּוֹאָ" צָו וּוּלְטְלָעְכָּעָר קוּנְסָט. אַט אָזְוִי פֿיְלָטָ אִיצְטָ דּוֹר לְעֹזָעַר,
 וּגְעַן עַר בְּלַעְתָּר-אָדוֹרָקָעָרָעָן. "זְיִיעַר עִקְּרָ בָּאָטִיטִיטָ—זָאָגָטָ
 מָ. לְיִטְוֹאָקָעָן, —בָּאָשְׁטִיטִיטִיט אָזֵן דָעַם, וואָס זִיְיַ סִינְטָעָרָן אָזֵן פָּאָרָן

ענדיקון א פיל דורותדייקע יידישע קולטוריעלע מסורתה, ווערטבע אין
 א דאנק מענדיעלע מוכר-ספרים געוויאן דער אויסנאגונג-פונקט פון
 א נײַיער אנטווקלונג" (אין „אומרו“, ז. 87). אויך די אָפשאצונג פון
 שׁוֹמְעָן - עֲלֵיכֶם וּוּרְקָהָאָט זִיךְ רַאֲדִיקָאָל גַּעֲבִיטָן. די גְּרִינְגָּע,
 אויסער, עכש קאמישע טריכין הייבָּן-און צו פֿאָרְשְׂוִינְדָּן פֿוֹנְבָּם אַיִּג
 בְּיִם עַרְנְסְּטָן לְזֹועָר אָוּן עַס טְרַעְטָן בְּוַלְטְּעָר אַרְיוֹסְטָס הַעֲוִידָה-
 קָעַ לְעָבָן פֿוֹן דָּעַם זַאֲפְטִיקָן, קָאַרְאִיט-דִּיכְּינָן אַוְמִיטְלְבָּאָרָן קִינְסְּטָ-
 לְעַרְ-עוֹשָׂר, וְאָס הָאָט פֿוֹלָעָה הוַיְפָּנָס אַוְנוֹ גַּעֲגַעַן פֿוֹן דָּעַם יִדְישָׁן
 רַיְעָוָדִיקָן שְׁטִיגָּעָר. שְׁלֹום-עַלְיכֶם וּוּרְטָאָלָץ מַעַר אַיצְטָן אַנְטְּפָלָעָט
 פָּאָר אַוְנוֹ, מִיר גַּעֲפִינְגָּן אַיִּם אַלְּזָן מַעַר שְׁפָעָ פֿוֹן פֿאָרְבָּן אָוּן
 קָאַלְאִידָּט, וְאָס דָּאָס לְעָבָן אַלְּיִין הָאָט גַּעֲשָׂאָפָן. אָוּן פְּרַץ אַיִּ-
 גַּעֲוָאָרָן דַּעַר גִּיסְטִיקָעָר קוֹאָלָן, פֿוֹן וּוּלְכָן מַעַן צִיטָהָיָה אָוּן
 בָּאַגְּיִיסְטְּעָרָוָגָן. פְּרַץ אַיִּזְמַחְיָב דָּעַם יִדְישָׁן מַאֲדָרְעָנָם מַעֲנָטָשָׁ-
 אַיִּן פְּרַצְנָן גַּעֲפִינְגָּן דָּעַם אַגְּלָעָן אַיְזָעָרָעָ פְּאַרְשִׁידְעָנָם דִּיכְּטָעָר אָוּן
 קִינְסְּטָלָעָר אַיִּן זַיִּיעָר שְׁעַפְּרִישָׁעָר אַנְשְׁתְּרָעָנָגָגָג אַוְנוֹ זַוְּכָעָנִישָׁ.
 אַיִּן פְּרַצְנָן זַעַט מַעַן דִּי וּוּטִיטָע הִיסְטָאָרִישָׁע פְּעַרְסְּפָעְקְטִיוֹן, וּוּלְכָעָ-
 סָ/הָאָט גַּעֲמִיזָט אַדוּרְכָמָאָן יַעֲדָעָר אַיְנְצִיקָעָר פֿוֹן דִּי נַיְעָ קִינְסְּטָ-
 לְעָרָה, אַוְן דַּוְרָךְ פְּרַצְנָן קִיְּטָלָט זִיךְ די פְּאַרְגָּגָגָגָהָיִיט מַיט דַּעַר
 צְוִוקְנָפָט דַּוְרָךְ דַּעַר גַּעֲגָנוֹאָרט. אַוְן מַעְרְקוֹרִידָק, וּוּ פְּרַץ הַעֲרָטָ-
 נִישָׁט אַוְיפָּצָו בָּאַפְּרוֹכְפָעָרָן דָּעַם יִדְישָׁן שְׁעַפְּרִישָׁן גַּעֲדָאָנָק, אַוְן
 וּוּ דַעַר שְׁעַפְּרִישָׁעָר גַּעֲדָאָנָק הַעֲרָט נִישָׁט אַוְיפָּצָו בָּאַנְיִיעָן פְּרַצְנָן.
 פְּרַץ הָאָלָט אַיִּן זַוְּאָקָמָן בַּיִּ דָּעַם מַאֲדָרְעָנָם דִּיכְּטָעָר.
 פָּאָר די לְעַצְטָעָר יָאָרָן, צְוֹאָמָעָן מִיטָּן אַינְעַרְלָעָעָן אַוְן אָרָ-
 גָּאַנְגָּשָׁן וּוּאָקָס פֿוֹן דַעַר יִדְישָׁעָר וּוּלְטְלָעָכָעָר קוֹלְטוֹר אַוְן קוֹנְסָטָן,
 צְזִוְּאָמָעָן מִיטָּן בָּאַשְׁטִימָעָן דָעַם כָּאַרְקָטָעָר אַוְן תְּמִיצָת פֿוֹן יִדְישָׁן
 שָׁאָפָן, וּוּרְטָאָלָץ מַעַר פְּאַרְיָוָן דָאָס גַּעֲמִיזָאָמָעָ צְזִוְּיִישָׁן הַעֲבָ-
 רָעָאִישָׁעָר אַוְן יִדְישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר. די יִדְישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר, וְאָס
 הָאָט עֲרָשָׁט נִישָׁט לְאָגָג אַזְוִי שְׁטָאָרָק זִיךְ גַּעֲשְׁפִּיָּזָט פֿוֹן דַעַר
 הַעֲבָרָעָאִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, גַּעַלְעַבְטָמִיט אִירָעָמָאָטָיוֹן אַוְן שְׁטִימָנוֹגָעָן
 אַיִּגְגָּעָזָאָפָט אִיר סְטָל אַוְן קָאַלְאִידָּט, הָאָט זִיךְ די לְעַצְטָעָ-
 צִיטָהָיִט אַיִּגְגָּאָנָצָן פֿוֹן אִיר בָּאַפְּרִיְּטָאָן לְעַבְטָשָׁוֹן אַיִּגְגָּאָנָצָן וּלְבָטָ-
 שְׁטָעָנְדִּיק. די העֲבָרָעָאִישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר וּוּרְטָאָלָץ מַעַר

אָן דעם רעהַן צוּבָונְד צוֹם לְעַבֵּן. זִי אַיז לְוִיט אַיר מַזְקָן אָון
 יִסּוּד אֲפֶגֶעַשְׁטָאָנוּן, לְעַבְּט מִיט פָּאָרְצִיִּיקָע שְׂטִימָנוּנְעַן אָון טְרוּיִ-
 מעַן אָון פָּאָרְמָאָגָט נִישְׁת דָעַם עַיְקָר-עַלְעַמְעַנְט פָּוֹן דָעַר יִדְישָׁעַר
 לִיטְעָרָאָטוֹר — דָעַם רַעֲוָאָלְזִיאָנוּרְדָן דְּרָאָגָן אָון פָּרִיְהִיִּיט-פָּאָטָאָס.
 דַי הַע בְּרַע אַי שְׁע לִיטְעָרָאָטוֹר אַיְן אִינְגָּאנְצָן אַדוֹרְגָּעַדְרָוְנוּנְעַן
 מִיט דָעַר צִיוֹנִים-רָאָמָאנְטִיק, מִיטְן אַלְטָן גַּלוֹת-פָּאָרְלִיְּקָעַנְעַן אָון
 גַּלוֹת-פָּאָרְצְׁוּיְפְּלָוָגָג. דַי יִדְיִי שְׁע אַיז פָּאָרְוֹאָרְצְׁלָט אַיְם פָּעַלְן
 לְעַבֵּן, שְׁפִּירְצַט מִיט חִיּוֹת אָון גּוֹרָה אָון שְׁפִּינְט זִיךְ מִיט קָגְּנָ-
 קָרְעָטָעָן, מִמְשּׁוֹתְדִּיקָן אִינְהָאָלָט, אַיְן דָעַר צִיטִיט, וְאַס דַי יִדְישָׁע
 דִּיכְטוֹבָגָג לְעַבְּט אַיְן דָעַר גַּלְעַנְדִּיקָע אַטְמָאָסְפָּעָר פָּוֹן אִיצְטִיקָעָר
 צִיטִיט, טָרָאָגָט אַיְן זִיךְ דַי לִיכְט אָון שְׁאָטָן, פָּרִיְיד אָון לְיִיד, פָּאָטָאָס
 אָון אַנְגָּסָט פָּוֹן דָעַם נִיעָם דָוָר, פָּאָרְנָעָטָז זִיךְ דַי הַעֲבָרָעָאִישָׁע
 דִּיכְטוֹבָגָג מִיט שְׁפָרָאָק-אָוִיפְּטוּכָן, הַאַלְט אַיְן אִין אִיבָּעָרוֹחָן בִּיאָלָקָן
 אָון טְשְׁעָרְנִיכָּאָוּסָקָן. לְעַבְּט אַלְץ אַיְן דַי מַלְצָהָדִיקָע אַבְּסְטָרָאָקָטָע טְרוּיִ-
 מעַן-הִכְלּוֹת אָון רַופְט נִיט אַיְן מָאנְטָן נִיט, שְׁלַט אַנְטָן בְּעַנְשָׁטָן וְטָ-
 נָאָךְ טְרוּיְעִירִיקָעָר הַאַלְט עַס מִיט דָעַר הַעֲבָרָעָאִישָׁע בְּעַלְעַ-
 טְרִיסְטִיק: עַס אַיז וּוּי פְּמַעַט נִישְׁטָאָקִין אִיצְטִיקָע בְּעַלְעַ-
 טְרוּיְסְטִיק, אָון דַי עַטְלַעְבָּע, וּוּלְכָבָע שְׁרַיְבָּן דְּרַצְיְילְגְּוָגָע, שְׁטִיסְ-
 זִיךְ אַוְיךְ אִין אָרט, זִינְגָּעָן מַעַלְגָּה-גָּרָה א. ג. גְּבוּסִינְגָּעָן נַאֲרָ-
 מִיט וּוּינְיִיקָעָר שְׁטִיְפִּיקִיט אָון מִיט וּוּינְיִיקָעָר אָוִיפְּרִיכְטִיקִיט. עַס אַיז
 שְׁוִין דְּרַיְבָּעָר גַּעֲקָמָעָן דְּרַצְחָי, אַז עַס האָבָּן זִיךְ שָׁאָרָף פָּאָנָאָנְדָרָעָ-
 טִילְטָט דַי הַעֲבָרָעָאִישָׁע אָון יִדְישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר. נִישְׁטָאָקִין דַי פְּרִיְ-
 עַרְדִּיקָעָר אִידְלִילִעָ, וּוּעָן דָעַר שְׁרַיְבָּעָר הָאָט אִינְגְּצִיטִיק גַּעֲשָׁרְבָּן
 אִי יִדְישָׁ, אִי הַעֲבָרָעָאִישָׁ: אִיצְטָמָע, וּוּעָן דָעַר גִּיסְטָפָן דָעַר יִדְישָׁעָר
 אָון הַעֲבָרָעָאִישָׁר לִיטְעָרָאָטוֹר אַיְן אַזְוִי פָּאָרְשִׁידָן, אַיְן גַּעֲוָאָרָן
 פְּמַעַט וּוּי אַוְמָמְגַלְעָךְ צֹו דִּיגְעָן בִּידְעַ לִיטְעָרָאָנוּנְעָר הַעֲבָרָעָאִישָׁר לְיִ-
 טְרוּיְעִירִיקָעָר צְוֹשָׁטָאָנְד פָּוֹן דָעַר אַגְּטוּוּיקְלָטָע אָון גִּיסְטְּרִיְיכָע
 טְעַרְאָטוֹר טְרִיבְּטָן נִישְׁת וּוּלְנְדִיק דַי אַגְּטוּוּיקְלָטָע אָון גִּיסְטְּרִיְיכָע
 הַעֲבָרָעָאִיסְטִישָׁ- גַּעֲשְׁטִימְטָע אִינְטְּלִיגְגָּעָן צֹו דָעַר יִדְישָׁעָר שְׁאָפָּגָג,
 אָון דָאָס בָּאָרִיכְבָּרָט אַלְץ מַעַר דַי יִדְישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר אָון פָּאָ-
 גְּרָעָסְעָרָט אִיר אַוְידִיטָאָרָע. אַוְףְּ וּפְלָל דַי הַעֲבָרָעָאִישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר
 אִיְן פָּאָרָטָאָן אִיְן אַירָע אַגְּנוּרְלָעָךְ-פּוֹסְטָע מְלִיכָּות, שְׁטוּיסְטָזִיךְ

אין א פוסטן חלַּל, איזו כארקטעריסטייש דער פאקט, וואס די העב-
רעהוישע ליטעראטור האט אינגןץן פארשוויגן און פארשוויגן
פרצן. זי האט אינגןץן אַנגָעוֹאוֹוירַן דעם ממשותדיין אַינְהָאַלְט אָזֵן
לעבט דורךויס און אויסליסלעך מיט געשיכט, מיט פֿאַרגֿאנְגֿעַנְעַן
מאטיווין און באָגְרִיפְּן: שלמה אַבְן גִּבְּרוֹל אַיזוֹ פֿאַר אַיר נְעַנְדֶּן
טער ווי פרץ.

אין פֿאַרְלוֹוִיךְ פֿוֹן די לְעַצְטָע יָאָרְן אַיזוֹ פֿאַרגֿעַקְומָעַן נְאָךְ
אַ וּוּכְטִיקְעַ ערְשִׁיְינְגַּן, וְאָסָה האָט גַּעהַט אַ בְּאַדְּיִתְּנִידְקָעַ וּוּרְקִונְגַּ
אוֹוָיף דער יְוִישָׁעָר לִיטְעָרָאַטור. דָּאָס אַיזוֹ די בְּאַפְּרִיאַיְינְגַּ פֿוֹן דער
וּוּאָרְשָׁעָוּוּר לִיטְעָרָאַטור-אַפְּטוּרָסְטָה אָזֵן דָּאָס אַוּפְּקִומָעַן אָזֵן
אוּוּפְּבְּלִיעַן פֿוֹן די ۶ אַנְדָּ- ۶ יְטָעָרָאַטורָן. די מְלַחְמָה-יָאָרְן
אָזֵן דער בִּירְגָּעַל-קְרִיגַּה אַבְּן אַינְגָּנְצָן אַפְּגָּעָרִיסָן די פֿאַרְשִׁידְעַנְעַ
לְעַנְדְּעַר פֿוֹן דעם פֿרְעָרְדִּיקְעַן צָעַנְטָר, פֿוֹן וּאַרְשָׁעָ, אָזֵן דָּאָס האָט
גַּעֲבָרָאַכְּט דְּרָצְזָה, אָזֵן אַוְמָעָטָם אַיזוֹ מְעַן גַּעַוְעַן אַנְגָּעוֹוִין אַוְיָחָד
אַיְיָגָּעַן לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ פְּחוֹת אָזֵן מְטִילָּא אַיזְׂמָעַן אוּוּקָּא אַיָּחָד
גַּעַנְעַ לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ וּוּגַּעַן. וּאַרְשָׁע הָאָט זִיךְׂרַן צִיְּתָ אַוְיָחָד
געַלְעַבְּט, אַיזְׂמָעַן גַּעַוְעַסְטָרְפָּטִים אוּסְגַּלְעַדְיִיקְט גַּעַוְאָרְן. סְהָאָט גַּעַ-
הָעֲרַשְׁתָּ אַיזְׂמָעַן אַיר אַ צְּעַשְׁוֹאָמְעַנְקִיטָּ. מַעַר לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ אַיְיָגָּעַן,
וּוּ אַמְתָּעַר לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ דְּרָאָגָן. אוּיךְׂ דָּאָס האַסְטִיקְעַ אַרְיָוָן-
רִיְסָן זִיךְׂרַן פֿוֹן דער טָאָג-פְּרָעָטָה האָט פְּאַרְטְּוּמְלָטָן דָּאָן די יְוִונְגָּעַ יְדִישָׁעַ
לִיטְעָרָאַטור אַיזְׂמָעַן עַס האָט אַנְגָּעוֹהוּבָן הָעֲרַשְׁתָּ מַעַר לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ
טוּמָל, וּוּ לִיטְעָרָאַרִישָׁעַ רָעָנָסְטָ. די אַפְּגָּעָרִיסְקִיטָּ פֿוֹן וּאַרְשָׁעָ
הָאָט גַּעהַט דְּעָרוֹתָם פָּאָזְטִיוּוֹ מְאַמְּגַעַן: אַמְּרִיקָּעַ, אוּקְּרִיאָנָּעַ אָזֵן
גַּלְיִיצְׂיָה הַיְּבָן-אָזֵן לְעַבְּן מִיט אַיְגָּעָנוּם שְׁעַפְּרִירָשָׁן לְעַבְּן אָזֵן
סְיֻוּרָן גַּעַוְכָּת אָזֵן גַּעַוְגָּעָן דִּי אַיְגָּאָרְטִיקָּעַ פְּאַרְמָעָן אָזֵן באָגְרִיפְּן,
פְּרָאַבְּלָעָמָעָן אָזֵן מְאַטְּיוֹן. פֿאַר דער קוּרְצָעָר צִיְּתָ פֿוֹן זִיעָר
זְלַפְּשָׁטָעָנְדִיקָּ לִיטְעָרָאַרִישָׁ לְעַבְּן, אַבְּן די לְעַנְדָּעָר אַרְוִיסְגָּעָ-
רוֹקָט פִּילְ מְעַרְקוּוּרְדִּיקָּעַ אָזֵן אַיְגָּנְאָרְטִיקָּעַ טָאָלְעָנָטָן, אָזֵן פֿוֹן אַרְטִיְּ-
קָע, גַּעַבְּנָט - שְׁרִיבְּעָר, וּוּרָעָן זִיךְׂרַן זִיךְׂרַן אַלְגָּעָמִין - יִידְׂיָ-
שָׁע שְׁרִיבְּעָר.

פֿאַר דער יְדִישָׁעַ לִיטְעָרָאַטור שְׁטִיטָא אַיצְט אַ בְּיוֹ גָּאָר
וּוּכְטִיקְעַ אַוְיָגָּאָפְּעַ: אַרְגָּאָנִישָׁ צְוּוֹנְגִּיסָּן אָזֵן פֿאַרְיִינְגָּן די אַלְעָ

ל'יטעראטורן אין אין אינהייט-עלכער ל'יטעראטור. אט דער פראָ-
צעס פון צ'ענַלעבן אונ פֿאָרִיְגִּינֶּקְן קומט איצט פֿאָר פֿאָר אָנוֹ.
זערע אויגן אונ ברענְגַּט מיט זיך אָן אַ שייער נִיעַ טענעָר, נִיעַ
מאָטְיוֹן, נִיעַם אִינְהָאַלְטָן אָנוֹ נִיעַ פֿאָרְמָן. סְיוּעָר אָזְוִי אַרוּם באָפְּרוֹכְּ-
פֿערְט דֵּי ל'יטעראטורן אַיְנוֹעַ פֿון דָּעַר אַונְדָּעַר, אָנוֹ אַיְנוֹעַ דָּעַ-
גָּאנְצָט דֵּי צְוִוִּיטָע, אָנוֹ דֵּי יִדְישׁ ל'יטעראטור אִינְגָּאנְצָן וּאַקְסָט
אָזְוִי אַרוּם, פֿאָרְבְּרִיְיטָעַר זיך אָנוֹ מַאֲכָת אַלְץ נִיעַ אָנוֹ נִיעַ דָּעַ-
גְּרִיְיכָנְגָעַן.

אין לְחַלּוֹתִין אָנוֹ אַיְנוֹ הַיּוֹךְ פֿון בְּלַ-מַשְׁבָּוחָתָס אַוְיסְפִּיר צְיָ-
רִיךְ מִיט צָעַן יָאָר, אָנוֹ "סְהָאָט אַפְּנִים, וּוי דֵי יְוָגָעַ, ל'יטעראטור
וּאָלָט האָבָּן צְיָ גִּיךְ אַפְּגָעַלְעַבְתָּ, אָנוֹ דֵי סִימְנִים פֿון עַלְטָעַר זִינְעָן
גַּעֲקוּמָעַן פֿרִיעָר, אַיְידָעַר דָּאָס קְוּמָט-פֿאָר נְאָרְמָאָלְ", קָאָן מַעַן אַיצְט
מִיט פֿוֹלְעָר זִיכְעָרְקִיְתָּ אָנוֹן, אָנוֹ דֵי יִדְישׁ ל'יטעראטור אִין אַיצְט,
וּוי קִיְּנוֹמָאָ, נִישְׁתָּ, יוֹגָ-בְּרוֹיזְנְדִּיק אָנוֹ פֿאָרְמָאָגָט אַיצְט אַלְעַ סִימְנִים
פֿון לְעָבָּן, וּאַקְסָט אָנוֹ שְׂטוּיְגָן.
דָּעַר פֿאָרְגְּלִיךְ פֿון פֿרִיעָר דִּיקְן אָנוֹ אַיְצְטִיקְן אַלְגָּעָ-
מִינוּם צְוַשְׁטָאָנָד פֿון דָּעַר ל'יטעראטור באָוִוִּזְט, וּוי וּוִיט מִיר
זִינְעָן פֿאָר דָּעַר קַוְצָעָר אָנוֹ בֵּין גָּאָר שְׂעוּרָר צִיְּטָ אַוּקָ-
גְּגָגְגָעָן.

אָנוֹ מֵ הַאָלָטָן דָּאָךְ עַרְשָׁת אָין גַּיְן אָנוֹ אַיְנוֹ שְׂטוּיְגָן.
דֵּי יִדְישׁ ל'יטעראטור האָט זיך פֿאָר דֵי לְעַצְטָעַ צָעַן יָאָר
אַחָסְטִיקְן רִיס גַּעַטָּן פֿון דֻּעַם פֿאָרְגְּלִיךְוּוּרְטָן אָרט, אַוְיךְ וּוּ, כֵּן
זִי האָט זיך גַּעֲפָנוּן. דֵי יִדְישׁ ל'יטעראטור רִיסְט זיך אַוְיפְּן
ברִיְיטָן, פֿרִיעָרְעָן שְׁלִיאָר. פֿרִיעָר אָנוֹ בְּרִיטָה זִי אַפְּגָעַעַטָּמָט אָנוֹ
פֿילְטָ אַיצְט אָנוֹ זיך דֵי קַרְאָפְט אָנוֹ מַעְלָעְכְּקִיְתָּ צְוּ גַּיְן אַלְץ
וּוִיטָעָר אָנוֹ וּוִיטָעָר,

1922

פָּרָאַלְעָלָן

1

די העבריעישע און יידישע ליטעראטור

ין פֿלוֹג קומט עם אויס אומפֿאַרְשְׁטָעַנְדֶּלְעַךְ : די נײַ-העבריעישע און נײַ-יידישע ליטעראטור זײַגען אַין דער ערשותער ציטט געשאָפָן כמעט דורך אייַּהֲן גַּע אַין די זעלבע שרייבער אַין דאָךְ זײַגען די צחוּיַּה ליטעראטורן אוֹיַּה באָזונדער אַין פֿאַרשִׂידָן-אָרטִיךְ. קוֹקָן מִיר זִיךְּ אַבעָּר צוֹ צוֹ דער אַטְמָאָסְפָּעָר, אַין וּלְכָעֵד די אַין יַעַבְעַד ליטעראטור אַיז אַוְיְגָעְקוּמָעַן, וּוּרְטַּקְלָאָר פֿאַר אַינוֹ אָטְםָדְעָקִיט אַין פֿאַרְשִׂידְנָאָרטִיךְ.

די נײַ-העבריעישע ליטעראטור אַיז אַרוֹסְגָּעָרְפָּן צוֹם לְעַפְּנֵן דָּוְרָכְנִין משְׁפִּילַּג, דָּוְרָךְ דָּעַט תְּלִמְדִיד-חַכְמָה, וְאָס אַיז רַאֲשָׁוֹ וּרְבוֹו גַּעַוּעַן פֿאַרְטְּוֹן אַין די הַיְּלִיקָע סְפָּרִים, אַין בֵּית-הַמְּדָרְשָׁה, אַין שְׁעַנְדִּיק דָּאָרטָּה, הַאָטָּה עַר אַנְגָּהָזָהָבָן צוֹ פֿאַרְטְּאָצְטָן זִיךְּ אַיבָּעָר די עַקְרִים פֿוֹן יִידְיָשָׁעָר תּוֹרָה אַ�ן אַמְּנוֹנָה אַנְגָּהָזָהָבָן צוֹוְיְפָּלְעַן, לְיִקְעַנְעַן, אָפְּ-פֿרְעָגָן, אַין אוֹיַּה אַרְוֹם הַאָט זִיךְּ בֵּי אִים גַּעַשְׁאָפָן דָּעַר נִיעְרָג גַּע-דָּאָנק, וְאָס אַיז גַּעַוּעַן בָּאָרְפָּן אַ�ן בָּאַלְאָרְפָּט אַפְּשָׁוָאָכָן, בָּאַקְעָמָפָּן דָּאָס אַלְטָעַ, אַפְּגָנְעַלְעַבְטָע. פֿוֹן דָּעַר ערְשָׁתָּר מִינְוֹת אַן אַיז די הע-רְעִישָׁע ליטעראטור גַּעַוְאָרָן פֿאַרְן משְׁפִּילַּג אַ לְּזִין צַיְּ קַעְמָפָּן מִיט דָּעַר אַלְטָפָּר יִדְיָשְׁקִיִּים, מִיט רַבְּנוֹת, מִיטְן שְׁוַלְחָן עַרוֹךְ. אוֹיַּה וְיַּעַר הַאָט אַנְגָּגָאנְצָן גַּעַלְעַבְטָן אַין די גַּעַצְעַלְטָן פֿוֹן יִידְיָשָׁע תּוֹרָה אַין צְוִיָּשָׁן די קְנָאִים פֿוֹן דָּעַר פּוֹרָה, הַאָט עַר פֿאַרְגְּרָעָסְעָרָט

זיעיר ווירקונג און וואג, און דער אלטער לעבענס-שטיגיגער מיט
זינע דינימ און מנהגים איז פאר אים געווארן דער הוייפט-אום.
גלאיך פון אלץ אין דער וועלט.

די העבריעישע ליטערטטור איז די ערשתע יאן פון איד
אויפוקומען איז דעריבער געווען אַקען, אַקען, אַקען, אַקען,
הוייפט-אַזימגאָפֿע אַז געהען: פֿאַרְמִיאָזֶן, פֿאַרְשּׁוֹאַרְצֶן דִּי אלטער,
אַפְּגָעַלְעַבְּטָע יִדְישָׁע וּוּלְטָט. מען האָט אַנְגָּעוּנְדָּט לְגָבוּי אַיר שָׂוָּאַר-
צָע פֿאַרְבָּן, אַז פֿאַרְקָרְט — די השפה אַז דִּי אוַיסְעָרָע וּוּלְטָט
אַז גְּעוּן בֵּין גָּאַר אַידְעָאַלְיִוְרָט. אַברָהָם מאָפּוֹ (איין *"עַיִט צְבֻעָה"*)
פֿרְץ מְמַאֲלָעָנְקָן, רָאוּבָן אַשְׁר בְּרוּידָעָס, מ. בְּרָאנְדְשְׁטָטָעָר, מ. ג.
לְלִיְעַנְבָּלוּם (איין *"חַטָּאת נְעוּרִים"*) האָפּן אוּפְּפֿאַרְשִׁידְגָּנוּ אַפְּנוּסִים
געשטוּרָעָט די יִזְרְעָאַלְיִגְעָע אַז אַז זִיְעָרָע וּוּרְקָה האָפּן וּוּי
הַיְּפָזָאַכְּלִין אַרְזִיסְגָּפְּרָט רְבָּנִים, צְדִיקִים, פֿלִיְקָדָשׁ מִכְּלָהִים
אַז גָּמָעַט שְׁטָעָנְדִיקָּקָע זַיִן קָעְגָּוָעְשָׁטָעָלְט אַז נְיִיעָרָעָקָע
וּגְנָגָם, וּזְאַסְטָרְקָט זַיִן אַרְבָּם מִיטָּנִיעָ אַידְעָעָן אַז טְוִילְמָעָן. אַז
זִיְעָרָעָ אַלְעָ וּוּרְקָה אַז פֿאַרְצָן מַעַר פֿוּבָּל, צִסְטִישָׁר
שְׁטָרִים, אַיְדָעָר. קִינְסְטָלְעָרְטָעָשׁ שִׁילְדָעָר וּיְפָזָעָר
חַיְם אַיְבָּעָר דָת אַז אַמְּנָהָן, אַיְדָעָר קִינְסְטָלְעָרְטָעָשׁ שִׁילְדָעָר
רְוּבָּגָעָן. די העבריעישע שיינע ליטערטטור אַז גְּעוֹאָקָסָן אַז
זַיִן גַּעַבְדָּעָרט צְיוֹאָמָעָן מִיטָּן וּוְאַוקָּס פֿוֹן די וּוּלְטָט-אַגְּשָׁוּזְגָּעָן אַז
טְעַנְדָּעָצָן אַז יִדְישָׁן גִּיסְטִיקָן לְעַבָּן. האָט שְׁפָעָטָעָר דָעָר גַּאַצְּיָאָ-
גַּאַלְיִיסְטִישָׁעָר גַּעַדְאָנָק באַהֲרָשָׁט די יִזְרְעָאַלְיִגְעָע בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ-אַינְטָעָלִיָּ-
גַּעַנְצָ, אַז עַס שְׁפָעָטָעָר גַּעַוְאָרָן דָעָר הַיְּפָטָ-מְאָטִיוֹ אַז עַיקָּר-עַלְעָ-
מְעַנְטָ אַז דָעָר העבריעישע ליטערטטור.

מ. ג. עַיְעַרְבָּרְגָּס טְפָן, וּיְעָרָלְיִין, זַיְנָעָן נַאֲרָפָרְ-
פֿלְאַנְטָעָרט אַז דִּי שְׁאָטָנָס פֿוֹן בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, אַבָּעָר זַיִן טְרָאָנָן שְׁוִין
אַז וּזְאַרְךְ דָעָם קָרְעָן פֿוֹן נַאֲצִיכָּאַלְעָר אַזְיְלָעְבָּוָגָן, אַז פֿאַר זַיִן אַז
עַס נַאֲרָאָטָר וּוְיִתְאָגִידָעָר פֿלְאַנְטָעָרט. פֿוֹן וּוּיְיָטָן רְוָפָט אַז
עַס בְּלַעַנְדָט די אַוְיגָן, מעַן ווּלְאַרְאָפְוָאָרְפָן דָעָם עַל פֿוֹן יִזְנָן
אַז יִדְישִׁקְיִיט, אַבָּעָר דָאָס יִזְרְעָאַלְיִגְעָע אַז שְׁוִין אַיְנָגָעָוּאַרְצָלָט אַז
אַיְגָעָנָם וּוּעָן אַז עַס אַז שְׁוִין אַזְמָעָגְלִיךְ זַיִן בְּאַפְּרִיעִין פֿוֹן
זַיִן. מ. י. בְּעַרְדִּיטְשְׁוּסְקִי אַז זַיִנָּעָן אַלְעָרְפִּירְדִּיקָע וּוּרְקָה

פרוזות נאך איבערריין אינגןץ מיטן יידישן עבר און וויל שטילן דעם דורשת מיט וועלטלעכער קולטור. ער באשלייט אונטער-צינדן דעם בריך, וואס פירט צו זיין הימ, ער פאררייקט זיך ער-געץ אין פרעמדע איסלענדיש אונזוערטעט-שטעת, וואו ער וויל שאפַן אָ נִיִּי, פְּרִיּ לְעֵבֶן. וויפַלְמָאָזּ וויזט זיך אִים שׂוֹן אַוִּים אָזּ ער האט שׂוֹן אַלְץּ פּוֹן זיך אַרְאָטְגָּעוֹאָרְפָּן אָזּ קָאָן שׂוֹן מִיטּ לְיִכְתָּן גַּעֲמִיט אַוְפְּנַעַמְן דָּאָס נִיּוּ, וּוּלְטָלְעָכָא, אַבְּעָר יְדָעָס מָאָזּ פְּלָאָקָעָרֶט זיך פְּאָנָאנְדָעֶר דִּי בענְקָשָׁאָפָט נאָך דָעֶר אַלְטָעָר הַיִּם, נאָך דָעֶר אַלְטָעָר יְדִישְׁקִיט, נאָך דִי אַלְטָעָר סְפָרִים אָזּ עַס צְוִירִיק. אָזְיך אִין דִי וּוּרְקָפָן ? ח. ברענער, א. ב. גְּנוּסְטִין — הָגָם זַיְהָ אָפָן שׂוֹן מַעַר פְּטִיכָּאָלְגָּנִישׁ שְׁטוּרְכָן אָזּ מַאְטִיוֹן — אִיז גַּעֲוָעָן דָעֶר עִיקָּר דִי גִּיסְטִיקָע וּוּלְטָמָע, דִי פְּרָאָבְלָעָמָעָן אָזּ טְעַנְדָעָנְצָן פּוֹן אַינְטָלְעָקְטוּלְן לְעֵבֶן פּוֹנָם יְדִישָׁן אַינְטָלְגְּיָעָנָט.

די העברישע לִיטָעָרָאָטָר אִין אָזְוִי אָרוֹם גַּעֲוָעָן דָעֶר אַוְיסְדוּרִיךְ פּוֹן דֻּעָם גִּיסְטִיקָן קָאָמָפּ, וְיִ אִין מַעַר דִי גַּעֲשִׁכְתָּעָסְפָּן יְדִישָׁן גַּעַד אָבָּק, וְיִ פּוֹנָם יְדִישָׁן רְעָאָלְן לְעַבָּן. דָאָס אַוְמִיטְלְבָאָרָעָ משְׁוֹתְדִיקָע לְעֵבֶן, דִי רְעַאַלְעָ וּוּרְקָלְעָקִיטָזְזִיעָן, חַוֵּץ אַיְנִיקָע אַוְסְנָאָמָעָן, צְוָעָלְיִיקָע אָזּ וּלְטָעָנָע מַאְטִיוֹן אִין דָעֶר העברישער לִיטְעָאָטָר. פָּאָרְטָוֹן אִין דִי פְּרָאָבְלָעָמָעָן פּוֹן זַיְהָ אָזּ נִישְׁתְּזִיאָן פּוֹנָם יְדִישָׁן פְּאַלְקָ, אִין זַיְהָ רָוב אַדְרוֹגָעָדְרוֹגָעָן מִיטּ קְרָעָנָק. לְעֵבֶן, שְׁוּוּרָעָן פְּעָסִימִיּוֹם. די לְעַצְתָּע יָאָרְן צִיטָזִי אִיר יְנִיקָה פּוֹנָם צִיּוֹנִים אָזּ דָעָרָוָם אִין זַיְהָ אַפְּטָפָאָרְבָּונְדָן מִיטּ אַרְץְשָׁרָאָה, אָזְוִי וְיִ די העברישע לִיטָעָרָאָטָר שְׁפִיּוֹזָט זַיך דָעֶר עִיקָּר פּוֹן אַלְגָּעָמִין-אַפְּסָטְרָאָקָטָע גַּעַדְאָנְקָעָן אָזּ וּוּלְטָמְשָׁוּיְגָעָן, אַלְצָ אַיְסָ וּוּלְכָע — צִי פְּעָסִימִיטִישׁ אַדְעָר אַפְּטִימִיטִישׁ, אִיז זַי אָן אַלְיִידִישָׁן, אָזּ וּוּאָזּ זַי וּוּרְטָנִישָׁת גַּעַשְׁאָפָן : אִין רְוּסָאָנָד, גַּאֲלִיצִיאָע, דִיְתְשָׁלָאָנָד, פּוֹיְלָן, אַמְּעָרִיקָע אַדְעָר פְּלָאָעָטִינָע—אִין זַי כַּמְעָט אַיְנָע אָזּ דִי וּלְבָעָ. דָאָס לְאָנָד, די גַּעַגְנָט, די אַרְוִימִיקָע סְבִּיבָה וּוּרְקָן אַוְיפָּ אִיר זַעַלְטָן אָזּ גָּאָר וּוּינִיקָע.

גָּאָר אַנְדָעָרֶש אָזּ בַּיִּגְאָנָץ אַנְדָעָרֶש אַוְשְׁטָעָנְדָן אָזּ בַּאַ-דִּינְגָּגָעָן אִיז גַּעַשְׁאָפָן דִי יְדִישָׁע לִיטָעָרָאָטָר. פּוֹן אַנְהַיִיב אָן האָט זַי גַּעֲשְׁטָרָעָפֶט צַו בַּאֲפְרִידִיקָן דִי בַּאֲדָרְפָּעָנִישָׁן פּוֹן די בְּרִיְיטָע

פָּאֶלְקַטְשִׁיכְטֵן אָוּן זַיְךְ גַּעֲפְּלִיסְטְּ צַצְוֹפְּאָטְן זַיְךְ צָוְם גַּיְסְטִיקְן צַוְּשְׁטָאנְדְּ
 פְּוֹנוּם פָּאֶלְקְ, צַוְּ דִּי סָאמָע אַפְּגַּעַשְׂטָאָנוּנְעַ עַלְעַמְעַנְמַן אַין פָּאֶלְקְ.
 מַעַן אַיְזְ גַּעֲקְוָמָעַן מִיט גַּאנְץ בָּאָגְרָעָנוּעָצְטָעַ אַוְיְפְּקָלְעוּנְגָּס-צִיְּן אַיְזְ
 מַעַן הָאָט גַּעֲרָעְדָּט מִיטָּן לְעֹזָר אָוּן לְעוֹזְרִין וּוֹעָגֵן עַנְגִּינִּים, וּוֹאָסְ
 אַיְזְ זַיְךְ גַּעֲוָוָעָן וְאַגְּטָ צָוְם הָאָרֶץ אָוּן פָּאֶרְשָׁטָאנְדְּ. מַעַן הָאָט גַּעַשְׂלִיְּ
 דָּעַרְתְּ דִּי לִיכְטָ אָוּן שָׁאָטָן פְּוֹנוּם אַרְוִמִּיקְן לְעַבְּן, אַוְיְפְּגַּעַדְעַקְטְּ דָּעַם
 סָאַצְיָאַלְן אַזְמָרָעְכְּט, בָּאוֹזְיַן דָּעַם תָּהָום צַוְּשִׁין רִיכְבָּעַ אָוּן אַרְעָמְעָ
 גַּלְקְלִיְּעַכְּבָּעַ אָוּן אַוְמְגַלְקִיְּעַכְּבָּעַ, שְׁלַעַכְּטָעַ אָוּן גּוֹטָעַ. אַגְּגָחוֹהִיבָּן הָאָט
 מַעַן טָאָקָעַ פְּוֹן סְעַנְטִימְעַנְטָאָלְעַ שְׁילְדָעָרָנְאָלְאָסִישְׁעַ
 בָּאַשְׁרִיְּבָוָגָעַן, אַבְּפָרְדְּ בִּיסְלְעַכְּוֹיְזְ הָאָט מַעַן זַיְךְ גַּעֲנְוָמָעַן אַפְּצָוְשָׁפְּגָיְ
 לְעַן דָּאָס אַרְעָמָעְ יִדְיְשָׁעַ לְעַבְּן, אַיְזְ זַיְאסְ וּוּיְטָעַר אַלְץ אַרְגָּאַנִּישָׁעַר
 הָאָט זַיְךְ פָּאֶרְבּוֹנְדְּן דִּי יִדְיְשָׁעַ לִיטְעָרָאָטוֹר מִיטְ דָּעַר וּוּרְקְלִעְכְּקִיְּ
 בֵּין מַעַן אַיְזְ גַּעֲקְוָמָעַן צָוְם אַמְתָּן קִינְסְטְּלָעְרִישְׁן רְעַאַלְיָוָם, וּוֹאָסְ
 אַיְזְ גַּעַוּאָרָן דָּעַר גַּרְוּנְטְּ-שְׁתָרְיךְ פְּוֹן דָּעַר נִיְּיְדִישְׁעַר לִיטְעָרָאָטוֹר.
 אַ. מְ. דִּיקְ . אַקְסְעַנְפָּנְלְדְּ, שְׁעַטְנְגָעְרְ. גְּ. לִינְזְקִיְּ, מְ. סְפָעְקְטְּאָרְ
 מַעַנְדָעָלְעַ מַזְכָר סְפָרִים, שְׁלוֹם עַלְיָכְם, גְּ. פְּרִיצְ—דָאָס זַיְנְעַן קִינְסְטְּ
 לִעְרִישְׁעַ שְׁטוּפָעָס אַיְזְ דָּעַר גַּעֲשִׁיכְטָעַ פְּוֹנוּם רְעַאַלְיָוָם אַיְזְ דָּעַר נִיְּיְ
 יִדְיְשָׁעַר לִיטְעָרָאָטוֹר. אַיְזְ זַיְירָעְ וּוּוּרָקְ הָאָבָן מִיר דָאָס רְעַאַלְעַ
 לְעַבְּן פְּוֹנוּם יִדְיְשָׁן פָּאֶלְקְ, פָּאֶרְשִׁידְעָנְסְטָעַ רְעַאַלְעַ טִפְּן אָוּן אוּסְ
 שְׁעַפְּנְדִיקָעַ שְׁילְדָעָרָוָגָעַן פְּוֹן דָאָס יִדְיְשָׁעַ לְעַבְּן אַיְזְ דִּי פָּאֶרְשִׁיְּ
 דָעַנְעַ תְּקוּפָתְ פְּוֹנוּם 19-טָן יָאָרְהָונְדָעָרטְ.

אַדְאַנְקָעַ דָּעַר צְגַעְבּוֹנְדְּנְקִיטְ פְּוֹן דָּעַר יִדְיְשָׁעַר לִיטְעָרָאָטוֹר
 צָוְם רְעַאַלְעַן, וּוּרְקְלִעְכְּן לְעַבְּן, אַיְזְ אַזְוִי שְׁתָאָרָק קֻעְנְטִיק אַוְיְףְ אַרְ
 דִּי סְפָעְצִיְּלְלָעְ אַיְגְּנְשָׁאָפְּטָן פְּוֹן דָּעַם גַּעֲגַעְבָּעָנָעַם לְאָגָד אָוּן גַּעַגְנָטְ
 דָאָס גִּיט צַוְּ דָעַר יִדְיְשָׁעַר לִיטְעָרָאָטוֹר בָּאַזְוְנְדָעָרָעַ קָאָלְאָרִיטְ-נִזְוָאנְ
 אַיְזְ כָּאָרָאַקְטָעְ-פָּאֶרְבִּיקִיטְ. בֵּיְ מַעַנְדָעָלָעַן גַּעַפְּנוּן מִיר דִּי לִיטְוּוִיְ
 שְׁעַ טְרוֹקְנְקִיטְ, חְרִיפְיְשִׁקְיִיטְ, פְּנִיקְטְּלִעְכְּקִיטְ, בֵּיְ פְּרִיצְ—פָּאַטָּאָסְ,
 גְּרָאַצְיְעָזְקִיטְ אָוּן מַאְגִירְ פְּוֹן פּוֹיְלְן, בֵּיְ שְׁלוֹם-עַלְיכְמָעַן—וּוּאָלְיְגִינְשָׁ
 הָאַרְצִיקִיטְ, וּוּיְכִיקִיטְ, קָאָלְאָרִיטְ-רִיְיכִיקִיטְ, אַיְזְ אַשְׁן — רָאַמְּאַנְטִישְׁ
 קִיטְ אָוּן אַוְמְבָאַרְיְלִעְכְּבָּעַ גָּאַנְצִיקִיטְ פְּוֹנְיְלִישְׁן שְׁטָעָטְלְ, בֵּיְ אַ
 רִיְזָעַן אַיְזְ דָוד אַיְנָהָאָרָן — דִּי אַיְנְטָאַנְקִיטְ אָוּן שְׁטִילְן אַוְמָעַט
 פְּוֹן וּוּיְסְ-לוֹסְלְעַנְדִישְׁעַר לִיטְעַ. אַיְזְ אַמְּעָרִיקָעַ, אַיְזְ דָעַם טְוּמְלְדִיקָעַ

שטאטישן גערוייש, אויף דער גלענדיקער אספֿאַלְטָן-גָּאַס וְאַקְסָט אָוּן פֶּאָרְמִירִיט זִיךְ אֵינוֹג-יִידִישׁ לִיטְעָרָאָטוֹר, וְאָס אָטְעָמֶת מִיט שְׂטָאַטִּישָׁן גָּלִי אָוּן לְעֵבֶט מִיט פָּאַרְשָׁאָרְפָּטָע גַּעֲרוּעוּזְקִיטִיט. דִּי בִּיעַ יִידִישׁ דִּיכְתוּנָג פָּוּן דַּעַר רֻעוֹאַלְזְּצִיעַ-צִיִּיט אַין אַוקְרָאַגְּבָּעַ הָאָט גַּעֲרָאָגָּן אַין זִיךְ דַּעַם אִמְפְּעָט אַין רֻעוֹאַלְזְּצִיאָגְּנָעָרָן גִּיסְטָפָּוּן דַּעַר אַוְּיָפָּה גַּעֲבוֹרְיוּזְטָעָר אַוקְרָאַגְּנִישָׁעָר וְאַרְ-וּוִירְקָלְעָכְקִיט.

דִּי יִדִּישׁ לִיטְעָרָאָטוֹר הָאָט זִיךְ אַזְּוֹרְטָמָעָר אַוְּיָפָּה פֶּאָלְקָסְמָאָסָן, וְוַיְיַיְינְטָאָסָן סָאַצְּאָלְנָן לְעֵבֶן, מִיט דִּי פֶּאָלְקָסְמָעָן גַּעַן אָוּן שְׂטִימְנוּגָּעָן. קְוִיט אַיר עַצְּמָא אַיז זִיךְ מַעַר וּוּוּלְטָלְעָךְ, מַעַר אַגְּגָעָמִין-מַעַנְטָשָׁלָעָךְ. דִּי אַלְגָּעָמִינָּעָפָּאַלְטִישָׁע אָוּן גַּעַזְעָלְשָׁאַפְּטָלְעָעָךְ כָּע אַוְּיָפְּלָעְבָּוּנָג טַוִּיפָּט גַּלְּיִיךְ לְעֵבֶן אַין קְרָאָפָּט אַין דַּעַר יִידִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, אַין פָּאַרְקָעָרָט — דִּי רַעַקְצִיעַ, דִּי אַלְגָּעָמִינָּעָפָּאַלְטִישָׁע גַּעַזְעָלְשָׁאַפְּטָלְעָעָךְ אַפְּאַטִּיעַ רַוְּפָט זִיךְ גַּלְּיִיךְ אַט אַוְּיָפָּה דַּעַר שְׂטִימְנוּגָּעָן אַין דַּעַר יִידִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר. דִּי גַּעַשְׁיכְּטָעָפָּאַלְטִישָׁע פָּוּן דַּעַר נִיְּיִדְעָשָׁר לִיטְעָרָאָטוֹר הָאָט פִּיל צֹ דַּעַר צִיְּרָאָלְנָן וּוּגַן דַּעַר וּוּרְקָוּנָג פָּוּנָם אַרוֹ-מִיקְן לְעֵבֶן אַוְּיָפָּה דַּעַר לִיטְעָרָאָטוֹר. דִּי עַרְשָׁתָעָרָטָע רַוְּסָלְעַנְדִּישָׁע רֻעוֹאַ-לְזִיצִּיעַ פָּוּן 1905—1906, וְאָס הָאָט אַוְּפָגְעָרְדוּדָעָט דִּי פֶּאָלְקָס-מַאָסָן אַוְּנָן דַּעַוְּוָעָקָט אַין זִיךְ פָּאַרְבָּאַהָאַלְטָעָנָעָן כּוֹחוֹת, הָאָט אַוְּיָרָקָרָאָסָן גַּעַרְפָּוּן נִיְּעָן שְׁעַפְּרָוִישָׁע קְוֹאָלָן אַין דִּי טִיפְּעָנִישָׁן פָּוּן דִּי יִדִּישָׁע פֶּאָלְקָסְמָאָסָן.

אַין גַּלְּיִיךְ נָאָךְ דַּעַר אַוְּיָפְּלָעְבָּוּנָג אַיז גַּעַקְבָּעָן דִּי רַעַקְצִיעַ, אַין הָן דִּי אַוְּיָפְּלָעְבָּוּנָג אַין הָן דִּי רַעַקְצִיעַ הָאָבָן זִיךְ וְוַיְיַיְינְטָאָסָן גַּעַבְּנָעָן אַיִּם קְרָפְּפָעָר פָּוּן יִדִּישָׁן שְׁאָפָּן. עַס הָאָבָן בָּאוֹיְזָן זִיךְ אַיְיָ-בָּעָר נָאָךְ אַיִּינָם שְׁרַיְבָּעָר, וְאָס טְרָאָגָן אַין זִיךְ דַּעַם מִינְטָעָרָן אַין זִיכְרָעָן פֶּאָלְקָס-גִּיסְטָ, אַין עַס שָׁאָפָּט זִיךְ דִּי מַעְגָּלְעָכְקִיָּט אַין דַּעַר בָּאָדָן פָּאָר דִּי שְׁרַיְבָּעָר א. וּוּיטָעָר, ד. בָּעָרְגָּלְכָּאָן, דּוֹד אַיְנָהָאָרָן, 5. שָׁאָפְּרָיאָ, צְבִי הִירְשָׁקָאָן, דַּעַר נְסָתָר, יוֹאָל מַאְסְטָבּוּם, א. קָאָגָּאָנוֹסָקִי אַין נָאָךְ אַין נָאָךְ. דִּי אַלְגָּעָמִינָּעָפָּאַלְטִישָׁע אַיְפָוְאָכָוָג בָּאַשְׁטְרָאָלָט מִיט זַוְּנִיקָע שְׁטוֹרָאָלָן אַוְּיָרָקָרָאָסָן פָּוּן דִּי עַלְטָעָר יִדִּישָׁע שְׁרַיְבָּעָר. אַין פָּרָצָס דְּרָאָמָעָן, נָאָוּעָלָן אַין מַעְשָׁהָלָעָן פָּוּן יַעֲנָעָר צִיִּיט לְעֵבֶט דַּעַר רֻעוֹאַלְזְּצִיאָגְּנָעָרָעָר דְּרָאָגָן, דַּעַר רֻעוֹאַלְזְּצִיאָגְּנָעָרָעָר גִּיסְטָ. אַין אַוְּיָר

בי שילום עלייכמן האט זיך געלאָזט הערן דער פֿעַסְטָעַר אַפְּהִילֶּךְ
פֿונַם אֹיְפְּגַעַעַדְעַרְטָן לְעַבְּן. דער יַיד פּוֹן אַגְּנֵץ יַאֲרָ קּוֹמֶט עַזְּוִין בְּיִ
אִים אַרְוִים גְּזֻוְונְטָעַר, קְרַעְפְּטִיקָעַר, דִּי אַיְנוּגַעַבְּזִיגְעַנְעַט פְּלִיעִצְעַזְעַט
זַיְכְּ אַבְּיִסְלָ אֹיְסְגַעַגְלִיכְמַט, דער פְּאַרְקְנִיְיטְשְׁטָעַר פֿנִים האט אַזְיִיף אַ
וּוְילְעַ אֹיְפְּגַעַעַדְעַמְטַט.

און זיינען געקוּמָעַן ? זְעוּרָעַ, קְלַעַפְּעַדְיִקְעַ אַירְן פּוֹן דַעַר
רְעַאַקְצִיעַזְעַט האט אַונְזָעַר לְיַטְעַרְאַטְוָר קְרַעְנְקָעַר אַיְנוּגַעַזְעַט אַיְן
זַיְכְּ ? בְּיַן-הַשְּׁמָשָׁות צִיְּתָן פּוֹן רְוַסְלְעַדְיִשְׁנָן לְעַבְּן.

די גְּרוֹיסָעַ רְוַסְלְעַנְדִּישָׁעַ רְעוֹאַלְזִיצְיַעַט האט וּדְרַעַדְרַע אַמְּאַל אַוְן
גְּלִיאַר אֹיְפְּגַעַעַדְרִיסְלַט דִּי יַדְיִשְׁעַ לְיַטְעַרְאַטְוָר. שַׁוְּן אַיְן דִּי עַדְשָׁע
גְּלִיקְלָעַכְעַט פְּעַבְּרוֹאַר-טַעַג האט זַיְכְּ ? יַדְיִשְׁעַ לְיַטְעַרְאַטְוָר אַיְן אַזְּקָה
רְאַיְגָעַ אַגְּגַעַצְיָגְדָן מִתְּחַן רְעוֹאַלְזִיצְיַאַנְעָרָן פְּיִיעַר, אַוְן דַעַר שַׁיְּנַיְּן פּוֹן
דַעַם פְּלַאַקְעַר האט אֹיְפְּגַעַעַדְרָאַט אַיְן אַלְעַזְעַט וּוּינְקָעַלְעַט פּוֹן דַעַר
יַדְיִשְׁעַר לְיַטְעַרְאַטְוָר אַיְן אַבְּעַרְהוּיפְּט אַיְן דַעַר נְיִי-אֹיְפְּגַעַעַדְרָמְעַנְעַר
אַזְּקָרְאַיְנִישָׁעַר דִּיכְתוּבָג. אַוְן גְּלִיאַר וּנְאָךְ דַעַם אַיְזָה דַעַר שְׂוִידָעַר,
וּוְאָס האט אַרְוַמְּגַעַעַכְאַטְוָר דָאָס אַזְּקָרְאַיְנִישָׁעַ יַדְנָטוֹם, אַדְוַרְכְּגַעַגְּנָגָעַן
אַיְבָּעָרָן רְזָקָן פּוֹן דַעַר יַדְיִשְׁעַר דִּיכְתוּבָג אַוְן וּוִי פְּאַרְאַלְזִירְט זַיְכְּ
אַזְּוִי לְיַדְנָשָׁאַפְּטַלְעַט רְעַגְּרִיט דִּי יַדְיִשְׁעַ לְיַטְעַרְאַטְוָר אַזְיִיף דַעַם
וּוְאָס טַוְת זַיְכְּ אַיְן לְעַבְּן אַרְוֹם אַוְן אַזְּוִי שְׁטָאַרְק אַיְזָה דִּי פְּאַרְבִּיבָּן
דוֹנוֹג, אַיְן דַעַר צִיְּתָן, וּוְאָס דִּי הַעֲבָרִישָׁעַ לְיַטְעַרְאַטְוָר אַיְן דִּי זַעַלְעַט
בְּעַצְיָיטָן פִּירַט זַיְכְּ אַיְרָ חַשְׁבּוֹן-הַנְּפָשָׁאַן דַעַר וּוִיט אַוְן וּוִיט פּוֹן

אַרְוַמְּקִעְרָ וּוּרְקְלָעְכִּיקִיטָן.
די יַדְיִשְׁעַ לְיַטְעַרְאַטְוָר שִׁידְטָן זַיְכְּ שְׁטָאַרְק אַפְּ פּוֹן דַעַר
הַעֲבָרִישָׁעַר נְאָךְ מִיט אַיְנס. אַיְן דַעַר יַדְיִשְׁעַר לְיַטְעַרְאַטְוָר אַיְזָה
דָאָס פְּאַלְקְסְטִימְלַעַכְעַט אַוְיִכְתִּיקְעַר אַוְן אַרְגָּאַנִּישָׁעַר עַלְעַמְעַטְוָן. דָוִי
דוֹתָה-לְאַנְגָּה האט זַיְכְּ אַזְעַט זַיְכְּ פֿוֹנַם בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ גַּעַוְעַבְטָן דִּי
פְּאַלְקָס-פְּאַנְטָאַזְיָעַ. אַיְן טְרוֹעֵר אַוְן פְּרִידָה, אַיְן עַת-צְרָה אַוְן גְּלִיאַרְ
לְעַכְעַזְמָעַנְטָן האט דָאָס פְּאַלְקָס אַיְנְטוֹאַיְטָיו גַּעַזְכָּט וּוּגְעַן אַוְן
פְּאַלְקָס וּוִי אַיְצְצְוָרְדִּיקְעַן דִּי לְעַבְּנָנָס-אִימְפְּרַלְטָן אַוְן וּוּרְגָּנָס-רִיסְטָן
נִישָׁן. אַיְן שְׁטוּבָה, אַיְן גָּאַס, דָוְרָן פְּרָויָ אַוְן קִינְדָה, דָוְרָן פְּאַלְקָס
מַעֲנַטָּש אַוְן זַיְכְּ צְדִיקָה אַבְּן זַיְכְּ אַזְוִי בִּיסְלַעַכְוּוֹיִוִי גַּעַשְׁאָפָן דַעַר
פְּאַלְקָס-שְׁפְּרִיכְוּאָרָט, פְּאַלְקָס-לִיד אַוְן פְּאַלְקָס-מַעַשָּׁה. אַיְן דַעַר צִיְּתָן

וואס דער תלמיד-חכם, דער למדן איז געוען פארטאן אין חידושי-תורת, גمرا איז-פוסקים, אין חקירה און שאלות ותשובה, האט זיך ביטלעכויין אַנגעהויבן שאפן שטאָף פאָר אַ צוּוִיטער ליטערעָ-טור. דער שטאָף האט פארמאנט וויניקער חריפות און וויניקער בקיאות, אין אים איז געלעגן מעיר נשמה, שפראָך, חיות, טְהֵרָה, קָאָרְטִית, — שטיַקער פון אייגענען לעבעננס-נוסה. און נאָטְרָלְעָך איז, וואס דאס פֿאָלְקָס-שָׁאָפָן אַין די פֿאָרְשִׁידְנוֹסְטָעָ פֿאָרְמָעָן אַיז געוען אַ הוַיְפָט-עַלְמָעָנוּט אַין דער יִדְישֶׁר לִיטְעָרָאָטוֹר. און פֿאָרְשְׁטָעְנְדְלָעָך אַין דער גְּרוּיסֶר אַיְגְּלוּסָּס פֿוֹן דָעַם פֿאָלְקָס-שָׁאָפָן אויף דער יִדְישֶׁר לִיטְעָרָאָטוֹר. די יִדְישֶׁר לִיטְעָרָאָטוֹר אַיז אויפֿגעַן. קומען אויף דעם זאָפְטִיקָן אַון פֿרְוּכְטְּבָאָרָן פֿאָדָן פֿוֹן פֿאָלְקָס-שָׁאָפָן אַיז יָאָרְגְּלָאָנְגָּה האט זַי גַּעֲזִוְינְגָּן יְנִיכָּה פֿוֹן די טִיפְעָ פֿאָלְקָס-קוֹוָאָן, אַון פֿוֹן זַיְיעָר חַיוֹת גַּעֲזִוְאָקָסָן אַיז זַי צַעְזִוְאָקָסָן אַון בֵּין אויף היינְטִיקָן טָאָג זַיְגָעָן די פֿאָלְקָסְטִימְלְעָכָע עַלְמָעָנְטָן, די אַנגַּעַזְעַמְלְטָעָ פֿאָלְקָס-אוֹצְרוֹת אַ שְׁטָעְנְדִיקָעָר קְרוֹאָלָּן בְּאָגִיְּסְטָעָרָזָג אַון באָפְּרָוּכְפָּרָונָג. פרְצָס פֿאָלְקָסְטִימְלְעָכָע גַּיְיִיכָּטָן אַון חַסְדִּישָׁע מְעֻשָׂוִת, מ. י. בער-דיטשע-וּסְקִיס יִדְישֶׁעָ כתְּבִים, די פֿאָלְקָס-מְעֻשָׂוִת בַּי. ש. אַשְׁן, י. מ. ווַיְסְנְבָּרָג, נְסָתָרָס מְעַשְׁהַלְעָךְ, זַיְעָר אַינְהָאָלָט אַון הַן מִיט זַיְיעָר פָּאָרָם, שְׁטָמָעָן פֿוֹן דָעַם רְיִיכָּן פֿאָלְקָס-אָזָר.

די העברע-איישׁר לִיטְעָרָאָטוֹר, לוֹיט אַיד עַצְם אַון מהות, אַיז פרעמד דער קָאָלָאָרִיט-רְיִיכָּר, קְיָוָסָר לִיטְעָרָאָטוֹר פֿאָלְקָס-שָׁאָפָן. דאס וואס אַין דער יִדְישֶׁר לִיטְעָרָאָטוֹר האט זַי נְעַמָּן מִמְּלָאָאָרְגָּאָנִישׁ, האבן אַיְנִיקָע העברע-ישׁע קִינְסְטְּלָעָר באַמִּתִּי זַי פֿאָוָאָסְטוֹזָינִיק אַיְנִיפְרִין אַין דער העברע-ישׁר לִיטְעָרָאָטוֹר. ח. ג. בִּיאָלִיך אַין "משִׁירִי הָעָם" ד. פרְיִשְׁמָאָן—מאָדוֹת זְקָנִתי, מ. י. בערדי-שְׁעוֹסְקִי — סְפּוּרִי חַסִּידִים, יהָודָה שְׁטִיבָּעָרָג — חַסְדִּישָׁע אַון קִינְדִּישָׁע מְעֻשָׂוִת, שֶׁ תְּשֻׁרְוִנִּיכָּאָזָסִיקי — קְרִימָעָר אִידְלִיעָס — דָאָס זְעַמָּן קִינְסְטְּלָעָכָע אַיִ-בערפלְאַנְצְוָנָגָען פֿוֹן יִדְישֶׁר פֿאָלְקָס-שָׁאָפָן אַין העברע-ישׁר לִיטְעָ-ראָטוֹ-גָּאָרטָן, וואס האבן זַי סּוֹף פֶּלְסָסְטִין צָוְגָּעָנוּמָעָן. עַס זַיְגָעָן גַּעֲלָבְּלִין מעַר אַדְרָר וויניקער גַּעֲלָנְגָעָנְעָרָע קִינְסְטְּלָעָרִישׁ פְּרוֹבָּן. דער עַיְקָר אַבָּעָר — דער קָאָלָאָרִיט, דער טְהֵרָה האבן אַנ-גַּעֲזָוִירָן זַיְיעָר פְּרִימִיטִיוֹן אַין באַהֲרָצִיקָסָטָן הַן אַין די דָאָ-

זיך ווערך פילט זיך שטארקע געקיןסטלטקייט פון שפראָן איז
פָּאַרְט.

אווי פָּאַרְשִׁיְּדָן איז די העבריעישׁ לִיטֶעֶרֶאָטָּוָר אונ דֵי
יידישער, פֵּיל מער, ווי אַין פֿלוֹג קָאָן זיך אויסוּיַּין.
אוֹן דֵי פָּאַרְשִׁיְּדָנוֹאָרְטִיכִּיט וְאָקְסָט וְאָס וְיִיטָּעָר אלְץ מער
אוֹן מער. דָּאָס איז אַ נָּאָטִירְלָעְכָּר פְּרָאָצָעָס פון דָעַם אָרְגָּאָנִישָׁן
וְאוֹקָס אַיְן שְׁנוּלְעָר אַגְּטוּיְּקְלָוָג פון דָעַם יִדְיִישָׁר לִיטֶעֶרֶאָטָּוָר.

II

די עלאטערע אונז יינגערדע יידישע ליטעראטור

די עלאטערע יידישע ליטעראטור אפיילו פון דעם נאך השפה
פעריאָד, ווי זי אייז באשאָפּן דורך י. דינגעֶן, מענדעלע מוכר
ספרים, של-ומ-עליכם, מ. כפעלנְאָר און טילגּוֹזִין אויך דורך י. ג.
פרץ, האָט זיך אינגעֶאנְצִין געפֿינְעַן אַין די שאָטְגַּס פֿונְמַן יִדְישַׁן
שטעטל. צוֹרִיךְ מִיט 30, 40 אַון 50 יָאָר אייז דאס יִדְישַׁן לְעֵבָן
כמעט אינגעֶאנְצִין געווּן אַגְּבָּרִיסְטָן אַון אַגְּבָּעַטְיִילְט פֿון דער גְּרוֹסְנָר
אַרְוָמִיקָּעָר וּוּלְטָן, עַס האָט מִיט זיך פָּאַרְגָּעַשְׁטָעַט אַבְּאוֹנְדָּעָר
וּוּלְטָן, אַ פָּאַרְגָּלְיוּוּרָט אַין אַיְגָּעָנָן פָּאַרְמָעָן. דער אַיְהָאָלָט אַון
בּוּי פֿון לְעֵבָן, די באַצְּיָהָנוּגָּעָן צוֹיְשָׁן יִד אַון גָּאת, צוֹיְשָׁן יִד אַון
יז, די אלְגָּעָמִינְעָן עַקְּאָנְמִישָׁן אַון גִּיסְטִיקָּעָ טְרָוקְטוּר — אַלְכָּז
זְוַעַן גַּעֲטָרָאָגָן אַבְּאוֹנְדָּרָעָן, סְפָּעַצְּפִּישָׁן גַּעַטָּאָ-כָּרָאָקְטוּר, ווי סְאַיִן
אוּפְּגַּעַפְּאָסְט גַּעַוְאָרָן אַין פָּאַרְלוֹף פֿון דּוֹרוֹתָ-אַגְּבָּעַבְּאוֹנְדָּרָעָט
לְעֵבָן. דער צענטער פֿון דער יִדְישָׁר וּוּלְט אַיִן גַּעַוְעָן דער בִּין
הַמְּדָרָשָׁ, די שָׁוֹל, דאס אַיִן דער אַיְנְצִיקָּעָר אָרט, וואֹ די עַפְּנָטָ
לְעַכְּקִיָּת גַּעַפְּנִט אִיר אוּסְדוּרָק, אַון וואֹ דער העַלְד האָט די מעָגָן
לְעַכְּקִיָּת אַרְוִיְּצָוּוֹיְזָן זַיְבָּעָן פָּאַיְתוֹעָן אַון גַּעַגְּאָטוּעָן וַיְתָן. אַיִן
וּוּי דאס לְעֵבָן אַזְוִי אוֵיך די בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ-קוֹלְטָרוֹר צִיט אִיר המשָׁלָן
פֿון מִיטְלְאַלְטָעָר. אַון נִישְׁתָּנוּ דִי אַלְטָעָ, אוֵיך די יִזְגָּעָן, ווּאָס
רִישְׁסָן זיך פֿון די אלְטָפְּרָעָנְקִישָׁע לְעַבְּנָס-פָּאַרְמָעָן, זַעַנְעָן צּוֹגְעַשְׁמִידָט
צַו דער בָּאַגְּרָעַנְעַצְּטָעָר אַרְוּמִיקִיִּת. אַגְּבָּרִיסְטָן פֿון דער פָּרִיעָר,
ברִיטָּעָר וּוּלְט, חַלּוּמָט מַעַן וּוּעָן דער וּוּלְט אַין פָּאַנְטָאַיִעָן, אַון
הָן די אוּסְעָרָע אַון תָּן די אַיְנְרָלְעָכָע וּוּלְט וּוּיְזָן זיך דָּרוּם
אַרְוִיס אַין אַ משׂוֹנְחָדִיקָּעָר, פָּאַרְגָּרָעָסְעָרָטָעָר, נִישְׁטָ-וּוִירְקָלְעָכָעָר

ווארם. און דאס אַפְּלִיקָנָעַן די אַיגָּעָנָע ווַיְרָקְלָעְכָּקִיט אַין דאס
טרויימען נאָך פרעומדער וועלט האָט אַין זיך געהאט אַזְוֵי אַרוֹם פִּילְּ
אַומְּנָצְטִירְלָעְכָּס, גּוֹזְמָאָדִיקָעַס.

מענדעלע האָט געטראָטן פֿעַט, מיט זיכערע טרייט אוֹיף דעם
היימישן באָדֶן. ער האָט צוגעשמידט זיין אוֹיג אַין געהער צוֹ דער
משותדייקער ווַיְרָקְלָעְכָּקִיט. זיין חריפִּישׁ אַוְפְּמָעָרְקָאָמְּקִיט האָט
ער קָאנְצְעַנְטְּרִירְט אוֹיף די פֿרְטִי-פֿרְטִים אַין קְלִינְיִקְיִיטן פֿון דעם
אַפְּגָעְשְׁטָעְלָטָן אַין פֿאָרגְלִיוּוֹרְטָן שְׁטָעְטָל. ער האָט מיט אַ משׂוֹנוֹה-
דיְקָעָר פֿינְקְטְּלָעְכָּקִיט גּוֹצְגִּין פֿון לְעָבָן, פֿון דאס פֿאָרְעָנְדִּיקָעַ
אוֹין אַפְּגָעְקְלִילְטָע, גּוֹקְלִיבָן אַלְץ מיט עַטְנָאָגְרָאָפִּישָׁעָר גּוֹנוֹטִיקִיט אַין
זָאַמְּלָעָר-לְבָשָׁאָפָט. וּרְויִי דער ווַיְרָקְלָעְכָּר ווַיְרָקְלָעְכָּקִיט אַט ער
אַלְץ גּוֹשְׁיַּלְדָּעָרָט אַין דער נָאָטְרָלָעְכָּר פֿאָרְטִים מיט אַלְעָא אַוְיסְטָרְלָעְכָּע
פֿרְטִים אַין הָעוֹוִית. מענדעלע אַין גּוֹעָוָן אַין פֿאָרְבְּלִיבָן פֿאָר אַונְזָן
מַעַר בָּאָפָאָכְטָעָר ווִי דִּיכְתָּעָר, מַעַר וּזְעָר, ווִי קִינְסְטָלָעָר.
זָיְנָע ווּעָרָק פֿאָרְמָאָגָן מַעַר קְוָלְטָוָר-שָׁאָצָן אַיְדָעָר קִינְסְטָלָעָר
רִישָׁע אַוְיפָּאָסְזָגָג, מַעַר גּוֹשִׁיכְטָע - שְׁטָאָף אַיְדָעָר אַינְדוּיְדוּזְעָלָע
דִּיכְתָּוָגָג. מִיר לְיִיעָנָע אַרְזִיס פֿון זָיְנָע ווּעָרָק גּוֹשִׁיכְטָע אַין
עַטְנָאָגְרָאָפִּיעָר פֿון דעם אַמְּלִיכִין לְעָבָן-שְׁטִיגָּעָר.
אוֹיך שְׁלֹום עַלְיכֶם האָט רָאַשׁ וּרוֹבוֹ גּוֹלְעָבֶט אַין שְׁטָעָטָל,
גּוֹעָוָן אַרְזִיס זיך דער עַיְקָר די קְלִיָּין - שְׁטָעְלָדְקִעָּע סְבִּיבָה, מִיטָּן
חָדר, מַלְמָד, رب, שְׁמָשׁ, שְׁדָכָן, מַעֲקָעָר. אַין גּוֹרְוִיטָע פֿתְּרָלָעְוָקָע
מיט קְלִינְעָר מַעֲנְטָשְׁלָעָך אַין קְלִינְעָר הַשְּׁגוֹתָלָעָך. דאס שְׁטָעָל בְּיִ
שְׁלֹום עַלְיכְמָעָן אַיז שְׁוִין נִיט אַזְוֵי פֿאָרגְלִיוּוֹרָט ווִי בְּיִ מַעְנָדָלָעָן,
עַס בְּאוּוֹגָט זיך שְׁוִין, עַס יָאָרְדָּעוּוֹת שְׁוִין, אַבְעָר עַס לְעָבֶט נַאֲך
אַלְץ אַין אַינְגָּזְנָצָן אַין דעם אַלְטָן רַעְלִיגְיָעָן לְעָבָן-נוֹסָתָה, אַין וּעָן
עַס דְּעַרְגִּיעָן אַהֲרָן גְּרוֹסָן, אַפְּקָלָאָגָגָעָן פֿון דער אַוְיסְטָרָע וּוּלְטָל,
נַעַמְתָּע עַס זִיְּוִי אַוְיִפְּאַסְטָלָעָן, יִדְיִשְׁלָעָן שְׁטִיגָּעָר: מַעְשָׁה-
דָּרְיִוּס, מַלְחָמָה, צִוְּנוֹיָם, סָאָצְיָאָלִיָּום, עַמְּגָרָאָצִיעָ, אַמְּעָרִיקָע שְׁפִּי-
לְעָן זיך אַפְּ בְּיִ שְׁלֹום עַלְיכָמָס מַעֲנְטָשָׁן, ווִי אַין אַקְרָומָעָן שְׁפִּיגָּל. די
פֿעְלָט-גּוֹשְׁעָעָנִישָׁן קוּמָעָן אַרְזִיס אַין דער יִדְיִשְׁלָעָר קְלִינְיָשְׁטָעָל
דיְקָעָר סְבִּיבָה קָאנְמָשׁ, לְעַכְרָעָך אַין פֿאָרְקִירְפְּלָט.

עַגְפָּאָרְבָּוָגָדָן מִיטָּן פֿאָרְעָלָטָעָרָט יִדְיִשְׁן לְעָבָן אַין אַוְיִ

ג. ל. פרץ אין אייניקע פון זיינע ערשות רעהלייסטיישע דערציזי-
זונגען. די דאזקייע דערציזי-לזונגען פארונעםען אין פרץ שאפן א גאנץ
באוונדר ערט. פרץ האט זיך דאן נאך איינגןץן געפונגען אין
שאָטן, אין געפונגגעניש פון דאס באגרענעצעטער יידישע לַעֲבָן אין
זיך ערשות אַנגעההויבן אַרְוִיסְצְּרוּיְסֶן פון דער ערנער אַטְמָסְפּֿעָר.
קְלִיְּנָשְׁטָעָלְדִּיקְיִיטְטָ – דאס איז דער הײַפְּט – עַלְעַמְּנָט
פון דער עַלְטָעַרְעָר יִדְיִשְׂעָר לִיטְעַרְאָטוֹר אָזָן פון דעם שְׁטָאמָט
אַרְוִיסְסֶדְיִיטְטָ – צוֹוִיטְטָ – באַזְוָנדְעָרְקִיטְטָ פון דער פְּרִיעַרְדְּקִירְעָר לִיטְעַרְאָטוֹר –
דער קָאָזְעַקְטִּיוֹ. אָזְמָעָטִים פִּיגְוִירְטִים דָּאָרְטִים דָּעָרְטִים –
קָאָזְעַקְטִּיוֹ.

דאָס יִדְיִשְׂעָלְעָבָן אַזְנָצְּנָאָס דָּאָן וַיְיִנְּקַע דִּיפְּרַעְנְצִירְטָ גַּעַ-
וּן. מען האט אלע געלעט אַגְּעַמְּנָזָם עַדְלְעָבָן. דער דִּין,
דער שְׁוֹלְחָן-עִירָּוֹךְ, דער מְנַהֵּג פָּוֹן דָּוֹר דָּוֹרָהּ האט גַּעוּלְטִיקְטָ,
דְּגַזְוְלִירְטָ דָּאָס גַּאנְצָן לַעֲבָן אַזְנָצְּנָאָס אַרְוִומְגַעְזִימָט עַס פָּוֹן אלע זִיטְנָ-
אָזָן דָּעָר יְהִידָּה, וּוּן דָּעָר האט אַפְּלִיכְיָה אַרְיְבָעְגַּוְעָזְקָסְטָן דִּי אַרְוִומְגָעָ-
עַדְהָה, האט נָאָר מִתְגַּעַחַלְפָּן דָּעָר אַלְגָּעְמָנְיָנָר מִלְּבָנָן-אַרְבָּעַטָּ פָּוֹן
דָּעַם פְּלָל. אַלְעָז זַעֲנָעָן גַּעַוּזָן עַרְבָּז אַיְנָעָר פָּאָרְן צְוִיְּתָן אָזָן אלע
הָאָבָּן בָּאַדְאָרְפָּט טָוּן, שְׁתְּרַעְבָּן צָו אַיְנָס אָזָן דָּאָס זַעֲלָבָעָ. דָּוֹרָךְ
דָּעַם פְּלָל האט מען נִיט אַרְוִיְּגָעָזָעָן דָּעַם יְחִידָּה, אַזְנָצְּנָאָס
אַלְגָּעְמָנְיָנָר בַּילְד זַעֲנָעָן פָּאָרְלָאָרָן גַּעַגְגָּנָעָן אַיְנְצָעַלְגָּוָעָ בָּאַזְוָנְדָעָרָ-
הִיטְנָה, אַזְנָצְּנָאָס אַזְנָצְּנָאָס דָּעָר סְפָּעָרָעָ פָּוֹן תּוֹרָה אָזָן אַמְוָנה האט גַּעַ-
קָאָנט דָּעַר גַּדְוֵי פָּנְאָנְדָעָרְוּוֹיְקָעָן זַיְנָעָ פְּעַאיְקִיטָּן אָזָן נָאָר
אַזְיִיף דָּעַם שְׁתָחָה הָאָבָּן גַּעַקְאָנט אַזְיְזָאָקָסְטָן דִּי אַיְנְדוּיְזְוּעָעָ שְׁטָרִיכָן
פָּוֹן דִּי פָּעַרְזָעְנְלְעָקְקִיטָּן. אָזָן פָּאָרְשָׁטָעְנְלְעָךְ אָזָן דָּעַרְמָוָם, וּוּאָס דִּי
יִדְיִשְׂעָרְעָלְעָטְרָעָ לְטָעַרְאָטוֹר וּוּיְסָ נָאָר פָּוֹן אַלְלָא, פָּוֹן דָּעַם קָאָ-
לְעַקְטִּיוֹ, אָזָן אַזְיִיךְ דִּי אַיְנְצָעַלְגָּוָעָ פָּעַרְזָאָגָעָן אָזָן טִיפְּן, וּוּאָס זַעֲנָעָן
דָּוֹרָךְ זַיְגְּשִׁילְדָעָרָט זַעֲנָעָן אַזְיִיךְ דָּעָר עִירְקָרְפָּאָרְשְׁטִיעָרָ פָּוֹן פְּלָל,
פָּוֹן דָּעַם פְּלָל-לַעֲבָן. בְּרַעְגָּעָן מִיר אַזְיִיךְ אַזְיְזָאָקָסְטָן דִּי טִיפְּן
בִּי מַעְנְדָעְלָעָן, אַזְיִיךְ צִיט זַיְךְ נָאָךְ יְעַדְן אַיְנְצִיקָן פָּוֹן זַיְיךְ דִּי אַרְ-
מִיקָּעָ סְבִּיבָה, וּוּאָס עָרָ, דָּעָר טִיפְּ, אַזְיִיךְ סְמְפָאָלָ. פִּישְׁקָעָ דָּעָר
קְרוּמוּרָ, אַלְטָעָר יִקְהָהָה, מַעְנְדָעְלָעָלְגָּוָעָ אַלְיִין אָזָן נָאָךְ – זַיְ-
צָלָעָ רְעַדְן דָּאָר, מַאֲכָן הָעוֹוִיתָ אָזָן טְוֹעָן דָּאָר, וּוּאָס סְאִיְזְרָאָקָ-

טעריסטייש פאר יעדן זידן, און אויף יעדן שרייט און טרייט שערייכט
 דאס מענדעלע אונטער אין זיינע "נט דאס בין איך אויסן". און
 דער פאן ארום איז איז טרייעריךער, אַרעדמער, קבצנישער. אויך
 דאס רוב טיפן בי שלזס עלייכמען זונען זידן האלב-קבזנים, האלב-
 בעטלער, זוי ליעבן מיט נסימ, שפארן איזויך דיבאָן מיט ווערט-
 לעך און שטעה-רעד. מפֿילט אומעטום, איז וויתער איזויך ליעבן איז
 אומגעלאָן, איז אַט-אַט קומט די קאַטאָטראָפֿאָפֿאָ, וואָס וועט זוי לאַלעטן
 אומברענגן. דאס ליעבן איז פֿרְצֵס שטעלען, זוי ער האטעס
 געשילדערט אין זיינע "בלְדָעֶר פּוֹן אַפְּרָאוֹיִיךְ-רִיזָעַ", איז אויך
 רזאיינרט, זוי זידן פּוֹן נוֹיז און דחקות, מגפות און קרענק. דאס
 דעאַלע ליעבן איז זוי חרוב געויאָן, עס ליעבן נאָר נשומות, קרענק,
 ליעבע נשמות אַן גופֿים. אַן אַגְּזונְטָן יְסֻוד אַנטער די פֿיס. אַן
 האבן געווען דאס יְדִיש ליעבן די עַלְתְּרָעַז יְדִישׁ שְׂרִיבָעַר, אַזְמָעַ
 טום אַרְיָם, בלְאָסָע גַּעַשְׁטָאַלְטָן, פָּאַרוֹאָרְגָּטָע און אַיסְגָּעָמָטָעָרָטָע
 רָאַדְקָאַל אַיבְּרָעָבְּיִין און אַיבְּרָעָנְדָרְישָׁט קְוֹמֶט אַרְיָסֶ
 דאס יְדִישׁ ליעבן אַן די ווערכ פּוֹן די שפֿעטעלְדִּיקָע יְדִישׁ
 שְׂרִיבָעַר. די פָּאַרְשָׁטָעַלְגָּג, אַז דאס יְדִישׁ פָּאַלְקָ אַז פָּעָרָגָלִי
 ווערטס אַן דעם שטעלט, ווערט פָּאַרְשָׁוֹוֹןְדָן. די אַיְנוֹהִיטְלְעָכְקִיט
 פּוֹנָם גאנצָן פָּאַלְקָ ווערט צעשפָּאַלְטָן. אַן דער גאנצָעָר פָּאַטְרִיאָר
 כָּאַלְעָר עדָה, וואָס אַז געווען אַיְנוֹגָעַשְׁלָאַסָּן אַן די רַעֲלִיגִיעָזָע
 צוֹימָעָן, הַוִּיבָּן זִיךְ אַן אַוְסְשִׁילְּן אַן אַוְסְטִילְּן פָּאַרְשִׁידָעָנָע
 כוחות, עס טְרָעָטָן אַרְיָס בָּאַזְוֹנְדָעָלָע קְלָאָסָן, אַיְנוֹצָעָלָע יְחִידָּים.
 דער בית-המדרשה, דער מִיטְפּוֹנְקָט אַן צענְטָרָ פּוֹנָם גאנצָן פְּרִיעָר
 דִּיקָּן יְדִישׁ ליעבן, רוקט זִיךְ אַפְּ אַן אַזְיָט, אַן די וְאַכְעָדִיקָּע
 טָאָג-טָעַגְלָעַכְעָ לְעָבָן-אַנְטָרְעָסָן הַוִּיבָּן אַן צָו פָּאַרְעָמָעָן אַן אַרְטָ
 בַּיִּ יְעָן אַיְנְצִיקָּן. מעָן הַוִּיבָּט זִיךְ אַן צָו בָּאַרְיָן מיט דער אַיסְטָעָר
 לְעַכְעָר וּוְלְטָ אַן אַוְסְטְּרָלְעָכְעָר קוֹלְטוֹר, דער באָן-פָּאַרְקָר דְּרִינְגָט
 אַרְיָין אַין יְדִישָׁן תְּחוּם, סְהִוִּיבָּט אַוְסְטוֹרִישׁ פּוֹן אַיְנְדְּרִיקָן, אַיְנָ
 פְּלִיסָן, פְּרָאַבְּלָעָמָעָן אַן בָּאַגְּרִיפָן מיט דער אַרְזָמִיקָעָר וּוְלְטָלְעָכְעָר
 קוֹלְטוֹר. סְפָּאַרְבָּרִיטָעָרט זִיךְ אַן דער שְׂתָה פּוֹן האַנדָּר, מְלָאָכה אַן
 לְעַבְנָס - בָּאַצְּיוֹנוֹגָעָי, אַן אַזְוִי אַרְוָם רָוקְט זִיךְ אַרְיָס דער קְלִיגְבָּ

שטעטלדיקער ייד פון זיין ווינקל, ער ווערט ביסלעכוויז אַ מיטברוכער און מיטשאפער אין דער אַרוםיךער סָאַצִּיאַל-עַקְאנָאַ.
מיישער און קוֹלְטוֹר = לִיטֶעֶר-אַרְיִשֶּׁר סְבִיבָה אַון עַס דָּרוֹוּקָן זֵי
בַּיְ אַים פָּאַרְלָאָגָעָן אַון שְׂטְּרִיבּוֹנָגָעָן צַו מָאַדְעָרָגָעָם לְעַבָּן, צַו
מָאַדְעָרָגָעָם קוֹלְטוֹר.

אין די שפֿעטערדייקע ווערך האָט ז. ג. פרץ זיך באָפרְּיטִיט
שׂוֹין פָּוֹן דָּער עַנְגָּעָר יַדְיִשְׁעָר וּוּלְטָט. וְאָס וּוּתְעָר פָּאַרְנוּמָט דָּאָס
מְעַנְטְּשָׁלְעָכָע, דָּאָס וּוּלְטְלְעָכָע אַלְּצָאַס קָוְטָקָט שׂוֹין בַּיְ
אַרט אַין זֵיַן שָׁאָפָּן. דָּאָס אַלְּטָאַס, פָּאַטְּרִיאַרְכָּאַלְּעָ קָוְטָקָט שׂוֹין בַּיְ
אַים אַרוֹיסָס פָּוֹן אַ גַּעֲשִׁיכְלָעְלָעְכָּע וּוּיְתְּקִיְּתָאַס, עַס קָוְטָקָט שׂוֹין אַרוֹיסָס
אַ גַּעֲהִילְיִקְטָע אַין טְרוֹזָס, אַין פָּאַנְטָאַזְעָס. עַס אַיז שׂוֹין אַן אַיבָּעָרָס
גַּעֲדִיכְטָעְטָע וּוּלְטָט אַון ער ברענְגָּס אַרוֹיסָס אַין זֵיַן צַו
דִּיכְטָעְרִישָׁן תְּמִיצָּה, די נְשָׁמָה פָּוֹן אַמְּאַלְּיִקְן לְעַבָּן. ער לְעַבָּט
שׂוֹין אַין אַמְּאַדְעָרָגָעָר אַידָּעָן = אַטְּמָאַסְפָּעָר, עַס פָּאַרְנוּמָעָן אַים
מְעַבָּט שְׁלָעָכְלָעְמָעָן, אַון די אַינְדוּרְקָן, נְאָטוֹרְשִׁילְדָעָס.
רוֹנְגָּעָן, וּוּלְטָט-בְּאַגְּעָמָעָן, גַּעֲפִילְן-רוֹפָּן, סָאַצִּיאַלְּעָ פְּרָאָגָן, — דָּאָס
אַלְּצָאַס בַּיְ פְּרָאָגָן אַנְגָּהָוָהָבָן צַו לְעַבָּן אַן וּוּלְטְלְעָכָע פָּאַרְמָעָן.
אַן אַגְּזָאָגָג פָּוֹן די טִיפָּע סָאַצִּיאַלְּעָ עַנְדְּעַרְוָגָעָן, וְאָס זֵעָנָעָן
פָּאַרְגָּעְקָוּמָעָן אַין יַדְיִשְׁעָן לְעַבָּן, אַיז גָּעוּוֹן שְׁלָוָס אֲשֶׁר מִיט זֵיַן
בְּנִיעָס, פְּרִישָׁע, קְרֻעְפְּטִיקָע מְאַסְעָ-מְעַנְטָשָׁן. זֵיַן מְעַנְטָשָׁן לְעַבָּן אַוְיְסָעָר
די בֵּית-הַמְּדָרָשׁ וּוּנְגָּט. עַס קָוְמָעָן אַרוֹיסָס פָּאָר אָנוֹן לְעַבָּדִיקָע, גַּעַ-
זָוָנָעָס יְוָגָעָן פָּוֹן קוֹלְיָעָר-גַּעַל מִיט פְּרִיעָאָרְנָהָן, פְּרִיעָאָרְקָה
טָרָעָן אַיז נְיִיעָס לְעַבָּנָה-שְׁתִּיגָּעָר. דָּער יַד — זָאָגָט אַש אַין אַיְבָּעָר
אַ דָּרְצִילְיָוָגָג —, דָּער יַד, וְאָס אַיז גָּעוּזָאָרָן גָּעוּזָאָרָן אַוְיָף דָּער
דָּאַרְטִיקָעָר עַרְדָּה, האָט אַין זֵיך מַעַר פָּעַלְדָּ-גַּעַשְׁמָאָק, וּוּי בֵּית-הַמְּדָרָשׁ
אַיז מְקוֹהָ.

אוֹיך בֵּין אַשְׁנָה האָבָּן מִיר גַּעה האָט אַין דָּער יַדְיִשְׁעָר לִיטְעָ.
רָאַטְוָר שִׁילְדָעְרָוָגָעָן פָּוֹנְמָס פָּאַלְּקָס-מְעַנְטָשָׁן אַין די וּוּרְקָה פָּוֹן ז. דִּי
בְּעַזְאָן אַיז מ. סְפָעְקְטָאָר. אַבְּעָרָר פְּרִיעָר זֵעָנָעָן עַס גָּעוּוֹן סְעַנְטִיָּה
מְעַנְטָאַלְּעָ שִׁילְדָעְרָוָגָעָן, בָּאַשְׁיִינְטָה אַון בָּאַפְּאָרְבָּט דָוָרָךְ אַ גּוּמָאַדְיִקָּעָר
מְשִׁפְּלִיְּשָׁעָר אַידְעָגְלִיְּזִירָוָגָג. דָּער שְׁרִיבְעָר האָט דָוָרָךְ דִּי שִׁילְדָעָ
דוֹגָעָן גָּעוּזָאָלָט דָּרוֹוּקָן רַחְמָנוֹת אַיז מִיטְלִיְּזָדָה, אַון צְיוּזָמָעָן מִיט

די פארומג'ליקלעכטער, דערנוידערטער און פארעמעט האבן זי ארכיטט-
געפירות דעם ריבּין, קאָרגן, שלעכטן און תקיַף. דער ערלעכער
און שטיילער אָרִים אָן אַיז דאס אָרְעַם שעפֿעלָע, ווֹאָס ווּערט גַּע-
רוֹזֶפֶט אָן פָּאָרְצִיקֶט דָּוָרָךְ דָּעַם רַיְבָּן.

אָשָׁס מענטשָׂן באָוִוִּין זיך אַין אֲנֵיעַר סְבִּיבָה, אַין אֲגַעַוּן-
טָעַר אָן באָפְּעַסְטִיקְטָעַר, מִיר פִּילְּן דִּי אָוּמִינְטְּלָבָאָרָע, סְטִיכְעַשְׁעַ
קְרָאָפֶט ווֹאָס זיַּי פָּאָרְמָאָגָן, אֲקְרָאָפֶט, ווֹאָס אַיז נָאָך נִיט אָוִיסְגָּעַ
נוֹצְטָן. דָּעַר מְעַנְּטָשׁ וּכְתָּם עֲרַשְׁת זַיְן אָרְטָן אַיז לְעַבְּן אָן
עַמְּפַט אָוִיס פָּאָר זַיְק אָן אָרְטָן אַין לְעַבְּן. דאס אָס יִדְיְשָׁע לְעַבְּן
אַיז שַׁוִּין פֻּעַּסְט אַיְנָגָעוֹאָרְצָלֶט אַין דָּעַר אָרוּמִיקָּעַר סָאָצִיאָ-
לָעַר סְבִּיבָה אָן אַיז באָהָעַפְט מִיט דָּעַר לְעַבְּדִיקָּעַר נָאָטוֹר. אָן
דָּאָרָט, ווֹאו דָּעַר פְּרִיעַרְדִּיקָּעַר יִדְיְשָׁעַר שְׁרִיְבָּעַר הָאָט גַּעַזְעַן פָּאָר-
גְּלִיוּעַרְטִיקִיָּט, אָרִימְקִיָּט, אַיְנָגְאָנִיקִיָּט, פּוֹן דָּאָרָט צִיט אַש אַיְנָ-
אָרְטִיקָּן סְטִיל. פּוֹן דָּאָרָט שְׁפִּינְט אַש זַיְן רָאָמָאנְטִישָׁן טְרוּם. דִּי
פְּרִיעַרְדִּיקָּעַר שְׁרִיְבָּעַר הָאָבָּן באָוִוִּין דאס לְעַבְּן אַין גַּרְוִיעַ פָּאָרְבָּן
אַפְּרָחָוּשָׁכָּמָס, אֲפָרָאָרְעָמָטָס, אַש הָאָט באָגָאָסָן דָּעַם יִדְיְשָׁן
שְׁטָעַטָּל מִיט דָּעַם זִיבְעַן יִדְיְשָׁן חָן אָן דִּי שְׁטוּפָה, דִּי גַּאַס באָ-
קוֹמָט בַּיִּים אָן אַיְנָגָאָרְטִיקָּן רִיטָם, אֲיּוֹטְ-טּוּבְּדִיקָּן אַיְזְוּעַן.
בַּיִּ אשָׁן לְעַבְּן דִּי יִיְזָן אֲפּוֹל גָּאנְצָן לְעַבְּן. עַקְאָנְגָּטִישׁ זָעַנְעַן.
זַיַּי באָפְּעַסְטִיקָּט אָן אַוִּיךְ פִּוְישׁ זָעַנְעַן זַיַּי גָּאנְצָן אָן אָוּמְבָאָרְטִיקָּן
דאס יִדְיְשָׁע לְעַבְּן אַיז נָאָטְרָלְעָד אָן נָאָרְמָאָל. אַש הָאָט באָרְעַכָּ-
טִיקָּט דָּעַם, גַּלוּתָה. זַיְעַר קִיּוּם אָן וּוֹאָסָק, קְרָאָפֶט אָן יִנְחַת
צִיעַן אָשָׁס טִיפְּן פּוֹן רְעוּאָלָן מְמַשְׁוְתִּידִיקָּן לְעַבְּן.

נוֹאָך אַשָּׁן אַיז גַּעַזְמָעַן י. מ. וּוַיְסְנַבָּרְגָּר. אוֹיבָבַיִּיְאַשָּׁן אַיז
גַּעַזְעַן דָּאָמָאָטִיק, אִידְיִישְׁקִיט, באָהָרְצִיקִיט, הָאָט וּוַיְסְנַבָּרְגָּר מִיט-
גַּעַבְּרִאָכָט אָוּמִינְטְּלָבָאָרָעָר פְּרִימְטִיוּוּעָר קְרָאָפֶט. דָּוָרָךְ וּוַיְסְנַבָּרְגָּר
זָעַנְעַן גַּעַקְוּמָעַן צָוָם וּאָרְטָן אַלְיִין דִּי מָטָן. אַין דִּי טִיפְעַנְיָשָׁן פּוֹן
דִּי פָּאָלְקָס-מָאָסָן הָאָט זַיְק אֲנַגְּעַקְלִיְּבָן מְמַשְׁוְתִּידִיקָּעַר קְרָאָפֶט, לְאַגְּנָעַ
צִיְּתָן אַיז אַט דִּי דָּאָזְיִיקָּעַר קְרָאָפֶט גַּעַזְעַן אַיְנָגָעַשְׁלָאָפָּן אָן אַיְצָט
הָאָט זַי אַיְפְּגָעַוּאָכָט. דִּי כּוֹחוֹת-פָּאָרְהָעַלְטָעַנְיָשָׁן אַיז יִדְיְשָׁן לְעַבְּן
הָאָבָּן זַיְק גַּעַבְּטִין, עַס קוֹמָט אַוִּיךְ דָּעַר פָּאָרְהָעַלְטָעַר פָּאָלְקָס-
מְעַנְטָשׁ, עַס באָוִוִּין זַיְק דִּי באָוְאָסְטוּנִיקָּעַר אַרְבְּעַטְעַר, עַס פִּילְּטָ

זיך די אומצ'ו-פֿרִידְנִיקִיט, די אָוַיפְּרָעָגָנוֹג קעגן די פְּרִיוּוּלְעֶגְּרֶטְעַ
 מיזחטימ אָזִיף דער יְדִישֶׁעֶר גָּסֶס. דער נֵיֶעֶר קְלָאָס פְּלִיט זַיִן
 קראָפְּט אָזָן אַין זַיִנָּע בָּאַצְּחִינְגְּגָעָן פְּיַלְט זַיך דער שְׂטָאָרְקָעָר האָס
 אָזָן פָּאָרְדְּרָאָס פָּאָר די יְאָרִין, וְאָסָס מְהָאָט אִים דָּעָרְוִוִּיטְעָרְט פָּוָן
 לְעַבָּן, עַר טְרָעַט אַרְוִיס מִיט פּוֹחַ קָעָגָן די אַמְּפְּרִיקָעַ מִיחָסְדִּיקָע
 פְּלִיְּ-קְדוּשָׁ אָזָן עַס קוּמֶּט צַוְּזָאָמְעַנְשְׁטוּסָן, צַו גַּעַשְׁלָעָג, צַו בְּלוּטָן
 וְיִסְגְּבָעָרְגָּ נְעַמְתָּ שְׂוִין אָזִיף גָּאָר אַין אַנְדָּעָר אָזָן די לְעַבָּנְסָן
 דָּעָרְשִׁינְגְּגָעָן, די אָוַיפְּאָסָגָן אָזָן בִּי אִים דָּרְכָּאָס אַז וּלְטַלְעָכָע,
 אָז אַלְגָּעָטִין-מַעֲטָשְׁלָעָכָע. פָּאָרָאָן שַׁוִּין בִּי אִים דָּעַר יְוָנְגָעָר דָּזָר,
 גַּעַקְיָמָעָן פָּוָן פָּאָרְבִּיךְ-שְׁטָאָט, עַר אָזָן שַׁוִּין אָדוֹרְכְּגָעְדְּרִינְגָּעָן מִיט
 דָּעַר נֵיֶעֶר תּוֹרָה פָּוָן סְאַצְּיָאָלִיזָם אָזָן עַס לְעַבָּט אַין אִים דָּעַר
 פָּאָרְשְׁטִיְּפְּטָעָר פְּרָאָטְעָסָט קָעָגָן אָנוֹטְעַדְרִיקָעָר. דָּעַר יִדְזְיָנָעָר
 הָאָטָּ אָנְגָּגְעָוָאָוִירָן דָּעַם צְוּבָנָד צָוְטָן אַלְטָן סְפָר, עַר אָזָן אַפְּשָׁוּטָעָר
 חַיְּקִים, לְעַבָּט מִיט דָּעַר דָּרְעַלְעָר קָאָנְקָרְעַטָּעָר לְעַבָּנְסָ-סְבִּיבָה. אָזָן
 אַיְּנָנָר אַקְלִיְּנָר דָּעַרְצִיְּלָזָנָגָן "נִיטָּ בְּאַשְׁעָרָת" שִׁילְדָעָרְטָן. וּיְסָנָן
 בְּעָרְבָּג דָּרְיִי אַלְטָעָר, פְּשָׁוֹטָעָי יְדָן, וּיְזִי לְאָזָן זַיך אָזִיף דָּעַר עַלְטָעָר
 קִין אַרְץ-יְשָׁרָאֵל. וּיְפִילְן זַיך אַבְּעָר דָּרְאָרָט גָּאָר פְּרָעָם, אָוֹמָהִים-
 לְעַר אָזָן עַס צִיט זַיִ צְרוּקָן צַו זַיִעָר אַמְתָעָר הַיָּם. אַפְּלִיכְזָה די
 פְּשָׁוֹטָעָ פְּאַלְקָס-מַאְסָן פָּוָן עַלְטָעָרָן דָּוָר הַאָבָּן שַׁוִּין אַיְבָעָרְגָּרִיטָן
 מִיטָּן בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, אָזָן אַרְץ-יְשָׁרָאֵל אָזָן שַׁוִּין פָּאָר וּיְ אַדְרִיכָּאָס
 פְּרָעָם לְאָנָד, וְאָסָס רְעוּת שַׁוִּין צַו זַיִעָרָעָ פְּשָׁוֹטָעָ, גַּאנְצָע הַעֲרָצָעָר
 גָּאָרִינָט. זַיִי הַאָבָּן שַׁוִּין אַיְגָאנְצָעָן אַוִּיסְגָּלְעָבָט די אַלְטָעָר, פְּרָוּמָע
 יְדִישְׁקִיט אָזָן זַיִי גַּעַנִּיסָן שַׁוִּין פָּוָן אַנְיָיָר לְעַבָּנְסָ-סְבִּיבָה.
 צַו דָּעַם אַרְטָשְׁ שִׁילְדָעָרָן דָּאָס לְעַבָּן אָזָן צְוּגָעָרְעָנָט
 וּוּרְעָן ח. ג. בִּיאָלִיקָס יְדִישָׁעָ לְיִדְעָר אָזָן דָּעַרְצִיְּלָזָנָגָן. אָזָן זַיִי
 הָעָרָן מִיר אָזִיךְ די קְרָעְפְּטִיקָעָ, הַילְכִּיקָעָ שְׁטִים פָּוָן זַיִעָרָעָ מִשְׁשָׁת
 דִּיקְיָן לְעַבָּן. אָזָן עַס אַיִזְנָהָרָעָס מַעְרְקוּוּרִידִיקָעָ פָּאָר בִּיאָלִיקָן
 וְאָסָס לְזִוְיט זַיִן וּוּוּלְטָ-אַנְשָׁוֹיְיָאָגָּנָג אָזָן זַיִן הַעֲרָבָעָאִישָׁר דִּיכְ-
 תּוֹנָג אָזָן עַר דָּעַר לְיִקְעָנָרָעָ אָזָן צְוּוּפְלָעָרָעָ פָּוָן הַגְּנָן „גָּלוֹת“ לְעַבָּן.
 אָוֹמָעָטִים, אָזָן זַיִנָּעָהָרָאָיָשָׁע לְיִדְעָר הָאָט עַר אָן אַוִּיפְּהָעָר
 אָוֹנְטָעָרְגָּעָשְׁטָרָאָכָן די אָוֹמְבָּאָהָאָלְפְּנָקִיט אָזָן מַאְכָלְאָזִיקִיט פָּוָן
 דָּעַם יְדִישָׁן פְּאַלְקָ אָזָן צְלָעָ גַּעַבְעָנָקָט אָזָן אַרְוִיסְגָּעָקִיט קִין צִוְּנָן.

זיינע לידער "מיין גאָרטן", "פרילינג", זיינע דערצ'יזונגגען "ארַיַּה"
 בעל-גוף", "מַאֲרִיבִּיקָע" זענען קראָפְטִיקָע ווּרְקָע, וֹאָס פָּאַרְמָאנְן פִּישׁ
 חיָות אָוֹן זִיכְרִיקְיט, זַיִן זענען גַּעֲוָונְטָע פֶּלְאָגְנְזְוָנְגָעָן אָוִיף אַ פָּעָטָן
 זַפְטִיקָע בָּאָדָן. אַיְן זַיִן פָּאָרָאָן אַן אַיְגָנָאַרְטִיקָעַ סְטִיל, אַו
 אַן אַיְגָנָאַרְטִיקָעַ לְעֵבֶנְס-שְׂתִּיגָּעָר, וֹאָס אַיְן גַּעַשְׁפָּן דָּוָרָךְ דָּעַם
 יַדְיָישָׁן פָּאָלָק אַיְן מַשְׁךְ פָּוֹן הַגְּדָרְטָעָר דָּוָרוֹת אָוֹן אַיְן עַנְגָּצָן
 זַעֲמָעָנָגְעַבְּגָדָן מִיט דָּעַם אַרְומִיקָּן לְעֵבֶן, אַרְוִימְקָעָר נַאֲטוֹר. אַיְנָסְטִיקָעַ
 טָוָה, אָפְשָׁר קָעָן אַיְגָנָעָם בָּאוֹאוֹאַסְטִוִּין, הַאֲטָבִיאַלְקָעַ מִיט זַיְנָעַ
 גַּעֲוָונְטָעַ חֹוְשִׁים דַּעֲרָשְׁמָעָקָט דִּי זַפְטִיקָעַ שְׂוֹאָרְץ-עַרְד אָוֹן אַוְיְגָעָעַ
 בְּרָאָכְט אַיְן דִּי דָּזְוִיקָעַ עַטְלָעָכָעַ וּוּרְקָע דִּי שְׁפָעַ אָוֹן חַיוֹת פָּוֹן דָּעַם
 וּוּאַלְיָיבִישָׁן יַדְיָישָׁן יִשְׁוֹב. דִּי יַדְיָישָׁע גַּאֲסָט פָּאַרְגָּעָט שָׂוִין אַ
 בְּכֻבְּדִיקָעַ אָרָט אַיְן דָּעַם אַרְוִימִיקָעַ שְׁטָעָטָל, דִּי יַדְיָישָׁע שְׁטוֹבָשְׁטִיטָ
 & פָּעָטָעַ, מִיט הַרְחָבָה אָוֹן מִיט פָּאַרְגָּעָט. דָּעַר יַדְיָישָׁע יַדְיָישָׁע אַ
 גַּעַל-חַבִּיתָה, בַּיִּזְקָר אַיְן דָּעַר הַיּוֹם, סְקָרָאַפִּינְטָעַשְׁכָעַ דִּי גַּזְיָע אַיְן
 אַיְן גַּלוֹת. דָּעַר יַדְיָישָׁטָט אַרְוִיסָּט דָּעַם נִיטְיִידָן פָּוֹן זַיְנָעַ אָרָט
 אַיְן פָּאַרְיִידִישָׁט דִּי גַּזְיָעָשָׁ גַּאֲסָט.

אַיְן וֹאָס וּוּיְטָעָר אַלְכָּזָן מַעַר וּוּרְטָט פָּאַרְבָּעָדָרָט דָּאָס טְרוּוּעַ.
 דִּיקָע אַיְסָזָעַן פָּוֹן דָּעַר יַדְיָישָׁעָר לְטָעָרָאָטוֹה. אַיְן אַיְרָאָפָע אַיְן
 אַיְן אַמְּעָרִיקָעַ קָוְמָעַן צַו נִיעַ יַדְיָישָׁע שְׁרִיבְּבָעַר, וֹאָס זַעַעַן שָׂוִין
 פָּאָר וִיךְ אַ פָּאַרְשִׁידִינְגָּאַרְטִיקָעַ, פָּאַרְשִׁידִינְגָּאַרְבִּיקָעַ, נַאֲטְרָלְעָד אָוֹן נַאֲרָ
 מַאְלָי יַדְיָישָׁעַ לְעֵבֶן מִיט אַיְגָנָעַשְׁטָעַלְטָן מַאֲדָרְגָּעָט לְעֵבֶנְס-גְּוּסָת,
 מִיט אַמְּאַדְרָגָנָעָם כָּאַרְקָטָעָר אָוֹן אַיְנָהָאָטָל. ש. אַש אַיְן זַיְנָעַ
 נִיעַ וּוּרְקָע, ד. בְּעַרְגָּעַלְסָאָן, א. דָאָבָנָי. אַפְּאַטָּאָשָׁו, א. רַאֲבָאִי. ד.
 אַגְּגָאַטָּאָה, ב. גַּלְאָזָמָן אָוֹן נַאֲרָ אָוֹן נַאֲרָ. עַס וּוּקְלָט זַרְקָזָן
 פָּאַנְאַנדָּעָר אַ בְּרִיטִיט, רַיְיךְ, פִּילְפָּאַרְבִּיקָעַ לְעֵבֶן מִיט נִיעַרְגָּדְלָוָגָן,
 מִיט הַיְוָנְצִיְּיטִיקָעַ פָּאַרְהָעַלְטָעַנְגִּישָׁן. עַס קוּמָת שָׂוִין אָוִיף אַ
 שְׁטָאָטָיִשָּׁ לְעֵבֶן, יַדְיָן-גְּבִירִים מִיט בְּרִיטִינְן מַשְׁפָּחָה-לְעֵבֶן, אַ גַּעֲוָונְטָעַ
 יַגְּנוּמָ, וֹאָס לְעַבְּטָ אָוֹן לְעַבְּטָ אַיְן גַּרְזִיסָע אַגְּנוּוּעָרִיטָעָט שְׁטָעָט
 אָוֹן וֹאָס טְרָאָגָט אַיְן זַיִךְ נִיעַ אַיְדָעָן. אַגְּנוּמָ וּוּלְטָטָט פָּוֹן שְׁרִיבְּבָעַר
 דָּאַקְטָוִירִים, סְתָמָם-אַינְטָעַלְגָּעָנְטָן מִיט אַפְּאַרְטִיפָּטָן אָוֹן פָּאַרְבְּרִימְעָרָט
 בְּלִיךְ אַיְן לְעֵבֶן. בָּאוֹאוֹאַסְטִוִּין קָעַ אַרְבִּיטָרָה מַאְסָן אָוֹן פָּאָלְקָס-מַאְסָ
 מִיט גַּעֲוָונְטָעַ בָּאַגְּעָרָן אָוֹן תְּבִיעָהָתָ צּוֹם לְעֵבֶן. דָּעַר פָּאָן—אַ פָּאַרְבְּרִיָּה

טערטער, אַ נײַע סָאַצְיָאַלָּע אָוֹן עַקְאַנְאַמִּישׁוּ סְטוּרְקְטוּר, אַ סְבָּהִיב
וּאָס אַירָע וּאַרְצְלָעַן זְעַנְעַן צְעַגְאַנְגַּעַן אֵין דָעַר אַרְומִיקָּעַ גַּעֲנוּט.
דָּאָס יִדְיָשָׁע לְעַבְנַן הַאָט פְּרִיעָר פָּאַרְיִידִישַׁט דָעַם קֶלִי נְשָׁטָעַל.
גַּעַשְׁאָפָּן דָּאָרט אָן אַיְגָעָנוּם סְטִיל אָוֹן קָאַלְאָרִיט, אַיצְט גַּיִיט שְׂוִין
אַ וּוּיְתְּעַרְדִּיקָעַר שָׁאַפְּנְדִּיקָעַר פְּרָאַצָּעַס: אַרְוִיפְּלִיגַּן דָעַם אַיְגָנָאַרְט
טִיקָּן שְׁטָעַמְפֵּל אַזְּיָּיךְ דָעַם גְּרוֹסַשְׁטָעַט לְדִיקָּן לְעַבְנַן, אַזְּיָּיךְ דָעַם
יְוָגָנָן, מַאֲדָרְגָּנוּם יְיָד. אָוֹן אֵין דָעַם זִין פִּילְטַזְּרַץ אַ וּוּיְתְּאַגְּדִּיקָעַ
אַיְגָעָנוּם שְׁטִילַן, שְׁלָאָגָט אַרְוִיסַּט פּוֹנְקָן פִּין אַיְגָעָנוּם פָּעַלְוָן. עַר
גְּרָאָבָט זִין אַיְנָטַפְּסַפְּן אַיְגָעָנָן אָוֹן פָּאַלְקָס-אַזְּרָוָת אָוֹן וּוּיָּ
אַרְוִיסְגָּעָפְּגָנָן דָּאָס וּוּלְטָלְעַבְנַן אַיְנָן וּזָה, דָּאָס מַעֲנְשָׁלְעַבְנַן אַיְנָן יְיָד,
דָּאָס קָאַסְמִישׁוּ אַיְנָן יִדְיָשַׁן פָּאַלְקָס-אַזְּרַץ.

אַיְנָן יִדְיָשָׁר אַונְזָעַר לִיטְעַרְאָטוֹר פָּאָר דִּי לְעַצְטָעַי צָעַן,
פּוֹפְּצָן יָאָר, גַּיִיט אַדוֹרָךְ אַ שְׁטִיקָא אַינְגָּרְלָעַבְנַן גַּעֲיכְטָעַן,
דִּי גַּעֲיכְטָעַ פִּון אַונְזָעַר שְׁטִיגָּן אָוֹן וּאַקְסָן, פִּון דָעַם רַאְגָּלְעַן
זִין פִּון דִּי וּוּעַלְטַ – פְּרָאַבְּלָעַמְעַן אָוֹן יִדְיָשַׁע פְּרָאַבְּלָעַמְעַן. דָעַר
קִינְסְטָלָעַר צְוֹזָעַמְעַן מִיט זִין טִיפְּ הַאָבָן דַּוְרְכָּגָעַשְׁלָאָגָן דָעַם וּוּעַל
צָוָם גַּיִעַם, צָוָם וּוּלְטָלְעַבְנַן לְעַבְנַן. סְזָעַנְעַן אָפְשָׁר נִישְׁתַּחַפְּן
גַּעַוָּאָרָן קִיְּין אַיְנְצָעַלְגָּנוּ גַּרְוִיסָּע וּוּרְקָע, וּאָס זָאָלָן אַרְוִמְנָעַמְעַן דָּאָס
נְאַבְּצָעַ לְעַבְנַן פָּאָר דִּי לְעַצְטָעַ מַעְרְקוּרְיִידִיקָעַ יָאָרָן, סְזָעַנְעַן נְאָרָן
גִּטְאָס דִּי גַּרְוִיסָּע עַפְּאָכָע – וּוּרְקָע, אַבְּעָר אַינְגָּאַגְּזָן גַּעַוָּמָעַן טַרְאָגָט
אָיָן זִין דִּי פְּרָאָזָע אָוֹן דִּיכְטוֹנָגָן פִּון דִּי לְעַצְטָעַי יָאָרָן דִּי פְּרִידְן
אָיָן לִיְּדָן, לִיכְכָּט אָוֹן שָׁאָטָן, וּוּגָן אָיָן אַוְמוּעוֹגָן פִּין תָּקוּפָות, וּאָס
קִימָעַן אַזְּיָּיךְ אָיָן קִימָעַן אָמָּה. אָיָן דָּאָס אַלְטַ – אַוְעַקְגּוּיְעַנְדִּיקָעַ לְעַבְנַן,
דִּי לְעַצְטָעַ פְּאַטְרִיאַכָּאַלָּע טִיפְּן, וּאָס שְׁטָאָרְבָּן אָפְ שְׂוִין, וּוּדִי
יְוָגָנָע, וּאָס רִיְּסָן זִין עַרְשָׁתָּן פִּון זִין יְעַר שְׁטָאָמָּה, וּאָס שְׁטָאָמְלָעָן
עַרְשָׁתָּן אַרְוִיסָּן נְיִיעָן, נִיט-זִיכְרָעָרָע אָוֹן אַפְּטָמָאָל נִיט-קָאַרְעָאָרָע וּוּרְטָעָר
אָוֹן בָּאָגְיִיסְטָעָרִוָּנוּ גַּעַשְׁלָאַדְרָט אָוֹן דָעַר נְיִידְיָשָׁר לִיטְעַרְאָטוֹר
וּאָס אָיָן אַיצְטָ פָּאָרְטָוָן אָוֹן פָּאַרְנוּמָעָן אַיְנָם אַרְוִיסְבְּרָעָנָגָעָן אָוֹן
אַגְּטָפְּלָעָקָן דָּאָס מַאֲדָרְנוּ שָׁאַפְּנְדִּיקָעַ לְעַבְנַן.

III

פָּלְקָס-שְׁרִיִּיבָּעֶר אֹן אַינְטַעַלְגַּעַנְטָן-שְׁרִיִּיבָּעֶר

פֿוֹן צְוֹויִי גָּאנֵץ-בָּאוּנוֹנְדָּעָרָע் קְוֹאַלְן שְׁטָאמַט דִּי נִיעַ יִדִּישַׁ
לִיטְעָרָאָטוֹר. אָט דִּי פָּאָרְשִׁיְּדָנָאָרְטִּיקִיַּת פֿוֹן דִּי מְקוּרִים בָּאַשְׁטִימַט,
הָגָם אַיְן אַלְגָּעָמִינְיָע אָבָּעָר דָּאָךְ אַיְן גָּאנֵץ אַיְגָּנָאָרְטִּיקָע פָּאָרְמָעָן דֻּעַם-כָּא-
רְאַקְשָׁעָר אֹן צְוָרָה פֿוֹן דִּי בָּאוּנוֹנְדָּעָרָע שְׁטָרָעָמְוֹנְגָּעָן אַיְן דָּעַר יִדִּי-
שְׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר.

פֿוֹן אַיְין זַיִיט—דָּאָס אָוּמְנִיטְלְבָאָרָע, פָּרִימִיטִיוּוּ פָּלְקָס לְעַבְנָן,
בָּאַגְּרָעָנְעָצָט אַיְן זַיִונָע אַיְגָּעָנוּ פָּאָרְיְּנוֹפָאָכְטָע לְעַבְנָס-פָּאָרְמָעָן. פָּאָרָא-
טָן אַיְן דָּאָגָּוָת-פְּרָנוֹסָה, פָּאָרְחֹשָׁכָט פֿוֹן דְּחָקָות אֹן נּוֹטִים, הָאָט דִּי יִזְּדִּי-
שָׁעַ פָּלְקָס-מְאָסָע נִיט גַּהֲאָט קִיְּנָן צִיְּתָן אֹן מְעַגְּלָעְכִּיקִיָּת זִיךְּר אַפְּצָזִי-
גַּעַבְנָן דָּעַר גִּיסְטִיקָעָר בִּיתְהַדְּרָשָׁ-וּוּלְעָט אֹן אַיְן גַּעַבְלִיבָּן אַזְּוִי-
דָּעְרוֹוִיְּטָרָט פֿוֹן דִּי עַוְלָמוֹת הַעֲלָיוֹנוֹנִים פֿוֹן דָּעַר יִדִּישַׁעַר מְחַשְּׁבָה אַיְן
דִּי פָּאָרְשִׁיְּדָנְסָטָע צִיְּטָן. אָן דָּעַר זַיִיט פֿוֹן דִּי חַקְּרוֹתָה, שָׁאָלוֹתָה וְתָשְׁבוֹתָה,
דָּרוֹשָׁ אֹן פּוֹסְקִים, וּוּלְכָעַדְכָּבָן פָּאָרְנוֹמָעָן דַּעַם יִדִּישַׁן תְּלִמְדִידָּ-
חָכָם, זַעַגְעָן דִּי פָּלְקָס-מְאָסָע גַּעַגְגָּנָעָן הָאָרָט בֵּי דָעַר עַרְדָּ, צָוָגָעָ-
בּוֹנְדָּן צַו דָּעַר אַרְמִיקָעָר רְעַאַלְעָר סְבִּיבָה, בִּיטְלָעְכּוֹיִיָּה זִיךְּר אַלְגִּיָּן
דוּרְכְּגַעַשְׁלָאָגָן אַדְרָק אַיְן לְעַבְנָן אֹן גַּעַגְעָנָע וּוּלְעָט,
אָן פְּרָאָכָט אֹן גָּלְאָגָן, אָן וּאַקְלָעָנִישָׁן אֹן וּוִידְעָרְשָׁוּכוֹן, אָן קָאָפָּ-
חָרִיפָּות אֹן פְּלָפְוָל. דִּי וּוּלְעָט אַיְן אַפְּאָרָאָרְעָמָט אֹן עַס קוּקָט
אָרוֹיסָט פֿוֹן דָּאָרָט דָעַר צְוָגָעְדִּירִקְטָעָר יִדִּישַׁעַר גַּעַמִּיט אֹן דָּאָס
פָּאָרְטְּרוֹוִיְּעָרָט יִדִּישַׁ הָאָרָץ.

אוֹיְף דַּעַם אַרְעָמָעָן בָּאָדוֹן הָאָט זִיךְּר אַגְּגָהְוִיבָּן דָעַר עַרְשְׁטָעָר
שְׁעַפְּעַרְיְּשָׁעָר דָּרָאָגָן פֿוֹן יִדִּישַׁן פָּלְקָס-מְעַנְטָשָׁ אֹן יִדִּישַׁעַר פְּרוֹיָ-
דָּאָס פָּלְקָס-שָׁאָפָּן צִיְּתָן זִיךְּר אַזְּוִי דָוְרוֹת-לְאָגָן אָן דָעַר זַיִיט פֿוֹן
רְבָנִישָׁעָר, תְּלִטְמִיד-חַכְמִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, בֵּין עַס דָּעְרָגְרִיְּכָט צַו דַעַם

באוואווטזוויניקן יידישן שאפן אין די ליעטטע צענדייליך עריאָן. מ. רָאַונְפּֿעַלְד, א. רִיּוֹעַן, יוֹהָה רָאַזְנְפּֿעַלְד, פ. הִירְשְׁבֵּין (אין די ערשות רָעַלְיִיטִישְׁע דֶּרֶםְעַן), ב. שָׁאַפִּיר, פ. בִּימְקָא אָן פֵּיל אָגָּן. דערען שְׁרִיְבֵּער, — זַיִ אַלְעַ זָעַנְעַן אַרְיסְגָּעוֹוָאַקְסָן אָן דָּעַר גְּרוּיְעַר סְבִּיבָה פּוֹן דָּעַם פְּרִיעַרְדִּיקְן רָעַאָן אַרְעַמְּעַן פָּאַלְקְס-לְעַבְן. זַיִעְרַ גַּאנְצָע זַיִקָּה האָבָּן זַיִ גַּעֲצִיְּגָן פּוֹנָם רָעַאָן שְׁטַעַלְכְּבָּאָדָּן. זַיִעְרַ דָּרְעַצְיְּלוֹנוֹגְּגָעַן זָעַנְעַן אַגְּלִיכְעַר אַפְּקְלָאָגָּן פּוֹנָם בָּאַגְּרָעָנְעָצָטְן, פָּאָרְ-חַשְׁכָּתְן לְעַבְן, מִיטַּן זַיִן גָּאנְצָע נָוִיט אָן אַרְעַמְּקִיִּט. זַיִי האָבָּן דָּאָס לְעַבְן נִיט אַיְבְּרָעָגְוָאַקְסָן, אָן זַיִי האָטַּן גַּעֲלַעַט דָּאָס אָוָם-מִיטְלְבָּאָרָע, פְּרִימְיטִיוּוֹעַ לְעַבְן, וַיִּבְּיָם פָּאַלְקָץ אַלְיִיְן. זַיִי האָבָּן נְעַגְּבָּעַן לְעַבְן-שְׁלִידְעַרְוּגְּגָעַן, צַוְּפִּיל אִמְתָּע אָן צַוְּפִּיל נְאַטְרִילְעַכְּבָּע, זַיִי האָבָּן זַיִ אַפְּגַּעַשְׁטָעַלְטַט מָעַר אוֹף דָּעַר אַוְיְרְלְעַכְּבָּעַר זַיִט אָן נְעַגְּבָּעַן שְׁטִיקְלָעַךְ אָן בְּרַעְקָלְעַךְ, עַפְּיַזְאָן אָן מָאַמְעַנְטָן וּזְעַגְּן דָּעַר אוֹיסְעַרְ-לְעַכְּבָּר אַוְמְבָּאָהָאַלְפְּעַנְגָּרְעַר לְאָגָּע. דִּי דָּרְעַצְיְּלוֹנוֹגְּגָעַן זָעַנְעַן נָאָר פָּאָ-סִירְוּנְגָּס-שְׁלִידְעַרְוּנְגָּעַן, דִּי עַפְּיַזְאָן וּוְאַקְסָן נִיט אַרְוִיסְפִּין דָּעַר גָּאנְ-צָעַר גַּעֲשִׁיכְלְעַכְּבָּר קִיטַּט פּוֹנָם פָּאַלְקָץ-לְעַבְן.

אברהם רייזען האָט אַנְגְּשָׁרְבִּין פֵּיל צְעַנְדְּלִיקְעַר דָּרְעַצְיְּלוֹנוֹגְּגָעַן אָן נָאָוָעַלְן פּוֹנָם דִּי פָּאַרְשִׁיְּדָנְסְטָע מָאַמְעַנְטָן פּוֹנָם פָּאַלְקָץ-לְעַבְן, אַפְּעַר דִּי אַלְעַ מְעַשְׂוֹת טְרָאָגָן דָּעַם כְּאַרְאַקְטָעַר פּוֹנָם מָאַמְעַנְטָ-פָּאַטְאָגְרָאָ-פִּיעָס, זַיִי גַּעַבְן גַּאנְצְ-בְּלִיכְיָע צִיְּכָנוֹגְּגָעַן פּוֹנָם דָּעַם וּוּרְקָלְעַכְּן לְעַבְן, נִיטָא דָעַר אַינְגְּרְלְעַכְּבָּר קִינְסְטְּלְעַרְיִישָׁר אִמְתָּה, אָן דִּי מְעַנְשָׁן וּוּרְאָן נִיט בָּאוֹיוֹזָן אָן דָעַר גַּהְיִימָעַר אַרְבִּינְדִּיגָּמִיט דָעַם אַלְגָּמִינְעָם לְעַבְנָס-קְנוּיָּל. אָן אַלְעַ זַיִנְעַ סְקִיצָן זָעַנְעַן אַזְוִי שְׁטַאָרָק עַנְלָעַךְ אַיִּנְעַ אַוִּיפָּה דָעַר אַנְדְּרָעָר, אָן בְּלוֹט אָן פְּלִישָׁי, פְּשָׁוּטָע, טְרוּקְעַנְעָ טָאָג-טָעַנְלְעַכְּבָּר בָּאַגְּעַנְיִישָׁן, אָן בָּאַזְוְנְדָרְעָר קִינְסְטְּלְעִירִישָׁר שִׁיןָן, אָן אַינְטִימְעָן, שְׁעַפְּרִירִישָׁן גִּיסְט. וַיִּ דָעַר אַיְחָאָלָט אַזְוִי אַוִּיךְ דִּי פָּאָרָם אִיז אַגְּנָץ פְּרִימְיטִיוֹעַ אָן פָּאַרְעַלְטְּעָרטָע, דָעַר טִיפָּה וּוּרְטָגְעַבָּן אָן סְקִיצָע אִיז אַוּמְעַטִּים דָעַר זָעַלְבָּר, דָעַר טִיפָּה וּוּרְטָגְעַבָּן אָן אַיְנוֹיקָע אַוְיְסְעַרְלְעַכְּבָּר שְׁמִירִיכָן אָן מִיזָּה דָעַר זָעַלְבָּר טָעַנְדָעָנָץ אַרְוִיסְצְוּוֹיְיָן זַיִן נִידְעַגְּשַׁלְאַגְּנְקִיִּט אָן אַוְמְבָּאָהָאַלְפְּנִיקִיִּט. אָן דִּי דָּרְעַצְיְּלוֹנוֹגְּגָעַן פּוֹנָם דִּי קְלִיְּן-שְׁטַעַלְכְּדִיקָּע טִיפָּן וּוּרְפָּן זַיִקְנָאָר דָוְרָק גַּאנְצָע כְּאַרְאַקְטָעַרְיִשְׁטָע בִּילְדְּלָעַר, אָן פָּאַרְאָן דָאָרַט דִּי אַיְגְּנָאַרְטִיקָּע

אַרְעָמְקִיִּת. אֲבָעֵר נָאָךְ טְרוֹקָעָנֶעָר אָוָן מְטוֹשְׁטָשָׁעָר זְעַנְעָן בַּיִּ אַיִּזְעָן דַּי מְעֻשּׂוֹת וּזְעָנָן דַּי מְעַנְטָשָׁעָן אַיִּן דַּעַר גְּרוֹיסָעָר שְׁטָאָטָן דָּאָרֶט פְּעַלְתַּ לְחַלּוּתִין דַּעַר אַלְגּוּמִינֶעָר פָּאָן, אָוָן דַּי מְעַנְטָשָׁעָן זְעַנְעָן בַּיִּ אַיִּם וּוִי שְׁאָטָן.

דָּאָס זְעַלְבָּעָ דָּאָרָף גְּעוֹזָאָגָט וּוּרְעָן אַוִּיךְ וּזְעָנָן דָּעַם צַוְּיִ טַן פָּאָלְקָס-שְׁרִיְּבָעָר יְוָהָה רְאוֹנְפְּעָלָד. וּוִי אַבְּרָהָם רְיוּזָעָן, אַזְוִי אַוִּיךְ יְוָהָה רְאוֹנְפְּעָלָד קְוָמָט גְּלִירִיךְ פָּוּן דָּעַם רְעַלְלַן לְעַבָּן. עָר אַיִּזְעָר אַוְמָאָטָן מִיטְלְבָאָרָעָר אַוִּיסְדְּרִיקָעָר פָּוּן דַּעַר קְאַנְקָרְעָטָעָר וּוּרְקְלְעָכְקִיָּט, פָּוּן דַּי אַיִּנְצְּעַלְלָנָעָ לְעַבָּנָס-עַפְּיוֹצָאן בַּיִּ דַי פָּאָלְקָס-מְעַנְטָשָׁן. בַּיִּ רְאָזָן-פְּעַלְדָּן גְּעַפְּיְנָעָן מִרְ שְׁוִין גָּאנְץ אָפְּט סִימְנִים פָּוּן קְרַעְנְלְעָכְקִיָּט, טְרָאָאָ גִּישְׁקִיָּט אָוָן שְׁטוּמָעָ לְיִידָן, אַיִּן דַּעַר צִיְּת, וּוֹאָס בַּיִּ אַרְיוּזָעָן אַיִּזְעָר עָרָעָקָר דַּעַר עִיקָּר דְּרָחָמוֹת-גְּעַפְּילָן. רְאָנְגְּנְפְּעָלָדָס מְעַנְטָשָׁן זְעַנְעָן דְּעַרְצָיו פָּאָרָבִי-טְרָעָט, זַיִ טְרָאָגָן אַיִּן זַךְ פָּאָרְשְׁטִיקָטָן הָאָס אָוָן נִיטָּא-אַוִּיסְגְּעָדְרִוקָּטָן פָּאָרָה-דָּרָאָס אַוִּיךְ אַיִּגְעָנָעָ אָוָן פְּרָעָמָדָע, עָר זַוְּכָּת אַוִּיךְ אָוִיס אַוְמָאָרָה-לְעָ פָּאָטָאָלְאָגִישָׁע בָּאַצְּיוֹנוֹנָעָן צְוִישָׁן זַיִ אָוָן זַיִיְּרָעָ אַרְמִיקָּעָ („עַלְעַנְדָּעָ“, „פְּלָאָגְנְטָעָר“, „דַי וּלְלָדָעָ בְּרַיאָה“), נְעַמְתַּז זְיַעַנְעָן מְעַנְטָשָׁן אַיִּן אַוִּיסְעָרְגָּעְוּוּעָנְלְעָכָר לְאָגָעָ („אָן אַהֲנָטָן“, „פָּוּן שְׁרָעָקָ“).

אַוִּיךְ פְּרִיצְ חִירְשְׁבִּין אַיִּן זַיִנְעָן עַרְשָׁטָעָ רְעַעְלְיִסְטִישָׁע דָּרָאָ-מַעַן הָאָט גְּעַגְּבָעָן סְצָעָנָס-בְּיַדְעָרָ פָּוּן דָּעַם פָּאָרְאָרְעָמָטָן לְעַבָּן, עָר אַיִּוֹן גְּעַבְּלִיבָן צְוִיפְּלַס טְרִיְּ דַּעַר וּוּרְקְלְעָכְקִיָּט. פָּאָרָאָן דָּאָרָט אַיִּן אַיִּזְעָן שְׁיֻוּר זִיפְּצָן, טְרָעָן, טְרוּרָן, טְרוּיְעָרִיקָעָ מְאָמָעָבָטָן, אֲבָעָר אִים אַיִּן נָאָךְ נִיטָּאָ גְּלְוָנוֹנָעָן דָּאָן אַרְיִינְצְּוּדְרִינְגָּעָן טְיפְּפָעָר אָנָּז דַּעַר וּוּלְטַ פָּוּן לְיִידָן אָוָן אַנְגָּסָטָן אָוָן אַרְיִיסְצְּוָגָעָפָנָעָן דַי אַגְּנְעָרְלְעָכָעָ נְשָׁמָה, דָעַם אַינְטִים-פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָם חִיוֹת, דַי סּוֹדוֹת-פִּילָּעָ גְּהַיְמִינִישָׁ פָּוּן דַי לְעַבָּנָס-גַּעַנְיִישָׁן.

עַרְשָׁת אָשָׁן אָוָן וּוּיְסְנְבָעָרָגָן אָוָן נָאָךְ זַיִ—דַי אַיְבְּרִיקָעָ יְוָנָגָעָ, וּוֹאָס חָאָבָן גַּעַשְׁתָּאָמָט פָּוּן פָּאָלְקָס, אַיִּזְעָנָעָן צַיְּ גְּעַבָּן קִינְסְטְּלָעָ, רִישָׁע שְׁיַלְדְּעָרְוָגָעָן פָּוּן דָעַם פָּאָלְקָס-לְעַבָּן. זַיִ קְוָמָעָן אַוִּיךְ פָּוּן דַי טְפָעָנִישָׁן פָּוּן דַי פָּאָלְקָס-מַאָסָן, אֲבָעָר זַיִ פָּאָרְמָאָגָן שְׁוִין אַיִּגְעָנָעָ אַינְטוּיטִיוּעָ קְרָאָפָט אָוָן קִינְסְטְּלְעָרִישָׁע פָּאָרָם, אַרְיִיסְצְּוָגָעָפָנָעָן פָּוּן דַי טָאָגָטְעָלְעָכָעָ גַּעַשְׁעָנִישָׁן דָאָס שְׁטִיףָע אָוָן פָּאָרְגָּאָנְצָטָע, דָאָס אַיִּינְגְּנְאָרְטִיקָע אָוָן פָּאָרְאָלְגָּעָמִינְגָּעָרָטָע, וּוֹאָס דָאָס לְעַבָּן פָּאָרְמָאָגָט

אין זין. זיינער מענטשן זענען בולט פיגורן, ליעבעידיקע געשטאַלטן
 אויפֿן אַלְגָּעָמִינְגָּעָם ליעבעידיקן פָּאָן פּוֹן פָּאָלְקָס-לְעָבָן. זי דאס פרֵי
 מיטיווע און אוממיילבָּאָרָע, וואָס די פָּאָלְקָס-מָאָסן אַלְיַין האָבָן גַּע
 שאָפָן, גיבָן זי צו פּוֹן אַיְגָּנָס, די גַּעַשְׁטָאַלְטָן קַוְּמָעָן אַרְוִיס פָּאָר-
 פִּינְעָרֶט אַיְן באַשְׁטָרָאַלְט מִיט אַיְגָּנָרָרְשָׁן, די אַינְטָעַלְקָטוּעָלָע
 קְרָאָפָט צִיט אַרְוִיס דָּעַם מַעֲגָשָׂן פּוֹן קָאָלְקָטוּיְוָן שְׂתָח אַוְן טְרִיפְּט
 אַרְיָין אַיְן אִים אַיְגָּעָנָה נְבוּרָה, אַוְן עָר וְאַקְסָט אַרְוִיס פּוֹן דָעַר
 עָדָה אַוְן וּוּרְטָט אַן אַיְגָּנָרְטִיקָּר, אַוְן מִיט זיַּין אַיְגָּנָרְטִיקִיט
 שְׁטָרָאַלְט עָר אָפָּה אַוְיָחָד דָעַם פָּאָלְקָס-לְעָבָן. פּוֹן וְאַגְּנָעָט עָר אַיְן גַּע-
 קַוְּמָעָן אַוְן דָעַנְגָּעַנְטָרֶט אַזְוִי אַרְוִיס דָאס פָּאָלְקָס-לְעָבָן זי אַונְגָן.
 דָעַר הוּיֶּפְּט עַלְמָעַנְטָט אַיְן דָעַם שאָפָן פּוֹן די פָּאָלְקָס-שְׁרִיִּי-
 בעָר אַיְן די סָאָצִיאָלָע אַוְמָגָּעָרְכָּטִיקִיט, די מַאְתָּעָרְיָלָע נְוִימָט,
 אַיְן וּוּלְכָיָר עָס גַּעֲפִינְגָן זִיךְ דִי פָּאָלְקָס-מָאָסן. דָעַר שְׁרִיְּיִבְּעָר
 אַיְן גַּעֲבָוִרָן, אַוְיְפָגָעְוָאָקָסָן אַיְן זִיךְ אַנְטָוִיקָלָט אַיְיךְ דָעַר יִדְיִשְׁעָר
 גַּאָס, עָר אַיְן גַּעֲבָוְנְדָן צַו דָעַר וְעַלְעָר וְוִירְקָעְכִּיקִיט אַיְן
 דָעַרְסָמְשָׁרְטָעַרְט עָר די גַּעֲגָעְבָּעָנָה סְבִיבָה מִיט אַיְרָע מַעֲנָטָשָׂן אַיְן
 זַיְעָר טָאָג-טָעַגְלָעָכָן לְעָבָן, מִיט זַיְעָרָע מַאְתָּעָרְיָלָע אַיְנָטָעְרָעָסָן אַיְן
 אַיְיךְ די מַאְתָּעָרְנִישָׂן אַיְן פָּאָגָן, וְואָס זִיךְ אַיְן אַוְיְסָגָעְקָוְמָעָן דָוְרִיכִי
 זָוְמָאָן, כְּדִי צַו באַפְּרִידִיָּקָן די נִישְׁטִיקָע מַאְתָּעָרְיָלָע בָּאַדְעָרְבִּנְיָשָׂן.
 גַּאָר פּוֹן אַנְדָעָרָע קוֹאָלָן צִיעָן זַיְעָר שָׁאָפְּגָנִי די פְּרִיעָרְדִּי-
 קָע אַיְנָטָעְלִיגְנָטָן-שְׁרִיְּיִבְּעָר. זִיךְ שְׁטָאמָעָן פּוֹן הַעֲכָרָעָ מַעַר-פְּרִיוּוּלָע-
 גִּירְטָעָר קְרִיְּיָן: פּוֹן רְבָּנוּמִים, גּוֹטָע-יְדוֹן שְׁחוּתִים, מַלְמָדִים. אַט די
 קְרִיְּיָן האָבָן פָּאָרְנוּמָעָן אַבְּאוֹנְדָעָרָן אַרטָּאָן דָעַר יִדְיִשְׁעָר וּוּלְטָט
 גַּעֲוָעָן אַוְיְסָגָעָטָן פּוֹן די הַבְּלִי עֲלָמָה הַוָּה, אַיְן זַעְנָעָן גַּעֲוָעָן
 פָּאָרְטָוָן אַיְן תַּלְמִיד, פָּוֹסְקִים, דָרְשִׁים, חִקְּרָה, קְבָּה אַיְן חִסְּדִוּתָה.
 אַיְן אַט דָעַר חַלְמִיד - חַכְמִישָׁעָר סְבִיבָה, וְואָס יַעֲדָע תְּקוֹפָה
 אַוְן יַעֲדָע גַּעֲגָוָת הָאָט זִיךְ גַּעֲשָׁאָפָן, הָאָט זִיךְ אַנְגָּעָקְלִיבָן פַּיְל
 גִּיסְטִיקָע שְׁטָאָף, גַּעֲלָעָגָן נִיט אַוְיְסָגָעָנָצָט, פָּאָרְבָּאָהָאַלְטָן אַיְן
 אַלְטָע אַפְּגָעָלְעָבָטָע פָּאָרְמָעָן. עָס האָבָן זִיךְ גַּעֲקְלִיבָן דִּיבְּקוֹת-גַּעֲפִילָן,
 הַתְּהָבּוֹת, קְדוּשָׁה-פָּאָרְכִּטִּיקִיט, הַתְּפִיעָוּתָה-מַאְתִּיוֹן אַוְן נִיט גַּעַהָאָט
 קִיְּן מַעְגָּלְעָכִיקִיט אַנְטָפְּלָעָקָט צַו וּוּרְעָן אַיְן קִינְסְטָלְעָרְיִשְׁעָר אַוְיָטָ
 פָּאָסָונָג, די אַלְעָגְפִּילָן, פָּאָרְשָׁטָעְלָוְנוּגָעָן אַוְן מַאְתִּיוֹן האָבָן זִיךְ

אַפְגָעָשֶׂלְאָגָן אָן דֵי בְּרָעָגָן פִּין דֵי שְׁטְרָעָנָג = דַּעֲלִיגְיְיעָוָע גַּעֲזָעָצָן אָן
 לְעָבָנָס-מְנַהָּגִים אָן עַרְגִּיךְ צְוִיְישָׁן דֵי טְוִיְיטָע אֹתְהִיוֹת פָּוָן הַיְּלִיכָּן
 סְפָרִים זַיְעַר קְבּוֹרָה בָּאַקְוּמָן. אָן גַּאנְצָע דְּרוֹרוֹת הַאָט דֵי תַּלְמִיד-חַכָּם
 שַׁעַר יְוָגָנָט גַּעַלְעָבֶט—וּוּהִ ח. ג. בִּיאָלִיךְ שִׁילְדָעָרָט אַיְן זַיְינְ “מַתְמִיד”—אַיְן
 אַלְעָבָן, וּוּאָס אַיְן שַׁוִּין לְאַגְגָג בְּטָהָר, פִּילְ נְשָׂמוֹת זַעַנְעָן “פָּאַרְלָאָרָן
 גַּעַנְגָעָן אַיְן לְעָבָן אַומְזִיסְטָן”, זַיְעַר נְשָׂמָה אַיְן פָּאַרְמָאַטָּעָרָט גַּעַנְ
 וּוּאָרָן אַיְן אַיְזָן “אַיְנָעַשְׁלָאָפָן”, פָּאַרְהָוּנוּגָרָט, בָּאַטְרִיבָט פָּוָן דְּרוֹשָׁת
 אַיְן פָּוָן לְוָסָט, וּוּאָס אַיְן קִינְמָאָל נִיט בָּאַפְרִידִיקְטָן” גַּעַוְאָרָן. אָן
 וּוּעַן דָּאָס לְעָבָן הַאָט גַּעַרְפָּוָן “מִיט הַוְּנְדָעָטָר טְוִיזְנָעָדָר שְׁטִימָעָן”
 אַיְן אַיְנְצִיקָע הַאָבָן זַיְיךְ אַרְוִיְגָעָרִיסָן פָּוָן דֵי וּוּעָטָם, וּוּאָס זַעַנְעָ-
 “פָּאַרְהָילָט אַיְן פָּאַרְוּוּקִיפָּט אַיְן שָׁאָטָן אַיְן דּוֹנְקָלָה”, הַאָבָן זַיְיךְ אַרְוָ-
 גַּעַבְלָאַגְדָוּשָׁעַט אַרְוָם דָּעָר גְּרוּסָעָר וּוּלְעָט אַיְן הַאָבָן קִין פָּאַסְנִידָק
 אַרְטָה זַיְיךְ אַיְן לְעָבָן נִיט גַּעַפְוָנָעָן. פּוֹלְ מִיט וּוּיְטָאַגְדִּיקָעָר בָּעַנְקָשָׁאָפָט
 אַיְן לְיִדְגָּנָשָׁאַפְטָלָעָכָעָר אַוְמְצָוֹפְדִּינְקִיטָה הַאָבָן זַיְיךְ גַּעַוְכָת אַיְן
 אַרְטָה אַיְן דָּעָר וּוּלְעָט. מִיט גְּרוּסָה נִיגְיְוִרִיקִיט אַיְן לְבִשְׁאָפָט, מִיט
 בָּאַגְּיִיסְטָרָוָג אַיְן פָּאַרְגָּעָטָרָוָג הַאָבָן זַיְיךְ גַּעַוְאָפָרָן אַוְיַךְ דָּעָר
 פָּרָעָמְדָעָר קְלָטוֹר אַיְן אַיְנְגָעָזָאָפָט אַיְן זַיְיךְ דֵי נִיעָמָאָטִיוֹן אַיְן
 פָּרָאַבְלָעָמָעָן. זַיְיךְ הַאָבָן אַפְּעָרָבָר נִיט גַּעַפְוָנָעָן דָּעָם סִינְטָעָן זַוִּישָׁן “יִדְיָ-
 שָׁעָס אַיְן מְעַנְטָשָׁלָעָכָעָם, אַיְן פָּאַרְ זַיְיךְ אַיְן אַוְיְסָגָעָוָאָקָסָן אַתְהָוָם פָּיָן
 פִּינְוָלָעָכָעָר פְּרָאָגָן, וּוּיְטָאַגְדִּיקָעָר פָּרָאַבְלָעָמָעָן, וּוּאָס זַיְיךְ אַיְן
 גַּעַקְאָנָט פָּאַרְעָנְטָפְלָעָרָן. אַיְן אַפְּאַרְפָּאַנְטָעָטָרָנָעָר וּעַן פָּנָן וּוּיְדָעָרְשָׁפְרָוָן,
 פָּיָן בָּאַגְּיִיסְטָרָוָג אַיְן פָּאַרְצְוַיְפָלָיָוָג הַאָט זַיְיךְ גַּעַפְוָנָעָן דֵי יִדְיָ-
 בִּית-הַמְּדוֹרָשָׁ-אִינְטָעָלְגָעָן אַיְן מְשַׁךְ פָּיָן צָעַנְדְּלִיקָעָר יָאָרָן, אָן אַט
 דֵי מְאָטִיוֹן הַאָבָן זַיְיךְ אַרְבָּעָרְגָּטָרָאָגָן אַיְן דָּעָר לִיְטָפְרָאָטָר, וּוּאָס
 אַיְן גַּעַשְׁאָפָן גַּעַוְאָרָן דָּוְרָךְ דָּעָר אִינְטָעָלְגָעָן. אַט דֵי מְאָטִיוֹן
 זַעַנְעָן פָּאַרְוּבָעָט גַּעַוְאָרָן מִיט פִּילְ פְּסִיכִישָׁע, סִוְיִקְתִּיחָוָע אַיְן
 אִינְטָמָע מְאָטָמָעָטָן. מ. ג. פִּיְעָרְבָּרָג, מ. ג. בָּעָרְדִּיטְשָׁוּסְקִי, י.
 בָּעָרְשָׁאָקִי, י. ח. בָּרָעָנָעָר, א. ג. גּוֹעָסִין, ג. אַנְכִּי, 5. לְעוֹוֹן, ג.
 רָעִישָׁעָר לִיטָעָרָאָטָר, ה. ד. נַאֲמָבָעָרָג, ג. י. אַנְכִּי, 5. לְעוֹוֹן, ג.
 קָאַפְּלָאַגְּאָוִוִּיטָש — אַיְן דָּעָר יִדְיְשָׁעָר לִיטָעָרָאָטָר, זַיְיךְ זַעַנְעָן עַס דֵי שְׁרִיִּי-
 בָּעָר, וּוּלְכָעָה הַאָבָן אַרְיִינְגָּבְרָאָכָט אַיְן דָּעָר לִיטָעָרָאָטָר דֵי פָרָאָפָ-
 לְעָמָעָן אַיְזָן טָעַנְדָעָנָצָן, וּוּאָס הַאָבָן פָּאַרְנוּמָעָן דֵי מְוֹתָהָוָסָן דָּעָר

יידישער אינטעליגענץ. די אַפְּסְטְּרָאַקְטָּע, דִּין - גַּעֲדָאנְקְלָעֶע
פֿרָאַבְּלָעָמָעָן בְּאַקְוֹמָעָן אֵין דָעַר דִּיכְטָעָרְישָׁעָר אַוְיפְּפָאָסָגָג אַמְעָר
פֿסְיכְּאַלְאָגִישָׁן כָּאַרְאָקְטָעָר. אֵין אָווִי וּוּדִי אַרְיִמִּיקָע סָאַצְּיָאַלְעָע
סְבִּיבָה אַיְזָה נָאָךְ נִיט דָעַרְוָאָקָסָן גְּעוּוֹעָן צַוְּ דִּימְפְּעָרְעָנְצִירְטָקִים, אָווִי וּוּדִי
דָעַר אַינְטְּעָלְיִיגָּעָנָט שְׂטוּפִיסְט זִיךְ אָן אַוִּיפְּ אַוִּיסְעָרְלָעֶעָן אֵין גְּנָעָר.
לְעַכְעַמְעַת אֵין דָעַר גַּעֲגַבְעַנְעָר אַרְיִמִּיקִים, נַעַמָּעָן אָן זַיְנָע
רִיסְעָנִישָׁן אֵון שְׁטוּפְבִּינְגָעָן דָאָס וּבָ אַקְרָעְנְקְלָעָן כָּאַרְאָקְטָעָר אֵון
זַעַנְעָן דָעַר מַקוְר פִּין אַוְיכְּפְּרִידְנִיקִים אֵין נִיט בְּאַפְּרִידְיקָנוּג. אָט
דִי גְּעוֹונְטָע שְׁטוּפְבִּונְגָעָן אַרְיִמִּצְּרָרִיסִין זִיךְ פִּין דִי עַגְעָעָד אַמְוָת
אֵין דָעַר בְּרִיאְטָע וּוּלְטָ אַרְיִין, אַיְזָה אַפְּטְמָאָל אֵין מַמְּלָא פָּאָר-
וּוּנְדָלְט גְּעוֹוֹאָרָן אֵין אַטְרָאַגְּשָׁעָר פֿרָאַבְּלָעָם.

די העברענישע לִיטְעָרָאָטָור אֵין אֵין מַשְׁךְ פִּין צַעְנְדִּיקָעָר
יָאָרָן אַינְגָּאנְצָן גְּעוּוֹעָן פְּאָרָטָן אֵין אָט דָעַמְתָּרָגְיָהן פֿלְאַנְטָעָר
פִּין יִדְיִישָׁע אֵין מַעֲנְשָׁלָעָם.

אנְדָעָרָש אֵין גְּעוּוֹעָן מִיט דָעַר יִדְיִישָׁע לִיטְעָרָאָטָור.

אֵין דִי פֿרִיעָרְדִּיקָע צַעְנְדִּילְקָרָר יָאָרָן, וּוּנְעָן דִי יִדְיִישָׁע
לִיטְעָרָאָטָור אֵין דָעַר עִקְּרָב גַּעַשְׁאָפָן גְּעוֹוֹאָרָן צַוְּלִיבָן פָּאָלָק, אֵין דִי
לִיטְעָרָאָטָור גְּעוּוֹעָן שְׁטוּפְבִּינְגָעָן פָּאַרְשְׁלָאָסָן אֵין דִי "פֿאָלְקָס" - גַּרְעָנְצָן
אֵין דִי גָּאנְצָע גִּיסְטְּרִיבִּיכָע וּוּלְטָ אֵין לִיְזְדָשָׁאַפְּטְלָעְלָעָר פֿלְאַנְטָעָר
פּוֹגָם יִדְיִישָׁן אַינְטְּעָלְיִיגָּעָנָט הָאָט כְּפָמָעָט וּוּאַוִּיסְגְּעָפְלָט אֵין דָעַר יִדְיִשָּׁן.
שְׁעָר לִיטְעָרָאָטָור, די אַינְטְּעָלְיִיגָּעָנָט - שְׁרִיבְעָר, וּוּלְכָעָה הָאָבָן אֵין
דָעַר העברענישער לִיטְעָרָאָטָור גַּעַלְעָבָט אֵין דָעַר אַינְטְּעָלְעָקְטוּעָל.
אַנְטוּוּיקְלָטָעָר אַטְמָאָסְפָּעָר פִּין אִידְעָעָן אֵין פֿרָאַבְּלָעָמָעָן, וּוּנְעָן זַיְן
זַיְנָעָן גַּעַקְוּמָעָן צַוְּ יִדְיִישָׁה הָאָבָן זַיְן מִתְגַּעֲבָרָאָט בְּאַזְוּנְדָעָרָעָמָעָן
אוֹן בָּאָגְרִיבָן, בָּאַמִּית זִיךְ רַעֲדָן אֵין פְּרִימְיטְוּוּר קִינְדִּישָׁעָר שְׁפָרָאָך
אוֹן זִיךְ סְפָעְצִיעָל צְגַעְפָּאָסָט צָוָם "פְּשָׁוֹטָן" המוֹן.

עַרְשָׁת אֵין דִי שְׁפָעְטְּרָאַדְיָקָע יָאָרָן, וּוּנְעָן דִי יִדְיִישָׁע לִיטְעָרָאָטָר
טוֹר הָעָרָת אַוִּיפְּ צַוְּ זַיְן נָאָר אַמְּיטָל צַוְּ בִּילְדָן די "פֿינְסְטָעָרָע"
מַאֲסָן, וּוּנְעָן דִי יִדְיִישָׁע לִיטְעָרָאָטָור וּוּאָקָסָט אוֹיסָ אֵין אַצְּיָל פָּאָר
זַיְן, עַרְשָׁת דָאָן הוּיְבָט אָן דָעַר אַינְטְּעָלְיִיגָּעָנָט אַרְיִינְצּוֹטָרָאָן זַיְן
אַיְגָעָנָע וְשָׁמָה אֵין וּוּלְטָ אֵין יִדְיִישָׁ. בִּסְלָעְכוֹוִיָּן טְרָאָגָט זִיךְ אַרְיִי
בְּעַד אֵין יִדְיִישָׁ דִי גִּיסְטִיקָע וּוּלְטָ פִּוְנָם יִדְיִישָׁ יְוָגְגָעָרָמָן אֵין

ס'הויבן אָן צו באוויזון זיך אַין יִדְיש דֵי טענדענץן אַין מאטיווֹן פון דער גיסטיקער וועלט. אָט דֵי מאטיווֹן זיינען דֵי ערשות ציט אַין דער יִדְישער לִיטֶעֶראָטֶור ווי פרימדער, ניט-זיכערע, זוי פֿילַן זיך ניט אַיבָּערִיך הַיְמָלָךְ אַין דער יִדְישער לִיטֶעֶראָרִישׁוֹ סְבִּיבָה. דֵי אַיְנְצַלְגָּןַע קִנְסְטַלְלָרִישׁוֹ פֿרוֹוֹן פֿון דֵי אַינְטַעַלְקְטוּוּלָע דֵי טָעַר גַּעֲנִינַע נָאָך נִיט קִין אַיבָּערִיך-גִּינְסְטָן בָּאָדָן. עַס אַיְוֹ נָאָך נִיט גַּעֲוַעַן דֵי אַרְגָּאָנוֹשׁוֹ צְגַעַבְּוָנְדִקְּיַת פֿוֹנָם אַנְטוֹוַיְקָעַלְטָן לְעוֹזָר צְוִיְּדִיש, אַין פֿון אַלְעַז זַיְתָן הָאָט מַעַן נִיט אַיְפָּנָהָעָרט אַיבָּם נָאָמעַן פֿון דָעַם פְּשָׁוֹטָן לְעֹזָר מַאֲנַעַן נָאָר צְגַעַבְּגָלְעָכָס, פָּאָלָקָס. טִימְלָעָכָס, וּוֹאָס זָאָל זַיְן צְגַעַפְּאָסְט צָוָם הַמוֹן-גַעַשְׁמָאָק.

די טִיפָּע אָן קָאָרְדִּינְגָּלָע עַדְעָרָנוּג אַין דער יִדְישָׁעָר לֵי טָעַרָאָטֶר אַיְז גִּזְקִיםַען עַרְשָׁת נָאָכָן 1905-טָן יָאָר, וּוֹעֵן גַּאנְ-נוֹיעַ שְׁטָרָאָמַעַן פֿוֹן אַרְבָּעַטָּעָר - דַעַמְאָקְטָרָאָטָיָע אַין דַעַמְאָקְרָאָטָיָע שְׁלָמָעַן צָוָם יִדְישָׁ, אַן דֵי יִדְישָׁ לִיטֶעֶראָטֶר הַוִּיבָּט אַן צַי בָּאָרְדִּינְגָּן אַפָּאָרְבִּיְּטָעָרָן לְעֹזָר-קָרְיִין. די יִדְישָׁ עַמְאָקָרָאָט-טִישָׁ אַיְנְטַעַלְגָּנַען וּוּוּרְט אַיְנְמָאָס פָּאָר אַלְעַמְּאָס אַרְיְנְגָּזְזִינְג אַיְנְסִטִּיקָן שְׁעַפְּוַרְיִישָׁן קָרְיִין פֿוֹן דָעַר נִירָאָר מַאֲדָרְעָנָר קוֹלְטָוָר אַוְן פִּינְדָט צְוָנוֹיִח אַיר וּוּיְטָוְידִיק אַיְנְטַעַלְקְטוּוּל לְעַבְּנָן מִיטָּן יִדְישָׁ קִינְסְטַלְלָרִישָׁן שָׁאָפָן. די יִדְישָׁ לִיטֶעֶראָטֶר הַזְּיִבְּט שָׂוִין אַן אַפְּ-צִישְׁפִּיגְלָעַן נִיט נָאָר דָאָס רַעַלְעַ לְעַבְּן, גִּיט נִיט נָאָר לְעַבְּנָס-שִׁיְּ-דָעְרָנוּגָעַן, נָאָר אֹוִיך די אַיְנְטִימָאָשׁ שְׁטִימְנוּגָעַן. אַין סִובְּיַקְּטִיוּוּ אַיבָּעָרְלָלְעַבְּוִוְגָעַן פֿוֹנָם יִדְישָׁן אַיְנְטַעַלְגָּנָעַן. עַס הַוִּיבָּן זַיך אַן וּוֹיַּן שָׁאָטָן-גַּעַשְׁטָאָלָטָן פֿוֹנָם אַוּוּקְגִּיעַיְנְדִיקָן עַבְּרָ, וּוּס לְעַבְּט אַיְיף אַין דָעַר דִּיכְטָעָרִישָׁר פָּאָגְטָאָזִיעַ פֿוֹנָם יִדְישָׁן אַיְנְטַעַלְגָּנָעַן, וּוּאָס הָאָט גַּעַלְעַבְּט אַין דָעַר גִּיסְטִיקָר סְבִּיבָה פֿוֹן דָעַר אַלְטָעָר רַבְּנִישָׁר אַדְעָר חַסְדִּישָׁעָר קוֹלְטָוָר. אַין אֹזְוִי וּוּי די פְּרִיעָרְדִּיקָע וּוּלְט אַיְוֹ שָׂוִין אַן אַוּוּקְגִּיעַיְנְדִיקָע, אַבָּאָקְעַמְּפָטָע, הַעֲרָן מִיר אַין די וּוּרְק נִיט דָעַט הַיְּכִיקָן קָלְאָגָג, נָאָר אַפָּאָרְטִוְיִבְּטָן אַפְּקָלְאָגָג.

אַין דָעַר נִירָאָר יִדְישָׁעָר לִיטֶעֶראָטֶר פָּאָרְנָעָמָעַן שְׂוִין די אַיְנְטָעָר לְגַעַנְטָן-שְׁרִיְּבָעָר אַגְּנָץ בְּכָבוֹדִיקָן אָרְט אָן זַיְן פָּאָרְמָאָגָן אַגְּנָצָע רַיִּעַ מַעְרְקוּוּרְדִּיקָע וּוּרְק. דָעַר עִיקָּר נָאָוָעָלָן אַין דָרָאָמעַן.

דָעַר יְחוֹס-בָּרְיוֹ פֿוֹן דָעַם מִין אַיְנְטַעַלְקְטוּוּלָע לִיטֶעֶראָטֶר

ציט זיך פון פרצן. ער האט דער ערשותער אַריינגערטראָטן מיט זיין גיסטריכער נאטור אוֹן לִיידנשאָפְּטְּלָעֵן-זָקְנְדִּיקָעֶר נשמה אַין דער יידישער לִיטְעָרָטָוֹר אוֹן מיט אַמְּאָל אַריינגעשְׁוִינַט מיט פִּילְפָאָרְבִּיּ קע שטראלן אַין דעם ענגן אַרְעָמָעַן לִיטְעָרָטָרִישָׂן גַּעֲצָלְטָל. פרצן איי אָזִסְגַּעַזְמָעַן אָזִיסְצּוּשְׁתִּין פָּאָרוֹווֹרֶפֶן פֿוֹן פָּאָרְשִׁידְעָנָעּ זַיִטְן פָּאָרְ זַיִן צַוְּפִּיל אַינְטְּעָלְגְּעָנְטִישְׁקִיִּים, וְאָסָה האָט נִיט גַּעֲשְׁטִימַט מִיט דִּי באָדְרָפְּנִישָׂן פֿוֹן מִיטְעָלְן יִדְישָׂן לְעֹזָר. פְּלִיְּאָרְן אַיזְ פַּרְץ גַּעוּוֹן כָּמַעַט דער אַיְנְצִיקָעֶר אַינְטְּעָלְגְּעָנְטִישְׁקִיָּה-שְׂרִיבָעָר, וְאָסָה אַיזְ גַּעוּוֹן גַּעֲפִירְט פֿוֹן דִּי אַינְוּרְלַעְכָּעַ גִּיסְטִיקָעַ רַזְוָם, נִיט רַעֲכָעָנָעַ-דִּיך זַיְך מִיט דעם רַזְבָּ פֿוֹן יִדְישָׂן לְעֹזָר-פּוּבְּלִיקָוּם. ער האָט זַיְך נִיט גַּעֲלָאָזֶט פָּאָרְפִּירְן פֿוֹן דִּי פְּלָאָכְעָ אַיזְ פָּאָרְפָּלְאָכְטָעּ "פָּאָלְקָסָס"-מַעֲנוֹתָן. ער האָט מיט אַן עַקְשָׁנוֹת זַיְך גַּעֲרִיסְטָן אַלְץ הַעֲכָר אַיזְ הַעֲכָר. נַאֲךְ פרצן קִומְעָן שַׁוִּין נַאֲךְ שְׂרִיבָעָר, וְאָסָה טַרְאָגָן אַרְיָין אַיזְ דער יִדְישָׂר לִיטְעָרָטָוֹר זַיִעָר יִרְוָשָׂה-אָוָצָר, וְאָסָה שְׁטָאמָט פֿוֹן דער רַבְּנִישָׂר קְיֻטּוֹר, צְוֹנוֹפְּגָמִישָׂט מִיט זַיִעָר אַיְגָעָנָעּ שְׁטִימְגָעָנָעּ. אַש (איין זַיְנעּ אַיְנְצִיקָעַ דְּעַרְצְיִילְגָעָנָעּ אַיזְ זַיִן דְּרַאְמָעּ "צְוֹרִיקְגַּעַזְמָעּ") ה. ד. נַאֲמְבָעָרָג, ז. י. אַנְכִּי, ד. קָאָסְעָל, ק. שָׁאָפְּרִיא, יִדְידִיה מַארְגּוֹלִית, א. וּוּתְמָר, אַיזְ אַיְנְצִיקָעּ יוֹגָעּ הַעֲפָרִיעִישָׂר שְׂרִיבָעָר, וְאָסָה האָבָן אַיְנְצִיטִיק גַּעֲשִׁיבָן אַיזְ אַין יִדְישָׂ, וְי. ג. שְׁנִיאָר, יַעֲקֹב שְׁטִינְגֶּבָּרָג.

דִּי אַינְטְּעָלְגְּעָנְטִישְׁקִיָּה-לִיטְעָרָטָוֹר אַין יִדְישָׂ האָט זַיְך וּוּיְנְצִיקָעֶר אַפְּגָעָשִׁידָט פֿוֹן דער העֲבָרִיעִישָׂר, וְי. דִי פָּאָלְקָס-לִיטְעָרָטָוֹר. דִי וּוּרְקָ פֿוֹן דִּי אַינְטְּעָלְגְּעָנְטִישְׁקִיָּה-שְׂרִיבָעָר הַזְּבָן מַעַר בָּאַרְיְבוֹגָג. פָּוֹנְקָטָן מִיט דער העֲבָרִיעִישָׂר לִיטְעָרָטָוֹר. דַעְרָהוּפְּט אַין דִי יִאָרְן פֿוֹן דער רַוְּסְלַעְנְדִישָׂר רַעְאַקְצִיעָן נַאֲךְ 1906-טָן יִאָרְ, וּוֹעֵן דִי כּוֹאָלְעָס פֿוֹן דער רַעְוָאָלְזִיצִיעָן זַעַנְעָן אַפְּגָעָנְגָעָן אַין אַין דער יִדְישָׂר וּוּלְט האָט גַּעהְדָּשָׂט אַגְּדִירִיקְטָעּ שְׁטִימְוָגָג, אַן אַלְגָּעְמִינָעּ מִידְקִיט אַין אַפְּאַטְיָעּ צַוְּגָעָזְלַשְׁאָפְּטְּלַעְכָּעּ פְּרָאָבְּלַעְמָעָן. אַמִּידָעָר אַיזְ דְּעַרְשָׁלָאָ-הָאָט זַיְך דָּצָן דער אַינְטְּעָלְגְּעָנְטִישְׁקִיָּה-שְׂרִיבָעָר פָּאָרְקְלִיבָּן עַגְיִץ וּוּ אַין אַין אַיְנְזָאָמָעָן צִימָעָר, אַין אַפְּאָרְפְּרָעְמָדְטָעָר גַּרְזִיסְטָר שְׁטָאמָט, אַין גַּעֲנוֹמָעָן דְּעַרְצִיְּלָן וּוֹעֵן זַיִן פָּאָרְבִּיטְעָרְטָעָר, פָּאָרְאִינְזָוָמָטָעָר גַּשְׁמָתָה. אַין אַט דִי עֲרַשְׁטָע עַטְלַעְכָּעָ אַפְּרָן פֿוֹן דער רַעְאַקְצִיעָן אַיזְ

בי אונז געשאָפַן געוֹאָרַן אָגָאנְצָע לִיטּוּרָטּוֹר וועגן די אָמְבָּגַן
הָאֶלְפָעָנָעַ, פָּאָרְצְּזוּיְפָלְטָעַ יְוָנָגָעַ-לִיְּיטַ, וואָס זענען אַין די שׂוּעָרַע
יאָרַן פָּוּן גַּעֲזָעָשָׂאָפְּטָלְלָעְכָּעָר אָפָאָטִיעַ גַּעֲבְּלִיבַּן "צְוִישָׁן הַיְּמָלָאָן
ערְדָּן", אָרוֹזִיסְגַּעַשְׁטוּיסְן פָּוּן דָּעַם לְעָבָנַס-גָּאנְגַּן.

"צְוִישָׁן הַיְּמָלָאָן עָרְדָּן"—אוֹזֵי רַוְּפַטְּ אָן אַנְכִּי אָבָּאָנְדָּ דָּעָצְּיַיִּי,
לְוָגָעָן וועגן זַיְנָעַ, "יְוָנָגָעַ-לִיְּיטַ". עַס אַיְזָן לְאָגָנָעַ מְעָשָׂה, אַיְבָּעָרַע
גַּעַחְוָרָת אַיְן פָּאָרְשִׂידְעָנָעַ נְסָחוֹת וועגן דָּעַם יְוָנָגָעָרָמָאַן, וואָס גַּעַ
פִּינְצַּט זַיְקַּר קִיןְאָרְטַּ נִיטַּ אַיְן לְעָפָן, דָּרִיתַּ זַיְקַּר אַרְוֹם אָן אַיְבָּרְקִעְרַע
אָן אָשָׁוּם בָּאָדָן, אַפְּגָעָרִיסְן פָּוּן דָּעַרְ רַעְלִיגָּעָזָעַרְ הַיְּמָה, אָן אָשָׁוּם
מְשָׁפָחָה-סְבִּיבָה, פָּאָרְוּאָרְפַּן אָיְן אָנוֹמָהִימְלָעָכְן בְּחוֹרְשָׁן צִימָעָר,
אָן חַלְלָ פָּוּן אַפְּהָעָנְטִיקִיִּט אָיְן הַלְּפָאָזְקִיִּט.

אָיְן יְדִישָׁן לְעָבָן הַוִּיבְּטַ וִיךְ עַרְשָׁתְּ אָן צַי שָׁאָפָּן דִּי מְאָטָעָרַיִּי,
עַלְלָ אָוּן גִּיסְטִיקָעַ אַטְמָאָסְפָּעָרַ פָּאָר מְאָדָעָרָנָעַ קוֹלְטָוָרַ=מְעַנְשָׁן,
אָוּן דָּעַרְ פָּאָסְיוּוּרַ אַינְטָעַלְיִיגָּעָנָט אַיְזָן לִיְּיןַ נִיטַּ בְּכָחַ גַּעַוּעַן אַקְטִיוּוּ
צַי שָׁאָפָּן דִּי נִוְּטִיקָעַ סְבִּיבָה. הָאָטַּ עַרְ אַרְוְמָגְעָלְלָאָנְקָעָט אָיְן שְׂוּעָרָן
אָוּמָעַט. "אַיְנוֹאָם, אַיְנוֹאָם הָאָטַּ עַרְ גַּעַלְעָבָט בֵּין אַיְצַּט—זַאְגַּט אַנְכִּי"
וועגן אַיְינָעָם פָּוּן זַיְנָעַ טִיפָּן—אָוּן אַיְנוֹאָם, אַיְנוֹאָם שְׁטִיטַמַּיִּט
אִים פָּאָרַ צַי לְעָבָן אַזְיַּיךְ אַזְיַּיךְ וַיְתִּיעַרְ". אַפְּגָעָרִיסְן פָּוּן דָּעַם רַעְלָן
לְעָבָן, זענען זַיְיִרְ פָּאָרְבְּלִיבַּן הַעֲנָגָן אָיְן דָּעַרְ לְיְוָטָן, אָיְן דָּעַרְ אַבָּאָ
סְטָרְאָקְטָעַרְ מְאָכְטָלָאָזָעַרְ וְוּלְטַ. גְּרִינְשְׁטִיןַ, אַיְנָעַרְ פָּוּן אַנְכִּיסְ אַזְיַּסְ
גַּעַמְאָטָעָרָטָעַ יְוָנָגָעַ לִיְּיטַ, דָּרְצְּלִילַטַּ וועגן זַיְקַּר, אָזְ עַרְ הָאָטַּ אַמְּאָלַ
גַּעַטְרָאָכָטַ, "אָזְ עַרְ אַיְזָן אַגְּרוּסָעַרְ, גְּרוֹזָעַרְ דָּאָרְפַּיְ
מְצִילַּ זַיְן יְדָן פָּוּן זַיְיִירַ אַוְמָגְלִיקְלָעָכְן לְעָבָן אַזְיַּיךְ דָּעַרְ וְוּלְטַ.."
דָּעְרָנָאָךְ הָאָטַּ עַרְ גַּעַמְיִינָטַ, "אָזְ עַרְ אַיְזָן נָאָךְ אַלְאָסָאָלַ אַזְיַּיךְ דָּעַרְ
וְוּלְטַ" אָוּן צָוֵם סּוֹףַ, אָזְ דָּאָסַ אַיְזָן נִיטַּ מְקִים גַּעַוּאָרָןַ, עַרְגָּרָטַ אִים
שְׁטָעַנְדִּיקַ דִּי מְחַשְּׁבָהַ, אָזְ אַנְדָּעָרָטָעַ מְעַנְשָׁן דָּאָרְפַּן זַיְן אָוּן אַנְדָּעָרַשְׁ
לְאָרְפַּן מְעַנְשָׁן לְעָבָן".

אַזְיַּיךְ נָאָמְבָּעָרָסְ מְעַנְשָׁן שְׁטָאָמָעָן פָּוּן דָּעַרְ גִּיסְטִיקָעַ יִדְיַיִּי
שְׁעַרְ וְוּלְטַ אָוּן אַיְן אָטַּ דָּעַרְ אַבְּסְטְּרָאָקְטָעַרְ גִּיסְטִיקָעַרְ וְוּלְטַ זַיְיִ
בָּעָן זַיְיִרְבְּלִיבַּן. זַעְלָטַן קּוֹמָעָן זַיְיִ אַיְן פָּאָרְבְּלִיבַּן מִיטַּ דיַ רַעַ
אַלְעַ כְּחֹותַ-פָּאָרְהָעַלְטָנִישַׁן. פָּאָרְשְׁלַאָסָן אַיְן זַיְקַּר, פָּאָרְבְּלִיבַּן זַיְיִ אַיְלַ
זַיְיִירַ אַיְבָּרְשְׁטִיבְּלָעַרְ אָוּן אַיְן פָּאָרְגְּלִיְוּעָרְטָעַרְ רַזְקִיִּט אָוּן אַלְעַ

איינס וועבן זי זיעדר איגענעם נשמה-געוועב. פֿלִיגְלַמָּן אֵין בֵּין-
דעך האבן זורכגעמאכט אַ גְּרוֹזִין מהלך פֿון זַעֲרָ אַלְטָעָר הַיִם
איון הינטער זי לִיגְט אַ פֿאָרגְּאַגְּנֶגְעָן גִּיסְטִיךְ לעבן, וואס אֵין גַּעֲוָעָן
פֿוֹלְ מִיטְ רִיסְעָנִישׁ צַוְּ לִיכְט אֵין וּוּלְטָ אַבְּעָר זַיְעָנָן שְׂוִין אַנְטוּשִׁיט
און נִיטְ באָפְּרִידִיקְט, האַלְטָן זַיְ אֵין אַיְזָן גְּרִיבְּלָעָן זַיְ אַינְסָם מהות
פֿון זַיְעָר אַיְגְּעָנָם וּוּעָן. צָרִירָן אַיְגְּעָנָן מִטְ דַּעַר אַלְטָעָר
קְוּלְטָוָר, אַנְטוּשִׁיט אֵין וּוּאָסְעָרָעָס אַיְזָן אַידְעָאַלְה, שְׁפָגָעָן זַיְ אַרְוָם

איינס אַלְגְּעָמִינָם לְעַבְּנָס-טּוֹמָל אַיְנוֹצָאָמָן אֵין נִיטְ אַנְטְּרָקָעָנָט.

פלְ מִיטְ תְּבִיעָתָן אֵין תְּרִיעָמָתָה הַאָט גַּעֲלָעָבָט דַּעַר יִדְיִשְׁעָר
אַינְטְּעָלִיגְעָנָט אֵין דַּעַר גְּלִיְגְּלִיטִיקְעָר אַרְוּמִיקָעָר סְבִּיבָה, באַפְּלִינְגְּלָט
מִיטְ גַּעֲוָאַלְדִּיקְעָט טְרוֹיְמָעָן אֵין נִידְעָגָעָשְׁלָאָגְן פֿון דַּעַר טָאָגְ-טָעָן.
לְעָכָעָר וּוּרְקְלִצְקִיט. גַּיטְ עָרָאָרָם מִיטְ אַפְּרָוּוּיְטָאָגָט הָאָרֶץ
און גַּעֲפִינָט נִיטְ קִין וּוּרְעָטָר אַוְיסְדוּרִיךְן זַיְ אַינְעָרְלָעָן צָעָר.
רְפָאָל אֵין יִדְיִיחָה מְרֻגְּלִיתָעָס אַדְרָאָמָעָ „שִׁיר הַחִזְׁזָדָה“ רְוֹפָט אָוִיסָן:
„אַךְ הָאָבָּ קִינְמָאָלְגָאָרְגָּנִיט אַנְגָּעָשְׁרִיבָּן אֵין אַיךְ וּוּלְ קִינְמָאָלְגָאָרְגָּנִיט אַנְשְׁרִיְיָבָן!... מִיטְ מִינְעָ טְעָמָעָ אַיזְ פְּוֹנְקָטָם. וּוּ מִיטְ מִינְעָ
לְיִבְעָס. אֵין דַּעַר עַרְשָׁטָעָר מִינְגָּוָט צִינְדָּט זַיְ אֵין מִירָ אֵן אַפְּיִיעָר,
וּוּאָס וּוּאָלָט, דַּזְכָּט זַיְ. פְּעָלוֹן זְרוּכְעָגְרָעָנָט, אֵין דַּעַר צְוּיְיטָעָר
מִינְגָּוָט לְעָבָ אַיךְ אַיְבָעָר אַלְעָ הַעֲלִישָׁעָ פֿיְיָרָן פֿון צְעַשְׁיְדָוָגָן אֵין
אֵין דַּעַר דְּרִיטָעָר גַּלְיטָ דַּעַר אַשְׁ אַיְן מִיןְ נִשְׁמָה... אֵין אַט דַּעַר רְפָאָל
פְּרוֹוֹתָ פְּאַרְלָעָן זַיְנָעָ אַזְאָל אֵין זַגְגָט פָּאָרוֹסָן. אָזְ עָס „זַיְנָעָן
בְּלִיוֹ שְׁטָרִיכָן פֿון אַטְעָמָעָ... נָאָר אַפְּגָוּרִיסְעָנָעָ, אַיְנְצָלָנוּ טָעָנָעָר...
„שִׁיר הַחִזְׁזָדָה“, אַגְּזָאנְגָּ פֿון יִדְיִישָׁן וּוּעָן אֵין דַּעַר וּוּלְטָ גַּעֲשִׁיכְטָעָ,
אֵין אַלְעָ צִיְינָן אֵין אַלְעָ לְעַנְדָעָר. דַּעַר תְּמִיצָהָ פֿון דַּעַם יִדְיִישָׁן
„יִידָן“, זַיְן גַּעֲפִילָן, וּוּאָס דְּרִינְגָט דַּוְרָק אַלְעָ אַבְרָמִים, אַלְעָ מַעְשִׁים
אַלְעָ מַחְשָׁבָותָ פֿון דַּעַם יִידָן... אַיךְ בֵּין עַנְיִקָּרָ, וּוּאָס לְעַבְּטָ
מִיטְ דַּעַר עַרְיְנָרְוָנָגָן, מִטְ דַּעַם גַּעֲכְטִיקָן טָאָגָ...
אַבְּעָר וּוּאָס וּוּיִיטָעָר אַלְעָ מַעָר וּוּרְטָ אַרְיִינְגְּעָצְזִינָן דַּעַר יִדְיִיָּה-

שְׁעָרָ אַינְטְּעָלִיגְעָנָט מִיטְ זַיְן אַנְעָרְלָעָבָעָר וּוּלְטָ, מִיטְ זַיְן כָּאָסָ
און הָאַרְמָאָנוּעָ אֵין דַּעַם יִדְיִישָׁן שָׁפָן. אֵין דַּי יִדְיִישָׁ לִיטְעָרָאָטָר
צִיטְ אַדְיִין אֵין זַיְ דַּי לִיכְט אַוְן שָׁפָן, טְרוֹיְמָעָן אַוְן וּוּרְקְלִצְקִיט,
חַפְּנָונְגָעָן אֵין אַנְטוּשִׁוָּנָגָעָן פֿון יִדְיִישָׁן אַינְטְּעָלִיגְעָנָט אֵין וּוּרְטָ

דייכער, פיליפארביינער און ראניניגראטער.

די ערשותע יאָרֶן האָט זיך דאס שאָפֵן פון די אַינטערליגענטן-שרייבער שטארק אָונטערשיידט פון דעם שאָפֵן פון די פֿאַלְקָס-שרייבער, הָן מיטָן אַנְהָאַלְטָן אָוֹן הָן לְוִיטָן דער פֿאַרְם. שטָאָ-מענדיק פון אַגָּאנְץ באָזונדערער סְבִּיבָה, צְיעַנְדִּיק נִוְקה פון פֿאַרְ-שִׂידְעַנְעָן קְוִלְטוֹר אָוֹן גִּיסְטְ-קוֹוָאַלְן, האָבָּן זַי גַּעֲשָׁאָפֵן גַּאנְץ אַיגְבָּ-אַרטִיקָעָן קוֹנוֹסְטְ-וּוּרָק. אַין דער צִיִּיט, וֹאָט דער פֿאַלְקָס-שרייבער האָט גַּעֲגַּעַן בַּילְדָעָר פון דאס רְעוּאַלְעָן לעַבָּן, פון די סְאַצְיָאלָע אַוְשְׁטְעַנְדָּן אָוֹן קְלָאָסְ-בָּאַצְיָוָגָעָן, האָט דער אַינְטְּעַלְיְגַעַנְטָן-שריְיבָר גַּעֲלַעַט אַין אַידְעַעַן אָוֹן פְּסִיכְשָׁעָר וּוּלְטָן. די ער שְׁטָעָר גִּירָן דּוּרְכָּאָוִס אַוְיָף סְאַצְיָאלְעָר אָוּמְרָעָכָט, די לְעַצְטָעָ לְיִידָן פּוֹן וּוּלְטָן פְּרָאַבְּלָעָמָעָן, די ער שְׁטָעָ זַיְגָעָן שְׁטְעַנְדִּיק רְעַאַלְסִיטְשָׁן-שְׁילְדָעָן מַעַר אַדְעָר וּוּינְיִקְעָר אַבְּיַעַקְטִיוֹ דָס אַרוּמִיקָעָן לְעַפְּ-די לְעַצְטָעָ זַיְגָעָן מַעַר סְבִּיבְקָטִיוֹ, גַּיבָּן מַעַר אַיְגָעָן, אַינְדוּוּרִיְרָן דְּזֻעַּלְעָ שְׁטְרִיכָן. די ער שְׁטָעָ גַּיְעָן הָאָרט בֵּי דַעַר עַרְד, די צַוְּיִיטָעָ שְׁחוּבָן אַין הִימְל.

די לְעַצְטָעָ יָאָרֶן האָט זיך אָין יִדְישָׁן לְעַבָּן אָוֹן אָין יִדְישָׁן שאָפֵן אַנְגָּעוּהוּבָן דַעַר פְּרָאַצְעָס פון דעם אַרְגָּאַנִּישָׁן צְיוּאַמְעָן-לְעַבָּן פון דַעַר אַינְטְּעַלְיְגַעַנְץ מִיט די פֿאַלְקָס-מָאָסָן, דַעַר אַ-טְּלִיגְעָנָט וּוּרְטָן דּוּרְגָּעָדְרִינְגָּעָן מִיט די דַעַמְאַקְרָאַטִּישָׁע אַידְעַעַן זַאָפָט אָוֹן אָין זיך דעם סְטִיל אָוֹן קְלָאָרִיט פון פֿאַלְקָס-שְׁאָפֵן אָוֹן עַס האָט זיך אַנְגָּעוּהוּבָן שאָפֵן דַעַר סְינְטָעָן פון דַעַר מְאַדְעָר-גַּעַר יִדְישָׁעָר קוֹלְטוֹר. די פֿאַלְקָס-מָאָסָן הָיָבָּן אָן גַּעַנְיִיסָן פון דַעַר וּוּלְטְלַעְכָּר קוֹלְטוֹר. דָס לְעַבָּן בָּאַקְמִיט אַלְץ מַעַר אַוּלְטְלַעְכָּבָן אָוּסְטוּן, קִומְטָ אָוֹן אַיְגָעָר בָּאַרְיָוָגָג מִיט דַעַר אַיְסְעַרְלַעְכָּבָן-וּוּלְטָן אָוֹן עַס וּוּרְטָן צְיוּגָנְרִיָּט דַעַר נְאַטְּרִילְעַכָּר בָּאַדְן פָּאָר אַ-גְּעוֹגָט אָוֹן פָּאַרְגָּאַנְצָט שאָפֵן. מִצְדָּ פּוֹן די פֿאַלְקָס-מָאָסָן גּוֹפָא וּוּרָן אַ-רוּסְטוּשְׁטָעָלָט צַו זַיך אָוֹן צַו די יִעְנִיקָעָ, וֹאָס פָּאַרְמָאָגָן אָן אָרָ-גָּאַנִּישָׁע אָוֹן אַידְעַישָׁע שִׁיחָות צָום פֿאַלְקָ, אַלְץ גְּרָעַסְעָרָ קוֹלְטוֹר-פָּאַדְעָרְוָנָגָעָן. עַס קִומְעָן אַוְיָף עַקְאַנְאָמִישָׁע, פְּרָאַפְּעָסְיַאנְעָלָע, קְאָאָ-פְּעַרְאַטִּיוּעָ, פְּעַדְאָגָאַגְּשָׁע, קוֹלְטוֹרָעָלָע אָוֹן לְטַעַרְאַרְיִישָׁע אַינְסְטִיטְיוּ-צִיּוּם, וֹאָס האָבָּן דעם צְוּוּשָׁ אָוֹן די אוּפְּגָאָבָעָ צַו בָּאַדְיָעָן ד

פָּלְקָס-מַאסֶּן אֵין צֹ בְּאֶפְרִידִיקָן זַיִירָע לְיִבְּלָעַכָּע אִינְטָעַרְעַסָּן. אֵין
אָט דַּי אַלְעַ אֲנְשָׁתָאַלְטָן זַעַנְעַן בְּאַשְׁפְּטִיקָט אִינְטָעַלְגָּעַנְטָן, וּוֹאָס
זַעַנְעַן אַרְוִיסְגָּעַוְאָקָסָן פָּוֹן דַּי אַרְבָּעַטָּר-מַאסֶּן אֵין אַרְוִמְגָעוֹיוֹאָקָסָן
מִיט אַרְבָּעַטָּר-מַאסֶּן אֵין וּוֹעָרָן אַזְוְרָכְגָּעַדְרוֹגָעָן מִיט דַּעַר מַאסֶּן-
פְּסִיכָּאָלְגָּאַיְעָ. אַוִּיךְ דַּי אִינְטָעַלְגָּעַנְצָן, וּוֹאָס קִומְטָ פָּוֹן מַעַר-פָּאַרְמָעָגָ-
לְעַכָּע אֵין פְּרִיוּוּיְלְעַגְּרַטְעָ קְרִיזָן, אֵין פָּאַרְכָּאָפָּט מִיט דַּי דַּעַמְּאָקְרִיאָ-
טִישָׁע אִידְעַעַן אֵין פָּאַרְבּוֹנְדָּט אִינְגָּגָנְצָן אַיר גּוֹלְ מִיטָּן פָּאַלְקָט-לְעַבְּןָ
פָּאַלְקָס-אִינְטָעַרְעַסָּן אֵין פָּאַלְקָס-שָׁאָפָּן. אֵין דַּי אִינְטָעַלְגָּעַנְצָן הַאֲטָ-
אָזְוִי אַרְוֹם מִיטְגָּהָאָלְפָּן אֵין פָּאַרְגִּיכְעָרָט דַּעַם פָּרָאָצָעָסָ פָּוֹן פָּאָרָ-
וּוְעַלְטָלְעָכָן דַּעַם יִדְיְשָׁן לְעַבְּן אֵין מִטְגָּהָאָלְפָּן צֹ שָׁאָפָּן דַּי מַאָ-
דְּעַרְעָ יִדְיְשָׁע מַאסֶּן-קְוּלְטוֹר אֵין אַלְעַ אַירָעְ פָּאַרְמָעָן אֵין אוֹף אַלְעַ
אַירָעְ גַּעֲבִיטִין.

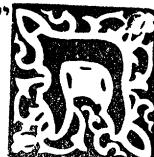
אֵין אָזְוִי אַרְוֹם אֵין אַוִּיךְ דַּי לְיִטְעַרְצָטָור גַּעֲוָאָרָן שָׁוִין אַמְּזָן
אָזָה, אַמְּקוֹר פָּאָר אַשְׁעַנְעָם אֵין דַּעַרְהַיְבָעָנָם לְעַבְּן, אֵין אַיְגָעַנְעָ
פָּאַרְהַיְלְקָטָעָ סְבִיבָה אַוִּיךְ פָּוֹן דַּעַם אַנְטוּקִילְטָן, אִינְטָעַלְגָּעַנְטָן
מַעַנְטָשָׁ, אֵין דָאָס גַּאנְצָעָ חִיּוֹת אֵין נְשָׁמָה וּוּרְטָ אַחֲין אַרְיִינְגָּטָרָגָן.
אֵין אָזְוִי וּוּדָאָס לְעַבְּן פָּוֹן דַּי פָּאַלְקָס-מַאסֶּן אַנְטוּקִילְטָ וּוּרְטָ אַזָּן
גַּעַמְתָּ אֵין אַלְץ מַעַר קְוּלְטוּרְלָעָ, אַנְטוּקִילְטָעָרָפָּאָרְמָעָן, וּוּרְטָ
פָּאַרְלָאָרָן דַּעַר תְּחוּם צְוִישָׁן דַּעַם אִינְטָעַלְגָּעַנְטָ אֵין דַּי מַאסֶּן, אֵין
עַס שָׁאָפָּט וּוּרְטָ אַמְּעָר אַלְגָּעָמִין, אִינְגָּהִיטָלְעָקָ לְעַבְּן.
וּוֹאָס וּוּיְתָעָר אַלְץ נְעַנְטָר וּוּרְטָ דַּעַר פָּאַלְקָס-שְׁרִיְבָעָר צֹו
דַּעַם אִינְטָעַלְגָּעַנְטָן-שְׁרִיְבָעָר אֵין דַּעַר אַונְטָעַרְשִׁיְיד צְוִישָׁן זַיִי וּוּרְטָ
אַלְץ קְלָעַנְדָּר. זַיִי בִּידָע טְרִינְקָעָן שָׁוִין פָּוֹן אַיִן קוֹוָאָל, זַיִי בִּידָע וּוֹאָקָסָן
שָׁוִין אוֹףְ דַּעַר יִדְיְשָׁע מַאְדָעַנְדָּר מַאסֶּן-קְוּלְטוֹרָ, וּוֹאָס שָׁאָפָּט וּוּרְטָ
אֵין לְעַבְּן אֵין וּוֹאָס שָׁאָפָּט דָאָס לְעַבְּן.

1921

חַיִם נָחָמֵן בִּיאַלְיכָ

I

ימ' נחמן ביאלאק איז דער באריםטטער יידישען דיכטער פון דער לֻאַטְטֶר צוֹיַט. ער איז אומגען הויער פֿאָפּוֹלוֹעַר אַין פֿאָרְשִׁידְעָנָעַ עַקְנָן וּעְלָטָן שְׁטָאַרְקָן באַלְיכָט צוֹוַיְשָׂן דַי פֿאָרְשִׁידְעָנָעַ שְׁיכַטָּן פּוֹנָם יִדְישָׁן פֿאָלָק. ער איז אוּיךְ באַקָּאנְטָן בַּיִ אַנְדְּעָרָעַ לְעַלְקָעָר: ער איז אַבְּעָרְגָּעָזָעָט אַין רַוְּסִישָׁ, דִּיטְשָׁ, פֿרָאָגָן, צְזִוִּישָׁ, עֲנָגְלִישָׁ, אַיְתָאַלְעִינְשָׁ, שְׁפָאַנִּישָׁ, פֿוֹלִישָׁ, אַוקְרָאַינְשָׁ אַ. אַ. וּוּגָן ח. ג. בִּיאַלְיכָק עַקְוִיסְטִירָט שְׁוֹן אַ הַיפְּשָׁעָ לְטַעַרְאָטוֹר אַין פֿאָרְשִׁידְעָנָעַ שְׁפָרָאָכָן, אַיבְּעָרְהִוְיפְּט אַין העַבְּרָעִישָׁ אַין יִדְישָׁ.

בִּיאַלְיכָס נָאָמָעַן אַין בַּיִ אַוְנוֹ שְׁוֹן פּוֹנָן לְאַנְגָּפָרְהָעָרְלָעָכָט; שְׁוֹן צְעַנְדְּלִיקָעָר יָאָרָן — אַוְן דַעַר עַיְקָר פּוֹנָן 1906, פּוֹנָן זַיְן "משָׁא נְמִירָבָ" אַין "אַין שְׁחִיטָה-שְׁטָאַטָּה" — וּוּ ער אַין פֿאָרְעָכָבָט בַּיִ אַוְנוֹ פַּאָר דַעַט "יִדְישָׁ נְאַצְּיָאנָלָן" פֿאָעָט. יַעֲדַע דִּיכְתָּרְעָשָׁע אַוְיסְטְּרוּטָוָגָן זַיְנָע אַין העַבְּרִיְשָׁ אַוְן אַין יִדְישָׁ אַין נִשְׁתָּחָר אַ לְיַטְּעָרְאִירִישָׁע, נָאָר אוּיךְ אַ נְאַצְּיָאנָלָע גַּעַשְׁעָנְנִישָׁ. עַס אַין שְׁוּוּרָעָ דָרְרוֹוִילָ צַו קְוֹמָעָן מִיט אַן אַבְּיַעַטְיוּרָעָר קָאַלְטָעָר אַפְּשָׁאַצְּוָנָגָן וּוּגָן ח. ג. בִּיאַלְיכָק, עַס אַין שְׁוּוּרָעָ צַו פְּרָעָגָן אַוְן צַו זַאְגָן גַּלְיִיךְ, וּוּאָס אַין ח. ג. בִּיאַלְיכָק.

ח. ג. בִּיאַלְיכָק אַין מִיט זַיְן שְׁאָפָן אַרְגָּאַנִּישָׁ צְוֹנוּיְפְּגָעָוָאָקָסָן מִיט דַי תְּקוּפָות פּוֹנָן דַי לְעַצְטָעָ דְּרִיְיסִיךְ יָאָר, ער האָט זַיְן דִּיכְטָעָר רִיש אַוְיְפְּגָעָנוּמָעָן אַוְן פֿאָרְקָעְרְפָּעָרָט זַיְן זַיְנָע מְעַקְוּיְרְדִּיקָעָ לְיַדְעָר, אַוְן עַס אַין דָרְיַבְעָר שְׁוּוּרָע אַפְּצָוִיטִילָן אַין אַוְנוּרָע גַּעַ-דָאָנָק בִּיאַלְיכָק דַעַט דִּיכְתָּרָע פּוֹנָן דַי לְעַבְנָס-גַּעַשְׁעָנְנִישָׁן, וּוּ זַיְן זַעַגְעָן זַיְךְ צְוֹנוּיְפְּגָעָוָאָקָסָן אַין פֿאָרְלְזִוְּרָפָן צְעַנְדְּלִיקָעָר יָאָר אַין אַוְנוּשָׁ סְפָּרָאָטְעוּרָיָהָן גַּעַבְנָן אַנְאַבְּיַעַטְיוּוּעָ אַפְּשָׁאַצְּוָנָגָן וּוּגָן בִּיאָ.

ל'ין ווועט שיין קאנען אינגענץן אַ נײַער, וואָס ווועט זיין ביכוֹלַת
צְנוּגִין צַו בִּיאַלִיקְס שָׁפֵן גֶּלְיִיד, אַן דָּעַר אַרוֹמִיְקָעֶר צְגוּנוֹאַקְסָעָנֶעֶר
צַו אִם בָּאֲגִיסְטָעָרְזָוָגָג, פָּאַרְהָעָרְלָעְבָּרְזָוָגָג. עָר ווועט קָאנְגָעָן אוּפְּגָעָן
מעָן בִּיאַלִיקְס דִּיכְטָוָגָג גַּוְּפָא, שיין אַן דָּעַר מִיטְוּוּרְקָוָגָג פַּוְּנִין דִּי
גְּרוּזָאָמָעָ גַּעַשְׂעָנִישָׂן בְּשָׂעָתָם.

אין דעם גְּרוּסְטָן, וּכְחִיקְסָטָן טִיְּוָן זִינְעָן לִידְעָרָה האָט
ח. ג. בִּיאַלִיק אָוִיסְגָּעָמִיטָן דִּי סּוּבִּיְקָטְיוּוּעָ פָּעָרְזָעְבָּלְעָכְבָּעָ
מְאַטְיוֹן. עָר אַיז דָּעַר פָּלְלָדִיכְטָעָר, לְעָבֶט אַדְוִירָק אַן פָּאָסָט
אוּפָּה גַּעַזְוּלְשָׁאַפְּטָלְעָק דָּאָס אַרוֹמִיקָעָ לְעָבֶן אַן דָּאָס רָוב אַוְיךְ זַיִד
נוּ אַיְגָעָנָע, אַינְדִּיוּדְוָלְעָאַיְבָּרְלָעְבָּוָגָעָן. עָר האָט גַּעַזְוָעָן, גַּעַזְוָעָן
פִּילְט אַן דָּאָס רְעָאָגְרָט דָּעַר עִיקָּר אוּפָּה דָּאָס פָּלְלִישָׂעָ נַאֲצִיאָנָאָלְעָ
איָן דָּאָס אַיְגָעָנָע, אַינְטָמָעָ לְעָבֶן האָט עָר אַפְּגָעְרוֹקָט אַן אַ זַּיִט,
פָּאַרְבָּאַהָאַלְטָן פַּוְּנִין זִינְעָן דִּיכְטָרִישָׂ אַוְיג. בִּיאַלִיקְס שָׁפֵן
דָּעַרְבָּעָר מַעָּר צָוָם נַאֲצָוָמָעָ נַאֲצָוָמָעָ אַן וּוּינִיקָעָר צָוָם
פָּעָרְזָעְבָּלְעָכְבָּעָ אַיְבָּאַהָאַלְטָן זִינְעָן זַיִדְעָנָאָלְעָ
פָּוּלְסָן אַיְבָּאַהָאַלְטָן זִינְעָן זַיִדְעָנָאָלְעָ
זַוְּכָט אַיר דִּיְין סּוּבִּעְקָטְיוּוּעָ אַיְבָּרְלָעְבָּוָגָעָן, רַיְין-אַיְנוּמִיםָּעָמָדָיָוּן
וּוְעָט אַיר בִּיאַלִיקָן דָּאָן אַיְנָט נִשְׁתָּוּנָה. אַיְן אַוְיךְ זִינְעָן
אַיְנִצְעָלְנָעָ לִדְעָר, וְאָס שְׁטָאמָעָן פַּוְּנִין אַמְתָּה-לִרְיִישָׂעָ, עַלְגָּעִישָׂ שְׁטָיָ
מוֹגָעָן, זַוְּנָעָן דָּזָרָק אַיְם אַבְּסְטוּרָאָגְרָט, כָּאַרְגָּזְעָלְשָׁאַפְּטָלְעָכָט. בִּיְיָעָ
דָּעַר גַּעַלְעָגָנָהִית האָט עָר גַּעַפְּלָטָט דִּי אַחֲרִוָּת פָּאָר דָּעַם קִיּוּם פַּוְּנִין
פָּאָלָק, גַּעַטְרָאָגָן דָּעַם עַזְוָלְפָאָן דָּעַר יִדְיִשְׁעָר גַּעַשְׁכָּטָעָ אַן שְׁטָעָנָ
דִּיק גַּעַוּוּיִתִקְטָמָת דִּי אַלְגָּעָמִין-נַאֲצִיאָנָאָלְעָ פָּרָאָבָּלְעָמָעָן. אַיְן זִינְעָן
גַּעַנְגָּעָר פָּאָטָאָס, אוּפְּרָעָגָגָג, הָאָס אַן בָּאֲגִיסְטָעָרְזָוָגָג אַיְן שְׁטָעָנְדִּיק
גַּעַרְכִּטָּעָט גַּעַוְּזָעָן אַלְזָ אַן דִּעְרָ זַיִט.

זִינְעָן עַרְשָׁטָעָר הַעֲבָרְעִישָׂר מָאָמָר „לְרָעִיּוֹן הַיּוֹבָב“ (אַפְּגָעָ-
דָּרוֹקָט אַיְן „הַמְּלִיאָן“, תְּרֵנְגָּא 1891) אַיְן גַּעַוְּיִדְמָעָט דָּעַר פְּרָאָגָעָ
פַּוְּנִין יִשְׂרָאֵל-אַרְצִי-יִשְׂרָאֵל, זִינְעָן עַרְשָׁטָעָר לִידָּ „אַל הַצְּפָרָה“ („פְּרָדָס“ I תְּרֵנְגָּב—
1892) אַיְן אַדְוִרְכָּגָעָדְרִינְגָּעָן מִיטָּחָבָּת-צִיּוֹן-טְרוּמָעָן. עָר דִּיְיסָט זַרָּ
דָּאָרָט צַו אַרְצִי-יִשְׂרָאֵל אַיְן לְעָבֶט נַאֲרָ מִיטָּה דָּעַר בְּעַנְקָשָׁפָט אַיְן
לְעַכְצָן נַאֲךְ אַיר. אַיְן אַיְנוּם פַּוְּנִין זִינְעָן עַרְשָׁטָעָר לִידְעָר האָט עָר

וואך געשטעלט די פראגע: "מי יהיה הכנור לשיר שירותינו?" אבער דער ענטפער איז שוין געווען בעי אים: דער חפת-ציז-געדאנק, דער נאך ציוגיז, נאציאנאלע אויפוואכונג און אויפלאכונג האבן אים באהערשט אויף שטענדיק איז אויף אלע מאל. ער איז גע-ווארן דער איסודיקער פון נאציאנאלן גיטט, פון נאציאנאלן שטאַלץ איז פון דעם שוין נישט אָפֿגעטּראָטן. אויסטגההאלטן, אויסט גערעכנט האט ער געדינט נאך איז בלויו דעם נאציאנאלן געדאנק און מיט דער צייט געווארן אַנאציאנאליסטיישער קנאַי.

יעדעס לֵיד האט ער געציַלט איז אַבאַשטיימַן פונקַט. יעדע דיכטערישׁע אַרְוִיסְטְּרָעְטוֹגְּה האט שטענדיק געהאָט אַגעזעלשאַפְּטְּלָעְכְּן הינטערגרונד איז געווען דער דיכטערישׁער מאַנְיְּפְּסַטְּ פון נאציאנאלע באַווועגונג איז אַרְעַע פְּרִידְּזַן איז לֵידְּן.

איין ווי איין זיין דיכטונג, אַזְּוִי אויך איין זיבנע אַנדערע לֵיד טערארישׁע אַרְבְּעַטְּן איז ער געפֿירט געווען דורך אַלְגְּעַמְּיַן-נאצְּיַאָה נאַלְעַט טענדענץ. אַיְּנוֹצְּיַיך איז אַפְּשָׂר נאָךְ פְּרִיעַר פון פְּרִצְּן האָט בִּיאַלְיך זיך פְּאַרְאַינְטְּרָעְסְּרַט מיט דעם יְדִישַׁן פְּאַלְקַס = שאָפְּן, מיט דער יְדִישַׁר פְּאַלְקַס-מַעֲשָׂה איז פְּאַלְקַס-לְעַגְּדַּע. פְּרִץ איז גְּלִיך אַרְיִינְגְּעַצְּיוֹן גְּעוֹאוֹאָרֶן מִתְּלִיבְּרַע אַזְּבַּעַן אַין דעם שאָפְּן האָט גְּלִיך אַוְּפְּגַעְפְּלָאָקְעָרט, באַזְּוִיבָּעָרט גְּעוֹאוֹאָרֶן פון אַיר סְטְּלַי אַזְּבַּעַן קְאַלְאַרְיִיט, גְּעוֹאוֹאָרֶן דער מִטְּשָׁאַפְּרַעַד אַזְּבַּעַן פְּאַלְקַס-מַעֲשָׂה איז אויך אַזְּבַּעַן מַאְדְּרָעָטָם שְׂטִיגְעָר זִי אַיבָּרָגָעַ דִּיכְטָעַט. בִּיאַלְיך האָט אַוְּפְּגַעְנוּמָן דער עִיקָּר דעם הִיסְטָאַרְיִישׁן קוֹלְטָר-וּוּרָט איז דִּעְתִּישְׁעַ בַּאֲדִידְּיַוְּגָן פון דער יְדִישַׁר אַגָּדָה אַזְּבַּעַן גְּעוֹאוֹאָרֶן דער זָאַמְּלָעַר פון דִּי גְּשָׁרְיְבָּעָן, פְּאַרְהָרָטָעוּוּטָע יְדִישַׁע אַגָּדָות פון דִּי אַלְטָעַ אַזְּבַּעַן עַלְטָרָעַ צִיְּטָן. פְּרִץ איז דורך דִּי פְּאַלְקַסְטִימְלְעַכְעַ גְּעַשְׁיכְּטָן ווי פון סְנִי אַוְּפְּגַעְלָעָט, אַזְּבַּעַן ווייטער אַלְעַזְעַז מַעְר איז מַעְר צְוֹגְעַזְבָּן זִי פון אַיְּגַעַזְמָן גִּיטְטָן גַּעֲמִיט, בִּיאַלְיך — אַלְעַזְעַז מַעְר זִי אַזְּבַּעַן זִיְּן וועַזְעַן דִּעְרוּיְיְתָעָט אַזְּבַּעַן אַלְעַזְעַז מַעְר גַּעֲגָרָפָן איז אויסטגַעַרָפָן גַּעֲשִׁיכְּטָלָעָט דַּעֲקָמְלָעָה, פְּאַרְקִילְטָע איז שׂוין פון לאָגָג פְּאַרְעַנְדִּיקָטָע לְעַגְּעַנְדָּעָט.

בִּיאַלְיך לֵידָעַר-אוֹצֵר איז נִישְׁט גְּרִיסָס, אַבְּעַר יַעֲדָעַס לֵיד, יַעֲדָע פְּאַעֲמָע איז קְלָאַסִּישָׁן, הַן לֹוִיט דעם

אינחהאלט. די העברعيشע דיכטונג האט דורך אים איר שוואנגען-ליך אַפְּגָוֹזֶנְגָּעָן. מען קאן נאך בייאל'יקן אין דער העברعيشער דיכטונג כמעט גארנישט ניט חדש זיין. גראיס איז אויך בייאל'יקס ווירקונג אויך, דער יידישער דיכטונג. ער האט דער ערשותער אריינגעבראכט דעם ביב, ליישן טאג, דאס וואגיק ווארט, דעם נבייאשן פאטאטס, ער האט אלרין-געטראיפט חיות אין דעם יידישן בלוטאָרעמען ליאד, צוגגעבען עט ליכט, פרישקייט אין קראטט.

בייאל'יק אייז קאנאנזירט, ער איז געווארן אַוויכטיקער קוֹל-טוֹר-אָוצר אין אונזער לַעֲבָן. און בי הײַנטיקן טאג איז בייאל'יק אלַיִין שוֹין אַוויכטיקע פרָאָבלעָם אין אונזער מַאָדערנוּם לַעֲבָן און שאָפָן. אַ פרָאָבלעָם, וואָס דערוועקט אָן אַ שֵּׁיְעָר גַּעֲדָנָקָן, גַּע-פִּילָּן, סְפֻּקוֹת אָזְן השערות.

II

ישט גַּוְיִיךְ אֵין בייאל'יק גַּעֲקָומָעַן צַו זִיה, צַו זִיּוֹן פָּאָטִיעָר וּוּלְעָט. ער אֵין דַוְרְגָּעָנָגָעָן אַשְׁטִיק וּוְעָג, בֵּין ער האט זִיה מִיטַּזְרָאָפָן.

בייאל'יק אייז נישט דער פָּאָט דער לַיְיִיקער, וואָס די שִׁירִים בֵּין אַימַּזְעָן דער טָאג-בָּנָן, דער גַּלְיִיכָּר אַפְּקָלָאנְגָּפָן לַעֲבָן. בייאל'יק אֵין אויך מישט דער קִינְגְּסְטֶלֶר, וואָס לַעֲבָט שְׁטָעַנְדִּיק אֵין שאָפָן, אַין הַכּוֹתָה צָוָם שאָפָן אַון וּוִיסְט נִישְׁט קִין בָּאוֹזְנָדָר. לַעֲבָן אַוְיסְטָר דַעַם שאָפָן. בייאל'יקס פָּעָרְזָעָלָעָךְ לַעֲבָן אֵין נִישְׁט פָּאָרְבָּונְדָן אַינְגָּאנְצָן מִיטַּן שְׁרַיבָּן. זִיּוֹן שאָפָן אַין נִישְׁט דער גַּאנְצָעָר בייאל'יק, דער אַגְּהָוִב אַון סָוף פָּוָן אִם. הַגָּמָן זִיּוֹן שאָפָן אַין גִּיסְט פָּוָן זִיּוֹן גִּיסְט אַון לַיְיָב פָּוָן זִיּוֹן לַיְיָב, אַבְּפָר עַס אֵין נָאָר אַ שְׂטִיק פָּוָן זִיּוֹן "איַךְ", אַ טְּיִיל פָּוָן גַּאנְצָן אֵין אִים, אַ וּוּלְטָעַלְעָפָן אַגְּנָצָעָרָר וּוּלְעָט. פרִיעָר לַעֲבָט בייאל'יק אלַיִין אֵין דאס שאָפָן אֵין אַ שְׁמָאָל וּוּגָל בֵּין זִיּוֹן בְּ רְיִיְתְּן וּוְעָג. אֵין דִי שְׁפָעַטְעַדְיקָע יָאָרָן זַעַנְעָן שִׁוְּין דִי שִׁירִים גַּעֲדִיכְטָע שָׁאָפָּנָם פָּוָן דִי גַּעַשְׁטָאָלָטָן, וואָס האָבָן גַּעַלְעָט אֵין בייאל'יק, אַבְּפָר אַלְעָגָעָע יָאָר שְׁטָאָמָעָן בֵּין אִים דִי

שילרים דער עיקר פון אויסן, פון דער זייט, ווען ער און זיין איז.
געילעכע וועלט זענען נאָר נישט אויסגעוואָקסן איזן זיעדר גאנצעער
הוֵין. איזן די ערשות יאָרֶן האָפַן אִים פֿאַרְנוּמָעָן טַעַמָּעָן, וואָס זעַז.
זענען אויסגעוואָקסן נישט איזן אִים, נאָר אָן אַזְיַיט, ער און זיַיט.
אייגענס, דאס ביאַלְיַיקַשׁ, איז נאָר דְּאָרט נישטַאַ.

די מְאַטְיוֹן אָן שְׂטִימָנוֹגָעָן פָּון בִּיאַלְיַיקַס עֲרַשְׁתָּעָן דִּיכְתֻּרְישָׁע
יאָרֶן זענען אַנְגָּעוּיַּיט פָּון דָּעָר זַיִיט, פָּון דָּעָר הַעֲבָרִישָׁ-חַבְתָּ-צִיּוֹן
דִּקְעָר וּוּלְטָל. די אלְגָּעָמִינָּע טְעַנְדָּעָנָּצָן פָּון מַאֲכְלָלְאַזְיִיקִיט, אַפְּ
הַעֲנְטִיקִיט אָן גַּעֲדָרִיקָּטָעָן האָפְּנוֹגָ-שְׁטְרָעָבָּוֹגָעָן, וואָס האָפַן אַנְגָּעָ
פּוֹלְטָט די הַעֲרָצָעָר פָּון די דָּעַרְשָׁלָאַגְּעָנָּע בֵּית-הַמְּדָרֶשָׁ יְוָנָגָע-לְיִיט
צּוֹרִיק מִיט עַטְלָעָכָע אָן צְוָאָנְצִיךְ יָאָרֶן, זענען גַּעוּוֹן דָּעָר שְׁטָאָף פָּאָר
זַיִנָּעָן עֲרַשְׁתָּעָן לְיִדְעָו. פָּון אַיִּין זַיִיט-בְּאוֹאַסְטְּזִינְקָעָר בְּטוּלְ פָּון
פְּאַלְקָס-לְעָבָן, אָן פָּון דָּעָר צְוַיִּיטָעָר-נְאַאיְוּ-מְשְׁפְּלִישָׁעָ פָּאַרְגָּעָטָעָ
רוֹנָג פָּון אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל אַיְן קְרָעָנְקָלְעָךְ בְּעַנְקָן נאָר צִיּוֹן. די שָׁאָרְפָּעָ
פִּילְוָן פָּון די עֲרַשְׁתָּעָן מְשְׁכִּילִים זענען שְׁוִין גַּעוּוֹן פָּאַרְטָעָמֶטָּ
אָן דָּעָם יִדְיָשָׁן גַּעַדְאָנָּק האָטָט פָּאַרְנוּמָעָן קְלִינְלָעָכָעָר סְקַעְפְּטִיצִים
אָן פָּאַרְבְּלָאָזָע שְׁטְרָעָבָּוֹגָעָן. ז. ۵. גַּאֲרָדָן אַיִּין ש. פְּרַיְגָ—
דָּעָר פְּרָעָדִיקָּעָר פָּון מַאֲכְלָלְאַזְוֹן סְקַעְפְּטִיצִים אָן דָּעָר זִינְגָּעָר פָּון
רָאָן-פָּאַרְבִּיקָּעָ האָפְּנוֹגָעָן — זַיִ בְּיִדְעָו זענען אַיִּין אַגְּוּוֹסִירָ מָאָס
בִּיאַלְיַיקַס לִיטְעָרָאִירָשָׁע פָּאַרְקוּמָעָר. אָן ווי פָּאַרְשִׁידָן עַס אַיִּין נִישְׁתָּ
זַיִן גַּאֲטָוָר אָן פְּסִיכִיק פָּון זַיִעְרָע, האָטָט עַר צִיעָרְשָׁט גַּעַצְוִינָן ווּיְיָ
טָעָר די פְּעָדִים, וואָס זַיִּין האָפַן אַיִּין זַיִעְרָע הַעֲנָט גַּעַהְאָלָטָן. די
גַּעַדְאָנָּק אָן מְאַטְיוֹן פָּון זַיִּין בִּידְן האָפַן אַיִּין דָּעָר עֲרַשְׁתָּעָר צִיּוֹת
אִים פָּאַרְנוּמָעָן. דאס מְזָל האָטָט אַזְוִי גַּעַפְיִיט, אָז אַיִּום סָמְמָעָ אַנְהִיָּבָ פָּון

זַיִן פְּיִיטְעָרָאִירָשָׁעָר טְעַטְּיקִיט אִיז בִּיאַלְיַיקַ אַרְיִינְגְּעָפָלָן אַן אַדְעָס,
אַיִּין דָּעָר סְבִּיבָה פָּון בְּנִי-מְשָׁה מִיט אַחֲד-הָעָם אַיִּין מ. ۵. לִילְיְעָנְבָלָס
אַיִּין דָּעָר שְׁפִּיצָן. לְעַבְנָדִיקָּעָ פְּאַלְקָס-אַוְצָרוֹת האָטָט מַעַן בְּאוֹאַסְטְּזִוִּיָּ
נִיק דָּעַרְוּיִיטָעָר, יִנְיָקה האָטָט מַעַן גַּעַצְוִינָן פָּון אַבְּסְטְּרִיאָקָטָעָ אַיִּ
דָּעָעָן אַיִּין וּוּיִיטָן רַוִּחַ-הַיְהוֹתָן. אָן האָפְּנוֹגָעָן - שְׁטְרָעָבָּוֹגָעָן האָטָט
מַעַן גַּעַלְעָט אַוִּיפָּעָ דָּעָר וּוּיִיטָעָר צּוֹקָנוֹפָט. פָּון פְּאַלְקָס-מְעָשִׂים אַיִּין
פְּאַלְקָס-לְעָבָן האָפַן עֲרִישָׁט דָּעָן שְׁפְּרָאַצְוּנָגָעָן זַיִּין בָּאוֹיְוָן, אָן דאס

בינטַל אָדָעֵסֶעֶר אִינְטַעַלְיִיגַעַנְץ הָאָט עַס נִישְׁת בָּאָמְעַרְקַט אָוֹן נִישְׁת
 גַּעֲוֹאָלַט בָּאָמְעַרְקַן. מִיט גַּרְוִיס בְּטוּל הָאָט מַעַן גַּעֲקִוְקַט אָוַיף אַיִּי-
 גַּעֲנַעַם לְעַבֵּן אַיְן מִיט יַרְאַת-הַפְּבוֹד אָוַיף דַּעַר אַיְסְעַרְעַר קָוְלוֹטָר.
 פָּאָר דַּי אַיְגַּן אַיְן אַן אַוְיְפָהָעָר גַּעֲשְׁתָאַנְעַן דַּי פָּרָאָגָע וּוְעָגָן וּוְיִ-
 טָעַרְדִּיקָעָר עַקְוִיסְטַעַנְץ פָּוּנָם פָּאָלָק. דַּעַר קוֹק אָוַיף דַּאָס יַדְיִשְׁע
 לְעַבֵּן אַיְן אַיְגַּאנְצַן גַּעֲוֹעַן דִּיקְטִירַט דָּרָךְ דַּעַר אִינְגְּנַעַלְעַכְּעַד אַיְן
 אַוְיְסְעַרְלַעְכָּעָר רַעַקְצִיעָ, וּוֹאָס הָאָט אַיְן דַּי קְרִיאַיְן גַּעֲפִירַט צַו
 נְגַעַטְיוּעָ בָּאַצְּיָאָנוֹג אַיְן צַו אַפְּלִיְיִקְעַנְעַן פִּיל אַיְן לְעַבֵּן. אַחַד-הַעֲמָס
 אַוְיְרוֹף „לְאָז הַדָּרָךְ“ אַיְן גַּעֲוֹעַן אִינְגְּנַעַלְעַד גַּעֲוֹעַנְדַּט נִשְׁת
 נְאָר צּוֹם אַרְקַ-יְשָׁרָאָל-לְעַבֵּן, עַר אַיְן גַּעֲוֹאָרָן דַּעַר לְאַוְנָגָן בְּנוֹגָע צַו דַּעַר
 גַּעֲנַצְעָר יַדְיִשְׁעָר וּוּלְטָ. אַיְן בִּיאָלִיק אַיְן גַּעֲוֹאָרָן דַּעַר קִינְסְטַלְעָ-
 רִישְׁעָר אַוְיְסְדְּרִיקָעָר פָּוּנָם חַבְתַּ-צִיּוֹן-יַדְיִשְׁקִיטִי. אַזְוִי-אַרְוָם הָאָט
 גַּעֲמֹזּוֹת אַיְגַּאנְצַן פָּרָאַשְׁטַעַלְטָ וּוּרְעָן דַּעַר גַּעֲוֹאָלְדִּיךְ-שְׁטָרָאָמְעַנְדָּי
 קָעָר קְוֹאָל פָּוּנָם חַיּוֹת אַיְן קְרָאָפְּטָ, וּוֹאָס הָאָט גַּעֲלַעַבְּט אַיְן אַיִּם,
 אַיְן זַיִן גַּבְוָרָה אַיְן דַּוְרְשָׁת נְאָר לִיכְטַן אַיְן לְעַבֵּן הַאָבָן זַיִן אַיִּנְ-
 גַּעֲשְׁרוֹמְפָּן אַיְן דַּי אַמְּותָ, וּוֹאָס סִיְּהָאָט גַּעֲהַעֲרָשָׁט פָּאַרְצְיוּפְּלָגָנוֹגָ-
 אַפְּהַעַנְטִיקִיט אַיְן דַּאָס קְלִיְּן בִּיסְלָ גַּלְוִיבָן אַיְן צִיּוֹן. קָעָנָן זַיִן
 אַיְגַּעַנְעָר נְאָטוֹרָ, אַיְן בִּיאָלִיק גַּעֲוֹאָרָן דַּעַר שְׂוֹאָרָ-זַעַד אַיְן
 סְקַעְפְּטִיקָעָר, אַיְן דַּעַר צִיּוֹן, וּוֹאָס אַיְן גַּאַט שַׁוִּין גַּעֲלַעַבְּט
 אַזְוִי פִּיל קְרָאָפְּט, לִיבְעַ אַיְן אַנְטַצְּקָנוֹגָ.

אָוַיף וּוּפִיל דַּי שְׁטִימְנָגָעָן אַיְן מַאְטִיוֹן פִּין זַיִנָּע עַרְשְׁטַיְ-
 דִּיכְטָעַרְשִׁיעָ יַאֲרָן שְׁטִימְעָן כָּלְלָ נִשְׁת מִיט זַיִן נְאָטוֹר, מִיט דַּי
 דִּיבְעַ פִּילְפָּרְבִּיקָע אַוְצָרוֹת. וּוֹאָס זַעַגְעָן גַּעֲוֹעַן בָּאַהָאָלְטָן אַיְן
 זַיִן שְׁטוּרְמִישָׁ הָאָרֶץ, דַּאָס וּעָנָן מִיר וּוּיטְעָר, וּוֹעֵן בִּיאָלִיק אַיְן
 גַּעֲלַוְגָעָן קְוֹמָעָן צַו זַיִן, אַיְן זַיִן אַיְнַעַלְעַכְּעַר קְרָאָפְּט הָאָט פָּאָרְט
 קָעָנָן דַּי אַוְיְגַּעַרְבְּפָעַט אַיְן שְׁטָרְגָּגָ=גַּעֲשְׁתַּעַלְטָע וּוּ-טַ-אַשְׁוִיאָנוֹ-
 גַּעַן זַיִן אַרְוִיסְגָּעָרִיסְן אָוַיף דַּעַר פְּרִיאָר וּוּלְטָ. אַבְּעָר דַּי שְׁוֹלָעָ,
 וּוֹאָס עַר אַיְן דַּוְרְכַּגְעַגְעַנְגָעָן אַיְן דַּעַר אַדְעָסְעָר סְבִיבָה, הָאָט אָוַיף
 אַיִּם אַיְרְשְׁטַעְמָפְּלָגָ� גַּעַלְיָגָט, אַיְן אַיְגַּאנְצַן זַיִן בָּאַפְּרִיעָן פָּוּנָם אַיְרְ-
 הָאָט עַר שַׁוִּין נִשְׁת גַּעֲקָאנְטָ.

„אַל הַצְּפָרָ“, „בְּשַׁדָּה“—זַיִנָּע עַרְשְׁטַע שִׁירִים—זַעַגְעָן אַיִּסְ-
 דְּרִיקָן פָּוּנָם דַּעַר חַבְתַּ-צִיּוֹן-שְׁטִימָנוֹגָ. גַּרְיַגְעָר בְּטוּל פָּוּנָם דַּאֲתִיקָן יַדְיִשְׁן

לעבן און נאיאו. בענוקנדע טריימען נאך דעם אמתן לעבן דארט. און דערצע קרענקלעכע ריסעניש צו ער און ער-ארבעט. און ביאליך, וואס האט ווי קיגער בין אים איז שטראק און פֿוּסְטַרְפִּיךְ פֿאָרֶבֶּיךְ נִישְׁתְּ דּוֹרְכְּגַעֲפִילְטַט אָוּן אוֹפְּגַעַנוּמָעַן דֵּי אַרְזָמִיקָעַ נְאָטוּר, שטייט אין די ערשות שירם אַפְּהַעַטְיכְּ אָוּן גַּדְרִיקְטַמְּ, אָוּן גַּבְוָרָה אָוּן אָנְ לְעַבְן בַּיִּדְעָר נְאָטוּר.

„איך שטי פאר דעם פעלד פאר דעם רייכְן—זאגט ביאליך— דעם רויישנדיין, פרילעגן, בריטן און פֿיל ערשות איצט מײַן אַרְעַמְקִיְיט, אָוּן סְעַגְבָּרֶט אָינְ קָאָפְּ דּעָר גַּעַדְאָקְן—נִישְׁתְּ אָרְקָאָפְּ הָאָבָדָס פֿעַלְד גַּעַקְעָרֶט, נִישְׁתְּ אָיךְ הָאָבָדָס קַעַרְנָעֶר פֿאָרוּזִיט עַס, נִישְׁתְּ אָיךְ וּוּלְזַיְונִיפְּגַעַמְעַן דֵּי פֿוּלְעַ בַּאַלְאָדְעָנָעַ זַיְונְגָעָן“.

אווי זעט ער די אַרְזָמִיקָעַ נְאָטוּר דּוֹרָךְ דּעָר פֿרְיוּמָעַ פֿוּן חַבְתַּ-צִוְּן-וּוּלְטַ-אַנְשָׁוַיְאָגָג, אַבְעָר בַּאַלְדְּ הָאָט עַר אַטְרִיסְטַט:

„אָוּן דָּאָר וּנְגַט אַרְמִיר טִיעָר, פֿעַלְדָעָר, טִוְיזָנָט מָאָר טִיעָר, וּוַיְילְ אַרְדָעָמָאנְט מִיר אָנְ דֵּי וּוּיְיטָעַ בְּרִידָעַר, וּוָאָס אָרְבָּעָטָן אָנְ לְאָנְדָפְּן מִינְיָן עַלְתָּעָרָן, אָוּן אָינְ דּעָר רָגָע הוַיְבָן זַיְיָ אַוְיָף זַיְעָר קָוְלָפְּן שְׁפִיצְ-בָּאָרָג אָוּן פֿוּן טָאָלָן, אָוּן זַיְיָ עַנְטָפְעָרָן מִיר אַיְף מִינְיָן בְּרָכָה, וּוָאָס כְּשִׁיק זַיְיָפְּן דָּאנְגָעָט. (בְּשָׂהָה תְּרִינְדָּ). נִישְׁתְּאָנְךְ אָינְ דֵּי שִׁירִים קִיְּן פֿעַרְזָעַלְעָכָעַ מְאַטְיוּן, וּוָאָס שְׁטָאָמָעָן פֿוּן אַיְיָגָעָן צְוּפְרִידָנְהִיט אָוּן אַנְטָצִיקָוָן. דָּאָס אַיְיָגָעָן הַצְּפָרָוָה הַעֲרָן מִיר נִאָר שְׁטָאָרָקָעָר אָטְטַיְלָעָנָה דִּי קְלָאָגְעָנִישָׁן פֿוּנָם יִדְשָׁוָן יִנְגָעָר-מָאן, זַיְיָ טְרִוְיְמָעָרִישָׁע צִיְעָנִישָׁ אָנְךְ-יִשְׁרָאֵל.

ער דְּעַרְצִיְּלַטְטַ פְּאָרָן פֿוּגְעָלָעָז זַיְיָ שְׁוּעוֹר בְּיַטְעָר הָאָרִץ:

„נִשְׁתְּ קִיְּן גַּזְוָאנְג וּוּסְטָוָו הַעֲרָן פֿוּנָם קָאָלָטָן לְאָנְדָ, נִאָר קָלָאָגָרְיָה. אָוּן ער רִיסְטַזְיךְ אָהָיָן, אָוּן טְרִוְיְמָעָרִישָׁן לְאָנְדָ. אָוּן ער רַוְּפָט אָוִיס: „וּוְעָר וּוְעָט מִר גַּעַבְן פְּלִיאָלָעָז, וּוּלְזַיְיָ פְּלִיאָעָן אָינְ דּעָם לְאָנְדָ, וּוְאָוּס וּוְאָקְסָן רָאָזִינְקָעָס אָוּן מָאנְדָלְעָן“.

דָּאָס אָיז שְׁוִין נִשְׁתְּ דּעָר אַרְצְ-יִשְׁרָאֵל, וּוָאָס האָט גַּלְעָבֶט אָיִן וּבְעַפְלָעָז פְּאָלְקָס-פָּאָנְטָאָזְיָעָז, ער אָיז שְׁוִין אַרְאָפְגָעָרִישָׁן פֿוּן זַיְיָ הַיְלִיקָעָר מִיטְשִׁישָׁעָר הָוִיָּק אָוּן אָיז גַּעַזְוִיגָן מַעַר צַוְּ דּעָר ערָד. עַס פֿעַלְטַט שְׁוִין דֵּי אַמְּאָלִיקָעַ שְׁעַנְעַ קְדוּשָׁה, וּוּי עַס האָט גַּעַרְתִּיס

אין די מוחות פון חדראַ-קינדער. עס האָט אויך נישט די ברייטע
האריזאָנטן פון שפֿעטערדיין הערצל-צ'וּנוּם.
„ברײַנְגֶּסְטוֹ מִיר אֲ גַּרְוָס פָּוֹן פְּרוֹכֶט פָּוֹנֶם לְאָנֶה,
פָּוֹנֶם טָאֵל, פָּוֹנֶם בערגל, פָּוֹן דִּי שְׁפִּיצַּן בערגָּז
הָאָט שְׁוִין גָּאָט זִיךְׂךְׂ דָּרְבָּאָרְעָמֶט אוֹיף צְיוּן,
אָדָּרְעָר וַיְיַיְנָאָךְׂ פָּאָרְוּוּסְט אָוֹן פָּאָרְלָאָזָט אוֹיף קְבָּרִים?“

III

ויסער די לִידְעָר פָּוֹל בענְקַשְׁאָפֶט אָוֹן רְיִסְעָנִישׁ
אהַיָּן, צָום לְאָנֶה פָּוֹן עַלְתְּעָרָן, זְעַנְעַן אַיְן דִּי עַרְ
שְׁטָעַ יְאָרָן פָּאָרָאָן בַּיְּאָלְיִקְּן שִׁירִים, וּוֹאָס דָּעָרָ
צִילְּן וּוְעָגָן שְׁוֹאָכָן אָוּמָעַט אָוֹן מַאְכְּטָלָאָזָעָר אָוֹםָ
בַּאָהָאָלְפְּנִיקְׂט. „וַיְיַיְגָּרְסִיס אַיְן, וַיְיַיְגָּרְסִיס אַיְן דָּעָר
אָוּמָעַט אָוֹן דָּעָר בְּרִיְּטָעָר, פּוֹסְטָעָר וּוּלְטָט“ (*—חרנוּ) — רְוֹפֶט אָוִיסָ
בְּיִאָלִיק אָוֹן חֹדְרָת עָס אַיְבָּעָר אַיְן פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ שִׁירִים. דִּי שְׁוּעָ
רָע שְׁטִימָנָג, אָן אֲשָׁם שְׁמָרָאָפָּל פָּוֹן האָפְּנוּגָן אָוֹן טְרִיסְט, וּוֹאָס
הָאָט גַּעַהְעָרְשָׁת אַיְן דָּעָר סְבִּיבָה, וּוֹי בְּיִאָלִיק אַיְן אַרְיִינְגְּעָפָּלָן,
הָאָט אִים אַיְנָגָאנָצָן אַפְּגָעָרִיסָן אָוֹן דְּעַזְוַיְוִיטָרָט פָּוֹן זִיְּן אַיְגָעָנָעָר
וּוּלְטָט, וּוֹאָס אַיְן אַיְנָגָעוֹאָפְּלָצָט גַּעַוּנָעָר זְרוּךְ גַּעַוּנָעָר זְאָפְּטִיקָע
וּוּאָרְצָלָעָן פָּוֹן שִׁינְגָּנְדִּיקָעָר לִיכְיָט אַיְן שְׁעַפְּפָרְעִישָׁר קְרָאָטָט. פָּוֹן
יעַנְעָר פְּרָאָכְטְּפָוְלָעָר וּוּלְטָט אַיְן פְּאָרְבְּלִיְּפָן אַחַלְלָ, אַגְּגָעָפְּלָט מִיטָּ
מַאְכְּטָלָאָזָעָר פְּאָרְצְוּיְיִפְּלוּגָן. פָּאָרְוֹאוֹנְדָעָרָט בְּלִיבְּנָן מִיר, וּזְעַן מִיר
פְּאָרְגְּלִיְּכָן דִּי לִידְעָר פָּוֹן דִּי עַרְשָׁטָע צָעָן יָאָר מִיטָּ דִּי שְׁפֿעַטְעָרְדִּיָּ
קָע, פָּוֹן וּוּלְכָע עָס שְׁפִּיצָט אַזְוִי פִּילְ שִׁין אָוֹן בָּגְיִיסְטָרָעָרָט
אַנְטְּצִיקָנוּגָן. „פָּוֹן גַּעַבְּוִירָן—אָן בֵּין אַיְךְ אַיְן מִיטָּס גַּעַוְאָרְפָּן, גַּישָׁט
אַרְוּמְגָעָוָאָשָׁן פָּוֹן בְּלָאָטָע, בֵּין אַיְן שְׁמָאָטָעָס גַּעַוְיִקְּלָט. אָן אַוְיסְגָּעָ
דָּאָרְשָׁטָע בְּרוֹסָט הָאָט מִיר מִין פָּאָרְקְלָאָגָטָע מַוְתָּעָר אַוְיסְגָּעָצְוָיָן, פָּוֹן
אַיְדָעָה אַיְבָּאָפָּה אַיְךְ גַּעַוְיָגָן דָּעָם פָּס מִיטָּסָם. פָּוֹן דָּאָן הָאָט דָעָר
שְׁלָאָגָן זִיךְׂךְׂ פָּאָרְקְלִיְּפָן אַיְן מִין חָרֶץ, דָעָר שְׁלָאָגָן, וּוֹאָס פָּאָרְסָמָט
מִיד אַיְן זַיְגָּט מִין קְרָאָפָּט... אָוֹי, וּוֹאָהָהָן זָאָל אַיְךְׂ פָּוֹן זִיְּן צָאָרָן

אנטלייפן, אנטרינגען? לעבען לעפֿ איך נישט און אויך שטאָרבּען
אוּן מיר שוועַר" (ההוֹרְיוֹ לִילְהַ, חֲרֵנְיֶבְ).
מיר פִּילְן אַפְּגַּעַר, אָנוּ דִּי אַנְגַּסְטָן אָנוּ קָלָאָגְעָנִישָׁן שְׂטָאָמָעָן
ニישט פָּונְ אַינְגָּרְלָעָכְן וּוּיְתָאָקְ, עַס זַיְגַּעַן מַאְטִיוֹן גַּעַנְומָעָן פָּונְ
אוּיטְן, דַּעַר הַיְפּוֹן פָּונְ לַיְוִישָׁע לַידְעָר, וּאוּ פָּונְ אַיְגָעָנָעַ, פָּעָרָ
זַעַלְעָכָעַ אַיְבָּעָרְלַעְבָּזְגָּעָן, פָּונְ אַיְגָעָנָם הָאָרֶץ שְׁטָרָאָט אָטְ אוּרָף
אוּיסָן, אָנוּ דִּי וּוּלְעַטְ קּוֹמֶטְ-אָרוֹיסְ בָּאָפְּאָרְבָּטְ מִיטְ אָן אַיְגָנָאָרְטִיקְן,
סּוּבִּיעְקְטִיוֹן קָלָאָרִיָּת.

אין דעם זעלְבָּן שִׁיר קָלָאָגְטָ זַיְקָ בִּיאָלִיךְ וּוּיטָעָרָ: "אַיךְ
קוֹק אָוִיךְ דַּעַר עַרְדָּ, קָעָר זַיְקָ אָרוֹףְ, נִשְׁטָאָ קִיןְ וּעֲנֵנִישְׁ, נִשְׁטָאָ
קִיןְ נְבוֹאָהָ. אַלְצָ נְאָכָלָט אָנוּ פִּינְסְטָעְרְנוֹשָׁ. פָּונְ גַּעַבְוִירְן-אָן הָאָטְ
מִיךְ גָּאָטְ בָּאַשְׁאָפָּן אָן אַרְעָמָעָן, אַקָּלִיךְעַ, גַּעַגְעָבָן מִיךְ אַשְׁטָעָקָן
אָנוּ גַּעַזְאָגָטָ: גַּיְיָ, גַּיְיָ זַוְּקָ פָּאָרְ דִּיןְ אָטָעָם, גַּנְבָּעָ לַיְכָטְ פָּאָרְ
דִּינְעָ אַוְגָןָ. אַזְׁוִי בָּאָטְרְבָּיָן אָנוּ דַעְרְשָׁלָאָגָן רָעָדָטְ וּוּעָגָן לַיְפָטָ
אָנוּ לַיְכָטְ בִּיאָלִיךְ, וּוֹאָסְ הָאָטְ שְׁפָטָעָרְ פָּאָרְבָּלְעָנְדָטְ דִּי אַוְגָןְ מִיטְ
זַיְנְעָ שְׁטָרְאָלְגְּדִיקָעַ לַיְדָעָרָ. אַין דעם שִׁיר זַעְנָעָן דָּא גַּלְעָזָןָ.
דִּיקָעָ שְׁוֹרוֹתְ וּוּעָגָןְ נְאָטוֹרָ, פָּעָרְלְדִיקָעַ אַוִּיסְדְּרִיקָןְ וּוּעָגָןְ הִימָּלָאָןְ
שְׁטָעָרָןָ, אַבָּעָרָ דַעַרְ פָּאָרְצְוִיְפָטְלָעָרָ אַין בִּיאָלִיךְ טְרִיבְּ-אָפְּ דִּי נְאָ-
טָזָרָ, וּוֹאָסְ וּוֹלִיְ אִיםְ פָּאָרְשְׁפִּינְעָןְ אַין אִירְ שְׁפִּינְוּעָבָסְ. "דִּי שִׁיְ-
קִיטְ פָּונְ הִימָּלָעָןָ, וּוֹאָסְ זַעְנָעָןְ פָּאָרְשְׁפְּרִיטָ אַיְבָּעָרְ מִיךְ אָנוּ זַיְנְעָןָ
גַּעַפְּינְטָלָטְ מִיטְ שְׁטָרְאָנְדְּלָעַרְ-פִּינְטָןָ, וּוּ פָעָרָלָ: דִּי וּיְיִכְּתִּיטְ פָּונְ
רוֹהִיקָעָ וּוַיְנְטָעָלָעָןָ, וּוֹאָסְ זַעְוָבָןְ שְׁטִילְעָרְהִיטְ מִיטְ דִּי פָרְדְּלָעָכָעָ
מַלְאָכִיםְ אָוִיךְ דַעַרְ עַרְדָאָןְ דַעְרְצִילָןְ אַין-דַעְרְ-שְׁטִילָ, מִיטְ אַקְוָשָׁ
אָנוּ מִיטְ וּוֹאָנָקָ, צַוְּ דִי גַּרְעוֹזָלָעָןְ פָּונְ פָּעָלָדְ גָּאָכָעָ טְסְ-סְזָדָותְ;
אַשְׁטִילָעָרָ, רֹהִיקָעָרְ שְׁלָאָקָ. אַגְּזָוּנְטָעָרְ אָנוּ הִיְלְגָנְדִּיקָעָןְ—נִשְׁטָחָ פָּאָרְ
מִיךְ אִיזְ שָׁסָ, נִשְׁטָחָ פָּאָרְ מִיךְ, דעם קִינְדְ פָּונְ אַיְרְוּרְעָמְדִיקָןְ מִיטְ ?"
בִּיאָלִיךְ פָּאָרְטִיפְטָ זַיְקָ דָאָןְ נִשְׁטָאָ-אַיְגָמָאָלָ אַין זַיְןְ אַיְגָעָנָרָ
נִשְׁמָהְ אָנוּ וּוֹלִיְ אַנְטְּפָלְעָקָןְ דָעָסְ סְוּדְ פָּונְ זַיְןְ דִּיכְטָרִישָׁ וּוּזָןְ.
אַבָּעָרְ יְדָועָסְ מַאְלָ בְּרָעָנְגָטְ עַרְ מִיטְ זַיְקָ דִי אַגְּגָטָןְ אָנוּ לַיְידָןְ,
וּוֹאָסְ עַרְ הָאָטְ אַיְגָעָזָאָטְ אִיןְ דַעַרְ אַרְוּמִיקָעָרְ סְבִּיבָהְ. דָעָסְ אָזְ
מַעַטְ אָנוּ שְׁוּרְקִיטָ. וּוֹאָסְ זַעְנָעָןְ אַיְסְגָּוּאָקָסָןְ אִיןְ זַיְןְ אַיְדָעָןְ
אַטְמָאָסְפָעָרָ, פִּירָטְ עַרְ אַרְיִיןְ אִיןְ אַיְגָןְ הָאָרֶץְ אָנוּ בָּזְקָלָאָגָטְ זַיְקָ,

פונקט, ווי זיין שטאמען פון איגענער, פערזענלויעבער מאכט. לאָזַיקִיט.

אין דעם ליד "שירתיי" פלייסט ער זיך צוגיין צום קווואל פון זיין דיכטינגע און ער קומט צו דער טרען און צום ליד פונט גרייל. "ווײַיסְטוּ פון וואָגעַט אַךְ האָב ערוואָרבּן מײַן שִׁירְהָ?" פרעגת ער בֵּין זיך אַונְעַטְפּֿערְטּ: "וועָן אוֹיפּּן האָרְצּן אַיְן גַּעוּעַן שְׁוּעָרְ אַונְעַ אַרְזּוּ אַיְן גַּעוּעַן פִּינְסְטּוּרְ," דָּאן "הָאָטּ דַּעַרְ גְּרִיל גַּעֲגִירְלִיצְטּ פָּון דַּי שְׁפָאַרְיְּבָסּ פָּון וּזְאָנדּ. זִין שִׁירְהָ האָטּ נִשְׁתְּ גַּעַגְּרָונְטּ, נִשְׁתְּ גַּעֲמְרִיסְטּ אַונְעַ נִשְׁתְּ גַּעֲוִוִּינְטּ, אוֹיךְ שְׁעַלְתְּן האָטּ זִין נִשְׁתְּ גַּעַקְּאנְטּ, זִין אַיְן גַּעוּעַן אַומְעָטִיקּ, וּוֹיסְטּ וּזִין דַּעַרְ טּוּיטּ, וּזִין מִינְעַ נָאָרִישׁעַ יָאָרְן, אַונְעַ טְרוּיְעִירִיקּ אַן אַסְּפּוּךְ" (שירתיי).

אוֹיךְ וּוֹיפּּיל אַטּ דַּי מַאְכְּטְלָאָזְעַן מַאְטְיוֹן זַעַנְעַן נִשְׁתְּ נָאָטִירְ. לְעֵךְ פָּאָר בִּיאָלִיקּ אַונְעַן זַעַנְעַן אַפְּלִילְ פַּרְעַמְדּ פָּאָר אִיםְ, דָּאָסּ זַעַנְעַן מִיר שְׁפַעְטְּעָרְ, אַיְן דַּי שְׁפַעְטְּעָרְדִּיקּ שִׁירְיִםְ, וּוּאוּ ערְ זַוְכְּטּ וּוֹידְעָרְ דֻּעַם מִקּוֹרְ פָּון זִין שִׁירְהָ. דָּעַרְוּוֹיְיָ אַבְּעָרְ נִעְמָטְ בִּיאָלִיקּ אַן דֻּעַם שְׁוּעָרְ גַּעַמְטִיםְ פָּאָר אַיְגְּעָנְסּ אַונְעַ רַעֲכָנְטּ, אֹזְ דַּעַרְ שְׁלָאָגְןְ, וּוּאָסּ טְרִיפּּטּ אַרְיִיןְ גִּיפּּטּ אַיְן זִין הָאָרְצּ, אַיְן אוֹיסְגַּעַוּאָקְסּוּןְ פָּוןְ פָּעָרְ זַעַנְלָעְכּוּ לִיְדָןְ. דַּי לִידְעָרְ אַבְּעָרְ זַעַנְעַן צּוֹפִילְ אַבְּסְטְּרָאָקְטּוּ, גַּעַגְּדָןְקָרְ לִידְעָרְ. פָּאָרָאָןְ מַלְכִּיזְהָ, פָּאָרָאָןְ דַּעַרְקְלָעְרָעְנִישְׁןְ, אַבְּעָרְ עַסְפּוּלְתּ נָאָךְ אַיְן זִין דַּעַרְ לַעֲבָדְקְעָרְ הָאָרְצּ-גַּעַשְׁרִיְ, דָּאָסּ אַוְמְטִיטְלְ. בַּאֲדָעְ אַפְּשְׁטוּסְ-גַּעַפְּלִילְ, וּוּזְעַן דַּעַרְ פַּעְזְעָנְלָעְכּוּרְ וּוּלְיָןְ שְׁטוּיסְטּ-זִיןְ אַןְ דֻּעַם וּוֹירְקְלָעְכּוּ לַעֲפָןְ, דַּי שִׁירְיִםְ זַעַנְעַן נָאָךְ נִשְׁתְּ דַּעַרְ שְׁפַעְטְּ טְעַדְיְקְעָרְ פְּרָאָטְעָסְטּ-אַוְיְפְּרִוףּ, אַונְסְּאִיְןְ נִשְׁתְּאָ נָאָךְ אַיְן זִיןְ בִּיאָלִיקְסְ קְרָאָפְטּ אַונְ דָּאָסּ אַזְוּנְדָעְרָאָ בַּאֲפְלִיגְלְטָעְ בִּיאָלִיקְ-וּוֹאָרטְ. עַסְפּוּלְתּ רַעֲדָתְ נָאָךְ נִשְׁתְּ אַיְן זִין דַּעַרְ אַזְוּנְדָעְרָוְיְלְטָעְרְ, גַּאֲטָסְ-גַּעַבְּנָןְ-שְׁטָעָרְ מְשֻׂוְרָהְ. דָּאָ אַונְ דָּאָרטּ אַיְן דַּי שִׁירְיִםְ רַוְקְטְ-זִיךְ אַרְיוֹסְ פָּוןְ אַזְוּנְטָעְרְ דַּי פַּאָרְגְּנְבְּלָטְעְ הַיְמְלָעְןְ זִיןְ זַוְנְ אַונְגְּיִיסְטּ בַּלְאַקְנְדִּיקְעָרְ דַּיְיְכְעַשְׁיָןְ, אַבְּעָרְ עַסְפּוּלְתּ דַּי שְׁיִינְגְּנְדִּיקְעָרְ שְׁטָרָאָלְ-גַּעַפְּלִיןְ. בִּיאָלִיקְסְ קְרָאָפְטּ אַיְןְ נָאָךְ אַרְיִינְגְּעָטָןְ אַיְןְ יָאָהְ, וּוּאָסּ לְאָזְטּ אִיםְ נִשְׁתְּ פַּאְנָאָנְדָעְרְשְׁפְּרִיְיטְןְ זַיְינְעַ מְעַכְטִיקְעָ פְּלִיגְלָהְ.

אַ בְּלִיְעַנְעַ, גַּעַדְרִיקְטָעְ אַוְמְבָאָהָאַלְפְּנִיקְיָתְ לִיגְטּ אַוְסְגַּעַנְאָסְןְ

אויך אין דעם שיר "בתשובה". ביאלייך דערצ'יילט וועגן זיין אומקערן זיך אהייס. אַ שווערעד טרויער הענט אין לופט, עס אויך שווער אָפֿצּוּטְעַמְעָן. נישט פון זיין האָרֶץ שטראלט אָראָפּ אַ שיין אויף די הײַמִישׁ בעילְדער, און נישט די הײַם פרישט אַים אָפּ. פָאָר די לְעַכְתָּע עַלְעַכְתָּאָר, וואָס ער אויך געווען אַין דער פרעמד, האָט ער פון דָאָרט גָּאָרְבִּישְׂט נִישְׂט מִתְגָּעָרְאָכְט וַיֵּן אַלְטָעָר הײַם, און אויך די הײַם אויך פָאָר אַים נִישְׂט לִיבְעָר גָּעוֹאָרָן. ער צַעַט זַיְנָע נַגְנָטָע דָוְרָכָן טִינְקָעָלָן נַעֲבָלָן פָוּן זַיְנָ אַמְּכָלָאָזָעָר פָאָר. צַוְּיִיפְּלַטְקִיְּט אַין ער גָּעְפִּינְט וַיִּשְׂטָ פָאָר זַיְנָ מִילְדָעָ פָאָרְבָּן, קַיְיַן וַיְיכָע וַוְרְטָעָר, נַאָר קְרֻעָצָן אַין הסְּפָדָ-זִיפְּצָן. אַין וַיְיַמְּלָאָל זַעַנָּעָן דָאָרט אַין מַעְרָב-וּוַיְנָקָל אַנְגָּעָצָיָגָן שְׁפִיגּוּעָבָס-פָעָדָעָט פָוּנָם שְׁפִינָּ, פּוֹל מִיטָּ פָאָרְטִיקָנָטָעָ פְּלַגְגָן. אַין בִּיאָלִיךְ פָּלְאָלְט-צָו צָו דער טוֹיט-אָומְעָטִיקָעָר סְבִּיבָה אַין רַוְּפָט אֹוִיס אַין אָשְׁוּעָר גַּעֲמִיטִיט: "געַטְמָת מִיר, בְּרִידָעָר, אַין אַיְירָ חַבְרָה! אַינְאַיְינָעָם וּעָן מִיר פּוֹיְינָ, בְּיוֹ מִיר וּוּעָלָן אַנְגָּאנְגָּן פָּאָרְשָׁמָעָט וּוּרָן".

IV

וַיְיַמְּרָא הַאֲבָן גְּעוֹעָן, זַעַנָּעָן אַלְעָ בִּיאָלִיךְ לְידָעָר פָוּן די עַרְשָׁתָעָ יָאָרָן אַבְּסְטְּרָאָקְטָעָ אַין פָּרָאָבְלָעָם לְידָעָר. אַין די לְידָעָר קוּמָט נִישְׂט דָאָס לְעַבָּן גְּלִיָּח, עַס גִּיטָּ דָוְרָק דָוְרָק אַיְדָעָעָן-וּוְעָלָט, וָאָס אַיְפְּגַעְפָּאָסְט אַין אָבָשְׁטִימָטָעָר אַיְדָעָעָן-אָטָּסְפָּעָר.

וַיְיַמְּרָא הַאֲטָט דָאָן בִּיאָלִיךְ גַּעֲקוּט אַוְיָפְן יִדְיָשָׁן לְעַבָּן, אַין וַיְיַמְּרָא הַאֲטָט עַס אַוְיָגְעָזָעָן אַין זַיְנָע אַיְגָן? עַרְשָׁת אַין דָעָר פָּאָעָמָע "הַמְּתָמִיד" (חרונָה) — די פָּאָעָמָע אַין אַיְנְצִיטִיק אוּיר דָעָר פָּאָמְפָלָעָט פָוּן דָעָמָאָלְטִיקָן יִדְיָשָׁן בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ-לְעַבָּן — זַעַנָּע מִיר בִּיאָלִיךְ, בְּשַׁעַת ער בָּאָגָעָנָט זַיְנָ מִיטָּן לְעַבָּן גּוֹפָא. הָגָם ער שְׁלִילְדָעָרָט דָעָר עִיקָּר דָעָם בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, אַבְּעָר מִר וּעָנָן דָאָ די לִיכְתָּ אַין שָׁאָטָן פָוּנָם גַּאנְגָּן יִדְיָשָׁן לְעַבָּן. דָעָר בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, די יִדְיָשָׁן וּוְעָלָט, שְׁטִיטָה אָפְּגָעָרוֹקָט אַין דָעָר

... אַ, הִנְטֵר אֶלְתָע אַיְנְגֶפּוֹגֶעַן וְעַנְד, בָּאַדְעַקְט מֵל פָּאַרְשְׁטוּבְּטַן שְׁפִינּוּבְּס. דָעַר בֵּית-הַמְּדֻרְש אַיְן פָּאַרְזּוֹנְקָן אַיְן שָׂאָטָן, פָּאַרְלְאָזְט פָּוִין זַיְנָע קִינְדָעַר. אַיְנְצִיקָע, לְעַצְטָע, פָּאַרְבְּלִיבְּגַעַן זַיְצָן נַאֲר אַיְן זַיְגָע טּוֹנְקָעַלְעַז וּוַיְנְקָלְעַן בֵּי אֶלְתָע, אַפְּגָעַלְעַבְּטַע סְפָרִים מִיט קְלִיָּי. וּעַ חְלַב-לִיכְטַלְעַץ.

“עַס שְׁטִיעָן דִי וּוֹעַנְט דָאָרְט פָּאַרְהִילְט אַוּן פָּאַרְדוּיְקָלְט אַיְן שָׂאָטָנס, אַיְן טּוֹנְקָלְיָי.” בִּיאַלְיקָלְיָי אַיְן גַּעַוּן אַיְנְגַּהְיָילְט אַיְן דִי שָׂאָטָנס, אַיְן דָעַם טּוֹנָק. פָּוּן בֵּית-הַמְּדֻרְש אַוּן שִׁיעַר-שִׁיעַר הָאָט עַר דָאָרְט זַיְן נַשְׁמָה נִישְׁט בָּאַגְּרָאָפָן, אַוּן שִׁיעַר-שִׁיעַר אַיְן עַר אַלְיָיָן נִישְׁט גַּעַוּן דָעַר “מְתַמְּדִיד”. בִּיאַלְיקָלְיָי שְׁטִיעָט פָּאַר דָעַם בֵּית-הַמְּדֻרְש אַיְן פָּאַר דָעַם טְרַעְגָּעָר פָּוּן בֵּית-הַמְּדֻרְש-נַשְׁמָה, פָּאַרְן מְתַמְּדִיד, מִיט אַפְּאַר גּוֹאָפְט הָאָרָן אַוּן דָעַר שְׁלָאָגָן גַּעַמִּיט. עַס מִישְׁן זַיְק אַוִיס אַט דִי גַּעֲפְּלִין בֵּי אִים. אַט בָּאַדְוִיעָרְט עַר דִי יָאָרָן, וּוֹאָס גַּיְעָן פָּאַרְלוֹרִין בַּיִּמְּסִתְמִיד, וּוּלְכָעָר מַאֲטָעָרְט זַיְק מִיט “אָמֵר רְבָא” אַוּן וּוּיְסַט גַּיְשָׁט פָּוּן וּוּלְטָן, שַׁעַנְקִיְת אַיְן לִי. בַּעַ, אַפְּבָעַר בָּאַלְדְּר שְׁטִיעָט אַוִיפְּ פָּאַר בִּיאַלְיקָן דָאָס אַיְבִּיךְ יְדִישְׁ פָּאַלְקָק מִיט זַיְן סּוֹד-הַקִּוִּים, אַוּן בִּיאַלְיקָק קַנִּיט אַוּן בּוֹקֶט זַיְק פָּאַרְן מְתַמְּדִיד. עַרְטָעָרוֹוִיָּוִין אַיְזָ דָעַר “מְתַמְּדִיד” וּוּאַדוֹיָ אַוְפָּן אַיְגָעָם לְעַבְּן, אַשְׁטִיק סָךְ-הַפְּלָל אַוִיפְּ אַיְיָגָעָן אוּוּקְגִּיעַיְנְדִּיקָע יָאָרָן: עַר קוֹמֶט מִיט טְנוּנָות אַוּן מָאנָט בֵּי עַמִּיצָן פָּאַר אַזְוִי פִּיל אַזְוִוִּיטָעָר עַנְעַרְגִּיעַע אַיְן לְעַבְּן, אַוּן עַרְטָעָרוֹוִיָּוִין זַוְכָּט עַר דִי נַשְׁמָה פָּוּן בֵּית-הַמְּדֻרְש, דָעַרְגִּירִיכְט צַו אַיְד אַוּן וּוּדְרָט פָּאַרְאָפְט. “צַי דָא אַיְזָ דָעַר אַט, וּוּ עַס שְׁאָפְט זַיְק דָעַם פָּאַלְקָק-נַשְׁמָה” צַי דָא אַיְזָ דָעַר מַקוּר פָּוּן אַיְד בְּלֹוט, וּוֹאָס הָאָט אַרְיִינְגְּעַטְרִיפְט אַיְן אִים אַיְבִּיךְ לְעַבְּן? — פְּרַעְגַּט בִּיאַלְיק אַוּן גְּרָאָפְט זַיְק אַיְן דִי טִיפְעַנְיִישָׁן פָּוּן בֵּית-הַמְּדֻרְש קוֹאָלָא אַיְן וּוּדְרָט דָעַרְפִּישָׁט פָּוּן אִים. אַוּן וּוּדְרָט מִישְׁן זַיְק אַרְיָין דִי בָּאַדְוִיעָרוֹגָס-גַּעֲפְּלִין, וּוּדְרָט גִּיסְט עַר אַוִיס זַיְן הָאָרֶץ אַוִיפְּ דָעַם יְוָגְעָרָמָאנָס יָאָרָן, וּוֹאָס וּוּרָעָן בָּאַגְּרָאָפָן אַיְן בֵּית-הַמְּדֻרְש:

“אַוּן דָאָס, וּוֹאָס עַר שְׁרִיְיט צַו דִיר
דָאָס לְעַבְּן מִיט הַונְדָעַטָּע-טוֹזְעַנְדָעַר שְׁטִימָעָן, —
הָאָסְטוּ פָּוּן דָעַם צְלָעָמָעַן אַזְוִי וּוּי אַשְׁטוּמָעַר

און טויבער, אַ שָּׁאָרֶךְ נִישְׁתַּפְּרָנוּמָעָן:
 און האָסְטוֹ יְעֵן קָלְעַנְסְּטָן פָּאָרְלָאָגָן פֿוֹן נְשָׁמָה
 מִיט אַיִיגָעָנָע הָעֲנָט אָוֹן דִּין יְוָנְגָט דָּעָרְשְׁטִיקָט:
 אָוֹן יְעַטּוֹוִידָע בְּלוּם, וְאָס שְׂפָרָאָצָט זָאָרָט בָּאַחַצְלָטָן,
 הָאָסְטוֹ אָן רְהַמּוֹת צְעִילְסָן, צְעַפְּלִיקָט,
 בִּינוֹ וְאָן סְאיְזָן דִּין זָעַלְעָט פָּאָרְמָאָטָעָרט גַּעוֹוָאָרָן
 אָוֹן אַיִינְגָעַשְׁלָאָפָן פָּאָרְהָוָגָעָרט, בָּאַטְרִיבָט
 פֿוֹן דָּוָרְשָׁט אָוֹן פֿוֹן לְוָסָט, וְאָס אַיִן קִינְגָּמָל בָּאַפְּרִידִיקָט,—
 נִיט זִי הָאָט — קִינְגָּמָל צְוַיְיָטָר הָאָט זִי נִיט גַּלְיְבָט...
 אָוֹן דִּי אָוִיגָן, דִּי לְכִטְיקָע אָוִיגָן, וְאָס זָעָנָעָן
 בָּאַשְׁאָפָן גַּעוֹוָאָרָן צִוְּזָעָן דִּי וּוּלְעָט,
 זַיְיָ וְעַבְעָן, קִינְגָּמָל זָאָרָן נִישְׁתַּפְּרָנוּמָעָן, פָּאָרְלָאָגָעָנד,
 אָוֹן וּוּעָרָן אַיִן חַשְׁךְ פָּאָרְהִילְט אָוֹן פָּאָרְשְׁטָעָלְטָן...
 אָוֹן לְעַבְטָן אַיִן אַלְעָבָן, וְאָס אַיִן שְׁוִין לְאָנָגָטְלָן,
 אָוֹן קְרִיכְטָן וְיִאַשְׁפִּין אַוִּיף אַוְעָג, וְאָס אַיִן וּוִיסְטָן.
 אַזְוִי גִּיט בִּיאָלִיךְ אַיבָּעָר פֿוֹן אַבְּאָדְוִיעָרְנְדִיקָן טָאָן צַו אַ
 פָּאָרְגָּאָפָטָן, אָוֹן שְׁוּעָר צִוְּזָאָגָן, וּוּלְכָעָר אַיִן דָא דָעָר הָעָרְשָׁנְדִי,
 קָעָ. אַיִן "הַמְתָמִיד" הָעָרָט זִיר שְׁוִין בִּיאָלִיךְ הָאָרֶץ = קָלְאָפָט,
 אָוֹן דִּי בִּיְדָע גַּעֲפִילָן, דָעָר בָּאָדְוִיעָרְנְדִיקָעָר אָוֹן פָּאָרְגָּאָפָטָר, שְׁטָאָ
 מַעַן שְׁוִין פֿוֹן טִיפְקִיטָן פֿוֹן אַיִיגָעָנָעָם הָאָרֶץ. בִּיאָלִיךְ אַלְיָיָן אַיִן
 גַּעוֹוָעָן אַשְׁטִיק מַתְמִיד, אַיִם אַיְבָּרְגָּעְוָאָקָסָן, אַיִם אַיְבָּרְגָּעְוָאָקָסָן
 אַיִן יְדִישָׁן לְעָבָן אָוֹן אַיִם אַיְבָּרְגָּעְוָאָקָסָן אַיִן זִיר אַלְיָיָן. אַיִן
 סּוֹף פֿוֹן "הַמְתָמִיד" רְיִיסָן זִיךְ בִּיִּים אַיִם אַרְוִיסָן דִּי וּוּאָונְדָעָלְעָכָ
 בָּאָגְלִיט-וּוּעָרְטָעָר: "וְעַן אַיךְ דָעַרְמָאָן זִיךְ זִיעָרְ קָוָל, וְאָס וּוּינָט
 אָנָן דִּי נְעָכָט, וְיִי דִי קְרָעָכָן פֿוֹן דָעָרְהָגָעָט, טָפַט שְׁרִיעָיָן אָנָן
 מִרְמִין הָאָרֶץ: רְבָוָנוֹ שְׁלַׁ עֲלֹמָן! דִי פָּחוֹת, אַוִּיף וְאָס גִּיְעָן זִיִּי
 פָּאָרְלָאָרָן?" אָוֹן בִּיאָלִיךְ גִּיט צַו: "מִיְן מַול הָאָט נִשְׁתַּפְּרָנוּמָעָן,
 אַיךְ זָאָל מִיט אַיִיד אַיְנָיִינָם פָּאָרְלָאָרָן גִּינְיָן!"

בִּיאָלִיךְ הָאָט גּוֹבֵר גַּעוֹוָעָן דָעַם בֵּית-הַמְדָרֶשׁ. אַנְשְׁתָּאָט קָלָאָגָן—
 גַּעַן הָאָט עַר אַנְגָּעָחוֹבָן פָּאָרְנוּמָעָן-אַזְקָלָאָגָעָן, אַנְשְׁתָּאָט בִּילְד —
 דָאָס אַפְּבִילְד. דָעָר רְעַלְעָר בֵּית-הַמְדָרֶשׁ אַיִן אַרְיְבָעָר אַיִן פָּאָנְטָאָגָן
 זַיְעָ, אַיִן טְרוּוּם. עַר קוּקָט אַוִּיף אַיִם פֿוֹן הַיִּסְטָאָרִישָׁר

וויטק'יט, זעט אים אין סינטטענישער פֿאַרְשָׁטוּלְזָג. און א שפֿעטערדיין שיר "אם יש את נפשך קדעת" (תרנ"ח) גיט ער צו צום בית-המדרשה מיט א נאך קְלֹעֲרֶרֶר געшибטלצע. כער אָפְשָׁאצְזָגָג: אויב דז ווילטן וויסן דעם קוואל פון ואונעט אונזערע ברידער האבן געשעפט שטארק'יט און קראפט, טרייסט און בטחון, אויב דז ווילטן זען די שויס, אויף וועלכער עס איז אויסגעגאָסן טרעָרָן, הארץ און נשמה פון דיין פאָלק, — גי' אינט אַלְטָן בִּית-המְדֻרְשָׁה, דָּרָת אֵין דִּין ווַיְנָקְלָעָן, הַגְּנָעָרָן אָוִוָּן ווַאֲרָפָן אָרָאָפָן זַיְעָר יָאָךְ פֿאַרְהָאָרְעוּמָעָן, פֿאַרְחָוּשְׁבָּטָע יָדָן" דורך אַלְעָטָל גְּמָרָא, מאָן פֿאַרְגָּעָסָן זַיְעָר אָרְעָמְקִיָּת מִיטָּן מְדֻרְשָׁה אָן פֿאָרָה שְׂטִילָן זַיְעָרָע דָּגָות דורך אַקְּפִּיטָל תְּהִילִים,— אָן דָּאן—וַיְעַט דִּיר דִּין הארץ זָאָגָן, אָן דִּין פּוֹס האָט אָנְגָעַטָּאָן אָוִיפָּן שׂוּעָל פון אַינְזָעָר לְעַבְנָס-הָוִי אָן דִּין אוֹיג האָט זַיְקָאָנְגָעַשְׁלָאָגָן אָן דעם אַזְּרָ פון אַונְזָעָר נשמה".
 אָן פון זִינְט אָן זִיְּן פּוֹס האָט אָנְגָעַטָּאָן אָוִיפָּן שׂוּעָל צוּנָּם לְעַבְנָס-הָוִי, אָן זִיְּן אוֹיג האָט דְּרוֹזָעָן דעם אַזְּרָ פון זִיְּן-אָן-אַונְזָעָר נשמה, האָט בִּיאָלִיךְ אָוִיפָּגָעָלְעָבָט. ער צִיט גּוּרָה פון פֿאָלק-נְשָׁמָה אָן דְּעָרְפִּילְט אָוִיךְ זִיְּן אִיגָּעָנָעָן נשמה. אָן עס היְבָט זַיְקָאָנְגָעָס אָן זַיְעָר בִּיאָלִיךְ, אָן קְרָעְפְּטִיקָעָר, אָן בְּאָפְּלִיגְלָטָעָן.
 ער קְוָמָט מִיט אַ נִּיעָם שיר "רוֹי לִילָּה" (תרנ"ח), ווֹאוּ עַט פְּלָאָנְטָעָרָן זַיְקָאָטָן אָוּן לִיכְט, טִינְקָעְלָעָר אָוּמָעָט אָוּן צִיטָעָרְדִּיקָע פְּרִיד. אָין הארץ לְעַבְטָן נאָךְ דָּעָר פֿרְיָעָרְדִּיקָעָר טְרוּוּעָה, אָפְּמָעָר פון עַקְּן ווּלְטָט צִיעָן זַיְקָאָטָן האָט מְנוּטָעָר גּוּפְּלִין אָוּן פֿירָן אָין אַ נִּיעָר ווּלְטָט, אָין דָּעָר אִיגָּעָנָעָר ווּלְטָט. עס ווָאָכָט אָוִיךְ אָן אַלְטָעָר ווְאָונְדָעָר-חָלוּם, עס לְאָוּן זַיְקָאָטָן אָוּן אָפְּקָלָאָגָן-גּוּן פון אַ פְּרִישָׁן לְעַפְּנָן, ווֹאָס גִּיט אָוִיךְ אַיִּם גְּדִילְכָּטָן נְעַבְלָפָן אִיְּגָעָנָעָם הארץ. "און פְּלָאָצְלָגָג אַיִּין מִין נשמה עַבְג גּוּוֹאָרָן צוֹ לְעַבְנָן אַיִּם שָׁאָטָן פון מִין הָוִי, אָן זַיְקָאָטָן זַוְּכָּת אַשְׁאָטָן אָן אָן אַדְלָעָר אַ וּלְאָקָן, אַזְּוִי גִּיט אַיִּס מִין נשמה נאָךְ שְׁטָעָר".
 אָן בִּיאָלִיךְ רַופְּט אַיִּס מִיט פְּרִיד:
 "אָין מִיר האָט זַיְקָאָטָן זַוְּכָּת אַיִּס גּוּפְּלִין פֿוֹן זִיְּן גַּעֲנָצָעָר שְׁטָאָר".
 קְיִיט דָּעָר גּוּפְּלִין פֿוֹן אַ דִּיכְטָר".

ער יונגעראטן האט געטראגן אין זיין האיך די העלע זונען-שיין און אויך די פינצעטערניש פון נאכט און אירע סודות, אַבעער דורךן האבן זיינע אויגן גע-דורךן נאך נאכן מאָרגנטשען" (מנית האט). ביאָ-ליך האט געדורךן נאך שיין, נאך לייכט. יאנטן לאנג איז געהאנגען אויף אים די פינצעטערניש פון נאכט און גע-דריקט זיין געמייט, און פֿלְזֶלְזֶג האט ער אויגנוועזט. די אויגן האבן מיט פֿיעַר אַשְׁטָרָאָל געזון, ער האט פרײַ און ברײַט אָפּגּעַ אָטְעַמְט און אִינְגָאנְצָן אַפְּרִישָׂעַר און נֵיעַר געוואָן. עס רייכן זיך בי אים אַרוֹיס די מונטערע וווערטער:

„גָּאטַ, עַסְתָּה אַטְמַתְּ מִירַ פֿאָרְפֿלִיכְצַטְדָּסַ לִיכְטַטְןַ“

„דָּאָסַ האַרְץַ צָעֲגִיסְטַ זִיךְ, גִּיטַ אַיבְּעַרְדַּיְ בְּרַעְגַּן אַוןְ רַיְסַטְ זִיךְ אַרוֹיסַ, וּוֹיְ אַ קְוֹאָלְ מִיטְ קְוֹעַלְנְדִּיקְעַ שִׁיןְ אַוןְ לִיכְטַטְןַ (צְפּוּרְוִים תְּרִיסְ).“

בִּיאָלִיךְ דֻּרְגְּרִיכְטַ דיַ העכְרָעַ שְׁטוּפָעַ פָּוֹן זִייןְ שָׁאָפָּןַ, ער דֻּרְגְּרִיכְטַ צִוְּ זִיךְ אַלְיַיןַ, דֻּרְגְּרִיכְטַ צִוְּ זִייןְ אַינְעַרְלַעְכַּרְ שְׁעַפְּעַרְיַ שְׁעַרְ וּוּלְטַ.

בִּיאָלִיךְ אַיזְ דַּעַרְ פָּאָעַטְ פָּוֹן לִיכְטִיקְיַיטְ, פָּוֹן לִיכְטִיקְיַיטְ, וּוּאָסְ פֿאָרְבְּלַעְנְדַטְ דיַ אוֹיגַןְ אַיזְ צָעֲגִיסְטַ שִׁיןַ, פֿרְיַידְ אַיזְ צִיטְעַרְנְדִּיקְעַ גַּלְיךְ אַיזְ אַלְעַ גַּלְידַעַרְ. ער בְּאַהֲרַשְׁטַ דיַ לִיכְטִיקְיַיטְ מִיטְ גַּשְׁמָאָקְ פֿוֹלְעַרְ זְעַטְקִיְיטְ אַיזְ דֻּרְגְּרִיכְטַ דֻּרְבִּיְ קְרַעְפְּטִיקְעַ גַּאנְצִיקְיַיטְ, זְעַטְקִיְיטְ אַיזְ אַיבְּעַרְפְּלִיסְנְדִּיקְ גַּלְיךְ.

„גַּאנְצַ וּוּלְטַןְ גִּיסְטַ אַיזְ מִירְ אַרְיַיןְ,
יעַדְעַרְ שְׁטִילְעַרְ בְּלָאָזְ, יַעַדְעַרְ זְוֹנְעַןְ-שְׁטָרָאָלְ;
מִיטְ דַעַםְ פּוֹלְןְ מוֹילְ טְרִינְקַ אַיךְ לְוַפְּטַ אַוןְ שִׁיןַ,
אַיזְ אַיזְ הַארְצַןְ טִיפְּנַטְ זִיךְ אַ קְוֹאָלְ.“

(אויף דעם הויבָן בְּאיַוְן).

אַיזְ דַעַרְ קְוֹאָלְ וּוּיוֹזְטַ זִיךְ אַרוֹיסְ אַזְ אַיְפְּפַעְרַ אַיזְ שְׁטָרָאָ-מַעְנדִּיקְעַרְ. אַיזְ דיַ טִיפְּעַנְיַישַׁןְ פָוֹן זִייןְ קְאָרְעַרְ שְׁיַינְעַנְדִּיקְעַרְ נְשָׂמָה גַעֲפִינְטַ זִיךְ אַזְוִיְ פִילְ לְסְטְאִיקְעַ קְרָאָפְטַ, אַזְוִיְ פִילְ לִיבַעַ, פְשַׁוּטְ האַרְצִיקְעַ לִיבַעַ צִוְּ זְעַטְקִיְיטְ אַיזְ פֿרִידַ, צִוְּ נְבוֹרָהְ אַיזְ טָاطַןְ.

„ס'פֿלְיִיצֶט אַין האָרֶצֶן אַ שְׁטוֹרָם פּוֹן לְעֵבֶן, רַיִסְט זִיךְעַט זִיךְעַלְץ אַרְזִיס!“

דער שטראָם האָט זִיךְעַ אַדוֹרְכְּגָעָרִיסֶן צַו אָנוֹן אַין זַיְנַע „ווַיְנַטְּעַר-לְדָדָעַר“. דַּי יַדְישַׁע פָּאָעָזְנִיעַ האָט נַאֲךְ פּוֹן אָזָא גַּבּוֹרָה אַין אִמְפְּעַט נִשְׁתְּ גַּעַוְאִיסְטָה. קַיְנָעֶר בֵּין בִּיאָלִיקָן האָט נַאֲךְ בֵּין אָנוֹן אַזְוִי שְׂטִיףַ אַון קְרֻעָפְטִיךְ נִשְׁתְּ אַיבְּרָגְעָגָעָבָן אַינְעַרְלִיכְעַ גַּעֲפִילַן. „אַלְץ אַין הַפְּקָרָה! אַוי דִּ פִּירְמָאן: טַרְאָגַ מִיךְ וּוַיִּיט, גַּעַשְׁ-חוַיְנְדָעַר, גַּיכְעָר אַין דָּעַר אַומְנְדָלְעַכְעַר וּוַיְתְּקִיְּתָה, וּאַרְחַמְּתָה מִין גַּיְסָט אַין לְעֵבֶן-וּוַיְכָעָר, טַרְאָגַ מִיךְ וּוַיִּיט! וּוֹאַהֲוִין? נִשְׁתְּ פְּרָעָגַ מִין. אַלְצָאִינָס אַזְמָיר! וּוֹאַ נַּאֲרָ עַס גַּלְיט כָּאָטַשׁ & פּוֹנָקַ פּוֹן פְּרִיד אַון לְעֵבֶן, אַון אַ טַּרְאָפְּן בְּלִיטַע סַזְדַּת נַאֲרָ.“

פָּאָרְשְׁפּוֹרְט אַון פָּאָרְכְּשְׁפּט אַזְיַן בִּיאָלִיקָן פּוֹן פְּרִיד אַון לְעֵבֶן-לְזָוַת, עַר וּוְאַרגְּט זִיךְעַ מִיט דָּעַר אַיבְּרָפְּלִיסְנְדִּיקָר גַּבּוֹרָה, עַר האָט קִיְּין פּוֹת אַון קִיְּין גַּעַדְוָלָר נִשְׁתְּ אַיְנְצְּוָהָלָטָן אַין זִיךְעַ דָּעַם שְׁטוֹרָם פּוֹן לִיכְטַ אַון פְּרִידַ, וּאַסְטַּרְפְּ-פָּאָל אַון שְׁטוֹרָמָעַן-גַּעֲמִישׁ: דָּעַר טִירַקְ אַין זַיְן שְׁטָאָרְקָסְטָן וּוְאַסְטַּרְפְּ-פָּאָל אַון שְׁטוֹרָמָעַן-גַּעֲמִישׁ: מִיר זַעַן דָּעַם בְּרוּיְזְנִידָקָן וּוְאַסְטַּרְקָאָר, מִיר זַעַן דָּעַם שְׁטוֹרָאָמָעַן-גַּעֲמִישׁ: מַעַדְקָיָן אִמְפְּעַט אַון נִשְׁתְּ דָּעַם גְּרָוִונָט אַון אַפְּגָרוֹנוֹת. בִּיאָלִיק אַיְזָוַן דָּאָוִיסְעַר דַּי רַאְמָעַן פּוֹן זַיְן גַּעַזְעַטָּעַר וּוּעַלְטַ-אַנְשְׁוַיְאִינָג אַון בְּאוֹוָאַיסְטְּזִינְקָעָר רַזְקִיְּתָה. יַעֲדָע שָׂוְרָה אַין דַּי וּוְיַנְטָר-לְדָדָעַר וּוּעַקְטָ אַון רַיְפְּטַ, שְׁפְּרִיצְטַ שִׁין אַין קְרָאָפְּט אַון וּוּרְטַ פָּאָרְכְּלִינְעַט מִיטַּן אַיְגְּעַנוּט אִמְפְּעַט אַון שְׁפָעַ. יַעֲדָע שִׁיר לְעֵבֶט מִיט אַיְגְּעַנוּט חִוּוֹת, מִיטַּן אַיְגְּעַנוּט אַיְנְדוֹרָק, עַס קוּקָט נִשְׁתְּ אַרְזִיס פּוֹן דָּאָרָט דָּעַר פָּאָרְגָּעָדָאָנָק, דַּי נַּאֲצִיאָנָאָלָעָ וּוּעַלְטַ-אַנְשְׁוַיְאִינָג, וּאַס אַיְזָוַעַן דָּעַר הַיְּפִיט-עַלְעַמְעַט אַון דַּי פְּרִיעַרְדִּיקָעַ לְדָידָעַ.

פּוֹן וּוְאַנְעַן אַיְזָאַגְּעַקְוּמָעַן אַט דָּעַר שְׁטוֹרָם פּוֹן לִיכְטַ אַון גַּבּוֹרָה? וּוְעַנְעַן דַּי גַּעַזְוָנָטָה, שִׁיְּגַעַנְדִּיקָעַ לְדָדָעַר גַּעַבְוּרָן אַיְזָאַגְּעַקְוּמָעַן נַאֲרָ פּוֹן אַיְגְּנָן הָאָרֶץ אַיְזָאַגְּעַקְוּמָעַן שְׁפִיְּזָן זִיךְעַ פְּלַל נִשְׁתְּ פּוֹנָט אַרְמִיקָן לְעֵבֶן? קָאָן מַעַן גַּעַפְּיִינָעַן דָּעַם גַּעַזְוָנָטָה, שַׁעַפְּמַעְרִישָׁ-זָאָפְּ-טִיקָן בָּאָדָן, פּוֹן וּוְאַנְעַן סִיחָאָט זִיךְעַ גַּעַשְׁאָפְּן בִּיאָלִיקָס הַאַרְמָמָנִיעַ פּוֹן לִיכְטַ אַון קְרָאָפְּט?

גַּעַוְוִיס אַיְזָאַגְּעַקְוּמָעַן דָּעַר רַעַלְעַר סִבְּיָה

מייט דער שעפֿערישער וועלט פונט דיכטער.

ניט ריכטיך איז, וווען מ'וויל אַפְּקָוּמָעַן מִתְּן תְּרוֹץ, אֵז סָאִיז
ניט מעָר ווַי אַשְׁעַפְּפָעַרְישָׂר סָוֶר. עַס אֵיז דָאָך אַוְמָמָעָלָעַך אַפְּ
טִילְּן דָעַט קִינְסְטָלָעָרָס אַינְעָרְלָעָכָע ווּלְלָט פָוָן דָעַר אַרְוּמִיקָעָר אָן
נִשְׁטַ צַי בְּאַמְּעָרָקָן דַי פָּעָדִים, ווּאָס צַיְעַן יִירְ פָוָן לְעָבָן אִין
הָאָרֶץ פָוָן דִיכְטָעָר אָן גַּעֲבָן אִים יְנִיחָה אָן שְׁפָעַ.
עַס אֵיז ווַיְכְטִיךְ דָעָרָם צַי ווַיְסַגְּ, ווַיְהַאֲט אַוְיְסְגָּעָזָעַן דָצָן
דָאָס יִדְישְׁ לְעָבָן אַין בִּיאַלְּקִיס אַוְיְגָן אָן ווַיְ אַרְוָם הַאֲט עַס גַּעַ
גַּעֲבָן אִים דַי קְרֻעְפְּטִיךְ - מַנוּטָעָר גַּעֲפְּלָן, ווּאָס צַר הַאֲט פָּאָרָ
שְׁטִיפְּט אָן פָּאָרְגָּאנְצָט דָעָרָנָאָר אֵיז דַי לִידְעָר פָוָן דָעַר דָאַזְיקָעָר
צִיְיט.

דָעַר שְׁטָח, ווּאָס מְהַאֲט שְׁטָעָנְדִיךְ גַּעֲפְּלִיסְטִיךְ פָוָןְאַנְדָעָרְצְוָשְׁפְּרִיעִיטִן
הַיְזְטָעָרָן גַּעֲשְׁטָאַלְטִט פָוָן נַאֲצִיאָנָאָלָן מְשָׁוֶרֶר, אֵיז גַּעֲוָעָן אַ טּוֹיְטִ
אַוְמָעְטִיקָעָר אָן אַפְּהָעָנִיךְ - דָעַרְשָׁלָגְעָנָעָר. עַס אֵיז שְׁוִין אַזְוִי
פָּאָבְּלִיבָן אָן פָּאָרְאִיְקָט גַּעֲזָוָרָן בִּיאַלְּקִיס דִיכְטָעְרִישָׂר פָּרְצָזִית
אוַיְפָן טְרוּקָעָנָעָם פָּאָן פָוָן "אָקָן חַצִּיר הָעֵמֶת", "מַתִּי מְדָבָר", "אָקָן
גַּם וְהַ מְסָרָאַלְהִים", "דָאָס לְעַצְתָּעָוָאָרְטָט". אָ. אַ. וְ.
איְ דָאָס יִדְישָׁע לְעָבָן אַזְוִי דָעְגָּעָנְעָרִיט, אֵז עַס קָאָן אַרְוִוִּיט,
רוֹפָן נָאָר שְׁוּעוּרָע אַוְמָבָאָה אַלְפָנְקִיט, פָּאָרְשָׁאַלְטָעָנָע פָּאָרְגָּלְיוּוּרְטִיקִיט,
אַדְעָר עַס פָּאָרְמָאָגָט אַיְנָרְלָעָכָן חַיְוָת אָן מִזְנְטָעָרָע קָרָאָפָט, זָאָפָט
שְׁקָעָ שְׁפָעָ אָן גַּעֲזָוָנָעָשָׂרְפָּאָצְוָוָעָצָט דָאָס, ווּאָס דָאָס לְעָבָן אַזְוִי אַרְוָם
איְ זַיְנָע מַנוּטָעָר לִידְעָר פָּאָרְגָּוָעָצָט דָאָס, ווּאָס דָאָס לְעָבָן אַלְיָין
הַאֲט גַּעֲשָׁאָפָן? עַס אֵיז אַפְּרָאָגָע, ווּאָס עַס אֵיז שְׁוּעוּרָאָוִיף אַידָּ
צַו עַנְטָפָעָרָן.

בִּיאַלְּקָן אֵיז אַזְיָיךְ דָאָ נִשְׁטַ צַיְעַן רְעַאַלְיִיטִישִׁ. עַר אַבְּסְטְּרָאָגִידִיט
די אַרְוּמִיקָע סְבִּיבָת, וְאַרְפָּט אַרְאָפָט דַי רְעַאַלְיִיטִישִׁ קְלִיְידָעָר אָן
גִּיט נָאָר דָעַט דִיכְטָעָרִישָׂן אַפְּגָלְאָגָן. נִשְׁטָאָ דָאָ קִיְין רְעַאַלְעָעָר
שְׁתָאַלְטָן. דַי לִידְעָר זַעֲנָעָן רֵינְ-לִירִישָׂע, לִירִישָׂע אָן זַיְעָרָע עַרְשָׁתָן
רְעַאַלְעָן גַּלְבָּוֹת, אָן זַיְעָרָוּ וְוִירְקָלָעָכָן פָּאָרְגָּוָעָטָלָט. דַי לִידְעָר קּוֹמָעָן
נִשְׁטַ גַּלְיָיךְ פָוָן לְעָבָן, זַיְיָ קּוֹמָעָן פָוָן דַי אַיְנָדוֹרָקָן-אַיְבָעָרְלָעָבָגָן
גַּעַן, ווְזַיְיָ זַעֲנָעָן פִּיקְסִירִט אָן דִיכְטָעָר, שְׁוִין אַפְּגָעָשִׁיְילָט פָוָן
דָעַר וְוִירְקָלָעָקִיט. דַי שָׁאָפָונָגָס - אַיְטְפּוֹרָסָן רֵינְסָן זַיְיָ פָוָן זַיְיָן

אייגן וועון אַן שפיגלען - אָפַד די אינערלעכע האָרֶץ-מְאַטְיוֹן. עס איז דורךגעטען עריליזירטע שיינקייט, וואָס האָט מער פון אינערלעכען האָרֶץ, ווי פון אויסערלעכער וועלט. "כִּיהָאָבָּנָה נִישְׁתָּוּ כִּיהָאָבָּנָה אֵין לִיכְתָּבְנָה פָּוּן אַוִּיסָן — רַוְּפַט-אוּיס בִּיאַלִיק אֵין אַ שְׁפַעַטְעַרְדִּיק לִי — סְאִוּז מִיר אוּיךְ נִשְׁתָּוּ פָּוּן מִין פָּאָטָעָר בִּירְוָשָׁה אַיבְּרָעָגָנוּן. פָּוּן מִין אַיִיגָנוּם שְׂטִינָן האָב עס גַּשְׁלָאנָן אֵין גַּרְיָיסָן פָּוּן מִין אַיִיגָן האָרֶץ".

אווי איז בִּיאַלִיק אֵין די לִידָעָר. אֵין זִיְנָה דֻּרְצִיְּלוֹנְגָעָן אָבעָר, זָעָן מִיר שְׁוִין שְׁטִיקָעָר-לְעָבָנוּן. ווי סְהָאָט זִיךְ בָּאוֹזִיְן אֵין בִּיאַלִיקס אוּיגָן. אַלְעָבָן אֵין אַ נִּיעָר אַיפְּפָאַטְ�וָג, מִיט שְׁטִיפָע אֵין גַּזְוָונְטָע לְעָבָנוּס-קָעָרָגָעָר, אֵין אַזְפְּטִיקָע אַוְן קָרָעְפְּטִיקָע פָּאָרָבָן. בֵּין בִּיאַלִיקן האָט מַעַן אָזָא גַּזְוָונְטָע אַוְן קָעְרוֹנִיק יִדִּיש לְעָבָן נִשְׁתָּוּן. נִשְׁתָּוּן בֵּין מַעַנדָעָלָעָן, נִשְׁתָּוּן בֵּין שְׁלוֹם-עַלְיכְּמָעָן, נִשְׁתָּוּן בֵּין פָּוּן די עַרְשָׁטָע יָאָרָן. מַעַנדָעָלָעָס יִדִּיש לְעָבָן הַגְּלָט בֵּין פָּרָצָן — פָּוּן דִּי עַרְשָׁטָע יָאָרָן. מַעַנדָעָלָעָס מִיט נְסִים, פָּרָצָן אַיז פָּוְלָן קָרָעְפְּטִיקָע גִּסְיָה, שְׁלוֹם עַלְיכְּמָס — לְעָבָט מִיט נְסִים, פָּרָצָן אַיז פָּוְלָן קָרְעָכָן אַוְן זִיפָּצָן. בִּיאַלִיקס לְעָבָן האָט גַּזְוָונְטָע, קָרְעָכָיק וְאַרְצָלָעָן, וְאַקְסָט אַוְן פָּעָטִיקָט זִיךְ פָּוּן אַיִיגָנוּן כּוֹחָת. "אֲרִיה בָּעֵל-גּוֹף", "מַאֲרִינְקָע" — עַז זָעָבָן פְּרִישָׁע צָאָפְּלִידִיקָע אַוְן קָרְעָכָיק לְעָבָנוּשׁ-שִׁילְדָעָרָוּנְגָעָן, וְאַס דָּרְצִיְּלָן וְעָגָן רַיִיכָע אַוְצָרוֹת - מַעְלָכְקִיְּטָן, וְאַס דָּאָס יִדִּיש לְעָבָן פָּאָרָמָאָגָט נִשְׁתָּוּן נָאָר אַיִם גִּיסְטִיקָן יְרָשָׁה-אַוְצָרָה, נָאָר אַוְיךְ אֵין דָעַר אַיְצְטִיקָע וְאַרְ-וּרִיךְלְעָכָקִיט. עַס הָעָרָן וְאַלְטָט גַּעַגְאָגָעָן וְיִיטָעָר אֵין דָעַר אַיְצְטִיקָע וְאַרְ-וּרִיךְלְעָכָקִיט. עַס הָעָרָן זִיךְ גַּעַוְנוֹנְטָע, פָּעָטְטָע טְרִיטָא אַוְיף אַזְבָּרָן וְעָגָן, וְאַס פְּרִיטָט פָּוּן אַגָּנָץ, זַעֲלַבְּסַשְׁתָּעַנְדִּיק לְעָבָן, אַוְן זַיְיָה-דָעְרָצִיְּלָן וְעָגָן דָּרוֹת = לְאַנְגָּעָר שְׁעַפְּפָרִישָׁעָר אַרְבָּעָט אַוְן גַּשְׁתָּעַלְטָן לְעָבָנוּשׁ-נוֹסָת. וְעַן בִּיאַלִיק וְאַלְטָט גַּעַגְאָגָעָן וְיִיטָעָר אֵין דָעַם וְעָגָן פָּוּן שִׁילְדָעָרָן דָאָס יִדִּיש לְעָבָן, ווי עַר בָּאוֹזִיּוֹת אַיִנוּ אֵין די פָּאָר-דָעְרָצִיְּלָן וְאַלְטָט עַר אַן סְפָק גַּעַשְׁאָפָן די עַפְּאָפָעָע פָּוּן דָעַם בָּאוֹהָרָצִיקָן אַוְן קָאַרְיִיט-רַיִיכָן יִדִּיש לְעָבָן אַיִן וְאַלְיָן. צָוָם בָּאוֹדִיעָרָן אָבעָר, האָט בִּיאַלִיק צּוֹפִיל גַּעַלְעָבָט אַיִן זַיְן אַבְּסְטְּרָאַקְטָעָר וְוּלְטָ, אַוְן זַיְן שְׁעַפְּפָרִישָׁעָר שַׁע אַנְשְׁטָרָעָגָנוּג אַיִן גַּעַוְעָן אַפְּגָעָוּנְדָט פָּוּן די רַעַלְלָע שְׁעַפְּפָעָ-רִישָׁע כּוֹחָת פָּוּן לְעָבָן. אַוְן די פָּאָר דָעְרָצִיְּלָן וְעָגָן פָּאָר-בְּלִיבָן דָעְרָיבָעָר אַיִינְצָעָגָעָן אַיִן בִּיאַלִיקָס שָׁאָפָן.

ביאליק איז נישט קיין דעהלייט, נישט נאָר בונגע צו ליעבענץ.
 געשענישן, אויך די נאָטור לעבעט בי אים נישט אַן אַירע רעַאַ.
 פִּיסְטִישׁוּ פָּרָמָעַן, זֵי קוֹמֶט אַוִיךְ אַרְוִיס פָּאָרָאָגָעָמִינַט, אַבְּסְטְּרָאָגִירַט.
 ביאליק ווערט אַונְצִיקְט פָּוּן דער נאָטור, ער אַטְעַט מִיט אַיר
 לעבען אַין ליעבעט = אויף פָּוּן אַיר, אַבער ער שִׂלְדָּעַט נִשְׁתַּדְּלַעַת די נָאַ
 טָוָר אַין אַירע אַיְגָעַן, כְּיוֹאָלָט זָאָגָן, אַין אַירע פְּסִיכְיָשׁ אָוָן
 פְּסִיכָּאָלָגִישׁ צַוְּשָׁתָאנְדָן. די נאָטור, ווי דער מענטש, ליעבעט אַין
 אַיְגָעָרְטִיקָע פָּרָמָעַן אַין האָט זַיךְ אַירע באָזְוָנְדָעַע כָּאָרָקָטָעַ-
 שְׁטָרִיכָן. בִּיאָלִיק גִּיט די עַטְעַנְצָן, די סְקָהְפָּל שְׁטִימָנוֹג, דעם אַבְּיַעַקְ-
 טְּיוֹוִיזְוָרְטָן קָאָלָאָרִיט, אוַיסְטָעַר זֵיַן סּוּבְּיָקְטִיוֹן לְבוֹשָׁה. עַס אַיְזָן אַזְוִי
 אַרְוָם דער פָּח, דער חִוּזָה, ווֹאָס ליעבעט אַין דער נאָטור, ווֹן זֵי
 הָעָרָט-אַיְף צַוְּיַין נאָטור פָּאָר זַיךְ אָוָן ווערט באָזְוָנְדָעַט מִיטָן מענטש.
 די נאָטור בי בִּיאָלִיק ליעבעט נִשְׁתַּאֲלִין אַין אַיר אַיְגָעַנְעַם לְעַבָּן, זֵי
 אַיְזָן מְשֻׁעְבָּד צָוָם מענטש, זֵי אַיְזָן צִיפְּילָ פָּרָמָעַנְטָלְעַכְתָּ. זֵי
 ליעבעט מִיט מענטש לְעַכְבָּעַ אַיְמְפְּלוֹסָן. עַס שְׁוֹעָבָט אַירע בִּיאָלִיקָס
 גִּיטָּט. אָט לְוִוִּיפְּט-אַן אוַיְף אַיר אָמָרָה = שְׁחוֹרָה דִּיקָעָ, מָאוּמְדִיקָע
 טְוָנְקָלְהִיִּת, אָט שְׁטָרָאָלָט זֵי אַיְזָן בְּלְאַנְקָט מִיט שְׁיַׁגְּנָדִיקָעָר לְיכִיטָּמָ-
 עַס אַיְזָן גַּעוּנְדָט אַין דעם שְׁטִימָנוֹג-צַוְּשָׁתָאנְדָן פָּוּן בִּיאָלִיקָן
 עַטְלָעַכְעַ יָאָר האָט גַּעֲדוּרִיט בִּיאָלִיקָס מְוֹנְטָעַר לְעַבָּן אַיְזָן
 דער שְׁיַׁגְּנָדִיקָעָר וּוּלְטָ. דָּאָס הָאָרֶץ אַיְזָן גַּעוּנָן באָפְּלָגָלָט מִיט
 קְרָאָפָט אַיְזָן לְסָטָט. גַּעֲוָנְטָעָ, מְוֹנְטָעָר פָּאָרָאָנְגָעָן הָאָבָן גַּעֲלָעַט
 אָוָן גַּעוּאָקָסָן אַיְזָן אִים, אַ וְיִכְעַר פָּוּן זְוּנָעָ-שֵׁיַן אַיְזָן מְעַרְקוּוּדִיִּ-
 קָעָר נְאָטוֹר-גַּעֲזָאָנָג האָט גַּעֲבָרוֹזִיט אַיְזָן אִים, אָוָן פָּאָר אָט דער צִיְיט
 האָט ער אַגְּגָעָשְׁרִיבָן דִּי לְיכִטְקִסְטָעָ אַיְזָן פָּרָאָכְטָפְּוּלְטָטָעָ בְּלַעַטְלָעָ-
 פָּוּן דער נְיִיעָר יְדִישְׁעָר פָּאָזְוּעָ. בִּיאָלִיק אַלְיַיְזָן אַיְזָן ווי אַיְזָן גַּעַ-
 פָּעָנְגָעָנִישׁ בִּי דער בְּלְאַנְקָטִיקָעָר שֵׁיַן, ער באָדָט זַיךְ אַיְזָן יִם
 פָּוּן שְׁיַׁגְּנָדִיקָעָר לְיכִיטִּיקִיט:

"וְאָקָסָט אָוָן מְעַרְט זַיךְ, אַיר לְיכִיט, אַיְזָן מִין הָאָרֶץ,
 מְאַכְּט צִיטָעָן זְיִינָע סְטוּרְנוּס אַיְזָן לְיעַבָּט,
 אַיְזָן מִיט אַמְּאָל זָאָלָן אַלְעָמָעָן אַבְּרִים
 אַ וְיִיעָם גַּעֲזָאָנָג בְּרוּמָעָן אָוָן זָאָגָן."

(בשורה, תר"ס"ג).

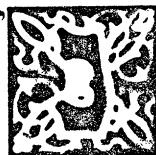
אָ וְאַוְינְדֶּרֶר - גַּעֲוֹעֵב פּוֹן הִימְלָ. רַיְנְקִיְּט אָוֹן עַכְט - יִדִּישַׁ
שְׁמַרְאַלְגְּדִיקָע שִׁין אַיְן זַיְן פָּאֻמְעַ «וּהָרָה». דִּי נְשָׁמָה פִּינְס דִּיכְּ
טָעַר גִּיט אֹוִיס אַיְן בְּעַנְקָשָׁפְט אָוֹן לִיבָּע נַאֲך דָּעַר נַאֲטוֹר. דִּי לִי
בַּע אַיְן אַצְּנוּהָדִיקָע. אַ שְׁעָנָע, וְאַזְּנוּדָעָלְעָכָע וּוּלְט, רַיְיךְ אַיְן
פָּאַרְבָּן אָוֹן פּוֹל מִיטָּ רַאְשִׁיק בִּילְדֶּרֶר, עַס פָּאַרְבָּלְעָנְדָט דָּעַם אֹוִינְ
אַיְן פָּאַרְכָּאָפְט דָּאָס הָאָרֶץ. בִּיאַלְיִק שָׁעַפְט פּוּלְעַ הוּוֹפִינְס פּוֹן דָּעַר
פְּלִיסְנְדִיקָעַר שְׁעַנְקִיְּט אָוֹן וּוּי אַ פָּאַרְשְׁוּרְטָעַר בְּלִיבָּט עַר לִיגְנָ
אַיְן דָּעַר שְׁוִיס פּוֹן דָּעַר נַאֲטוֹר.
אוֹוִי אַיְן בִּיאַלְיִק צְוִישָׁן דָּעַר נַאֲטוֹר: אַט לִיגְט עַר וּוּי אַ
קִינְה, אַ פָּאַרְחַלְשָׁטָעַר מִיטָּ אַ פָּאַרְבָּעָנְקָט הָאָרֶץ אָוֹן אַנְטְּצִיקָטָ
בְּלִיקָן, אַיְן אַט רַיְיסְן זַיְךְ פּוֹן וִין הָאָרֶץ וּוּכָעָר - קָאוּיסְרוֹפָן אָוֹן
מוֹנְטָעָר - גַּעֲשָׁרְיָעָן פּוֹן אַיְבָּרְפּוֹלְטָעַ אָוֹן אַיְבָּרְפּוֹלְסְנְדִיקָעַ קְרָאָפְטָ
אָוֹן הַנְּאָת.

VI

שְׁטַב אַשְׁעָרָת אַיְן גַּעֲוֹעֵן דָּעַר יִדִּישַׁעַר מְשֹׂרֶר וְאַלְ
לְאַנְגָּג לְעַבְנָן אַיְן אַזָּאָ וְאַוְינְדֶּרֶרֶר אָוֹן לְיכְטִיָּ
קָעָר וּוּלְטָטָ פּוֹן לְוִיטָעָר שִׁין אַיְן קְרָאָפְטָ. דִּי יִמְמָ
לִיכְטַה אַפְּנָן זַיְךְ נַאֲךְ גַּעֲנָסָן אַיְן זַיְן הָאָרֶץ, עַר הָאָט
נַאֲךְ אַלְעַז גַּעֲצָאָפְטָ פּוֹן גַּוְיִק אַיְן פְּרִידִיָּן, אָוֹן
פְּלוֹצְלִינְגָּ — גַּעֲדִיכְטָעַ, טִינְקָעַלְעַ נַעֲבָלְעַן. עַר הָאָלָט נַאֲךְ אַיְן מִיטָּן
שְׁפִינְעָן דִּי גַּאֲלָדָעָן זַוְּגָן-שְׁטָרָאָלָן, אָוֹן פּוֹן דָּעַר זַיְטָ רַוְּקָן זַיְךְ
אָוֹן צַעֲקָנָאָלָן זַיְךְ שְׁוִידְלָעָכָע גַּעֲשָׁעָנִישָׁן.
דָּעַן גָּאָט הָאָט דִּיר מִיטָּ מִילְדָעָר הָאָנְטָ גַּעֲשָׁנְקָט אַ צְוִילִינְגָּ
אַ שְׁחִיתָה מִיטָּ אַ פְּרִילִינְגָּ.

דָּעַר גָּאָרָטָן הָאָט גַּעֲבָלִיטָ, דִּי זָוְן הָאָט גַּעֲלֹיְכָטָן —
אוֹן דָּעַר שְׁוחַת הָאָט גַּעֲשָׁתָן".

בִּיאַלְיִק הָאָט נִישְׁתָּ גַּעֲוֹאָלָטָ פְּרִילָגְגָט מִיטָּ שְׁחִיטָה
פָּאַרְבִּיטָן, אַבְּעָר סְהָאָט נִישְׁתָּ גַּעֲהָאָלָטָן. דִּי גַּעֲשָׁעָנִישָׁן הָאָבָן
דָּעַם דִּיכְטָעַר מִיטָּ צְוָאָגָעָן גַּעֲזָיוֹגָן אַיְן אַרְיִינְגָּעָשְׁלִיְּדָעָרָטָן, אַיְם
אָוּיַּח גַּעֲוֹאָלָט אַיְם מִישְׁמָאָשָׁ פּוֹן בְּלוּט אַיְן אַכְּזָרָותָן.
דוֹ לְוִיפְּסָטָ ? צַוְּ לִיכְטָ אָוֹן לְוִופְּטָ אַנְטְּלִוִּיפְּסָטָ ?
אַנְטְּלִוִּיתָ, אַנְטְּלִוִּיתָ — דָּעַר הִימְלָ לְאָכְטָ אֹוִיס דִּירָ ?

די זון ווועט דיר מיט שפיזן אויסטען דיאויגן,
אַקָּאצְיָעַן מיט פֿרִישָׁע גְּרִינְסְ-אוֹן-וּוִיסְ בְּאַצְוִינְן
וועלְן סְטָן דִּיךְ מִיט רֵיחַ פָּונְ בְּלוּטְ אָונְ בְּלִיטְן,
דיין קָאָפְ מִיט בְּלִיטְעָלְעָךְ אָונְ פְּעַדְעָרְן בְּאַשְׁטְן,
אָונְ שְׂטִיקְלָעְךְ גֶּלְאָזְ פָּונְ מִיטְן גָּאָסְ מִיט טְוִיזְנְטְ גְּלִאנְצְן
וועלְן דִּיר אַנְטְּקָעְגָּן אוֹפְ דיַיְן בְּיַיְן-וְאוֹגְנָדָרְ טְאַנְצְן...
(אין שחיטה שטאדט)

אָונְ די סְטִירְזְתִּידְקָעְ מְאַטְּיוֹן פָּונְ פְּרִילְיָגְן אָונְ שחיטה הַאֲפָן
אַגְּגָעָה-וִיבָּן אָינְ אִים לְעָבָן. די שְׂטְרָאַלְדִּידָעְ נְאַטְּזָרְ בְּאַגְּיִיסְטָעָרְט
אִים אָן אַוְיפָּהָעָר, אַבְּעָרְ די טְרָאָגִישָׁע גַּעַשְׁעָנִישָׁן רְוָפְן אַרְוִיסְ בַּיְ
אִים צָעֵר אָונְ צָאָרָן, אַוְיפָּרְעָגָנוּגָן אָונְ האָס.
אַבְּעָרְ מַעַרְ וַיְ אַטְ דָּעַרְ האָס אָינְ צָאָרָן אִיְ גְּעוּוֹן גְּעוּוֹנְדָט
קָעָגָן דִּי גַּעַשְׁעָנִישָׁן אָונְ קָעָגָן יְעָנוּ, וּוּלְכָעְ האָפָן מִיט דִי גְּעַשְׁעָ-
עָנִישָׁן אַגְּגָעָפִירָט — הָאָטְ בִּיאַלְיָקְ זִין פָּעָס גְּעוּוֹנְדָטְ קָעָגָן די יְידָן
אָונְ קָעָגָן די יְידָן וּוּיְיָזְטָ עַרְ אַרְוִיסְ מַעַרְ צָאָרָן אַיְדָעָרְ צָעָרְ, מַעַרְ
כְּעָסְ אָונְ האָס, וַיְ מִיטְלָאִיד אָונְ מִיטְגָּעָפְלִי. פָּונְ שְׂטָאָלְ אָונְ אַיְיָזְ
קָאָלָטְ, הַאֲרָטְ אָונְ שְׁטוּמָ שְׁמִידְ אָוִיסְ אַהֲרֹןְ פָּאָרְ זִין, דָו מְעַנְטָשְׁ
אָונְ קָוָם !".

בִּיאַלְיָק שְׁמִידָט אַוִיסְ זִין הַאֲרֹן, וָעַן עַרְ קוּקָט זִיךְ צַוְּ צַוְּ
די שְׂוִידְעָרְלָעָכָעְ בִּיאַדָּעָר, עַר פְּלִיטָט זִיךְ בְּלִיבָּן בַּיְ דָעַר הַאֲרָטְ.
קִיְיטְ אָונְ וּוּלְ זִיךְ נִישְׁתָּאָפְלָאָזָן אַיְן טְרוּעָרְ.
אָינְ דָעַר עַרְשָׁטָעְ מִינְגָּוָט אִיְזְ עַרְ דְּרַשְׁלָאָגָן פָּונְ דָאָס גַּעַ.
שְׁעַנְגָּעָ, אַבְּעָרְ בָּאַלְדְּ בָּאַהֲרָשָׁט עַר זִיךְ אָונְ גְּעַמְטָ אָן דָעַם שְׁמָרָאָ.
פָּעָרְשָׁן טָאָן. פָּונְ די שְׂיַדְעָרְוָגָעָן גִּיְיטְ עַר אַיְבָרְ צַוְּ אַוְיפָּרוֹף
גְּעַשְׁרְיָעָן, צַוְּ פְּרָאָטָעָט-וּוּרְטָעָר. דָעַר אָפָן וַיְ די יְידָן הָאָפָן בָּאָ.
שִׁיצְטָ זִיעָרְ כְּבָזְ אָונְ לְעָבָן הָאָטְ גְּעוּוֹרִיקָט אַוְיפְּ בִּיאַלְיָקְן שְׁטָאָרְ.
קָעָרְ, וַיְ די גַּעַשְׁעָנִישָׁן גּוֹפָא. עַס פְּלָאָגְנָטָעָרְ זִיךְ בְּלָאָגְנָטָעָרְ.
שְׂטָרָאָחָ-רִידְ אָונְ קָלְזָותְ, רְחַנְנָותְ אָונְ מִיטְגָּפְלִי מִיטְ האָס אָונְ עַקְלָ.
אָן אַיְגְּנָרְלָעָכָעְ קָוְלָ רְופָט אִים אָונְ בְּאַפְּעָלָטְ צַוְּ זִין פָּונְ שְׂטָאָלְ אָונְ
אַיְיָזְ, קָאָלָטְ, הַאֲרָטְ אָונְ שְׁטוּמָ, אַבְּעָרְ יְעַדְעָס מְאָלְ רִיסְטָ זִיךְ אַרְוִיסְ
פָּונְ דָעַם צִיְּן-קְרִיזְעָנִישָׁ אָונְ שְׁלִיטָן אַקְרָעָצָ אָונְ עַס בְּרָעָכְ-אַוִיסְ
אַטְרָעָרְ. דָאָס הַאֲרֹן פְּלָאָצָטְ פָּונְ שְׁאָגָד אָונְ וּוּיְטָאָקְ, עַר כְּאָפָט

ז' צ'ריך און פֿאָדערט בַּי ז'יך :

„וּאָס זְשָׁע וּוַיִּנְשֹׁא, מַעֲנְתָשׁ ?

צ'ו וּאָס פֿאָרְדְּעָקְסְטוֹ מִיט דַי הַעֲנֵט דִין פְנִים ? —

קריע שטארקער מיט דַי צַיִן אָז פֿלְאַץ פַּאָר וּוַיִּטְאָג ?
ער זעט דָאָס פֿאָלְק אַין שענְדְלָעַכְן, מאכְטַלְאָזְן פֿאָלְן, אָז
מיט אוַיְגֶרְעָגְטַן האָס שְׁפָאַט עַר בֵּין גַּאֲלִיקְן גַּעֲלָעְטָעַר. אָז דַי
אוַיְגֶרְעָגְגַג וּוְאָקְסַט אַלְצַן מַעַר אָזְן מַעַר, אָז גַּאֲרַ פֿלְזְצִינְג טוֹט
ער אַ קָּעָר זְיַן פְנִים צַו דַעַר שְׁכִינָה, וּאָס האָט אִם גַּעַשְׁקַט זְעַן
דָאָס פָּאָק אַין זְיַן שענְדְלָעַכְן פֿאָלְן. ערְגַעַץ-וּוְאָ לְעַבְטַ-אוּרְפַּ דַעַר
געַדְאָק, אָז סְאיַיָּא גְּרִיסְטַע זְיַנְד צַו שְׁטִינְן בַּי אָפְעָנָע קְבָרִים אָז
אָפְעָנָע וּוְאָגְדָן אָזְן שִׁיטָן שְׁטָרָאָף. רַיְיד אָז שְׁפָאַט-וּוְעָרְטָעַר.
אָז נְזָרְגַעַט—צַו גַּאֲטַט, וּאָס האָט גַּעַוְאַלְט בְּלִיבְן גַּעַרְעַט אָזְן דַי
שְׁוִידְעַלְלִיכְעַ גַּעַשְׁעַנְיִישַׁן אָזְן גַּעַשְׁקַט אִים צַו זְיַן זְיַן שְׁלִיחַ אּוּרְפַּ
שׁ עַל טַן,—צַו דַעַט גַּאֲטַט וּוְעַנְדַט עַר זְיַךְ אָזְן אָגְשְׁטָאַט וּוַיְטָעַר
מְאַגְעַן פְאָר אִים, פְאָר זְיַן כְּבוֹד, הוַיְבַט עַר אָז מְאַגְעַן בַּי
אִים, פְאָרָן כְּבוֹד פּוֹנֵם פֿאָלְק. אָזְן בִּיאָלְק וּוְעָרָט-אָן דַעַט פְאָדָעַם,
אוּרְפַּ וּוְעַלְכָן עַס צִיט זְיַךְ זְיַן שְׁטָרָאָף-מְגִילָה, אָזְן עַס לְאָזְן זְיַךְ

הַעֲרָן גַּאֲרַ אַנְדְּעָרַ וּוְעָרְטָעַר :

„אִיךְ בֵּין אַהֲרֹן גַּעַקְוּמָן, טוֹיטַע בִּינְעָר,

בַּי אִיךְ מְחִילָה בְּעַטָּן : זְיַיט מִידְרָ מְוחָל !

זְיַיט מְוחָל אַיְעָר גַּאֲטַט, אִיר אַיְבִיךְ פְּאָרְשָׁעַמְתָעַ,

פְאָר אַיְעָר בִּיטְעָרַן, פְּיַסְטָעָרַן טוֹיט.

אוּ אִיר וּוְעַט קְוּמָן מְאַרְגָּן אַוְנְטָעַר מִינְעָר טִירָן

אוּן אָנְקְלָאָפַן בַּי מִידְרָ אָזְן מְאַגְעַן לְזַיִן ! —

וּוְעַל אִיךְ אִיךְ עַפְעַנְעַן, קְוּמָט, זְעַט אִיךְ הָאָבַּב נִשְׁתָּה !

אַ גַּאֲטַט רְחַמְנוֹת אִיז אּוּרְפַּ אִיךְ, נַאֲרַ אִיךְ הָאָבַּב נִשְׁתָּה !

אַ יְיַרְדַּ בְּנֵין אִיךְ, גַּלְיַיךְ מִיט אִיךְ פְּאָרְאָרְעַמְתָעַ...

אוּן וּוְיַיְיָ אָזְן וּוְיַיְיָ אָזְן וּוְיַיְיָ אָזְן !

אוּן וּוְאָלְקַן אַיְגָעָה-לִיכְט אִיר קָאָפַ וּוְעַלְכָן !

מִין אַלְטַע שְׁכִינָה וּוְיַיְיָ שְׁטִילַ פְּאָר בּוֹשָׁת,

אוּן נַאֲכַט אּוּרְפַּ נַאֲכַט וּוְעַל אִיךְ אַרְקָאָפַ פּוֹן הַימָּלָא

בְּאוּיְיָעָן זִיךְ אּוּרְפַּ אַיְעָרַ קְבָרָה... (אַיְנָה-שְׁטָאַט)

אין בי וועמען איז דער וויאטאק שטארקער אין וואו איז
די בושה גראפע ? ווען א פאלק פאלילירט די בחות, ווערט מאכט.
איז און דערשלאגן, קאן עס ווידער באנייען זיגנע פחות און
אויפלעבן, אבער זיין גאנט, ווען ער בלײיבט א יורד איז קאן זיין
מער נישט, ווי זיגנע איז דער שטייל פאר בושה, וועמענס טראַ
געדייע איז טיפער ?

אויב איז דער פָּעָמָע „אִין שְׁחִיתָה שְׂטָאָטָם“ מישן זיך איז
אויסגעשמדטע שטראָפּ - רייד מיט ציטערדיקן צאָפּ, איז דאס
צוויטע שטראָפּ - ווירק „דָּאָס לְעִצְתָּע וּאָרֶטֶת“ (געשרבן נאָר איז
יידיש) אינגענצען געשפֿון דורך דעם הארטן, ברוגזן שטראָפּער.
דער משודר איז אַרְיָנוֹגָפָּאָלָן אִין נְעֵן פֿוֹן נְבַיאַשְׁעָר שְׂטָרָאָפּערִי.
די שפְּרָאָך אִין פָּאָרָם האָפּן דער גְּרִינְכִּיט צְוָאָר אֲחִיכָּעָר מְדֻרְּהָ,
עס אִין אַפְּאַרְקָעָרְפָּעָטָע אִין אִין וַיְיַע פָּאָרְמָעָן אַיבְּעָרְגָּעְבָּעָנוּ
בִּיבְּלָאָפּוֹכָה. בִּיאָלִיךְ אַלְיַין רַוְּפָטָט אַן בְּ בִּי אִ. ש. אַבְּסְטָרָאָט
אִין האָרָט זְעַנְעָן די וּוּרְטָעָר אִין „דָּאָס לְעִצְתָּע וּאָרֶט“, זַיְקָלִינְ.
גען אָפּ מִיט אַפְּאַרְהִילְכְּטָן אַפְּקָלָאָגָן פֿוֹן אַלְטָע, אַפְּרִיצְיִיקָּע יָאָרָן.
עס דְּגַעַט אָבָּעָר צִיְּטוֹנוֹיִזְמִינְ אַוִּיפּ אִין דָּרְצָאָרָנט דָּעַר צּוֹפִילְ-פָּאָטָע.
טִישְׁעָר טָאָן אַוִּי די גְּרוֹזָאָם-אַגְּגָעְזִיגְעָנוּ פָּאָזָע בְּנוֹגָע צּוֹם לִיְדָגָן.

דִּיקָּן פָּאָלָק

שׁוּעוּר, אַוְמָאָגָעָנוּם וּוּרְקָט אַוִּיפּ אַוְנוֹ דָּאָס שְׁעַלְתָּן :

„נָאָר וּוִיסְט, אִיר אָוְמָנְגְּלִיקְלָעָכְע, וּוִיסְט –

איַךְ הָאָב אַוְאָרֶט, אַ שְׁדַעַךְ עַד וּאָרֶט,

וּוְאָס וּוּט אַיְיךְ הוַיְבָן פֿוֹן דָעַם אָרָט.

וּוְאָס וּוּט דָּאָס לְיִכְתָּב אַיְיךְ מַאֲכָן שְׁוֹאָרָץ

אוֹן וּוּט פָּאַסְמָעָן אַיְיךְ דָּאָס הָאָרָץ

אוֹן וּוּט פָּאַרְגִּיבְּטָן אַיְיךְ דָּאָס בִּינְ

אוֹן בִּיטָעָר מַאֲכָן אַיְיךְ דָּאָס בְּרוּיטָן

דָּאָס לְעַבְנָן וּוּט דָּאָס אַיְיךְ פָּאַרְמָאָסָן

אוֹן וּוּט נִשְׁטָח גַּעֲבָן אַיְיךְ דָעַט טּוּיט...

איַךְ וּוּלְאַוִּיפּ אַיְיךְ מַיִּין גַּאֲלַ אַוְסְגִּיסְטָן

אוֹן וּוּלְאַבְּשִׁפְּיִיעָן אַיְיךְ מַיט בְּלוֹט...“

(דָּאָס לְעִצְתָּע מַזְרִיטָן).

אָט דַי תְּקוֹפָה פָוֵן אַ שְׁעִלְתָּעֶר הָאָט נִישְׁתַּחֲנֵג גַּדוּיעָרֶט
בַּיִּ בִּיאַלְקָן. עַר הָאָט נִשְׁתַּחֲנֵג עַקְאָנוֹט פַּאֲרָבְּלִיבָּן אַיְן דַעַר פָּאָזָע
פָוֵן אַ שְׁטְרָאָפָעֶר אָוָן מִיט אַן אוַיסְגַּעַשְׂמִידָט חָאָרֶץ זִיךְ בָּאָצְעֵן צַו
פָּאַלְקָס-אוֹמְגָןְגִּיקָן. שְׁוֹן אַיְן "לְעַצְּמָן וּאַרְטָט" קְלָאָגֶט עַר זִיךְ:

"אַיְךְ בַּין גַּעַשְׁטָרָאָפָט פָוֵן גַּאְתַּמְּטָמָט
אַיְךְ הָאָב אַ הָאָרֶץ, וּאַסְטָרְקָעַט פָּאַרְבָּעַט
וּאַסְטָרְטָשְׁעַט זִיךְ פָוֵן פְּרַעְמָדָן שְׁמָאָרֶץ
אָוָן וּוּרְעַט פַּאֲרָבְּרָעַט פָוֵן יְעַדְנוֹס גַּהְיָנוֹם."
דָאָס לְעַצְּטָע וּוּאַרְטָט בַּיִּ בִּיאַלְקָן בַּאֲקָומָט דַעַר
טְרִיסְטָעֶר, מִיטְפְּלִינְדִּיקָעֶר, וּאַס בְּלָוְטִיקָט פָּאַרְבָּעַט צְרוֹתָה:
"גְּלִיכְלָעַךְ אַיְזָעַר אָוָן גַּעַבְעַנְטָשׁ זַאְלָעַדְעָר וּוּרְעָן,
וּאַס וּטָטָט פַּאֲרָאִיבָּקָן אַיְעָדָעָט טְרָעָן
הַיְּלִיקָע, צְוִוִּיטְוִינְדִּיקָע-אַרְקָעָט טְרָעָן".

(גְּדוֹסֶט זִיךְ מִיר וּוּינְגָן).

אוּיךְ אַיְן דַי צָעָר- אָוָן צָאָרָן-לִידָעָר אַיְן בִּיאַלְקָן גַּעַבְלִיבָּן
אַ פְּרָאַבְּלָעַמְּעָן-דִּיכְטָעֶר. אוּיךְ אַיְן דַי לִידָעָר אַיְן דַעַר עַיְקָר גַּעַבְלִיבָּן
דָאָס וּוּרְקָלְעָכָע, רְעַאַלְעָ, נָאָר דָאָס פְּרָאַבְּלָעָם, דַעַר גַּעַדְאָנָק. "אַיְן
שְׁחִיתָה שְׁטָאָטָט" הַוִּיבְטָה בִּיאַלְקָן אַנְ פָוֵן דַי שְׁוַיְדָעַלְעָכָע בִּילְדָעָר
אָוָן, דְוָכְט-זִיךְ, וּוּלְעַדְעָצְיָין פָוֵן דָעָם, וּאַס סְאָיוּן גַּעַטְוֹן גַּעַוְאָרָן,
אָבָעָר בַּאֲלָדְפָּאַלְקָן-אָפְ דַי רְעַאַלְעָ שְׁטָרְיכָן. דַי וּוּיְטָעַרְדִּיקָע בִּילְדָעָר
זַעְנָעָן שְׁוֹן נִשְׁתַּחְתָּרָתָה שְׁטָרְיכָן. דַי אַיְינְגִּיצְקָע בָּאַזְוְגָעָרָע שְׁטָרְיכָן
צְעַפְּלִיסְן זִיךְ, אָוָן עַס קוּמָט דָאָס אַלְגָעָמִיְינָע, פָּאַרְאַלְגָעָמִיְוָטָע
בִּילְדָ. נִשְׁתַּחְתָּרָת בַּיִּלְדָעָר, נָאָר אַיְן בִּילְדָ, נִשְׁתַּחְתָּרָת גַּעַשׁ עַ-
גַּעַשׁ, נָאָר אַיְן גַּעַשְׁעַנְיָש. דָאָס פָּעַרְזָעַלְעָכָע טְרָעָט אָפְ, אָוָן
עַס פָּאַרְנָעָמָט דָעָם אַרְטָט דָאָס כַּלְלָעַשׁ עַ. בִּיאַלְקָן אַיְזָעַדְעָר
דַעַר עַכְטָעָר נָצִיאָנָאַלְעָר מְשֻׁוְרָר, וּאַס לְעַבְטָט דַעַר עַיְקָר מִיט
בָּאַצְיָאַנְאָלָע, גִּיסְטִיקָע פְּרָאַבְּלָעָם-וּוּלְלָן. דָאָס גַּעַשְׁעַנְיָה גַּיִת שְׁטָעָנוֹ-
דִּיק דָוָרָק בַּיִּ אִים דָוָרָק דַעַר נָצִיאָנָאַלְעָר פְּרִוְזָמָע, אָוָן בַּרְגָּנָגָט
אָרוֹף אַוִּיפָּן וּוּאַגְּשָׁאָלָל פָוֵן גַּעַדְאָנָק-גַּעַפְּלִיל דָאָס פְּרָאַבְּלָעָם פָוֵן נָצִיאָ-
אַלְעָר עַקְזִיסְטָעָן. אַלְעָר שְׁפִיגָּלָט זִיךְ אָוָן שְׁטָרָאָלָט אָפְ אַיְנָם גַּאַ-
צִיאָנָאָלָן שְׁפִיגָּלָ פָוֵן מְשֻׁוְרָס הָאָרֶץ. נִשְׁתַּחְתָּרָת גַּעַשְׁעַנְיָה אָיְנָ-
זַיְעָרָעָ רְעַאַלְיסְטִישָׁע אָוָן פְּסִיכָּאַלְאָגִישָׁע מְאַמְּעָנָטָן, אַיְיךְ

וישט דער סאציאלאָר און סאציאלאָגנישער עלעמענטן זיעערער טראַט
אָרוּיס אִין דֵי לִידָר. עַס פָּאָרְנוּמֶט בִּיאַלִיקָן דָּאַס נאציאָנָאָלָע, פַּוַּן
דער נאציאָנָאָלָע הוֹיךְ גַּיְעַן אָפַּה דֵי שִׁילְדָּעָרְוָנְגָּעָן - אַיְנָדוּרָקָן אִוּן
צַוְּ אִים קָרְעַן זַיְדָּךְ אָוֹן.

אָבָּער דער נאציאָנָאָלָע עַלעמענטן אִין דֵי אַיְצָטִיקָע שִׂוְּרִים
אִין שָׁוִּין אֲנָדָעָרְשָׁן פַּוַּן דָּעַם, וְאָס אִין גַּעוּוֹן אִין דֵי שִׁירִים פַּוַּן דֵי
עַרְשְׁטוּ יָאָרָן. דָּאָרָט אִין גַּעוּוֹן צְוֹפִיל פּוּבְּלִיכִיטִּיק, דָּאָרָט וְעַנְעַן גַּעוּוֹן
קְלִיְּנוּלָּעָךְ-סְקֻעְפְּטִישָׁע מְאַתְּיוֹן אִין נָאָרְיוֹ-שָׁוֹאָכָּעָר בְּעַנְקָן נָאָרְ צִיּוֹן.
אִין דֵי אַיְצָטִיקָע שִׁירִים פְּילְטְזִיךְ שָׁוִּין דער שְׁטָאָרָקָעָר גַּיְסָט פַּוַּן אָ
גַּרְוִיסָן אִין שְׁטָאָלָצָן «אִיךְ».

דער «אִיךְ אָבָּער אִין דער נאציאָנָאָלָע «אִיךְ». שְׁטָאָרָקָעָר
אִין שָׁאָרְפָּעָר רְעַאָגִירָט בֵּי בִּיאַלִיקָן דער נאציאָנָאָלָע וְעַלְבָּסְטָן-
בָּאוֹאוֹסְטוֹזָיִן אִין נאציאָנָאָלָע גָּאוֹה, אַיְדָעָר דער פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר
גַּעֲפִיל.

דֵי צְוַיִּי עַלעמענטן-פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר אִין נאציאָנָאָלָע-גַּאנְץ
אָפַּט זַעַנְעַן זַיְדָּךְ אִין צַוְּ גָּאָר בָּאָזְנָדָעָר וְעַגְּן פִּירְן זַיְדָּךְ.
דָּאַס פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר אִין שְׁטָעָנְדָּרְקָן גַּעֲבָונְדָּן מִיטָּ פְּסִיכִישָׁ-לִירִישָׁ, מִיטָּ
סְׁגְּבִּיעְקְּטִינוֹ-אַיְנְדִּיוֹדִיזְּמִיטִישָׁ גַּעֲפִילְן, אִין דָּאַס נאציאָנָאָלָע אִין
אַבְּסְטְּרָאָקְטָן, אַבְּיַעְקְטָיוֹן. וּוּ בֵי יְעַדָּעָר גַּרְוִיסָטָר פּוּרְזָעָן, עַכְקִימָן,
אַיְבָּרָהָוִיפָּט פַּוַּן גַּעֲדָרִיקְטָעָ פְּעַלְקָעָר, הָאָבָּן אַיְיךְ בֵּי בִּיאַלִיקָן גַּעַ-
קְעַמְפָּט דֵי צְוַיִּי כְּחוֹתָה: דָּאַס רַיְן פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר-דָּאַס סְׁגְּבִּיעְקְּטִינוֹעָן,
אַינְטִימָעָן, אִין דָּאַס נאציאָנָאָלָע-דָּאַס סִינְטָעִיטִישָׁ-גַּעֲדָנְקָלָעָכָעָר. גַּעַ-
זִיגְטָהָאָט בֵּי בִּיאַלִיקָן דָּאַס נאציאָנָאָלָע. דָּעָר עַיְקָר אִין בֵּי אִים
דָּאַס פָּרָאָבָלָעָם פַּוַּן דֵי גַּעֲשָׁעָנְיִישָׁעָן, דָּעָר סִינְטָעִיטִישָׁעָר סָךְ-
הַפְּלָאָן פּוּעָלָה - יָצָא פַּוַּן נאציאָנָאָלָע שְׁטָאָנְדָפְּקוּט. וְיִי גַּעֲשָׁעָנְיִישָׁ
וּוּעָרְט גַּעֲגָבָן נִשְׁתָּחָרְפָּה פַּוַּן אַיְנוּוֹיִינִיקָן, אִין דֵי פְּסִיכִישָׁ מְאַמְּנוּנָן,
נָאָר אִין דֵי אַוִּיסְטָרָע אִין אַיְבָּרָהָשָׁנְדִיקָעָ פָּאָרָמָעָן אִין טְעַנְדָּעָנָן.
אָבָּער סְׁוּפָּה - כֶּלֶב - סְׁוּפָּה אִין דָּאַס נאציאָנָאָלָע אַזְוִי. גַּעֲנִיפָּט אִין
גַּעֲבָונְדָּן מִיטָּ דָּאַס פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר, אָזְסָאָיָן שְׁוּוּרָאָרָפְּטִילְן אַיְינָס
פַּוַּן דָּאַס צְוִיִּיטָעָ. דָּעָר מָעָר עַמְפִּינְדָּלָעָכָעָר בֵּי בִּיאַלִיקָן אִין דָּעָר
נאציאָנָאָלָע «אִיךְ», אָבָּער אִין דֵי שְׁפָעְטָעָרְדִּיקָעָ יָאָרָן בְּלִיְבָט
דָּעָר פּוּרְזָעָנְלָעָכָעָר «אִיךְ» אַוִּיךְ גַּלְיִיכְיְּלִיטִיק, בְּכָלְלָה, קָאָן שָׁוִּין

דער איצטיקער דיכטער גישט זיין אינגעאנץ אבטראקט, דײַין-פֿיַּה
 לאָזָאָפִיש געשטימט. די צייטן פון הוילע אַבְּסְטְּרָאַקְּצִיעַ זענען שווין
 אין פֿאָזְוַע, ווי אַין וויסנשאָפֶט, לאָנגַ פֿאָרִיבַּעַר. אַוְן בַּיַּיְאַלְּיקַן,
 בַּיַּיְאַלְּיקַן דער פֿערזענְלִיכְעַר, “אַירַ” שְׁפִּיוֹת שְׁטָעַנְדִּיךְ דעם נַאֲ
 צִיאַנְאַלְּן, פֿלְעַכְּטַן זִיךְ צְנוּיֵית אַפְּטַמְּלֵא אַטְּ די צְוַיִּי “אַירַ”, אַוְן
 צִיטְנוֹוִיַּן אַיְזַע שְׁוֹעֵר צַוְּדָרְגַּיַּן, ווֹאוּ עַנְדִּיקְט זִיךְ אַיְנְעַר, אַוְן
 ווֹאוּ הַיְּבַט זִיךְ אַן דער צְוַיְּטַעַר. אַיְזַע דַּעַן אַיְנְצִיקְן פון זַיִּיגַט
 די קְרָאַפְּט פּוֹנְם אַנְדְּעַרְן, ווֹאָס פֿאָרְשְׁטָאַרְקַט אַוְן פֿאָרְגָּאנְצַט אַיִּם.
 די פֿעַרְזַעְלִיכְעַד גּוֹטְמוֹתִיקִיט אַיְזַע גּוֹשְׁמָאַקְפּוֹלַע קְרָאַפְּט
 טְרִיפְּן אַרְיַין גְּבוּרָה אַיְזַע בְּאַגִּיסְטְּרָוְנוֹג אַיְזַע לִידְעַר פון די
 בְּאַצְּיַאְבָּאָל עַחֲרוּבָּנוֹת, די בְּאַצְּיַאְבָּאָל עַקְלָעַפְּ פֿאָרְטִיפְּן
 אַוְן פֿאָרְשְׁאַרְפְּן זִיךְ אַיְזַע אַיְזַע וּוֹן גִּיסְט.

אַיְזַע מְעַרְקוֹוִידִיק אַיְזַע גּוֹעוֹן דער פֿלְאַגְּטַעַר פון אַוְיַּה
 סַעַר לְעַכְעַד אַיְנְדְּרִיקַן מִיטַּן אַיְבַּעַר לְעַכְעַד גִּיסְטִיקַן צַוְּ
 שְׁטָאנְגַּד: דער צַעַר-אַיְזַען הַאַט גּוֹבְּרַאַכְּן זִיךְ אַיְזַע
 קִיטִּים. אַיְזַע קְעַשְׁעַנְעַוּוֹ, “וּוֹאוּ פֿיְיַעַר, האַק אַיְזַע אַיְזַע הַאַבְּן אַיְפַּךְ דער
 וּוֹילְדְּעַר חַתְּנוֹנָה אַוְיַיְלְדַן טַאנְצַע גּוֹשְׁפִּילְטַן”, דָּאַרטַּ, ווֹאוּ דער
 טְוִיטַּ-שְׁרוּעַק הַאַט גּוֹפְּאַכְעַט מִיטְ קְאַלְעַט, שְׂוֹאַרְצַע פֿלְיַיגַל, אַיְזַע וּאַרְ
 גְּנְדִּיק זִיךְ מִיטְ טְרָעַרְן אַיְזַע צִיְּן - קְרִיצְעַנְישַׁ, הַאַט עַר אַגְּנָעַשְׁרִיבַּן
 זִיךְ “עַל-הַשְּׁחִיתָה” (איַרְתְּסִינְ), אַיְזַע דַעַם וּוֹלְבַן קְעַשְׁעַנְעַוּוֹ, אַיְזַע אַ
 חַוְדֵש אַרְוָם (אַיְזַע סִינְ), שְׁרִיבַט עַר זִיךְ לִיד “עַם שְׁמַשְׁ”, שְׁפַעְטַעַר
 (תְּמוּזַת תְּרִסְבַּג — תְּשִׁירַתְרִסְבַּג) פֿאָרְגַּעַטַּעַר זִיךְ מִיטְ “מְשָׁא נְמִירַובַּ”,
 דְּעַרְגַּאְךְ מִיטְן יְדִישַׁן “אַיְזַע שְׁחִיתָה שְׁטָאַטַּ” — אַיְזַע בַּאַלְדַּה הַיְּבַט עַר
 וּוֹידְעַר אַן שְׁטוּרִיקַן מִיטְ שְׁטָרָאַלְן-שְׁפִיְזַן דַעַם פֿרָאַכְטְּפּוֹלְזְוַיְיקַן גּוֹעוֹעַב
 פון גּוֹעַנְצְּנִידְקַע נְאַטְזַר-שְׁילְדְעַרְנוֹגָעַן, אַיְזַע אַפְּאַרְחַדְשִׁים אַרְוָם נַאֲךְ
 “מְשָׁא נְמִירַבַּ” (טְבַת תְּרִסְבַּג) שְׁאַפְּט עַר זִיכְעַזְוַיְיקְסְטַע לִידְעַר, די
 “מְשִׁירֵי הַחֹרֶף”:

“פֿרִיהִיק קְעַלְטַן, אַ קְרָאַ פון רַאְבַּן
 הַאַבְּן מִיר צְעַשְׁטַעַרְטַמְּתַ מִין שְׁלַאְפַּת,
 אַיְזַע אַיךְ וּוֹיסְטַ נִישְׁטַ, ווֹאָס אַיְזַע פֿלְוַצְלַזְגַּן
 אַיְפַּךְ מִיר אַיְזַע יְמַ-טּוֹב פֿרִידַ אַרְאָפַּ,
 אַיְזַע אַיךְ וּוֹיסְטַ נִישְׁטַ, ווֹעַר טְפַאָרְגַּעַסְן

ריינעם גליק אין הארץ בי מיר,
ווארום האט מיין אַרְעָם צימער
הן באָקּוּמָן אָן אַשְׁיְעוֹר"...

ביאליק שטיינט אלץ וויטער און קומט צום סאמען איידלסטן
און טיערטן צירונג פון זיין לִידֶעֶר-אַוְצֶר, ער קומט צו „הברכה“
(אשר תרס"ה). די פריערדיקע נאָטוֹר - בִּילְדֶּעֶר וועגען אויפֿרעהָגָנָס-
איינדרוקן פון דער נאָטוֹר, זיין רעגן - אויף דעם דיכטער האָרֶץ אָן
רוּבָּן אַים צו צקתווע טאָטָן. „הברכה“ אָין אַשְׁטֵלֶר אַפְּקַטְזָגָן,
דער סיבטען פון דער וועלט, וואָס האָט זיך געשאָפָּן אַינְטָה האָרֶץ
פֿונְטָם דיכטער. ווי אַשְׁטִילְעַס אַזְוַעַלְקָעַ, וואָס בִּיאָלִיק דַּרְצִילְט
וועגן אַיר, אָז געבענט מיט לִיכְתָּאָן גַּוְוִינְטָמִיט שָׁאָטָן, לְעַבְטָן
זַי צוישָׁן שְׂטִילְקִיָּט אָן שְׁטוּרָם אָן טְרוּמָט אַטְרוּם פִּין אָן אַי-
בערגעקיינטער וועלט, אַזְוִי לְעַבְטָן דָּא אָן דער וואָנדערבאָרער
פָּאָעָמָע בִּיאָלִיק נְשָׁמָה. פרײַמְאָרגָן ווערט זַי פָּאָרְחַלְשָׁט אַינְטָה שְׁוִיס
פִּין אַיר באַשְׁצָעָר, דעם וואָלְדָּא, אָן אָינְטָה אַוְונָט באַהֲלָט זַי זַי
אָין זַיְן שָׁאָטָן אָן מִיט אַבְּזָונְדָּרָר שְׂטִילְקִיָּט אַיז זַי אַיג-
געַשְׁטִילְט.

דער דיכטער האָט זיך אַפְּגַּרְזָקְט פִּין אַיְגָעָנָם שְׁטוּרָם אָן
איַגְעָנוּם, רָוף אָן זיך פָּאָרוּקְט אָין דער שְׂטִילְעַס פִּין אַיְגָעָנָם
הָרֶץ. אָין „הברכה“ האָט בִּיאָלִיק אַבְּגַעַבְעָבָן דעם זַי - גַּעַוְונָט
דער וואָנדערבאָרער וועלט, וואָס האָט אָין אַים פִּין דער פרִיסְטָעָר
קִינְדָּהִיט אָן גַּעַלְעַבְטָן.
„הברכה“ פָּאָרְעַנְדִּיקְט די שְׁטוּרְמִישָׁע תָּקוֹפָה אַינְטָה לְעַפְנָן פֿוּנָם
דיכטער.

VII

וּן דָּאָן-אָן הוּבָּן זַיְן אָן בְּיַעַמְדָּן אָין בִּיאָלִיקְס
דִּיכְטוֹנָגָן, נִיעַץ יְטַעַרְדִּיקְעַט טָעָנָעָר. עַרְגִּיז-וּאָאָל, אָין
טִיפְּעָנִישׁ פֿוּנָם דִּיכְטָעָרָס הָרֶץ, האָט עַפְעָס גַּעַ-
פְּלָאָצָט, עַס האָט זַיְך דער ווּידְעָרְקוֹל אַבְּגַעַ-
גַּעַבְּן אַין די גַּעַפְּלִין-גַּעַדְאָקָן, אַוּידְעָרְקוֹל, וואָס
קֻומְטָן אַיְגָעָנָר שְׁוֹאָכְקִיָּט אָן אַוְיךָ פִּין דער אַיְגָעָנָר הָרֶץ
עַשְׂרוֹת. עַס קֻומְעָן אַיְגָעָנָר בָּאַהֲלָטְעָנָע, פָּאָרְשְׁטִיקְטָעָט טָעָנָע, זַי בְּרַעְנָגָע

א גראום. אן אַפְּקָלָאנְג פֿוֹן אָן אִינְגָּרְלָעֶבֶע וּוּלְט, וֹאָס לְעֵבֶט בַּיִם דִּיכְטָעֶר. בִּיאַלִּיךְ קִימְטְ-צַוְּ זַוְּ דַּי מַאֲטִיוֹן אָוֹן קָעֶרֶת זַיךְ אָפְּ פֿוֹן זַיְּ. עַר פִּילְט דַּאָס וַיְיעַס, וֹאָס הָאָט זַיךְ דַּעֲרוּוּקָט אַיְן אִים אָוֹן פָּאַרְנוּמָעַן זַיְּן הָאָרֶץ אַיְן נְשָׁמָה, אַבְּעַר עַר שְׂרוּקָט זַיךְ נַאֲךְ אַלְיַיְן פָּאָר. זַיךְ, פָּאָר דַּעְר אִינְגָּרְלָעֶבֶע שְׁטִימָוָנָה, וֹאָס וַעֲרַת אַלְיַץ רַיְּ. עַר אַיְן אִים אָוֹן וֹאָס פָּאַרְכָּאָפְּט אִים אַלְיַץ מַעַר.

בִּיאַלִּיךְ דַּעֲרְגָּרִיכְט צָוְם מַאֲמָעָנָט, וּוֹעֵן אַוְעַקְבִּיְעַדְיקְעַ
יַאֲרַן הוּוִיבַּן אָן מִיט אַמְּאָל מִיט אַט טְוַיְעַר - קָלָאנְג אַפְּקָלָאנְג
דַּעֲרוּוּקָן טִיפְּעַ, בְּעַנְקְנִידְיקְעַ גַּעֲמְפִּין-עַרְגְּרָעְנָגָעָן נַאֲךְ פָּאַגְּאַנְגָּעָן
טַעַג, אָוֹן צְוֹזָאמָעַן מִיט דַּעַם טְרִיפְּזַן זַיְּ אַרְיַין דְּרִיכְנִידְיקְעַ אָוּמְצַזְּ
פְּרִידְנְהִיְיט אָוֹן הָאַפְּגָנוֹגְלָאָזְעַג-גַּעֲפִּילְן אַוְיַּחַד גְּרִיסְעַ טָאַטָּס אָוֹן גְּרוּיְ
סַע וּלְיַנְסָה, וּוּלְכָעַ זַעַנְעַן פָּאַרְבְּלִיבַּן נִישְׁתַּדְעַרְפִּילְטָע. אַיְן יַעֲנַעַר
צִיְּיט (אַיְן יַאֲרַת מִיסְ"ח), הָאָט עַר אַגְּנָעָרְבִּין, "וְאַם יִשְׁאָל הַמְּלָאָךְ",
"מְגַלְתְּ הַאָשָׁ", "הַכְּנִיסִּי תְּחַת כְּנֶפֶךְ", וּוֹאָז עַס הַעֲרָן זַיךְ דַּי אַפְּקָלָאנְג
גַּעַן פֿוֹן אַט דַּעְר שְׁטִימָוָנָה.

אָוֹן וַיְיַזְרְעַתָּם אָזְוִי אוּירַד דָּא גִּיט בִּיאַלִּיךְ נַאֲךְ דַּעַם וּוּיְתַן
אַפְּקָלָאנְג, אָוֹן נִישְׁתַּדְעַר אַוְמִיטְלְבָאָרָע גַּעֲפִּילְן, וַיְיַזְרְעַתָּם
עַרְדִּיקְעַ לְיַדְעַר, אַזְוִי אוּירַד דָּא אַיְן בִּיאַלִּיךְ נִישְׁתַּדְעַר פְּסִיכְאָאָזְ
גִּישְׁעַד לְיַרְקָעַ. עַר רַעַדְתַּדְעַר נִשְׁתַּדְעַר וּוּגַּעַן זַיְּנָע אַינְגָּרְלָעֶבֶע אַיְבָּעַר-
לְעַבְוּנְגָעַן, וַיְיַזְרְעַר אָזְוִי צִיְּעַן זַיךְ פֿוֹן אַיְגָעָנָם הָאָרֶץ. אוּירַד
דָּא גִּיט בִּיאַלִּיךְ דַּעַם אַפְּקָלָאנְג, דַּעַם סִינְעַטִּישׁ-אַפְּסְטְּרַזְקָטָן סֻקְ-הַכְּפָלָ
פֿוֹן דַּאָס גַּעַשְׁעַעַן.

דַּי שְׁטִימָוָנָהן זַעַנְעַן אִינְטִימָע, שְׁטַיל - בָּאַהָאַלְטָעַנְעַן, זַיְּ זַעַ-
גַּעַן נַאֲךְ נִשְׁתַּדְעַר אַגְּגָעְקָלִיְידַט אַיְן גַּאנְצַע פָּאַרְעַנְדִּיקְטָע פָּאַרְמָעָן אָוֹן
בִּישְׁת אַגְּגָעְצָוָגָן אַיְף אַיְן שְׁנוֹר. אַיְינְצִיקְוּוֹיַן, אַיְינְצִיקְוּוֹיַן וּוּעָרָן
זַיְּ גַּעַבְוִירַן אַיְן דַּי פָּאַרְבָּאָרְגָּנְסְטָע וּוּנְקָלְעַרְפַּעַן זַיְּנָע דִּיכְטָעָרָס נְשָׁמָה,
אוֹן פֿוֹן צִיְּיט-צִיְּיט לְאָזְט זַיךְ העָרָן אַזְוּטְעַר, דַּעְרוּוּיְטָעַטְרָעַר
גְּרוֹס. דַּעְר הַוִּיפְּט-מַאֲטִיוֹן, וֹאָס גִּיט-דוֹרָךְ אַיְן דַּי נִיְיעַ. יַדְעַר אַיְן
אַשְׁיַּלְעַד הָאָרֶץ - בְּעַנְקָשָׁאָפְּט, גַּעַמְישַׁט מִט גַּעַדְרִיקְטַן גַּעַמְתַן אָוֹן
אַוְמְבָאָהָאָלְפָעַנְעַר פָּאַרְצְוּיְפָלָגָג אַוְיַּחַד עַפְּעַס-וֹאָס אַגְּגָעָוֹאָרְעָנָם,
וֹאָס וּוּט זַיךְ שְׁוִין קִינְמָאָל נִשְׁת אַוְמָקָעָרָן. זַיְּן הָאָרֶץ אַיְן נְשָׁמָה
זַעַנְעַן אַרְיִיגְגָּעָטָן אַיְן פָּאַרְגָּעַבְלְטָעַר פָּאַרְגָּאַגְּגָעָהָיִיט אָוֹן פֿוֹן דַּאָס

ציען זיך שטייל-בענקנדע און הארכ'-ירנדע שטימונגגען. ער הויפט-
אן אונטערפירן א סך-הכל צום איגענען לעבן און שאצט-אָפ זיין
ארט און ווערט אין וועלט. די טרויער-ביבלדער הויבן זיך און מיט
אוומעט און בענקשאפט און זוי גיינ-אויס שטיל, שטיל פמעט און
ווערטער. כאראקטעריטיש איז דאס העבריש ליד „אם ישאל
המאך“, וואס מיר גיבן דא אין און איגענער ווערטעלכער אי-
ברוזעציגונג

„אייב א מלאך וועט דייך פרעגן, מיין קינד,

וואו איז דיין נשמה?

גי אין דער וועלט אריין און זיך זוי, מיין מלאך!

פאראן אין דער וועלט א דאך אָריך אַריך,

אַרומגעינגלאט מיט אַוְאלֶד-מווער,

און בײַם דאָריך — אַהימל אַ בלוייער,

אַהימל אַן גראונצען.

אויפֿן בלוייען הימל איז אַ גִּיחִיד אַן מיטן:

און אַיִּין-אוֹן-איינציך וואַלְקַנְדֵּל, אַ ווַיִּס אַן קְלִינְס.

אי אַזְמַעַדְיקָן בִּיטָּאָג האָט זיך דָּאָרט, אויפֿן דָּאָרט,

איינער אלַּיִּין אַ פָּאָרְלָאָזֶט קִינְד גַּשְׁפִּילְט,

אַ קְלִינְס, אַיִּד ס אַן פָּאָרְלָוּמְטָס.

דאָט קִינְד בֵּין אַיך גַּעוּן, מיין מלאך.

איינמאָל אַיז די גָּאנְצָע וועלט פָּאָרְחָלְשָׁט

און אַנְשָׁוִיגָן גַּעוּאָרָן.

דעט קִינְדס אַיְגָן האָפָן זיך צום הימל גַּעֲצִיגָן,

און זוי האָפָן אַים, דעם אַיִּנְצִיך, קְלָאָר אַן רַיִּין

וְאַלְקַנְדֵּל דָּעָרְזָעָן.

און זיין נשמה האָט גַּעֲצָאָפְּלַט אַין אוַיסְגַּעַגָּן,

וּי עס צָאָפְּלַט אַון גִּיט אַוִיס אַ טִּיבָּעָלָע אַין אַיד שְׂטִיגָּס —

ווען עס האָט אַים, דעם וואַלְקַנְדֵּל, דָּעָרְזָעָן ...

— אַיִּוֹ טָאָקָע די נשמה אוַיסְגַּעַגָּן? —

פאראן, מיין מלאך, אויך אַ זוֹן אוַיף דער וועלט.

אַ גָּאָדָן-שְׂטוּרָאָל אַ רְחַמּוֹתְדִּיקָעָר האָט מיין נשמה גַּעֲרָעָטָע.

און ווי אַ ווַיִּסְעָבָּאָפְּלַקְעָה האָט אוַיף פְּלִיגָּל פַּיְן שִׁין

מיין נשמה פיל צייט אַרומגעשׁוועבט ;
איינטמאָל, אין אַ פרײַ-טֶאָרגָן, אין זי אויף אַ גָּאַלְדָּן,
שטרײַל גָּרִיטָן

און אַ טוֹיַּ-פֿערְלַ צוֹוִישָׁן גָּדוֹזָן זִיךְ וּוֹכֵן גָּלְאָזָות :
אַ רְיִנְעַ אַוְן אַוְשָׁוְלְדִּיקָעַ טְרָעָרַ האָט דָּאַן אוּפְּ
מיין באָק גַּעַצְיְּמָרְטַ

אַ טְּרִיסְטַּ האָט גַּעַטְוָן דָּעַר שְׂטְּרָאַל,
און מיין נשמה האָט זִיךְ אַרְאַפְּגַּעַלְיִיטַשְׁ
און איין טְרָעָר אוּרִין ...
— אַיְזַן דְּעַרְטְּרִינְקָן גַּעַוְאָרָן, די נשמה ?

ניין,
אויף בלעטל פון הייליקער גمرا איז זי אַרְאַפְּגַּעַלְיָן .
אַ גمرا פון פָּאַרְמָעַט האָט מיין זִידַע גַּעַהָאַט,
און אַלְט = פָּאַרְגַּעַלְבָּטָע .

הָאָרַ פָּוָן זִין וּוַיְסָעַר בָּאַרְדַּ,
פְּסָוְלָעַ צִיצִיתַ פָּוָן זִין טְלִיכָּתָן וּזְנוּעָן דָּאַרְטַ גַּעַלְעָן .
און סִימְנִיםַ פָּוָן חַלְבָּ אַוְן וּאַסְּקָסְעָן דָּאַרְטַ גַּעַוְעָן .
און דָּעַר גִּמְרָאַ, צוֹוִישָׁן טְוִיטָעַ אַוְתִּיחָות
הָאָטַ מיין נשמה איינע אַלְיַין גַּעַצְאָפְּלָטָן ...
— אַיְזַן זִיךְ דָּאַרְטַ פָּאַרְשִׁיטִיקָט גַּעַוְאָרָן ?

ניין, מיין מלְאָךְ,
געַצְאָפְּלָטַ האָט זִיךְ אַוְן גַּעַזְוְגָּעָן .
צוֹוִישָׁן די טְוִיטָעַ אַוְתִּיחָותַ האָבָן מִינְעָן דָּאָס
לְעָפָן לִיב בְּאַקְוּמָעַן
אין דָּעַם סְפִּירִים = אַלְמָעַרְ פָּוָן מיין וַיְדָן האָבָן אַיְבִּיךְ .
טוּטָעַ גַּעַצְאָפְּלָט .

און פָּאַרְשִׁידָן זִינְעָן די שִׁירִים גַּעַוְעָן :
איַבְּעָר אַ קְלִיְּנָעַם, קְלִאָרָן וּוְאַלְקָן
איַבְּעָר אַ גָּאַלְדָּן-שְׁטוֹרָאַל אַוְן שְׁיַוְונְדִּיקָעַ טְרָעָר
איַבְּעָר פְּסָוְלָעַ צִיצִית אַוְן וּאַסְּקָסְטָרָאַפְּן , —
נָאָר אַיְיַין לִידְ נִישְׁטַ גַּעַוְאָסְטַ האָבָן זִיךְ —
די לִידְ פָּוָן יְוָגָנָט אַוְן לִיבָּעַ .

האָט זי זיך געריסן, די נשמה מײַגע, צו אַנטְרִיבָעַן,
 אָון קִין טְרִיבֶּסֶת נִישְׁטָן גַּעֲפִינְעָן.
 האָט זי בֵּין צוֹם אוַיסְגִּין גַּעֲלָשָׁת
 אָון שּׁוּעָר אַיְן אַיר גַּעוֹעָן בֵּין צוֹם טוּיט.
 אַיְנְמָאָל בֵּין אַיךְ אַיְן מִין אַלְטָעָר גַּמְרָא גַּעוֹאוּיר גַּעוֹאוּאָרָן,
 אָון מִין נְשָׁמָה אַיְן פּוֹן דָּאָרָט אַוּזְקַעְפְּלִיגְּן... — —
 אָון אַיבָּעָר נָאָר דָּעָר וּוּעָלָט שּׁוּעָבָט זַי אָרוּם,
 גִּיט אָום אָון פְּלָאנְדוּשָׁעַט אָון קִין טְרִיבֶּסֶת גַּעֲפִינְט נִיטָּה;
 אָון אַיְן דִּי פְּרוּמָע גַּעֲכָט פּוֹן אַנְהָיָבָּה חֻודְשָׁ,
 וּוּעָן דִּי וּוּעָלָט אַיְן אַוִּיכָּה פְּגִימָה פּוֹן לְכָנָה מַתְפְּלָאָה,
 קְלָאָפָּט זַי אָון וּוּינְטָן
 אָון בָּעַט שְׂטִילְעָרְהָיִיט אַוִּיכָּה לְיַיְבָּע... .

(וְאָמָּה יְשָׁאָה הַמֶּלֶךְ)

בִּיאָלִיק וּוֹילְּ שאָפָּן פָּאָר זַיְן, פָּאָר זַיְן בעַקְעַנְדִּיקָּעָר נְשָׁמָה
 לְיַיְבָּע. עָר וּוֹילְּ זַיְן פְּאַרְפְּלָאָגְּנוּטָרָן אַיְן אַירָע וּצְעָן אַבָּעָר זַיְן
 אַמְתָּעָר מְמַשְׁוֹתְדִּיקָּעָר לְיַיְבָּע קִימָט עָר נְשָׁמָה. שְׂטִילְעָרְהָיִיט האָט
 גַּעֲלָאָפָּט זַיְן נְשָׁמָה אַיְם טְוִיעָר פּוֹן לְיַיְבָּע, אָון דִּי לְיַיְבָּע נְשָׁמָה
 אַרְוִיסְגָּעָרְפָּן. נְשָׁמָה דִּי פְּרוּי אַיְזָעְקָומָעָן אָון נְשָׁמָה דִּי אַיבָּעָר,
 לְעַפְוָגְעָן-אַיְינְדָּרִיקָן פּוֹן דָּעָר פְּרוּיְעָן-לְיַיְבָּע. בִּיאָלִיק האָט דָּאָן אָן
 גַּעֲשִׁרְבָּן עַטְלָעָכָע לְיַיְבָּע-לְיַיְדָעָר, אַבָּעָר דִּי לְיַיְבָּע אַלְיָין אַיְן זַיְן
 נְשָׁמָתָא. נְשָׁמָתָא דָּאָס פְּיַבְּרִישָׁע וּוְאַקְלָעְנִישָׁ אָון צִיטְעַדְיִקָּע פְּרִידָע
 פּוֹן אַפְּאָרְלִיבְּטָן. דִּי לְדָעָר זַעְגָּעָן אַתְּפָסְיָה לְחָ, אַגְּבָע עַט
 אַוִּיכָּה לְיַיְבָּע. עַס לְעַבְטָ אַיְן זַיְן הַאַרְצִיקָּע בְּעַקְשָׁאָפָּט אָון שְׁלִילָע
 קְלָאָגְּנוּנִישָׁ, פְּאַרְוֹאָס דִּי אַמְתָּחָל לְיַיְבָּע קִומָט נְשָׁמָה. בִּיאָלִיק אַיְן אַוִּיכָּה
 דָּאָה הַכְּבָעָר פּוֹן דָּעָר וּוְרִיקְלָעְקִיטָה, הַכְּבָעָר פּוֹן רַעֲאָן. עָר
 בָּאוּנוֹיּוֹת נְשָׁמָה דִּי לְיַיְבָּע, נָאָר דִּי שְׁטִימָוָג, וּוֹאָס דָּעַרְגָּעְנוֹטָרָת זַיְן
 צַו סִוְּטוּנוֹ, צַו גַּעֲדָאָנָק, צַו פְּרָאָבְלָעָם, צַו נַאֲצִיאָגְּלָעָרָר פְּרָאָבְלָעָם.
 אַבָּעָר דָּאָס אַיְנְטָמָע עַהֲרָתָה דָּאָר נְשָׁמָה אַוִּיכָּה צַו לְעַבְנָן אַיְן דִּי
 אַיְינְצִיקָּע לְיַיְבָּע-לְיַיְדָעָר, אָון וּוּבִיאָלִיק האָט זַיְן נְשָׁמָה גַּעֲלִילִיסָט
 אַפְּצִיטְיָהָן דָּאָס סּוּבְּיַעַקְטִיוֹ-פְּעַדְזְּנוֹלְעָכָע, פִּילָּט זַיְן דָּאָר דָּעָר אַיְנָעָר.
 לְהַכְּבָעָר צִיטָעָר, אָון עַס הַעֲרָתָה זַיְן זַיְן הַאַרְצָ-קְלָאָפָּן:
 „אַיְן דָּעָר צִיטָעָר, פּוֹן רְחָמִים, פּוֹן בֵּין-חַשְׁמָשָׁות, בּוֹגָ זַיְן אָן“

וועל איך דיר דעם סוד פון מײַינע יסורים אנטפֿלעגן:
מייאָגט פֿאָרָאָן יונגעט אויף דער וועלט—וואֹ אַזְזִין מײַין יונגעט?
און נאָך אַסוד וועל איך דיר דערצִילְן:
מיין זעל אויז אַין פֿלאָם פֿאָרְבּוּנְט גַּעוֹאָרָן;
מייאָגט, פֿאָרָאָן לַיְבּע אויף דער וועלט — וואָס אַזְוִינְס אַין
לַיְבּע?"

אַ שְׁטִילְ-שְׁטִילְעָר אַקָּאָרְד פֿון טִיפֿע, אַינְגּוּרְלַעֲכָע אַיבּעֶרְלָעָה
בּוֹנְגָּעָן. מֵיר פֿאָרְנוּמָעָן נָאָר אַ וַיְיָתָן, פֿאָרְטוּבְּטָן אַפְּקָלָאנְג, פֿאָרָ
שְׁטִיקָט אַין טִיפֿעָנִישׁ פֿון אַיְגָּעָנְמָה הָאָרָץ.
בִּיאָלִיךְ שְׁרִיְּתָן נִישְׁתָּאָן רַוְּפָט נִישְׁתָּאָן, עַס לְאָזְן זִיךְּ הָעָרָן
שְׁטִילְ-הָאַרְצִיקָע וּוּרְטָעָר:
“די שְׁטִיעָן הָאָבָן מִיד אַפְּגָּעָנָאָרָט,
גּוֹעָעָן אַ חְלוּם אַזְזִין עַר אַ דָּרָךְ.—
אַיצְטָהָבָא אַיךְ גַּאֲרֻנִישָׂת,
גַּאֲרֻנִישָׂת אויף דער וועלט.”

VIII

אוֹז אַז אַוִּיפָּן הָאָרָצָן אַזְזִין גַּעוֹאָרָן זִיְּעָר שְׁוּעָר, אַזְזִין
אַז עַס הָאָבָן אִים בָּאַפְּאָלְן זִיְּבָע גְּרוּיסָע הָלְמוּת אַזְזִין
טִיפֿע וּוּיטָאנְג, בָּאַפְּאָלְן וּוּיְכוֹאָלְעָס פֿון יִם,—
אַזְזִין גַּאנְץ פֿרִי מִיטָּן מַאֲרְגָּנְשָׁטָעָרָן אַזְזִין דָּעָר יְוָגָּעָר,
מַאן אַרְזִיס אַוִּיסָּעָרָן שְׁטָאָט. עַר הָאָט זִיךְּ אַנְגָּעָ.
שְׁפָאָרָט הָאָרָט אויף אַז אַיְנוּמָעָן בְּיִם, וּוּאָס בְּיִם בְּרָעָגָ פֿון אַ
דְּרָעָמְלְדִּיקָן טִיְּחָן, גַּעַהְוִיְּבָן דִּי אַוִּיגָּן צָוָם מַאֲרְגָּנְשָׁטָעָרָן אַזְזִין גַּעַוְכָּט
זִיְּין שָׁאָטָן אַזְזִין וּוּאָסָעָר פֿון טִיְּחָן. עַר הָאָט אויף אַרְיִינְגְּעָקָוּט אַזְזִין
אַפְּגָּרְזָונְט פֿון זִיְּין אַיְגָּעָנְרָאָר זַעַל. אַזְזִין אַזְזִין עַר פֿילְ צִיטָן גַּעַשְׁטָאָ-
גָּעָן אַזְזִין מִיטְגָּעָשָׂוִיגָּן מִיט דָּעָר אַרְזִיםְקָעָר וּוּעַלְט אַזְזִין מִיט דָּעָם
אַיְגָּעָנְעָם אַזְמָעָט, דָּעָם אַזְמָעָט פֿון אַ פֿערְזְּנְלַעְקִיטִּיט.

בּוֹי אַהֲרָן הָאָט בִּיאָלִיךְ גַּעַנְוּמָעָן פֿון אַוִּיסָּן. דָּאָס אַוִּיסָּעָרָע
פְּלָגָּט אַרְיוּסְרוּפָן בַּיְּ אִים אַנְטְּצִיְּקוֹנָג אַדְעָר אַומְצָפְּרִידְנִיקִיט, לַיְבָ-
גַּעַזְוָנָג אַדְעָר פֿראָטָעָסִי = גַּעַשְׁרִיִּי. צַוְּפִיל הָאָט גַּעַבְּרוּוּס אַזְזִין אַים

דאָס נאצִיאָנָאַלְעַ לְפָזֶן, צו שטארק איז געווען געבענדן צו זיין
וועלט. אַנְשֵׁיּוֹנָג, ער זאל קאנען ציַען זיַינָן אַינְטִים לְעָבָן.
אַבעָר סֻרְ-פְּלָסָוף פָּאַרְטִיפָּט ער זיך אַין זיך. אוּסְטָרְדָּר דִּי נַאֲצִיאָ-
נוֹגָלָע פָּרָאַבְּלָעָמָעָן, אַיסְטָרְאַקְטָע גַּעַדְאָנָקָן, הַאֲטָגָלָעָבָט
אַן דָּעָר טִיפָּעָנִיש פָּוּן זַיְן הַאֲרָצָן אַן אַיגָּעָנָע וּוּלְטָפָן נִשְׁתָּ-
בָּאַפְּרִידִיקָטָע פָּאַרְלָאַנְגָּעָן, אַ וּוּלְטָ, פָּאַרְוּבָט מִיטָּ דִּינָעָהָרָץ-
פְּסִיכְיָשׁ שְׁפִינְוּבָּעָבָס.

די בענקייניש נאָךְ לִיבָּעַ הַאֲטָגָלָע אַין זיך באַקְעָמְפָט,
באַקְעָמְפָט אָוּן בָּאַרְעָכְטִיקָט אִיר אַוּעָקְגִּין. בִּיאַלְיִיךְ פָּאַרְמָאָגָט אַ-
שְׁטָאַרְקָע נַאֲטוֹר, וְאָס אַין גּוֹבָר אַין זיך דָעַם פִּיבְּעָרִישָׂן צַוְּשָׂתָאנָד.
בָּאַלְדָּה הַאֲטָגָלָע גַּעַפְּגָ�עָן דִּי טְרִיסְטָע אָוּן גִּיךְ אַנְגָּעָמְרָקָט דָעַם
אוּסְוּעָג. דָאָס הַאֲרָצָן צִיט זיך נאָךְ דָעַם אַוּעָקִיעַנְדִּיקָן, אַן
דאָס אוֹיג קוֹקָט שְׂוִין זיך אַין אַנְפָעָס-וּוֹאָס בִּיעָס.
דוֹ גִּיסְט אַוּעָק פָּוּן מִיר—גַּיִי גַּעַזְוָנָט, אָוּן זָאָל דִּין זַיְן
זַיְן דִּי לִיכְטָ אַוִּיפָּ דִּין וּוּגָּג אַן גַּעַפְּן דִּי רֹז דָאָרטָם, וְאוֹזְזָ-
וּעְסָט זַיְן.

אוֹן אִיךְ? נִשְׁתָּ אַזְּרָג, אִיךְ בֵּין נִשְׁתָּ אַיְנוֹזָם:
פְּלָזָמָן דִּי זָוָן אַיְנוֹ שָׁעָן אַין אִיר אוּפְּגָאנָג אַין אַוּנְטָרְגָּאנָג,
אוֹן גַּאֲטָס-שְׁטָעָרָן זַעַנְעָן נאָךְ נִשְׁתָּ מִיד וּוּינְקָן צַוְּמִיר, בֵּין אִיךְ
נִשְׁתָּ פָּאַרְפָּאַלְן, אַין דָעָר קוֹוָאָל פָּוּן מִין טְרִיסְטָע אַיְנוֹ נאָךְ נִשְׁתָּ
אוּסְגָּעָשָׂעָטָ. זַעַמְרָפָעָט דַּוְזָן, אַבעָר אִיךְ הַאֲבָב נאָךְ גַּעַנְגָּה:
אִיךְ הַאֲבָב אַגְּנָעָצָע וּוּלְטָן... אִיךְ הַאֲבָב אַהֲרָן, — אַ פָּאַלְאָצָן פָּוּן
זַעְהָונָג, אַ גַּעַסְטָ פָּוּן חַלְמוֹת... .

פָּוּן דָעָר לִיבָּעַ אַיְנוֹ בִּיְיִם פָּאַרְבְּלִיבָּן אַ הַיְלִיכָּר אָוּמָעָט.
די לִיבָּעַ אַיְנוֹ צַוְּ אִים גַּעַקְוּמָעָן פָּאַרְהִילְט אַיְנוֹ אַ טְוַנְקָעַלְן שְׁלִיעָר,
אוֹן דָאָס גַּעַוִיכְט הַאֲטָגָלָע זַיְן אִים נִשְׁתָּ בָּאוֹיָגָן. דָאָס אַיְנוֹ דִּי לִיבָּעַ
פָּוּן דָעָר פְּרִיעָרְדִּיקָר בֵּית - הַמְּדָרְשָׁ יְוָגָּנָט, בָּאַצְּרִיטָ מִיטָּן וּוּיְטָן
אַפְּקָלָאָגָן פָּוּן שִׁיר - הַשִּׁירִים בָּעַנְקָשָׂאָפָט, אִיר אַיְנוֹ פָרָעָמָד רַעַגְלָע
לִיְדָנְשָׂאָפָטָן. פָּוּן לִיבָּעַ הַאֲטָגָלָע ער נִשְׁתָּ גַּעַנְגָּסָן, זַיְן הַאֲטָגָלָע אַבְּנָרָ-
אַרְיִינְגְּעָפִירָט אַיְנוֹ דִּי אַינְגָּרְלָעָכָע, סְוּבִּיעָקְטִיוּוּ וּוּינְקָלָעָן פָּוּן זַיְן
אַיְגָעָנָעָר נִשְׁמָהָת.

דאָרטָם, אַיְנוֹ דִּי חַדְרִי - חַדְרִים פָּוּן אַיְגָן הַאֲרָצָן, הַאֲטָגָלָע ער זיך

אנגעשטוויסן אויף געפֿילָן-שטיינונגען, צו וועלכע ער האט זיך בייז איצט נוישט צוגעהערט. פון די טיפענישן פון אייגן האָרְצַן לאָן זיך הערן ציטערדייקע פִּינְלָעֶכֶע שטימען, וואָס מאָנגען בֵּי זיך אָן בייס סוד פון דער וועלט אויף אַיְבִּיקָע אָן אַיְגָעָנָה פָּאֶרְלָאָנְגָעָן.
„אַיצְט—זָאָגָט בִּיאָלִיךְ אָן זַיְן אַרטִּיקָע „שִׁירְתָּנוּ הַצְּעִירָה“— אַיצְט, בֵּי זַוְּגָעָן אָוֹנוּטָרָגָאנְגָן, אַיז גַּעֲקָומָעָן, דִּוְיכְּטַמְּרָר, דִּי צִיְּטָן, וּוֹעֵן די נַאֲצִיכְּאָנְגָלָלָע פָּאָעוּיעַ זַאָּל זַיְן אַרוּמוֹיְקָעָן אָן אַטְּלִיתָה. אָן אַיְגָעָן אַלְיָין, בִּיחִידָה, בֵּי זיך אָן דער הַיִּם, זַאָּל זַיְן אַפְּ רִיבְּטָן אִיר נַאֲכְטַט-הַפְּלָהָה.

די מַאֲטִיוֹן פָּוֹן די לַיְדָעָר זַעַנְגָן גָּאָר אַנְדָּעָרָע. זַיְן שְׁטָאמָעָן פָּוֹן אַינוּוּיְנִיק, פָּוֹנָם תָּהָוָם פָּוֹן אַיְגָעָנָם וּוֹעֵן. נִישְׁתָּחַטְאָנְגָעָנִיקִיט פָּוֹנָם פָּאָלָק אַיז דַּעַר עַיְקָר טְרָאָגָיִים בִּים דִּיכְּטָעָר, נִישְׁתָּחַטְאָנְגָעָט צִיט זַיְן דַּעַר מָקוֹר פָּוֹן צְוַיְּיָפְּלָא אָן אַוּמָעָטָן. נִישְׁתָּחַטְאָל אַזְּקָד צִינְדָּט זַיְן אָן אָזְּנָה בְּרָעָנָת דַּעַר פִּיעָר פָּוֹן האָפְּ גַּוְּגָג אָן גַּלוּיָּפָּן.

די אַיצְטִיקָע אַוְמַצְוְפִּרְדִּיקִיט אָיז נִישְׁתָּחַט עַנְלָעָךְ צו דַּעַר פְּרִיעָרְדִּיקָעָר. זַי אַיז אַפְּאָסִיוּעָ, זַי רַוְּפָט שָׂוִּין נִישְׁתָּחַט אַרְוִיס דָעַט לְעָרָעָר אָזְּנָה שְׁטָרָאָפְּעָר אָזְּנָה טִיְּטָלָט נִישְׁתָּחַט אַוְיָף עַפְּעָס-וּוֹאָס אַנְדָּעָרָשָׁן. די אַיצְטִיקָע אַוְמַצְוְפִּרְדִּיקִיט אָיז אַנְיְּנָרְלָעָכָעָ, אַפְּסִיכְּשָׁעָ, זַי הָאָט וּוּיְנִיקָעָר אַדְעָר גָּאָר וּוּיְנִיקָפְּאָרְבִּינְדוֹגָמִיט גַּעַזְעַלְשָׁאָפְּלָעָה-כָּעָרָשְׁיְנוּגָעָן, זַי אָיז דּוֹרְכוֹיס גַּעַבְוָנְדָן מִיטָּן אַיְגָעָנָם אַיְנָה טִימָעָן לְעָפָּן.

בִּיאָלִיךְ אָיז וּוּלְכָן עַס רִינְטָזָאָס בְּלָוֶט פָּוֹן פָּאַטְּעַטְּיִשְׁעָ נְבִיאָים אָזְּנָה וּוֹאָס אַיז גַּעַזְוָאוּנִינְטָ רַעֲדָן מִיטָּ קוֹלִיָּ - קּוֹלִית, בִּיאָלִיךְ דַּעַר שְׁלִיחָה - צְבָור פָּוֹן פָּלָל - צְרוֹתָה, וּוֹאָס הָאָט גַּעַרְזִין קְבָּרִים אָזְּנָה וּוּוֹנְדָן, וּוּיְקָלָט - זַיְן אַיצְט אָזְּנָה זַיְן טְלִית אָזְּנָה פָּאָרוֹקָט אָזְּנָה וּוּינְקָלָ, צִיט עַר וּיְיָן אַיְגָעָנָה תְּפִלָּה וּוֹעֵן אַיְגָעָנָה שְׂוֹאָקִיקִיט אָזְּנָה שְׁבָרָה-הָלָבָה. עַס אָיז שָׂוִּין אַוְיָךְ מַעַר נִשְׁתָּאָדָי גַּעַשְׁמַאְקְפּוּלָעָ אַנְטְּצִיקָוָגָן פָּוֹן נָאָטוֹר. די בְּרָעָנְעָנְדִּיקָעָ אַוְיָגָן הָאָבָן זַיְן וּוּאָוִיסָּ גַּלְאָשָׁן, אָזְּנָה אַשְׁרָאָטָר צִיטָעָר הָאָט דּוֹרְכָּגָעָנוּמָעָן זַיְן קְרָעְפְּטִיקָן גּוֹף. נִשְׁתָּאָדָי שָׂוִּין די פְּרִיעָרְדִּיקָעָ זְיכָרְקִיקִיט אָיז אַיְגָעָנָם כָּתָה, אָיז אַיְגָעָנָה גַּעַרְעַטְּקִיקִיט. פִּיעָר הָאָט עַר בְּנָעָן דָעַט שְׁוֹלְדִּיקָן

און געהאט מיט צו פארהאָסן, צו שעטלטן. מיט אימפֿעט האָט ער זיך געווואָרפן אויף דער גלייביגלאַטיקיט פונט פאַלְק, זיך געפייעערט, געשטראָפּט און אויסגעשרין: «נִשְׁתַּאֲ פָּאֵר אַיְדַּקְּ קִין נְחָמָה?». איצט איז ער פֿאָרטיפּט אַין אַיְגָעָנָעָם טְרוּיעָר. די אַיְדִּיטָּאָרִיעָ אַין אויסגעלְיִידִיקְט, עַס האָפְּן זיך אַוְיסְגָּעָלְאָשְׁן די לְיכֶט, אַיְוּעָר אַלְיָן בְּלִיבֶט ער מיט זיך אַין מָאנָט בַּיִּזְרָעֵל דַּעַט אַיְגָעָנָעָם השבונָה הנפש.

וואָס האָט געבראָכְט בִּיאַלְיִיקְן צו אֹז געדראָיקְטער שטימונגסָגְט. בִּיאַלְיִיק אַין שטענדיַק געוירקְט געועען פֿוֹן די אויסערלְעַכְעַט פֿלְלַ-צְרוֹת, אַין זַיִן נַצְּחָנָלְעַד «אַיְךְ» האָט שטאָרָק רְעַגְיִיט אויף די לְעַבְנָס-גַּעַשְׁנִישָׁן. אַפְּער גְּרָאָד אַין די לְעַצְּטָעָ יָאָרָן האָט זיך דָּאָס יְדִישָׁע פֿלְלַ לְעַפְּן פֿילְ פֿאָרְבָּעָסְטָר אַין מָעָר וּוְיִפְּרָעָר האָט עַס גַּעַקְאָגָט בְּאָפְּרִידִיקְן דַּעַט נַצְּחִיאָנָלְעַן טְוֻעָר. בִּיאַלְיִיק דָּעָר פֿלְלַ-לְמַעַבְשָׁה אַין מַזְוְנָטָר אַין אַפְּטִימִיסְטִישׁ, ער אַין פֿלְלַ מִיט וּוְיַיְן אַין האָפְּנוּגָג, גִּיט-צַו זַיִן גַּעַוְעַלְשָׁפְּטָלְעַכְעַט אַרְבָּעָט גִּיטְסָט אַין לְיטָט. בִּיאַלְיִיק דָּעָר דִּיכְטָר רַהַט זיך אַיְגָעָטִילְט פֿוֹן בִּיאַלְיִיק דַּעַט טַוּר. אַין דָּעָר צִיטָט, וּוּעָן דָּעָר לְעַצְּטָעָר שְׂתִּיתָאַין מִיטָּן פֿוֹן אַרְבָּעָט, רְוָסְט אַין גַּלוּבָט אַין דַּעַט, צו וְחוֹסָט דָּעָר רְוָסְט, אַין דָּעָר דִּיכְטָר בְּאַהֲלָלְטָן אַין חְדָרִ-חְדָרִים אַין צִילְטָט דִּי טְרִיטָט פֿוֹן אַיְנוֹזָמָעָן וּוּגָג, וּוּסָס זַיִן נְשָׁמָה מַצְטָּת אַדְוָרָן.

אַין אַיְנִיקְעַ לְיִדְעָר (חוֹזָה, לְכָרְבָּה אַיְן אַנְדָּרְעַ) וְתָאָט בִּיאַלְיִיק גַּעַפְּרוֹבָט וּוּידָעָר אַנְגָּעָמָעָן דַּעַט פֿרִיעָרְדִּיקְן שְׂטוֹרָאָפְּרִירִישָׁן. טָאָן, אַין די לְיִדְעָר פֿעַלְתָּאָפְּרִירָעָר דָּעָר אַמְּאַלְיִיקְעָר פֿעַסְטָעָר רְוָף. אַין בִּיאַלְיִיק וּוּוָרְטָאָפְּרִירִישָׁן אַיְן דָּעָר לְיִטְעָרְאָרִי. שְׁעָר וּוּלְעָטָט, פֿוֹן אַלְעַט מָאָלָא אַיְן ער גַּעַוְוִינְטָט צו קוּמָעָן מִיטָּאָגָן, פֿאָרְעָנְדִּיקְטָן שִׁיר וּוּעָגָן אַ-דוּרְכְּגַעְפְּיִילְטָן אַיְן בִּיןְן סְוָף דָּרְכָּ-

בְּגַעַלְעַבְטָן שְׂטִימָוָג-צְוּשָׁתָאָנד. בִּיאַלְיִיקְסְּ שִׁיר האָט שְׂטָעָנְדִּיקְסְּ סִינְטָעָ-זִירָט גַּעַפְּלִילְעָן-גַּעַדְאָנְקָעָן אַיְן גַּעַפְּגָעָן דַּעַט גַּעַדְאָנְקָעָן פֿוּעָלְ-יוֹצָא. דִּי רַחְמָאָנִיטִישׁעָ בעַנְקָשָׁפְּט נַאֲךְ צִוְּן, די אַומְצָפְּרִידְנִיקְיָת אַיְן זְעַלְבָּסְט-עַרְנוּידְעָרְזָנָגְטָן פֿוֹן פֿרִיעָרְדִּיקְן יְדִישָׁן אַיְנְטָעַלְגִּינְגָּט. דָּאָס צְוִיְּפִילְעָן אַיְנָם קִיּוּם פֿוֹנָס יְדִישָׁן פֿאַלְקָ, דָּאָס וּאַקְלָעָן צְוִיְּשָׁן מְעֻרָב אַיְן מָוָתָה, צְוִיְּשָׁן דָּעָר גַּרְוִיסָּעָר וּוּלְעָט אַיְן עַגְגָּעָדְיָה אַמְוֹת,—

דאָס אַלְץ אֵין דורך בִּיאַלְיקָן אֵין אַ גַּעֲוִיסֶער מֵאָס פָּארַאַלְגָּעָמִינָּט
גַּעֲוֹאָרָן אָוּן בָּאָקוּמָעָן בֵּין אִים דַּעַם קִינְסְטָלְעָרִישָׁן תָּקָון. אָוּן
שְׁוּוּעָר אֵין גַּעֲוֹאָרָן פָּאָר בִּיאַלְיקָן זַיִן שָׁאָפָּוָנָס-פָּרָאָצָעָס, וּוּעַן עַרְ
אָוּן זַיִן אַיְנָעָרְלָעֶכֶעָ וּוּלְעַטָּהָבָן זַיִךְ גַּעֲפִינָּעָן אַיִם בְּרוּזְנִידָּיקָן
אָוּן פָּאָרְפָּלְאָטָעָרְטָן צִוְּשָׂתָאנָד אָוּן פָּאָר אִים אַלְיִין אֵין גַּעֲוָעָן
נִישְׁטָקְלָאָר אָוּן פָּאָרְנְעָבָלָטָן דַּעַר וּוּגָן אָוּן אוּסְטוּגָן פָּוּן אַרְוּמִיקָן
לְעַבָּן. בִּיאַלְיק אֵין נִישְׁטָדָר אַנְדִּיוֹדוּעָל-סּוּבִּיעָקְטִיוּועָר דִּיכְטָעָר,
וְאָס גַּרְיבְּלָט זַיִךְ אֵין דַּעַר אַיְגָעָנָר פְּסִיכִיק אָוּן צִיטָפָן פָּוּן דָּאָרִיט שְׁתָאָרָ
פָּאָר זַיִן דִּיכְטָוָנָג, בִּיאַלְיק אֵין פָּאָרָן אַתְּ דַּעַם תָּהָוָם צְוִישָׁן
זַיִן פֻּרְעוּנְלָעָר לְעַבָּן אָוּן זַיִן שָׁאָפָּן. עַר הָאָט אַט דַּעַם תָּהָוָם נִישְׁטָ
אַיְבָּרְגָּעָטָרָאָטָן אַוְךְ אֵין זַיִנָּע אַיְגָטָמָע לְדִידָּעָר, וַיִּ, "צָנָח לוּ זְלָגָלָ"
וְאָס פָּאָרְמָאָגָן טְרַף-אַיְנָטָמָע מַאְטָיְוָן.

בִּיאַלְיק פָּאָרְשָׁטִיקָט אֵין זַיִךְ דַּעַם אַיְנָעָרְלָעָן וּוּיְטָאָק, וְאָס
קוּמָט פָּוּן שְׁטָאָרְקָעָר פָּאָרְצְוּיְפְּלִינָּג אָוּן טִיפָּעָר אַיְנוֹזָעָמָר בְּעַנְקָן.
שְׁאָפָּט, צַו אָגָוּן דְּעָרְגִּיטָן נָאָה, אַ צִּיטְעָרְדִּיקָעָ שְׁטִימָעָ פָּוּן שְׁטִילָעָ
תְּפָלוֹת. עַס אֵיזָן נִישְׁטָדָר אַדְרוֹאָקָסָן צַו עַפְּסָ-וְאָס גַּאנְצָעָס, פָּאָרָעָן-
דִּיקְטָעָס. גִּיכְעָר אֵין עַס אַשְׁעָמָדוֹרְקָעָשׁ תְּפָלוֹה פָּוּן אַ פָּאָרְיוּיְטָאָקָט
הָאָרֶץ, וְאָס שְׁעָמָט זַיִךְ פָּאָר אַיְגָעָנוּ וּוּעָרְטָעָר. עַס אֵין נִישְׁטָ אַ
תְּפָלוֹה עַפְּסָ-וְאָס אוּסְצּוּבָעָטָן. דַּעַר מְשֹׁוּרָר וּוּיְסָט נִישְׁטָ פָּאָר וּוּעָ
מָעָן צַו בְּעַטָּן. עַר הָאָט אַגְּגָוֹאָרָן זַיִן קְדַשָּׁ-הַקְדְּשִׁים וּוּינְקָלָן, וְאָוּן
הָיִן עַר וְאָל זַיִךְ קָאָנָעָן וּוּנְדָן. דַּעַר מְשֹׁוּרָר זַוְכָּט עַרְגָּעָץ נִיעָז
לְחוֹתָה, דַּיְ אַלְטָעָה הָאָט עַד שָׁוִין לְאָנָגָג צְעָפָרָאָקָן. — — —

פְּלֹצְלָנָג אֵין אַגְּגָוֹפָאָלָן דַּי נָאָכָט. אַמְּדָדָן בְּעַנְקָשָׁפָט הָאָט
זַיִךְ אַרְיִינְגָּעָרִיסָן אֵין הָאָרֶץ, אָוּן אַ טִּפְעָ אַמְּצָפְּרִידְנִיקִיט פָּוּן אֵיזָן
גַּעֲוָעָט לְעַבָּן, פָּוּן נִשְׁתָּה דְּעָרְפִּילְטָעָ פָּאָרְלָאָנָגָעָן. אַזְוִי פִּיל הָאָט
צְוָגָעָזָגָט דַּעַר פְּרִימָאָרָגָן, אַזְוִינָעָ גַּרְוִיסָעָ פָּאָרְלָאָנָגָעָן הָאָט דַּעַר
טָאָג אַרְוִיגָּעָרְזָפָן. אָוּן אַט צִיטָשָׁוִין דַּעַר טָאָג זַיִן לְעַצְּזָן זִיפָּן,
אָוּן מִיטָּן אַוּעָקְגִּיְעָנְדִּיקָן טָאָג רִיְּמָטָן זַיִךְ אַרְוִיסָעָ פָּוּן הָאָרֶץ אַ
שְׁטִיקָנָה, אַ שְׁטִיקָנָה, גַּלְיִיךְ וּוּיְדָאָס וְאָלָט דַּעַר לְעַצְּטָעָר
טָאָג גַּעֲוָעָן אָוּן דָּאָס לְעַצְּטָעָמָל אֵין דַּי זַוְן אַוְיְפָגָעָגָעָן. אָוּן
מַאְכְּטָלָאָזָן וּוּרְטָעָר אַנְטְּשָׁוּוֹגָן, אָוּן שְׁטִיכָן אַיְגָעָהָלָטָן בְּעַט
עַר, בְּעַט אָוּן אֵין מַתְּפָלָל.

פָּאַר וְעוֹמֵן? — אַוְמְבָאַוְאִיסֶּט.

אַף וּוֹאָס? — אַוְיךָ זִיךְרָא, אַוְיךָ עֲפָלָס אַוְעַקְגִּיעַנְדִּיקָעָס, וּוֹאָס
הַאָּט גַּעֲלַעַבְט אַוְן פָּאַרְשְׁוֹאוֹנְדָן, אַוְיךָ פָּאַרְלַאַגְּנָגָעָן, וּוֹאָס זַעֲנָעָן צָעָן—
לְדוֹגָעָן אַיְם טִיפְּן אַוְמְנְדְּלָעָן הַהָּוּם פָּוֹן וְוַעַלְת אַוְן פָּאַרְגְּגָנְגָהִיט.

IX

אַרְאָן שְׂרִיְּבָעָר, וּוֹאָס זַיִיר שְׁטִים טְרָאָגָט זִיךְרָא צָיו
אַוְנוֹן פָּוֹן נְעָבֵל אַוְן טְוָנְקָלְ פָּוֹן זַיִיר שְׁאַפְּגָגָס.
פְּרָאַצְעָס. דִּי פָּאַנְטָאַזְיָע אַיְן פָּאַרְפְּלִיְּצָט מִיטָּ גַּעַן
פִּילְן אַוְן אַיְנְדְּרוֹקָן, וּוֹאָס וְעוֹרָן גַּעֲבָיוִירָן אַוְן וְעוֹרָן
פָּאַרְשְׁוֹאוֹנְדָן, עַס קוּמָעָן-אַגְּן גַּעֲהַוְיְבָעָן שְׁטִימְגָגָעָן
אַוְן עַס פָּאַלְן אַגְּן שְׁוֹועָר-דְּרִיקְנְּדִיקָע, עַס וְוַאֲקְסָט לִיבָּע אַוְן הַצָּסָם,
אַנְטְּצִיקְוָג אַוְן עַקְקָר, הַאַפְּגָגָג אַוְן אַנְטְּוִישָׁוָג, — אַיְן דָּאָס אַלְץ
מִישְׁתָּזְיָה זִיךְרָא מִטָּ בָּאַגְּגָעִישָׁן, אַיְנְדְּרוֹקָן אַוְן צְוָאַמְּנוּשָׁוִיסָגָן
גַּעַן, אַוְן עַס וְוַאֲרָפְט זִיךְרָא דִּי פָּאַנְטָאַזְיָע פָּוֹן שְׁטָאָרָקָן וְוַיְתָאָק צָו
יּוֹם-טוּבְדִּיקָעָר פְּרִידִיד. אַוְן וְעוֹן דָּאָס הָאָרֶץ גַּעֲפִינָט זִיךְרָא נְגָגָנְצָן
אַיְן דִּי נְעָצָן פָּוֹן אַט דִּי אַיְנְעָרְלַעַכְע שְׁטִים צָיו שָׁאָפָן, אַוְיסְצָוִיסָן דָּאָס אַגְּגָעָלְקִיבָּנָעָן.
אַסְאָיו נְיִשְׁתָּאָ דִּי גַּעַדְוָלָד אַיְבָּרְצָוּוֹאָרָטָן דִּי וְאַוְלְקָאַנְיָשָׁע תְּקוּפָה,
עַס פְּעַלְתָּ דִּי נְוִיְּטִיקָע אַיְנְעָרְלַעַכְע קְרָאָפְט אַיְנְצָוּנָעָמָעָן אַוְן בְּאַ-
קְעָמָפָן דָעַם כָּאָטִישָׁן שְׁאָפְוָגָס-וּוִי. דָעַר קִינְסְטָלְעָר פָּלָט אַרְיָין
אַיְנְגָגָן אַיְם רְשָׁוֹת פָּוֹן זַיִן שְׁאָפְוָגָס-אִמְפָעָט. דַעַר אַרְט שָׁאָפָן
פָּאַרְמָאָגָט הִיסְטָעָרִישָׁן גַּעַשְׁרִי, אַיְנְעָרְלַעַכְע פְּלָאַנְטָעָר אַוְן פְּיִבְּרִישָׁע
שְׁטִימְגָגָן.

אַוְן פָּאַרְאָן שְׂרִיְּבָעָר, וּוֹאָס לְעָבָן-אַיְבָּר אַיְן זִיךְרָא דַעַט
שְׁטוֹרָם-פְּעַרְיָאָד. פָּאַר יְעָדָן שְׁאָפְוָגָס-פְּרָאַצְעָס הָאָפָן זִיךְרָא אַוְיִפְּרָעָגָגָס.
מִאַמְּנוּטָן, וְאַרְפָּן זִיךְרָא אַנְקָנוֹאַוְלְטָוּעָ צִיטָעָרִישָׁן, זִיךְרָא פָּאַרְמָאָגָט
אַבְּפָרָעָגָגָג אַיְנְעָרְלַעַכְעָ קְרָאָפְט אַוְן הָאַרְמָאָגָן אַיְנְצָוּנָעָמָעָן דִּי
בְּרוּזְוָנְדִּיקָע גַּעֲפִילְן אַוְן נְיִשְׁתָּ צָיו בָּאוּיָין זִיךְרָא דָעַר צִיְּטָ פָּוֹן
אַיְבָּרִיקָעָר אַוְיִפְּרָעָגָג אַוְן צְרִיכִיָּאִיט.
וְעוֹר עַס קָאָן בִּיאַלְיקָן פְּעַרְזָעַלְעָךְ, וְעוֹמֵן סְאָיִן אַוְיסְגָּעָקָה

מען זיך צו געפונגען ארום אים און צווען, ווי ער נעמט אויף אינדרוקן, געשענישן, ווי ער רעאגרט אויף מענטשן, פיכער, באגעגענישן,—דער וויסט, וויפיל איבערפליטנדיקע קראפט בייאליך פארמאגט, וואס ברויזט און שטראמט אין אים אן אויפהער, דער וויסט, ווי גיך בייאליך־ווערט אויפגעטלֿאקרערט, ווי גיך ער פאלט-אונטער אונטער מאָמענטאָלַע אינפלוסן. לוייט זיין כראקטער און פסביך ואָלט בייאליך באָדאָרְפַּט אִיגַּנְטָלַע געהערן צו דרי ערשטע. אָבער ווי גויס עס איז נישט אין אים דער אימפֿעַט, ווי שטארק עס זונגען נישט בי אים די אויפֿרְגְּוֹגָג אִמְפּוֹלָסן, פֿאָר-מאָגט בייאליך אין זיין שאָפּן אָזָא געוֹזְלִטְקִיעַ געועצקייט, צוועק-מעסיקיט און אויסגערְכְּנִטְקִיט, וואס איז לְחַלּוֹתִין גובר דעם אִם-פעט און פָּרְהָלֶט דעם ברויזנְדִּיקָן שטראמט און דער לאָטַש נישט, ער זאָל אָרוּס פֵּין די ברעגן און פָּרְפְּלִיצָן. די גבורה און חיות ווערט דורך אים אויסגענּוּצָט נישט אויף שלידערן, אויפֿרְיִיסָן, וואַילְקָאנְזִירָן, נאָר פָּרְקָעַט — אויף באָפֿעְסְּטִיקָן, אִינְגְּרוֹנוֹטוּעָן, אִינְגְּנוֹאָרְצְלָעָן.

פרובּן מיר איצט אויפֿעְמָעַן בייאליך אלס אַגְּנָץ, לְעַבְעַ-דיַק און פָּרְעַנְדִּיקָט געשטאָלַט, דאן גִּיט ער אויף פֿאָר אַגְּנוֹ-אָרוּהִיקָּר, אִינְגְּנוֹעָסְטָנָר, וואס האָט אין זיך קְרַעְפְּטִיקָע, שְׂטִיבְּעַ-הָארְמָאָגָע אָזָן פָּרְהָרְטָעְוָעָטָע, פָּאָרְגְּלִיטָע גָּנְצְקִיט. זיין שאָ-פֿוֹגָם-שְׁטוֹרָם אִיז נישט פָּרְפְּלִיצָט געוֹאָרָן ווִיטָט, נאָר זיך גַּעַ-גַּרְאָפּן אִין דער טִיפְּ, ווי דער טִין, וואס פְּלִיסְט דורך פְּעַלְד אָזָן וואָלַד, שְׁמַעְלָעַט זיך אָזָן קִומְטָעַנְדְּלָעַ צו אַשְׁטָרְקָן ווּאָסְעָרָ-פָּאָל. דער אויסגעס-שְׁטוֹרָם אִיז אלְּץ שְׁמַעְלָעַר, אָבער שְׁטָרְקָעַר, שְׁמַעְלָעַר, אָבער טִיפְּלָר.

בייאליך טְרָאָגָט אויס יעדן גַּעֲפִיל, יעדן גַּעֲדָאנְק, ער לְעַבְעַט אָיבָעַר דעם שאָפְּנוּגָס-פְּרָאָצָעָס. עס ווערט אויסגעטְיִילַט אָזָן אָפְּגָעָ-טִילַט דער שיִם, דאָס גַּעֲבָרְיוֹעָכָץ אָזָן עס בְּלִיבְטָט דער תְּמִצְיָת, דער עִיקָּר, די עַסְעַן פּוֹן די אָיבָעַלְעַבְוָנְגָעָן, שְׁטִימְנוֹגָעָן, גַּעֲפִילָן אָזָן אִמְפּוֹלָסָן, אָזָן ער דְּקִיקָט עס אויס שְׁפָעַטָּע אָזָן גַּעֲצִילְטָע, גַּעֲפְּרָעְסְּטָע ווּעְרָטָר, אִין שְׂטִיבְּעַ, אִנגְּעַלְאָדְעָנָע שְׂוּרוֹת. די אוּפְּ-דְּעֻוָּגָג אִיז אִינְגְּעַשְׁטִילַט דורך באָרוּהִיקָּן, אִינְגְּרַלְעָכָן פָּאָרְשְׁטָאָגָן.

אויסטער אײַנִיקע אויסטנאמען האבן ביאָלַיקס לֵידַעַר צוֹתָאָן
מיט דורךעלעבעט און צוועקייעבעדיקע געפֿילַן, וואָס האָבן שווַין
אנגעווארן זיַעַר ריַיְץ אַיְן אוּפֿערעונגונג. די לֵידַעַר זונֶעַן דָּעַרְ דִּיכְ
טערישער סְךָ-הַפְּלָגָן גַּאנְצָעָה לְעַבְנָס-פֿערִיאָדָן. אַיְן לֵידַ גַּופָּא
וואָקסָן שווַין ווַיְינִיק די ברוֹיְזַדְיקָע גַּעֲפִילַן, נִישְׁטָאָה שווַין דָּעַר
שעפֿערידער פְּלָאָנְטָעָר. ער קִומְטָ צָוָם לֵיד מִיט קְלָאָרָן ווְילַן אַיְן
וַיְיסָן, מִיט לוֹיְטָעָרָן פֿאָרְשְׁטָאָןָה. פֿוֹן פֿרִיעַר אַן האָט ער צִימְעָן
אוּרְמָגְעַשְׁטָעַלְטָ אַזְּנָן ווּגְ-צִיכְנָס אַנְגַּעַמְעַרְקָטָק. די רֻעְפְּלַעַטְקָן בְּשַׁעַתְנָ
שְׁרַיבָּן גַּופָּא זונֶעַן בַּי אִים דָּעַרְפּֿרְטָ בַּיּוֹן דָּעַרְ קְלַעַנְטָעָר מְאַסְּ
דָּעַרְ עַיְקָרְ בַּי אִים אַיְן — אַיְבְּרוּגְעָבָן דָּאָס דורךעלעבעט אַזְּנָן דָּוְרְכְּ
גַּעֲפִילְטָעָ, פֿוֹלְ לֵידַעַר פֿאָרְמָאָגָן הַיְּסָן, פְּלָאָקְעַרְנְדָקָן טַעַמְפֿערְאַמְעָנָטָ
(איַן דִּי שְׁטָרָאָפְּ-לֵידַעַר — אַזְּנָן פְּאַטְאָסָ), אַבְּעָרְ שְׁטָאָרְקָעָר פְּוֹנָם
טַעַמְפֿערְאַמְעָנָטָ אַזְּנָן דִּי אַיְגְּעַרְלָעָכָעָ האַרְמָאָגָעָ, דָּעַר אַיְנְעַרְלָעָכָעָר
גַּלְיְיכְגַּעַוְוִיכָטָ. נִשְׁטָאָה קִיְּן אַיְבְּרָיךְ וּוּאָרטָ אַיְן לֵיד, ווֹאָס זָאָל נִשְׁטָ
פֿרְזָן צָוָם גַּאנְצָן, נִשְׁטָאָה קִיְּן אַפְּוּוֹנְדְּנוּגָעָן פֿוֹן שְׁפְּרָאָ-שְׁפְּלִילְעָרִי
פֿוֹן גְּרָאָמָעָן-צְאָצְקָעָרִי. אַלְצָן אַיְן לֵיד דִינְטָ דָעַם גַּאנְצָן, יְעַדְעָס
וּוּאָרטָ אַזְּנָן פְּעַסְטָ אַיְינְגְּעוּמְוּעָרָטָ אַוְיָךְ זְיַין אָרטָ, אַזְּנָן צִיטָ מְעָן
אַרְוִיסָ אַיְן וּוּאָרטָ פְּוֹנָם לֵיד, וּוּעַרְטָ צְעַוְאָרְפָּן די גַּאנְצָעָ שְׂוָהָה,
דָּעַר גַּאנְצָעָר בְּנִין.

גַּעֲפִילַן, גַּעֲדָאָקָן אַזְּנָן שְׁטִימְוִינְגָעָן שְׁאָפָּן שְׁטַעַנְדִּיקָן אַיְינְעָרָ
לְעַכָּן פְּלָאָנְטָעָר. דָּעַר וּוּגְ זְיִינְרָעָר אַיְנָם הַאָרָךְ אַיְן קִיְּנְמָאָלְ נִשְׁטָ
קִיְּן גְּרָאָד-לְיִנְיָקָעָר. זַיְיָ רַוְּפָן אַרְוִיסָ אַיְן דָּעַר נִשְׁמָה בְּהַאֲלָטָעָנָעָ
חַוָּתָ, פֿרִיעַרְדִּיקָעָ, אַמְּאָלְקָעָ, וּוֹאָס הַאָבָּן קִיְּן שִׁיכָוָת נִשְׁטָ צָרָ
דָּעַר אַיצְטִיקָעָר שְׁטִימְוָנָגָ, בְּיאָלַיקָן קִומְטָ נִשְׁטָ צָוָם אַזְּנָן אַזְּנָן דָעַם
פְּלָאָנְטָעָר, וּוֹעָן פְּוֹנָם קְנוּיָלְ שְׁטִימְוִוְוָעָן-אַיְנְדוּרְזָקָן זָאָל עַדְ עַרְשָׁתָ
בְּאַדְאָרְפָּן צִיעַן פְּעַדְים פֿוֹן באַוְאַיסְטוּזָיִן, אַרְוִיסְקְּרִיסְטָאַלְיוּזָרָן דָּאָס
פֿאָרְנוּבְּלָטָעָ. ער קִומְטָ צָוָם קִינְסְטָלְעָרְישָׁעָר שְׁאָפָּוָגָ, וּוֹעָן די עַיְקָר
שַׁעַפְּפֿערְיִישָׁע אַרְבָּעָטָ אַיְן שְׁוַין דָוְרָךְ אַיְם דורךעלמְאָכָטָ, די גַּעֲפִילְעָן
זְעַנְעָן שְׁוַין צְעַרְיָבָן אַזְּנָן סְשִׁינְיָטָ שְׁוַין אַרְוִיסָ די קְלָאָרָעָ זְוָן,
וּוֹעָן די שְׁטִימְוָנָגָ אַיְן שְׁוַין אַיְבְּרָגְעַגְגָעָנָגָעָן אַיְן אַזְּנְיָנְוָרְגָגָן, אַזְּנָן
ער אַיְן שְׁוַין בְּכָח אַיְבְּרָצְזָגָעָבָן זַיְיָ אַזְּנָן עַפְּיִישָׁר פְּאָרָטָ.
בְּיאָלַיקָן אַיְן אַזְּנָן עַפְּיִקָּעָר פֿוֹן גַּעֲפִילַן אַזְּנָן שְׁטִימְוִינְגָעָן, מִיטָּ

אלע מעלה פון אן עפּ-קער: גאנצע הארכאנישע שיידערונגגען,
פארענדיקטעל פֿלאָסְטִישׁע פֿאַרְמָעַן אָנוֹ שְׂתִּיְפָּעַ, אַינְגָּרְלֶעֶם רְזָהִקִּיטַּע.
און אָזְוֵי וַיַּיְזֵן לִיד אַיְזָן דָּעַר פֿוֹלְסְטָעַר אַיסְדְּרוֹיךְ פָּוּן
דָּעַם דָּוְרְכְּגָּעָלְעָבָטָן אָנוֹ דָּוְרְכְּגָּעָפְּלִיטָן, אַיְזָן בַּיִּים נִשְׁתָּאַד דָּעַר
וַיַּיְזֵן זִיךְרָאַמְּפָאַל צַוְּעַד זַיְדָעַר, וּוֹאָס זַאֲזֵן אַיְזָן
אַיְזָן בַּיִּזְאַלְיִקְּן פֿמְעַט נִשְׁתָּאַד קִין צַוְּעַד לִידָעַר, וּוֹאָס זַאֲזֵן אַיְזָן
בְּעַרְחָוֹרָן אַיְזָן אָנוֹ דִּיזְעַלְבָּעַ שְׂתִּימָנָגַג. וּוֹעֵן מַעַן שְׁרִיבְּטָן אָנוֹ דָּעַר
צִיְּיט, וּוֹעֵן דַּי שְׂתִּימָנָגַג הָאֶלְטָן אַיְזָן וּוֹאָסָן, שְׁרִיבְּטָן עַן פִּילְּ
עַל עַכְלַע לִידָעַר, וּוֹיְלַע סַטְדָּכְטָזְזִיךְרָאַמְּפָאַל, אַיְזָן יְעַדְעַ שְׁפָעַטְעַרְדִּיקָעַ לִידָעַר
דָּרְקִים אַוִּיס בְּעַסְטָעַר אָנוֹ טִיפְעַר דָּעַם אַינְגָּרְלֶעֶם צַוְּשָׁטָאַנְדָּן, אָנוֹ
אָזְוֵי-אָרוֹם בְּאַקְוּמָעַן זִיךְרָאַמְּפָאַל צַוְּעַד סֻפְּרָה פִּילְּ לִידָעַר, גַּאֲרַעְלַעְךְ אַיְזָן
אוֹיְפָר דָּעַר אַגְּדָעַר.

בִּיאַלְיִקְּ, דָּעַר גְּרוּסְטָעַר עַוְשָׂר פָּוּן לִיכְטָן אָנוֹ גְּבוֹרָה, לְעַבְנָסְ
לְוֹסְטָן אָנוֹ אַיְנְדְּרוֹקָן, אַיְזָן אַשְׁטִיקְקָמְצָן אַיְזָן שְׁאַפְּוָגָן. עַר וּוֹיְזָטְ
נִשְׁתָּאַד דַּי בְּלִיטָן בְּעַתְּ וּוֹיְזָרְבָּלְיָהָגָג, אַיְזָן אַנְהָרָבְפָּוּן זַיְעָרְפְּרִיְּ
לְיִנְגָּמָעְוָר וּוֹאָרָט בֵּין עַס וּוֹעֲרָט אַיְגָּאַנְגָּצְנָן צִיְּתִיקְקָ, אָנוֹ דַּי פְּרִיְּ
הָעָנָגָט שְׁוִין אַרְאָפְפָוְלְ, אַגְּגָלְאַדְלָעָן מִיטְזָאַט אָנוֹ קָעָרָן. נִשְׁתָּאַד
בִּיאַלְיִקְּן לִידָעַר וּוֹעֵן הַיְּלָעְ שְׂתִּימָנָגַעַן, אַפְּגָעְוּזְגָּדְעָרָטָעַ
בִּיאַלְיִקְּ, וּוֹאָס וּוֹעֵן גַּעֲבָרְוִין, וּוֹיְזֵן זִיךְרָאַמְּפָאַל וּוֹעֵן גִּיךְ פָּאַרְשָׁוֹאַנְדָּן
פָּוּנָם הָאָרֶץ, אַיְבָּרְאַזְנְדִיקְקָ נִאָרְבָּלְיָכְבָּעַ נִוְאָנָסָן. אַלְצָן אַיְזָן אַיְגָּעָ
פְּלַאנְצָט אָנוֹ אַיְגָּעְוֹאַרְצָלָט אַיְן הָאָרֶץ אַיְן מוֹתָה, אַוִּיסְגָּעְטָרָגָן אָנוֹ
צִיְּתִיקְקָ, אָנוֹ עַרְשָׁתְדָאַן וּוֹעֲרָט עַס אַיְבָּרְגָּעָבָן אָנוֹ פָּאַרְעָנְדִיקְטָעַ
פָּאַרְמָעַן אָנוֹ גַּעַשְׁטָאַלְטָן. אָנוֹ דָּעַרְבָּרְבָּר אַפְּשָׁר אַיְזָן עַר אָזְוֵי קָאָרְגָּ
אַיְזָן זִיךְרָאַמְּפָאַל. דָּעַרְבָּרְבָּר גִּיעַנְזָן דָּזְרָקְ אַרְןָן אָנוֹ יָאָרָן, וּוֹעֵן בִּיאַלְיִקְּ
פָּאַרְעָפָעְנוֹתְלְעָכְטָן נִשְׁתָּאַד קִין לִידָעַר. דָּאָס לְדַד מַוְזַיְזֵן בַּיִּים דָּעַר
פֿוֹלְסְטָעַר, קְלָאָרְיִסְטָעַר אַיסְדְּרוֹיךְ פָּוּן אַדְוָרְכְּגָּעָמָכְטָלְעָבָן, פָּוּן אַ
אַדְוָרְכְּגָּעָלְעָבָטָר שְׂתִּימָנָגַג, דָּאָס לִידְבָּאָדָרְףְ סִינְטְּעוֹזְרָן דָּאָס
אַוְוָעָקְגָּעָאַגְּגָעָנָה, דָּאָרְףְ פָּאַרְיִגְלָעָן דָּעַם אַפְּגָעְאַגְּגָעָנָה וּוֹעֵגָ
בִּיאַלְיִקְּ אַיְזָן אַיְזָן זִיךְרָאַמְּפָאַל דִּיכְתּוֹנָגְדָּוְרְכוֹסְטָאַזְטִיְּנִיקְ, דָּעַר
בָּאוֹאַסְטָוִיְּן בְּכָלְלָן אַיְזָן אַיְצָט אַיְגָּעְוֹאַרְצָלָט אַיְנָם מָוח אָנוֹ גַּעַפְּלִיְּ
פָּוּן דָּעַר אַיְצְטִיקָעְרָפְרָזְעָלְעָכְקִיְּטָן, אָנוֹ סַאְיָזְ שְׁוֹעָר אַפְּצִיטִיְּלָן
דָּעַם בָּאוֹאַסְטָוִיְּן פָּוּנָם קִינְסְטְּלָעָרְ, דָּעַר בָּאוֹאַסְטָוִיְּן אַגְּבָעָר וּוֹעֲרָט

סובייקטיבו, אויף וויפיל ער פירט סוף-פֿלְ-סּוֹף די געשעגענישן-אייג' ז' זוקן צו דעם פונקט, וואס איז פארן דיכטער ליב און טיער אוין שטרייכט אזי ארום אינטער דאס נאַנטע און געוואָונשענע. פֿאַ-ראָן דיכטער, וואס דורךן באַוואָאַסְטוּין ווערן זי געפֿרט צום קאָסֶס, צום דיכטערישן מישמאַש און פֿלאַנטער. בי' ביאַלְיקָן רעגּוֹלִירט דער באַוואָאַסְטוּין די צעшибּערטע געלְפֿן און צ'ינְקָנט אַן זעם גלי'יכּן וועג פֿאַר אַיגּעֲנָם זוכּן אַן שטראָפּן. דער באַזְאַסְטוּין דערוּיְיטער אַינְיקָע עַלְעַמְעַנְטָן אַן רַוקְטָּס אַרוֹס בּוֹלְטָעָר אַנדְעָרָע. דורךן באַוואָאַסְטוּין קומְט ביאַלְיק פֿונְמָן קְלָאנְגָן צום אַפְּקָלָאנְג. דער קְלָאנְג קָאן פֿאַרטּוּמְלָעָן, פֿאַרטּיְבָן, דער אַפְּקָלָאנְג אַבעָר אַיז שְׁטָנוּן-דיַקְּ רַיְנָעָר אַן האַרְמָנִיש-אוּיסְגָּהָאַלְטָעָנָר. ביאַלְיק דָּאת אַין זַיְנָע לְדִיעָר כּוּמָעַט שְׁטָעָנְדִּיק גַּעֲגָעָן דָּעַט אַפְּקָלָאנְג. אַן: אַוִּיסְנָאָט זַעֲנָע אַינְיקָע פֿוֹן די ווִינְטָר-מְאַטְּיוֹן אַן די שְׁטָרָאָפּ-לְדִיעָר, וואס פֿלִיסְן אַרְיְבָעָר די ברעגן אַן הַילְּכָן אַן פֿאַרְהָילְּכָן דָּעַט פֿאַרגּעָע. דאָק אַן די ווּלְטָאַנְשָׂוְיאָנוּן.

X

וֵן ווֹאנְעָן שְׁטָאמָט בִּיאַלְיקָם באַוואָאַסְטוּין?

 מיר האָבן אַנגְעוּווֹן, אָז פֿוֹנְמָן עַרְשָׁתָן שִׁיר
 אָז אַיז בִּיאַלְיק גַּעֲוָעָן גַּעֲפִירְט זְוּרְכָן נַאֲצִיאָנָאָלָן
 באַוואָאַסְטוּין. דער נַאֲצִיאָנָאָלָעָר מְאַטְּיוֹן הָאָט נְשָׁט
 אוּמְגָעָהָעָרָט צָו הָעָרָשָׁן אַין זַיְנָן גַּאנְצָן דִּיכְטָעָרָיש
 לְעָבָן. אַין אַלְץ הָאָט עַר גַּעֲוָכְט די מְאַמְעָנָטָן, וואס פֿירְן צָוָם
 נַאֲצִיאָנָאָלָן טְרָאָגִזְמָן אַן נַאֲצִיאָנָאָלָן פֿרְאָכְבָּלָעָם. מעָר פֿוֹן אַלְץ
 הָאָט גַּעְלָעָבָט אַין אִים דָּעַר ווּידָעָרְשָׁפְרוֹן פֿוֹנְמָן נַאֲצִיאָנָאָלָן אִידְעָ-
 אַל מִיט דָּעַר ווּירְקָלְעָכִים, — דָּאס הָאָט אַרוּסְגָּעָרְפָּן די רַעְאַצְיָע
 בי' ביאַלְיקָן.

בִּיאַלְיק מִידְט אַוִּס די פֿערְזָעָנְלָעָבָע, אַינְדִּיוּוּדוּלָעָלָע מְאַטְּיוֹן,
 עַר הָאָט זַיְךְ פֿוֹנְגָּאַנְדָּעָרְגָּעָטִילָט, אַפְּגָּנְטִילָט פֿאַר דָּעַר שָׁאָפָּגָג די
 נַאֲצִיאָנָאָלָע, פֿלְלִישָׁע מְאַטְּיוֹן אַן דָּאס אַיגּעֲנָם אַינְטִימָע לְעָבָן פֿאַר-
 באַהָאַלְטָן פֿוֹן דָּעַר סְפָּעָרָע פֿוֹן זַיְדָעָנָג אַן אַזְוִי אַרוֹס אַין

פְּילַפְּאָרְבִּיקָס אֵין פָּאָרְוּוֹיְטָאָגְּסָטָס,
וְאֵסֶת הָאָט גַּעֲלָבֶט, גַּעֲוָאָקְסָן אֵין גַּעֲמָרֶט זִיךְ אֵין דִּי מַתָּהָת אֵין
חַעֲרְצָעֶר פָּוּנָם יַדְיָשָׁן יְחִידָא פָּאָר דִּי לְעַצְטָע צַוְּאָגְצִיךְ יָאָר, דָּעֶר
גַּאֲנְצָעֶר וּועָג, וְאֵסֶת דִּי יַדְיָשָׁע פָּעָרְזָוְנוּלְעַכְקִיָּט הָאָט דַּוְרְכְּגַעְמָאָכָט
אֵין דָּעֶר זַלְפְּטָט בַּאֲשְׁתִּימְזָנָג, פָּאָרְלְוִירָן גַּעֲגָנָגָעָן פָּאָר בִּיאָלִיקָס שָׁאָפָּן.
פָּאָר דָּעֶם הַיְנְטָצִיטִיקָן יַד אֵין בִּיאָלִיקָס שָׁאָפָּן אַיְבָּרְגָּעְדִּיבְּכָטָע
גַּעֲשִׁיכְטָע, קַאֲנָאַנְיְוִירְטָע, פָּאָרְהָאָרְטָעוּוּעָטָע שָׁעַנְקִיָּט, אַיְבָּרְגָּדְיִקְטָע
אַפְּשָׁאָצָוָנָג פָּוּנָם דָּעֶר פָּאָרְגָּאָגָעָנָעָר צִיִּטָּי. זִין דִּיכְטוֹנָג רַעֲדָט מַעַ-
דָּעֶר צָוָם נַאֲצִיאָנָאָרָן גַּעֲפָלָי וּוּנְיִקְעָר צָוָם פָּרְזָוּנְלָעָקָן.
בִּיאָלִיק הָאָט זִיךְ נִישְׁתְּגָעָרְסָן אַיְנָם תָּוָהָו וּבוֹהָו פָּוּנָם יַדְיָשָׁן
פְּסִיכְבָּשָׁן גִּיטָּט, עָרָה הָאָט פָּאָרְטִיפְטָט דָּאָס נַאֲצִיאָנָאָרָלָע פָּרְאָבָּלָעָם. נָאָר
אֵין דִּי לְעַצְטָע יָאָרָן, וּוי מִיד הָאָבָּן גַּעֲזָעָן, הָאָט זִיךְ בִּיאָלִיק פָּאָר
טִיפְטָט אֵין דִּי אַיְנְדִּיוֹדְוּלָע אַיְבָּרְלָעְבָּגָעָן, אֵין עַס הָאָבָּן זִיךְ גַּעַ-
לְאָצָוָת הַעֲרָן אֵין זִין דִּיכְטוֹנָג הַלְּבָעָ קַלְאָגָעָן, שְׁמִיקָעָר שְׁתִּימְנָגָעָן,
אֵין בִּיאָלִיק הָאָט גַּעֲגָבָן עַטְלָעְכָּעָ פָּאָהָאָרְצִיקְטָע לִיְרִישָׁע לְדִידָּעָר,
גַּרְוּסָן-שָׁאָטָן פָּוּנָם אַיְגָעָנָם אַרְוּמְבָּלָאַנְדוּשָׁן אַיְבָּרָאַיְגָעָנָעָ חַוְּבָות,
זִיפְּצָן-קְרָעָכָן פָּוּנָם פָּרְזָוּנְלָעְכָּעָ וּוּיְתָאָקָן-וּוּאָגָּדָן. אַבָּרָ בִּיאָלִיק
כָּאָפָּט זִיךְ צְרוּשָׁס אֵין נִישְׁתְּגָעָר אַיְנָמָאָלָע פָּרְוּוֹת עַד וּוּדָעָר זִיךְ אָטָם.
קָעָרָן צַו דִּי פָּרִיעָרְדִּיקָעָ אַלְגָּמָיִינָן-נַאֲצִיאָנָאָרָלָע מַאְטָיוֹן.

בִּיאָלִיק אֵין נִישְׁתְּגָעָר לִיְרִיקָעָר, הָגָם אֵין זִין דִּיכְטוֹנָג אֵין
דָּא אָנָּא שְׁיִעָר לִיְרִיקָעָר. דָעֶר לִיְרִיקָעָר אֵין שְׁטָעְנִידִיק סְוּבִּיעְטִיוֹן,
אַיְנְדִּיוֹדְוּאַלְסְטִיוֹן. דָעֶר לִיְרִיקָעָר דַּעְרְצִיְּלָט וּוּגָעָן טִוְנְקָלָס אֵין
אוּמְקָדָאָרָס, וְאֵסֶת לְעַבְטָט אֵין הָאָרֶץ אֵין אַיְנָגָעָפִיָּס, עַר פִּירְט דַּוְרָךְ
אַיְנָזִין זִיךְ שָׁאָפָן דִּי אַיְנְטִימָע וּוּגָעָן, וְאֵסֶת עַס מַאְכָט דַּוְרָךְ זִיךְ זִין אַיְ-
גַּרְנְלָעְכָּע וּוּלְעָטָט. עַר דַּעְקָט אַזִּיף דִּי אַיְנוֹכְעִידְקָע טִיפְעַנִּישָׁן אֵין
אַפְּגָרוֹנָטָן אֵין עַס וּוּרָרָן אַזִּיף אַרְוָם אַיְפָגְעַדְעָקָט דִּי לִיְכָט אֵין שָׁאָטָן
פָּוּנָם דָעֶר פָּרְזָוּנְלָעְכִּיקִיט, — דָאָס אַלְעָזָן גַּרְעָנְעָצָט זִיךְ מִיטָּפְסִיכָּאָ-
לָאָגִיעָ, מִיטָּפְסִיכָּשָׁעָר לִיְרִיקָעָר. אָט דָעֶר פְּסִיכְבָּשָׁעָר עַלְעַמְעָנָט אֵין
זִיְיָעָר שְׁטָאָרָק בִּיְיָ דָעֶר דִּיכְטָעָר, וְאֵסֶת שְׁרִיבְטָט אֵין צִיִּיטָפָן אַזִּיף
רַעֲגָנָג, בָּאֲגִיְיסְטָעְרוֹג אֵין אַנְטִוִּישָׁוֹג, — דָאָן פִּילְטָזָן זִיךְ זִין הוֹיָן,
עַס הָעָרָט זִיךְ זִין זִין הָאָרֶץ-צִיטָעָר, אֵין עַס רַוְפָן זִיךְ אַפְּ אַזִּיף דָעֶר
שָׁאָפָּטָג דִּי אַיְבָּרְלָעְכָּעָ קְנִיטָשָׁן אֵין וּוּגָעָן דִּי מַעְנְשָׁלָעְכָּעָ

ל'ידן און אונגעטן, ליידנסחאפט און ערשייטערונג, מיט וואס דע ראי.
פינירטער פערזענעלעCKERיט איז דרייך, פעלן אויס בי ביאליךן, ער
באהערשט אין זיך דאס פערזענעלעכע, און גיט נאר דאס, וואס
אייז דערוואקסן צו פלַּליישעם.

ביאליך, ווי געזאגט, איזו נישט דורךאים קינסטלער, וואס
לעבט שטענדיק אין שאפיגוג-וועלט און וואס אלץ אין לעבן אין
בי אים שטָּךְ פאר שאפן. די וועגן, וואס פירן פון זיין
פארזענעלעך וועזען צו זיין שאפן, ווערן איבערגעחהאך, גיען נישט
גלאיך צום קינסטלערישן אויסדרוק, זוי קען זיך דאס רוב אים
צורייך צו אים. מאפאסאן האט זיך געקלאקט, וואס ער קאן נישט
געוויסן פון לעבן, ווי א פשוטער מענטש, און אן אלע זיין ווילן
דרינגעט שטענדיק אריין דער קינסטלער אין אלע זיין פערזענעלע-
כע איבערלעבעונגען און שאפט דערפון גלאיך ליטעראטור. ביאליך
און דער קינסטלער אין אים זענען אָפֶגַעַטִּילָם — פריער ער,
דערנאך דער ק' נס ט ל' ער. עס גיען דורך ציינן און ביאליך
שרייבט גאנרייניט, — דער קינסטלער אין אים האט נישט די פאסן-
דייק שטימונג און מעגלעCKERיט צו שאפן. זעלטן נאר איז דער
קינסטלער אין ביאליך געגענגען צוזמאמען מיט אים. דאן איז ביא-
ליך דער קינסטלער ארייס פון זיין דיכטערישער רוחהקייט, און זיין
שאפן קומט דאן פון דער ברויינדער תקופת, פון דער מעשה-
יצירה-ציט. בכלְּל אָפֶבָּרְעָרְעָן פֵּילְפּוֹן זיין לְעָבָנְסְּגַּשְׁעָנְסְּעָנְסְּן
דורךגעגעונגען פארביי דעם קינסטלער, נישט אויסגענוצט און נישט
אייבערגעדייכטער. צוויי מאָל האט ביאליך פארבראכט אין פאלעס-
טינע, די נסיעות האבן ארייסגערוףן אין אים א גאנצע געפילען.
וועלט, און דאָל איז דער דיכטער צום ווארט נישט געקומען. די
ברויינדיקע רעדלער, אין וועלכע דער אויסגוס האט זיך צעטראטט,
האָבן זיך נאָך נישט אינגעגעמען, עס איז נאָך שווער אַרְיִינְקוֹן
אין טיין אָפֶגְּרוֹנְט.

ביאליך איז אינגעוואָרץְלַט אין דעם יידישן קאנאנזיזידען
קולדטור-בָּאָדָן, פון דאנעט שפִּיזְטַּעַר זיך, — און ער קאן נישט
אויסוואקסן פון אָט דער וועלט. ער שאפט נישט קיין איבער-
וועלט, א פאנטאָצְטִישְׂן-קינסטלערישע וועלט, ער שטייט דורךיט.

אויף דעם פערטן באָדָן. זיין טרוים איזו ממשותדייך, נישט די פאנַ-
טאָסְטִיך בְּאַצְוֹבֶעֶרט אַתֵּם, נָאָר דער אַידְעָצָּה. אַחֲד-הָעָם, דער אויס-
גַּעֲרַעַנְטָעָר, דער אַיְבִּיך - סְקַעַפְטִיקָעָר אַזְּן אַיְגְּצִיטִיך שְׁטַעַנְדִּיך
זַעֲלַבְּסָט - צְוֹפְּרִידְעָנָר, אַיְזָן פָּאָר אַיְם גַּעַוּאָרָן דער שְׁטָעָרָן, דעם
טוֹרָם אַיְן מִיטָּן יִם. אַלְעַ וַיְיִסְן זַיְן אַדְעַ-לְּיִיבַּ-גַּעַזְגַּעַג צַו אַחֲרָי
הָעָמָן.

בִּיאַלִּיך אַיְזָן זַיְן דִּיכְטִינְג נִישְׁט גַּעַוּעַן קִין זַוְכָּר,
אַיְן זַיְן שָׁאָפָּן הָאָפָּן זִיךְ וַיְיִנְּקַ-וּאָס גַּעַפְלָאַגְּנָטָעָר אַיְן גַּעַזְכָּט
קִינְסְטְּלָעְרִישָׂן תָּקוּן וּוּלְטָ-סְדוֹdot אַיְן מַעַנְשָׂט-פְּרָאַבְּלָעָמָן. אַיְן יַעַ-
דָּעָר פְּרָאַגָּע אַיְזָן גַּעַלְעָגָן דִּי תְּשֻׁוָּה אַזְּן פָּאָר דִּי לְיִדְן אַיְזָן שְׁוִין
גְּרִיְּתָן גַּעַוּעַן דִּי תְּרוֹפָה.

דָּעָר עַכְּטַ-סְּבִּיעַקְּטִיוּוּעָר קִינְסְטְּלָעָר זַעַט קוֹדָם-כָּל יִיךְ אַלְיִין,
אַיְן פָּוּן אַיְם עַרְשָׁט הַוִּיפָּן אַזְּן פְּנוֹגָנְדָעָרְגָּיָן וּוּעָגָן אַיְן וּוּגַעַלְעָעָךְ
אַיְן דָּעָר בְּרִיְּטָעָר וּוּלְטָ אַרְיִין. דָּעָר קְלָעַנְסָטָעָר צִיטָעָר אַיְן אַיְגָעָ-
גָּעָר נְשָׁמָה רְזַפְּט זִיךְ אָפְּט מִיט דָּעָר גַּנְצָעָר שָׁאַרְפְּקִיָּת אַוִּיפָּה זַאְכָן
אַזְּן גַּעַשְׁעַעַנְיִישָׂן, וּוּאָס דָּעָר דִּיכְטָעָר נַעַמְתָּ אַוִּיפָּה. דִּי וּוּרִיךְ פָּוּן דַעַט
סְּבִּיעַקְּטִיוּן דִּיכְטָעָר דָּעַרְצִיְּלָן שְׁטַעַנְדִּיךְ מַעַר וּוּעָגָן אַיְגַּרְלָעָן
וּוּעָגָן, וּיְיִוְעָגָן אַרְוּמִיקָעָר וּוּלְטָ.

בִּיאַלִּיקָס לְיִדְעָר זַעַנְעָן נִישְׁט דָּעָר פּוֹלְסְטָעָר אַוִּיסְדְּרוֹיךְ פָּוּן
זַיְן אַיְגַּרְלָעָכָר וּוּלְטָ, פָּוּן זַיְן כָּאַרְאַקְטָעָר, אַרְטַ-פְּלִין אַזְּן אַוִּיפָּ-
גַּעַמְעָן דִּי וּוּלְטָ. וּוּעָן מִיר וּוּאָלָטָן לְוִיט זַיְנָע שִׁירִים גַּעַוּאָלָט דָּעָר-
גִּין וּוּעָגָן זַיְן אַיְגַּרְלָעָךְ וּוּעָגָן, וּוּאָלָטָן מִרְטָע טַס נִישְׁט גַּעַקְאָנָט.
אָבָּעָר דָּאָס, וְאָס עַס אַזְּן כְּמַעַט וּיְיִגְעַן פָּאַרְבָּאַרְגָּן אַיְן דִּי הַעֲבָרִישָׁע
לְיִדְעָר, גַּעַפְּגַּעַן מִרְטָע אַזְּן זַיְנָע עַטְלָעָכְעָ דָּעַרְצִיְּלָגְגָעָן אַזְּן אַזְּן דִּי
יַי דִּי שׁ עַלְדָּעָר. דָּאָרָט מַרְעָפָן מִרְטָע זַעַט לְעַפְּגַּעַן בִּיאַלִּיךְ,
מִיט זַיְנָע אָוְמְטִילְבָּאָרָע, רְוִיעָן אַזְּן בְּרוּזְוּנְדִּיקָע גַּעַפְּיִילָן, וּוּאָס
זַעַנְעָן וּוּיִנְּיקְ אַבְּיַעַקְטִיוּוֹיִירָט גַּעַוּאָרָן. דָּאָגַעַפְּגַּעַן מִרְטָע עַלְעָעָ-
מַעַנְטָן פָּוּן זַיְן גַּעַונְטָעָר אַזְּן גַּעַשְׁמָאַקְפְּלָעָר גַּאֲטָוָר. אַיְן דִּי דָּעָר-
צַּיְלָגְגָעָן אַזְּן אַזְּן דִּי יַדְיִישָׁע לְיִדְעָר אַזְּן עַרְנָטָעָר צַו זִיךְ, נָאָ-
טְּרִילְעָכָר, פְּרָאַסְטָעָר. זַיְן גַּאֲצִיאָנָאָלִיסְטִישָׁע אַיְדָעָלָאָלָגָעָן הָאָתָּ דָּאָ
קִין שְׁלִיטה נִישְׁטָה, דָּאָ אַיְזָן זַיְן מַעְר אָוְמְטִילְבָּאָר, מַעְר פְּרָאַנְקָע אַזְּן
פְּרִיְּ, מַעְר וּוּאַוְילְ-יְוָנָגָעָרִישָׂן.

און אין דעם פרט זענען מערקווירדיק און זיער כאראקטע-
 ריסטייש זיינע דערצ'ילונגען "אריה בעל-גוף" און "מאリンקע".
 ביאליך איז דא באיאינפלואסט פון שטראָמענדיקע, שווארץ-ערדיישע
 כוחות. אויף יעדן זיטל פילן מיר דעם געונטן ריח פון דער פֿע-
 טער, זאכטיקער ערדר, פילן די היס-גּוּנְדִּיקָע ווֹן, די קראָפְטִיקָע
 רחבות, וואָס עס טראָגן אין זיך חנינה ליפא און אריה בעל-גוף.
 אַ פָּאָר אַוְיסְצּוֹגָן פון "מאリンקע":
 "נֵחַ פְּלַעֲגָתַ דָּעַרְצִיְּלַן אַ סָּךְ, אַ סָּךְ, מִיטַּ הָרֶץ אַן מִיטַּ
 הַתְּפֻעָּוֹת אַן מִיטַּ שְׁבּוּוֹתָה. בָּעֵת מְעָשָׂה פָּאָרָפָּרְבָּן זִיךְ בַּיִּ אִים
 דַּי בָּעַקְלָעַק פְּלָאָם-פִּיעָר אַן דַּי אַוְיגָן צַעַשְׁפִּילַן זִיךְ בַּיִּ אִים".
 "נֵחַ הָאָט אַבְעָר נִישְׁתְּ גַּעַרְטָת. מְשׂוֹגָע פָּאָר גְּרוּסָ פְּרִידִיך
 אַן יְוָגָעָר אַנְגַּעַשְׁטָרָאַמְּטָעָר קְרָאָפָט גַּיט עָר זִיךְ פְּלַזְצִים אַ וָאָרָךְ
 אויף דער ערדר, שְׁטַעַלְתַּ זִיךְ מִיטְן קָאָפָ אַרְאָפָ אַן קָעָרָט זִיךְ אִי-
 בער, וָאָרְפָּדִיך מִיטַּ העַנְתַּ אַן פִּסְ, וַיְיַ אַ רְאָךְ אויף פִּיר שְׁפִּיצָן,
 וָאָסְ קִיְּקָלְטַ זִיךְ זְעַלְבָּטַ".
 "נֵחַ אַיְוָאָרָן וַיְיַ אַטְרְוָנְקָעָן. דַּי קִילְקִיטַ פָּוּן דַּי שָׁאָטָנס,
 דַּעַר גַּעַשְׁמָאַקָּעָר רִיחַ פָּוּן דַּי פְּרוּכָן אַן דָּאָס צְוִוִּישְׁטָעָרָן פָּוּן דַּי
 פִּיגְעַלְעַק — דָּאָס אַלְץ הָאָט אִים בָּאָרוּשָׂת אַן וַיְיַ אַרְדוֹלָט דַּעַט
 קָאָפְּ".
 אַיְוָאָרָן דָּא נִשְׁתְּ דַּעַר גַּאנְצָעָר אַמְּתָעָר, בְּאַטְרְיַהָּעָר
 כְּעָר, אַוְמַמְּטַלְבָּרְעָר בְּיַאלְיךָ?
 עַס אַיְוָאָר: דַּי עַרְשָׁטָע רַעַלְעָקָסָן אַין בַּיַּאלְיךָסָ נַאֲטוֹרָ
 זענען גַּעַשְׁמָאַקָּפְּלָעָ, לִיכְטִיקָע, באַהֲרָצִיךְטָע, אַזְוִי וּמְעַט עָר אויף
 וועַלְתַּ, מַעֲנְטָשָׂן, גַּעַשְׁעַעַנוּשָׂן — דַּעַרְבָּאָס קְומָט עַרְשָׁט דָּאָס גַּעַדְאָוָקָ-
 לְעָכָע, פָּאָרְצָוַיְיְפְּלָטָע. אַיְן "אריה בעל-גוף", "מאリンקע", פְּרִידִיךְ
 "מיין גַּאֲרָטָן", — וַיְיַ אַס אַיְוָאָרָן קִיְּנָאָס דִּיסְטָאָנָאָס צְוִוִּישָׂן אַוְיטָ-
 רַעַגְגָּו אַן שָׁאָפָן — דַּאָּרָט אַיְוָאָרָן דָּאָס גַּעַדְאָוָקָע, אַוְמְטִילָ-
 באָרָע, מַשְׁוֹתְדִּיקָע אַן מַגּוּשְׁמָדִיקָע, וָאָס אַיְוָאָרָן נַאֲךְ נִשְׁתְּ דַּוְרְכָגָע-
 גַּאנְגָעָן דַּוְרָכָן פִּילְטָעָר פָּוּן פָּאָרְצָוַיְיְפְּלָגָג אַן אַפְּהָעַנְטִיקִיט.

וילנדיק אַפְּגָעָרִין פֿוֹן דָּעֵר שְׁפָרָאָךְ אַיְרְלִיבְּן. עַר
פֿאַרְנְּעַמְּטַדְּיַה אַגְּנְצָעַ טִיפְּקִיטְיַה, דִּי נְשָׁמָה אַוְן חִוְתַּה פֿוֹנְמַן וּאַרְטַּה; דִּי
לְשָׁוֹן-קְדוֹשָׁה, צְוִילְבָּד דָּעֵר שְׁפָרָאָךְ וּוּרְטַר בִּיאַלִיכְקַן נִישְׁטַ
לְיִיךְ לְעַבְטַמְּטַדְּיַה מִיטְדָּעֵר שְׁפָרָאָךְ אַיְרְלִיבְּן. עַר
פֿאַרְנְּעַמְּטַדְּיַה אַגְּנְצָעַ טִיפְּקִיטְיַה, דִּי נְשָׁמָה אַוְן חִוְתַּה פֿוֹנְמַן וּאַרְטַּה; דִּי
לְשָׁוֹן-קְדוֹשָׁה וּוּרְטַר הַאֲבָן זַיְעַר אַיְגְּנָעָם סְטִילְיַה, זַיְעַבְּן מִיטְ אַן
אַיְגְּנָעָר דָּוָר-דָּרוֹתְּדִּיקְעָר טֶרֶאָדִיעָה. פֿיְלְ וּוּרְטַר הַאֲבָן פֿאַרְדִּי
הַזְּבָדְעַרְטַרְעָר יָאָרָן אַנְגָּעוֹוָאָרָן זַיְעַר לְעַבְּנָס-דוֹפְּקָה, פֿיְלְ הַאֲבָן אַיְגְּנָעָר
זַאְפָטַמְּטַדְּיַה אַיְן זַיְקְ פֿאַרְשִׁימְלְטַפְּאַרְגְּגָעְלְבָּפְּטַן מְלִיכָּה-רִיתָה, אַיְן פֿיְלְ פֿוֹנְזַיְיַה זַיְעַבְּן
שְׁוֹעַבְּן אַרְוּם שְׁאַטְּנָס פֿוֹנְ רִיכְעָה הַיסְּטָאָרִישָׁע גַּעַשְׁעַנְגָּשָׁן. עַס אַיְזַי
גַּעַשְׁעַנְגָּשָׁן דָּעַרְבְּעָר אַשְׁוּעַרְעָא אַיְן קָאַמְּפְּלִיצְרָטָע קִינְסְטְּלָעְרִישָׁע אַרְ
בָּעַט אַרְוִיְּצְזְבָּרְעַנְגָּעָן וּוּרְטַרְעָר, פֿאַרְשְׁרָמְפְּעַנְגָּעָן אַיְן פֿאַרְשְׁטְּוִיְּבָטָע פֿוֹנְ
לְאַגְּגָעַ יָאָרָן, אַיְגְּגָעְשְׁטָעְלָטָע אַיְן פֿאַרְשְׁלָאַסְעָנָעַ מִיטְזַיְעַר טָעַם אַיְזַי
רִיחַ אַיְן אַרְיִינְהָוִיכַן אַיְן זַיְעַבְּעַדְיַהְקָן אַיְנָהָאַלְטָה, נִיְעַגְּפְּלִין אַיְן
פֿאַרְבָּן. בִּיאַלִיכְקַן — דָּעֵר עַרְשְׁטַרְעָר עַכְטַ-וּוּעַטְלָעְכָּרְעָר הַעֲבָרְעַישָׁע
מְשֻׂוְרָר — הַאֲטַגְּגָר גַּעַשְׁעַנְגָּשָׁן דָּיְשְׁוּעָרְעָה, אַבְּעָר דָּאַקְבָּאַרְעָא אַיְמָאָה.
בַּעַד: פֿוֹנְ דָּעַם רִיכְעָן שְׁפָרָאָךְ-אַוְצָר אַיְן, אַיְן דָּעֵר זַעְלְבָעָר צִיְּמַת,
פֿוֹנְמַן גְּרוֹיְסַן סְבָּלְ-הַיְּרֹשָׁה פֿוֹנְ דָּעֵר הַעֲבָרְעַישָׁע מְלִיכָּה אַרְוִיסְרִיְּסַן
וּוּרְטַרְעָר אַיְן אַרְיִינְבָּלְאַן אַיְן זַיְעַבְּנָה פֿרִישָׁ בְּלִוְתַּה אַיְן נִיְעַגְּמָה. דָאָס
וּוּרְטַרְעָר הַאֲטַגְּגָר בְּאַקְוּמָן דָּוְרָק בִּיאַלִיכְקַן לְעַבְּן אַיְן פֿאַרְבָּר, גְּבוֹרָה אַיְן
סְטִילְיַה. נִשְׁטַח נָאָר אַיְן דִּי שְׁטָרָאָךְ-וּוּרְקָה, וּאוֹזֶר הַאֲטַגְּגָר גַּעַהְאָטַגְּגָר
זַיְקְ דִּי נְבִיאָתָה, נָאָר אַוְיךְ אַיְן דִּי נְאַטְּוָר-שְׁילְדְעַרְוָגְּגָעָן אַיְן לְיִבְעָה.
לְיִדְעָר הַאֲטַגְּגָר הַאֲטַגְּגָר בִּיאַלִיכְקַן גַּעַשְׁעַפְּאַן שְׁפָרָאַלְעָכָן וּוּרְגָּדָעָר. בִּיאַלִיכְקַן אַיְזַי
דָּעֵר עַרְשְׁטַרְעָר, וּוֹאָס הַאֲטַגְּגָר גַּעַמְאָכָט דִּי הַעֲבָרְעַישָׁע שְׁפָרָאָךְ אַזְוִי
בּוּגִיק אַיְן זַאְפְּטִיק, קַעְרְנְדִיק אַיְן קָאַלְאַרְיִיט-רִיךְן. יְעוּדָס וּוּרְטַר
אַיְזַי אַנְגְּגָעְלְאַדְן, וּוּגְטַמְּטַ אַיְן אַיְזַי שְׁוּעָר אַוְיךְ דָּעֵר וּוּאָגְ.
בִּיאַלִיכְקַן הַאֲטַגְּגָר דִּי לְשָׁוֹן-קְדוֹשָׁה וּוּרְטַרְעָר מְחִיה-מְתִים גַּעַוְוָעָן.
קִיְּגָנְעָר וּוּיְעָר הַאֲטַגְּגָר נִשְׁטַח אַזְוָא שְׁפָע אַזְוָא שְׁלָל פֿוֹנְזַיְיַה זַיְעַבְּנָה. אַבְּעָר
עַר הַאֲטַגְּגָר זַיְקְ קִיְּנְמָאָל נִשְׁטַח גַּעַלְאָזָט פֿאַרְפִּירְן פֿוֹנְ דָּעֵר שְׁפָרָאָךְ.

ער הערטש אויף דעם ווארט, באהערשט אים, אַבער קיינמאָל הערטש נישט דאָס ווארט אויף אים. עס איז זיער אַשוועראָז אויפגאנפֿן: ביִ דער גאנצער שעיריות פון דער העברעישע שפראָר, ביִ דער גאנצער רַאַשְׁיַקְיִיט פון דעם מלֵיכָה-שטאָף, וואָס העברעיש פַּאֲרָמָאָגָט, נישט צו ווערן משעבד צו דער שפראָר.

אויך אין די יידער אוין דאָס ווארט ביִ בִּיאַלְיַיקָּן צאָפְטִיךָ אָון אַנגָעַלְאָזָן, אַבער דָּאָ זענען דָּאָ מַעֲרֶםְשָׂוֹתְדִּיקָּע, מַעֲרָ ווַיְרְקַּלְעַכָּע שְׁטִירְקָן, עַס פָּעַלְטָ דַּעַר גִּיסְטָ פָּוָנָם ווְאַונְדְּרַלְעַכָּן שְׁפָרָאָךְ-מִיְּסְטוּרָ. די העברעישע לִידְעָר הַאָבָּן מַעֲרָ קַאנְצְלַעַנְטְּרִירְטָע שְׁטִיפְקִיִּיט, מַעֲרָ מִיְּסְטוּרָהָאָפְטָע גַּעַשְׁלִיְּפָנְקִיִּיט, מַעֲרָ קִינְסְּטַלְעַרְישָׁע שְׁפָרָאָךְ-קַאנְבִּינְאַצְּיָע אָון מַעֲרָקְוַיְרְדִּיקָּע שְׁפַּילָּ פָּוָן ווּוְרְטָעָר. אַין די יְוִיְּשָׁעָ שְׁוִירִים — מַעֲרָ אַומְּנִיטְלָבָּאָרָע גַּעַפְּלָן, מַעֲרָ הָאָרָץ - קְלָאָפָּן, מַעֲרָ הָאָרְצִיקָּע פְּשָׁטוֹתָה. די העברעישע לִידְעָר זענען פָּאַלְקָאָמָעָר, זַיִּה הַאָבָּן סְקוֹלְפְּטוֹר-אַוְיסְגַּעַטְאַקְטִיקִיִּיט, זַיִּה צַיְּכַעַנְזָן זַיִּה אָוִיסְ מִיטָּ אַוְינְדְּרַלְעַכָּן צְמַצּוֹם, די יְיִדְשָׁעָ לִידְעָר הַאָבָּן מַעֲרָ בְּלוּזָט אַין פְּלִישָׁ, מַעֲרָ שְׁטִיפְעָרִיָּי אָון גּוֹטְמַטְקִיִּיט.

אָון מַעֲרָקְוַיְרְדִּיקָּע: בִּיאַלְיַיקָּ, וואָס פַּאֲרָמָאָגָט אַזְוִי פִּילְ בָּאָ הָאָרְצִיקָּע אַנְטִיצְקָוָגָג, הָאָרְמָאַבְּנִיעָ אָון גַּיְיכְגַּעַוְוִיכָּט, וואָס הָאָט צַיְּטָנוּווּיָּו דַּעֲרָגְרִיכְט צָוָם אַמְּתָן עַפְּאָס, הָאָט וַיְשַׁטְּ גַּעַשְׁפָּן דֻּעָם נִיְּעָם סְטִיךָ, וואָס צִיט זַיִּה פָּוָן לְעַבְּנָן אַין קְוַנְסָט אָון פָּוָן קוֹינְסָט אַין לְעַבְּנָן. אַין די פָּאָר דַּעֲרְצִיְּלָוְגָגָעָן אָון אַין אַיְינְקָע לִידְעָר בָּאוּוִיָּזְט בִּיאַלְיַיקָּ, וַיְפִּילְ חֹוש אָון פַּאֲרָשְׁתָּאָנד עַר הָאָט פָּאָר דֻּעָם לְעַבְּנָסְטָלָ. עַר ווּוְאַלְטָ אָן סְפָּק אַוְיָפָּע דֻּעָם גַּעַבְּט גַּעַקְאָנָט שָׁאָפָּן בָּאָ דִּיטְיָנוּרְקָע ווּוְרָק, וּזְעַן זַיִּן גִּיסְטִיקָּע אַטְמָאַסְפָּעָר ווּוְאַלְטָ נִשְׁתָּ גַּעַע הָאַלְטָן אַין אַין שְׁטִיקָן אַין אַיְטָ די גַּעַוְונָטָע פְּחוֹתָה. אָון נִשְׁתָּ קוֹוְטִיוּרְט אַין בִּיאַלְיַיקָּן פַּאֲרְצְוַיְיְפָלָגָג אָון פַּאֲרָהָאָסָוָג אָון דָּרְמִיט אַפְּגָעְוּוּנְדָט אַיְטָ פָּוָן פָּאַלְקָס - שָׁאָפָּן, פָּאַלְקָס - שְׁפָרָאָךְ אַיְטָ פָּאַלְקָס-מְאָטִיוֹן.

הַיְנְטָעָר די גַּעַשְׁטָאַלְטָן פָּוָן אַרְיָה קַאְצָצָפָ אָון בָּה פָּוָן, „מָאָ דִּינְקָע“ לִיגְט פָּוְנָאַנְדְּרָגָעוֹאָרָפָן אַ קְרָעְפְּטִיךָ שְׁטִיךָ לְעַבְּנָן מִיטָּ אָן אַיְגְּנָאַרְטִיקָּן לְעַבְּנָס-שְׁטִיגְגָּעָר מִיטָּ אַסְטִיל אָון קַאָלְאָרִיט, וואָס דָּאָס פָּאַלְקָס הָאָט גַּעַזְאַמְּלָט דָּוְרוֹת-לְאָנָגָג. פָּוָן די פָּאָר מַעֲשִׂיות שִׁינְיָנָט

אֵפֶד דער אָפְשִׁין פּוֹן פָּלְקַס-נְשָׂמָת, אָנוּ עַס טְרָאָגֶט זִיךְ פּוֹן דָּאָרֶט
 דָּעַר קָלָאָרָעָר אָפְקָלָאָגָג פּוֹן הָאַרְמָאָנִישׁן, גָּאנְצָן, רָאַשְׁיָקָן פָּלְקַס-
 לְעָבָן. בִּיאַלִיק אֲפָעָר הָאָט בָּאוּוִין נָאָר אַיְנְצָלָנָע אָפְגָעָרִיסְעָנָע בִּילָּ-
 דָּעַר, אַיְן דָּאָס גְּרוּיסָע, פָּאָרְבִּיקָע, וְאַלְנוּשִׁישׁ יִדְישׁ לְעָבָן, וְאָס עַר
 הָאָט אַיְנְגָעָזָפָט אַיְן דִּין נְשָׂמָת, אַיְן פָּאָרְבִּילְיָבָן אַיְן אִים. אַיְן אָזִי וּוְיִ
 עַר הָאָט גַּעַשְׁעַט חִיוֹת אַיְן שְׁפָעָ, זָאָפָט אַיְן קְרָאָפָט פּוֹן דָּעַר
 וְאַלְנוּשִׁירָעָר קָאָלָאָרִיט-רִיכָּעָר נָאָטָיר, וְאַלְטָעָר אוּיךְ פּוֹן דָּעַם
 יִדְישׁן וְאַלְנוּשִׁין פָּלְקַס-לְעָבָן גַּעַקָּאנָט שְׁעָפָן גַּעַנְגָּשׁ שְׁטָחָפָר
 שְׁעָנָעָ קִיסְּטָלְעָרִישׁ וּוּרְךָ. דָּאָס וְאַלְנוּשׁ-יִדְישׁ לְעָבָן הָאָט פָּאָרָ-
 מָאָגָט אָזִי פִּילָּ אַיְנְעָרְלָעְכָּבָע שִׁירָה אַיְן פָּאָרְבִּיק-רִיכָּן פָּאָלְקָסְטִים-
 לְעָכָן סְטִילָּ. בָּאַרְדִּיטְשָׁעוֹו, וְשִׁיטָּאָמִירָ, פּוֹלְנָהָה, דּוֹבָנָה, סְלָאָוָאָוָטָעָ,
 שְׁפָעַטָּאָוָקָעָ, אָפְצָעָ, שְׁפָאָלָעָ, בָּרָאָסָלָאָוָ — אַיְן זִיךְ לְגַנְּגָ פָּאָלְגָּאָבָן
 אַוְצָרוֹת פּוֹן שְׁעַפְפָעָרִישׁ פָּאָלְקָס לְעָבָן, מִיטָּ אַן אַיְנְגָנָאָרִיטִין אַיְנָ-
 גַּעַוְאָרְצָלָטָן לְעָבָנוֹס-נוֹסָח מִיטָּ וְאַוְנְדָעָרְבָּאָרָעָ פָּאָלְקָס-הַעַלְדָּן. אַיְן
 מְעַקְוִירְדִּיק אַיְן, וְאָס דָּעַר בְּעֵלְ-שָׁם, בָּאַרְדִּיטְשָׁעוֹרָעָרָ, שְׁפָאָלְגָּעָר
 זִידָעָ, רָב נָחָן בָּרָאָסָלָאָוָעָר, פְּדָהָצָרָ דָּעַר פְּלִיּוֹמָר — דִּי אַמְתָּע
 פָּאָלְקָס-מְעַנְטָשָׁן, וְאָס דָּאָס פְּרִימִיטִיוֹ-נָאָיוּוֹעָ וְאַלְנוּשִׁעָרָ פָּאָלְקָס-
 שָׁאָפָן הָאָט צְוַעַגְעָבָן זִיךְ פִּילָּ פּוֹן אַיְגָעָנִים חִיוֹת אַיְן אַיְגָעָנָם
 סְצִילָּ, — זִיךְ צְלָעָ הָאָבָן בָּזָקְמוּן וַיְיָעַר קִינְסָטָלְעָרִישָׁן תָּקוֹן נִישָׁת
 דּוֹרָכוֹן וּוּאַלְיָבִין שָׁן בְּיָאַלְיָיק, נָאָר דּוֹרָךְ דָּעַם פּוֹיִ-
 לִיְשָׁן פְּרִיךְ זָ. בִּיאַלִיק הָאָט מַעַר גַּעַלְעָבָט מִיטָּ דָּעַר פָּאָרְשָׁטִיִּ-
 גַּרְטָעָר, דּוֹרָךְ דָּעַר גַּעַשְׁכְּטָעָ פָּאָרְהָאָרְטוּוּוּתָעָרָ קָוְלְטָוָר (מִתִּי
 מְדִבְרָ), עַר הָאָט גַּעַהָאָט שִׁילְדָעָרְגָּוָס-שְׁטָאָף, אַוְפְּרָעָגָנוֹגָס-קְרָאָפָט
 פָּאָר דָּעַר חֹורְבָּן-תָּקוֹפהָ (מִגְּלִיתָהָאָשָׁה) אַיְן אַיְן דּוֹרְכָעָגָאָנָגָעָ פָּאָרָ-
 בִּי דִי פְּלָאָסְטָן-שְׁעָנְקִיָּטָ, פָּאָרְבִּי דָּעַם אַיְנְגָנָאָרִיטִין פָּאָטְרִיאָרְכָּאָלָן
 יִדְישׁן לְעָבָן אַיְן וְאַלְיָין.

דָּעַר שְׁלוֹאָם פּוֹן פָּאָלְקָטָלְעָבָן אַיְן פָּאָלְקָס-שָׁאָפָן הָאָט זִיךְ
 דּוֹרְכָעָגָשָׁלָאָגָן אַ וְוַעַג אַיְן דָּעַר יִדְישָׁעָר לִיְטָעָרָאָטָר דּוֹרָךְ מְעַנְדָּעָ-
 לְעָנָ, פְּרָצָן, שְׁלָוָם-עַלְיכָמָעָן, אַשָּׁן. בִּיאַלִיק אַיְן פָּאָרְבִּילְיָבָן אוּףָ
 בְּעַרְגָּ-שְׁפִיצָן פּוֹן אַבְסְטְּרָאָקְטָעָרָ רֹוח-הַיְהָדָות, פָּאָרְבִּילְיָבָן לְעָבָן
 נִיטָּ דִי קָאָנְסָעָרְוּוּרְטָעָ, רָאָמָאָגְטִישׁ טְרוֹיְמָעָן פּוֹן דָּעַם פָּאָרְקָשָׁנָט
אַגְּעָשָׁתָאָגָעָנָעָם הַעֲבָרִיעִיסְטִישׁ וּוּלְלָטָן.

אויף דער גראונעץ פון צוויי תקופות שטיתט ביאלאיך.
ער איז דער גראסטער אוין אפשר אויך דער ליעצטער אויס-
דריקער פון נאציאנאלער זעלבסט-באשטיינונג. דוורך אים איז די
יידישע נאציאנאלע דיכטונג דורךגעגאנגען א שטיק וועגן ער האט
אי פארשטיינפטע, פֿאָרְעַנְדִּיקְטָעַ פֿאָרְמָעַן קָאנְגָּנוֹזִירֶטֶן דֵּי אַלְטָעַ בִּיהְתָּהּ
המדרשה יידישקייט און דערפֿירט זי ביין וועטלעכער שענקייט. ער
האט דורךגעוואָרפן דעם בריך צוישן צוויי דערויטערט וועטלטן.—
צוישן דער מיטלאָלטערישער, רבנישער און דער וועטלעך-קִינְטָן-
ערישער. און ער אלײַן איז געבלײַן שטיין אין מיטן: ער פֿאָרְ-
מאָגָט רָאָפֿינְרָטָע שָׁעָפְּעָרִישׁ מַעֲגַלְעָקִיָּתָן, וועטלעכע קִינְטָגְּעָרִי-
שע פֿאָרָם, — איז אַינְצִיטִיךְ לְעַבְתָּן זַיִן גִּיסְטָן אַלְעָבָן,
וואָס אַיז שַׂוִּין לְאָנְגָּגְטָלָן, אַיז זַיִן נְשָׂמָה שְׁפִּיטָזְטָן זַיִן אַלְזָן
קולטור, וואָס אַיז פֿאָרְמָשְׁפָּטָן צַו וועגן געשיכטָן.
בייאלאיך שאמפּן אלײַן גִּיט שַׂוִּין אַיבָּעָר אַין נאציאנאלע
ווערטן, אין קָאנְגָּנוֹזִירֶטֶן נאציאנאלע ווערטן. ער פֿאָרְגְּלָטָן מִיט
זַיִן דֵּי משְׁפְּילִישָׁן - טְרוּיְמָעָרִישׁ רִיסְעָנִישׁ צַו וועטלעכְּקִיָּת, צַו
קָאָסְמָאָס.

בייאלאיך איז דער גראסטער נאציאנאלער יידישער דיבטער
פון דער ליעצטער צייט.
ער האט דער ערשטער אויך אַרְוִיסְגָּפְּרִיטָן דֵּי יִדְיָשָׁע פֿאָ-
זַיִעַ פּוֹן עַנְגָּן משְׁפְּילִישָׁן קְרִיזָן אויף דעם ברײַטָן וועגן פּוֹן אַמְתָּשָׁ
דיכטונג, פון עכטער אַינְטוֹאַיטִיוֹן-שָׁעָפְּעָרִישׁער קוֹנְסָטָן.

דוד בערגעלסאן

(א פאר וווערטער)

וד בערגעלסאן פון זיין ערשותן אַרויסטריט אין דער יידישער ליטערטאור אין אַבזונדרער, אַינְגָרְטִיקָעַר, מיט זיין אַיגָעָנָעַם טָאנַ אָון סְטִיכַ, מיט זיין אַיגָעָנָעַם כַּאֲרָקְטָעַר אָין קָאַלְאָרִיט. אַ באַקָּאנְטָעַר קָרִיטִיקָעַר הָאַט אַמְּאָל גַּעהַאט אוַיסְטָעַ וּאַרְפָּן, אָז בערגעלסאן שְׂטִיטִיט שְׁטָעַנְדִּיק עָפָעַס אָן דער זַיִט, נִישְׁתָּאַרְגִּינְגְּצָוִיגַן אִינְם אַל גַּעַמְיַיְנַע מִיטְעַרְטָאַרְיִישַׁן גַּעוֹכְבָּר. דָּאַס אָז דער בּוֹלְטָסְטָעַר באֹוִיזַּוְוִין זַיִן אַינְדִּיוֹדוּלְעַלְעַר גְּרוֹיסַ אָון אַיְגָנְטִימְלַעְקִיט. דַּעַר פַּאֲרָשְׁטָאַרְבָּעַנְעַר אַ, וּוּיטָעַר אָין דָעַם ערְשָׁטָן אַפְּרוֹפַן וּוּעַגְן בערגעלסאנַס, אַרְפָּן וּאַקְאָלֶלְעַדְעַן, אַשְׁן. אַבְּעַר אַ וּאַרְטַּן, אָז בערגעלסאן הָאַט גּוֹוָאַרְפָּן דַּעַר קִינְסְטַלְעִירִישְׁעַר שְׁתַח זַיְעַר אָז גַּאֲרַן אַן אַנדְעַרְעַר, אָז קִין צּוֹזְאַמְּעַנְשְׁטִיטִים אָז נִשְׁתָּאַגְּזַעְן אָון נְמִילָאַ קָאַן קִין רַיִדְעַן נִשְׁתָּאַגְּזַעְן זַיִן זַיִן.

בערגעלסאן אָז דער סָאמָע סּוּבִּיעְקְטִיוֹסְטָעַר צְוִישַׁן אַלְעַ יִדְישַׁע שְׁרִיבְעַר, זַיִנְעַן וּוּרְקַע, אַפְּלוֹן דִּי רַעְאַלְעִיטִישַׁע אָון רַעְאַלְעַעַן טִיךְ-עַלְעַגִּישַׁ אָון שְׁטָאַמְעַן מַעַר פּוֹן אַינְדְּרִיעַעַן קִינְסְטַלְעִירִישְׁעַן שְׁוִיסַּן, וּוּ פּוֹן אַוִּיסְטְּרַלְעִכְּעַר וּוּרְקְלַעְקִיטַּיְתַּן. דַּעַר אַנְהִיבַּעַר וּוּעַגְן פּוֹן זַיִן שָׁאַפְן מַעַג זַיִן עַרְגַּעַן וּאוֹ אָין דַעַר בְּרִיטְעַר וּוּלְעַטְעַר, אָין אַ רַעְאַלְעַר סְבִיבָה, אַבְּעַר עַר קְרִיצְטַן זַיִן אַיבְּעַר אָין דִי אַיִנְטַמְעַע, סּוּבִּיעְקְטִיוֹו-פָאַרְטִּיפְטָע שְׁטִימְנוֹגְעַן-מְאַטְיוֹן פּוֹן בערגעלסאנַס דִּיכְטְּעִירִישְׁעַר נְשָׁמָה, אַפְּרַלְיִירַט שְׁוֵין פִּילְפּוֹן זַיִן הַלְּכִיקִיט אָון גַּעַטְוּמָל. אָזָן וּאַקְסָט אַרְיִין אָון וּוּעַרְט צְנוּוֹפְגַּעַלְפְּאַכְּטַן מיט זַיִן אַינְגְּרַלְעִכְּעַר, אַינְטִים-גָּאנְדִּיקְעַר וּוּלְעַט. אָון דִי בְּרִיטְעַר וּוּלְעַט מיט אַיר אַוִּיסְטְּרַלְעִכְּעַר רְחִבות אָון צְעַגְאַסְקִיטַּן וּוּרְטַל אַלְעַן שְׁמַנְלַעַר אָון שְׁמַנְלַעַר אָון וּוּרְטַל שְׁוֵין אַ שְׁטִיקַע "אַיךְ" פָּוֹנְמַטְקִינְסְטַלְעַר, באַ קְוּמַט שְׁוֵין אַ בערגעלסאנִישַׁן קָאַלְאָרִיט אָון סְטִיכַ. אָון דִי סְבִיבַע.

בָּה, דִּי נַצְטוֹר, דִּי טִיפֵּן, דִּי פָּאַרְהָעֶלְטָעָנִישׁן צְוִישׁן אַיִינָם אָוֹן דַּעַם צְוִוִּיטָן וּוְאַקְסָן נִישְׁתָּפָן אוֹיטָן, קַומָעַן נִישְׁתָּפָן דַּעַר פָּעָרִיּוּפָרִיעַ אַיְן אָ צְעַנְטָר, נַאֲרַ פָּאַרְקָעָרְטַן פָּוָן אַינְגָעוּוּיִינִיק, פָּוָן צְעַנְטָר, פָּזָנָם קִינְסְטַלְעָרִישָׂן צְעַנְטָר צָו דַּעַר פָּעָרִיעַרְיעַ. אַיְן דָּאָס לְעַפְּנָן אַיְן זְעוּזָן אַיְן וּוּרְקַן פָּאַרְלִירִיט דִּי מַעַכְּאַבְּיִשׁ עַגְוָעָצָן פָּוָן אַוִּיסָּן אַיְן וּוּרְטַן גַּעַטְרִיבָּן פָּוָן אַיְבָּרְדְּלָעְכָּן דְּרָאָנְגַן פָּוָן קִינְסְטַלְעָרִישָׂר. לְעַבְּטַן דַּעַרְוָם אַיְן אַזְעַלְכָּעַ סּוּבִּיכְטִיוּזָעַ וּוּרְקַן מַעַרְדָּעַר אַוִּיטָּאָר אַיְדָעָר דָּאָס לְעַבְּנָן נַוְּפָא, אַיְן דִּי טִפֵּן זְעוּזָן וּוִי פָּאַרְטַּבָּלְעַטְּפַן דַּעַם אַינְטָאָרָס אַינְטָאָיוּזָעַר קְרָאָפְּטַן.

בָּעַרְגָּעַלְסָאנָס אַלְעַטְּפָן — בִּינְוּשׁ רַובְּנִישְׂתִּין אַיְן «אַרְוָם וּוְאַקְזָאָל», מִירֻעָלָע הַרוּוֹזִין פָּוָן «נַאֲרַלְעַמְעַן», חַיִּים מַשָּׁה פָּוָן «אַפְּגָאנְגָּג» אַוִּין אַלְעַטְּפָן אַיְבָּעְרִיקָּע, סִיִּי מַעְנָעָר, סִיִּי פָּרוּעָן, טַרְאָגָן אַיְן זִיךְרַן אַיְגָעָנָעַ כָּאַרְאָקְטָעָר-שְׁטָרִיכָן, אַחֲזָן אַיְגָעָנָעַם וּוְילָן אַיְן דְּרָאָנְגַן, אַוִּיךְ אַשְׁטָּקַב בָּעַרְגָּעַלְסָאנִישָׁע נַשְׁמָה, וּוֹאָס בָּאַגְּלִיָּט זִיךְרַן יַעֲדָר שְׁרִיטָן אוֹן טְרִיטָן, בָּאַפְּאָרְבָּטָן זַיְעַדְרַע גְּרָעַטְעָרָע אַפְּדָעָר קַלְעַגְעָרָע גַּעַשְׁעָנִישָׁן אַיְן פָּאַרְיוּמְטוּבָט זִיךְרַן יַעֲדָר וּוֹאָס כָּעֲדִיקִית פָּוָן דַּעַם אַרְוָם אוֹן אַרְוָם. אַיְן אַוִּיךְ וּוַיְיָפְּלַע יַעֲדָר פָּוָן זַיְנָעָטָן, סִיִּי וּוַיְכְּטִיקָּע אַיְן סִיִּי נִישְׁתָּוּ וּוַיְכְּטִיקָּע, קַומָט אַיְן דִּי וּוּרְקַן נִישְׁתָּוּ אַפְּרָעָנְדִיקָּעָר, פָּאַרְהָאַרְטָעָוּזְעָטָר פָּוָן לְעַבְּנָן נַוְּפָא, נַאֲרַ האַלְטַן עֲרַשְׁתָן אַוִּיסְיְּלִין זִיךְרַן, פִּיקַט זִיךְרַן עֲרַשְׁתָן אַוִּיסָּן אַיְן זִיךְרַן הַאַלְטַן עֲרַשְׁתָן אַוִּיסְיְּלִין זִיךְרַן, פִּיקַט זִיךְרַן עֲרַשְׁתָן אַוִּיסָּן דַּעַם אַוִּיפְּוָאַכְּעָדִיקָּן אַיְן צָוָם לְעַבְּנָן-גַּעַקְוּמָעָנָם אַינְטָאָיִתְוָן שָׁצָפָן פָּוָן בָּעַרְגָּעַלְסָאנָעָן, אַוִּיךְ אַוִּיךְ פְּלִי אַיְן יַעֲדָר טִיפְּבַּי בָּעַרְגָּעָר-סָאנָעָן אַשְׁפָּנְדִּיקָּעָר, אַיְן פְּלִי מִיט אַינְטָאָיִצְיָע, מִיט עַמְּאַצְיָעָס. אַיְן וּוַיְיָפְּלַע דַּעַר טִיפְּבַּי זָאָל נִישְׁתָּוּ וּוְלָעָן זִיךְרַן בָּאַפְּרִיעָן פָּוָן כְּשׁוֹפְּטָן קְרִידָיָן פָּוָן אַוִּיטָּאָר, גַּעֲלִינְגָּטָן עַס אִים נִישְׁתָּוּ. בָּעַרְגָּעַלְסָאנָן לְאָזָות קִינְנָמָאָל נִישְׁתָּוּ אַרְוִיסָּן זִין הַעַלְדָּר אַוִּיךְ פָּרְיִינְדָּר בְּרִיטִיטָר וּוּלְלָטָן, אַוִּיךְ הַפְּקָרָן, אַוִּיךְ וּוַיְיָטָעָן וּוְעָגָן-שְׁטָעָגָן. מִיט אַיְן אַשְׁיָּוּר גַּעַהַיִם עָאָס אַיְן זַיְנָעָטָן פָּעַדְעָם זְעַנְעָן אַלְעַטְּפָן פָּאַרְבָּנְדָּן מִיט אַיְן זַיְנָעָטָן גַּעַהַיִם עָאָס אַיְן זַיְנָעָטָן אַיְן אַלְעַטְּפָן זַיְנָעָטָן פָּאַרְבָּנְדָּן מִיט מִשְׁוּעָבָד צָו אִים. אַיְן אַוִּיךְ אַיְין זַיְלָעָטָן הַעֲרָתָן נִשְׁתָּוּ אַוִּיךְ אַיְן זַיְלָעָטָן וּוּרְקַן צָוָם לְעַבְּנָן בָּעַרְגָּעַלְסָאנָן. אַיְן זַיְן גַּעַמְיָט אַיְן גַּיְסָט תּוֹת רַזְעָן אַוִּיךְ אַלְעַטְּפָן קְנִיטָשָׁן, הַעוֹיוֹתָן, וּוַיְנַקְּעַלְעַךְ פָּוָן זַיְנָעָטָן

מענטשן און סביבה. און אפשר אי פאראן אַ בָּאָגְרָעָנְצִוְג אַין זיינע וווערך, מען קערט אָפַ פֿוֹן בְּרִיטִין דֶּרֶךְ-הַטְּלֵךְ אַין מִלְּאָזֶת זיך אויף שמְאַלְעַ שְׁטוּגָעַלְעַךְ, ווֹאו אַיְנְצָלְנוּ גִּיעַן אֲדוֹרָךְ זַיְעַר לְעַבְנָס-וּוָג. בערגעלסאנָס וווערך זענען ווי פָּאָרָהִילְט אַין דָּעַם גַּעַד. דייכַּן שָׁאַטְּן פֿוֹן זַיְינָן פְּעוֹרָעָנְלַעַךְ דִּיכְּטָעָרְשִׁין "אִיךְ". ווֹילְ בְּעַרְעַט גַּעַלְסָאַן אַין אפשר מַעַר דִּיכְּבָּעַר, ווֹי פָּרָאַזְ אַיךְ עַר, מַעַר עַל עַגְיַעַן-שְׁרִי בְּעַר ווֹי אַן עַפְּיִישָׁעַר שִׁיכְּ-דָּעַר. אַין אַלְצִין: די האַנדְלוֹנָג, די אַרוּמִיקָּעַ אַטְמָאַכְּנָעַר, די ווַיְרָקְלַעַכְּעַ ווַיְרָקְלַעַקִּיטְיַ אַין באַ אִים באַפְּאָרְבַּט, באַשְׁיַׁינְטַ מִיט זַיְינָן אַינְעַרְלַעַכְּן שִׁיְינָן אַין זַיְינָן קְרָוִיס אַין זיינע וווערך אויף אַזְוִיפְּלִיךְ, אויף ווַיְפְּלִיךְ זַיְינָן פָּאָרָגָאנָצְן זַיְינָן שְׁטִימָונָג, זיינע אַלְגָעַ-טִינָעַ מְאַטְּיוֹן, ווַעֲלַכְּעַעַס ווַעֲקַט אַין אִים די אַוְיסְטַרְעַע ווּלְטַט. די האַנדְלוֹנָג, די ווַיְרָקְלַעַקִּיטְיַ אַין נַאֲרַ דָּעַר פָּאַן, אויף ווַעֲלַכְּעַע זַיְינָן טִילְוָעָט-טִיפְּן, — מַעַר פָּאָרָהִילְטַע אַין שָׁאַטְּן, ווֹי הַעַלְעַ, אויף-געַיְינְטַע, — דְּרִיעַן זַיְיכְּן שַׁאַפְּן זַיְינָן זַיְעַנְדַּע.

אין אַ צִּיִּיט פֿוֹן גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטַלְעַכְּבָּר אַפְּאָטִיעַ אַין אַלְגָעַמִּינְעַר נִידְעַרְגַּשְׁלַאְגְּנָקִיטְיַ אַין בערגעלסאנָן גִּיטִּיסְטִיק אַיסְגָּוּוֹאַסְקָן, אַין די יָאָרָן נַאֲרַ דָּעַר רַעְוָאַלְזִיצְעַטְ פֿוֹן 1905 — 1906, ווֹעַן דָּאָס פָּאַגְּיַיְטַ טִישַׁע אַין גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטַלְעַכְּלַעַפְּנָן אַין פְּמַעַט ווֹי אַנְטְּשָׁוִינָג גַּעַוְאָרָן. די בְּרִיטִיעַ הַאֲרִיזָּאָנָטָן זענען פָּאָרְשָׁוֹאַזְבָּדָן אַין סָאַיְ אַגְּנָעָקְמָעַן אַ צִּיִּיט פֿוֹן קְלִינְעַעַמְשִׁים אַין נִשְׁטָקָעַ השָׁגָות. אַלְעַחְבָּן זַיְיכְּ פָּאָרִיקָט אַין די אַיְגָעַנוּ עַגְעַע ווַיְנִיקְלַעַעַךְ אַין גַּעַנְוָמָעַן צִיעַן אַ פָּאָדָעַטְ פֿוֹן אַיְגָעָנָטְמָעַטְ לַעַפְּנָן, פֿוֹן אַיְגָעַנָּעַ השָׁבָוֹנוֹת. דָּאָס קָאַלְעַקְטַ טַוּוֹעַ הַאָטָט אַכְּגָעַטְרָאָטָן דָּאָס אַרְטָט דָּעַם פְּעוֹרָעָנְלַעַכְּן, אַין גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטַלְעַכְּ שָׁאַפְּטַלְעַכְּ אַיְדָעָאָלְן — די סּוּבִּיעַקְטִיוֹ-פְּסִיכְשִׁעַ גַּרְיְבְּלַעְנִישָׁן. פְּרִי-עַר הַאָטָט דָּעַר קוֹאָלְג גַּעַרְוִישַׁט, גַּעַקוּוּלְטַ מִיט אִימְפַעַט, דָּעַרְנַאָּר זענען די וָאָסָעָרָן פָּאָרָגָאנָגָעָן אַין אַ פְּלַאֲכָן שְׁתָחָ אַין צַוְּשָׁן בְּיַיְדָן דָּעַמְרָאָן גַּרְאָזְן שְׁתִּין גַּעַבְּלִיבָן. אַין בערגעלסאנָאַנָּט גַּעַמְרָוְנָקָעַן פֿוֹן די שְׁטִיעַנְדִּיקָעַ וָאָסָעָרָן. נִשְׂטָאָ קִיְּן גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטַלְעַכְּרָאָפְּאָ-טָאָס, נִשְׂטָאָ קִיְּן שְׁטוּרְמָדִיקָעַ הַיְּכִיקָעַ קְלָאנְגָעַן, נִשְׂטָאָ קִיְּן קְרִיעַפְּטִיקָעַ, סְטִיכִישָׁעַ שְׁטוּרָאָמָעַן.

"אין פארטונזקֶרטע צ'יטן" — איזוי האט בערגעלסאן אַנגעַ.
 רופין דעם ערשותן טיל פון זיין גרויטן רָאַמְּאָן, וואָס ער האט
 אַפְּגַעַדְרֹוקֶט אַין דעם ערשותן זָאַמְּלָבֶּרֶךְ "אייגנס" (קייעו 1917) אוֹן
 פון פֿאַרְטּוּבְּקֶלְטָעֵץ טִיפְּן גַּעֲוָעַנְעַטְּבָּעָן זַיְנָעַ אַלְעַ אַיבְּעָרִיךְ
 ווערך. אַומְּעַטְּסָם גַּיְיָעַן אַרְוֹם טִיפְּן גַּעֲוָעַנְעַטְּבָּעָן מִיטְּ אַרְיָה
 כער געוועלְשָׁאַפְּטָלְעַכְּבָּר אוֹן פֿאַלְּיִתְּשָׁרֶר פֿאַרְגָּאנְגָּעָהִיט, מענטשן
 וועלְכָּעַ האָבָּן גַּעֲשָׁטוּרָעָט, גַּעֲוָרָקֶט, גַּעֲהָאָט השְׁפָעָה, באֲגִיסְטָעָרָט
 אוֹן אַנְטָצִיקֶט אוֹן אַיצְטָ שְׁפָנְגָּעָן זַיְנָעַ אַרְוֹם מִיטְּ אַן אַיסְגָּעָלְאָשָׁן
 פֿיְיָעַר אַין האָצָן, מִיטְּ אַן אַינְגָּרְלָעָכְּן רִיס אַין דָּעַר נְשָׁמָה, — אַרְן
 זַיְנָעַ אַלְעַ טְרָאָגָן אַרְוֹם מִיטְּ זַיְנָעַ אַרְן מִיטְּ זַיְעָר אַגְּזָן ווענוֹ
 דִּי טִיףְּ-נָאָגְנָדִיקָּעַ בענְקָשָׁאָפְּטָפְּן בֵּין השְׁמוֹת אַין גַּעֲפָנְגָּעָן זַיְנָעַ קִיְּנָעַ
 אַרְטָט נִשְׁטָט אַין אַרְיִמְּיקָן אַפְּגַעַשְׁטָאָנָעָנָעָם אוֹן אַיסְגָּעָלְאָשָׁעָנָעָם
 וְעַבְּן. ווי נַאֲךְ אַ גַּרְיָיסָעַ שְׁרָפָה: אַוְמָעָטָוּמָוּמָוּחָרָבוֹת, האַלְעָוָעָקָעָם,
 אַפְּבָעָר דָּאָךְ טְלִיעָן נַאֲךְ פְּוֹנְקָעָן עַרְגָּעָץ-וָאָגָּ, אַרְן אַ לְּיאָדָעָ וְוִינְטָלָ
 קָאָן עַס אַין אַ פְּלָאָס פֿיְיָעַר אַיְפְּבָלְאָן. אַין בערגעלסאנָן אַלְעַ
 ווערך, פון ערשותן "אַרְוֹם וְאַקְוָאָלָּ" בֵּין לְעַצְּטָן "אַפְּגָנָגָּ"
 זַעֲנָעַן ווי אַיְן לְעַבְּנָס-מְעַלְּאָדָיָעָ, אַיְן דִּיכְטוּנָגָס-גַּעֲשִׁיכְטָעָ פֵּין אַ
 גַּאנְצָעָר תְּקִיפָּה, וואָס האָט גַּעֲוָכָט דָּעַט תְּקוּן אַין דָּעַם וועג צִים
 אַוְיסְלִיזָן, גַּעֲגָרָט שָׁאָפְּן דָּעַט יּוֹם טֻב אַין דָּעַר וְאַכְעָדִיקָּר וְאָרָן.
 אַלְעַ גַּיְיָעַן אַרְוֹם, זַוְּכָן עַפְּעָס אַיְגָעָר בֵּים צְוִוִּיתָן אַין פֿאַרְבְּלִיבָּן
 דָּאָךְ אַיְנוֹצָם. אַלְעַ זַעֲנָעַן זַיְנָעַ אַיְן אַן אַוְפְּגַעַרְעָגָט פְּטִיכִישָׁן צָוָּ
 שְׁטָאנָד, רְיָעָן נִשְׁטָט אַין מָאָכָן פֿאַרְשִׁיְּדָעָן פְּרוֹוֹן צָוִוִּיתָן צָוָּ
 זַיְנָעַ צָוָּ אַנְדָּרָעָ, אַנְצְּזָוָאָרָעָמָעָן דִּי נְשָׁמָה בֵּים צְוִוִּיתָן, אַפְּבָעָר אָן
 טְוִישָׁת אַין אַזְמְצָוְפְּרִידָן אַין נִישְׁטָט-בְּאַפְּרִידִיקָט קָעָרָן זַיְנָעַ אָס
 צְוִירָיקָן צָוָּ זַיְנָעַ, אַין יְזָדָעָ קָאַפְּטָלְעָ בֵּי בערגעלסאנָן אַיְן אַ באָ
 זַוְּנָדָעָר גַּעֲשִׁיכְטָעָ אַוְיפְּ דָּעַרְזָעָלְבָּעָר טָעָמָעָ, אַין אַומְּעַטְּסָם פֿלְאַטְּעָרָט
 דִּי נְשָׁמָה אַין פֿאַרְגִּיט אַזְוִי אַין שְׂטִילָעָ אַבָּעָר שְׂוּעָרָעָ לִיְּדָן.
 בערגעלסאנָן אַיְוָ וְוִיטָטָ פֵּין נִידְעָרְגָּשְׁלָאָגָעָנָעָם פְּעַטְּמִימִום,
 ער אַיְן דּוּרְכוּיס אַקְטִיוּוּ, פּוֹלְ מִיטְּ וְלוֹיְן אַין פּוֹלְ מִיטְּ דְּרָאָנָגְן צָוָּ
 שָׁאָפָן. דָּאָס לְאָוֹטָן זַיְנָעַ אַיְן דִּי שְׁוֹרוֹת אַין צְוִוִּישָׁן דִּי שְׁוֹרוֹת
 פֵּין אַלְעַ זַיְנָעַ ווערך.
אַקְטִיוּוּ-שְׁעַפְּעָרִישָׁ אַיְוָ ער אַזְיָין אַיְן אַקְטִיוּוּ-שְׁעַפְּעָרִישָׁ זַעֲנָעַן

אויך זיינע מענטשן. דער, וואס קרענקט פון זיין נודנאקייט און לאנגויליקיט, דער, וואס ריסט זיך פון דער אפאטיע, דער, וואס קויקט שטענדייך אויס אויף אן אויסגאנג, דער פאַרבל'יבט נישט אַין אַ מאָכטַלְאָזָウֶר אַין הַילְפַּלְאָזָウֶר לאָגָעָ. אַומְצָפְּרִידְנִיקִיט אַין זוֹיסְט נִשְׁתְּ אַנְטוּשָׁוָנָגָ, נִשְׁתְּ-בָּאָפְּרִידְקִיט אַין נִשְׁתְּ קִין פָּאָרְצְוּוּפִּ. לְזָהָגָ. בָּעַרְגָּעַלְסָאָנָס מַעֲנַטְשָׁן לְזָהָן זיך נִשְׁתְּ אַפְּ אַינְגָאנְצָן, וְזַי אַוכְּסִ, לְמַשְׁלַׁ. בֵּי אַנְכְּן פָּאַלְן דֵּי טִיפְּן אַינְגָאנְצָן אַונְטָעָרָן שְׂוּעוּרָן עַוְלָ אַון וּוּרָן אַינְגָאנְצָן צְוָגְעָדְרִיקְט בֵּין אַן אַן אַטְעָם. בָּעַרְגָּעַלְסָאָנָס גַּעַוּעַזְעַנְעָר אַין נָאָךְ אַקְטִיחָ, רָוקְט זיך אַין לְעַבְּן אַון וְזַי נָאָךְ עַפְּעָס פָּוּן לְעַבְּן אַון וּוּטְסָוף לְסָוף אַרוּיף אַוְיפְּן וּוּגָ. אַון צְוָאָמָעָן מִתְּ זַיְינָעָ מַעֲנַטְשָׁן אַין אוּיךְ בָּעַרְגָּעַלְסָאָנָס נִשְׁתְּ אַונְטָעָרָן פָּאַלְן אַונְטָעָרָן שְׂוּעוּרָן יָאָךְ אַון עַר הַאָט זיך גַּעַדְיסְן דָּוָרָךְ פָּאָרְשִׁיָּ. דָּעַעַט זַיְינָן אַין אַרוּיף אוּיךְ דָּעַט לְעַבְּדִיקָן וּוּגָ פָּוּן דָּעַט בָּאַנְיִיטָן אַין זַיְימָם לְעַבְּן.

„אַרְוָם וְאַקְזָאָלָּה“, „נָאָךְ אַלְעַמְּדָן“, „אַין פָּאַרְטָוְנְקָלְטָעָ צִיְּטָן“, „אַפְּגָאנְגָּ“ — דָּאָס זַיְינָן שְׁטוּפָן אַון וּוּכְטִיקָעָ דָּאָטָן נִשְׁתְּ נָאָךְ פָּוּן בָּעַרְגָּעַלְסָאָנָס קִינְסְטָלְעַרְישׁ פָּעָהִיקִיטָן, נָאָךְ אוּיךְ פָּוּן זַיְינָ פָּעַרְזָעַלְעָכָן אַלְעַ-שְׁטִיְּגָעְדִּיקָן פָּאַרְגָּעָם, פָּוּן זַיְינָ פָּאַרְבְּרִיטְעָרָטָן אַוְיפְּפָאָסָן דָּאָס לְעַבְּן אַון פָּוּן זַיְינָ אַינְטָלְעַקְטוּעָן וּוּאָקָסָ.

אַין זַיְינָ עַרְשָׁטָע וּוּרְקָחָטָן בָּעַרְגָּעַלְסָאָנָס גַּעַגְעָבָן אַ בָּאָ-שְׁטִימָטָע, בָּאַגְּרָעַנְעַצְטָע אַדְעָעָן אַון שְׁטִימָוָגָ-אַטְמָאָסְפָּעָר, אַין וּוּלָ-כָּעָר עַס הַאָט גַּעַלְעָבָט, גַּעַזְוָכָט אַון גַּעַטְרוּימָט דֵּי יִדְיָישָׁ בָּאַלְעָבָאָ-טִישָׁע אַון נְגִידָיָישָׁע יְגָנָט פָּוּן מִיטָּעָלָן דָּרָאָ. דֵּי אַיְנָצְלָנָעָ רָאָפְּנִירָ-טָע אַיְבָּטָלְעִיגָּנוּטָן, וּוּלְכָעָ וּוּרָעָן אַרוּיגָעָפְּרִיטָן אַין „נָאָךְ אַלְעַמְּדָן“, אַין „אַ פָּאַרְגָּרְעַבְּטָעָר שְׁטָאָטָן“ אַון אַין „פָּאַרְטָוְנְקָלְטָעָ צִיְּטָן“ גַּיְיָעָן דָּוָרָךְ אַן אַ זִּימָט, פָּאַרְבִּיגִינְדִּיקָן. אַון אַין קִינְסְטָלְעַרְישׁ נִשְׁתְּ לְזָאָטָזָוָת זַיְיָ אַפְּ, וְזַיְיָ עַר הַאָט מָוָרָא, אַזְוָעָרָא זַיְיָ וּוּטָזָוָיָה זַיְיָ אַין גּוּבָר זַיְיָ. אַון אַפְּשָׁר דָּעַרְפָּאָר הַאָט עַר דָּאָן אַינְסְטִיקְטָיו זַיְיָ לְיִבְּהָר גַּעַנוּמָעָן צַיְּ פְּרוּיָעָן-טִיפְּן, וְזַיְיָ זַיְינָ הוּוּסְטָ-עַלְמָעָנָטָן זַיְינָן פָּוּן יִדְיָישָׁן לְעַבְּן מַעַר אַפְּגָעַשְׁטָאַגְּנָעָן, פָּאַרְקִילְטָעָ אַין גַּעַהָרָן צַיְּ דֵּי קָאָנָגְנִיזְרָעָן שָׁאָגָן אַין יִדְיָישָׁר וּוּרְקָלְעָכְקִיטָן. אַון אַין מִירְעָלָה תּוֹרוּוֹץ פָּ

אך אל-עלמען" ציון זיך פעדעם דער עיקר פון איר ירושה-שטוב פון דעם אַרְוָמִין שטעהָן, פון דער בענוקשאפט און נישט-בּאָפֶרֶר-דייקטקייט מיט דעם אַרְוָמִין לְעָבֹן-שטייגער. נאך באָגָרָעָנְצָטָעָר און פְּלָאָכָעָר איז די אַינְטָעָלְעָקְטוּעָלָע הֵוֵיך בַּיִּדְיַיְּפָן פון "אַרְוָמָן וּאַקְוָאָל", זיִּיְּלָעָבָן פְּמַעַם דּוּכְבָּאוּס מיט זַיְּעָר קְלִיְּנְשָׁטָעָלְדִּיקָע אַינְטָעָרָעָן אַוְן אַוִּיךְ די גַּעֲשָׁעָנִישָׁן פון דער גַּרוּסָעָר שְׂטָאָט זַיִּיְּ גַּעַן דָּא פָּאָרְקְלִיְּנְשָׁטָעָלְדִּיקָט דּוֹרָךְ דער אַרְוָמִיקָעָר באָגָרָעָנְצָטָעָר אַטְמָאָסְפָּעָר.

גַּאֲרָ אַוִּיךְ אַן אַנְדָּעָר אַוְן וּוּעָרט אַיְּפָגָעָפָסָט דָּאָס לְעָבָן אַיְּן דַּעַם רָאָמָן "אַפְּגָאנְגָן". פָּאָר דֻּעָר יִּדְיַיְּשָׁעָר לִּיטָּעָרָאָטוֹר אַיְּן דַּעַר "אַפְּגָאנְגָן" גַּאֲרָ אַ נְיִיעָס: עַס אַיְּן דָּאָס עַרְשָׁטָע באָדִיטָנְדִּיק וּוּעָרָק זַוְּנָמְלָעָן פָּוֹן דֻּעָר יִּדְיַיְּשָׁעָר אַיְּנְטָעָלְגָּעָנָץ גּוֹפָא. עַרְגָּעָץ וּוֹאוֹ אַיְּן זַיְּנָעָ ערְשָׁטָע וּוּעָרָק — אַיְּן "נַאֲךְ אַלְעָזָעָן" — דַּעַרְצִיְּלָט בְּעַרְגָּעָלְסָאָן, וּוֹיְזָנָעָר אַן עַרְדִּישָׁעָר, רַעַעַן לְעָרָט טִיפְּ וּעְטָזְמָאָל אַיְּן אַשְׁעָה פָּוֹן דַּעְרָהוּבָּוּגָּנָּג אַוִּיךְ אַ בְּאָרָגָּג, אַיְּן אַטְמָאָט דֻּעָר צְוֹוִיטָעָר קְוָמָט אָוִיסָאָיִ וּוּיִיטָא, אַיְּן נַאֲנָטָן, יָאָעָר אַיְּן בְּיִשְׁטָעָר, אַיְּן דֻּעָר וּוּירְקְלָעָכָר צַוְּרָדְצְוָגְּבָּוּנְדָעָנָעָר צִיטָזִיךְ זַיִּן זַיִּין "אַיְּךְ" אַיְּן די וּוּיִיטָה הוּיכָן. אַיְּן זַיְּנָעָ ערְקָעָר פָּוֹן דֻּעָר קָאָנְקָרְעָטָעָר וּוּירְקְלָעָכָיִת הָאָט בְּעַרְגָּעָלְסָאָן שְׁטָעָנָעָן דִּיקְ גַּעַזְעָן אַיְּן זַיִּין קִינְסְטָלָעָר פָּאָגְטָאָזִיעָ דִּיקְ צְוֹוִיטָעָ וּוּלְלָטָא, די נְשָׁמָה-יִתְּרָה שְׁטִימָוָנָג, אַיְּן זַיִּיךְ אַיְּן זַיִּנָּעָ הוּיְפָטְטִיְּפָן שְׁטָעָנְדִּיקָע גַּעַן צְוִיגָּן אַחָן.

דֻּעָר "אַפְּגָאנְגָן" אַפְּעָרָר פָּזָמְנָמָן אַנְהָיָב בֵּין סְוִף אַיְּן אַיְּנְגָּאנְצָן אַן אַוְסָגָעָה-לְוָמְטָע, אַוְסָגָעָה-לְוָמְטָע סְפָוָר-הַמְּשָׁה. מַעַר אַפְּקָלָאָגָן וּוֹיְקָלָאָגָן. מַעַר אַפְּשָׁיְן וּוֹיְשָׁיְן, מַעַר אַפְּבָילָד וּוֹיְבָילָד. די מִיטְשָׁיְסָעָ פּוֹלְעָ פִּיגָּרָר פָּוֹן דַּעַם תְּמִיד שְׁמִיכָּלְעָנְדִּיקָן, תְּמִיד שְׁעַמְעוֹדָרִיקָן מְלָאָן, וּוֹאָס הָאָט אַפְּגָעָלְעָבָט אַשְׁטִיל יוֹסְט-טוּבָדִיק לְעָבָן מִיטָּא גּוֹט-שְׁמִיכָּל אַיְּן מִיטָּא דַּעַם זַוְּלָבָן גּוֹטָמוֹתִיקָן שְׁמִיכָּלְעָנְדִּיקָן מְלָאָן; דֻּעָר פָּאָרְטִּיפְּטָעָר אַיְּן זַיִּיךְ, דֻּעָר אַוְמְזָפְּרִידָעָנָעָר חַיְּסָמְשָׁה; מִיטָּן שְׁטוֹמָעָן פְּרָאָטָעָסָט אַיְּן הָאָרָץ, דֻּעָר אַוְמְזָפְּרִידָעָנָעָר חַיְּסָמְשָׁה; דֻּעָר אַלְטָעָר לְיִיְּ קָעָנָעָר יִּצְחָק - בְּעָרָ, וּוֹאָס הָאָט זַיִּיךְ גַּאֲרָ אַ נְיִעָס בְּאַזְוֹנָדָעָר דָּרָךְ אַיְּן לְעָבָן אַיְּן וּוֹאָס נַאֲךְ גַּאֲרָ יִּוְנְגָּרְהִיאִיט הָאָט עָרָ זַיִּיךְ צְעָקְרִיגְט מִיטָּא

וואט ; דער דאקטאר ט א ר א ב א י, וואס האט א מאָל געשפֿילט אַ
ויכטיקע ראָלע אין דער רעוֹאַלְזִיע און וואָס פֿאַרגֿיסט מיט פֿעַט-
קייט און פֿאַסטֿקֿיט זיינ אַמְּאַלְיִיקָן «אַין» ; חוּה פֿוּזְבָּעַ ר, וואָס
האַט אָן אַיסְזָען «גֶּלְיִיךְ זֵי האַט גַּאנְצָע יָאָרָן גַּעוֹאָרָט אַוְיףְּ אַיְנוּם
אַ מאָדָונָע - אַנְגַּעַלְיִיגַּטְן גַּאסְטְּ», אַונְן דֵּי אָלְעַ אַיבְּרִיקָע טִיפְּן אין
דעם דִּיכְטָעָרִישָׂן אַונְן שְׁטִימְנָגָס-פּוֹלָן דָּאמָאן «אַפְּגָאנְגָּג» —, זַיְ אָלְעַ
לְעַבְּן עֲפָעָם אַיבְּעָר אַ משְׂזָה-מַאְדָּנוּ שְׁקַיעָה צְוָאָמָעָן מִיטָּן גַּאנְצָן
שְׁטוּטָה, וואָס אַטְעָמָט אָוִיס זַיְן לְעַבְּן. אַלְכְּ גִּיט אָוִיס אַין טְרוּוּעָר,
אין טְרוּיָעָר פֿוּן אַיְגָעָנוּם אוִיסְגַּעַהְוִיכְטָן אַונְן אַוְיסְגַּעַלְעַבְּטָן וּוּזָן.

און אַוְיףְּ דעם שְׁקַיעָה-פָּאָן, אַוְיףְּ דִּי פֿאַרְשָׁאַטְנָטָע קְהַלְתַּ-מְאַ-
טִיוֹוֹן פֿוּן דעם גּוֹסְדִּיקָן שְׁטָעַטְלָאָטָל בְּאוֹעַגְטָז זַיְךְ דִּי שְׁאַרְעָפָע, אַוְיסְגַּע-
בּוּגְיַעַנָּע פֿגְיָוָר פֿוּן חַיִּים-מַשְׁחָן. עֲרַשְׁתָּן נִישְׁתָּלְאָנְגָּה האַט דָּא אַרְוָם-
גַּעַשְׁפָּאָנָט דָּעָר וּוּיְכָרָר מְלָךְ. אַבְּעָר עַר — חַיִּים מַשָּׁה — אַיְ גַּעֲקָוָי-
מַעַן אַחֲרָנָט נִישְׁתָּן מִיט דעם שְׁמִיכְיָה. צְוָלִיב וואָס נַוצְטָדְיָה וּוּיְכָ-
קִיטָּבָנָעָג צֵי אַ וּוּלְטָא, וואָס מעַן אַגְּרַעְקָעָנָט זַיְ נִישְׁתָּן ! צְוָלִיב
וּוּסָ שְׁמִיכְלָעָן, מְלָךְ ? » דָּעָר עִירָּאִיז אָוּרָהוּ, מְלָךְ . «דָּעָר שְׁטוּ-
מָעָר פֿרָאַטְעָטָט, דָּעָר אַיְבְּקָעָר שְׁטוּמָעָר פֿרָאַטְעָטָט». אַונְן עַר שְׁפָאָנָט
אַזְוִי אַרְוָם מִיט זַיְן אַמְּרוֹ אָן מִיט זַיְן שְׁטוּמָעָן פֿרָאַטְעָטָט אַ באָ-
גִּיטְעַרְטָעָר אַונְן אַט דָּעָר אַוְמוֹידְקָעָר וּוּלְטָא, וּוּאַקְּלָאנְגָּן זַיְךְ
איַז נִישְׁתָּן שְׁיִיךְ, מִישְׁן זַיְךְ — אַוְיךְ נִישְׁתָּן, אַיְן גַּאֲרָ נִישְׁתָּן. לְעַבְּטָ-
מַעַן אַזְוִי מִיט דָּעָר שְׁזָוְנְהָרְדִּיקָעָר אַנְגַּעַשְׁתְּרָעְנְגְּטָקִיט אַונְן פּוֹצְלָוָג
טוֹט עֲפָעָם «אַ בלִין אַין גַּעַדְאָנָקְ». דָּעָר מַח וּוּרְדָט גֶּלְיִיךְ שְׁפָרָ-
אוֹן אַיְן דִּי אַיְגָעָנוֹ אַזְוִינָן וּוּרְדָט מִיט אַמְּאָלָּ פֿאַרגֿרָעָסְעָרָט «דָּעָר
וּוּרְדָט פֿוּן דעם, וואָס מעַן טְראָכְטָן...».

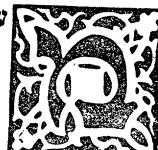
דָּעָר «אַפְּגָאנְגָּג» אַיְן דָּעָר סְפָרָה המעשה פֿוּנָם יִדְיָישָׂן אַינְטָ-
לְגַעַנְטָט אַיְן זַיְן צֵוֹי טְעַר נִישְׁטָעַר דִּי שְׁעַר וּלְטָא.
עַס אַיְן «אַ מְּאַלְכָּלִישָׂעָ מְעַלְאַדְיָעָ, אַן אַיְבְּקָעָק אַוְמְעַטְיָקָעָ מְעַלְאָ-
דִּיעָ, וואָס בְּאַגְּלִיטָט דעם שְׁטוּמָעָן אַזְמָגְלִיךְ פֿוּן גַּאֲרָ דָּעָר וּוּלְטָא».
אוֹן וּוּאַנְדְּרָעָלְעָךְ זַעַנְעָן צְוָנוֹיָעָפְּלָאַכְטָן דִּי צְוָויִי עַלְמָעַנְטָן
— דָּאָס רְעַלְעָאָ וּוּיְקָלְעָכָע לְעַבְּן, דָּאָס עַרְדִּישָׂע אַונְן מַמְשָׁתְדִּיקָע,
מִיט דעם אוִיסְגַּעַתְרוּיְמָעָן, פָּאַנְטָאַסְטִישָׂן אַיְבְּעָרְדִּישָׂן.

שיר — א געזאג פון א מעשה שהה, א געזאג פון אמתא
קאנקרעתע ליעבנש פאקטן.
טיף-עלעגינישע מֶאָטִיוֹן אַיְן שְׂטִילְ-צִיטְעָרְדִּיקָע טַעַנָּעָר אַיְבעָר
איינפֿאָכָע ליעבנָס-פֿאָסְרָוּנָגָעָן אַיְן וּאָרְ-וּוִירְקְלָעָכָע גַּעֲשָׁעָנוּנִישָׁן.
די כְּטָעָר יְשָׁע פָּר אָזָע צַי וּעְלָכָעָר גָּאָר
וּיְבִיקָע בֵּי אָוָבָן הָאָבָן דָּעָרְגָר יְכָט.

1922

בערגעלטאנס “נאך אלעמען”

ענטשן, וואָס ועגען געפערן אין אַזעלכע הייזער
 און בי אַזעלכע עלטערן.
 באַהאַלטנע ירושה-אַוצרות פון פֿאַרְצִיטִיקָע
 מִיחִיסְדִּיקָע דּוֹרוֹת, רִינְקִיט אַון אַיְנָהָאלֶט, אַיְנָגָע-
 וּוּאַרְצְלָט אַין טִיף פּוֹן הָאָרֶץ אַון מוֹת, אַיְנָעָרְלָעָכָע
 צִיכְלִיקִיט אַון רִינְקִיט, שְׁטָאַלְצָעָ צְנִיעָות אַון לְבָעָ צָו באַהאַלְטָן
 זִיךְ פּוֹנָם פְּרָעָמָדָן אוֹיג אַון אוֹיעָר, שְׁטָעְנְדִּיקָע אַומְצָפְּרִידְנִיקָיט מֵיט
 זִיךְ אַון מִיט אַלְץ אַרְוָמִיקָע.

אַין שְׁטוּב בַּי זַי, בַּי דִי הַרְוּצָעַ, הַרְשָׁת שְׁטָעְנְדִּיק אַ-
 שְׁטִילָע, אַיְנָגָעַהאַלְטָעָנָע שְׁטִימָנוֹג פּוֹן בַּי-הַשְּׁמוֹת, פּוֹן זָוָן-אַונְטָעָר-
 גָּאנָג. אַמְּאָל, בַּישְׁט לְאָנָג, הָאָט עֲפָעָס גַּעֲלוֹיכְטָן, גַּעוֹאַרְעָמָט, אַיְצָט
 אַין עַש שְׁוִין פָּאַרְיְבָעָר, פָּאַרְגָּאַנְגָּעָן, אַון אַין לְוֹפְט אַיְז גַּעֲבָלְיבָּן נַאֲרָ
 הַעֲנָגָעָן דָּעָר שְׁוֹאָכָעָר, שְׁטִילָעָר, פָּאַרְיְקָעָר אַפְּגָלָאנָץ פּוֹן דָּעָר שִׁין
 אַון דִּי בַּעֲנָקְשָׁאָפָּט פּוֹן אַוְעָקְיִעָנְדִּיקָס אַון אַוְיסְגִּיְעָנְדִּיקָס. קָאָן
 מַעַן דָּאָרֶט קִיְּן הַילְּכִיק וּוּאָרֶט נִישְׁט אַרְוִיסְרִידָן אַון קִיְּן שְׁטָאָרָקָן
 טְרָאָט נִישְׁט גַּעַבָּן.

דִי שְׁטוּב אַיְז אַיְנָגָעַהָלֶט אַין שָׁאָטָן, אַון אַ שָּׁאָטָן שְׁוֹעָבֶט
 אַרְוָם אוֹיפְּ דִי לְעַבְעָדִיקָע מַעֲנָטָן. רַי גְּדַלְיה הַרְוּווֹיך.—אַ שְׁטִילָעָר
 הַאַרְצִיקָעָר יִיד, וְאָס רַעַדְט וּוּינִיק אַון קָעָן הוֹיךְ נִישְׁט רַעַדְן, מֵיט
 & צְנִיעָותְדִּיקָן חָן פּוֹן אַ תַּלְמִיד-חַכָּם, דָּעָר חָן, וְאָס לִיגָּט אַוְיסְגִּעָ-
 גָּאנָס אַוְיפְּ אַלְעָזָר זִינְגָּעָהָנוּוֹת, אַוְיפְּ זִינְגָּעָ לִיבָּ-שְׁמִיכְלָעְנְדִּיקָע
 אַוְיגָן אַון אַיְךְ זִין גַּאנְצָעָר אַיְדָעָלָעָר פְּגָגָר. עָר הָאָט אַין זִיךְ
 אַזְוִי פִּילְ קִינְדָּרָשָׁם, אַון מַעַן בָּאָגִיאִיט זִיךְ מִיט אִים, וְיִ מִיט אַ
 קִינְדָּ. עָר פִּירָט זִיךְ זִין וּוּלָט מִיט אַ גּוֹטְ גַּרְינָג שְׁמִיכְלָעָסָן אַון
 מִיט אַ גִּיכְן-לִיכְיכָטָן קִנְיִיטָש מִיט זִינְגָּע אַיְדָעָלָע פְּלִיזִיעָס.
 וּוּן דִי גַעַשְׁעָפָטָן גִּיְעָן אִים אַוְעָק שְׁלָעָכָט, אַון עַס בְּלִיְבָט
 שְׁוִין גַּאֲרָנִישָׂט מִיט וְאָס צָו עַנְטָפָעָן דִי בְּלִי-הַוּבָות, שִׁקְטָט מַעַן

אַיִם אֵפֶךְ קִין אָוִיסְלָאנְד. עַר טְרָאַכְט נִישְׁת אִיבָּעַר, פָּאַרְט אֵפֶךְ אַהֲיַן,
אָבָעַר בָּאַלְד בִּינְקְט עַר פָּוֹן דָּאַרְט, וַיְיַיְנְד בָּאָךְ זַיְינְז מַוְתָּעַר
אוֹן בָּעַט זַיְה, מִזְאָל אַיִם צְרוּרִיק לְאָוֹן פָּאַרְן אַהֲיַם, מִיט שְׁטִילְעַר
צְנִיעָות אוֹן פָּאַרְבָּאַרְגָּעָנָע יְסָוִרִים וּוּרְעַט עַר מַסְכָּן שְׁלָאָךְ אוֹן מִיט
אַלְיכְּטִיקְן, לַיְיכְּטִין שְׁמִיכְל צִיט עַר אַזְוִי זַיְינְעַל עַצְשָׁע טָעַג.

שְׁטָעַנְדִּיק יְומָ-טוּבְדִּיק, גָּאָט-פָּאַרְכְּטִיק, טְרָאַגְט עַר אַשְׁטָאַלְגְּעַט
אַיְגְּנָאַרְטִיקְיִיט פָּוֹן אַמְשְׁטָעַרְדָּאַמְּעַר יִידְן, אוֹן צִיט אַלְכְּזָעַט
פָּוֹן יְעַנְעַם לְעַבְּן. עַר אוֹן זַיְינְעַן שְׁטוּב זַיְינְעַן וַיְיַיְנְד אַפְּגָעַטְלִיט פָּוֹן
אַרְוִמִּיקְן יִידְשִׁין לְעַבְּן, זַיְיַיְנְעַן זַיְרַנְעַט נִישְׁת צְוָפָאַסְטָן צָוָם אַיְצְטִיקְן לְעַבְּנָס-
שְׁטִיְיגְּעַר. אוֹן אַלְעַט פָּוֹן דָּעַר זַיְינְט פְּלִין אַן אַזְמְפָאַזְוָאַזְטָן דָּרְק-אַרְץ
פָּאַר דָּעַר שְׁטוּב אוֹן פָּאַר דִּי שְׁטוּבְמַעְנָטָשָׁן אוֹן וּוּינְיק וּוּרְעַט פָּוֹן שְׁטָעַל
קָעַרְט זַיְרַנְעַט אַן מִיט זַיְה. דָּעַר אַיְנְצִיקְעַר אוֹן אַבְּרָהָמְל דָּעַר רָב
וּוּלְכָעַר הָאָט אַ צְוִירִיט אַהֲיַן אוֹן אַוְיךְ עַר פִּילְט זַיְה אַ יְרָאת
הַפְּכוּבָּה.

גִּיטְעַלְעַ, רַי גְּדַלְיָהָס וּוּיְבָ, אוֹן אַוְיךְ אַשְׁטִילְעַ, שְׁוּיְגְּנְדִּיקָּעַ,
זַיְ רָעַט וּוּינְיק, גְּלִיְיךְ וַיְיַיְנְד שְׁמַט זַיְרַנְעַט רָעַדְן. זַי אַזְבִּי זַיְה
גָּאַרְנִישָׁט אַוְן פִּירְט זַיְה, פָּאַרְבָּאַרְגָּן פָּוֹן אַלְעַמְעַן, אַיר וּוּעַטְלָה, וְאָס
אוֹן אַיְגְּאַגְּזָן גַּעֲקְנִיפָּט אַוְן גַּעֲבְּוֹדָן מִיט רַי גְּדַלְיָהָס. וּוּנְעַן עַר פָּאַרְט
אַפְּ, בִּעְנְקָט זַי נָאָר אַיִם שְׁטִילְעַרְהָיִיט, אוֹן קוּקָט אַרְוִיָּה זַיְן
קִוְּמָעַן. אוֹן וּוּנְעַן רַי גְּדַלְיָה שְׁטָאַרְבָּט, שְׁטָאַרְבָּט זַי אַוְיךְ אֵפֶךְ מִיט
אַיִם. קִין אַיְגְּזָן לְעַבְּן הָאָט זַי נִישְׁתָּה, אוֹן זַי פָּאַרְט אַזְוּעָק אַיְבָּן-
גַּאנְגָּזָן פָּוֹן דָּעַר שְׁטוּב עַרְגָּעַן-זַיְיַיְנְז אָוִיסְלָאנְד, זַי אַשְׁוּעַסְטָעַר.
רַי גְּדַלְיָה הָאָט נָאָר פָּאַר אַזְיִטְקָן מַעֲנָטָשָׁן אַ
שְׁמִיכְלָה, אַשְׁמִיכְלָה נִישְׁת מִיטָן פְּנִימָה, נָאָר אַוְיךְ דָּעַר שְׁפִּיצְ-נָאָר,
גִּיטְעַלְעַן פְּעַלְתָּה שְׁוִין אַט דָּעַר שְׁמִיכְלָה אַיִם, זַי זִצְטָשְׁתָּה, שְׁוּיְיָה-
גְּנוּדִיק בִּים טִישָׁה, עַנְיוֹתְדִּיק אַוְן שֻׁמְעוֹנוֹדִיק, אַן עֲדוֹת פָּוֹן
אַמְּאַלְיִיקְעַר גְּרוּסִיקִיט.

אוֹן אַלְעַט לְעַבְּן אַיִם שְׁטוּב שְׁטִיל, יְעַדְעַר מִיט טִיפְנִין דָּרְק-אַרְץ
פָּאַרְן צְוִוִּיטָן, אוֹן אַן קִין זַיְינְז אַרְיִינְזְוִידְרִינְגָּעָן אַיִם צְוִוִּיטָן
לְעַבְּן. אוֹן אַט דִּי שְׁטִילְעַע עַצְבָּוֹת שְׁוּעַבְט אִיבָּעַר דָּעַר שְׁטוּב, בִּזְיָה
דִּי שְׁטוּב וּוּט אַיִם אַיִם אַטְאָג אַנְגְּאַגְּזָן פִּסְט וּוּרְעַן אַיִם
בְּרַעְטְּלָעַן פָּאַרְקְלָאָפְט שְׁטִילְעַן בְּלִיְיָהָן.

אין אַט דער שטוב וווערט געבעירן, ואקסט און ערצעיט זיך
מירעלע, זי נעמט איבער דֵ אִיגַּנְשָׁאָפְּטָן פֿוֹן פָּאָטָעָר, מוטער אָוּן
שטוב.

מירעלע איז קִינְמָלְן נִישְׁתָּוּן וְצָכְדִּיק אָוּן קִין הַלְּכִיךְ אָוּן
שְׂטָאָרְקָע בְּאוּוֹגְנוֹגְן מְאַכְּטָן זי נִישְׁתָּוּן פֿוֹן פָּאָטָעָר – גּוֹטְמוֹטִיכְעַבְּגַזְּ –
הַאֲרְצִיקִיט, שְׂטָאָלְצָעָ, אִיבְּרָלְעָכְבָּעָ רִיכְבִּיקִיט אָוּן פֿוֹן דָּעָר מְוֹטָעָר –
שְׂטִיל אָוּן שְׂוֹוִיְגְּנָדִיךְ לְעָבָן, פָּאָסְטוּקִיט אָוּן אַפְּגָעָלָאנְקִינְקִיט.
וי אַז וְוי פָּאָרְהִילְט אָין אַ גְּנְבָּלָ. אַ מִין דֶּרֶפֶּל אַז אַיבְּעָרָ-
געַזְגַּעַן אַוְיףְּ אִירָעָ אַוְיגָן, אַוְיףְּ אִירָמָוח אָוּן גַּעֲפִילְעַן אָוּן עַס דְּכוֹטָ-
זִיךְ, אָוּן נִישְׁתָּוּן זי זַעַט קְלָאָר, נִישְׁתָּוּן זי קָעָן דִּי וּוּלְטָ בְּאַנְעָמָעָן
קְלָאָר אָוּן נִישְׁתָּוּן זי אַיְוָ אִמְשְׁתָּאָנְדָקְלָאָר, זי
גַּעַמְטָ נִישְׁתָּוּן אַוְיףְּ אַין לְעָבָן גְּלִיְיךְ אָוּן אַוְמְמִילְקְבָּאָר. דִּי לְעָבָן-
גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן רַוְּפָן נִישְׁתָּאָרוּיס בְּיִ אִיד קִין בָּאַלְדִּיקָע אָוּן גְּלִיְיכָע
וּוּרְקוֹנָגָ. עַס גִּיט דָוָרָק דָוָרָק אִירָעָ גַּעֲפִילְעַן אָוּן פְּסִיכִיק אָוּן עַס
בְּיִשְׁנָן גִּיעָן נִישְׁתָּוּן דָוָרָק אִירָעָ גַּעֲפִילְעַן אָוּן פְּסִיכִיק אָוּן
זִיךְ נִעְמָט זי אַוְיףְּ פֿוֹן דָעָר זַיְתָּ.

עַס מְרַעְפָּן אָיֵר לְעָבָן אַזְוִי פִּיל אַזְמָאָנְגָעַנְמַלְעַכְּקִיטָּן,
וְוָאָס הַאָבָּן בָּאַדְאָרְפָּט זי דָעַרְשִׁיטָעָרָן, אַרְאָפְשָׁלָאָגָן זי מִיט אַמְּמָלְ-
פֿוֹן אִיר וּוֹעֵג אָוּן צְוִינְגָעָן עַנְדָעָרָן דָעַם גַּעֲפִילְעַן-גָּאנָגָ אַבְּעָר זי
בְּלִיְיבָט אַלְץ זי אַפְּגָעָרְפָּרְעָמָדָט, גְּלִיְיךְ זי דִּי גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן רַיְזָן זי גָּאָר,
גַּיְשָׁט. זי פִּירְט זַיְךְ וּוּתְיִתְעָר אִיר לְעָבָן-גָּאנָגָ זי גִּיט זַיְךְ אִיר וּוֹעֵג
אָוּן דָּאָס אַוְיסְטָרְלָעָכָע שְׁלָאָגָט אִיר נִישְׁתָּאָבְּעָר.

וי אַז אַלְץ פָּאָרְנוּמָעָן מִיט זַיְךְ. אַ הַיְלְקָן סָוד טְרָאָגָט זַיְךְ
אָיֵן זַיְךְ, אַ סָּוד, וְוָאָס זי אַלְיִין אָפְּשָׁר וּוּיסְטָ דָעַרְפָּן נִישְׁתָּוּן, אַ סָּוד, וְוָאָס
אִיר אִיר זי דָוָרָק אַ וְאַונְדָעָרָ, אַדְעָרָ זי דָוָרָק זי חַלּוֹם אַיְבָּעָרְגָּעָ
גַּעַבָּן, אָוּן פָּאָר קִינְגָּעָם אַזְוִי נִישְׁתָּוּן קְלָאָר, וְוָאָס עַס אַזְוִינָהָן פֿוֹן
די אַלְעָ אַרְוּמִיקָעָ, וְוָאָס זי זַעַט אָוּן צְוִישָׁן וּוּלְכָעָ זי דְּרִיְיט זַיְךְ,
אַרְוָם, אַזְוִי זי פֿוֹן קִינְגָּעָם נִישְׁתָּאָרוּקָט אָוּן גִּיט קִינְמָלְן נִישְׁתָּוּן
אַיְבָּעָר אַפְּלִיכְ אַוְיףְּ אַ וְיִלְלָעָ צָוָם צְוּוִיתָנָס וּוּלְטָ אָוּן זַיְנָעָ אַיְנָטָעָ
לְעָסָן. דָעַר צְוּוִיטָעָר, וְוי נָגָנָט עַר זַאְלָ צְוִי אִיר נִישְׁתָּאָצְגִּין, בְּלִיְיבָט.

איך פרעם. זי קאָן אויך נישט באָגְרִיבֶּן דעם צוֹוִיטָנֵס אַיבָּעֲרָגָעֲבָנֵס
קַיִיט צו אַיר.

אָזַוִּי פִּיל אַינְגָּרְלָעַכְּעַ רַיְיכְּקִיְּשׁ אָזֵן מַעְגָּלְעַכְּקִיְּתַּ פָּאַרְמָאָגָּט
מִירְלַּ, נָאָר עַס אַיְזַּ בָּאַהָאַלְטָן פָּוּן דעם פרעַמְדָן. זי אַיְזַּ נִישְׁתַּ מַסְגָּלַ
צַוְּאָן צו זַיְדַּ מַעֲנְשָׁן. זי בָּלְיַבְּטַ שְׁטָעַנְדִּיקַ מִיטַּ זַיְדַּ, מִיטַּ אַירַ
אַינְגָּרְלָעַכְּן סַוד אָזֵן דעם בעַסְטָן פָּאָל שְׁעַנְקַט זי אַירַע נַאנְטָעַ
— אָזֵן דַּאָס אַוְיךְ אַינְסְטִינְקְטִיוֹ — אַ בָּלְיַיקַ מִיטַּ דַּי אַומְעַטְיקַע
בָּלְזַיְעַ אַוְינַן, נָאָר אַשְׁטִילְן רַיְדַּ מִיטַּ דַּעַר צַוְּצַעְנְדָעַרְ פִּיגְוָרַ. פָּאַרְשִׁיְּ
דַּעַנַּעַ נַאֲטוֹרַן צַיְעַן זַיְדַּ נָאָר מַירְעַלְעַעַן אָזֵן זַעַנְעַן אַנְצִיְּקַטְּ פָּוּן אַירַ. זי
אַיְזַּ אַבְּעַרְ שְׁטָעַנְדִּיקַ בָּאַהָאַלְטָן אָזֵן זַיְדַּ, אָזֵן נָאָר זַעַלְטָן רַיְרַטַּ זַיְדַּס
אַוְיסְעַרְעַ, דעם צַוְּיַטְנָס וּוּלְטַ. דַּעַר פָּאַטְעַרְ אַירַעַרְ, רַיְ גַּדְלִיהַ, וּוּסַּס
לִיְּדַטְּ אָזַוִּי שְׁטִילְ אַזְּיַף זַיְן שְׁטִיְגָעַרְ, רַוְפַּטְ נָאָר אַיְנְמָאָלְ אַרוֹסִים
בַּיְּמַרְעַלְעַעַן אַמְתָּעַ מִיטְלִילְיַדְ אָזֵן גַּאֲרַ נִישְׁתַּ גַּעַקְלָעַרְטַ אָזֵן אַבְּעַרְ
גַּעַקְלָעַרְטַ בָּאַשְׁלִיסְטַ זַיְדַּן טַוּן פָּוּן זַיְנְעַטְוּוֹגַן אַלְעַס אָזֵן הַאָטַ
חוֹנוֹנָה מִיטַּ שְׁמוֹאָלְ זַיְדָעַנְאָזְסָקָן, אַבְּיַ נָאָר מִיטְהַעַלְעַפְּן דעם פָּאַטְעַרְ
אָזֵן זַיְן שְׁוּוֹרָן צַוְּשָׁנָגַן אָזֵן אַנְטָנוֹן אִים עַפְעַס אַנְחָתָרוֹתַ.
רַיְרַטַּ זַיְ אַוְיךְ דַּעַר בָּעַלְ-חֻבָּ, דַּעַר יְנָגְעָרָמָאָן, אָזֵן זַיְ וּוּעַרְטַ אָזַוִּי
בָּאַרְמָהָאַרְצִיקַ צַוְּ אִים אָזֵן אַיְזַּן גְּרִיטַ אַלְץַ טַוּן פָּאַרְ אִים. אַבְּעַרְ
אַטְּ דַּי מִיטְלִילְיַסְטַ גַּעַפְּלִין זַעַנְעַן פָּלוֹצִימִידִיקַעַ אָזֵן דַּזְּוִיעַדְן נִישְׁתַּ
לְאָנְגַּ בַּיְּ אַירַ.

אַירַע גַּעַפְּלִין זַעַנְעַן פָּאַסְיְּוּעַ, פָּאַרְקִילְטָעַ, זַיְ גַּיְעַן נִישְׁתַּ
אַרְיְבָעַרְ אָזֵן וּלְיַן טַוּן אָזֵן טַוּן אַירַ הָאָרֶץ אַיְזַּ שְׁטָעַנְ
דִּיקַ פּוֹלְ אָזֵן פָּאַרְנוֹמָעַן, זַיְ קָעַן זַיְדַּ נִישְׁתַּ בָּאַפְּרִיְעַן פָּוּן זַיְדַּ אָזֵן
פָּוּן אַירַע אַיְבָּרְלָעְבָּוֹנְגָּעַן - שְׁטִימְוֹנְגָּעַן אָזֵן אַקְוַקְ צַוְּ טַאָן אַמְּמָאָלְ
אַוְיַףְ וּוּלְטַ אָזֵן מַעֲנְשָׁן אַפְּןַ, מִיטַּ אַפְּעַנְעַ אַוְיַגְן, אַזְּיַ
סֻּעַּרְ זַיְדַּ אָזֵן אַוְיסְעַרְ אַיְגָעַנְעַ גַּעַפְּלִין - לִיְּדָן. קִיְּן אַינְטְּרַעְמָעַם, לִיְּבָעַ
צַוְּ עַפְעַס-וּוֹסַ אַוְיסְעַרְ זַיְדַּ, וּוֹסַעְ עַס זַאְלַ אַירַ וּוּרְעַן טַיְעַרְ, נַאֲנָטַ
אָזֵן פָּאַרְוָעָמָעַן הָאָרֶץ אָזֵן מַחְ הַאָטַ זַיְ נִישְׁתַּ. זַיְ אַיְזַּ פָּאַרְטָן אָזֵן
אַיְגָעַנְעַם לְעַבְּן-לִיְּדָן, זַוְכַּטַּ אָזֵן זַוְכַּטַּ נִישְׁתַּ, שְׁטָרָעַבְטַ אָזֵן שְׁטָרָעַבְטַ
נִישְׁתַּ אָזֵן וּוּיְסַטְּ שַׁוִּין אַלְיַיְן נִישְׁתַּ, צַוְּ זַוְכַּטַּ אַדְעַרְ נִישְׁתַּ, צַוְּ
סְ'אַיְן כְּדָאַיְגַּרְ צַוְּ זַוְכַּטַּ, אַדְעַרְ נִישְׁתַּ.

עַפְעַס טְרָאַכְטַ זַיְדַּ אַמְּמָאָלְ וּוּגַן אַן עַיְקַר אַיְרַ לְעַבְּן, וּוֹסַ

פערט איר, אין וואס עס פערט אנדערע מענטשן אין ליעבן, און צו אט דעם עיקר ציט זי אמאָל מאַדנע, אַבער מער נישט, ווי עס ציט, זוכט זי אמאָל אט דעם עיקר אין זיך אַליין און עס דוכט זיך, אָז אָט-אָט קאָפט זי אַים.

“אַ קלִינִיקִיט, דוכט זיך... סְקֶהֶל אַיִן קלִינִיקִיט באַדָּאָרָף זי נאָך אַיצָּצָה מיט אָונָה מיט די געפֿילָן אַנְכָּפָן אָונָה אַיר וועט ווערטן קלָאָר דער עיקר פֿון אַיְר ליעבן, וואָס זי זוכט אַים שוֹין אָזּוּ לְאָנָגָן פֿון קלִינִיעָרְהַיִט אָן.”

קען זי אַבער דעם עיקר נישט אַנְכָּפָן, ווערט זי נישט אַיְר-בעיריק אוּפְּגָעָרָעָגֶט. עס קומֶט ווַיְדָעֶר אָן די אַפְּאָטִישׁ, אַומְבָּא-וועגָלְעָכָע שְׂטִימָגָג, אָונָה זי רִיקְט זיך אַיִן טִיפְּעָר אַיְר שׂוֹיְגָן אָונָה ווערט נאָך מער דערוּיִיטערט פֿון מענטשן אָונָה דערשְׂיָבוֹגָגָעָן. קומֶט זיך זו ווען עס אָיז גענטער צו אָמענטשן, ווערט זי בַּאלְד פֿון אַים אַפְּגָעָשְׁטוֹיסָן, אָונָה תְּהֻום עֲפָנֶת זיך צוֹוְשָׁן אַיר אָונָה אַים.

זי קָאָן נִישְׁתְּ לִיבְּ הָאָבָּן זי אָיִן נִישְׁתְּ מַסְגָּלְ פֿון לִיבְּ צֵי פָאָר גַּעַסְן אָן זיך, אָן אַיר ווען, אָונָה ווֹיסָ נִישְׁתְּ אָונָה קָאָן נִישְׁתְּ אַוְיִפְּ-גַּעַמְן, ווען דער צוּוִיְתָר אָיז אַינְגָאנְגָן משׂוֹעֵבְדָּ צוּ אַיר פֿון לִיבְּ. דִּי גַּאנְצָעָ צִיטְטָ פֿון אַירָעָ באַצְּיָהָנוּגָעָן מִיט אַידָּעָ נָאָן-טָעָ אָיז בַּיִּ אַיר קִין אַיִן רָגָעָ פֿון צָעָרְטָלְעָכָר אָונָה אַיבָּעָגָעָן. בענְעָר לִיבְּ נִישְׁתְּ גַּעַוְוָן.

זי אָיז אַיִיךְ גְּלִינִיגְלִיטִיךְ דָּאָן, ווען זי דָּאָרָף גָּאָר הָאָסָן, ווען זיך דָּאָרָף אַפְּשָׁפָאָרָן פֿון זיך דָּאָס, וואָס דָּאָרָף זיך עַקְלָעָן. זי אָיז אַבער מַקְבָּל יְדָעָ זאָך שְׂטִילָן האָט קִין פְּחָ אָונָה קִין ווְילָן נִישְׁתְּ אַרְוִיסָצָה-רִיסָן/ זיך פֿון יָאָר, וואָס אָיז אַזְּיָפְּ אַיר אַרְוִיסָפְּגָעָן.

זי פִּילְט אָפְּטָן, אָז זיך לְעַבְּטָ נִישְׁתְּ ווי אלְעָ מענטשן, זי פִּילְט, אָז זי גִּיט אַרְוָם אָן דער זְוִית פֿוֹנָם ליעבן, אַוְיָפְּן עַלְםָ-הַתּוֹהָ “אָונָה פְּלָאָנְטָעָרָט זיך דָּאָרָט פֿון קלִינִיעָרְהַיִט אָן אָ לְאָנָגָן פְּאָרוּוֹאָגָלָטָן חַלְוָם, וואָס האָט נִישְׁתְּ קִין אַנְהִיְבָּ אָונָה קִין סָוָה”. אַמְּאָל, ווען עס ווֹיְיָזָ זיך אַיר פֿון ווֹיְיָן אָ פִּיעָרָלָ, טָטָז זיך אָ כָּאָפָּ צֵי אַים, אַבער עס ווערט גְּלִיךְ פְּאָרְשָׁוֹאַזְגָּדָן, אָונָה זיך שׂוֹין ווַיְדָעֶר פָּאָר זיך אָ גְּרוֹיִיעָ ווַיְתְּקִיעָ: זיך טְרָאָכָט:

— עֲפָעָס אָיז זיך שׂוֹין, דָוָט זיך אַיצָּצָה צֵוֹעָקָוּ.

מען און ווועט עפֿעַס טוֹן, און אפשר איז זי נאָך צו גָּאָרְנִישֶׁט נִיעַט
צְוָגָעָקְמָעָן אֵין ווועט גָּאָרְנִישֶׁט נִישְׁטָן. אַיִינָעַ אַלְיַין ווועט זי נאָך
וַיַּיְתַּעַד אֲרוּמְבָּלְאַנְדוּשָׁעַן, וַיַּאֲנַז אַיְבִּיקָּעַר חַלּוֹם פָּוֹן תָּהָוּ וּבָהָוּ אֵין
וועט אֵין ערְגָּעַן נִישְׁט אַנְקוּמָעַן".

וַיַּיְלַּכְתֵּן אַלְיַין טוֹט זִיךְ בַּיִּיר אַן אַיר ווַיסְּן, אֵין גָּאנְץ אַפְּט
קָעָגָן אַיר ווַיסְּן. זִיךְ קָעָגָן זִיךְ נִישְׁט פָּוֹאָגָנְדָּרְקִילְיָבָן אַן דָּעַט. אַיְלָן
סְטִינְקְטִיוֹו, פְּדִי אַוִּיסְצּוּמִיְּן פִּין אֵין לִיְּד, גַּעַמְטָן זִיךְ נִישְׁט אַוִּיפְּךְ דָּאָס
אֲרוּמְיקָעַ שְׂוּוּעָרָעַ לְעָפָן. סְאַיְזָ גַּעַוּעַן מַעְלָעָן דָּרְבִּיבָּרָא, אֵין גָּאנְצעַ
פִּיר יַאֲרַהְתָּאָט זִיךְ גַּעַזְוִינָן צְוִישָׁן אַיר אֵין ווּלְרוּלָן בּוֹרְנוּעָן
דָּעַט שְׁדוֹךְ אֵין דָּעְרָנָאָךְ זִיךְ צְעָלָאָוט. גַּיִיט זִיךְ אַרְוּם אַצִּימָט
דָּעַט קְרוּמָעָן סְטוֹודָעָנְטָן לִיְּפָקָעָם, ווּלְכָבָעָר פְּטָרָט צְוָלִיבָן אַיר אֵין
פָּוֹן זִיךְ שְׁטוֹדְרָן; אֵין מִרְעָלָעָן גַּעַמְטָן זִיךְ צָוָם הָאָרֶצָּן נִישְׁט אֵין
אַפְּיָלוֹ דָּעַט נִישְׁטִיקָן שִׁידְזָקָמִיט שְׁמוֹאָלִיקָן גַּעַמְטָן זִיךְ נִישְׁט אַן עַרְנָסָט,
אֵין אַוִּיךְ שְׁפָעָטָעָר, נאָךְ דָּעַר חָתוֹנָה, הָאָט עַס בַּיִּיר אַלְיַין אַפְּנִים
פָּוֹן אֵין קָאָטָאָוּסָשׁ שְׁפִּילָן. עַס טְרָעָפָן זִיךְ אַיר לְעָבָן זָאָכָן, ווּאָס
דָּאָרָפָן זִיךְ צְעָטְרִיְּסְלָעָן, זִיךְ פָּאָרְלִיוֹטָאָסָעָר נִישְׁט אַיר מַאְדָנָעָן גְּלִיכִיָּסָעָר
גִּילְטִיקִיט, אֵין בְּעָתָן קְנָאָסָמָאָל, ווּעַן מַעַן רִיכְטָאָפָן דִּי סְעָוָה נאָךְ
אַיר מִיְּדָלְשָׁעָר יְוָגְשָׁאָפָט, קְוּמָעָן זִיךְ אַיר אַזְעָלָכָעָגָדָאָנָקָעָן: "דָּעַר
גַּאנְצָעָר גַּעַרְזִישָׁ קְוּמָט פָּאָר נִישְׁט צְוָלִיבָן אַיר, נאָךְ צְוָלִיבָן אֵין צְוָוִיָּה.
טָעָר מִירָלָן, ווּאָס אַיְזָ מִיטָּן קְנָאָסָמָאָל שְׁטָאָרָק צְוָפִּירָדָן, אֵין זַיִן, דִּי
אַמְתָּע מִירָלָן, זַעַט דָּאָס אַלְיַין נאָרָפָן דָּעַר זַיִט אֵין הָאָט דָּרְצָוִיָּס
קִיְּן שִׁיבְכָּה נִישְׁטָן".

עַס פָּעָלָן בַּיִּיר אַיְגָגָנָצָן ווַיַּלְּכֵן-אִימְפּוֹלָסָן, גַּעַרְוָפָן אֵין
גַּעַטְרִיבָּפָן דָּוָרָךְ ווּאָסָעָר סְאַיְזָ אַיְנָעָרְלָעָעָן אֵין אוּסְטָרְלָעָעָן רֹופָן. דִּי
שְׁוּוּרְסָטָע גַּעַשְׁעָעָנִישָׁן רָפָּוֹן בַּיִּיר נִישְׁט אַרְוִוִּסָּקִין קְלָאָרָן
גַּעַדְאָנָק אֵין שְׁטָאָרָקָן ווַיַּלְּכֵן אַיְבָּעְצָזְוָאָנְדָּרָשָׁן דָּעַט גַּאנְגָּ פִּין אַיר
לְעָבָן אֵין צְגָעָבָן אִים אֵן אַנְדָּעָר פָּאָרָט. עַס שְׁוּוּמִיטָאָס אֵין
עַס בָּאוּיִוִּיסָּ זִיךְ אַוִּיפְּךְ אֵין וַיַּלְּכֵן אַרְטָוָנְגָּס-גַּעַפְּילָן, עַס דָּרְרוּוּקָט
זִיךְ אֵין שְׁטִיקָלָן פָּאָרְלָאָנָגָ דָּרְגָּרִיכָּן צִוְּיָה דָּעַט, נאָרָפָן אַלְדָּגָד גִּיט
פָּאָרְלָוִירָן אֵין פָּאָרְפָּאָלָן אֵין טְוִיטָ-שְׁטִילָן שְׁטָרָאָס פָּוֹן אַירָעָ שְׁטִיָּס
מִוְּגָגָעָן-גַּעַפְּילָן.

זִיךְ אַלְיַין דָּרְמָאָנָט זִיךְ אַמָּאָל, אֵין ווּעַן-עַס-אַיְזָ אֵין זַיִן גַּעַ-

שטאנגען אויף אַשטייקל וועג און האט שוין דוכט זיך געווואסט,
ווײַ צו באָפְּרִיעַן זיך פֿוֹן דער שעווערעער לאָגָע:
—וואָאַרט... מעַן מוֹן זיך פֿאַמְּעַלְעַךְ פֿוֹנָגָנְדָּעַרְקְּלִיְּבָן אַוְן
באָטְרָאַכְּטָן: וואָס דָּאָרֶף טָוּן ווַיְיְתָעֵר אַ מִידָּך, וואָס אַיִּן גָּעוֹאָקְסָן
אַ בְּתִיחִידָה בַּיְּ רְ' גְּדָלִיה הַוּרוֹצִין, אַוְן האט שוין החונָה גַּעַן-
הַאַט, נָאָר אוּפְּ קָאַטְאָזְוּס, אוּפְּ דָּעַרְיוֹוִיָּה.

זַי קָעַן אַבְּעָר נִישְׁתְּ דָּעַרְפִּירְן אַיר שְׂטִימָנוֹג אַוְן גַּעַפְּיַילְן צַו
וּאַסְעָר סַ'אַיְן באָשְׁטִימָטָן באַשְׁלוֹס אַוְן לוּיט אַט דָעַם באַשְׁלוֹס
פִּירְן אַיר ווַיְיְתָעֵר לְעַבְּן אַיִּן אַנְדָּעָר ווּעְנָדָגָג. נִישְׁתְּ אַיְגָמָּאַל,
בָּעָתְּ דַּי באַצְּיָהוּגָעָן צָום שְׁדוֹן מִיט שְׂמוֹאַלְיָק וַיְיְדָעָנָאָוָסִיק אַוְן
אוּפְּ בָּאָךְ דָעַר חַתּוֹנָה, באַוְיִזְׁטָז זַיך אַ וַיְיְלַעַן אַסְוָף צַו מַאֲכָן צַו
דָעַר טְרוּיְעָרְקָעָר שְׁפִּילָ, אַבְּעָר סְבָּלִיבָּטָן נָאָר אַ גַּעַפְּלָ אַוְן צַו
קִיְּין מִשְׁוֹתְדִּיקָּס קָוְמָץ עַס נִישְׁתְּ. וְעַן דָּאָס לְעַבְּן בַּיְּ דַי זַיְּ-
דָעָנָאָוָסִיקָּס הַוִּיבָּט אַן אַיר צַו עַקְלָעָן, באַקְוּמָט בַּיְּ אַיר פְּלָוְצִים
אוּזָּי פִּילְחָן אַיר הַיִּם, אַיר שְׁטוּבָ, אַוְן זַי לְאָוָט זַיך אַהֲיָן מִיט
אַגְּרָיגָגָה אַרְצָן אַוְן מִיט פִּילְהַאְפָנוֹגָג צַו גַּעַפְּיַילְן דָאָרְטָ דַי אַמְּתָעָ,
אַינְגָעָלְעָכָעָ רָוָ. קָוְמָט זַי אַבְּעָר נָאָר אַהֲיָן, ווַיְיִזְׁטָז זַיך אַיר שְׂוִין
אוּסָס נָאָרִישׁ דָּאָס גָּאנְצָעָ פְּנַרְ, פָּאָלָט אוּפְּ אַיר אַן אַ שְׂוּעָר-דָּרִיְּ
קָנְדִּיקָּעָ שְׂטִימָנוֹג, זַי פָּאָרְלָאָזָט גִּינְך דַי הַיִּם אַוְן פָּאָרְטָ צְרוּקָ צַו
דָעַר פָּאָרְהָאָסְטָעָר שְׁטוּבָ, צַו שְׂמוֹאַלְיָקָן.

זַי רְעָאָגִירָט אַנְגָּאָגָן מִיט דַי גַּעַפְּיַילְן, אַיִּן גָּאָר ווַיְיִニְקָ
מִיטָן גַּעַדְאָנָק. קִיְּינָמָּאַל אַיִּן זַי נִישְׁתְּ אַוְסָגָעָרְעָכָט. אַוְן אַלְצָ
טוּט זַיך אַן פְּרִיעָרְדִּיקָן ווַיְלַעַן, אַן קָלָאָרָן חַשְׁבָּוּן. וּוְאָרְפָּט זַי זַיך
דָעָרוֹם אַוְיִפְּן עַרְשָׁתָן צְוָפְּלִיקָן וועָג אַיִּן רַעֲכָנָט אַיִּם פָּאָר אַן
אוּסְטוּגָג. אַיִּן שְׂוִין דָעָרוֹם אַיר לְעַבְּן פִּילְ מִיט מִסְפָּאָרְשָׁתְעַנְּדָעָ-
נִישְׁן, וואָס פָּאָרְקָלְעָנְעָרָן זַי, וואָס בַּיְּלַעַן זַי אוּסָס אוּפְּ קְלִיְּן
גַּעַלְתָּ. וואָלָט זַי מְסֻגָּלְגָל גַּעַוּעַן צַו מַעֲסָטָן אַוְן אַיְבָּרְוָוָעָן דַי
טָאָטָן פֿוֹן אַיר לְעַבְּן, וואָלָט זַי זַיך פָּאָרְהָהִיט פֿוֹן פֿיְיָן אַוְן לְיִידָה,
אַיִּן אַיר לְעַבְּן וואָלָט נִישְׁתְּ גַּעַוּעַן אַזְוִי טְרָאָגִיש אַוְן פָּאָטָאָל אַוְן
דָעַרְוּיְדָעָר אַיר אַיְגָעָנָם גַּעַשְׁמָאָק אַוְן ווּעָן.

זַי פָּאָרְשָׁאָפָט אַיְרָעָ נָאָנָטָע, וּוְעַלְכָעָ זַעַנָּעָן זַי אַיר צְיַגְעָבָנוֹן,
אַן אַ שְ׀יִינָר יְסָדִים. זַי צְעַשְׁטָעָרָט זַי אַלְעַמְעָן דָּאָס לְעַבְּן אַוְן

גייט זי' פמעט גארנוישט. זי' נעמט נישט און קיינען מיטלען צו בעזויי. טיקון די יסורים אונן ליידן פונט צוויטן און מאכן און עק צו די בעזיזהונגען, וואס שאפן יענעט נאך אומאנגעגעט בעכקיטן. אין אבער איר זכות, וואס זי אליין קלאנט זיך אמאָל, און ווינצַיך-ווינצַיך האט זי פון איר לְעָבֵן הנאה געהטאָט.

שוווער איז איר דערפֿאָר, וואס זי קען נישט לייגן. פֿיל פרויען אין איר צוּשַׁטָּאנֶד, ווען זי געפֿיגּען נישט קיינן וועג און אויסוועג פון זיינער טרויעריקער לאָגע, גיינען אוועק באַוואָאָסְטּ זַנִּיק אָדָעָר אָוּמְבָּאָוּסְטוּזִינִיק, אויפֿן וועג פון לייגן און אויףּ דעם בויט מען זיך די רוזהִיקִיט, דאס גָּלִיק. מען לייגט אָוּזִי פֿיל דעם צוּוִיִּין און צוּלִינֶן צוּוִיִּטן, בִּינוּ מען דִּיבְּבֶּת אָן לייגן זיך זעלְבֶּטֶט. זי' לאָן זיך אויפֿן וועג פון בעל-הפטיש אַינְטְּרָעָסְעָן און קלְיִינְלְעָכָע אַינְטְּרִיגָּעָס און פִּילְן אָן דערמִיט דעם פּוֹסְטְּן חַלְאָן זיינְר לְעָבֵן. אָן אַמְּאָל פּוֹן גְּרוּסִיס לְאַנְגּוּזִיְּקִיט צוּ זיך זעלְבֶּטֶט, גיט מען אַיבְּעָר אַינְגָּאנֶצְּן דעם אַינְטְּרָעָס, לִיבְּעָ אָון אַנטְּצִיקְוָגָן צוּם גַּעֲבּוֹרָן קִינְד, אָן בִּיסְלְעָכוֹיִין פָּאָרְגָּעָסְט מען אָן זיך, אָן אַיְגָעָנָם לְעָבֵן. מִירְלְ זַוְּכְּטַ נִשְׁתְּ קִינְ שְׂפִילְעָכְלָ אָוּזִי צוּ פָּאָרְגָּעָס דעם אַיְגָעָנָם אַזְמָגְלִיכְ.

זעלְטֶן - זעלְטֶן ווען זיך רעדט, אַיבְּעָרְהוּפְּטָט פָּאָר אָ צוּוִיִּטן, וועגן איר טראָגִישׁוּר לאָגע, וועגן דעם טרוּיָעָר, וואס אַיבְּעָרְפּוֹלְט אָיר גָּאנְץ וועזָן. אָן נאָר אַיְנְמָאָל, בעטָן מִשְׁמָאָש מִט דעם פָּאָ טָעָרָס אַגְּנוּעָץ, פָּאָרְבְּרָעָנְגָּט זי עַטְלְעָכָע טָעָג בַּיִּ דָעָר צוֹפִילְ-קְלָאָגְגָּעָר. צוֹפִילְ טְרוֹקְעָנְגָּר אַקְשָׁעָרִין שָׁאָן. גַּעֲלָעָן אָיז זיך דָּרָטָט סִרְבוּבָּן אַיְלָעָט אָן אַיְמָעָטְקָע מִט אָ פָּאָרְשָׁטָאָרְקָטָן טְרוּיָעָר אַיְן די בְּלוּיָּע אַוְיגָן, גַּעֲקָוּט מִט זיך עַרְגָּעָן-וְאוֹ, צוּ דָעָר עַרְדָּנָעָר פָּאָדְלְאָגָע אַיְן גַּעֲשָׁוָיגָן. אָן אַמְּאָל האט זיך גַּעֲמָאָכָט, אָן נִשְׁטָט אַוְיְהָיְבְּנָדִיך די אַוְיגָן פּוֹן דָעָר פָּאָדְלְאָגָע, האט זיך, לִיגְגָּדִיך אַיְן בעטָט, אַגְּנָעָהָוִיבָּן רַעֲדָן צָהָר אַקְשָׁעָרָקָע, אַוְיסְגָּעָצְיוֹגָן אַיְן שְׁטִיכָּן, ווי אָן אַבְּלָה :

„דרְרִי אָן צוֹוָאנְצִיךְ יָאָר האט זי אַפְגָּעָלְעָבָט דָּאָרט, אַיְן שְׁטוֹבָּן.

ニישט די שטוב טוט איר באנג און נישט די יאנן... ווּאֲרוֹם
די יאנן, ווּאָס הָאָט זַי דַעַן גַעֲעַנְתֶ מִיט זַי טָן? אָן די שְׁטוֹב...
— מענטשן, ווּאָס ווּרְן גַעֲבוֹרִין אֵין אָזָעַלְכָע שְׂטִיבָעַר, קָעַ.
ונָן נִישְׁט לְאָכֵן; אָט ווּ זַי מִירְלַ.

זַי טְרָאָגֶט די לְאָסְט פַּיְן אִיר שְׁטוֹב, טְרָאָגֶט שְׂוִיגְעַנְדִיקַי,
מִיט גַעֲדוֹלַד, אָן קִין טְעַנוֹת צַו וּמְעַמְעַן סִיאָן. טְעַנוֹת הָאָבָן אֵין
בְּכָלְלַ זַיְעַר גַרְגַג אָן, ווּן מוֹיְלַ, קָעַן מַעַן גַעֲפִינְעַן אַ שְׁוַלְדִיקַן,
אוֹיף וּמְעַמְעַן אַרְיוֹפּוֹאָרְפַן דַי שְׁוֹלַד. אִיר קוֹמֶט אַזְוִי שְׁוֹעָר אָן
דָאָס לְעַבְנַן בַּיִ אִיר מָאָן, שְׁמוֹאָלִיךְ זַי רִיסְט זַיְךְ אַזְוִי פָנוּם
שְׁטוֹב, ווּאָס עַקְלַט זַי אָן דָאָךְ פְּרָזָאָוֹת זַי נִשְׁט אַיְפּוֹאָרְפַן
עַמְעַצְן. אָן ווּן שְׁמוֹאָלִיךְ קוֹמֶט אַמְאָל אַ דְרַשְׁלָאָגְעַנְעַר, אָוֹם.
בְּהַאֲגַעַלְפָעַנְעַר זַי אִיר אָין גִטְט פָאָר אִיר אוֹיס די טְרַיעַן פַיְן
זַיְין אַוְמְבָהָאַגְּלַפְּנְקִיטַיִם, גַעֲפִינְט זַיְךְ בַּיִ אִיר אַ פָאָר וּוּרְטָהָר פָאָר
איָם:

— שְׁמוֹאָלִיךְ, הָאָב אִיךְ דִיר דַעַן שְׁלַעַכְתָס גַעֲטַן?

אוֹן עָר פָאָרְכָאָפֶט בָּאָלְדַ:

— וּוּרְ זַאֲגַט דַעַן?

די פָאָסְיּוֹקִיט אִירַע דַעַט אָוֹף, דְרַעַצְאָרָנָט. עַס ווּילַט
זַיְךְ, אָז ווּזְאָלְ צְוַפְּאָלְן צַו אַ קִישְׁנַן, אוּסְטוּיְנַעַן אִירַע יִסְודִים,
דִיסְן שְׁטִיקָעָר אָן דְרַעַמִיט פָאָרְגְּרִינְגְעָרָן אִיר לְאָגָע. זַי אָיְן אַבְעָר
אַ פָאָרְשָׁאָמְעַנְעַ אֵין זַיְךְ אָזְן זַי לְיִידַט שְׁטִיל, בָּהָאַלְטָן פָנוּם אוֹיגַ
אוֹן דְרַעַיבָעַר וּמְעַנְעַן אִירַע לְיִידַן נָאָךְ שְׁוֹעָרָר, טִיפָעַר. קִינְעַ
אוּסְעַרְעַ עַקְסְצַׂזְנַן עַפְרַ דָעַר גַאנְצָעָר צִיְיט וּמְעַן מִיר נִשְׁט בַּיִ
אִיר, נָאָר אַיְגָמָל, ווּן אִיר ווּיְזַט זַיְךְ אָוֹסַ, אָז דָעַר גַט וּוּט
אַרְאָפְנַעַמְעַן פַיְן אִיר אַלְזַן, ווּאָס עַס דְרִיקַט זַי, דְרַעְפִילַט זַי
שְׁטָאָרְקָעַ קְלַעַפַּ אֵין הָאָרֶץ אֵין זַי זְעַצְט זַי אַוְפַן בָעַט:
— וּוּאָרט... זַי וּוּט דָאָךְ אִיצְט וּוּרְן צְוִירִקַי, ווּי מִידְלוּוּיַז...

אֵין אִיר אֵינוֹ גַעֲוָאָקְסַן עַפְעַס אַ גַעְפִילַט פַיְן גַעֲוָונַט אֵין כָות.
צְוּזָמָעַן מִיט די הָאָרֶץ-קְלַעַפַּ אֵין פְרִיד אֵין אָט דָעַר גַעְפִיל אֵין
אִיר גַעֲוָאָקְסַן.

זַי הָאָט אַ קוּוִיטַש-גַעַטַוּן, דְרַעְפִילְגַדִיק אֵין זַיְךְ דִי פָאָצְזוּיַיִם

אַרְיקָעּ מִירְלֶ; סָךְ-הַכְּלָ אַיְנָמָאָלֶ אַ קְוּיְטָשָׁ-גַּעֲטָוָןֶ, אֵין מִתְּאֹזֶן
פְּרִידֶ.

די וואָלְקָן, וואָס זענען אַגְּגָעְצָוִיגָן אַיבָּעֶר אַיר מָוח אָזְגָעָ.
פִּילְן צְעִינְעָן זִיךְ אָזָן זִי הַוִּיבֶּט אָן רַעֲדָן וּוְעָגָן זִיךְ:
— זִי וּוַיִּסְטָ אַפְּלִיכְ נִישָׁת, וְאוֹהָהִין זִי וּוְעָטָ נַאֲכָן גַּט כָּנוּ
שְׁטוּב אָוּעָקְגִּין. מַעְלָעָךְ, אָז זִי וּוְעָטָ שְׁוִין דִּי עַרְשָׁתָו וְאָךְ נִישָׁת
הַאָבָּן פָּוָן וּוְאָגָן אַ טָּאָג אַיבָּעֶרְצָוְקָוָמָן. נַאֲרָ זִי שְׁרָעָקָט זִיךְ אַיְצָט
בְּכָלְלָ גַּאֲרָוִישָׁט. דִּי וּוְעָטָ וּוְיָזָט זִיךְ אַיר אַיְצָט אָוִיסָּ, אִיז אָזְוִי
ברִיטָּ.

— ערְגָעָץ וּוְעָטָ זִי שְׁוִין פָּוָן זִי דְּעָנָאָוָסְקִים שְׁטוּב אָוּעָקְגִּין...
די הַיִּם אִירָעָ, וואָס אִין שְׁטָעַלְלָ... זִי אִיז עַפְסָ מַעַר נִישָׁת
זַוְּ אַ צּוֹ לְהַכְּעִיסְדִּיקָעּ נַאֲרִישְׁקִיטָ, אָט דִּי הַיִּם. צִוְּ דָעָר מַזְעָטָר
צִיטָּ נִישָׁת, אָזָן צּוֹם פָּאָטָעָר... גַּלְיִיכָּעָר אִיז, וואָס זִי מִיטָּן פָּאָטָעָר
לְעָפָן פָּוָן דָּעָרוּיִיטָנָס. הַעֲלָפָן אַיְנָעָר דָעָם צְוַיְיָתָן קָעָגָעָן זִי סִי
וּזִי סִי נִישָׁת. — —

אָט הָאָט זִי דָאָ נִישָׁת לְאָגָג טַוְרָגָעָנוּוֹס אַ בָּרוֹק נַאֲכָאָמָאָל
אַיבָּעֶרְגָּעָלְלִיְעָנָט: אַ רְוִיסְשָׁ מִידָּל קָאָן מַעַר נִישָׁת אַוְיסְקָוָמָעָן מִיטָּן
לְעָפָן, וואָס אַרְוָם, נִיתָּנָאָ, זִי אָוּעָקָעָן אַיְן מַאֲגָאָסְטִיר, אָזָן סְיוּוּרָטָ פָּוָן
אַיר גַּאֲרָנִישָׁט. אָזָן זִי, מִירְלֶ, זִי אִיז שְׁוִין נִישָׁת קִין מַיְידָלָעָךְ,
אָזָן דָעָר מַאֲגָאָסְטִיר אַיְן פָּוָן אַיר אָזְוִי וּוְיָזָט אָזָן וּזִוְּיָזָט אַיר אָוִיסָּ
אָזְוִי נַאֲרִישָׁ. זִי קָעָן מַעַר מִיטָּן דִּי אַרְוִיְיָקָעּ צִוְּשָׁתָאָנָדָן נִישָׁת אַוְיסְקָוָמָעָן
מוֹזָן זִי אָוּעָקְגִּין וּוְיִטָּעָר:

— צִוְּ זִי וּוְעָטָ עַפְסָ גַּעֲגָנָעָן, וּוְיָסָן זִי נִישָׁת, נַאֲרָ אָוּעָקָעָךְ
גַּיְינָן וּוְעָטָ זִיךְ.

אַבָּעֶר אָזְוִי קְלָאָר רַעֲדָט מִירְלֶ וּוְעָגָן זִיךְ זַעַלְטָן-זַעַלְטָן.
עַס דְּרִיְיָעָן זִיךְ אַרְוָם מִירְלָעָן פָּאָרְשִׁיְדָעָן מִיטָּלְמָעָסִיקָעּ פָּאָרָ
שְׁוִינְעָן. אִיז זִי אָזְוִי גַּעֲשָׁמָאָקָה אָזָן זִי מַעְנָטָשָׁן? קָוְקָן מִיר זִיךְ זַוְּ גַּעֲנָטָשָׁן
צִוְּ אַיר אַרְטָ-בָּאַצְּיָעָן זִיךְ צִוְּ דִּי אַלְעָ אַירָעָ בָּאָקָאָנָטָעָ, וּוְעָנָ
מִיר: נִישָׁת וואָס מִירְלֶ הָאָט קִין פָּאָדָעָרָוָגָעָן נִישָׁת זִי מַעְנָטָשָׁן
אָזָן אִיז נִישָׁת אַיְמָשְׁתָאָנָדָן צִוְּ פָּאָרְשָׁתִין אָזָן בָּאָגָעָמָעָן מַעְנָטָשָׁן. זִי
שְׁטָעַלְטָ זִי קִיְגָעָ פָּאָדָעָרָוָגָעָן נִישָׁת, זִי פָּאָדָעָרָטָ פָּוָן זִי גַּאֲרָוִישָׁט

פָּאַר זִיר, פָּאַר אֵיר וּוּזָן. לִיְפָקִים, סָאַפְּיָאן, הַעֲלֹלֶר, מִוְנְשִׁיךְ דָּעַרְוָעָקָן נִישְׁט אַין אֵיר קִיְּין בָּאוֹנוֹדָעָרָעָ אַכְּטוֹנָגָגָעָפְּלִין אַין וּוּזָן רָעָדָת פָּוָן לִיבָּע, אַיְבָּרְגָּעְנְבָּקִיט אַין צָגָעְבָּוְנוֹדָקִיט. זִי וּוּלְ פָּוָן זַי גָּאָרְנִישָׁט אַון זָכָט בִּי זַי גָּאָרְנִישָׁט אַון זַי בָּאַמְּדָרְקָט פָּלְסָ נִישְׁט, וּוּאָס זַי וּוּרָט פָּאַר זִיר, אַון וּוּי אָזְוִי זַי הוּבָּין אַון קִיְּין אוּפָּס אֵיר אַון זָכָן אַון פָּאַדְרָעָן פָּוָן אֵיר. זַי פִּירָט זַיְךְ אֵיר וּוּלְטָל אַון גִּיְּט זַיְךְ אֵיר לַעֲבָנָס-וּוּג, פָּאַרְטִּיפָּט אַין זַיְךְ.

פָּאַרְאָן מְעַנְשָׁן, וּוּלְכָעַ פִּירָן אַ מִין צְוִוִּיְעַנְדִּיק לְעַפְּן, אַן אַוִּיסְעָרָס אַון אַנְיְנָרְלָכָס. עַרְגָּעָץ-וּוָאָג, אַנְיְנָוְיְנִיק, טָוָט זַיְךְ עַפְּעָס אַן אַוִּיפָּהָעָר, עַס וּוּרָן גַּעֲבָרִין גַּעֲפִילִין, שְׁמִינְגָּעָן אַון וּוּרָן פָּאַרְפָּאַלְן, עַס קְוּמָן אַן גַּעֲדָעְקָעָן אַון גִּיְּעַן אָזְוָעָק, אַון פָּוָן אַיסְטָן אַיז גָּאָרְנִישָׁט צַוְּדָעְרָקָעָן. אַון עַס אַרְבָּעָט זַיְךְ אַוִּיסְעָרָן דָּעָר צִיְּת אַ מִין "הַאֲרָמָאָנִיעָ" צְוּוִישָׁן דָעָם טָאָג-טָעַגְלָעָכָן, אַוִּיסְעָרָן לְעַפְּן מִיט דָעָר אַיְיָגָעָם, אַנְיְנָרְלָעָכָן. מִירָעָלָעַ גַּעַהְעָרָט נִישְׁט צַוְּדָעָם אַרְטָמְעָנָשָׁן. זַי אַיְזָ שְׁטָעַנְדִּיק אַלְיָין, מִיט זַיְךְ אַזְוָמָט זַיְךְ מִרְעָלָעַ אַיְזָ אַיְגָאנָצָן אַיְיָן מְעַנְשָׁן. דָּאָס אַוִּיסְעָרָעָ אַיְיָן נִרְעָלָעַכְעַ בִּי אֵיר וּזְגָעָן פָּעָסָט צְנוּוֹנִיגַּעֲפָונְדָן, אַון דָּאָס, וּוּאָס אַיְן אַיְדָר אַרוּמִּיקָן לְעַפְּן וּוּדְרָשְׁפָרָעָט אֵיר, אַיְגָאנָרִירָט זַי אַזְוָמָט עַס בְּשָׂוָם אַוְפָּן נִישְׁט אַגְּנָעָמָעָן. דָּרְבִּיבָּר וּוּיְוָיט זַי זַיְךְ אַזְוָמָט אַ צּוֹפִּיל גַּעַדְוָלְדִּיקָעָ אַון מִיט צּוֹפִּיל גַּיְיְכִּילָט צַוְּדָעָק זַי אַזְוָמָט בָּעָר וּזְגָעָן קָלְיָין דִי אַוִּיסְעָרָעָ וּוּרְקָנְגָעָן. נִישְׁט אַזְוָיְגָרְנָגָ גַּעַמְט זַי אַוִּיחָ דִי אַוִּיסְעָרָעָ וּוּלְטָמָט, אַון אַלְצָ, וּוּאָס זַי טָמָט, אַיְזָ דִיקְטִירָט נִאָר דָוָרָק אֵיר אַיְיָגָעָם כָּאַרְקָטָעָר. עַס אַיז שָׁוּעָר זַי צַוְּבָא-שְׁוּדִיקָן. מִירְקָבָעָן זַי נָאָר בָּאַדוּעָרָן, בָּאַדוּעָרָן אַיְזָ מִטְפִּילָן. דָּאָס טָרָאִיגְּשִׁיקִיט אַין מִירָלְסָ לְעַפְּן וּוּרָט אַרוּקְגָּעָרְפָּן דָעָר עֵיקָר נִישְׁט דָוָרָק אַוִּיסְעָרָעָ גַּעַשְׁעָנִישָׁן אַון פָּאַסְרָוָנָגָעָן, נָאָר מַעַר פָּוָן אַלְצָ דָוָרָק אֵיר כָּאַרְקָטָעָר אַון פְּסִיכִיק.

גַּעַוְוִיס פָּאַרְנָעָמָעָן אַן אַרְטָמְעָנָשָׁן זַי אַיְרָעָ אַזְמָגְלִיקָן דִי פָּאַסְרָוָן-גָּעָן, וּוּלְכָעַ בָּאַגְּלִיְּטָן זַי אַיְרָעָנָשָׁן. אַבְּעָר וּוּוּאָלְטָ גַּעַוְוָעָן, וּוּעָן רִי גַּדְלָה וּוּרָט נִישְׁט קִיְּין יָוָד. וּוּעָן זַי פָּאַלְטָ נִישְׁט אַרְיָין אַין דָעָר סְבִיבָה פָּוָן שְׁמוֹאָלִיק גַּיְדָעָנָאָוָסִיק אַון זַיְינָ חַוִּינָגָעָוָטָה וּוּאָלְטָ דָעָן מִירְלָ גַּלְקְלָעָ גַּעַוְוָעָן?

מירלען פעלט דאס געפֿיל צו באנוגענען זיך מיטן לעבן,
 זיין צופְּרִידָן און לעבן מיט אט דער צופְּרִידָןקייט. ווען מען וויא
 (און גאנץ אפט וויל מען און מען האט דעם ווילן) — האט פֿיל
 אין לעבן איבטערעס, וואס פֿאַרגעט האָרֶץ און מײַת. דער ווילן
 קומט אַינְסְטִינְקְטִיעַן, אַומְבָּאוֹאָסְטַן, דורך באַאוֹאָסְטִיזְנִיקְעַן אַימְפּוֹלְסַן
 צום לעבענס-דורךט. בי מירלען זענען אט די לעבענס-אַימְפּוֹלְסַן
 נישטּאָ, פֿאָרָאן בַּי אַיר אָן אַומְצּוֹפְּרִיקִיט, אַבער די אַומְצּוֹפְּרִידָן-
 קִיטִּיט גִּיט נישט אַיבָּער אָן קִין קְלָאָרָע. באַשְׁטִימְטַע שְׁטוּרְעָבְּגָזְסַן
 ווילן. זי זוכט נישט קִין אַנדְרָסַט, אַיבְּטְּעָרָעָסְטָאנְטָערעס לְעֵבָן. זי
 גַּארְטַן נישט נָאָךְ אַמְתָּחָר לְיִבְּעָ, הַגָּם זי אַיְזָן פּוֹלְ מִיטְ בְּעַקְעָנִישָׁן
 נָאָךְ לְיִבְּעָ. זי רִיסְטַּזְיךְ נישט אַרוֹיסְ פּוֹן די צְוָאָגָעָן-בָּאָדִינְגָוָעָן,
 וואָס האָבָן זיך גַּעַשְׁאָפָן אָן אַיר לעבן, הַגָּם זי דְּרִיכְן זי צְזִי
 אַומְבָּרָהָמְנוֹתְדִּיקְ.

פֿאָרְשְׁלָאָסְן אָיִז זי שְׁטִימְנְדִּיק אָיִז זיך מִיט אַירָע גַּעֲפִילְן אָן
 שְׁטִימְגָּעָן, סִימְפָּאָטִיעַס אָן אַנְטִיפְּאָטִיעַס. די מִיטְגַּעְפְּלַן אָן אַפְּ-
 שְׁטוֹיסְוּגָן-מְאָטִיוֹן, די זְכוּנִישָׁן אָן בְּעַקְעָנִישָׁן נָאָךְ עַפְּעַס, דאס
 אַומְצּוֹפְּרִידָןקייט אָן אַנטְצִיּוֹגָן — אַלְץ וּוּרְטַע גַּעַבְּוִירַן אָן פֿאָרָ-
 פְּאָלָן אָן אַיר האָרֶץ גַּופָּא. עַס גִּיט נישט אַיבָּער בַּי אַיר
 פּוֹן די גַּעֲפִילְן צום קָאָפֶן, צום ווילן. דער ווילן בְּלִיבְּט אַפְּאָטִישָׁן,
 עַר רַעֲכָנֶת זיך פְּלַל נישט מִיט אַירָע גַּעֲפִילְן, עַר וּוּרְטַע נישט גַּעַ-
 פִּירְט דורך אַיר שְׁטִימְגָּגָס-צּוֹשְׁטָאנְד. וּוֹאָלֶט גַּעַוּוֹן אַ צְזָאמָעָן-
 האָגָן צְוִישָׁן אַיר שְׁטִימְגָּגָן אָן ווילן, וּוֹאָלֶט זי צו פֿיל נישט-
 גּוּטָעָס אָן נישט אַגְּנוּנָעָםָס אָן לעבן נישט קְוּמָעָן. וּוֹאָלֶט זי גַּעַ-
 האָט אָיִז שְׁטָאָרִיקִיט בַּי יְעַדְן רִיר פּוֹן עַפְּעַס גַּרְאָפְּעַס אָיִז
 לעבן, אַוְיסְרִיְעָן: "מיַת אַ גַּעֲפִיל פּוֹן כָּעֵס אָיִז באַלְיִידִיקָגָג." אַוְיסְרִיְעָן אַוְונָט
 אַיְנָמָאָל, "מיַת אַ גַּעֲפִיל פּוֹן כָּעֵס אָיִז באַלְיִידִיקָגָג." אַוְיסְרִיְעָן אַוְונָט
 בַּי טָאָרָאָפְּאִיעָן, ווען דער פְּאָלִיטְעָכְנוּקָ רִירְט זי אָן, וּוֹאָלֶט אַיר
 לעבן גָּאָר אוּיָן אַנדְרָע וּוֹעֵג גַּעַגְגָנָגָן. וּוֹאָלֶט זי שְׁוִין זיך
 שְׁפַּעְטָעָר נישט אַרְוָמְגָעָדְרִיְיט אָן אַיבָּערְקָעָבַי דַּי זִידְעָנָאָוָסְקִיס,
 וְאוּ מעַן קוּקָט אוּףְ אַיר וְוי אוּףְ אָן אוּסְוָאָוָרָף, אָן זי וּוֹאָלֶט
 שְׁוִין נישט גַּעַפְּוּלָט בַּי זיך אַרְאָפְּאָרָן אָן פֿאָרְבְּרָעָגָעָן אַ צְיִיט
 בַּי לְיִבְּקָעָן דער רבִּיצָן.

פון די אלע מענטשן, וואס גיינען ארטום ארטום מירלען, אווּס
סער איין הערצן, דעם פאָעט, אוֹז נישטֿאָ אַיְנֶר, וואס זאָל האָבָּן
איַן זיך עפָעַס אַזְוִינַס, וואס זאָל זיך פַּאֲרָאִינְטַעֲרָעִיסִין, וואס זאָל
צַוְצַיְעַן צוֹ זיך מִירְלָס אַיְפַּמְעָרְקָזָאַמְקִיט. קִינְגֶּר פָּוֹן זַיִּטְרָאָגְט
ニִשְׁתָּאָ אַיִּן זַיִּטְרָאָגְטָס אַיְנְטַעְרָעְסָאַנְטָס, אַיְגָּבָּס, פָּוֹן וּוּמָעַן זַיִּטְ
זאָל עפָעַס קַעַנְעַן גַּעֲנִיסָּן.

וְאָוּוּ בּוֹרְנוּס? אַפְּאָרְגְּרָעְבְּטָעָר שָׂאָטָן פָּוֹן מִירְלָעָן אַיִּסְ
אַט דָּעַר פְּשָׁוֹטוּעָר אַיִּן האַרְצִיקָּעָר בְּחוֹר. עַס לִיגְטָ אַוְיףְּ אִים אַוְיסְ
גַּעֲגָּסָן אֵם אַמְּאָטָה אַוְמְעָטָה פַּאֲרָגְלִיוּוּעָרָטָעָ פָּאָרָבָּ, פַּאֲרָגְלִיוּוּעָרָטָעָ זַעֲנָעָן
אוֹיךְ זַיְגָּע גַּעֲפִילָּן, זַיְגָּע אַיְבָּעָרְלָעְבָּגְּנָגָן. אַפְּבָּעָר אַיִּן טִיךְ פָּוֹן זַיִּן
בְּשָׁמָה אַוְן האָרֶץ שְׁלָאָגָט אֵס אַוְאָרָעְמָקִיט, אֵס באַזְוָנְדָעָרָעָ, אַיְגָּנָאָרָ
טִיךְ וּאַוְאָרָעְמָקִיט אַיִּן פְּרִישְׁקִיט. עפָעַס שְׁוּנְיָרָעָס, אַיְגָּנָאָרָ
שְׁוּנְרָעָטָלָגָט אַיִּן אִים, אַיִּן זַיִּין כַּאֲרָקְטָעָר אַיִּן פְּסִיכִיקָּ; עַר
הָאָט אַיִּן זַיִּטְרָאָגְטָס שְׁלָעְפְּעָרִיקָּס אַיִּן זַיִּין כַּאֲרָקְטָעָר, עַר נֻעְמָט
אוֹיךְ נִשְׁתָּאָגָט גְּרִינְגָּ, אַפְּבָּעָר דָּאָס, וואָס עַס הָאָט זַיִּקְ שְׁוִין אַיְנָגָעָ
זַאָּפָט אַיִּן דִּי שְׁוּנְרָעָ, וּוּיְנִיקְ-בָּאַוּוּגְלָעְכָּבָעָ מוֹחָ אַיִּן גַּעֲפִילָּן, דָּאָס
בְּלִיְיבָּט שְׁוִין דָּאָרָט אַוְיךְ לְעַנְגָּרָעָ צִיְּטָן. עַס פָּאָדָעָרָט זַיִּקְ
אֵס שְׁטָאָרָקָעָ קְרָאָפָט, וואָס זאָל קַעַנְעַן. רִין אַט דָּעַם נְפָשָׁ. הָאָט
עַס אַפְּבָּעָר אִים גְּרִירָתָ, אַיִּן שְׁוִין שְׁוּנְרָעָ בְּרַעְנָגָן אִים צַוְּ גַּלְּיִיכְ
גַּעֲוָוִיכְטָ. וְאָלָט אִים אוֹיךְ זַיִּין וּוֹגָן בְּשִׁתְּ בָּאָגְעָנְטָן מִירְלָ, וְאָלָט
דָּעַר גָּאנְגָּ פָּוֹן זַיִּין לְעַבְּן גַּעַוְונָן גַּאֲרָן אַנְדָּעָרָר. עפָעַס אַנְ-
דָּעַרְשָׁ וְאָלָט אִים פָּאָרְנוּמָעָן, וְאָלָט אִים צְוָגְּעַבְּנָדָעָן צַוְּ זַיִּירָ.
אַיִּצְטָ אַיִּזְ אַפְּבָּעָר מִירְלָ אַדְרִינְגְּעָדְרִינְגָּעָן אַיִּן זַיִּין האָרֶץ, אַיִּזְ פָּאָרָ
פָּאָלָן: צְוְרִיקְצִיְּעָן עַס פָּוֹן דָּאָרָט אַיִּן שְׁוּוֹרָ. דָּאָס אַוְמְעָרָקָ
בָּאָרָ-לוּוּנְדָעְרְבָּאָרָעָם, וואָס מִירְלָ הָאָט אַוְמְבָאָוְאָסָטָ פָּאָר זַיִּקְ אַלְּיִין
אַרְיִינְגְּעָהוִיכְטָ אַיִּן אִים, וְעוֹפָט זַיִּקְ שְׁוִין בְּשִׁתְּ אָוִיסָ, אַיִּן עַר בְּלִיְיבָּט
שְׁוִין וְוִי אֵס פָּאָרְפָּשְׁוּפְּטָעָר אוֹיךְ שְׁטָעָנְדִּיקָּ. וְוִי אֵס הַיְפָנְאָטְזִירְטָעָר
פָּוֹן מִירְלָעָן אַיִּן אַיִּר אַנְעָרְלָעְכָּר וּוּלְטָ, וואָס אַיִּן אִים וּוּיִטָּ
אַיִּן נָאָנָט, פְּרָעָמָד אַיִּן הַיְמִישָׁ פִּרְטָ עַר זַיִּין לְעַבְּן. צַוְּ מִירְלָעָן
אַיִּזְ עַר בְּשִׁתְּ צְוָגְּעָאָנָגָעָן בָּאַזְוָנְדָעְרְקָלִיְּבָן אַיִִין אַיִּר וּוּלְטָ, עַר שָׁאָצָטָ
ニִשְׁתָּאָ אַפְּ זַיְגָּע אַזְוָנְגָּעָן צַוְּ אַיִּר. עַס צִיטָ אִים צַוְּ אַיִִין, צַוְּ אַיִִין

שאָטָן. אָזְנַבְּצָעַן דֶּקֶס צִיּוֹן וּוּרְטַ אַקְרָעְנְקָלְעַכְעַם. ער וּוּרְטַ אַרְוִיסְגָּעַרְטַן פּוֹן זַיִן בָּאָדָן, אָזְנַבְּצָעַן לְאָזְטַ וִיךְ אַרְוְמְדְּרִיעַן אָזְנַבְּצָעַן מִירְלַס טְרִיטַ, טְרִאָגְנְדִיק אֵין זַיִךְ אַסְוד אָזְנַבְּצָעַן אַסְטִיק. ער בָּלְיִיבַט, דָוְכַט זַיִךְ, בִּי זַיִן אַוִיסְעַרְעַד רְוַהִיקִיט, מִירַעַן אַיְינַ אַסְטִיק שְׂטָאָרְקַע אַיְינְגְּעַרְעַטְקִיט. וַיְיַ אַפְּאָרְטִיבְּטַעַר דָוְרַק אַזְנַבְּצָעַן אַסְטִיק וּוּאַסְטִער, אַוְמְגַלְיְקַלְעַכְעַר גַּעַשְׁעַנוֹשַׁ שְׁפָאנַט ער אָזְיַ אַרְוַם, אָזְנַבְּצָעַן בָּאָהָלְטַן פּוֹן אַיְיג אָזְנַבְּצָעַן אַוִיעַר, לְעַבְטַ עַפְסַ וּוּאַגְּנְדְּרְבָּרְעַס אָזְנַבְּצָעַן אַיְם, וּוּאָס ער קָעַן עַס נִישְׁתַּ פָּאָרְשְׁטִיקַן. ער אַיְזַ צְׁוֹגְעַבְּגַדְן צַוְּמַרְעַלְעַן, זַיְ פְּעַלְטַ אַיְם, וּוּעַן זַיְ גִּיטַ פּוֹן אַיְם אַוְעַק. דָעַר עִיקְרַ פּוֹן זַיִן וּוּעַן אַיְזַ זַיְ פָּאָיְבְּלִיבַן בִּי מִרְעַלְעַן, אָזְנַבְּצָעַן קָומְטַ עַפְעַס פָּאָר בִּי אַיְרְ רִירְטַ עַס אַיְם נְלִיךְ אָזְנַבְּצָעַן עַס רְוַפְטַ זַיִךְ אַפְּ דָוְרַק אַגְּהַיְמַעְרַ קְרָאָפְטַ, אָזְנַבְּצָעַן ער רְוַת שְׁוִין נִישְׁתַּ אָזְנַבְּצָעַן זַיִן אַגְּהַיְמַעְרַ קְרָאָפְטַ, אָזְנַבְּצָעַן ער זַיִן אַגְּהַיְמַעְרַ קְרָאָפְטַ, אָזְנַבְּצָעַן פָּאָרְשְׁוָאָיְנְדַן, דָרְיִיט ער זַיִךְ אַרְוַם, אַפְּאָרְשְׁלָאָסְעַנְדַר אָזְנַבְּצָעַן זַיִן זַיִךְ.

אַיְין אַט דָעַם פְּשַׁטְוַן אָזְנַבְּצָעַן פָּאָרְגְּרַעְבַּטַן בָּחָור, לִיגְט בָּאָהָלְטַן אַיְדְּלַס, רְיִינַס. פּוֹן וּוּאַגְּנַעַן אָזְנַבְּצָעַן אַיְם אַט דִי אַיְדְּלִיקַיט גַּעֲקְומַעַן אָזְנַבְּצָעַן פּוֹן זַיִן אַגְּהַיְמַעְרַ הָאָט ער זַיִךְ גַּעַלְעַרְנַט אָזְיַ שִׁין אָזְנַבְּצָעַן זַיִן אַיְדְּלַ אַוְיפְּ נִעְמַעַן וּוּלְטַ אָזְנַבְּצָעַן מַעֲנְשַׁן?

בְּנוּגַע צַוְּמַאְלַ אַיְם פִּילְטַ נִיטַ מִירְלַ קִיּוֹן אַיְנְעַרְלַעְכַּע גַּעְפִּילַן, ער אָזְיַ זַיִטַ פּוֹן אַיְרַ אָזְנַבְּצָעַן פָּאָרְגְּרַעְבַּטַן בָּחָור, לִיגְט בָּאָהָלְטַן זַיִן נִשְׁתַּ וּרְיַן אָזְנַבְּצָעַן אַיְם אַט דִי אַיְדְּלִיקַיט גַּעֲקְומַעַן זַיִן גַּוְטְסִיקַיט אָזְנַבְּצָעַן אַיְבְּרַעְגְּנַעְבְּנַקִּיט צַוְּמַאְלַ זַיִן דָרְיִיט אַוִיס אַיְרַ דָאָנְקְפְּאָרְקִיט מִיטַ דָעַם קוֹרְץ קוֹוְטַעַלְעַ, וּוּאָס זַיִן לִיגְט אַרְיַן אַמְּמַאְלַ אַיְם טָאַשַׁ פּוֹן זַיִן פָּאָרְ-כָּאַלְאַטְ:

Ты хороший —

אָזְנַבְּצָעַן ער, וּוּאָס בְּוּרְנוּסַ, הָאָט עַס גַּעַלְיִעַנְטַ „אַיְבְּרַעְן גַּאנְצַן וּוּגְ אַהֲיַם, עַס עַמְּלַעְכַּע טַעַג אַרְוְמְגַעְטְּרַאְגַן אַיְן זַיִן טִיסְטַעַד צַוְּיִשַּׁן דִי אַטְגְּנוֹאַצְיַעַס אָזְנַבְּצָעַן עַס צַוְּעַצְטַ בָּאָהָלְטַן אַיְן אַ בְּזַוְּנוּ דָעַר שְׁוּפְלַעְדַּל, וּוּאָס בִּי אַיְם אַיְן פִּיעַר-קָאַסְעַ...
אַיְן שְׁמוֹאַלְיק זַיִדְעַנְאַוְסְקִי?

מִירְלַ אַלְיַין טַוְט אַמְּמַאְלַ אַטְרַאְכַט :
— וּוּלְוּלַ בְּוּרְנוּס — ער אָזְנַבְּצָעַן פָּאָרְגְּרַעְבַּט פּוֹן

אימ, שמואליין, נאָר דָּאָר... קִין עַקְלַן רופט ער יעדנפֿאָלַס נישט אַרוֹיס.

אַ נוֹדְנָעָר אֵין ער אָוָן לְאַנְגּוּיְלִיק-גּוֹטְרִישָׁעֶר. אַיבָּעֲרָגָעַנוּמָעָן הָאָט ער פֿוֹן זַיִן פָּאָטָעָר גָּאוֹה אָוָן נְצָחָנוֹת אָוָן עַס מְשׁוֹנוֹה אַיבָּעָר-גּוֹעָקָבָט אַיִן זַיִן זַיִן וּוּיְךָ-גּוֹטְעָנָעָר נָאָטוֹר.

פֿוֹן מִירְלָעָן הָאָט ער, שְׁמוֹאַלִּיק זַיִדְעָנָאָזְסָקִי, עַפְעָס גַּעַהָעָט, אַמְּאָלַזְיַי בָּאָגָעָגָט, אָוָן וּוּילְשָׁוִין פֿוֹן דְּעַנְסְטַמְּאָלַזְיַי וּוּעַגְן אַנְדָּעָרָעַ שְׁדוֹכִים נִישְׁתָּהָרָן. אַט דָּעָר נְדָנָעָר נְפָשָׁה, וּוֹאָס זַיִנְעַזְיַיְיךְ-צַעַ-קְרָאְבָּעָנָעַ רִידְשְׁטָעָנָעַ וּוּי מַעַסְעָר, אַט דָּעָר נְפָשָׁה אָט דָּאָר אַיגְנָטָן-לְעַקְעַזְיַי מִירְלָעָן קִין שִׁיכָּתָבָנִישָׁה, ער פָּאָרְשָׁטִיטַי זַי נִישְׁתָּאָוִי קָעָן זַי נִישְׁתָּפָּאָרְשָׁטִיטַיְן. מְנֻשְׁטָשָׁפְּלַטְטַע אָרְאִין זַיְיךְ עַפְעָס אָוּוּלְזַי צְוָהָאָבָן זַי, מִרְלָעָן, פָּאָר אַפְּרוֹי אָוָן טָוָט אַלְצַי זַי צְוָהָאָקָומָעָן. עַרְגָּעִץ-וּוּאָוּ אַינְעוּיְינִיק נְעַמְטָעַר זַיְיךְ אַיבָּעָר דְּעָרְמִיטַט, וּוֹאָס ער הָאָט מִרְלָעָן דְּעָרְגְּרִיְיכְט. אַ פְּוִילְעַ, נְדָבָע צּוֹפְּרִידְנָקִיט בָּאַקְוּמָט ער אָזְנָעָן דָּעָר עַרְשְׁטָעָר צִיְּתַע זַיְיךְ דָּעָר חַתְּנוֹת. « ער וּוּרְטַע דְּעַרְפָּטַן רָוְהִיקָּעָר, אַפְּגָעַלְאַזְוָעָנָעָר אָוָן נְמָאָסָעָר ». אָוָן דְּעָרְנָאָק, וּוּעָן מִרְלָעָן רִיסְטַט זַיְיךְ פֿוֹן זַיְיךְ דָּעָר תָּהָום צְוִישָׁן אִים מִיטְמָרְלָעָן, וּוּעָן מִרְלָעָן רִיסְטַט זַיְיךְ אָוָן עַס הוּיְבָן זַיְיךְ אָזְנָעָן שְׁעוֹרָעָר טָעַג אָיִן זַיְיךְ שְׁטוּבָנָה, וּוּעָן עַס שְׁאָפָט זַיְיךְ אַיְם אָוָן טָוָט אַט דָּעָר לְאָגָעָר. ער פְּלַטְטַע אַפְּלִיְיכְוָן בִּישְׁטָה, וּוּעָן מַעָן מְרַעַט אַיְם אָוָן שְׁפִיטַט אִים אָיִן פְּנִים אַרְיִין.

מִירְלָעָס פֿרִין רופט אַרוֹיס פָּאָרְדְּרָאָס בַּיְדַי זַיְידְעָנָאָזְסָקִיט. דִי גַּאנְצָעַ שְׁטוּבָנָה וּנְעַמְטָעַן אַפְּאָרְשִׁידְעָנָעַ עַצְוָתָקָעָן מִרְלָעָן, אַלְעַזְעַן אַוְיְגָעְטָרָאָגָן, רְעַזְעַן וּוּעַגְן גַּט. שִׁיקְטַעַן דְּעַטְמָגְגָן שְׁוֹאַלִּיק שְׁמוֹעָסָן מִיטְמָרְלָעָן, אַיְנְרָעָדָן אִים צְוָהָאָבָן אַסְוָף פֿוֹן דָּעָר לְאָגָעָר. גַּעַגְעַוְוָא אַיְזָהָאָלִיק זַיְיךְ דְּעַרְמָאָנָעָן מִרְלָעָס נְאָמָעָן, גְּעַמְטָשְׁוֹאַלִּיק אִים אָזְנָעָן דָּעָר הָאָנָט אָוָן אַזְוִי שְׁטִיל אָזְנָעָן אַזְוִי מְאָדוּעָ, אָזְנָעָן אַיְם, שְׁוֹאַלִּיק לְיַוְבָּאַשִּׁיצָן, הָאָט שְׁוֹין פָּאָרְן הָאָרִיךְ אַקְלָעָם גַּעַטְנוֹן :

« דָּוּ פָּאָרְשִׁטְיִיסְט, שְׁוֹאַלִּיק ? מִירְלַעַן אֵין אַשְׁלַּאֲקָ... גְּעוּוִיס אַשְׁלַּאֲקָ... נָאָר, אָזְזַי וּוּיְךָ, קָעָן זַי זַיְיךְ גּוֹטָן ».

פֿוֹן אַנְהִיאִיבָנָהָאָט אַט דָּעָר נָאָרִישָׁ-לְיִגְּנוּרִישָׁעֶר נְפָשָׁה מִרְלָעָן נִישְׁטָה אַינְטוּרָעָסִידָט, דְּעָרְנָאָק הָאָט ער אַנְגָּעָהָיָבָן זַי עַקְלָעָן אָוָן

אַרְוִיְסְרוֹפָן פָּאַרְדְּרָאָס אֹזִיף זַיְךְ אַלְיַין. קִיְנוּ גַעֲפִילֵן פִּילֶט זַי צַי
אִים נִשְׁתָּה, אֹזְךְ קִיְין טֻעַנְתָּה הָאָט זַי צַי אִים נִשְׁתָּה. זַי פִּילֶט אַיְן
וּוַיְסָא, אָזְנוּ נִשְׁתָּה עַל אִיזְוַיְגָאנְצָן שָׂוְלְדִיק אַיְן אַיר לְעַבָּן. אַבְעָר
שְׁפַעַטָּר קָעָן זַי שְׁוִין זַיְין נָאָמָעָן נִשְׁתָּה הָעָרָן. דָעָר נָאָמָעָן בָּאַלְיַיְהָ

דִּיקְטָן זַי, זַי אַיְן אַיר גָּזְנוּ וּוֹעֵן.

אַזְנוּ וּוֹעֵן מַאֲנְטְשִׁיךְ קְוֹמֶט צְוָסָאָרָן צַי אַיר אַיְן שְׁטַעַטְלָן צַי
רָעָדָן וּוֹעֵן שְׁלוּם מִיטְשָׁמוֹאַלְיִקְנָן, עַנְטַפְעָרָט זַי שָׁרָף אַזְנוּ אַפְגָּעָן.
הַאֲקָט :

— סְיוּעַט קִיְינְמָאָל נִשְׁתָּה זַיְין... אַיר הָעָרָט, מַאֲנְטְשִׁיךְ...
קִיְינְמָאָל ?

בַּיְ מִירָעַלְעָן אַיְן דַי אַיְגָן הָאָט גַעֲבָרָעַט דָאָס אָוּמָעַטִּיקָע,
טִיפְטְּרוּיְמָעַנְדִּיקָס פִּיעַרְלָ: אַיר פְּנִים אַיְזְגָוּעָן פָּאַרְפְּלָאָמָט, אַזְנוּ
גַעֲבִיסִן הָאָט זַי דַי אַזְגָּעָרְשָׁטָעָן לִיפְ.

דַי גַעֲהָוִיבָעָן מִינְזָטָן מִירָעַלְעָס.

פָוָן אַלְעָן מַעֲנְטָשָׁן, מִיטְ וּמַעֲמָן מִירָעַלְעָן בָּאֲגָעָנָט זַיְךְ, אַיְן
הָעָרָן דָעָר אַיְגְּנְצִיקָעָר, וּוֹאָס רַוְפָט זַי אַרְוִיסָאָזְוִי אַפְטָפָן אַיְן
גַּלְיִיכְגָּעוּוֹכָט. אַיְן הָעָרָצָן לְעַפְן אַיְן אִים זַעַלְבָטָט אַיְן
פָאָרָאָן פִּיְיָ, וּוֹאָס צִיטְצָוָאָר אַיר אַוְפְּמָעָרְקָאמְקָיָט אַזְנוּ פָאָרָאַיְנְטָעָרָעָ-
סִירָטָן זַי. דַי אַלְעָן מַעֲנְטָשָׁן, וּוֹאָס רַיְגָלְעָן זַי אַרְוָם, הַאֲפָן אַיְן זַיְךְ
נִיטָקִיָּין אַלְגָּעָמִינָעָס צַו אַיר אַיְזְגָּעָרְלָעְבָּוְנוּגָעָן-גַעֲפִילָן, אַזְנוּ זַיְוָעָן
אַיר דָעְרִיבָעָר פָרָעָם. צַו הָעָרָצָן פִּילֶט זַי אַיְנְסְטִינְקָטוּוֹ אַגְּנָטָן-
קִיְיטָן. זַי שְׁפִירָט אַיְן אִים דַי גַעֲפִילָן-לִיְדָן מִיטְ וּוֹאָס סָאיְנוּ פּוֹלָאָר
הָאָרָץ, זַי וּוֹעֲרָת אַוִיְףָאָר שְׁטִיגְעָר פָאַרְגָּאָפָט פָוָן זַיְין מַעֲשָׁלָעָ, וּוֹאָס דַי
אַקְוְשָׁאָרְקָעָ שָׁאָזְלִיְיָעָט אַיְבָעָרְ פָּאָרָאָר, זַי פִּילֶט אַיְן דָעָם דַי
רַיְיסָעָנִישָׁן צַו אַיְבָעָרְשִׁיטִיגָן אַיְבָעָרְ דָעָר וּזְגָטָן, וּוֹאָס שְׁטִיטָאָר אַוִיְףָאָר
אַיר וּוֹעֵג אַיְן לְעַבָּן. בַּיְ הָעָרָצָן זַעַט זַי אַן אַיְנָהָאָלָט אַזְנוּ אַן «עִקְּרָה»,
וּוְלְכָעָר גִּיטָאָר אַזְוִי אַפְּ, אַבְעָר אַזְוִי צַו הָעָרָצָן צִיטָאָר אַלְעָזָן
אַונְטָעָר דַי אַיְגָן, זַי זַעַט אַיְן אִים אַמְעָנְשָׁן מִיטְ אַן אַנְדָעָר וּוְלְטָן,
מִיטְ אַן אַיְגָן אַנְגָּרְלָעָן לְעַבָּן, וּוֹאָס אַזְוִי נִשְׁתָּה עַנְדִּיק אַוִיְףָאָר
דָאָס אַרְוִיְמִיקָעָ. אַזְנוּ גָאָר אַיְנְסְטִיקָטוֹו הַוִּיבָט זַיְךְ אַן וּוֹעֵן אַיְן אַיר
אַוְמְרוֹהִיקָעָס אַזְנוּ הָאָרָץ-בָּעַנְקָעְגָנִישָׁ צַו דָעָר פִּיגָר, וּוֹאָס הָאָט אַפְגָּעָן.
פָאַרְטִיקָט מִיטְ דָעָר גָּאַנְצָעָר אַזְוִמִּיקָעָר וּוְלְטָן אַזְנוּ צִיטָאָר זַיְךְ זַיְין

לעבן אויף זיין איגענעט שטייגער, איר דוכט זיך, אז דער מענטש האט דורכגעמאקט איר וועג און דעראגאנגען נאך א שטייקל, אט דעם שטייקל, וואס זי שטייט פאר דעם וויפל יאן און קען צו דעם נישט דערגריכן.

מיר דערוויסן זיך בדרכ אגב וועגן א בריה, וואס מירעלע האט אמאל געשיקט צו הערצן, וואו זי האט זיך געפרעט בי אים וועגן דעם "עיקר", וואס פעלט איר אין איר ליעבן. און הגט זי באגענט גישט פון זיין זייט די גרייטקיט מיטצוחעלפן איר, דאך ווען עס ווערט איר שווער און זי זעט ערצעז - וואו א שטייקל אויסgang, זוכט זי הערצן און רופט אים צו זיך. זי האפט, אז ער וועט איר געבן דעם מוט, וואס עס פעלט איר. אבער יעדעם מאָל, ווען זי טראפעט זיך מיט אים אויג אויף אויג, ווערט ער אן פאר איר דעם ווערט. זי פילט זיך באַליידיקט פון זיין שמיליכ, פון זיין טאנ און פון זיין קאלטן באַציען זיך צו איר. הערצן קען איר נישט העלפֿן און זי קען בי אים גאנרנישט געמען זיך פאַרגינגען איר ליעבן. אפשר צו שפטעט האבן זי זיך באגענט. הערצן איז שוין צופיל אויסגעברענט, זיין הארץ איז אויסגעלאַידייקט, דורך איגענען איר-א-נייע און שפיצלעררי אויסגעלאַידייקט געוואָן. און ווי און זיין מעהלהע, קומט ער צו שפטעט צו דער פרוי, וואס איז א האַלב-טוּ-טע, איזו קומט שוין מירט צו שפטעט צו אים. ער האט פאַרגינגען זיך אלִין צו שטענן און אונטן זיך שפיצלע, וויטיקן, און ער טוט עס אויך דעם צווייטן. און אויב פאר זיך איז דאך פאַראָן צייטן פון ההארה, פון אינערלעען ברוי, בלײַבְט פאָרֶן צווויטן דער-פון גאנרנישט. און אים ליעבט נאך גענוֹג באַגייסטערונג, אינערלע-צע צאגעבענדיקייט צוֹס פֿאָלִיך, און אין דעם געהויבעגעט און ווונ-דעַרְלַעֲן טראגיזט פונגס פֿאָלִיך ציט ער חיות-ניקה. ער האט אויגען צו זען און א פֿילְנְדִיק הארץ צו פֿילְן איזו, אז עס זאָל אַלְץ מיט אמאל פֿלוֹצִים זיך אייבערבייטן, און אויך ער זאָל ווען דער-כִּי, ווי אן אנדרערער, מיט א פֿאָרגְאָפְּטָן געמייט און פֿאָרכְאָפְּטָן אַטְעָם. אט דער איראַנְיוֹרְנְדִיקָעֵר הארץ גיט זיך איזו אייבערן שטעהַל און א פֿרִיטָאָג פֿאָר נאָכָט. "עס איז שוין די וויטיע און דויטע זון געהאנגען אין מערב-ווערטיקאָל, ווי א גויסע פֿיעַרְדִּיך

אַלְדָעַנָּע מִתְבֵּעַ, אָוֹן אַיְזָן אֲנַהֲיֵב עֲרָבָ-שְׁבָתִיקָן שְׁטָעַטָּל אַיְזָן עַד
אַיְינָעָר אַלְיַין גַּעַשְׁתָּגָעָן. פָּוֹן זַיְינָע קֶלְיַינָּע אַרְיִינְגָּעָרָאַפְּבָעָנָע אַיְינָן
הָאָט וַיְ שְׁטָעַנְדִּיק אַרְוִיסְגַּעַשְׁמִיכְלָט דָּעַר גַּרְיַינָּע אַפְּגָלָאנָץ, אָוֹן
אַלְיַין הָאָט עַד אַיְינְגָּבְוִוְעָרְהָיִיט גַּעַקְקָט אַוִּיפְּ דִּי יַדָּן, וַאֲסָס
זַעַגְעָן שְׂוִין צְרוּיקָפָון מְרַחֵץ גַּעַקְמָעָן, שְׁטִיעָן דָּא אָוֹן דָּאָרָט נְעַבָּן
זַיְירָע פְּנוֹאָנְדָעָרְגַּעַפְּנָטָע טִירָן אָוֹן גַּרְיַיָּן זַיְקָגִיעַן צַו קְבָּלָתָ
שְׁבָתָ. הָעָרָצָס פְּנִים אַיְזָן אַיְגָאָנָצָן גַּעַוְעָן אַיְנְגָעָטָונָקָעָן אַיְזָן דַּעַם
שְׁיַיָּן פָּוֹן דָּעַר אַונְטָעָרְגִּיעַנְדָעָר זָוָן; עַד הָאָט אַוְיכָגְעָזָן אַגְּלָאָט
דַּעַנְעָר. עַד הָאָט דַּעַרְעָן מִירָלָעָן, גַּעַטְוָן צַו אִיר עַטְלָעָכָע שְׁפָעָן
אָוֹן אִיר אַנְגָעָוָיָן אַוְיָפָן שְׁטָעַטָּל :

— אַלְזַי אַקְוָק טָוָן: מְפַשֵּׁס אַשְׁבָּחִיקָר הַיְמָלָא: שְׁבָתִיקָר
זַעַעַן אַוִּיס אַיְפָן מַעֲרָבִידָקָן בָּאָרָג אַפְּלוּ זַיְקָמְוקָע פְּעַלְדָעָר.
מִירָל הָאָט מַעֲכָנוֹשָׁס אַקְוָק גַּעַטְוָן צָוָם בָּאָרָג אָוֹן הָאָט דָּאָרָט
גָּאָרְנִישָׁט גַּעַזְעָן, חֹזֶץ דֻּעָם מִידָּן גּוֹי, וַאֲסָס דַּעְרָאָקָעָרָט צַו נְאָכָט
זַיְן פְּעַלְדָ"ר. — —

מִירָל, עַדְר יְוָרָש פָּוֹן רָאָגְלָיה הַוּרְוּוִיז, דִּי טָאָכְטָעָר פָּוֹן
עַדְר יַדְיַש-יְחִינְשָׁעָר שְׁטוּבָ, וַאֲסָס הָאָט פָּאָר זַיְקָ אַלְאָנְגָע קִיטָּ
פָּוֹן רְבָנִים, גָּאוֹנִים, דִּי יַדְיַשׁ טָאָכְטָעָר זַעַט שְׂוִין נִישְׁתָּ קִין שְׁבָתָ
דִּיקָע הַיְמָלָעָן. מִירָל זַעַט נְאָר דֻּעָם מִידָּן גּוֹי. "זַי הָאָט נְאָקָ נִישְׁתָּ גַּעַז
וְאָזָט, צַי הָעָרָצָס וְוּרְטָעָרְהָאָבָּן אַירְאָנוֹשָׁן זַיְגָעָן, צַי נְיַיָּן, אָוֹן הָאָט
גַּעַקְקָט אַוִּיפְּ אַיְסָמִיט דַּעְרָשָׁרָאָקָן-דַּעְרָשָׁוִינָטָע אַיְגָן:
— בְּכָלְלָ וְוִיסָּ זַי נִשְׁתָּ, וַאֲסָס עַד וְוִילָ פָּוֹן אִיר, אַט עַדְר
פָּאָרְשָׁוִין, אָוֹן קָעָן אַיְסָמִיט שְׁכָל נִשְׁתָּ תּוֹסָפָ זַיְן.

אָוֹן בַּי אִים הָאָבָּן דִּי אַזְיָגָן נְאָר אַרְדָּאָנִישָׁעָר צַו שְׁמִיכְלָעָן
אַנְגָעָהָוִיבָן. עַד הָאָט זַי בָּאָטְרָאָכָט, וַיְ שְׁלָגְעָטְשָׁקָעָר אַיְזָן גַּעַז
פְּרָעָגָט הָאָט עַד שְׂוִין בַּי אִיר, אַפְּנִים, גַּלְאָט אַזְוִי פָּוֹן חֹזֶץ
זַעַגְעָן :

— זַי הָאָט אַמְּאָלָגָט גַּעַטְרָאָכָט זַעַגְעָן זַיְדָן?
מִירָל פְּילָט זַיְקָ בָּאַלְיִידִיקָט פָּוֹן הָעָרָצָס אַירְאָנוֹעָ-שְׁמִיכְלָאָ, זַי
טְרָאָכָט :
— פָּאָרָאָן מַעֲנְשָׁן, וַאֲסָס מַיְוָן בָּאַלְיִידִיקָן מִיט יַעַדָּן וְלָאָרָט,
וַאֲסָס זַיְיָ רְעָדָן אַרְוִיסָּ.

הערצן איז שווין געלונגען אלץ איז זיך און אלץ ארכום זיך צו נישט מאכן. ער וווערט פאראטאפט פון מירעלען און אין א צעטן איז איינמאָל ער איר מזדייע: "אויב ער ווועט נאָך אַמְּפָּלְקָן קומען אהער אין שטוטל, ווועט דאס זיין אויסשְׁלִישְׁן צוֹלֵיב אַיר, מיר-לען". און מירעלע, בעת איר באָגָעָנִישׁ מיט הערצן, דערמאָנט זיך אָן דעם צעטעלע און באָשְׁלִיסְטָן בי זיך: "ניין, עפֿעס איז שווין אין יונעם צעטעלע געווען ערגרעס, ווי אַ וווערטל".

הערץ האָה הנאה צו טרעטען אויף אַיגָעָנָע און פרעמדע געלפלְן. געוועס איז מיל אַים נאנט און איז אַיגָעָבָקָן אין זיין האָרֶץ, אויב ער איז פָּאָרֶט צו אַיר אַרְאָפְּגָעָפָּאָרֶן. ער האָט חיות דערפּוֹן, ווֹאָס ער באָלְיִידִיקְט זי אַיז ווֹאָס ער שפֿעַט פון אַיר, ווֹעַן זי ציט זיך צו אַים אַיז ווֹאָרֶט פון אַים עפֿעס אַ ווֹאָרֶט; נאָר ער פָּאָרְבִּיסְט מיט עקשות זיינע לִיפְּנָן אַיז ווֹיְזָעָט אלץ זיין שמיכְּלָן. עס איז שווין בי אַים אוֹי נאנט פון ערנטט צו שפֿאָטָן, פון אַנטָּאָט. ציינְגָּג בְּזַי בְּטוּי, פון גָּלְעָטָן בְּזַי שְׁתַּעַכְּן. אַמְּאָל האָט ער פָּאָרֶט אַינְעַרְלַעֲכָע לִיבְּעָ אַזְּנוֹן אַנְטְּצִיקְגָּג, אַבְּעָר דָּס אַיז שווין בי אַים ווֹי אַ ווֹיְטִיטָּעָר פָּאָרְגָּאָגָעָנָעָר חַלוֹּם. אַיצְט אַיז שווין אלץ בי אַים פון יָעָנָעָר זִימָט, ער איז שווין זיין ווֹעַג דּוֹרְכָּגָעָנָגָעָן. אַיז ער אַיז זיך נוקט דעריבער אַיז צְלִיְּן אַיז רַעֲנָנָט זיך אַפְּ מִיט זיך. יומָ-טָוָב אַיז ווֹאָרֶט, אַינְעַרְלַעֲכָע שְׁכוֹרוֹת אַיז שְׁטָרְקָע נִיכְּטְרִיקִיט טַרְעַפְּן זיך בי אַים צוֹאָמָעָן. ער אלְיַיְן בְּאַמְּעָרָקְט נִישְׁט אַוִּיפְּ זיך דעם אַיבְּעָדָן גָּנוֹן אַיְנָס צּוֹם צוֹוִיטָן, אַזְּוִי צְוּנוֹפְּגָעָפְּאַבְּטָן זַעַגְעָן אַיז אַים אַט דִּי סְתִּירְוְתְּדִיקָע פּוֹחוֹת. אַט ווֹעָרט ער פָּאָרֶט גָּאָפְּט אַיז אַנְטְּצִיקָע! אַבְּעָר בָּאַלְדָּן בְּאוֹיְזָוֹת זיך אַיז זיינָע אוֹיגָן דָּס לְצָלָן, דער הוֹזְקָ-מָאָכָּר פון זיך אלְיַיְן, אַיז פִּיְּעָרְלָן מִיט לְצָלָן זיך זיך צוֹאָמָעָן. אַונְטָעָר דִּי אוֹיגָן גָּאָרָט ער נאָר מִירְעָלָעָן, אַיז זיך ווֹעַן ער באָגָעָנָט זיך, ציט עפֿעס אַזְּוִי מָאָדָען זיך אַיר נִשְׁמָה, וָאָר ער ווֹעָרט באַלְדָּן דְּשְׁרָאָקָן דְּעַרְפּוֹן אַיז כָּאָפְּ זיך צוֹרִיק.

צְיִפְּילְ קְלֹג אַיז צְיִפְּילְ נִיכְּטָעָר אַיז ער, הַעֲרֵץ, ער האָט נִיְּבוֹ סְעַנְטִימְעַנְטָאַלְיִיטָעָן אַיז דער אַירָאָנִישָׁעָר שְׁמִיכְּלָן בָּאָגְלִיְּתָן אַים אוֹף יַעֲדָן טָרִיט אַיז שָׁרִיט. ער האָט פִּיְּנָאָט אַיז זיך דִּי סְעַנְטִימְעָנָה טָאַלְיִיט אַיז האָט מָוָאָ פָּאָרֶט, אַיז אַין מִרְעָלָעָן זַעַט ער פִּילְ.

פָּוֹן דִּי סְעַנְטִימֶנְטָאַלְעַג גַּעֲפִילְגַּן, וְאֵס עַר הָאָט אֵין זִיךְ בָּאַקְעֶמֶט,
אוֹן וְוָעַן עַר פִּינִיקְט זִיךְ, פִּינִיקְט עַר אֵין אַגְּרָעָסְעָר מְאָס זִינְגַּז
זִיְיגְעָנוּ גַּעֲפִילְגַּן.

אוֹן נָאָךְ: צְוִילִיב דָּעַם פָּאַרְטִיכְן אַוִיסְפִּיר פָּאַרְזּוּעַט עַר דִּי
עַצְטָמ זָאָךְ אוֹן, האַבְּנְדִּיק שׁוֹן אַגְּגָעָרִיטַן באַשְׁלוֹס, גִּיטְעַר
פָּאַרְבִּי דָּאָס טְרָאַגִּישַׁע לְעַבְנַן, דִּי לִיְידְן-וּוִיטְאַקְּן פָּוֹן מִירְעַלְעַן אַלְיַיְן.
אוֹן וְוָעַן פָּאָר הָעַרְצַס וְוָעַטְעַר וְוָעַגְנַן מִרְעַלְעַן אֵון אַיר «קְלִיְּבַן»
שְׁטַעַטְלְדִּיקָעַר טְרָאַגְּדִּיעַג וְאַלְטַג גַּעַוְעַן אַגְּנְעַלְעַן וּוּיטְאַדְיַק
מִיטְגְּפִילַן, וְאַלְטַג עַס נִישְׁתְּ אַזְוִי פָּאַרְדְּאָסְן מִרְעַלְעַן. מִירְלַאְבָּעָר,
אַיְבָּעָרְהַוִּיפְט אַונְטָעַר דִּי אַוְיְגַן, וְוִיל פָּאַרְגְּעַסְט אֵון פָּאַרְגְּעַסְט דִּי
נִיכְטָעְרִיקְיַט אֵין אִים, דָּעַם בְּטוֹל גַּעֲפִילַן, אַט דִּי אַפְּשָׁטוֹסְנְדִּיקָעַן
זַיְתַּן אֵין זַיְתַּן כָּאַרְאַקְטָעַר, אוֹן וְוָעַן זַי אֵין גַּעַפְלַעַן אֵון דְּעַרְשְׁלָאָגָן
בְּרַעְנָגַט זַי וּוִידָּעַר אַרְאַפְּ הָעַרְצַן אֵון זַאְגַט פָּאָר אִים אַזְוִינְגַּעַן רִידְיַד:
הָעַרְצַן, כִּי הָאָפְּ דָּאָזְוִי דִּיר אַזְוִי פִּיל גַּעַוְוָרָט; קִינְגַּר הָאָט
וָאָךְ גַּעַוְוִיס קִינְגְּמַאְלַן אַזְוִי דִּיר אַזְוִי פִּיל נִישְׁתְּ גַּעַוְוָרָט.

אֵין חַדְר אֵינוֹ גַּעַוְעַן שְׂטִיל, הָעַרְצַן אֵינוֹ גַּעַוְעַן בְּרוֹגָנוֹ אֵון
הָאָט נִשְׁתְּ גַּעַנְטְּפָעָרָט.

— הָעַרְצַן, — הָאָט מִירְלַגְּ גַּעַזְגַּט, — אַיְךְ פָּאַרְשְׁטִי שׁוֹן
דִּי לְעַצְטָעַ צִיְּטַ אַזְוִי וּוִינְצִיךְ, וְאֵס מִיטְמַרְטַזְוַת זַיְתַּן, אַיְךְ וּוִיסְטַ
נִישְׁתְּ, פָּאָר וְאֵס אַיְךְ הָאָבְּ וְוָעַגְנַן דִּיר אַזְוִי פִּיל גַּעַטְרָאַכְט — אַיְךְ
וּוִיסְטַזְוַן אַפְּלַוְוַן נִשְׁתְּ, צְוִילִיב וְאֵס אַיְךְ בֵּין אַחֲרָע אֵין שְׁטַעַטְלַ
אַרְאַפְּגָעָקוּמָעַן.

זַי הָאָט זִיךְ פָּאַרְטְּרָאַכְט אֵון צְוִיגְגָעַבְן:
איַר דּוֹכְטַן זִיךְ נָאָךְ אַלְיַזְן, אָז «עַרְגַּעַץ-וּוָגַי» וּוּטַר אַיר זַיְתַּן
בְּעַסְעָר.

הָעַרְצַן הָאָט גַּעַלְגְּגָעַן מִיטְט אַגְּלָאָן אֵון מִיטְט אַגְּלָעַלְעַ אֵון
זַאָט זִיךְ צְוִילְבַּעַן הָאָלָוְ פָּאַרְקָאַכְט סָאַדְעַ-וּוּגְסָעַר פָּוֹן זְוִידִיקְן סָאַמְאַ
וּוָאָרְ.

אוֹן מִירְלַגְּ רַעַדְתָּ אֵון בְּעַט זִיךְ בֵּי אִים אַלְיַזְן:
— «הָעַרְצַן, מִירְלַגְּ דּוֹכְטַן זִיךְ נָאָךְ אַלְיַזְן, אָז דִּוּ וּוּיסְטַ
מַעַר פָּוֹן מִירְלַגְּ.

איַר דּוֹכְטַן זִיךְ נָאָךְ בְּכָלְלַי, אָז «עַרְגַּעַץ-וּוָגַי» וְעוֹגָן פָּאַרְקְצַן

אוועלכע אײַנץיקע, וואָס וווײַסן „עפֿעַס“ און האַלטַן „עַס“ בְּסֹוד...
 זאָל אַיר הערץ מוחַל זײַן וואָס זי הַאָט אִם אַהֲרָן אַרְזֶתְגָּעַרְוָפָן,
 זי נְדֻעַת זיך אָזֵן טְרָאַכְט וּזְעַגְן דְּעַם. „גָּאנְצָע פָּאַרְנָאַכְטָן וּזְצָט זי
 גַּעַפְן לִיבְקָע דַּעַר רְבִיצָן אָזֵיכָן גָּאנְצָע אָזֵן קְוַקְט קִין מַעֲרָב צָוָם
 בְּרַעַנְעַנְדִּיק רְוִיטָן הַיְמָלָעַק. אָזֵן אַיְנָמָל פָּאַרְנָאַכְט הַאָט זיך
 אַיר שׂוֹין גַּעַדוֹכְט, אָז פָּונְדָן דָּאַרְטָן, פָּונְמָן רְוִיטָן עַק-הַיְמָלָל, קְוַקְט צָוָן
 אַיר אַרְויִס אַ צְוִוִּיתָע פִּיעַרְדִּיקָע מִירְלָאַיְן וּוַינְקָט צָוָן אַיר פָּונְדָן
 דַּעַר וּוִיט: קִיְּגָעַר, וּוַינְקָט זִי צָוָן אַיר, וּוַיִּסְ בִּישְׁטָן, צְוַלְּיָב וּוָסָס
 סְבָּלָאַנְדוֹשָׁעַט אַרוֹם מִירְלָהַרְוַיִּין. אָזֵן אַיר, וּוָסָס אַיך בְּרַעַן
 אַיְן פִּיעַרְדִּיקָן עַק-הַיְמָלָל אָזֵיכָן הַאַרְיוֹאַנטָן, כִּיהָאָב שׂוֹין אַמָּלָא אָזֵיכָן
 אַרוֹמְגַעְבָּלָאַנְדוֹשָׁעַט אָזֵן הַאָב אַיְיךְ נְיַשְׁטָן גַּעוֹאוֹסָט, צְוַלְּיָב וּוָסָס.“

אָזֵן אַט דִּי גַּעַפְּלִין זְעַנְעַן דָּאַחַ, אַיְגַּנְטְּלָעַךְ, אַיְיךְ אַזְוִי נְאָונְטָן
 העַרְצָן. אַיְיךְ צִוְּיָה אִים קְוַקְט אַרְויִס אַזְוִי אָפְט אַ צְוִוִּיתָעָרְפִּיעְרָדִי.
 קַעַר העַרְצָן אָזֵן וּוַינְקָט אִים פָּונְדָן דַּעַר וּוִיט: „קִיְּגָעַר וּוַיִּסְ בִּישְׁטָן
 צְוַלְּיָב וּוָסָס סְבָּלָאַנְדוֹשָׁעַט אַרוֹם הַעַרְצָן“. אַבְּעָר העַרְצָן וּוֹיְסָזְנָה
 דּוֹרְכְּשְׁמְיוֹעָן מִיט דָּעַם צְוִוִּיתָע פִּיעַרְדִּיקָן העַרְצָן אַין דַּעַר אַנוּוֹעָזָנָה
 קִיְּטָפָן אַנְדָּעָרָע. דַּעַר אַרְאַנְיִישָׁר פְּנִימָת הַאָט בֵּי אִים קוּוִם, קוּוִם
 גַּעַשְׁמִיכְלָט. דִּי גָּאנְצָע צִיְּטָמָן, וּוָסָס מִירְלָהַרְוַיִּין, הַאָט עַר
 אַזְוִי גַּעַשְׁמִיכְלָט. עַר אַיְן פָּונְדָן אַיר שְׁמוּסָט נְיַשְׁטָן צְוַפְּרִידָן גַּעוֹעָן
 אָזֵן הַאָט אַיר צָוָם סּוֹפָן דִּי רְיִיד אַיְבָּרְגָּעַשְׁלָאָגָן:

— „אַבְּעָר נְאָךְ וּוָסָס טְוִיגָּשׂוֹין דָּעַם עַרְשָׁטָן אַוּוֹנְטָן רַעַדָּן
 וּוֹעֵן אוּזְלָכָעָה זְוִיכָּעָה זָאָכָן?“

אַ בְּלַאֲסָע אָזֵן שְׁטָאַרְק בָּאַלְיִידְיקָטָע גִּיטָּמִירְלָאַזְוּעָק פָּונְדָן
 אִים אָזֵן אַ גַּוטְעַ נְאָכְטָמָן אָזֵן לְאָזָט זיך אַבְּעָר דִּי פִּינְצְטָעָרָע גַּעַטָּה
 לְעַר צִוְּיָה אַ חַיִּים.

אָזֵיכָן שְׁטָעַטָּל הַאָט זיך דְּעַרְנוֹאַךְ גַּעַרְוקָט דַּעַר גַּרְאָהָעָל אַנְ-
 הוֹיבְּ-טָאָג. „אַיְן אַלְעַז הַיְזָעָר שְׁלַאֲפָט מַעַן, אָזֵן נְאָר דָּאַרְטָן אַיְן
 אַנְהַיְּבָ-מָאָרָק, לְיִיכְט זיך נְאָך אַלְעַז אַין הַעֲרָצָה צִימָעָר, וּוָסָס אַיְן
 אַיְנְפָאָר-חֹוִית, אָזֵן דִּי רְוִיטָע פָּאַרְהַעֲגָנְלָעָךְ זְעַנְעַן אַרְאַפְּגָעַלְאָזָן אָזֵן
 פָּאַרְשְׁטָלָן אִים מִיט זַיִן בְּיִנְאַכְטִיקָעָר שְׁרִיְּבָעָרְשָׁעָר אַרְבָּעָט.“

אָזֵן אַין דְּעַרְוַעְלָבָעָר צִיְּטָמָן כָּאָפָט זיך אַוִּיפָּט פָּונְדָן לִיבְקָע
 דִּי רְבִיצָן. פָּונְדָן מִירְלָהַרְוַיִּין צִימָעָר הַעֲרָט זיך אַ גַּעוֹוַיִּין-כְּלִיפָּעָן. „אַיר

קוויאן געווען אין איינגעעהלטנעער, אַזְגַּדְעָר אָוֹן האָלֶב דער-
וּאַרגְגַּעַנְעָר. אַלְעַ מְאַל הָאָט עַר זִיךְ גַּעֲשְׁתָּאָרְקַט מֵיט אַ נִּיְּצָוָעַ-
קִיםְעָנוּם שְׂטָרָאָם פּוֹן וּוּיְנָדוֹדִיקְן כְּלִיפְתְּן אָוֹן דֻּרְמָאנְט אַן אַיְרָעַ-
קִיבְדָּעָרְשָׁע בְּתִיחִידָה-יִאָרֶן. דַּעֲנָסְטָמָאַל הָאָט זִיךְ גַּעֲהָעָרְט, וּוּ אַוְנָ-
טָעָר אַר טְרִיסְלְעָנְדִיקְן קַעֲפְּעָר סְקִרְיְפְּעָט דָּאָס בְּעַט, אָוֹן גַּעֲדָוְכְּט
הָאָט זִיךְ, אַזְ עַמְיצְיָאָר שְׂטִיטִית דָּאָרְט אַיְנָגְעָבוֹגְן אַיְבָּעָר אַיר קָאָפְּ-
וּוּאַרגְט זִיךְ פָּאָרְן הָאָלֶוּ אָוֹן דֻּרְמָאנְט אַיר :

— האָסְטַע אַס אָמְגַעְבָּרְאָכְטַן, דִּין לְעַבְנָן... אָוֹן פָּאָרְפָּאָלְן אַיְזָ-
דָּאָס שְׂוִין, אַוְיָף אַיְבָּיקְ פָּאָרְפָּאָלְן ?

פָּאָרְפָּאָלְן... אַוְיָף אַיְבָּיקְ פָּאָרְפָּאָלְן ?

מיְרַ גַּיְעַן צַיְצָוָם „נַאֲךְ אַלְעַמְעָן“. וּוּ בְּעַרְגָּעַלְסָאַן אַלְיַיְן
איַן צַוְּגָעָגָגָעָן צָוָם וּוּרְקָ אָוֹן אִים גַּעֲשָׁפָן. „נַאֲךְ אַלְעַמְעָן“ איַן
עַפְסָ מַעַר וּוּי אַ בּוֹן. עַס אַיְזָ דָּאָס, וּוּאָס אַיְזָ אַיְזָ אַ בּוֹן אַנְאָר
נִישְׁתָּ אַרְיַיְן, נִישְׁתָּ אַיְנָגְעָשְׁתָּאָסְן אַיְזָ רַאְמָעָן פּוֹן אַ בּוֹן .

לִיטְעָרָאָטוֹר אַיְזָ אַיְזָ גַּעֲוָוְסָעָר מְאַס גַּעֲפְּרָעְסָטָעָס לְעַבְנָן .
דָּאָס רְוִישְׁנְדִיקְ, כְּלִיטְנְדִיקְ לְעַבְנָן וּוּוּרְטָ אַרְיָנְגָעָנוֹזָסְן אַיְן בָּאָ-
שְׁטִימְטָעָ לִיטְעָרָאָרִישָׁע פָּאָרְמָעָן. דָּאָס לְעַבְנָן, דִּי גַּעֲשָׁעָנְיִישְׁ-צְוָאָ-
מְעַנְשְׁטוֹסְוָגָעָן פּוֹן לְעַבְנָן פָּאָרְלִירָן אַזְוִי אַרְוָם פִּילְ פּוֹן וּיְעָרָ-
אַינְהָאָלָט אָוֹן פָּאָרְט. פּוֹן דַּעַם כָּאָס וּזְיִירָן, פּוֹן דַּעַם בְּרוֹיְנְדִיקְ
כָּאָס, וּוּאָס הָאָט קִיְּנָעָ גַּעֲזָעָן אָוֹן גַּעֲשָׁטָעַלְטָעָ וּוּגָן, שָׁאָפְטָ
זִיךְ דַּוְרָק לִיטְעָרָאָטוֹר אַגְּנָצָע, פָּאָרְעָנְדִיקְטָעָ זָאָר .

דַּעַר מְעַנְטָשָׁ לְעַבְטָ קִיְּנְמָאַל נִישְׁתָּ אַזְוִי סִיסְטָמָאִישָׁ, אַזְוִי
פְּלָאָנְמָעָסִיקְ, וּוּי עַר לְעַבְטָ אַיְזָ דָּאָס רּוֹב בִּיכְעָר. דִּי גַּזְשָׁעָנִישָׁ
בִּיְ אִים זְעַבְעָן נִישְׁתָּ אַזְוִי קָאנְצָעָנְטִירִיט וּוּי אַיְזָ לִיטְעָרָאָטוֹר. אַיְזָ
דִּי בִּיכְעָר קְוָמָט אַ דּוֹרְכָעָסְטָעָרְלִילְיְוִירִיט גַּעֲקִינְסְטָלָט לְעַבְנָן, פִּילְטָ זִיךְ
דַּעְרְיְבָעָר אַיְזָ דִּי בִּיכְעָר דָּאָס גַּעֲמָאָכָטָע, גַּעֲקִינְצְלָטָע, וּוּאָס דַּעַר-
שְׁטִיקָט דָּאָס כָּאָטִישָׁע, בְּאוּגָלְעָכָע אָוֹן צָאָפְלְדִּיקָע. וּוּאָס אַיְזָ
פָּאָרְאָן אַיְזָ לְעַבְנָן .

בִּיְ בְּעַרְגָּעַלְסָאַן אַיְזָ „נַאֲךְ אַלְעַמְעָן“ (אַנְדָּרָעָ גַּעֲפִינְגָּעָן עַט
פָּאָר אַ חְסְרוֹן) פִּילְטָ זִיךְ וּוּיְנִיקְ דָּאָס בּוֹן, אָוֹן פָּאָר אִים אַלְיַיְן,

אפשר, איז „נאך אלעמען“ קיון בז נישט געווארן כמעט בין די
לעכטע זיטעלען.

לייעגען מיר „נאך אלעמען“ איזו, שטיקלעכובוין, פון מיטן,
זען מיר, אז בערגעלסאן אליין איז ווי אין געפונגעניש בי די
פאסידונגגען, ער איין ווי באהערשט פון זוי. דאס לעבן פירט זיך
אליין, פאר זיין, אז בערגעלסאנס ווילן און וויסן. ער איין גאל
א צוקינער, אז אויפערקאמער צוקינער, וואס ווערט איזו צו-
געציגן איזן פארקאפט פון מירעהן איזן איר ארט לעבן. בער-
געלסאנס ליבע צו איר איזו גרויס. גרויס איז זיין אנטציקונג פון
אייר אויסזען, פון אירע טאטן, באועונגגען איזן ארט-פילן און בא-
געמען די וועלט און מענטשן. אז אנטציקטר, פול מיט ליבע-
אכטונג צו איר, גיט ער איר נאך, פלייסט זיך נאכקון איזיע
מעשים איזן נאכשפירן אירע בת-יחידיש קאפריזן. ציטנוזיז ווערט
מירעלע פארפאצן פון זיין אויג, דאן ווערט שטארק די בענקשאפט.
אפטמאָל טרעפעט ער זיך גענטער. אמאָל אויך אויג אויג איזן
עס געליגט שוין אים באמערkan די שטראיכן פון געוויכט, ער זעט
שוין דעת שיין פון אירע בלוייע אויגן איזן כאפט שוין פון איר
א ווארט. דערנאָך הייבט שוין בערגעלסאן אזן ציען דעת פאָדעם
פון אירע געפיל-געדןקען וווײַטער און וווײַטער.

מירל איזן איר לעבן איז ווי פאָרוציגן מיט א געבל, זי איז
א שטיק סוד פאר בערגעלסאנגען אליין. איז זיין דערצילן שפירן
מייד בענקשאפט איזן יראת-הבדוד צו איר איזן צו איר לעבן, וואס
קימט פאר אָפְטְמָאָל ערגען פארבאהאָלטן הינטער די ווועט.

בערגעלסאן וואָגט אָמָּל:

„שוווער איזו שוין געוווען איז צק דערגיין, צי פֿאָרְנוֹדִיק איזן
קריז שצאָט, האָט מירל געוואַיסט. אז זי וועט זיך דאָרט מיט
אַים (מיט שמואָלִיק, איר קינפֿטִיקְן מאָן) טרעפען, צי דער טרעפען
זיך איזו שוין אָ צופֿעלִיקְע און אומגעדריכטע זאָך אָפֿילִוּ פֿאָר גַּי-
טעלען מיטן קאָסִיר געוווען.“

איין „נאך אלעמען“ גיט אָדוֹרֶיך מירעלעס לעבן איז דער
צייט פון אָ יָאָר. אַט דיטס יָאָר האָט בערגעלסאן ווי מיטגעלעבט
אייר לעבן און וועגן זאָס פרײַעַדִּיק, פֿאָרְאָנְגְּעָנָע רעדט בערגעל-

סָגּוֹן, פְּמַעַט גָּאָרְנִישֶׁט, עַר פִּירֶט עַס דָּוָרֶךְ נָאָר אֹוֵף אָזּוֹוִיפִּילְ, אֹוֵף ווּוּיפִּילְ עַס וּוּעֶרט אָרוּוְבָּגָעְבָּרָאָכְט אַיְן דָּעַם גָּאנְגְ פָּוּן דִּי גַּעַשְׁעַנְישֶׁן בַּיִּי מִירֻעַלְעָן אַלְיַיְן אַיְן אַיְן אַיְרָע גַּעֲפִילְן. עַרְגָּעִץ-וּוֹזְ טַרְעָפְן מִירָ אַ פָּאָר הַשְׁעָרוֹת וּוּעָגָן אַיְר יְוָגָנְט, אַיְן אַט דִּי עַרְטָעָר זְעַנְעָן וּוִי הַשְׁעָרוֹת.

פִּילְ פָּוּן דָּעַם, וּוֹאָס עַס טָוָט זִיךְ בַּיִּי מִירֻעַלְעָן אַוְן אַרְוָם אַיְר אַיְן אַיְן בָּוָךְ גַּיְשָׁת אָרְיַיְן. פִּילְ מַאְלָה הַיְבָט בְּעַרְגָּלְסָאָן אַנְ שִׁילְדָעָרְן מִירֻעַלְעָן בַּאַלְדְּ נָאָר אַ גַּעַשְׁעַנְישֶׁן אַוְן צְוֹוָעָנְשָׁטוֹיס, אַיְן דָּאָס בַּיִּדְ, וּוֹאָס וּוּעֶרט דַּוְרְכָעְגָּפְרִיט אַיְם בַּיִּדְ, אַיְן שְׁוִין דָּעַר פּוּעַלְיַוְצָא, אַ נָּאָכוּוּיְעַנְישֶׁן נָאָר דָּעַם, וּוֹאָס אַיְן אַפְּגָעַטָּאָן פְּרִירָע. אַיְן דָּאָס וּוַיכְטִיקָע אַיְן גַּעַבְלִיבָן עַרְגָּעָן הַיְגָטָעָר, אַיְן בִּיר וּוַיְיסָן וּוּעָגָן דָּעַם נָאָר רַמּוֹם. אַיְן לַיְיַעַגְעָן מִירָ דָּאָס בַּיִּדְ, פִּילְן מִירָ אַלְצָן דָּאָס לְעַבְנָן פָּוּן מִירֻעַלְעָן, דָּאָס לְעַבְנָן, וּוֹאָס אַיְן גַּעַבְלִיבָן אַוְיִסְעָרָן בַּיִּדְ אַיְן וּוֹאָס אַיְן אַיְן בָּוָךְ גַּשְׁמָ אָרְיַיְן.

מִירֻעַלְעָן וּוּרְקָט אֹוֵף אַזְנוֹן מִיטְ דָּעַר גַּוְיְטוּוּנְדִּיקִיט פָּוּן אַיְר אַיְגָנְצָרְטִיק לְעַבְנָן אַיְן מִיטְ דִּי אַיְגָנְצָרְטִיק עַפְּאַרְמָעָן, וּוֹאָס אַיְר לְעַבְנָן הַאֲטָ, אַלְצָן, וּוֹאָס עַס טָוָט זִיךְ בַּאַגְּזִינְעָן זִיךְ צַו וּוּלְטָ אַוְן מְעַנְטָשָׁן. מִירָ פִּילְן דִּי אַפְּהָעָגְנִיקִיט אַיְן דָּעַם טַרְגָּיוּם פָּוּן אַיְר לְצָגָע אַוְן וּוַיְיסָן קִיְּזָן אַוְיִסְוּגָן בַּיִּשְׁתָּפָר אַיְר לִידְן, דָּעַר אַיְנָ. דָּרְזָק פָּוּם בָּוָךְ אַיְן אֹוֵף אַזְנוֹן אֹזְוִי שְׁטָאָרִיק, וּוּיְלָ מִירָ פִּילְן דָּאָס גַּעַזְעַלְעַקִּיקִיט פָּוּן לְעַבְנָן, פָּוּן דִּי אַרְוִמְקָע בַּאַדְגָּנוּגָעָן אַיְן בַּיִּי אַזְנוֹנָר שְׁטָאָרְקָסְטָעָר אַוְמְצָוְפְּרִינְקִיט, קַעַנְעָן מִרָּ קִיְּזָן טָבָנוֹת צַו מִירֻלְעָן נִישְׁתָּהָבָן, אַיְן בַּיִּי אַזְנוֹנָר גַּוְעַטָּן מִיטְגָּעְפִּילְ, קָאנְעָן מִירָ קִיְּנָע עַצְחָת אַיְר נִישְׁתָּפָרְלִיְיגָן. אֹזְוִי פָּעֵסָט אַיְן הַאֲרָט אַוְן אַיְבָּעָרְצִיְגָנְדִיק אַיְן דָּעַר אַמְתָה פָּוּן אַיְר לְעַבְנָן אַוְן אַיְרָעָמָשִׁים.

דִּי טָאָטָן-גַּעַשְׁעַנְישֶׁן זְעַנְעָן אֹוֵף אֹזְוִי פִּילְ נָאָטְרָלְעָךְ אַיְן גַּוְיְטוּנְדִּיק אֹוֵף ווּוּיפִּילְ נָאָטְרָלְעָךְ אַיְן גַּוְיְטוּנְדִּיק אַיְן דָּאָס לְעַבְנָן נָוָפָא, וּוֹאָס באַשְׁטִיטִיט פָּוּן בְּלוּזְ גַּעַזְעָצָן אַיְן וּוַיְיסָט דָּאָס נִישְׁתָּפָן קִיְּנָע גַּעַזְעָצָן, אַיְן בַּיִּי פִּילְן מִרָּ טַעַנְדָּעָן, וּיְ אַיְן לְעַבְנָן אַלְיַיְן. מִרָּ שְׁטִיעָן פָּוּן דָּעַר זִוְיט, וּוּרְעָן פָּאָרְגָּאָפָט, זְעַנְעָן עַדְוָת, אַמְאָלָה

גענטערע, אמאָל וווײַטערע, פון דעם, וואָס קומט פֿאָר אָונְ גִּיט זִין
זִין וועג פֿאָרבי אָונְן.

אין "נאָך אלעמען" פֿירט זִיך נישט די האַנדֶלְנָג צו וואָסער
ס'איַז אַיִּין פֿוֹנְקָט, אָונְ בערגעַלְסָאָן ווֵיל דָאַ נישט ווַיְיַזְן אָונְ ווַיְיַזְן
ニישט דעם וועג אָונְ אוַיסְוָוָג פָּון דער געשפֿעַנְעָר לְאָגָע, דָאָס,
וְאָס מִיר באַקְוּמָעָן פָּון "נאָך אלעמען", שטאמַט אַרְוִיס פָּנָם בּוֹך
ゴופָּא, פָּון די געשענוּישָׁן אַיְן בּוֹך.

פֿאָרָאן שְׂרִיבְּעָר, וואָס שְׂטָעלְן זִיך פֿאָר אַ צִּיל צו גַּעֲבָן
דעם הַעַלְד מִיט זִין גַּאנְצָעָר פֿאָרוּקְלַעְטָעָר נַאֲטוֹר אָונְ אַרְטְּ-לְעָבָן
אָונְ דַעַנְקָעָן, אָונְ צְוַיְיבָּד דעם פְּרִין זַיְדָרְקָעָן אַיְנִיקָּעָן וַיְכְטִיקָּעָן צַוְּ-
זַאֲמַעְנְשָׁטוּיסָן מִיט דעם אוַיסְעַרְלַעְכָּן לְעָבָן, מִיט דער אַרְוִימִיקָּעָר
וַיְוַיְרְקָלְעָכְיָיט אָונְ מִיט אַנְדְּרָעָס סְתִּירְתִּידְקָעָמָעָן. בִּי אַט די
קִינְטוּטְלַעְטָר וּוּרְטָט די גַּאנְצָעָד עַדְצְּיַילְנָג גַּעֲפִירְט צו אַט די צְזַזְאַמְעָן-
שְׁטוּסְיַוְנְגָעָן, וּוּלְכָעָזְעָנָעָן דִּי קְוַלְמִינְאָצְיָעָ-פֿוֹנְקָטָן אַיְן דער דָעָר-
צַיְלְזָבָג אַיְן אַלְץ אַיְבָּעָרִיקָּס אַיְן אַ טְפָל, אַיְזָוִי וּוּעַגְעַלְעָן, שְׁמָאָ-
לָעָ וּוּגְלָעָךְ, וּוּלְכָעָזְעָנָעָן פְּרִין צו דעם הַוִּיפְּטָ-פֿוֹנְקָטָן. בִּי אַט דִּי מְחַבְּרִים
וּוּרְטָט צְנוּיְינְגְּעָלְבָּין אַיְן אַגְּגָוּזְיָין דִּי פֿאָרְשִׁידְעָנָעָן קְרַעְפָּטָן אַיְן
סִבְּוֹתָה, וְאָס גְּרִיְּטָן-צַוְּ דִּי גְּרוּסָעָן וַיְכְטִיקָּעָן גַּעֲשָׁעָנוּשָׁן. אָונְ דִּי
אַלְעָאָרְדִּיקָּעָרְבָּרְטִים, די אַלְעָאָרְדִּיקָּס אַיְן פְּאָסְרְזָגְעָן זַעַנְעָן צְנוּיְ-
גַּעַנְזָמָעָן מִיט אַזְּלַעְתְּעָנָעָר אַוְסְגָּרְעַכְּנָטִיקָּיט אַיְן צְזַזְקָמָאַסִּיקָּיטָן.
אַט אַזְּוִי הַאָט גַּעֲשָׁרְבָּין לְ. טָאַלְסְטָאָן. מִיט גְּרוּסָעָר רַוְּהִיקִּיט אַיְן
מַאֲדוּעָר וַיְכְעַרְקִיָּט אַיְן זַיְגָע שְׁלִידְעַזְגָּעָן. בִּי דָאַסְטָאָרְעָזְזָקִין
וְאַקְסָט נִישְׁטָט די האַנדֶלְנָג אַיְן דער דְּרַאְמָטִיזָם אַזְּוִי רַוְּהִיקָּן אַיְן
בְּהַדְרָגָה, בִּי אִים הַיְּבָט זִיך גְּלִיאִיך אַיְן פָּון דער גַּעֲשָׁעָנוּשָׁן גַּוְפָּא.
צַוְּעָרְשָׁט אַיְן גָּאָר נִישְׁט קְלָאָר פָּאָרְן לְזֹועָר דָרְךְ וּוּמְעָן אַיְן אַ
דָּאנְק וּוּלְכָעָזְעָנָעָן פָּחוֹת הַאָט זִיך אַפְּגָעָטָן עַפְס אַזְּאָר, אַיְן גָּאָר בִּיסְלַעְכְּוֹיְזָן
הַיְּבָט זִיך אַיְן פֿוֹנְגָאַנְדְּרַעְצָעַפְּעַנְגָּעָן דֻּעָם פֿאָרְהָאָנָג פָּון דִּי גַּעֲשָׁעָנוּשָׁן,
וּוּלְכָעָזְעָנָעָן שְׁטָעָנְדִיק אַגְּהָיְמָעָן כְּאַרְאָקְטָעָר, אָונְ פֿאָר אַוְנוּזְעָרָעָ-
אַיְגָן, בִּי גַּוְאַלְדִּיקָּעָר אַנְשְׁטוּרְעַנְגָּגָג כָּוָן מַהְבוֹר אָונְ לְיִינְגָּר
הַיְּבָט זִיך אַיְן פֿאָנְגָאַנְדְּרַעְצָעַפְּאַנְטָעָרָן דֻּעָם פֿאָרוּקְלַעְטָעָר קְנוּיָּה, אַיְן
דָּעָר דָּאמָאָן דְּרִיְּטָס זִיך אַלְץ אַרְוּם אַט דֻּעָם פֿלְאַנְטָעָר אָונְ דָּעָר
מַחְבָּר מִיטָּן לְיִינְגָּר דְּרִיְּעָן זִיך מִיט וּיְ פֿאָרְבְּלַעְטָט.

בערגעלוֹט אָנֶה נִשְׁתַּחֲוֵת דִּי רֹוחִיקִיט פָּגֶם עַרְשָׁתָן אָנוּ וּוַיִּסְט
נִשְׁתַּחֲוֵת פָּגֶם פְּלֹאָגָטָעָר, וּוֹאָס בֵּיתָן צְוִיִּתָּן. נִשְׁתַּחֲוֵת עַס וּוַעֲטָבָר
אִים גַּעֲפִירַט צַו הַוִּיפַּט-גַּעֲשֻׁעֲנִישָׁן, אָנוּ נִשְׁתַּחֲוֵת דִּי הַוִּיפַּט-גַּעֲשֻׁעֲנִישָׁן
זָעֲנָעָן דָּעָר עִקָּר אַין בָּוָר, — נִשְׁתַּחֲוֵת אַרְוָם זַיְדָר פִּרְטָזָר דָּעָר רָאָן.
מָאָן. דָּאָס לְעַבְּן גִּיאַת זַיְדָן וּזְיַן וּוּגַן, וַיְיַן דָּעָם וּוַיְיַן אָנוּ וּוַיְיַן
פָּוּנָם מַחְבָּר. עַס גִּיאַעַן זַיְדָר קְלִינְגָעָ, דָּוְכָט זַיְדָר גַּאֲרְנִישָׁת קְיִינָן
וּוַיְכִטְיקָעָ מַאֲמַעַנְתָּן אָנוּ דָּעָרְבִּי וַיְיַבְּרָךְ אַגְּבָר, אָן שָׂוָם אַנְשָׁטְרָעָן-
גּוֹגָגּוֹגּוֹמָמְבָּרָה, קְוֹמָעָן פָּאָר אַוִּיךְ וּוַיְכִטְיקָעָ מַאֲמַעַנְתָּן. נָאָר דִּי
וּוַיְכִטְיקָעָ, וַיְיַדְיַה נִשְׁתַּחֲוֵת וּוַיְכִטְיקָעָ, גִּיאַעַן זַיְדָר אַלְיַן, אָן סְפָעְצִילָעָן
הַקְּדָמוֹת אָנוּ הַכְּנוֹת, אָן פְּרִיעָר-דָּעָרְלָעָרְוָנְגָעָן אָנוּ נַאֲכוּוּרְטָעָר. אָנוּ
אַזְוִי אַרְוָם אַיְזָן דָּאָס גַּעֲשִׁילְדָעָרְטָעָ פָּאָר אַנוֹגָגְעַזְלָעָר אָנוּ נָאָ-
טִירְלָעָר אָנוּ מִיר זָעָן דָּעָרְבָּעָר מַעְרָפָן אַלְצָן אָנוּ דָּעָר עִקָּר דִּי
גַּעֲשֻׁעֲנִישָׁן גּוֹפָא אָנוּ וּוַיְיִנְקָעָר פָּוָן אַלְצָן דָּעָמָה. אָנוּ מִרְקָעָ-
גּוֹעָן נָאָר פְּרָעָגָן: פָּאָרוֹאָס, אַיְגְּנָטָלָעָן, הָאָט עַר פָּוָן דִּי גַּעֲשֻׁעֲנִישָׁן
בִּיְיַהְיָה גַּעֲשִׁילְדָעָרְטָעָ אַרְוִיסְגָּאָפָט דִּי מַאֲמַעַנְתָּן, אָנוּ נַאֲדָרָעָן,
אָפְשָׁר אַוִּיךְ אַזְוִינָן וּוַיְכִטְיקָעָ, אַיְזָן עַר פָּאָרְבִּיגְגָּאָגָעָן אַיְזָן זַיְ-
אַדְוָרְכָּגְעַלְאָזָט.

עַר אַיְזָן אַבְּיַקְטִיוֹו, אַוִּיךְ וּוַיְפָלָעָר זַוְּגָט נִשְׁתַּחֲוֵת זַיְבָעָ-
טִיפָּן קְיִינָן וּוַעֲרָטָעָר אָנוּ פִּרְטָזָר זַיְדָר גַּעֲמָגְרִיכָט צַו וּוַאֲסָעָר-
סְאַיְזָן גַּעֲוָוָוָנְשָׁעָנָעָם פָּאָר אַיְם צִילָן. עַר אַיְזָן אַבְּעָרְסְוּבִּעְקָטִיוֹו, וּוַיְיַלְעָר
קוּקָט מִיט אָן אַיְגְּנָאָרְטִיקָן קוּק אַוִּיךְ דִּי מַעַנְתָּשָׁן אָנוּ זַיְעָרָעָ-
טָאָטָן, אָנוּ דָּעָר טָאָן, וּוֹאָס עַר דָּעָרְצִיְּלָט וּוּגַן יַעַדְן אַיְינָעָם פָּוָן
זַיְיָ, אַיְזָן שָׂוִין אַפְּסְפָּעְצִיְּפִישָׁר, אַיְגְּנָאָרְטִיקָעָר. עַס וּוּנְדָט זַיְדָר
שְׁטָאָרָק פָּוָן זַיְן בָּאָצְיהָוָגָן צַו דָּעָמָא אַדְעָר יַעַנְעָם מַעַנְתָּשָׁן.
עַר הַאַלְטָן נִשְׁתַּחֲוֵת זַיְנָעָט טִיפָּן אַיְזָן זַיְן רְשָׁוֹתָה. עַר אַיְזָן זַיְיַהְיָה
קְיִינָן מַוְּהָ-דָּרָךְ; זַיְיַהְיָה לְעַבְּן זַיְדָר אַוִּיךְ זַיְיַר אַיְגְּנָעָם שְׁטִיגָעָר, לְוַיְטָ-
זַיְיַר אַיְגְּנָעָם וּוַיְלָן אָנוּ בָּאָדָעְרְפָעְנִישָׁן. דִּי סִימְפָאָטִיעָ אָנוּ אַנְטִיעָ
פָּאָטִיעָ אַבְּעָרְסָן בָּעָרְגָּעְלָסְאָנְגָּעָן בָּנוֹגָעָ צַו דָּעָמָא אַדְעָר יַעַנְעָם טִיפָּ-
לְאָזָט זַיְדָר גִּילְיָן פָּוָן דָּעָרְעָרְשָׁטָר בָּאָגְגָעָנִישָׁ אָן. עַר גִּיטָ-
אַבְּעָר וּוּגַן זַיְדָר דָּוְכָט זַיְדָר פָּוָן דָּעָר זַיְטָמָ, כְּלָאָחָר-יִידָן, עַר דָּעָר-
צִיְּלָט וּוּגַן פָּאָרְשִׁיְּדָעָן פָּאָסְיִרְוָנְגָעָן אָן צַוְּזָאָמָעְנְשָׁטוֹסְוָנְגָעָן אָן
זַיְיַר לְעַבְּן, אַבְּעָר מִרְפִּילָן אַפְּלָגָן בָּאוֹאָוָסְטוֹזִינְקָן פָּאָרְשָׁוּיְגָן, אַ

פארגלאטען פון שוואכע זיין אין זיער כארקטער. בא א צוויתן פארקערט טיטלט בערגעלסאן אין שטריכילט אנטער גארישע אין לעכערליך שטריכן.

און איבטערעסאנט:

אין וויטערן גאנגע פון דער דערצ'ילונג באקומען די מענטשן אין אונזער אונזען אין אנדערן אויסען מיר באקומען שפערטלער וועגן זי אנדער פארשטלונג און מיגונג, ווי בערגעלסאן אליען האט פון אנהייב אן געוואט אונז איבערגעבן. דער קינט ער ערדיש ער אמרט באזינג די פערזונלע בעס סימפאתיע פונם מחבר. דער טיפ ווערט געדביבן אין פאראוף פון דער האנד-לונג אין בזק מעד פון זינע אייגענע מעגלעכקיין און איזגה- שאפטן, אידער פון דעם ווילן פון מחבר. עס קומט פאָר ווי א באחאלטנען קאמף צוישן טיפ און מחבר: דער העלד רײיסט זיך צו באויזין זיך אליען, ער לאָזט רעדן זינע אייגענע טאטן, דורך וועלכע עס ווערט באויזין צום בעסטן זינע איינשאפטן. צו וועלול בורנעם, למשל, האט זיך בערגעלסאן לכתיחסה באזיגן עגאייזו מיט א ביילע. ער האט וועגן אים פון אנהייב אן איבער-געבען לעכערליך מעשיות און געוואט אים אַרויישטעלן פאר א פושטן און אומגעלוּמפערטן נפש. מיט דער ציטי אַבער טרעפֿן מיר זיך מיט וועלולען אליען, מיר דערקענען זיין זויברען כאָ רקטער, מיר וועדען אנטציקט פון זין אַיינגעמען מענטשן און בעשענישן, און בערגעלסאנט ערשות אַטטעטציע וועגן אים וואָרפן מיר אָפ. אין וויטערדיין גאנגע פון בזק באמערךן מיר, ווי וועלול האט מורה פאר בערגעלסאנט און פלייסט זיך אַרוייסדריעין פון זין אַיג און אַיער. דערשפרט ער נאָר בערגעלסאנט אַנקער-מען, אָז אַילט ער אַוואָקצופֿאָרן. גלייך וואָקסט אַויסט די פור זין בע, און מיר זען אים און זין וועג-בְּאַלְאָט און באָלָד — דעם שטוייב פון דער פארשווונדנען פור.

אווי איז אויך מיט מאנטשין.

בערגעלסאנע ווילט זיך אליען אים פארטרויין מירעלען, ער וויל אליען-בעסער אים אַרוייספֿירן פאר אונז. אַבער אָט דער צע-טראָגענער בחור מיט דעם מכילבלען מה קען זיך בשום אופֿן

ニישט אויף א ווילע קאנצענטרירן, דורךקלערן אוין דורךפלן א. צא. אוין וויפל בערגעלסאן באומיט זיך נישט אים אויסצופינען, אוין זיין קאָפּ אלען פֿאַרטומֿלט, אוין אֶזְוִי אַ פֿאַרְהָאַוּעַטָּעַר פֿאַרְבְּלִיבַּט ער לְעֵבָן בַּיְ אָוֹן.

עס העלפֿט נישט בערגעלסאנען זיין גוטער ווילן אוין זיינע פֿערַזְוּנְלָעַכּוּ פֿוֹנוֹת, די גַּעֲשַׁעֲנִישָׁן גַּיְעַן זִיךְ מִיט וַיְיַעַר אַיגַּעַנְעַם, גַּאַטְרְלָעַכּוּ וּוּגַג, זַיְיַ רְעַדְן בַּיְ אִים מַעַר, וַיְיַ עַר אַלְיַין, זַיְיַ טּוֹעַן זִיךְ וַיְיַ עַר אַרְבָּעַם, לְזַיְטַ אַיְגַּעַנְעַ גַּעַזְעַן.

עס טְרַעַטַּפְּט אֶזְוִי אַפְּטַ, אוּמִירְ בַּאַהַאַלְט זִיךְ פּוֹן בערגעל פְּאַנְס אָוִיגַּ, עַפְּעַס מַוְתַּז זִיךְ אַיְן אַיְר לְעֵבָן, עַס קְוּמַעַן פְּאַר בַּיְ אַיְר וַיְיכְטִיקַּע פַּאַסְיְרָוְנְגַּעַן, וַאַסְמִיר וַיְיַסְּן וּוּגַג זַיְיַ נִישְׁט אָוֹן, דּוֹכַט זִיךְ, עַס וַיְיַסְּט וּוּגַג זַיְיַ אַזְּקַע בערגעלסאן נִישְׁט. ער שְׂטוֹיסַט זִיךְ נָאָר אָוֹן מַאַכְּט אַוְיסְטִירַן אַזְּפַעַן סְמָךְ פּוֹן הַשְׁעָרוֹת. עַטְלָעַכּוּ טְעַג פַּאַרְשְׁוּוִינְדַּט מִירַעַלְעַע פּוֹן מַחְבָּרַס אָוֹן אַונְזָעַר אָוִיגַּ, עַס טּוֹט זִיךְ אַבְּעַר פַּאַרְט עַפְּעַס בַּיְ אַיְר, עַפְּעַס-וּאַס נַעַמְתַּז זַיְיַ פָּאַר, עַרְגָּעַץ-וּאוֹו גִּיט גִּיט זַיְיַ, עַנְדְּלִיךְ בַּאַגְּנַעַט זַיְיַ בערגעלסאן גַּאַר צְוַעַלְיַיק אָוֹן אַוְמְגַעְרִיכַּט, אוּן ער דְּעַרְצִיְּלַט אָוֹנוֹ וּוּגַג דַּעַמְתַּ: זַיְיַ אָיוֹ גַּעַזְגַּעַן מִיט אַ דְּאַמְעַט אַ דְּרַגְעַטַּן, וּוּלְכַעַט הַאַט אַוְיסְגַּעַן מִיט אַ פִּינְ-זַעַקְס יָאָר עַלְטָעַר פּוֹן אַיְר, אַפְּנִים, אַיְר גַּעַשְׁוּעַסְטַרְטַרְעַ-קִינְדַּ, אַיְדַּאְ, שְׁפָאַלְיַאנְסִקי, אַיְזַעַט אַזְּסַעַזְעַן. אָוֹן ער גִּיט זַיְיַ וּוּגַג מִרְעַלְעַן: "אַיְר פִּיגּוֹר הַאַט אַוְיסְגַּעַן אַזְּוִי פַּאַרְעַשְׁנַט אָוֹן שְׁטַרְעַנְגַּ, אָוֹן דְּעַרְצִיְּלַט הַאַט זַיְיַ אַן לְשֹׁוֹן וּוּגַג אַיְר, דַּעַר בַּתְּ-יְהִידִּיש-אַוְמְגַלְיִיקְלָעַכְעַר: זַיְיַ הַאַט טַאַקַּע נִשְׁטַ קִין אַרְט אַיְר לְעֵבָן, נָאָר זַיְיַ אַיְזַע אַנְסַע עַפְּעַס אַיְגַּגְעַשְׁפָּאַרְט אָוֹן הַאַט נִשְׁטַ קִין רַחֲמָנוֹת נִשְׁטַ אַזְּוִי זִיךְ אָוֹן נִשְׁטַ אַזְּיַינְעַם".

אוּן מִיר, די לְיַעַנְגַּר, וּוּרְעַן שְׁוִין אַ שְׁוֹתָף צַוְּ דַעַר "מַעַשְׁה-יִצְחָךְ" פּוֹן דַעַמְתַּ זַיְיַ אָוֹן וַיְיַ דַעַר מַחְבָּרַ אַלְיַין קָאנְגַּעַן מִיר שָׁאַפְּן וּוּיְתַעַר, צִיעַן דַעַמְתַּ פַּאַדְעַטַּ פּוֹן דַעַמְתַּ גַּעַשְׁלַדְעַרְטַן טִיפְּ.

"בָּאָרְכְּלָעַמְעַן" דְּרִיטַט זִיךְ אַרְוָם אַיְין מִיטְלַ-פּוֹנְקָמַ אַרְוָם מִרְלָעַן, אוּן די הַלְּדוֹן אָוֹן "בָּאָרְכְּלָעַמְעַן" וּוּרְעַן גַּעַגְבַּן אַזְּוִיְּפִּיְּ, אַזְּוִיְּ וַיְיַפְּלַ אַזְּהָבָן אַ שִּׁיחָות צַוְּ אַיְר. ער לְעֵבָן וּוּרְעַט גַּעַ-שְׁלַדְעַרְטַן וַיְיַ אֶזְוִי עַס גִּיט זִיךְ, עַס אַיְזַע נִשְׁטַ פַּאַרְגִּיכְעַרְטַן, עַס

זונען נישטאָ קיין ספֿצְיעַל-געקינטסְטּוֹטּו געשענישן. איז דעריבעל ערטערוינוּ נישטאָ אין "נוֹאָךְ אֶלְעַמְּעָן" קיין אִיבָּרִיךְ לְעַבְּדִיקָעַ, באָוּגָלְעַכְּבָעַ האַנדְלָזָג אָון עַס אַיז ווַיַּיְנִיךְ דְּרָאָמָּתִישׁ. אָזֶוּ אָפְטַּפְּשָׂאָרְגָּעָסְטַּזְּ וֵיךְ דָּאָרְטַּ דָּעַרְ לְיַטְּעָרָאָטְ, אָון בְּעַרְגָּעָלְסָאָן וּוְעַרְטַּ מִיטְגָּעַ צְוִיגָּן פָּוּן דָּעַרְ מִיטְגָּעָלְ-לְיַיְבָּעַ צָוּ מִירְלָעַן, וּזְאָס מִיטַּ אַירְ, אָון עַס וּוְעַרְטַּ שְׂוֹן גָּאָרְ דָּאָס אִינְטִימָה בְּזַיְקָעְ פָּוּן מִירְלָעַן, וּוְיַיְלָסְטָאָג-בּוֹן. אָון צָוּ דִּי אִיבָּרִיךְ מַעֲנְשָׁן בְּאָצִיטְ זֵיךְ בְּעַרְגָּעַלְ-סָאָן דָּאָס רָוב דָּוָרְן מִירְלָעַן, דָּוָרְן אַירְ וּוּזָן, עַס אַיז מִירְלָעַן בְּאָצִיחָנָג.

אָון אַוְיךְ דִּי גַּעַשְׁבָּנִישָׁן אָון פָּאָסְטוֹנוֹגָעָן, וּזְאָס וּוְעַרְן דָּוָרְכְּ. גַּעַפְּרִיט אָין בְּזַרְ קְוּמָעַן נִישְׁטַצְּ צְוִילִיבְ זִיךְ, אַיז זַיְעַר גַּאנְצְעַר גַּוְיִיסְ אָון בְּרִיטְ. פָּוּן דִּי גַּעַשְׁבָּנִישָׁן וּוְעַרְן גַּעַגְעַבְן שְׁטִיקְלָעַךְ, אַיְגִּינְעַ שְׁטִירִיכְן אָון מָאָמָעָנָטָן, אַוְיףְ וּוְיַפְּלַעְ עַס מַעְרְקָטְ זֵיךְ אַיז זַיְיַעַפְּסָן וּזְאָס כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִישָׁעָס פָּאָר דִּי גַּעַשְׁלִידְעָרָטָעְ טִיפְּן אָין אִיבָּרְהָוִיְפְּטָן וּזְאָס הָאָפְּנָן אַדְרָקְטָעְ שִׁיכְוָתְ צָוּ מִירְלָעַן. עַר מָאָלָט אַוְיךְ נִישְׁטַצְּ דִּי נָאָטוֹר לְשָׁם מָאָלָן, עַר לְעַבְּטַ נִישְׁטַמְּתָאָרְ לְעַבְּנָן אָון בְּאָמִיטְ זֵיךְ נִישְׁטַצְּ אַוְיפְּרָעְבָּגָעָן זֵיךְ וּוְיַיְ אַיז. עַר נַעַמְתָּ זֵיךְ אַוְיףְ אַזְוִיְ פְּלִילְ. אַוְיףְ וּוְיַפְּלַעְ זֵיךְ אַיז עַגְגָרְבִּינְדָן מִיטְ זַיְגָעַן מַעֲנְשָׁן אָין פָּאָרְ-גַּאנְצְטָן דִּי שְׁטִימָנוֹגָן אָן דָּעַם אַדְרָעְ יְעַנְמָעָם מָאָמָעָנָטָן.

"נוֹאָךְ אֶלְעַמְּעָן" באַשְׁטִיטִיט דָּעָרוֹם פָּוּן סְצָעָנָעָס, בְּלִילְדָעַחְ, אַיְנָ-צְעַלְנוֹעַ, וּוְיַיְ אַפְּגָעָרִיסְטָעָנוֹ אַיְנָעַ פָּוּן דָּעַרְ צְוִוְיִיטָעָרְ. גַּאֲבָצָעַ בְּלִילְ-דָּעַרְ, וּזְאָס זָאָן שְׁלִילְדָעַרְ אַשְׁטִיקְ גַּעַשְׁעַנְיִישְׁ, אַיְסְפִּילְדָעַרְ, מִיטְ בְּרִיטְקִיטְ, מִיטְ פָּאָרְנוּם זְעַנְעָן פָּאָרְאָן גַּעַצְיִילְטָעָ: דָּעַרְ אָוֹונָטְ בְּיַיְ טָאָרָאָבְּיִעָן, דָּעַרְ קְנָאָסְמָאָלְ, דָּעַרְ שְׁבָתְ-צָוּ נַאֲכָטְ בְּיַיְ דִּי זַיְדָעָנָאָ-זָוָן סְקִיטָן. אַבְּעָרְ דִּי אֶלְעָקְלִילְיָעָטְ סְצָעָנָקָעָס זְעַנְעָן זַיְעַר לְעַבְּדִיקָעָ, רָעַלְ. יַעַטְ וּוְיַיְ אַיְסְגָּעַטָּקָטָן, אָון יְעַדְעָ פָּוּן זֵיךְ זָאָגָטְ פְּלִילְ אַיז גִּיטְ צָוּ שְׁתְּעַבְּדִיקָעָ נִיְיעָס צָוּ רְאָמָאָן אִינְגָּאָנְצָ, צָוּ דָּעַרְ כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִיקָעָ פָּוּן מִירְלָעַן אָון פָּוּן דִּי זַיְטִיקָעָ מַעֲנְשָׁן. אָון מַעְרְקוּוּדִיקָעָ: וּוְיַסְעַ-נִישְׁטַצְּ אַיז נִישְׁטַצְּ דָּעַרְ רְאָמָאָן, אַבְּעָרְ עַס פָּעָלָטְ אַין אִים דָּעַרְ דִּיאָלָאָגְ. בְּעַרְגָּעָלְסָאָגָס מַעֲנְשָׁן רָעַדְן, שְׁמוּעָן צְוִישָׁן זֵיךְ זַיְעַר וּוַיַּיְנִיךְ. קַיְן גַּעַשְׁפְּרָעָכְן זְעַנְעָן אַיז "נוֹאָךְ אֶלְעַמְּעָן" נִישְׁטָאָן וּזְאָס רָולְפָטְ זֵיךְ נָאָרְ דָּוָרְן אַיז דָּעַם רְאָמָאָן אַכְּרָאָ-

עריסטייש ווארט, אַ פְּרָאָזָע פֿוֹן דָּעַם מענטשָׁן, וואָס ער טוֹט אַמְּאָל
 אַ וואָרָף. אַבָּעָר דָּאָס אַוִּיסְגָּעָזָאָגֶט וואָרָט אַיז שְׂטָנְדִּיק לְעַבְּדִיָּקִי,
 אַוִּיסְגָּעָטָאָקָט קְוִירָת, שָׁאָרָפֶ אַין זַיִיר טְרַעְפְּלָעַן.
 אַין «נָאָךְ אַלְעַמְּעָן» ווּערְט אַלְצָאַיְבָּרְגָּעָבָן דָּוְרָךְ שְׂיִידָעָ
 רְיִונְגָּעָן אַוְן בְּיִלְדָּעָר, דָּאָס גַּעֲטָעָנָו ווּערְט דְּוּרְגָּעָפְּרִיט דָּוְרָךְ בְּאָ
 ווּגְנוּגְגָּעָן, פָּאַסְיְּרוּגְגָּעָן אַוְן לְעַבְּדִיקָעָ מְעֻשִׁים. אַין קִיְּין אַרְט אַבָּעָר
 , זַיְט נִישְׁטָ פָּאַרְלְוִירָן דִּי פְּרָעוֹנְלְעָכְקִיָּט פֿוֹנָם מְחַבֵּר אַין דִּי גַּע
 שְׁעַנְיִישָׁן-מְעֻשִׁים. דִּי גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן גַּיִינָן שְׂטָנְדִּיק דָּוְרָךְ אַפְּגַּעַשְׁפִּיגְלָט
 שְׁוִין, ווי זַעַעַן אַוִּיס דָּוְרָךְ דָּעַר פְּרִיזְמָעָ פֿוֹנָם מְעֻנְשָׁנוֹס כְּאַרְאָקָ
 טָעָר אַוְן פְּסִיכִיק. פִּיל מָאָל ווּערְט פֿוֹן אַגְּנְצָעָר גַּעַשְׁעַנְיִישָׁ
 נְגָעָבָן נָאָר אַיְן טִיְּל, נָאָר אַיְן שְׁטְרִיךְ, פֿוֹן דָּעַם גַּאנְצָן קְנוּיָ
 פָּאַסְרְוּגְגָּעָן ווּערְט אַרְוִיסְגָּעָזָיָוִן נָאָר אַיְן פָּאָדָעָם. עַס אַיְן דָּעָרָ
 פָּאָר, ווִיְּל בְּעַרְגְּעַלְסָאָגָן מְעֻנְשָׁנוֹס טְרַעְמָן אַיְיף אַיְן ווִיְּלָעָ נִשְׁטָ אָפָ
 פֿוֹן זַיְךְ, זַיְקָעָנָן נִשְׁטָמָן זַעַעַן וואָס אַוִּיסְעָר זַיִיר אַיְגְּעָנוֹם
 «אַיְךְ». גְּלָאָט-גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן, סְתִּמְ-צְוָאָמָעָנְשָׁטוֹסְגָּעָן, וואָז דָּעָר מְעֻנְשָׁ
 אַיְן אַ בְּיִ-זַּאַךְ, אַ צְוָגְעָגְעָבְעָנָעָ פִּיגְוָר, אַזְוִינָעָ גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן זַעַעַן
 בְּיִ בְּעַרְגְּעַלְסָאָגָן נִשְׁטָמָן, דִּי גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן, ווי דִּי נָאָטָר בְּיִ בְּעָרָ
 גַּעַלְסָאָגָן, זַעַעַן שְׂטָנְדִּיק דָּעָר טְפָל, אַ צְוָגָּאָבָטָם טִיפְּ, אַוְן דָּעָר
 כָּאָפָט אַיְן דִּי גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן אַ טִּיְּקָ, וואָס אַנְטְּרָעָעָסְטָר אִים, וואָס
 אַיְן אִים בְּאוֹנוֹנְדָּעָר נִאָעָנָט אַוְן צִום הָאָרָצָן.
 אַוְן נִשְׁטָ צְוָפְּלִיק אַיְזָן בְּיִ בְּעַרְגְּעַלְסָאָגָן נִשְׁטָאָ דִּי אִיצְטִיָּ
 קָעָ רְעַאלָע ווִירְקְלְעָכְקִיָּט, הָגָם זַיְן שְׁרִיבָן אַיְזָן אַמְּתָעָר רְעַאלְיָוִם ;
 נִשְׁטָ צְוָפְּלִיק פָּעָלָט בְּיִ אִים דָּאָס טָאָגָטְלְעָכָעָ גַּעַגְוּנוֹאָרָט-לְעָבָן,
 הָגָם דִּי האַנְדוֹרְגָּוָג אַיְזָן פֿוֹן דָּעָר הַיְּנִטְקָעָר צִיטָט.
 דָּעָר טִיפְּ ווּערְט גַּעַגְבָּן קוֹדָם-כָּל אַלְיִינְ פָּאָר זַיְךְ, אַפְּגָעָ
 טִילְט אַוְן אַוִּיסְגָּעָטִילְט פֿוֹן דָּעָר גַּעַזְעַלְשָׁאָפְּטְלְעָכָעָר אַטְמָאָסְפָּעָר
 אַיְזָן גַּעַזְעַלְשָׁאָפְּטְלְעָכָעָר טְעַנְדָּעָנָץ אַוְן גַּעַוּוֹס ווּעַט שְׁוִין דָּאָס גַּעַ
 גַּעַלְשָׁאָפְּטְלְעָכָעָר אַיְזָן זַיִנָּעָ אַוִּיסְעַלְלָעָן מְשֻׁוְתָדִיקָעָ פָּאָרְמָעָן נִשְׁטָ
 פָּאָרְגָּעָמָעָן קִיְּין אַרְט אַיְזָן בְּעַרְגְּעַלְסָאָגָן שָׁאָפָן. אַיְיךְ אַיְן דָּעַם גַּעַ
 גַּעַלְשָׁאָפְּטְלְעָכָעָן טִיפְּ זַעַט בְּעַרְגְּעַלְסָאָגָן פְּרִיעָר פֿוֹן אַלְצָאַיְזָן הוּיְפָטָ
 זַעַלְעָךְ זַיְן אַינְטִימָעָ ווּלְטָ, זַיְן פְּסִיכִיק, דִּי קְנִיטָשָׁן פֿוֹן זַיְן

זיבעון'יניקסט וועון, אט דאס אויסגעשפראָבן - אינדיווידואַלַּע, וואָס טילט אים אָרוּס פון קָאַלְקְטִיוֹן. בערגעלסאָס מענטש, הָגָם עָרָם אַיּוֹ דּוֹרְכָאָוִס פון לְעָבֵן, פון גּוֹזְעַלְשָׁאָפָּטָה, אַיּוֹ אַפְגָּעָשִׁיְּדַת פון דּוּם פֶּלְ-לְעָבֵן, פון אַקְטִיוֹן שָׁאַפְנְדִּין קָאַלְקְטִיוֹן. עָרָם פְּלִיסְטִין זִיכְרָן נִשְׁתְּצִוְּיָה גּוֹעֲפָן דּוּם דּוֹרְכָשְׁנִיטָמָעָט, דּוּם שָׁאַפְנְדִּין, דּוּם טִיפְישָׂן. לִיפְקִיס אַיּוֹ נִשְׁתְּצִוְּיָה דּוּרָם כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׂעָרָם סְטוֹדְעָטָן, וְויָמָאנְטְשִׁיךְ וְיִדְעָנְאָוּסָקִי אַיּוֹ נִשְׁתְּצִוְּיָה דּוּרָם כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׂעָרָם צִוְּנִיטָן, אַפְבָּעָר יְעָדָר אַיְגָעָר אַיּוֹ פָּאָר זִיכְרָן כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׂעָרָם, אַוִיסְגָּהָאַלְטָן, קָאַסְעָקוּוּנָט.

בערגעלסאָן באָמִיט זִיכְרָן נִשְׁתְּצִוְּיָה דּוּרָם פְּסִיכָּלְאַגְּנִישָׂן אַנְצָאָן-לְיוֹן פון אַמְעָנְטָשָׂן דּוּרְגָּיָן צַו זִיכְרָן גּוֹזְעַלְשָׁאַפְטָלְעָכָר פְּזִיאָנָאָן-מִיעָן, אַוָּן דִּי גּוֹזְעַלְשָׁאַפְטָלְעָכָר פְּזִיאָנָאָמִיעָט פָּנוּם מענטשָׂן דִּנְטָן פָּאָר אַיּוֹ נִשְׁתְּצִוְּיָה וְויָמָאנְטְשִׁיךְ אַיּוֹזְיָף זִיכְרָן אַינְעָרְלְעָכָר וְעוּלָטָן. פון דּוּרָם אַגְּנִצְעָר גְּרוּזִיס אַוָּן בְּרִיטָה פָּנוּם מענטשָׂן לְעָבֵן אַיּוֹ שְׁטוּרְעָבָן, פון דּוּרָם גְּאַנְצָאָן סְכוּם פון זִיכְרָן וְעוּלָטְ-קְוִיקָּן, באַגְּיִסְטָעְרוֹגָן אַוָּן שְׁטוּרְעָבָן, בעָן דּוּרְקָעָט עָרָם, אַדְעָרָם רִיכְטִיקָּעָר, קָאַפְטָעָר אַיּוֹ אַיְגְּצָעְלָנָעָט שְׁטוּרְקִיכָּן, וְוָאָס זְעָנָעָן פָּאָר אַיּוֹ כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׂעָרָם. אַיּוֹ זְעָעָן מִירָן וְויָיָינְמָאָלָן, קָעָן מִעָן וְויָיָוָן נִשְׁתְּצִוְּיָה אַפְטִילְיָן פָּנוּם מענטשָׂן, אַזְוִי צְנוּוֹפְגָעְבוֹנוּדָן צְנוּוֹנְפְגָעְלְעָבָט וְוָעָרָן וְויָמִיטָן טִיפָּן.

בערגעלסאָגָעָן פָּעַלְט אַיְגָעָנָצָן דִּי אַפְיַעַטְיוֹוּקִיט, דִּי רְוָהִיָּהָן בְּנוּגָעָן צַו זִיכְרָן מִענטשָׂן.

ער אַיּוֹ צַו עַמְפִינְדְּלָעָךְ-קָאַפְרִיוֹן צַו וְויָיָ, אַיּוֹ פָּעַלְט דִּי רְוָהִיָּהָן קָעָ אַפְיַעַטְיוֹוּעָ בְּאַצְיהָוָגָן צַו מִענטשָׂן. ער וְוִיל נִשְׁתְּצִוְּיָה אַרְיִינְדְּרִינְגָעָן אַיּוֹ תָּזָךְ אַרְיִין, ער וְוִיל נִשְׁתְּצִוְּיָה גּוֹעֲפָן קִיְּין מִי צַו דּוּרְוּוֹזָן זִיכְרָן וְוָעָגָן אַלְץָן, וְוָאָס עַס טָמָס זִיכְרָן מִיטָן וְויָיָ. ער גִּינְמָאָלָן נִשְׁתְּצִוְּיָה אַוְעָקָר פון זִיכְרָן לְעָבָט קִיְּנָמָאָלָן נִשְׁתְּצִוְּיָה אַיְגָעָנָצָן מִיטָן טִיפָּן אַיּוֹ זְעָנָעָן. ער פִּירָט דּוּרָם דּוּרָם עִירְקָר דָּאָס, וְוָאָס ער רַעֲכָנָט, אַזְוָאָט דִּי וּוּרְעָט דּוּרְגָּעְפִּירָט צַו וְוָעָרָן, אַוָּן בְּכָלְ פָּרְטִים פון אַגְּשָׁעָנִישָׂעָרָם אַיּוֹ נִשְׁתְּצִוְּיָה. יְעָדָעָס בִּילְדָל אַיּוֹ בָּזָקְטָר אַיּוֹ זִיכְרָן מִילְאָאָן דּוּם טָאָגָן, דּוּם אַיְגָנְאָרְטִיכָּן לְיִיטְ-טָאָגָן פון בערגעלסאָגָעָן מְזֹועָן, עַס דּוֹכָט זִיכְרָן אַמְּמָאָלָן, אַזְוָאָט אַיּוֹ אַנְיכְּטָרָעָר, מִיטָן קָלְאָרָעָר, בּוֹלְטָעָר פָּאָרְבָּן, אַפְבָּעָר אַיּוֹ אַמְּתָן אַיּוֹ שְׁטוּנְדִּיקָּר אַרְזְוִינְגָעָצְזִיגָּן אַיּוֹ.

איך א דין הייל, און אין די פעסטע קלאנגען הערו מיר אן אויפהער א שטילן עלאגישן צושפיל און נאכשפי.

אין זיין דערציזילן פילן מיר הארציקיט און אויך א גלייב. גלית, הייסן מיטגעפל און קאלט בעציהונג, באגייסטערטרע אנטצי- קונג און דעם שטארקסטן ביילו. אט איז פאר אים דער מענטש קליען נישטיך און איז, וואס ער טוט איז איז נאריש און איבעריך און גלייך ואקסט אוייס פאר אים יעדער מענטש און איז פול מיט ליאד און פריד, מיט טיפן טראגיזם און אינערלעכע הארת, וואס רופט ארטס בי בערגעלסאנגען שטארקן מיטפיל און פינילעכע מיטליך.

קליען און נאריש איז דער מענטש מיט זינע פארלאנגען- שטראבעונגען, ער איז זיינער לאכערליך אין זינע באגעגענישן מיט מענטשן, אבער ער ציט-צוו מיט זיין אייגנארטיקער ווערט און טיף- באהאלטונגער שייניקיט, מיט דעם סוד פון זיין לאבען, וואס איז אים אנגצעיכינט און זיין וויסן און איז אפט קעגן זיין וויסן. בי מירלען, וואווע בורגענסן, שמואליק זיידענאווסקין, בי דער אקי- שאָרְקָע שָׁאָז, מאנטשייק, דעם פאָעת הערין איז פון לאכער. לאכער צוشتאנדען בי צו טראגיש מאמענטן באָר אין טרייט. אין באגע- געניש מיטן צווײַטן איז דער מענטש אַפְּטְמָאָל נישטיך, אומגעלוּם- פערט, קליעניעך און נאריש, וווען אבער ער בלײַבֶּט מיט זיך אליען, מיט זיין אינערלעכער וועלט, איז ער אנטערעטען און אייגנארטיק.

ニישטאָ קײַן שלעכטס און נישטאָ קײַן גוטס, וואס קומט פון איזיסן, פון זייטקע סיבות; דער מקור פון איז און מענטש אַלְיעַן, און זיין כארקטער און פסיכיך, אין זיין ווען גופא. די יסורים, וואס קומען אויף אים, ברעננט זיַּ קִינְגָּר נישט פון איסן, זיַּ קומען אַן אַלְיעַן, זיַּ ווען אַרְוִיסְגָּרְפָּן אַן צִיעַן זיך פון דעם מענטשנס אַינְטוּיִינְקְסְטָן לאבען, — אַזְוֵי אַיז שטערדריך בי בערגעלסאנס טיפן. מעכאניש = צוגעהבעגען און צוגערראכטע סָאַצְיאַרְעַ אַדְעָר עַקְאַנְאָמִישׁ סִבּוֹת אַן אַומְשְׁטַעַנְדָּן בְּרַעֲנָגֶט בָּעָרְגָּעָן גָּאָר וַיְיִגְּיִקְּ, דָּעַר טִיפְּ אַיז אַרְגָּאַנְיִשׁ פָּאַרְעַנְדִּיקְטָן.

און דעריבער איז נישטָא וועמען צו באשווידיקן : קיינער
 איז דא נישט שוולדיך, אדער אלֵין איז שוולדיך ;
 בערגעלסָאַן שמוועסט נישט און דערקלערט נישט איז זיין
 שרייבן. פאראן שרייבער, וועלכע האבן לכתהילה דעם געדאנק,
 דאס פראָבלעם, און דערנאָך ערשות קלייבן זײַ צו מענטשן, גע-
 שענישן און צזאמענשטייסונגנען, דורך וועלכע זײַ זאָלן קאנען
 אַרְוִיסְפִּירֶן דאס געוואָונשענען. און מער ווי עס רעדן די געשענישן,
 געבן צו הערן וועגן דעם די פערָאָנטזָן. און פדי וואָס שטאָר-
 קער צו לאָן פְּלִין דאס פראָבלעם, ווערן בפְּיוֹן אַרְוִיסְגָּעָרֶט
 מענטשן מיט סתירותקע כאָראָקטערן, וועלכע רופְּן אַרְוִיסְשָׁטָעָן
 דיקע חַיְּזָקִי-דעות און רַיְּבָּוּגָּעָן אַן אַין דעם שְׂפִיגְלָעָן זיך אַם
 שטאָרְקָסְטָן אָפֶּן די פָּאָרְשִׁיְּדָעָן שְׂרִיבָּן פֿוֹן מַאְרָאָך, געדאנק אַין
 לעבעס-איידען. אַין אָזֶעֶלְכָּעָ בְּיכָר אַין שְׂטָעָנִיךְ דאָ אַין
 פרָאָבלָעָם, צו וועמען עס ציעַן זיך אלְלָעָ שְׂטָרָאָמָעָן אַין ווערט. אַין
 נאָך אַלְעָמָעָן" אַין נישטָא דאס אַין פרָאָבלָעָם, וואָס דער אַזְּ-
 טָאָר זאָלְהָאָבָּן פְּרִירָעָר אַרְוִיסְגָּעָשְׁטָעָלָט. עס ווערְן ווי אוַיסְגָּעָ-
 מִיטָּן צזאמענשטייסונגנען. יעדערער פְּלִיסְט זיך אַזְּיָּיך וַיְפָּלְעָ ערָ-
 קעָן נאָר נישט צו שְׂטָעָרָן דעם צוֹוִיטָן, נישט צו שְׂטָעָלָן זיך אַים
 אוַיְפָּן וועַג, יעדער האָט זיך אַהֲנָטָר-וועַג, וואַיהֲהֵין ערָ רָוקְט זיך
 אָפֶּן, ווען דער צוֹוִיטָר שְׂטִיטִים אַים אוַיְפָּן זײַן וועַג. אַין דער עִיקָּר
 דְּרָאָמָטִים אַיְוָן גָּאָר אַין דער שְׂטִיטִיָּה, אָפָּגָעָרוֹקָט פֿוֹן דער בְּרִיאָטָר
 אַרְדָּנוּעָ, אַון סְאָזָן נישטָא קִיְּנִין אַין פרָאָבלָעָם, עס זענָעָן פָּאָרָאָן
 פַּילְ פָּרָאָבלָעָמָעָן, וועלכע שְׂוִימָעָן אַרְוִיסְ אַינְסָפָּן פֿוֹן די גַּע.
 שענישן אַין שאָפָּן זיך דורך דעם עצְמָן-לְעָפָּן אַין בָּזָן.
 נישטָא קִיְּנִין אוַיסְעָרְגָּעָוָוִיְּנְלְעָכָם אַין עס ווערט וַיְשָׁטָ גַּע-
 טִיטָּלָט אַזְּיָּיך דאס טְרָאָגִישׁ. דער עִיקָּר טְרָאָגִיזִים אַיְזָן גָּרָאָד אַין
 דעם גַּעַוְיִינְלְעָכָן, אַין אָט דאס גַּעַוְיִינְלְעָכָן ווּירְקָט אַזְּוִי. שְׂטָאָרָק
 אַון אָפְּטָמָאָל וּוְאָלָט זיך אַזְּוִי גַּעַוְאָלָט, עס זאָלָט אוַיסְבָּרָעָן עַפְעָט-
 וואָס אוַיסְעָרְגָּעָוָוִיְּנְלְעָכָם, וואָס זאָלָט אַיְבָּרָאָנדָרָשָׁן, אַיְבָּרָדָרִיָּעָן,
 אַיְבָּרָקָעָרָן דעם פָּאָמָעָלָעָן גָּאָגָּגָן נוֹדָנָעָם לְעָפָּן.
 אָבָּעָר פֿוֹן דעם גַּעַוְיִינְלְעָכָן לְעָפָּן ווּירְטָ גַּעַשָּׁאָפָּן עַפְעָט
 אוַיסְעָרְגָּעָוָוִיְּנְלְעָכָס. אַין דאס קְלִיְּגָעָ, נִישְׁטָ ווִיכְטִיקָּעָ לְגַט דאָךְ

גָּרוֹיסָעַס, שְׁטוּנְדִּיקָעַס. צְוֹאַמְעַן מֵיטַּ דִּ גַּעֲשָׁעַנוּשָׁן קְוֹמָעַן אַרְוִוָּס
זַּיִּעַרְעַ אַפְּקַלְאַנְגָּעַן, צְוֹאַמְעַן מֵיטַּ דִּ מעַנְטְּשָׁן — זַּיִּעַרְעַ שְׁאַטְּנָס.
יַּעֲדַעְ קְלִיְינָעַ מַעַשָּׂה וּוֹעֶרֶת בָּאָגְלִיָּת מֵיטַּ אַירַ נַּאֲכַלְאַנְגָּן, אַונְ דָּעַרְ
דוּמָס הַוִּיבֶט אַן צַּו רַעַדְן, אַונְ עַס מִישָּׁן וִירְ צְנוּוֹנָה וּוַיְרַקְלַעְכְּקִיָּט
אַונְ אַפְּקַלְאַנְגָּן, גַּעֲשָׁעַנוּשָׁן אַונְ שְׁאַטְּן.
אַונְ מִיר אַלְיַיְן בָּאָמְעַרְקָן שְׁוִין נִישְׁטָן, וּוֹעַן פָּוָן דָּאָס צְוַעַלְיָיָס
קָעַ, אַיִינְצָלְגָעַ וּוְאַקְסָט אָוִיס עַפְעַס גָּרוֹיסָעַס, אַיְיבִּקָּעַס, אַונְ פָּוָן
דָּאָס רַעַאלְעָא, וּוַיְרַקְלַעְכָּעַ אַונְ טָאָגְ-טָעַגְלַעְכָּעַ — סִימְבָּאַלְיִישָׁעָם.

1914

בערגעלסאנס אין אַ פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר שְׂטָאָט

וְדִ בְּעֶרְגָּעֵלְסָאָנָס «אַינְ אַ פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר שְׂטָאָט», וְאָסָה הָאָט זִיךְ צֹוְרָשֶׁת גַּעֲדוֹקָט אַינְ וְוַיְלָנָעֶר «יִדְישָׁן וּוּלְטָן» (אַינְ 1914) אַינְ אַיְצָט אַיְבָּרְגָּעָן-דָּרוֹקָט אַינְ אַ בָּאוֹנוֹנָעֶר בּוֹן, הָאָט אַינְ זַיְן צִיטָּגָה אָט נִישְׁתְּ קִין בָּאַשְׁטִימָטָן קְפָּלָת-פָּנִים בַּיְמָם לְעָזָר-שְׁלָמָם. דָּעֶר יִדְישָׁעָר לְעוֹזָר הָאָט זִיךְ דְּצָאן גַּעֲפָנוֹעָן אַונְטָרְדָּן אַיְנָדְרוֹק פָּוּנָס עַרְשָׁנִינְעָנָם, שְׁטִילָן-בְּעַנְקָעָנָדָן אַונְ סּוּבִּיעָקְטוּוֹן-עַלְעִיגְשָׁן «נַאֲךְ אַלְעַמְעָן», אַינְ דָּעֶר שְׁטָאָרְקָ-רְעָלְאִיסְטִישָׁעָר «אַינְ אַ פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר שְׂטָאָט» אַיְן גַּעֲוָעָן פָּאָרְן לְעוֹזָר צָו רַאְשִׁיק צַי הַלָּ. כִּיּוֹק אַיְן דָּעָרִים עַזְעָס פְּרַעְמְדָלָעָן. אַיְן סְאיַין גַּעֲוָעָן פָּאָרְשָׁטְעָנְדְלָעָן דַּי מַוְשְׁמְדִיקָעַ, עַקְשָׁנוֹתְדִיקָעַ בָּאַצְּהָנוֹגָנָעַ אַיְן דִּי הַלְּכִיק-טַעַמְפָעָ קְוֹדָות פָּוּן דָּעֶר פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר שְׂטָאָט הָאָבָן פְּלִילָן נִישְׁתְּ גַּעַשְׁטִימָט מִיטָּ דִּי בָּאַחֲרִצְיקָטָעַ, נַאֲגָנְדִיקָעַ טָעָנָעָר אַיְן מַיְוְהָסְדִיק-פָּאָרְפִּינְגָּעָר-מַעְמָנִיעָרָן פָּוּן «נַאֲךְ אַלְעַמְעָן».

דִּי דָּעָרְצִיְּלוֹנָג «אַינְ אַ פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר שְׂטָאָט» אַיְן אַבְּעָר אַן סְפָּק אַ וּוּכְטִיקָעָר שְׁרִיט אַיְן בְּעֶרְגָּעֵלְסָאָנָס שָׁאָפָּן, «אַרְוּם וּוּקְזָאָלָן» אַיְן «נַאֲךְ אַלְעַמְעָן» זַעַנְעָן שְׁטָאָרְקָ סּוּבִּיעָקְטוּוֹרִיט גַּעֲוָאָרָן דִּירָר בְּעֶרְגָּעֵלְסָאָנָס גִּיטְטִיקָעַ שְׁטִימְגָּוָס-וּוּלְטָן. אַיְן זַיְן הָאָט בְּעֶרְגָּעֵלְסָאָנָס גַּעַגְעָבָן, גַּעַשְׁלִידְרִעְטָר אַיְן אַפְּגָעָשָׁאָצָט אַ בָּאַשְׁטִימָטָעָ אִידְעָעָן. אַיְן שְׁטִימְגָּוָס-אַשְׁפָּאָסְפָּעָר, אַיְן וּוּלְכָעָר עַר אַלְיִין הָאָט גַּעַלְעָבָט, אַיְן אַיְן וּוּלְכָעָר טְהָאָט גַּעַלְעָבָט, גַּעַזְוָכָט אַיְן גַּעַטְרוּיָמָט דִּי יִדְישָׁעָ בְּאַלְעָבָטִישָׁע אַיְן נְגִידְיָשָׁע יְגָנָט. אַרְוּם אַט דִּי זַוְכָּעָנִישָׁן אַיְן טְרוֹיְמָעָן, בְּעַנְקָשָׁאָפָּט אַיְן נִישְׁתְּ-בְּאַפְּרִידִיקְטוּיטָה הָאָט גַּעַלְגָּבָט אַיְן גַּעַוְאָקָסָן בְּעֶרְגָּעֵלְסָאָנָס טִיף-אַיְנָעָרְלָעָכָע אַיְן אַגְּטִים-סּוּבִּיעָקְטוּוֹעָ שְׁעַפְּרִיעָישָׁע אַינְטָוְאִיצְיָע אַיְן מִיט אַיר שִׁין אַיְן שָׁאָטָן זַעַעָן באַ.

גאנן געווען אלע בלעטלעך פון זיין „ארום וואקואל“ און „נאך אלעמען“. „אין א פאָרגראַבעטער שטאָט“ איז געווען א פרומ פונט-קינסטער צוֹצְזִיגִין מיט שטרענָג-אַבְּיַעֲקְטִיוּוּ, רַעֲאַלִיסְטִיש-מְשׁוֹת-דיַקְעַ מִיטְלָעַן צוֹ אַ שְׂטִיק ווּרְיַעֲכְקִיטַ, ווֹאָס אַיז אַין תָּוך אַיז אַין עצם פרעם דער גַּיסְטִיקְעַר אַין אַידְעִישְׁרַע ווּלְעַט פּוֹנָם קִינְטַ-לְעַר, אַפְּבָעַר ווֹאָס צִיט אַים צוֹ מִיט דַּעַר קְרַאְפַּט פּוֹנָם מְשׁוֹת-דיַקְעַן, רַעֲאַלְן זֵין. אַין מִיר פִּילְּן דָּא, ווַיְיַעֲרַגְלְסָאָן אַלְּיַין אַיז צוֹפְּרִידַן פּוֹנָם זֵין נִיעֻם, הַילְּכִיקַן אַרט-אַשְּׁפָן. עַס אַיְם שְׁוּעָר גַּעוֹאָרֶן דָּאָס שְׂטִילְעַ, פָּאַסְיּוּוּ, צִיטְעַרְדִּיקַע, אַין דִּי קִינְסְטַלְעַר-מִיסְקְּוָלַן שְׁטוּרְבָּגְעַן זִיךְרַן אַין פָּאַרְמָעַסְטַן זִיךְרַן אַזְּיףְּ אַ שְׁוּעָרַן נִישְׁט-גַּעוֹיְנִילְעַן פָּאָר אַים גַּעוֹיכְטַ, אַין דָּעַרְבָּעַר אַפְּשָׁר הַאֲבָן מִיר דָּא גּוֹזְמָא, גּוֹזְמָא אַין דִּי רַאֲשִׁיקַע הַילְּכִיקַע טָעַנְעַר, גּוֹזְמָא אַין דִּי פָּאַרְגְּרָעְבָּטַע באַצְּיוֹנוֹגָן פּוֹנָם דִּי מְעַנְשָׁן. בְּעַרְגְּלְסָאָן הַאֲטַ דָּא אַין פִּילְּ עַרְטָעַר אַרְיְבָּעְגָּבוֹגָן דָּעַם שְׁטַעַקְן אַוְתַּף דַּעַר צְוּיִי-טָעַר רַעֲאַלְעַר אַין מְשִׁיחַדְּיַיקְעַר זִיכְרַיִם...

אַן אַנְצְּוֹהָעָרָעַנִּישַׁ, אַזְּ רַיְּן-רַעֲאַלִיסְטִישַׁ אַזְּיפְּפָאַסְטַן אַיז דָּעַם סּוּבְּיַעְקְטִיוּן בְּעַרְגְּלְסָאָן נִישְׁטַ פְּרָעָמַד, אַיז גַּעוֹעַן דַּעַר פְּסִיכָּאַלְאָגִישַׁ רַעֲאַלִיסְטִישַׁר עַטְיוֹד „דַּעַר טַוְּבָעַר“, וּוואָ בְּעַרְגְּעַר-סָאָן הַאֲטַ גַּעֲגָבַן רַעֲאַלְעַה הַזְּדַונְג אַזְּ שְׁטָאָרָקַן מְשִׁותַ-דִּיקְעַן צְוֹאַמְעַנְשָׁטוֹיסַ פּוֹנָם סְתִּירְתְּדִיקַע סָאַצְּיַצְּלָעַ כְּהָתָ, פּוֹנָם אַרְעַמְעַן טַוְּבַן מִיטַּן דִּיְיכַן יִדְבַּיק, אַיז דִּי האַנְדְּלַזְגַּנְג אַיז צְוֹאַמְעַנְשָׁטוֹיסַ זְעַנְעַן שְׁוֹן דָּאָרט גַּעוֹעַן עַגְגַּה פָּאַרְוּוֹבָט אַיז אַ שְׁטוּרְנָג-רַעֲאַלְן, פְּסִיכָּאַלְאָגִישַׁ לְעַבְּנָס-גַּעוֹועַב.

בּוֹלְטָעַר אַיז שְׁאַרְפָּעַר קִומְטַ אַרְזִיסַ בַּיְ בְּעַרְגְּלְסָאָן דִּי אַבְּיַעֲקְטִיוּעַ רַעֲאַלִיסְטִישַׁ לְעַבְּנָס-אַזְּיפְּפָאַסְטַן אַיז זֵין גְּרַעְסְרַעַר דָּעַרְצִיְּלַזְגַּנְג „אַיז אַ פָּאַרְגְּרָעְבָּטַע שְׁטאָט“, אַיז וּוּלְכָעַר עַר בָּאַ-וּוִיזְט זִיךְרַן אַ רַעֲאַלִיסְטִישַׁר שְׁלִידְעַר אַזְּ פְּרוֹבָט צוֹ גַּעַבְן אַן אַבְּיַעֲקְטִיוּ-פָאַרְקִילְטַן, פָּאַרְהָאַרְטָוּוּעַן שְׂטִיקַע לְעַבְּנָן. עַס הַאֲטַ זִיךְרַן בָּאַקְוּמָן אַ שְׂטִיפְעַ לְעַבְּדִיקַע אַיז קְרַעְפְּטִיקַע דָּעַרְצִיְּלַזְגַּנְג, ווֹאָס לִיְיַעַט זִיךְרַן מִיט אַינְטָעַרְעַס אַיז מָאַכְטַ אַ שְׁטָאָרָקַן אַיְנְדוֹרְקַ מִיט דִּי פָּעַטְעַ, גַּעַונְטָעַ אַזְּ פָּאַבְּעַ שְׂטִיכַן, — דָּאָט, ווֹאָס אַיז בִּינְ-אַיְצְטַ גַּעוֹוֹעַ פְּרָעָמַד פָּאָר בְּעַרְגְּלְסָאָן, — קִינְסְטַלְעַרְישַׁ פְּרַעְמַד

אין די ערשות עטַּלעכע זייטליך פון דער דערציילונג גע-
פינען מיר נאך בערגעלסאנס עלגעישן טאגן, זייןע פארטרויערט-
בענ侃עדיקע מאטיווֹן, וואס פארציען דאס רעהָא, ווירקַלעכע מיט
דעַם באהארץיקען, נאָגונדיקן שלײַער. נאָר וואס וויטער אין דער
דערציילונג פָּאָרְלִידֶרֶט זיך דער שטיַּלֶּר, צִיטְעַדְּרִיךְעֶר טאגן, עס
רייסט זיך אַלְּזַן מער אַרְיָין די הילכִּיקִיט אָוּן געטומָל פון די
געשענעישן, עס וואָקסן די עקשנותדיַּקְעַ בִּיּוֹזָע אָוּן טעמאָפַּע באַצִּי-
הונגגען צוֹוישַׂן דעם ווילְדָן אלְּיַשְׁעַ אַסְמָת אָוּן דער חַבְרָה קַבְּדִים פון
דער שטָּאטָן, אָוּן אַט די ערטער אין דער דערציילונג, דער גע-
שלְּעָגַג, דער צוֹוַעַפְּרַעַטְּעָר, אוֹפְּגַּעַרְעַטְּעָר שְׂרַעַק, וואס העננט
אין דער לְּזַפְּטַּט, די דּוּיְּרַנְּדִיקְעַ גִּסְּהַה פָּוּן אלְּיַשְׁעַן, די באַצְּהוֹנְגָּעַן
צוֹוישַׂן אלְּיַשְׁעַס ווַיְּבַּעַמְּטַּן רַאֲבִינְגַּעַר בּוֹרְמָאָן, — דאס אַלְּזַן אַיְּזַן
געשילדערט אין זיינָר רַעַלְיַעַפַּע, שְׂטִיְּפַּע, רַאֲשִׁיקַּעַ פָּאָרְבָּן אָוּן מיט

אַ פָּאָזְוֹנְדָּעָרָן גִּיכַּן אָזְנָאָגְעַשְׁטָּרַעַנְגָּטָן טַעַמְּפַּט...
און אַיצְטַּן, נַאֲכָדָעַן ווי דאס אַזְּקָרָאַנִּישַׁ יִדְּיַשְׁעַ לְעַבְּנָן אֵין
אַזִּי חַרְבַּב גַּעוֹאָרָן, ווּן וְאַצְּעַ שְׁטָעַטַּע אָוּן שְׁטַעַלְעַךְ זַעַנְעַן אַוְיסַּטַּן
גַּעוֹאָרְצַלְטַּט גַּעוֹאָרָן מִיטַּן וְאַרְצַלַּן, אָוּן אַלְּטַעַ יִדְּשַׁע יְשֻׁוּבִים זַעַנְעַן
אַיְּגָאנְצַן אַוְמַגְּעַקְוּמָעַן, — אַיצְטַּן ווּן עַס הַוִּיבְט אַן זַיךְ צַיְּשָׁפָן
גַּאֲרַ אַ נַּיִּיר לְעַבְּנָס-שְׁטִיגְעַר מִיטַּן נַיִּיעַ גַּעַוְעַצְּן אָוּן נַיִּיעַ באַדְּיַוְגְּנַגְּנַעַן
מִיטַּן נַיִּיעַ מַעֲנְטָשָׁן אָוּן נַיִּיעַ סְבִּיבָה, — אָזְנָאָגְעַשְׁטָן אַזְּדַּעַן
הַרְחַבְתַּה-הַדָּعַת פָּוּן אַט דַּעַר פָּאָרְגְּרַעְבְּטַעַר שְׁטָּאטַן, וואס אַזְּוַיְּזַן
טַעַמְּפַּט פָּאָרְטָוּן אַין זַיךְ, אַין די אַלְּעַ נִשְׁטַּיקַּע קְלִינְיִקְיַּטַּן, —
אַזְּוַיְּזַן ווַיְּטַ-וַיְּטַ פָּוּן אָוּנוֹן, פָּוּנְקַט ווי עַס טַיְּלַן אַפְּ צַוְוִישַׁן יִעַ-
בְּ עַם אָוּן אַיְּצַטְּקַן לְעַבְּנָן גַּאנְגַּע דּוֹרוֹתָה, גַּאנְגַּע לְעַבְּנָס. אָוּן
די דערציילונג «אַין אַ פָּאָרְגְּרַעְבְּטַע שְׁטָּאטַן», וואס אַזְּוַיְּזַן גַּעַרְבִּין
אַיְּגָאנְצַן מִיטַּן-7 יָאָר צְוִירַק קוֹמֶט אַוְיס אָזְנָאָגְעַשְׁטָן אַזְּוַיְּזַן
וּוְגַעַשְׁיַּכְתַּע, אָזְנָאָגְעַשְׁטָן אַלְּטַעַלְעַטְלַע גַּעַשְׁכַּטְעַ פָּוּן אַט מַאְלַיְּקַן
לְאַנוֹג-פָּאָרְגְּאַנְגְּנַעַם לְעַבְּן.

און לְיִיְּנָעַן מִיר אַיצְטַן אַיְּצַטְקַן דִּי קְרַעְפְּטִיקַע דִּי דִּרְעַצְּיִילַונְגַּן ווּעַגְּן
דַּעַר טִיפְּשַׁע אַזְּקָרָאַנִּישַׁע קְרִיּוֹן-שְׁטָּאטַן, דְּרַוּוּקְטַּזְקַט זַיךְ בַּיְּ אָוּנוֹן
אַ פְּיַּינְלַעַךְ ווַיְּטִיקְוִידְקַעְרַע בְּעַנְקַשְׁאַפְּטַע-גַּעַפְּלַע צַוְּ דַּעַר אַמְּאַלְּיִקְ-רוֹהִיְּ-
קָעַר שְׁטָּאטַן מִיטַּן אַיְּרַע אַזְּגַעְרוּתַע יִדְקַע-אַיְּנוֹה אַזְּגַעְרוּתַע: לִיגְטַע דַּאֲךְ

אייצט אט די אמאָלִיק-רוּהַיְקָע אָוְקָרָאַגְּיִישָׁע שטָאָט מיט אַירָע אַוִיס
געַדוֹתָע יַדְנָאַיְנוֹאַיְנוֹרָע אַ רְוָאַינְרָטָע אַוִן פָּאַרְבְּלָוְטִיקְטָע, אַוִן וּעְרָ
וּוַיִּסְט, וּעֲן אַוִן דָּוָרָך וּמַעַן וּוּעַט די יִדְיִשָּׁע שטָאָט פֿוֹן
סְנִיִּי אַוְיפְּגַעְבּוּת אַוִן אַוְיפְּגַעְשְׁטָעַלְט וּוּרְן אַוִיף פָּעַסְטָע אַוִן גַּע
זָוְנְטָע יִסְדּוֹת.

אַוִן וּעֲן וּוּעַט וּוֹידָעָר אַמְּאָל דָּעַר יִדְיִשָּׁעָר קִינְסְטְּלָעָר אַיִן
אָוְקָרָאַגְּיִינָע, וּאֵס עַרְשָׁת צְוִירִיק מִיט עַטְלָעֶכָּע יִאָר הַאָט עַר פָּאָר-
מָאָגָט אַזָּא רְוָהִיקָע קְרָאָפָט אַוִן שְׂטִיף-גַּעַזְוָנָטָן קִינְסְטְּלָעָרִישָׁן חַוָּש
אוּפְּצִינוּעָמָעָן אַזָּא פָּעַסְט אַוִן מִיט אַזָּא זִיכָּר, קָאָלָט - אַבְּיַעַקְטִיוֹו
אַזָּיָּג אַ גַּעַזְוָנָט, פָּעַסְט-גַּעַבּוּת לְעֵבָן פֿוֹן אַ גַּאנְצָע שטָאָט מִיט אַירָע
אַיְנוֹאַיְנוֹרָע,—וּעֲן וּוּעַט עַר וּוֹידָעָר אַמְּאָל פָּאַרְמָאָגָן אַזָּא רְוָהִיקִיט,
אַיִּא זִיכְרָקִיט בְּגַגְעָע דָּעַם יִדְיִשָּׁן לְעַבְנָס-שְׁטִיגָּעָר?
דָּעַר וּוּיְלָא אַיִּוֹ די פָּאַרְגְּרָעַטָּע שטָאָט" פֿוֹן ד. בְּעַרְגְּלָסָאָן
אַ זָּכָר צַו אַ לְעֵבָן, וּאֵס אַיִּוֹ אַמְּאָל, צְוִירִיק מִיט אַיִּאָר זַעַקְס-
זַיְבָּן, גַּעֲוָעָן.

בערגעלמאָן רַאְמָאָן „אַפְּגָאנְגָּן“

„אַפְּגָאנְגָּן“ – אַזְׂוִי הַיִּסְטָה בערגעלמאָן נֵיעֶר רַאְמָאָן, וּוֹאָס אַזְׂוִי גַּעֲדָרוֹקְט אַזְׂוִיִּיטָן זָאַמְּלָבָּן „אַיְגָאנְס“ (פָּאַרְלָאָג „קוֹלְ-טוֹר-לְיִיגָּע“, קִיְּעוֹו 1920).

דָּעָר רַאְמָאָן „אַפְּגָאנְגָּן“ אַזְׂוִי אַזְׂוִיִּיטָן זָוְנְדָּעָרְשִׁינְגָּעָן רַעַאלִיסְטִישָׁן-לִירִישׁע פָּאַעְמָע, – אַלְּיִרְשָׁע פָּאַעְמָע, וּוֹאָס אַזְׂוִי דָּוְרְגָּעָן. שָׁאָטָן מִיט בּוֹלְטָן רַעַאלִיסְטִישׁע סִילּוּעָטָן-פְּלָעָקָן. דִּי רָעָ-לִיעְפָּעָ, שְׁטָאָרָק-פּוֹלְטָעָ טִיפָּן שְׁנִיְּידָן זִיךְּ אַרְוִיסָּן פָּוָן דָּעָם דָּוְרְכּוּזִיכְּטִיךְ-בָּאַשְׁטָרָאַלְטָן, עַלְעֲגִישׁ-פָּאַרְחָלְוָמְטָן פָּאַן אַרְוִיסָּן, זִיךְּ הַעֲלָפָן מִיט אָוָן פָּאַרְטָיפָן דָּעָם עַלְעֲגִישׁ מַעְלָאַנְכָּאַלְיִישָׁן מָאָ-טִיוֹו, וּוֹאָס צִיט זִיךְּ אַיְבָּעָרָן גָּאנְצָן רַאְמָאָן, פָּוָן אַיְין פְּרָאָגָן. מַעְנְטָן צָוְמָאַזְׂוִיִּיטָן.

שְׁוִין פָּוָן דִּי עַרְשָׁטָע עַטְלָעְכָּע שְׁוֹרוֹת וּוּעָרָן מִיר אַרְיִיבָּן-גַּעֲצָוִיגָּן אַיְן דָּעָר גַּעֲדִיכְטָעָר, נָאַגְּנְדִּיקְעָר שְׁטִימָוָגָּן, וּוֹאָס אַזְׂוִי אַנְגָּנוּזְעָטִיקָּט מִיט טִיף-בְּעַקְנְדִּיקָּעָ, פִּינְגְּרִיךְ-טְרוּוּעְרִיקָּעָ גַּעֲפִילָּן אַזְׂוִי אַיְנְצִיכְּטִיךְ אַוִּיךְ מִיט דָּעָם יְוָם-טוֹב-פְּרִיד אָוָן אַוְפָּגָעָ-זָוְאָכָּט-בָּאַגְּיִיסְטָעָרְטָעָר לִיבָּעָ. אָוָן זָוְנְדָּעְרְלָאָעָן פְּלָאַגְּנְטָעָרְזָן זִיךְּ אַזְׂוִי אַיְבָּעָרָן גָּאנְצָן „אַפְּגָאנְגָּן“ פְּרִיד אָוָן טְרוּוּעָר, שִׁיְּין אָוָן יְוָגְנְטָלְעְכָּר צָאָפָּל אָוָן טְוִיט-שְׁרָעָקָן. אָוָן אַלְּץ וּוּעָרָט בָּאָ-גְּלִיְּטָמִיט מִיטָּן צִיטָעָר פָּוָן דִּי אַוְיְפָגְגָּרְעָגְגָּטָעָ מַעְנְטָשְׁלָעְכָּעָ נְשָׁמוֹת, אַלְּץ טְרִיפָּט אַרְוִיסָּן פָּוָן דָּעָר טִיף פָּוָן דִּי בְּעַקְנְדִּיקָּעָ הַצְּרָצָעָר. דָּאָס שְׁטָעָטָלָן רַאְקִיטָנָעָ אַזְׂוִי אַזְׂוִיִּיטָן שְׁטָעָטָלָן. אַלְּעָ מַעְנְטָשָׁן, וּוֹאָס וּוּעָרָן דָּא גַּשְ׀יִלְדָּעָרָט, אַנְגָּעוּהוּבָּן פָּוָן

דעם שעמצעו דידיקן מלך, וואס האט שטייך, שמיכלענדיך זיך גענומען דאס ליעבן, בייז די אלע איבעריקע טיפן, זענען אויסגעחלומטע מענטשן. זיי גײַען ארום אין דעם ווירקיליכן רעלאן ליעבן פארנעלטטע, באצוייבערטטע און טראגן יעדער איינצייקער אין זיך דעם אומרו-גײַיסט פון בערגעלסאָן דעם קינסטלער.

בערגעלסאָן קווקט ניט אויף זיינע טיפן פון דער זיימער ער שיילדערט זיי דא ניט פון דרויסן, ער באומזרקט נאָרניט זייער אויסנווינויניקסטן אויסזען און שטעלט זיך ניט אָפ אויף דער אויסערער האָנדולונג. בערגעלסאָן גיט די אַינְצּוֹוִינִיקְסְטָעָט מיליע. דער הויפט-עלעמענט אַין בֵּין אַים דער אַינְצּוֹוִינִיקְסְטָעָט קְנוּיֵּל פון פְּסִיכִישׁוּ שְׂטִימָנוּגָעָן אַון פְּסִיכִישׁוּ צּוֹשְׁתָּאָנָּדָן. אַ פָּטָאָלֶעָר גּוֹלֶ פִּירֶט אָן מִיט זַיְעָר לְיעָבָן. אַון דאס פָּטָאָלֶעָר קומט ניט פון די אויסערלְעָכָע לְיעָבָן-בָּאָדִינְגָּנוּגָעָן, נאָר פון טִיךְ-סּוּבִּיעְקְטִיוּעַ אָוּמְשֻׁטְעָנָדָן. בערגעלסאָנס טיפן זענען פָּאָר-שְׁלָאָסָן אַין זיך אָן ווי בערגעלסאָן זיינען זיך דורך אַין דורך סּוּבִּיעְקְטִיוּוֹ, דָּרְכוֹיָס פָּאָרְטוֹן אַין זיך דורך אָוּמְשֻׁטְעָנָדָן, די עֲקָאנְאָמִישׁוּ בָּאָדִינְגָּנוּגָעָן זענען ניט דער ווירקנְדִּיקְסְּטָעָר פָּאָקְטָאָר בַּיִם אוִיסְבִּילְדָן אַון באַשְׁטִימָעָן זַיְיָ ער כָּאָרָאָקְטָעָר אָן וווען. אַין בעסְטָן פָּאָל אַין עס נאָר דער פָּאָן, דער הִינְטְּעָרְגוֹנָט, אויף ווועַלְכָן סּוּוּיקְלָט זיך אָן סְ-קְנוּילָט זיך דאס אַינְצּוֹוִינִיקְסְטָעָט, פְּסִיכִישׁוּ. רַעֲלָעַט טָאָטָן אַין דער סּוּבִּיעְקְטִיוּוֹעָר-אִינְטְּרָעְפָּטְאָצְּיעָ פִּונְטִיפְּ אַון דעם מִחְבָּר — דאס וווערט דורך בערגעלסאָנגָעָן אַדוּרְכוּגְּעָרְפִּירְט מִיט אַוּנוּ — דער באָרָעָר קִינְסְּטְּלָעְרִישָׁעָר מִיסְטְּרָעְשָׁאָפְּט אַין «אָפְּנָאָגָג»

„מיט יעַדְן אָוְמְגַעְרִיכְתָּן בְּלִיעַן הָאָבָן זיך פְּלוֹצְלָונָג, ווי אָוְמְגַעְרִיכְתָּן, אוּפְּגַעְכְּאָפְּט דער מִילְקוּמָעָן מִיט די צוּוִי קְלוּי. סְטָעְרְשְׁפִּיצָן, וואָס אַין בִּידְיעַן עַקְנָן יְשָׁוָב, אָוְנְטָעָר די בעָג. מַאֲדָנָע נַקְעָט, ווי נִשְׁתַּת קִיּוֹן הִינְעָ, הָאָבָן זיך אַשְׁיָמְעָר גַּעַטְוָן מִיט זַיְעָר צְשָׁרָאָקָן גָּאָל אַין דער ווּוִיט, נאָר נִשְׁתַּת

דע רקענט נישט זיך אלֵין, נישט די געגנט ארום און האבן
איינגעדרימלט צוריק מיט א מינע פון אויסגעועבעטן חד אונ
פון בלען חלומות".

אט איזו אינס אומגערכטן בליעז פון אויטארס קינסט-
לערישן איגן כאפנ זיך אויף פון דעם ארוימיקן ווירקלעבן
געפל-לעבן שטיינר מענטשן, שטיינר געשענישן. זיין קומען
אויף פאר אונז, פאר זיך, ווי נישט קיין היגע. ערצעין
זענען זיין פאָרְפַּאֲנְטַעַרְט אַיִן דעם איינגענטם געדיכטן לעבנס-
געוווצב פון זיינער סודוטופולע נשות, פאָרטיפט און פאָרטון
זענען זיין אַיִן די שאָטענס פון זיינער איינגענער זעל, און
אָפְּטַמְּאָל אָזֶוּ, אומגערכט פאר זיך אלֵין, אומגערכט פארן
צוויטן גיבן זיין אַשְׁמָרָה, טוֹן זיין אַבלְּיָז אָוִיפּ מיט זיינער
צעראָקן איינערלעבן גאָלד. עס טוט אַשְׁטְּרָאָל אַרוֹיס פון זיין
זיינער אַינְטוּיטְיוּע שפֿע און זיין וועגן אלֵין אַנגַעַצְיַינְדָן אַוּן
צינְדָן אַן אויך דעם צוּוִיטָן. אַוּן גִּיך, גָּאָר גִּיך דְּרַמְּלָעָן זיין
ווִידָּעָר אַיִן אַוּן ווערנו פָּרָשׂוּוֹנְדָן אַיִן דעם איינגענטם אַוּן
אַרוֹמִיקָן צוֹלָם-התוֹה.

דעך תמיד שעמדו ריקער און תמיד שמייכלענדיקער לְאָגָן-
גער בחור מלְך אַיִן אַרְאָפְּגָעָקָומָן קִין רַאֲקִיטָנָע פון דער
גרויסער שטָאָט, ווֹאָס אַיִן פּוֹל "פּוֹן לְעַפְּשָׁע שָׁאָטָנָס, ווֹאָס
לְאַרְיָמָעָן אַוּן שְׁרָעָקָן אַוּן וועגן דער וועלְט תָּהָוּ וּבָהָוּ".
צווויי יאָר אַיִן ער שוֹן ערצעין גַּזְוּעָן פָּאַרְשִׁיקָט פֶּאָר דער
אַנְגַּעַתְּהָעָרִיקִיט צו אַרְעָוָאָלְזָצִיאָן גַּעַרְעָרָר פָּאַרְטִּי. קְוֹמֶט ער אַרְאָפּ
אַחֲרָאָר אַיִן שְׁטָעָטָל אַשְׁטְּילָעָר, פָּאַרְבָּאָרְגָּעָנָעָר, לְעַבְּט אַיִן אַן
אויסגעַחְלָומָט-אויסגעַוּעַבְּטָר וועלְט אַוּן אויך שְׁטִיך-שְׁמִיךְ-
לְעַנְדִּיק גַּעַמְט ער זיך דָּאָס לְצָבָן. אַוּן זִין חַבָּר חַיִּים-מְשָׁה,
דעך המ מלְך פון דעם אוועקנִיגְעַנְדִּיקָן מלְך, קְוֹמֶט אַראָפּ קִין
רַאֲקִיטָנָע וועגן אַן עַנְיָן, ווֹאָס האָט שוֹן אויך עַפְּעָס אַנְגָּטָן
שייכוֹת צו מלְכָס פָּוּזְקָגִין פון דער וועלְט.

„בנוגע צו זיין בידן איז זיך גאט זיעער נישט ליטיש
צאנגןגען. איז אבער קָאָגָן זיך נישט שיין; מישן זיך –
אויך נישט. איז אַרְנוּשֶׁת: איז מען גרים... וועט מען זיך –
אזוֹ אַרוּמְדְּרִיעַן, מ'וועט זוען, הערן און שויגן. מ'האָט אָן
איינן צוּגַעַטְרָאָכֶט וואָרט אָן מ'חוֹזֶרֶט עַס אַלְעָמָּל אַיבָּעָר:
דער שטומער פֿרְאַטְעָסֶט... דער אַיְבִּיקָעֵר שטומער
פֿרְאַטְעָסֶט.“.

אבער בערגען-סאנס שטומער פֿרְאַטְעָסֶט פֿאַרְמָאָגֶט אָן
אָוּמְרוּיְקָעַפֶּעֶת, פֿיְנְלְעָכֶעֶת אָוּפְרָעָגָנָג אָן דאס באָפְּרוּכְּפָּעָרֶט אִם,
גיט אִים צוּ חַיָּות אָן קְרָאָפֶט: דאס אָוּפְגָּעָרְעָטָעַט, לִיְדָנְדִּיקָעַ
הָאָרֶץ הָאָלֶט אִין אִין פֿלְאַטְעָרָן, אִין אִין הַיְלִיכָּן בְּרָעָנָן.
אַלְעַ מְעַנְטָשָׂן, דער גְּרוּיס-גּוּפִיקָעֵר יְצָחָק-בָּעָר, דער טִיף באָ-
וּוּסְטוּגִינְיקָעֵר חַיִּים-מְשָׁה, דער עַזְוָנִיקָעֵר, דֵי אַלְעַ פֿרוּויָ-
עַנְטִיפָּן, – זַיְן אַלְעַ לְעַבָּן אָן אוּסְטוּגָעוּווּיְנְלָעַץ אַנְגָּעָשְׁטָרָעָנָג
לְעַבָּן.

נָאָך עַטְלְעָכֶעֶת טָעַג פֿוֹן קְרָעָנְקָלְעַץ אַנְגָּעָשְׁטָרָעָנָגָן פֿלְאָגָן-
טָעַר, טָעַנְהָתָחָרְיִים-מְשָׁה צוּ זַיְן אַלְיִיָּן:
– „דער עִיקָּר אִין אָוּמְרוֹ, מְלָקָן“

אָן אָוּמְרוֹ בְּאוּגָעַט דֵי אַלְעַ מְעַנְטָשָׂן, צִיט זַיְן אַיִּינָעַם
צָוָם צְוִוִּיתָן אָן דָּעָרְוּיְתָעָרְטָז זַיְן. אָפְּטָמָאָל וּוּוּרָן מְטוּשָׁש
די בֵּינוֹ גָּאָר רַעֲלִיכְעָפָע, בּוּלְטָע סִילְוָעָטָן פֿוֹן דֵי טִיפָּן אָן עַס
בְּלִיְיבָט בֵּי אָוּנוֹ אִין מָה נָאָר דער אַלְגָּעָמִינָעָר אָוּמְרוֹ, וּוּאָס
דְּרִיְיט וּוּיָ אִין אַוְוִיכְבָּר דֵי אַלְעַ פֿאַרְשָׁוִינָעָן אִין „אַפְּגָאָנָג“.
חַיִּים-מְשָׁהָן אַלְיִין פֿאָלָט אָפָט, גָּאָר אָפָט, אִין, אוּ „עָרָה,
חַיִּים-מְשָׁה, אָן מְלָקָן – דאס זְעַנְעָן אִין תֻּוְן גְּעַנְוָמָעָן אִין
מְעַנְטָשָׂן“. אָן סּוֹף כָּל סּוֹף מָזָה עָר אִין זַיְן גּוּבָר זַיְן זַיְן
אַיִּיגָּעָנָם וּוּיְיך-שְׁמִיכְלָעָנְדִּיקָן מְלָכָן אָן עָר פֿרְזָוֹת אִים אַרְוִיס-
רִיאִיסָן פֿוֹן זַיְן הָאָרֶץ. עָר וּוּיְיך אִין אַוְוִיכְגָּיִין פֿוֹן דָעָר וּוּלְטָט,
אָבָעָר אַוְוּכְגָּיִין וּוּיְיך עָר „מִיט אַשְׁטָאָרָקָן קָאָפֶט אִין טִיר
אָן זָאָל אַצְּטָעָר תֻּוְן דֵי שְׁטוּב, – זָאָל זַיְן אַוְפְּכָאָפָן דֵי
קָלְיִינָעַ קִינְדָעָר“. אָן וּוּעָנְדָעָנְדִּיק זַיְך צָוָם פֿאַרְשָׁטָאָרְבָּעָנָם
מְלָקָן פֿרְעָגָט עָר זַיְך אַלְיִיָּן: „אִין צְוָלָיָב וּוּאָס נָוָצָט דֵי וּוּיְיכָ-

קייט בגווע צו א וועלט, וואס מען אונערקענט זי נישטן צו.
זיב וואס שמייכלען, מילך?"

אַבער אָט דער שטרענגער חיים-משה פֿאַרמאָגַט אַין זיך
שׂוֹאַרְקָע לִיבָּע אָוֹן צָפֵל צָוֶם לְעֵבֶן, צו דָּאַס צָרָטָע אַין
לְעֵבֶן, צו דער פֿרוּוִי. עָר אַלְיִין קָעְמָפֶט מִיט זִיר, קָעְמָפֶט מִיט
דַּי אַינְעָרְלַעֲכָע גַּפְּלִין. עָר גִּיטָּן נָאָך זַיְנָע אַיְגָעָגָע גַּע-
דָּאַנְקָעָן, צִילְּטָן זַיְנָע אַינְעָרְלַעֲכָע טְרִיטָן אָוֹן קָאָן זִיך שְׁוִין
אַלְיִין דַּעֲרָפָן נִישְׁטָט בְּאַפְּרִיעִין אָוֹן ער טְרִאָכָט: "אָך, יָא, מָאָד-
גַּע. וּוֹי קְלָאָר דַּעְרָ שְׁעַמְוֹדְקָעָר מֶלֶךְ זַעַט אַיצְטָאָלְץ פָּוֹן
דָּאָרָט, פָּוֹן יַעֲנָעָר וּוּלְטָט... קָרְעָמָעָר הָאָבָן זַיְבָּע צו צִילְּן...
יָא, חִים-מִשְׁה, וּוֹיְיָ אַוְיךָ דוֹ האָסָט אַין אַיְן צִילְּן... אָוֹן
נִישְׁטָט וּוֹי אַקְרָעָמָעָר צִילְּסָטוֹן, נָאָך וּוֹי אַטְיוֹלוֹ".

אַבער אָט דער טְיוֹלוֹל האָט אַין אוֹיפֿגְּנוֹוָאָכָט הָאָרֶץ, עַס
רוֹת אַין אִים אַשְׁטַעְנְדִּיקָע יוֹם-טוֹב-שְׁתִּימָוֹנָג, אַ פֿרִיד-אוֹיפֿרָע-
גּוֹנָג, וּוֹאָס אַיְזָן אַינְגָּאַנְצָן גּוֹבָר דַּי אַרְוּמִיקָע וּוּאַכְעָדִיקִיט. עָר
וּוְעַקְט אַוְיךָ אַוְיְפְּרָעָנוֹגָן בְּיִי אַלְעָ אַרְוּמִיקָע אָוֹן דַּעְרָהִיבָּט זִיִּי
מִיטְאָמָּלְץ פָּוֹן דַּעְרָ אַלְטְּעָגְלַעְכִּיקִיט. צִיעָן זִיך שְׁוִין צו אִים
אוֹיפֿגְּנְרָעָגָטָע בְּלִיקָן מִיט הַיְּלִיקָע פֿיְיָרְלַעְךָ אַין דַּי אַוְינָן.
אָוֹן ער אַלְיִין צִינְדָּט זִיך אַוְיךָ אַיְיךָ יַעֲדָעָס מָאָל אָן אָוֹן דָּאַס
הָאָרֶץ וּוְעַרְת אַיְבְּעָרְפּוֹלֶט מִיט פֿרִיד אָוֹן בָּאֲגִיסְטָעָרָנוֹג. עָר
שְׁפָאָנָט אַזְוִי אַרְוָם וּוֹי אַפְּרָעְמָדָעָר, נִשְׁטָה-הִיגָּעָר. פְּלוֹצָלָנוֹג
טוֹט בְּיִי אִים עַפְּפָס אַבְּלִיָּץ אַין גַּעַדָּאָנָק. דַּעְרָ מָח אַיְזָן גַּלְיִיךְ
שְׁפָרָר גַּעֲוָאָרָן אָוֹן אַין זַיְנָע אַיְגָעָגָע אַוְיָגָן אַיְזָן מִיטְאָאָל
פָּאָרְגָּרָעָסְעָרָט גַּעֲוָאָרָן דַּעְרָ וּוְעַרְת פָּוֹן דַּעְמָ, וּוֹאָס ער טְרָאָאָז".
אָוֹן אַפְּיִלוֹ חֹוה פּוֹיְזָנָעָר, אָט דַּי שְׁלַאְנָקָאָג, שַׁיְנָעָ חֹוה
פּוֹיְזָנָעָר מִיט דַּעְמָ עַזְוָתְדִּיקָן קְלָוָן בְּלִיקָן פָּוֹן אִירָעָ הִיפְשָׁע,
פְּמַעַט בּוֹלְטָע אַוְיָגָן, וּוֹאָס הַוִּבְטָשׁוֹן אָן אַלְעָ נַאֲכָגָעָפָן אַיר
פָּאָטָעָר, דַּעְמָ קָרְעָמָעָר, אַוְיךָ זַי אַיְזָן כְּמַעַט שְׁטָעָנְדִּיק אַיְזָן-
טוּבְדִּיקָע.

"בְּיִי חֹוה פּוֹיְזָנָעָר אַיְזָן דַּי שְׁטִימָוֹנָג פָּוֹן טָאָג צו טָאָג
גַּעֲוָאָרָן אַלְעָ מָעָר אַוְיְגָעָגָט אָוֹן פֿיְיָלָעָךָ אַוְיְפֿגְּנְרִיעִיכָּט.
אַלְעָ פָּאָרְנוֹאָכָט אַיְזָן זַי גַּעֲזָעָטָן נַעֲבָן דַּעְרָ גַּעַשְׁלַאְסָעָנָעָר

קייט אויף די טראפֿלעך, און וואס מער טונקלַ די נאכט
אייז געווארן, אלֶיךָ מער האבן זיךְ געלוייכטן און געלאנצט
אירע היפשע כמעט רויטע אויגן. איר גאנצער אויסזען אייז
געווען אזה, גלייךְ זי האט גאנצע יארן געווארט אויף אייז
געטם א מאדנע אַנגעלאַיגטן גאטט. און אָט אייז שיין שבוטען;
ס'אייז פארנאכט: די גאס איז צוגעקערט, זי איז אַנגעטן, און
דעָר גאטט אייז נאך אלֶיךָ נישטָא"...

און אָט פון דעם שפרותדייק-שטראונגער אבער באוייס-
טרערטרער פריד פון חיים-משהן, פון דעם שטומען פראָטעסט
פון מלֶכן און פון דער טיפער אַנגנדיקער בענקשאָפט פון
חוּה פוייזנער, פון דעם צוֹלההכּיס-לַעֲבָן פון פרענערן אייז
דורגעווועבט דאס גאנצע בוך „אַפְּגָנָג“.

בערגעלאַסָּאן פירט אַדְוָרְךָ די לְעֵצָטָע מהיקאנעָר פון
יידישן שטעטלַ, וואס טראָגן איין זיךְ די קֶלֶה און ברכה
פון אָן אַינְגִּיעַנְדִּיק לַעֲבָן. זי שטייען אלֶעָ ווי בַּיִת לְעֵצָטָע
ראָנד פון לַעֲבָן, ווֹיְטָעָר גַּיִן קָאָן מעָן שְׂוִיז נִיט, ס'מוֹז
קָוְמָנוֹ אָבָּאַנְיְוָנְגָן.

„אַפְּגָנָג“ – עס דאָרָף הייסן דער באָרג-אָראָפּ פון
דעם יידישן שטעטלַ, דאס לְעֵצָט אַיסגעָחָומָט ווֹאָרט פון
דעם אוּזְקִינְיְּעַנְדִּיקן, די דִּיכְטָעָרִישָׁע מַצְבָּה אויף דעם פָּאָר-
שְׁטָאָרְפָּעָנָעָם שְׁטָעַטְלָשָׁן לַעֲבָן.

מיר האבן געהאט פריער איין אונזער לִיטְעָרָטוֹר דאס
אלֶט רַעַלְיִיסְטִישׁ שְׁטָעַטְלָ פון מענדעלַע און שְׂלוֹם
עלִיכֶם, דערנוֹאָךְ איז געקומָן שְׂלוֹם אַש און געגעָבָן די רַאַ-
מָאנְטִיק פון שְׁטָעַטְלָ, שְׁפַעַטָּר האט י. מ. ווַיְסְנַבָּעָרג באָ-
וּוִיזָן דאס נִיְּ נָאָטוֹר אַלְיִיסְטִישׁ שְׁטָעַטְלָ, אָן דוד בעָרָ-
גַּעַלְסָאן האט אִיצְט גַּעַרְאָכְט די לְעֵצָטָע פון יִידְיָשָׁן שְׁטָעַטְלָ.
mir האבן געלעָבָט די לְעֵצָטָע יָאָרָן מִתְאַשֵּׁש שְׁרָ-
ה שִׁירִים פון שְׁטָעַטְלָ אָן אִיצְט קָוָם בְּעָרְגַּעַלְסָאן קְהָלָת.
די געשעגענִישָׁו פּוֹ די לְעֵצָטָע יָאָרָן בַּיִת אַוקְרָאַינְשָׁן

יידנותם האבן פארגניכערט דעם פראצעס פון אונטערגאנן.
דאס אידילישע, רוייקע, שטילע פון שטעל אין אומגע-
בראכט

דאס אוקראיניישע שטעל אין יענע פאטראירבאַלישע
פֿאָרְמַעַן, אין וועלכע ס'חָאָט גַּעֲלַעַבְטַּן אַנְגַּע דּוֹרוֹת, אין שׁוֹין
וּוִי אַפְּנַעַשְׂטָאָרְבָּן. עַס רֵיֶּסֶן זִיךְרַן אַהֲרֹן אַרְיָה דִּי "לְעַפְּרִי-
שׁוּ שְׁאָטָנָס" פָּוּן דַּעַר גְּרוּסְטָר טּוֹמְלְדִּיקָּר שְׁטָמָט, וּוָסּ "לְאָ-
רִימְעָן אָוּן שְׁרַעַקְעָן" אָוּן "וּוְעַבְנָן דַּעַר וּוְעַטְסָתָהוּ וּבָהוּ".
איַן שׁוֹין דַּעַר דְּעַרְבִּעְרָר אַלְעָן בְּאַגְּאָסָן מִיטָּזָם בֵּין-
הַשְּׁמוֹת-שִׁין, לִיגְטָן שׁוֹין דַּעַרְבִּעְרָר אַוְיףְּ אַלְעַמְעָן דַּעַר שְׁקַיעָה-חָן.
חַיִּים-מְשָׁה קַעַרְטָז זִיךְרַן אָוּם אָוּן שְׁטָעַלְטָז, וּוּ ערְ אָוּן
גַּעַזְבּוֹרָן גַּעַזְבּוֹרָן, אָוּן "זִין אַוְיגְּ הַאֲטָט דְּעַרְזָעָן אַשְׁטִיקְלָ-
צָעְפּוֹיְלָטָן, אָוּן דַּעַר עַרְדָּ אַיְינְגְּגָרְבָּעָנָעָם סְלוֹפָ, אָן אוִיסְגָּעָ-
קְרִישְׁלָטָן אָוּן שְׁוֹאָרֶץ גַּעַזְבּוֹרָעָנָעָם, מִיטָּ אָן אוִיסְגָּעָה-וּלְטָן
לְאָךְ אָוּן דַּעַר מִיטָּ, וּוּ דַּאֲסָ לְאָךְ פָּוּן אָן אַלְטָן צָעְפּוֹיְלָטָן
בָּאַקְצָאָן. הַאֲטָט עַרְ זִיךְרַן אַגְּגְבּוֹרִין אָוּן הַאֲטָט עַס פָּטְרָאָכְטָ-
רָאָס אָוּן גַּעַזְבּוֹעָן אַלְעָן, וּוָסּ דָּא אָוּן רַאְקִיטָּנָע אָוּן פָּוּן זִין
פָּאַטְעָרָס הַוִּיז גַּעַבְלִיבָּן".

דאס שְׁטָעַלְטָז אָוּן שׁוֹין אָן אוִיסְגָּעָרְקִישְׁלָטָס, מִיטָּ אָן
אוִיסְגָּעָה-וּלְטָן לְאָךְ. עַס בָּאַוְוִוִּיטָז זִיךְרַן דַּעַר פָּאַרְעָשָׁנְטָעָר,
סְטִילְאָזְעָר אַיְנוֹשְׁעָנָעָר דְּעַלְלָעָר מִיטָּ זִין שְׁטָעַנְדִּיקְ בְּרוֹנוֹנָעָם
חוֹטָט. דְּעַלְלָעָר מְוַשְׁתִּירָט זִיךְרַן אָוּן זִין בָּאַדְיָנָעָר יָאָן, טְרוּיְבָט
אַרְוִוִּיס זִין בּוֹכְחָאַלְטָעָר, וּוּעָן ערְ טְרַעְפָּט אִים זִינְכִּידִיק אָן
וּוִיסְטָע אַרְבָּלָן זִין קָאנְטָאָר. עֲבֵי אִים אָן קָאנְטָאָר, הַיִּסְטָט
עַטָּ, אָוּן נִישְׁטָקִין בֵּית-הַמְּדָרָשָׁ, וּוּ מעַן שְׁפְּרִיטָז זִיךְרַן
דַּעַר אָוּן דִּי וּוִיסְטָ אַרְבָּלָן".

אוּן אָט דִּי וּוְאַכְעָדִיקִיטָז לְאֹזֶט זִיךְרַן זִיךְרַן שְׁטָרָק פִּילְן
בְּיִי דַעַם קְנֵסְמָאָלָן פָּוּן חָוה פּוֹיְזָנָעָר מִיטָּ דְּעַסְלָעָרָן.
אוּן אָרוּם אוּן אָרוּם אָוּן גַּעַזְבּוֹעָן וּוּאָךְ, גְּרוּיְעָר וּוּאָכָעָ-
דִּיקָעָר אַוְונָנָט נָאָכָן לְאַנְגָּן יָאָר-יְרִיד. עַזְרִיאָלָן פּוֹיְזָנָעָר אָוּן
וּוְאַכְעָדִיקָן לְוּסְטְּרִינְגָּעָנָעָם סּוֹרְדוֹתָן, הַאֲטָט נִישְׁטָקִין
אָיִין אַיְינְצִיק וּוּאָרטָן, מִיטָּ וּוּלְאָכָן ערְ וּוְאָלָט זִיךְרַן קָאנְנָעָן

ווענדן צום אינושענער דעטלאָר; געזען אויעונגאָן, ווי מיט געווילט, געשפֿילעט אויף זיך די קנעפלעך, און אָז עמיצער האט אַ נאָג געטן: מהותן! – האט זיך געדאָכט, אָז דאס רופט מען נישט אִם, נאָר עמיצן אַ צוּוִיתן, אָסֶד אָן צלטערן אָן בְּכֻבּוֹדִיקָעָן, וואָס אַיז שווין לאָנוֹג געשטאָרבּן, לאָנג אָוּזָק אָן פֿאָרְשׂוֹוּנְדָן פֿוֹן דער וועלט". אָן חוה פּוֹיזָנָר – "זַי אַיז ווי אַ פֿאָרְגָּעָסָעָנָע גַּעֲזָעָן בַּיִ דַעַר זַיְיט פּוֹנָם טִיש אַוְיפּן קְיִינְגָּums קָרוֹצָן סָאָפְּקָעָלָע אָן האט גַּעהָאָט אַזָּא גַּלְיִיכְגִּילְטִיק אַוְיסָעָן, גַּליַּיךְ אַט דָּאָס קָנְסָמָּאָל לְעֵבֶט זַי אַיבָּעָר דָּאָס צָעָנְטָע מָאָל אִין משָׁךְ פֿוֹן אִיר לְעֵבֶן: סָאָיז נְמָס אָן זַי ווּלְּ, ס'זָּאָל זַי ווּאָס גִּיכָּעָר עַנְדִּיקָּן".

דעראָפָּאָר אַבָּעָר שְׁטָרָאָמָּט אַשְׁטִילָע לִיכְטִיקָּע פֿרִיד אִין די הערצער פֿוֹן חַנְקָע לְיוֹבָּאָר, פּוֹנָם לְעַרְעָר פֿרְעָנָעָר אִין אַיִינָעָם אַ שבְּתָדִיקָּן פֿרִימָּאָרגָּן. אָן דַעַר עִיקָּר לִיגָּט אָן אַיבְּעָרְגָּלִיק, לְעָכָע, פֿאָרְבָּאָהָאַלְטָעָנָע יּוֹם-טוּבִּיקִיט בַּיִ חַיִים-מַשְׁהָן. עַד לְעֵבֶט אִין זַיְין אַנְגַּשְׁטָרָעָנָגָעָר אַיְנָעָלְעָכָעָר וּוּלְטָט, אָן די אַוְיגָן זַיְינָע גַּלְאָנָצָן מִיט פֿיְעָרְלָעָק אַזְעָלְכָע, "מִיט בענְקָשָׁאָפָּט צַו. נִישְׁט דַעְשְׁרִיבְּעָנָע שְׁוֹרוֹת, ווּאָס בַּיִ אַים אַוְיפָּן טִיש". די פֿרִיד, דַעַר יּוֹם-טוּב האט זַי אַפְּגָעָתוֹן פֿוֹן דַעַם אַוְיסָעָלְעָכָן לְעֵבֶן. אָומְעָתוֹן הַעֲרָשָׁת ווּאַכְעָדִיקִיט אָן נִיכְּ – טְעָרְקִיט. נאָר אִין די הערצער פֿוֹן אַיְנִיקָּע טְרוּיְמָעָר פֿוֹן שְׁטָעָטָל זַיְגָט אַרוֹסָּה דַעַר עַלְגִּישָׁעָר טְרוּיְעָר-מְאָטוּוֹ. אָן דַעַר גַּאנְזָעָר "אַפְּגָאנָגָן" אַיז אַדוּרְכָּגָעָמִישָׁט מִיט אַט דַעַם פְּעָקָן-גַּעַמִּישָׁ: ווּאַכְעָדִיקִיט אָן יּוֹם-טוּב, טוּיט אָן לְעֵבֶן, טְרוּיְעָר אָן פֿרִיד, רַעְאָלָע פְּאַקְּטָן מִיט אַמִּיסְטִישָׁן אַפְּגָאנָגָן, אָן אוּפָּף דַעַם אלְעָמָעָן רֹוט די טִיחַ-לִירִישָׁע, דִיכְטָעָרִישָׁע נִשְׁמָה פֿוֹן דָוד בערְגָּלְטָאָן.

עַרְגָּעָץ אִין בַּיִק דַעְרְצִילָּט בעַרְגָּלְסָאָן פֶּלְאָחָר-ידי:
"דַעַר שְׁטוּבָּה, ווּאָס יִעְדָּע דַוְרְכְּלוּפְּנְדִּיקָּע פּוֹר האט גַע.
לְאֹוֹט נאָר זַי בָּאָרְגָּ-אָרְאָפָּ אִין דַעַר לְופְּט, האט אַוְיסָגְעָזָעָן

אָ גַּלְדָּעָןֶר, אָן אַמְּאַלִּיקָעַר, אַיְגַּעַלְעַךְ אָוֹן פְּנִימַלְעַךְ הַאֲבָן
אֵין אִים גַּעֲבֵלְאַנְדוֹשָׁעַט, וְוי אֵין אָ קְרָעַנוֹלְעַךְ זְעוֹנָגּ אָוֹן
נָאָךְ זַיְיָ הַאֲטָט גַּעֲבֵלְאַנְדוֹשָׁעַט נָאָךְ עַפְעָס — אָ חַלְוָם פָּוּן דִּי
חֻמְשָׁ-יִאָרָן".

אָט אָזְוֵי זְעַט בְּעַרְגָּעַלְסָאָן דָּאָס שְׁטָעַטְלָ אֵין זַיְינָן רַאֲמָאן
„אַפְּגָאנָגּ", — אָ רַאֲמָאן, וּוֹאָס אֵין נִישְׁתָּנָאָר אָ וּוּכְטִיקָּ גַּעַשְׁעַ-
עֲנִישָׁ אֵין דָעַם שָׁאָפָּן פָּוּן דָוד בְּעַרְגָּעַלְסָאָן, נָאָר אַוְיָךְ אָ בִּין
גַּאֲרָ וּוּכְטִיקָּפָּה דְּשָׁרְשִׁינְגָּוּגּ אֵין אַוְנָזָעָר לִיטְעַרְאָטוֹר.

1921

רעליגיעזע און וועלטלבע פאלאקס-מעשה

(פרץ „פאלאקסטימלייכע געשיכטן“ און נסתר
„מעה להלעך אין פערזן“)

מיר זענען געוויינט צו רייןן וועגן אונזער פאלאקס-שפטן, ווי וועגן צפעס-וואס גאנצעס, איינהיטלעכעס, וואס שטאמט ארויס פון די פאלאקס-קואלן און האט אין כאראך-טער, אין אויסזען, איין גראנט-עלעמענט. מיר קאנען דער עיקר די רעליגיעזע פאלאקס-מעשה, וואס איז געשפֿן און פארפאסט געווארן די ליעצט עטלעכע דורות, ווען מיר זען פון קאָפּ ביַי די פִּיס, אַיְלָע ווינקֶעֶץ פון אונזער ליעבען, אַיְלָע אונזערע וואָקעדיקע און יומ-טובדייקע מעשים געווינט רעליגיעזע און גאטספֿאָרכטיק.

דאָס אַיְזָה די פאלאקס-מעשה, וואס אַיְזָה אַוְגַּעֲקָומָעָן אַיְזָה געשפֿן צוישן די ווענט פון בית-המדרשה, אַיְזָה דִּי דִּי אַמוֹת פון תורה וקדושה דורך דעם פרומען און גאטספֿאָרכטיקן צדיק אַדער גַּלוּיבִּיקָן מגיד. אויף די מעשיות שוועבעט דער גיטט פון די מוסר-ספרים: צדיקים און רשעים, יצער-טוב און יצער-חרע, גַּעֲדָן אַיְזָה גַּיהֲנוּם, די וועלט אַיְזָה יַעֲנֵשׁ ווועלט, שכָּר אַיְזָה עונש, מצות אַיְזָה עברות, אליתו הנביא אַיְזָה דער אשמדאי. פון די מעשיות שטאמט שטענדיש ארויס דער מוסר-השלל.

דאָרְטַּן, ווֹאָס דָּאָרְטַּן מְעֻזָּרְדַּן וַיֵּין צַו תְּשׁוֹבָה אָוָן צַו מְעֻשִׂים
טוּבִים.

דאָס יִדְיָשָׁע פָּאֶלְקָס-שָׁאָפָּן אִיז אַיְן תָּוָךְ טָאָקָעְ אַבָּא-
זְוַנְדְּעָרָס אָוָן מְעַרְקוֹוִירְדִּיקָס, פָּלְלַ נִיט עַנְלָעַץ אוּיפָּךְ דָּעַם פָּאֶלְקָס-
שָׁאָפָּן פָּוָן אַנְדְּעָרָעְ פָּעַלְקָעָרְ.

דאָס פָּאֶלְקָס-שָׁאָפָּן בַּיִ אָוּמָה-הָעוֹלָם צִיט זִיךְ דָּרוֹכוֹיס
פָּוָן דָּעַר פְּרִימִיטִיוּוּ עַר פָּאֶלְקָס-פָּאָנְטָאַזְיָעַ, ווֹאָס הָאָט
אֲקָאָרְשָׁת אִיבְּעַרְגָּעַלְעַבְּטַא אִירָעְ קִינְדָּעָר-יָאָרָן, אָוָן דָּעַרְבָּעָר
אִיז עַס אִינְפָּאָרָן, אָוּמִיטְלָבָאָר, פְּרִימִיטִיוּוּ. דָּאָס יִדְיָשָׁע פָּאֶלְקָס
אֲבָעָרְהָאָט אַמְּאָלָּה, אַיְן דָּעַר פָּאָרְגָּאָגְּגָהָיִיטָּה, אַדוֹרְכָּגְּעַלְעַבְּטַא
שְׁוִין אַרְיִיךְ-קָוְלָטְוָרָעְ לְצָבָן, מִיט גַּעַשְׁתָּעַלְעַטְאָפָּהָרָמְעָן, מִיט
בָּאַשְׁטִימְטָעְ גַּטְיָשָׁע דָּגָמָעָן אַן מְאָרְגָּעָז בָּאָגְּרִיפָּן אָוָן מִיט
אַן אִיגְּנוֹאָרְטִיקָן קוֹלְטָוָרְ-קִינְסְּטָלְעַרְשִׁין סְטִיל אָוָן נּוֹסָחָן. אָוָן
וּוְעַן דָּאָס פָּאֶלְקָס הָאָט זִיךְ שְׁפָעַטְעָר אַוְיְפָגְעַאְפָטָן פָּוָן רַעְלִינִי-
צְוִין שְׁלָאָף, וּוְעַן סְ/הָאָט אִגְּגָהָוִיבָן פָּוָן סְ/נִיִּי צַו שָׁאָפָּן וּוּעָלָטָן.
לְעַכְבָּר וּוּעָרְטָן, אִגְּגָהָוִיבָן וּוּידָעָר אַוְיְפָגְעַמָּעָן וּוּעָלָטָן אָוָן מְעַנְתָּשָׁ,
גָּאָט אָוָן לְעַבָּן, — הָאָט עַס שְׁוִין גַּעַהָאָט פָּאָר זִיךְ פָּוָן אַמְּאָלָּה
בָּאָךְ פָּאָרְטִיקָעְ בָּאָגְּרִיפָּן. אָוָן עַס הָאָט זִיךְ אַזְוִי גַּעַפְּלָאָגְּטָעָרְטָרָט
אַיְינָם יִדְיָשָׁן פָּאֶלְקָס, אַיְן זִיְּן לְצָבָן אָוָן שָׁאָפָּן אָוּמִיטְלָבָאָרָעָ
אַיְינְדָּרוֹקָן אָוָן גַּעַשְׁתָּעַלְעַטְאָפָּהָרָמְעָן, נְאַיוּוֹ פָּאָרְשָׁתָלְעַלְגָּגָעָן אָוָן
אָוָן גִּיסְטְּרִיכִיכָּר אִינְהָאָלָּט, פְּשָׁוֹט גַּרְיִיטָעָז אַוְיִיךְ יִעְדָּעָר
יִדְיָשָׁע פָּאָרְעַלְעַטְעַרְטָרָט מְסָדְ-הַשְּׁפֵלָּה מִיט גַּרְיִיטָעָז אַוְיִיךְ יִעְדָּעָר
זָאָךְ פְּסָוקִים. אָפְּלָאוּ דִּי חִיּוֹת אָוָן עַוּפָּות הָאָבָּן בַּיִ יִידְן שִׁירָה
גַּעַזְיָגָעָן מִיט פְּסָוקִים. אָוָן וּוְעַן מִיר הָאָבָּן אִיבְּעַרְגָּגָעָן מְעַמָּעָן פָּוָן
דָּעַר פְּרָעָמָד רִיטָעַרְלָעַכְעַ לְעַגְעַנְדָּעָס (פָּוָן אַרְאָכְבִּישָׁעָר, דִּיְיָטְשָׁעָר
א. א. לִיטְעָרָאָטָרָן) הָאָבָּן מִיר זִיךְ אִינְגָּאָנְצָן פָּאָרְעַנְדָּרָטָט,
פָּאָרְיִידִישָׁטָם, אָוָן דִּי לְעַגְעַנְדָּעָס הָאָבָּן בָּאָקוּמָעָן אַרְעַלְגִּיעַזְוּ-
יִדְיָשָׁעָן כָּאָרָקְטָעָר אָוָן אוִיסְזָעָן. אַנְשָׁתָאָט רִיטָעָר, הַעַלְדָּן,
רִיזָּן, זְעַנְעָן אִין דִּי מְעֻשִׂיות אַרְוִיסְגָּעָקְמָעָן אַלְיהָוּ הַנְּבִיא, אַ
צְדִיק, אַלְמָד-וּוּニִיק, שָׁרָה בַּת-טּוּבִים א. א. וּ. אָוָן דִּי צִיקְרָ-
כּוֹנָה אִיז גַּעַוּזָרָן מּוֹסְרָ: בָּאָוְיִזְוּן גָּאָטָס-גּוּבָּהָה, דָּעַם שְׁכָרְ פָּוָן
גּוּטָעָמָה אָוָן מְעֻשִׂים טּוּבִים.

די רעליגיגיעזע פאלקס-מעשיות זענען מיט דער צייט
פאלחאָרטעוווט געוואָרַן דורך זיינער פֿאָרְפֿאָסְטַּעַר. זיי זענען
אווי שוין פון לאָנג אָן צוֹאַמְּנָגְעַשְׁתָּלַט אָוּן פֿאָרְשְׁרִיבֵּן גַּעַ-
וואָרַן, נָאָך אַיְדָעָר מִיר האָבָּן אַנְגָּעוּהוּבָּן צוֹ שָׁאָפָּן פון זיי
קָוָנָסֶט אָוּן לִיטְעָרָאָטוֹר-וּוּצְרָטָן. די רעליגיגיעזע פֿאָלְקָס-מעשיות
איּוֹ דָּעָרְבָּעָר דָּעָרְגָּאנְגָּעָן צוֹ אָנוּן אַפְּאָרְפֿאָסְטַּעַר אָוּן פֿאָרְ-
גָּאנְצְטָעַ, זַי גִּיטָּשׁוּן נִישְׁתָּאִיבָּעָר מִפהּ אלּ פָּה, זַי אַנְטוּוּ-
קָלְטַּזְּזָעַ זַיְקָשׁוּן מַעַרְנִישְׁתָּאָן. זַעַנְעַן די מעָשָׂה איּוֹ אַרְיִין אַיְן
בוֹן, הָאָט זַיְקָשׁ אִיר לְעָבָן שָׁוִין פֿאָרְעָנְדִיקָּט אָוּן גַּעֲוָאָרַן שְׁוִין
סִיטְעָרָאָטוֹר.

איּוֹ יִסְׂוד פָּוּן זַיְנָעַ, «פֿאָלְקָסְטִימְלַעַכְּעַ גַּעַשְׁיכְּטַן» הָאָט
פָּרָץ גַּעַלְיִיגְט די רעליגיגיעזע גַּעַדְרוֹק טַע יִדְישָׁע מַעַשָּׁה,
אוּן אָט דָּעָר פֿאָרְפֿאָסְטַּעַר מַעַשָּׁה הָאָט עָרְגָּעָבָּן אַקְיָנָסֶט-
לְעָרִישָׁן תִּקְוָן. פָּרָץ הָאָט גַּעַוְמָעַן די מַעַשָּׁה שְׁבַכְתָּב, די
הַיְּלִיךְעַ אָוּן פֿאָרְהִילְיִקְטָעַ, מִיטָּא אִיר גַּעַנְצָעַ רַעֲלִיגְיָעַן מַיטָּל-
אַלְטָעָרִישָׁן שְׁטָאָף, וַיְיַי זַי אַיְן פֿאָרְשְׁרִיבֵּן גַּעֲוָאָרַן דָּעַט
תַּלְמִיד-חָכָם.

פָּרָץ איּוֹ פֿרְיעָר גַּעַשְׁטָאָנָעַן וַיְיַיְתָּ פָּוּן פֿאָלְקָס-שָׁאָמָן.
עֲרֵשֶׁת שְׁפָעַטָּעָר איּוֹ עָרְצָו אִים גַּעַקְוּמָעַן. עָרְאִיּוֹן גַּעַוְעָן
פֿרְיעָר דָּעָר מַשְׁפִּילַ, דָּעָרְנוֹאָר - חֹזְזָר-בַּתְּשׁוּבָה. אַנְגָּעוּהוּבָּן צוֹ
זַוְּכָן שִׁינְקִיְּתָאַן יִדְישָׁן עַבְרָ, אַיְן חַסִּידָה אָוּן לְסָוףּ - אַיְן
די פֿאָלְקָסְטִימְלַעַכְּעַ גַּעַשְׁיכְּטַן. פָּרָץ איּוֹ נִישְׁתָּאִיבָּרְמִיטְרִיךְיָיטְ פָּוּן
עָרְאִיּוֹן גַּעַקְוּמָעַן צוֹ חַסִּידָה, צוֹ פֿאָלְקָסְטִימְלַעַכְּקִיְּתָאַן
נַעַבְלָ אָוּן עַקְסָטָאָר, פָּרָץ איּוֹ נִיטָּפְאָרְפִּירְט גַּעֲוָעָן דָּוָרָךְ אַ
וַיְיַיְתָּ וַוְגַּדְעָר-שִׁין. דָּעַטְנִיְּתָמְעָן טַעֲרָנִיְּתָמְעָן דָּעַטְנִיְּתָמְעָן
אוּפְּגַּעַפְּלַאֲקָעַטָּעָר שִׁין אָוּן דָּעַט בְּאוֹוִסְטְזִין טַעֲרָנִיְּתָמְעָן פֿאָרְלָאָרָן.
קָלְאָר אָוּן רִיְּפָ אַיְזָן זַיְן בְּלִיקָּ. פָּרָץ איּוֹ גַּעַקְוּמָעַן צוֹ דיּ
פֿאָלְקָסְטִימְלַעַכְּעַ גַּעַשְׁיכְּטַן דָּוָרָךְ דָּעַט בְּאוֹוּוֹסְטְזִין, גַּעַקְוּמָעַן
אָנְטְּצִיקְטָעַר פָּוּן דָּעָר הַעֲלַעַכְעָר שִׁינְקִיְּתָאַן, גַּעַקְוּמָעַן וַיְיַיְתָּ
מִיְּסָטְעָר, אָוּן מִיטָּא מִיסְטָעָרְשָׁאָפְטָ פֿאָרְפִּינְגְּעָרָט, גַּעַצְיָרָט,
גַּעַשְׁלִיְּפָטָ, פֿאָרְגָּאנְצָט דיּ פֿאָלְקָס-מַעַשָּׁה אָוּן צַוְּגָעָבָּן אִיר
שָׁאָרְפִּקְיָיט אָוּן שְׁטִיפְקִיְּתָאַן. אָוּן דיּ מַעַשָּׁה אַיְזָן פֿאָרְבְּלִיבֵּן לְעָבָן

אין אירע אינטלקטואל הוויפט-עלעמענטן: מיטל-אלטערירישער אין-האלט און דידקטישע טענדענצען. פרץ איז געווען גבעונדן צום מקור, צום פארטיקן שטאָפַ און אפטמאָל איז שוער אן-צווויין אין פרצס מעשה, ווועס ענדיקט זיך דאס פאלקס-שאָפַ און ווועס חויבט זיך אָן פרץ. אפטמאָל פארשלעפערט ער זיין אינערלעגן ברען, רוקט אָפַ דאס מאָדרנען אין זיך און ציט זיך מיט בענקשאָפַ צו די טיעפַענישן פון פאלקס-שאָפַן. ער רוקט אָפַ אָן זוּיט זיין ווועלט און וווען און ליעבט מיט דער מעשה אִיר לְעַבֵּן און ציט וויטער די פֿעַ-דִים, וואס זענען פארוועבט אין דעם רעליגיעזַן פֿאָלְקַס-געוועב. אָפַטמאָל גיט צו פרץ אָנוֹאט, און מיר דערקענַן גַּליַּיך דעם מאָדרנען פֿרֶץ, וואס איז וויט פון דער געשילְדערטר ווועלט, און מיר פִּילְן, אָז די מעשה פֿאָר אִים איז ניט מער ווי-שטאָף, שאָפַנוּג-שטאָף, אַבער ניט קיין אַינְטִים-איינְעַט ווועלט. ער איז דורךויס באָוּסְטוּזִיך אָן צוֹפִּילְ ווּאֲכַדִּיק, און ניט אָין דעם סוד פון דער מעשה, ניט אָן אִיר פֿאָר בָּאָרְגוּנָעָם שלְיִיעַר ליעבט זיין פָאנְטּוֹזְיַע, נאר אָן דעם אוֹיסְעַרְלְעַכְּן אוּפְטוּ. בלִיעַ, אָין די קִינְסְטּוּרְעִישׁ פֿאָרְבֵּן און גַּעַדְאַנְקְּרַעְכְּן אוּפְטוּ. דאס פֿאָרְכָּאָפַט פֿרֶץ אָן רופַט אַרוֹיסְטִיְּשִׁין שְׂעַפְּרִישׁ עַמְּאַצְּיעַ. אָן אָזְוִי אָיז אַיסְגּוּמָעַן, אָז דער מאָדרנען פרץ האט זיך גענומען צוֹפַאָסן צום כָּראָקְטָעָר אָן מהות פון דער פֿאָרְצִיטִיקְעָר מעשה. ווועס אָיז פֿאָרְבְּלִיבְּן לְעַבֵּן די חַסִּידִיְּשָׁעַת התלהבות, די פֿרְוּמָע קדושה, אָן די מעשיות זענען פֿאָרוּוּעָט מיט דְּבָרִי-תּוֹרָה, פְּסֻקוּם אָן מִמְּרוֹת. פרץ אָיז געווארן משועבד צו דעם רעליגיעזַן אַינְהָאַלְט. אָין דעם זעלְבָּן ווועג פון אוּפְפָאָסְן די רעליגיעזַע מעשה-שבכתב ווי זיך אָיז זענען אוּיך גַּעַגְּנַעַן די אַנְדְּרָעָשׂ שְׂרִיבְּעָר, וואס האָבען זיך אָפַגְּנַעַבְּן מיט פֿאָלְקַס-מעשיות: מ. י. בערדיטשעוויסקי, יהודא שטיינברג, ש. אנ-סקִי א. א. אַבער אוּיסְעַר דער תלְמִיד-חַכְמִישָׁר, רעליגיעזַע, בית-המדרשה אָן סְפִּרְטִים-מעשה האָט זיך ביִם יְדִישַׁן פֿאָלְקַס גַּעַן. ווועבט אָן אַנְדְּרָעָשׂ מִין מעשה. אָפַגְּנַעַבְּן פון בית-המדרשה,

אפשר ווי און אינעוינויניקסטער פראטצעט קעגן דעם בית-
 המדרש, איז יונגע מעשה געשפֿן געווארן אין דער היים,
 דורך דער יידישער פרוי בייס קינדס וויגעלע, דורך דעם
 קינד און זיינע יונגיג פרוייע יאָרֶן. דער פֿאַטצער איז געווועץ
 פֿאַרטען אין זיינע הימל שׂע עניגים, געלעבט אין אַעכּע-
 רעד ווועלט און אינגעאנצּן מבטל געוווען און ניט אַנערקענט דער
 פרויס ווועלט, דעם קינדס טרייט. און די פרוי מיטן קינד האבן
 זיך אין דער שטייל געשפֿן וויער ווועלט, געווועבט זיער מעשהלע.
 די רעליגיעזע ספרוי-מעשיות זענען פֿאַרדעקט און
 פֿאַרהיילט דורך די אַמְּלִיכּ עַ פרומע פֿאַרפהאסטער אין אַהֲיָ-
 לֵיקּן שליעיר. אין דער רעליגיעזער מעשה איז דער עיקער-
 עצּעמּונט אַבעלענדקיּער, דער אינחהאלט איז העכער פֿון
 דער ערְדָּה. די מעשה אַבעְרָה, וואָס איז געשפֿן דורך דער
 פרוי און קינד, האט מעְרָך צו טוֹן מיט די נאנטער, אַרְוָמִיקּער
 סביבה און גאנץ אַפטּ מיט חיות און בעל-חַיִּים, וואָס לאַבעְנָ-
 אַין שטوب און נאנט אין וואָלֶד. אוֹיףּ די רעליגיעזע
 מעשיות לְיגַט ערונטקיּיט, קַלּוֹת-רַאֲשָׁה, קַינְדַּעַרְשָׁעַ תְּמִימָות. די רע-
 לְעַכּעַ – גוֹטְמוֹטִיקִיט, קַלּוֹת-רַאֲשָׁה, קַינְדַּעַרְשָׁעַ תְּמִימָות. די ווּלְטַלְצָכָ-
 מעשה פֿאַרמאָגָנט מעְרָך קַאסְמִישׁ עַלְעַמְּעַנְּטָן, זַי אַין מעְרָבָּא-
 אַיְנְפְּלוֹסְטָ פֿון דער רַוְסִישָׁר, פּוֹלִילִישָׁר אַין אַוְרָאַנְעָר
 פֿאַלְקָס-מעשה, וואָס אַין אַרְיִינְגְּעַבְּרָאַכְּט אַין דער יידישער
 שטוב דורך דער קַרְיִיטַלְעַכְּעָדָר נִיאָנְגָּעָ. פֿרְזָן אַין זיינע זְכוּרָנוֹת
 גִּיט גַּלְעַנְצָעַנְד אַיבָּעָר, ווי ער האט אַיְנְצִיטִיקּ אַרְיִינְגְּזָוִינְגּ
 אַין זיך די חַסְדִּישׁעַ מעשיות פֿון די גַּרְיוֹן-גַּרְיוֹעַ חַסִּידִים
 אַין בֵּית-המְדָרֵש אַון די ווּלְטַלְעַכּעַ לְעַגְנְדָעָס פֿון דער
 אַלְטָעָר נִיאָנְגָּעָ, וואָס אַין געוווען בייס זַיְן יְוָגָעָן בְּרוֹדְצָרָלִיּ
 אַון אַזְוִי פֿאַרְשִׁיְידָן האָבָן אוֹיףּ אַים געווירקט אַט די צוּוִי
 פֿאַרְשִׁיְידָעָן מעשיות-וועלטן, די יידישע אַון נִיט-יידישע.
 אַין דער צִיטָט, וואָס די רעליגיעזע מעשה, אלְסָ-
 פֿרְאַדוֹקָט פֿון תְּלִמְדִיד-חַכְמִישׁ שאָפָּן, אַין אַיְבָּרְפּוֹלְטָ מִיטָּ
 פְּסוֹקִים, מִיטָּ לְשׁוֹי-קוֹדְשְׁדִיקָּעָ ווּעַרְטָעָר אַון באָגְרִיפָּן, פֿאַרְמָאָגָנט

די ווועט ליעכע מעשה, וואס איז געשאָפַן דורך דער פרוי
און קינד, באזונדערע צערטעלעכקייט און וויכקייט, תמיימות
און אָפָנָה אָרְצִיקִיט, און די שפראָך איז אויך אָזָא האָרְצִיקִיט,
און וויכּעַ, האָט אַין זיך פִּיל וויבַּלעֲכִיקִיט אָזָא קִינְדִּישִׁקִיט,
אייז אַשְׁפֵּיל פָּוֹן וווערטער אָזָא קֶלאָנְגָּעָן, אייז רִיטְמִיש אָזָא
פּוֹל מִיט פָּאָרְקָלְעַנְגְּרוֹנְגָּעָן.

און אָזָוי ווַיְגַּלְאַט מְעֻשּׂוֹת אָז אַמוֹסָר-אִינְהָאָלֶט האָט
מען בְּשָׁעַתָּם ווַיְנִינִיק גַּעֲדָרוֹקְט, זַעֲנָעָן זַיְדָּרְךָ דִּי אַמְּאָלִיקָעַ
פָּאָרְפָּאָסָעַר נִישְׁתָּפָּאָרְטָעַוּעַט גַּעֲוָאָרָן אַין טָוִיטָע אָוְתִּיּוֹת,
זַיְיָ הַאָבָּן נִישְׁתָּפָּאָרְטָעַר צַו לְעָפָּן, זַיְיָ זַעֲנָעָן אַיְבָּעָר-
גַּעֲגָבָּן גַּעֲוָאָרָן פָּוֹן מַוְילָאַן, גַּעֲבַּלְיָבָּן אַמְּעַשָּׁה
שְׁבַּעַל-פָּה, אָזָן אָזָוי גַּעֲבָּיְטָן אָזָן גַּעֲבָּיְטָן זַיְיָ, אָזָן יַעֲדָעָס
אָרְטָא אָזָן יַעֲדָעָס גַּעֲגָנְטָה האָט אַרְוִיְפְּגָעְלִיְיָגָט זַיְיָ אַיְגְּנָאָרְטִיקָן
שְׁטָעַמְפָּל אָוִיףָאַן זַיְיָ, אָזָן זַיְיָ גַּיְעָן דָּעָרוֹם אָרוֹם אַוְיִישָׁן פָּאָלָק
פָּאָרְשִׁידְיָנְאָרְטִיקָעַ, מִיט פָּאָרְשִׁידְיָעָנָעַ נִיוֹאָנָסָן אָזָן נְסָחָוֹת.
אָזָן אַט די נִיוֹאָנָסָן אָזָן נְסָחָוֹת הַאָבָּן פִּיל פִּיל וואס צַו
דָּעַרְצִיְּלָן ווְעָנָן דָּעַרְצִיְּקָעָר נָאָטוֹר, ווְעָנָן אַרְוָמִיקָן לְעָבָּנָס-
שְׁטִיְגָּעָר, ווְעָנָן דָּעַט כָּאָרְקָטָעָר אָזָן בּוֹי פָּוֹן קִינְדִּישָׁעָר פָּאָנוֹ-
טָאוּיָע אָזָן דָּעַר אַדְעָר יַעֲנָעָר גַּעֲגָנָט...

נסתרס „מְעַשְׁתָּלָעַךְ אִין פָּעָרְזָן“ גַּעֲהָרָן אִינְגָּאנְצָן צָוָם יִדְיִישָׁן
וּוְעַלְּטַלְּעַכְּן פָּאָלָקָעָפָּס. נְסָתָר אִיז אַפְּשָׁר דָּעַר עַרְשְׁטָעָר,
וואס האָט אָנוֹ גַּעֲבָּרָאָכָט אָגָּרוֹס פָּוֹן דָּעַר וּוְעַלְּטַלְּעַכְּרָפָּאָלָקָעָ-
מְעַשָּׁה. עַר פִּירְט אָנוֹן אַרְיִין אִין אַנְיִיעָר וּוְעַלְּטָמָעָ, וואס האָט גָּאָר-
נִיט צַו טָוָן מִיט די קָאָנָאָנוֹזִירְטָעָ מְעַשָּׁה-מְאָתוֹן פָּוֹן דָּעַם רָעָ-
יִגְּיָעָן עַפָּס. זַיְיָנָעָ מְעַשְׁתָּלָעַךְ צַיְעָן זַיְעָר יִנְקָה פָּוֹן דָּעַר קִינְ-
דָּעַרְשָׁעָר פָּאָנְטָאָזִיעָ. שָׁוִין די גַּעֲמָעָן פָּוֹן די מְעַשְׁתָּלָעַךְ אִיִּין באָ-
וַיְיִיזָן עַס: אַמְעָשָׁה מִיט אַבָּעָר, אַחוּרְבָּה, דָאָס קָעְצָלָ, ווַיְיִ-
טָעָר, דָאָס צִיגְּעָלָעָ, דָאָס הִינְטָלָ, אַמְעָשָׁה מִיט אַהֲזָ, שְׁרָעָ-
טָלָעָן, מִזְעָלָעָ-מִיְזָעָלָ, דָעַר שְׁנִיִּ-בָּאָקָ, בְּיִם טִיךְ-פְּרָתָ, אַ-
מְעַשָּׁה מִיט אַהֲןָ. נִישְׁתָּא דָא קִין רַעְלִינְגִּיעְזָעָ מְאָתוֹן, קִין
רַעְלִינְגִּיעְזָעָר פָּאָטָאָס, נִישְׁתָּא קִין רָב, נִישְׁתָּא קִין צְדִיקָ, נִישְׁתָּא
קִין נְסִים אָזָן נְפָלוֹתָ. די הַעַלְדָּן זַעֲנָעָן דָא גָּאָר גַּעֲנָטָעָ

חבריהם און פריינט, אלטער, גוטע באקאנטער, זענען פון דער ווירקלעכקייט און ליעבען אויך אין קינדס פאנטאזיע. די פאנטאזיע, די ספור-המעשה וועבט זיך ניט פון די ספרי-משלים, נאר פון דער קאלעקטיווער ווייבעריש-קינדער. רישער שאפונג.

„האַזֶּל, האַזֶּל, גִּיְּ אָרוֹיס,
כ'וויל זיך מיט דיר טײַלָּן,
וואָס די קִינְד עַר ווועגן דיַר
טוּעַן זִיךְ דַּעֲרַצְיַּלְוָן.“ (א מעשה מיט א הא)

אַדְעָרָ:

„כ'חָבֵב אַלְיִין גַּעֲזַעַן אַקְעַצְלָן
אַיְן אָוּעָגָן, וּוְסָאיַן גַּעֲנָגָנָעָן,
אוֹן אַבְּיַנְטָלָן עַפְעָס זַאֲכָן
דַּעַם אַיִּיף הַעַלְלָל אַיְן גַּעֲנָגָעָן.“ (דאָס קָעָצָל)
די מעשיות זענען ליעבעדייקע, צאָפְּלַדְּיקָע, מיר פִּילָּן
דעַם ליעבעדייקן אָטָעָם, וואָס הַוִּיכְתָּא אַיִּיף זַיִּי דַּעַם אַיְנָגָן
אַוּבָּונְד מִיט זַיְעָרָע שַׁעַפְעָרָע דיַר קִינְדָּרָה:
„פְּרַעְגָּן קִינְדָּרָע, וּוְיִּלְּן וּוְיִּסְּן.
אוֹן דַּעַר גּוֹי, וּוְזַהְיַגְעַקְוּמָן?“ (א מעשה מיט א בָּרָךְ)

אוֹן דַּעַרְבָּעָרָה האָבָּן דיַר מַעַשְׁלָעָן דיַר אַלְעָא אַיְנָגָנָשָׁפָּטָן
פִּון קִינְדָּרָע-שָׁאָפָּונָגָן: קָרְץָן, פְּרִישָׁ-צָאָפְּלַדְּיקָן, גַּעַטְאָקָטָן, נַאֲיוּעָן
אוֹן אַוִּיסְטָעָרְלִישָׁע הַאַנְדָּלָגָן, לִיבָּעָ אַוְן נַאֲעַנְטָקִיָּת צָו בְּעָלָיָה
חַיִּים א. א. ו.ו.

נְסָתָר אַיְן אַקְינְד פּוֹנָם הַאֲרַצִּיקָן, גַּוְתְּמוֹטִיקָן וּוְאַלְיָן.
געַבְּוִירָן אַוְן גַּעַוּאָקָסָן אַיִּיף דַּעַר זַאָפְּטִיקָעָר אַוְן פְּרַוכְּטַבָּאָרָעָר
עַרְדָּ פִּון וּוְאַלְיִנְשָׁעָר פָּאַלְקָסְטִימְלָעָכָעָר חַסִּידָהָה, וואָס הַאָט
פָּאַרְמָאָנוֹט הַאֲרַצִּיקָן, צַנוּעַדְיקָעָ פְּשָׁטוֹת אַוְן תְּמִימָהָדִיקָעָ, עַפְּיָיָן
שַׁעַ רַוִּיקִיָּת, הַאָט דַּעַר נְסָתָר אַיְנָגְזָוָאָפָּט אַיְן זִיךְ דַּי הַאָרָה-
צִיְּקָן-וּוְיִכְּבָּעָ נְשָׁמָה פִּון פְּרִימִיטִיוֹן פָּאַלְקָס-עַפְּאָס, וואָס הַאָט
זִיךְ גַּעַצְוִינְגָן נִישְׁתָּ פִּון סְפָּר, נָאָר פִּון נַאֲטוֹר, פִּון פְּצָלָד
אוֹן וּוְאַלְד צָוָם קִינְדָס נְשָׁמָה אַוְן פָּאַנְטָאָזִיעָ, פָּאַרְיִידִישָׁט אַוְן
אַיְבָּעָרְגָּעָנְדִיכְטָעָט אַיְן אַיְדִּישָׁן סְטִיל אַוְן קָאַלְאָרִיאִיט.

די מאטיאון פון די מעשהלעך זענען דורךויס יידיש, הָן
שוויט זיעער פארם און סטייל, און הָן לְוִית זיעער אינעהאלט,
הָגָם זַיִי פֿעַלְת אַינְגָאנֶץ דַעַר אוּסְעַרְעַר יִדִישְׁלַעַכְעַר לְבּוֹשְׁ
קִימְט דֻעַם סְפָצְיִינְלִי יִדִישְׁלַעַנְן אַינְגָאנֶט.

אַבְזָוְנוֹנְדַעַרְעַז זַיְבְּעַרְעַז רִיְנְקִיט אָונְ שְׂטִילְעַ צְנוּחַדִּיקִיט
לְיִגְת אַוִיסְגַעְגָאַסְן אֲוִיפְ דֵי בָּעֵלְ-חַיִים, וּוָאַס וּוָעַרְן גַּפְרָאַכְט
אַיִן דֵי מְעַשְׁהַלְעַךְ. עַס זַעַנְעַן יִדְיִשׁ עַחְיוֹת, יִדְיִשׁ עַזְעַנְעַן
צָאָר. דַעַר הָאָן, דָאָס צִיגְעַלְעַד, דָאָס הַעֲזָלַע — זַיִי אַלְעַ זַעַנְעַן
עַכְטִ-יִדְיִשְׁעַ. זַיִי זַעַנְעַן אַזְוִי נִישְׁתְּ עַנְלַעַן צַוְדִי חַיּוֹת פָוָן
אַנְדְּעַרְעַז פְּעַלְקָעַר. עַס אִין אַיִדְיִשְׁעַר חַיּוֹת-עַפָּאַס. דֵי חַיּוֹת
זַעַנְעַן דָא פְּרוֹמָעַ, פּוֹלְ מִיט אַחֲרִוּת, זַיִי הָאָבָן וּוּיכְטִיקָעַ
שְׁלִיחָוֹתָן אַוִיסְצּוֹפְּלַן, חַיּוֹת מִיט מְדוֹת, אַוִיסְגַעְוִיקְטָעַ, פָּאָרְ-
טְּרוּיְעַרְטָעַ אָונְ פָּאָרְטוֹן אַיִן מְחַשְׁבָוֹת. אַיִן דֻעַם חַיּוֹת-עַפָּאַס
פָוָן אַנְדְּעַרְעַז פְּעַלְקָעַר זַעַנְעַן דֵי חַיּוֹת קָלְגַעְנָקָעַ, כִּיטְרָעַ, צָוְוִיָּיַיִן.
פְּנִימְדִיקָאַ, מִיט הִינְטָעַרְ-גַעְדָאַנְקָעַן, הַאַלְטָן אַיִן שְׁלָאָגָן
אַוְן בָּאַקְעָמָפָן אַיִינְעַר דֻעַם צָוְוִיָּיַן.

אוֹן אִין אַיִדְיִשְׁעַ צִיגְעַלְעַד:

„הָאָט גַעְנוֹמָעַן הַיְתָן זַיִן
פָאָר אָוִיגָן אָונְ פָאָר לְיִיט
אוֹן אַרְומְצָקוֹן זַיִן

מִיט קַעְרְפָעַרְלִ אָונְ זַיִט“. (דאָס צִיגְעַלְעַד)

די מעשהלעך זענען געפּוּרִין אָונְ אַוִיסְגַעְהַאַדְעוֹעַט גַעַ-
זָוָרָן אַיִן דַעַר יִדְיִשְׁעַר פָּאַנְטָאַוִיעַ אָונְ אַרְוָמְגַעְוּעַפְט מִיט
יִדְיִשְׁן דִיכְטָעַרְיִשְׁן סְטִילְ אָונְ קָאַלְאָרִיט, אָונְ דֵי שְׁפָאָרְ אִין פּוֹלְ
מִיט זַיְבָעָטָן יִדְיִשְׁן חָן, קִינְדִישְׁ-פְּרִימִיטִוָוָן עַכְטָ פָאַלְקָס-
טִימְלַעַן.

נסָאָרְ מְעַשְׁהַלְעַךְ קָוָמָעַן צַו אָונְ פָוָן דֻעַם וּוּעַלְטַלְעַן
פָאַלְקָס-קוֹואָלַ, וּוָאַס אִין בֵּין אִיצְט אָונְנוּ וּוּיְינִיק באַקָּאנְט גַעֲוָעַן.
די „מְעַשְׁהַלְעַךְ אָונְ פָּרָזְוֹן“ וּוּעַלְן אַן סְפָק באַפְּרוֹכְפָּרָן
דאָס פְּצַלְדָ פָוָן וּוּעַלְטַלְעַן פָאַלְקָס-עַפָּאַס אָונְ וּוּעַלְן זַיִן אַ
מוֹסְטָעַרְ פָאָר וּוּיְיטְעַרְדִיקָעַ שָׁפּוֹנְגָעַן אַיִן דַעַר זַעַלְבָעַר רִיכְטוֹנָגָ
הָן פָוָן קוֹנְסְטְ-וּוָאָרְט אָונְ הָן פָוָן קוֹנְסְטְ-מַאְלָעָרִי

געשיכטלעבער שטאט איז אונזער איצטיקער ליטראטור

אויף פארשיידענע אופנים וווערט געשיכטלעבער שטאט איסגענוצט דורך קינסטלער איז זיינער ליטרארייש-קינסט-לערישׁ וווערך.

פֿאָרְאָן גַּעֲשִׁיכְטֶלְעָכָּעַ וּוּעָרָק, — רַאֲמָאנָעָן, דַּעֲרַצְיַילְגָּעָן אֲדֹעָר דְּרָאָמָעָן — וּוּעָלְכָּעַ שְׁפִיגְלָעָן אָפַּ פִּינְקְטַּלְעָר אֵן אַמְתָּה. דִּיק דִּי גַּעֲשִׁילְדְעָרָטָעַ פָּאָרְגָּאָנְגָּעָן תְּקוֹפָה. דִּי מְחַבְּרִים שְׁטִיעָן פָּאָר דָּעָר גַּעֲגַּעַבְּעַנְעָרָטָעַ תְּקוֹפָה וּוי פָּאָר אָגְרוֹוִין בָּאָרגָּן זַיִן זְגַעַן קְלִיָּן אָוָן נִישְׁטִיקָּק קָעָן דָּעָר גַּעֲגַּעַבְּעַנְעָרָטָעַ מַאֲסָעָ פָּוָן לְעָפָן אָוָן פָּאָקְטָן, וּוָאָס אִיז אָנְגַּעַשְׁאָטָן פָּאָר זַיִן, אָוָן אָט דִּי מְחַבְּרִים זְגַעַן מְשׁוּבָּד צָו דָעָר גַּעֲשִׁיכְטָעַ, צָו דָעָם גַּעֲשִׁיכְטָעַ לְעָכָן שְׁטָאָה: זַיִן זָאָמְלָעָן צְנוּנִיךְ פָּאָקְטָן, קְלוֹיְבָּן צְנוּנִיךְ אָן אַשְׁיוּרָר פְּרָטִים אָוָן קְלִיְּנִיקִיָּטָן פָּוָן דָעָר גַּעֲגַּעַבְּעַנְעָרָטָעַ עַפְאָכָעַ, אָוָן אוּפִין סְמָךְ פָּוָן דָעָר עַצְמָה. פָּאָרְגָּאָנְגָּעָן וּוּירְקְלְעָקִיָּט שְׁטָעָלָן זַיִן צְנוּנִיךְ אָצְוִוִּיתָ לְעָפָן, וּוָאָס זָאָל גַּעַבְּנָעָם אָפְבִּילָד פָּוָן אַמְּלִיכִין לְעָפָן. אִין דִּי ווּעָרָק אִין דָעָר שְׁרִיבְעָר מַעַר זָאָמְלָעָר, וּוי קִינְסָטָלָעָר, מַעַר, מַעַר עַטְנָאָר, אָף, וּוי דִּי כְּטָעָר. אָזְלָכָעַ וּוּעָרָק זְגַעַן אָפְטָמָאָל וּוי אָרְכָּעָלָאָגִישָׁע אִיסְגָּאָבָּגָעָן, וּוָאָס בְּרִיָּנָא. גַּעַן אָרוּס אָוִיפָּה דָעָר אִיצְטִיקָּעָר לִיכְטִיקָּעָר שִׁין פָּאָרְבָּאָרְגָּעָן אָוָן פָּאָרְגָּרְתְּבָּעָן שְׁטִיקָּעָר-וּוּירְקְלְעָקִיָּט פָּוָן אַמְּלָאָל.

פָּרָאָן ווַיְדָעַר ווּעֲרָק, ווֹאָס שְׁטָלִין זִיךְּ אֶלְס צִילְּ בָּאַ-
 שְׁטִימְטָעַ פְּנוֹת אָן פְּרָאָבְּלָעָמָעַן, אָן אַט דֵּי פְּנוֹת אָן פְּרָאָבְּ-
 לְעַמְּעַן ווַיְלִין זַי פָּרָאָקְעָרְפָּעָרְן דָּוָרָךְ גַּעֲשִׁיכְטְּלָעַכְּ אַגְּעֻזְעַעַן,
 אַיְנְדְּיוֹדְוֹצְּ-אַוְטוֹוַיְקְלָטְעַ פָּעָרְזָאָנָעַן אָן פָּעָרְזָעְלְגְּבָקְיְיטְן, דָעַם
 אַוְיטָאָר פָּוָן דֵּי ווּעֲרָק אִינְטָעָרְעָסְרָט ווַיְיִנְיקְּ דֵּי עַצְּמָ-מְקָופָה, דֵּי
 רְגַעְלָעְגְּעַשְׁיכְטְּלָעַכְּ סְבִּיבָה, אַיְן ווּעֲלָכָר דֵּי פָּאָסְרָוָנָגָעָן זַעַ-
 נָעָן פָּאָרְלָאָפְּן אָן דָעַר הַעַלְדָהָאָט גַּעַלְעָבָט אָן גַּעַוְוִירְקָטְן.
 נִישְׁתְּ דָעַר אַמְּאָלִיקָעַר אַלְגָּעָמִיגָּעָר פָּאָן צִיט אִים, דָעַם קִינְסְטָ-
 לְעָרָ, צָו, נָאָר בָּאַשְׁטִימְטָעַ אִידְיִיעָן אָן פְּרָאָבְּלָעָמָעַן, ווֹאָס
 פָּאָרְנָעָמָעַן דָעַם קִינְסְטָלְעָר גּוֹפָא, אָן אַט דֵּי אִידְעָעָן אָן
 פְּרָאָבְּלָעָמָעַן זָכָט עַר אַוִּיסְצּוֹדְרִיקְן דָוָרָךְ דֵּי גַּעַשְׁיכְטְּלָעַכְּ
 גַּעַשְׁעַבְּנִישְׁן אָן הַעַלְדָהָאָט.

אַיְן דָעַר אַלְגָּעָמִינְעָר לִיטְעָרְאָטוֹר זָעָנָעָן פָּרָאָן זַיְעָר
 פִּילְ גַּעַשְׁיכְטְּלָעַכְּ ווּעֲרָק פָּוָן אַט דֵּי בִּידְעָ אַוִּיסְגָּעָרְעָנְטָעַ מִינִים.
 דֵּי יִדְיִשְׁעַ שִׁינְגָּעַ לִיטְעָרְאָטוֹר הַאָט בִּיהָעָר ווַיְיִנְיקְּ
 אוּפְּמָעָרְקָזְאָמְקִיְּתָ אַרְוִיסְגָּעְוָיְזָן נִשְׁתְּ נָאָר צָו דָעַר אַלְגָּעָמִינְעָר
 גַּעַשְׁיכְטָעָ, נָאָר אַוְיךְ צָו אַוְנוֹעָר אַיְגָעָנָעָר פָּאָרְגָּאָנְגָעָנְהִיטָּ,
 סִי דָעַר נָעָנְטָעָר, סִי דָעַר ווּיְמָטָר. דֵּי יִדְיִשְׁעַ לִיטְעָרְאָאוֹר
 הַאָט ווַיְיִנְיקְּ-וֹאָס גַּעַפְּרוֹזָות אַוִּיסְצּוֹנוֹעָן דָעַם רִיְיכְן פִּילְפָּאָרָ-
 בִּיקְן שְׁתָאָףָ, ווֹאָס אַוְנוֹעָר אַיְגָעָנָעָר פָּאָרְגָּאָנְגָעָנְהִיטָּ פָּאָרְמָאָגָטָ.
 דֵּי דִּיטְשָׁע אָן עַגְגְּלִישָׁע שְׁרִיבְעָרָה הַאָבָן זַיְעָר פִּילְ גַּעַנְאָסָן
 פָּוָן דָעַם ווּגְנְדָעְרְלָעַכְּ בִּיְבְּלִישָׁן שְׁתָאָףָ אָן פָּוָן דֵּי פָּאָרְשִׁידְאָ-
 נָעָחָרְאִישָׁעָמָעָנָטָן פָּוָן דָעַר יִדְיִשְׁעַ רִיְיכָעָר גַּעַשְׁיכְטָעָ.
 קִין, שְׁמַשּׁוֹן, יְהוּדִית, יְעֻזָּס, יְהוּדָה אִישְׁ-קָרִיּוֹת, רָ' יְהוּדָה
 הַלּוֹויִ, אַוְרִיאָל אַקְאָסְטָא, שְׁפִינְאָזָא, שְׁתָאִי צְבִי, מַהְרָ"ל מַפְרָאָגָ-
 וּעַנְעָן אַוְיִפְּ פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ אַוְפָנִים זְאָהָנְרָלָט גְּעוּוֹאָרָן דָוָרָךְ
 ווּעַלְטָקִינְסְטָלְעָרָ פָּוָן ווֹאָרָט אָן פָּעָנוֹלָן. אַיְן דָעַר זַעַלְבָּעָר צִיטָ
 הַאָבָן יִדְיִשְׁעַ קִינְסְטָלְעָר אַרְוִיסְגָּעְוָיְזָן גָּאָר ווַיְיִנְיקְּ אִינְטָעָרָעָס
 צָו דָעַם זַעַלְבָּעָר גַּעַשְׁיכְטְּלָעַכְּ מַאְטָעָרְיאָלָ.

אָן סָאִוְן קִין ווְאוֹנְדָעָר נִשְׁתְּ:

אַוְנוֹעָר יִדְיִשְׁעַ לִיטְעָרְאָטוֹר אַיְן גַּעַוְעָן שְׁטָאָרָק פָּאָרָ-
 זִינְקָעָן אַיְן דָעַר טָאָגְ-טְּعַגְלָעְכָעָר גְּרוּעָר ווּירְקָלְעָכָיָט, גַּנְהָאָט

פָּאָר זִיךְ נַאֲר דָעַם אַיִינְגָּעַן, אַרְעָמָעַן שְׂתֵחַ פָּוֹן דַעַר גַּנְגַעַבְעַנְעַר דַעַלְעַר סְבִיבָה. אַיְזַע דַעַן מַעֲגַלְעַךְ גַעֲוָעַן בַּיִ אַונְזַעַרְעַץ אַמְאַלְיַעַק קִינְסְטַלְצָר אַ וַיְילְעַן צַו דַעַרְהַוְיָבָן זִיךְ פָּוֹן דָעַם אַרְוָמִיקָן לְעַבְן, פָּוֹן דַי טַרוּעִירַקְעַ בַּיְלַדְעַר פָּוֹן אַרְוָמָן? גַעַשְׁאָפָן דָאָס רַובְדָרְךָ אַרְעָמְסְטָע פַּאַלְקָס-שִיכְטָן אַוְן דַעַר עַיְקָר צַוְּלִיבְדָי אַרְעָמְסְטָע פַּאַלְקָס-שִיכְטָן, הָאָט דַי לִיטְעַרְאָטוֹר גַעַמּוֹזַט בַּיִ אַצְיִיט טְרָאָן אַוְיכְ זִיךְ זַיְעַר פָּאָרָם אַוְן גַעַשְׁטָאָלָט. דַי. קְבָגְנוּשַׁע טְרָאָבָע אַיְיךְ זִיךְ זַיְעַר גַעַהָאָגָעַן אַוְיכְ אַרְעַע פְּלִיאַעַט, אַוְן דַי בִּיטְעַרְעַט אַיְנוּ אַיְזַע נִישְׁתַּחַת אַרְאָפָן פָּוֹן אַיְר אַוְיסְגַעְדָאָרָט פְּנִים. מַעַן הָאָט אַנְ אַוְיפְּהַעַר גַעַטְרָאָגָן אַוְיכְ זִיךְ דָעַם בִּיטְעַרְעַן יַאֲךְ פָּוֹן דָעַם טָאָגָן, אַוְן אַלְעַן הָאָט מַעַן גַעַרְעַט וּוּגָן דַי, וּוָאָס דְּרִיעַן זִיךְ אַרְוּם הָאָט אַוְיכְ דַעַר מַאֲגַעְרַעַר עַדְרָה.

אַיְן דַעַר הַעֲבָרְעִישָׁעַר לִיטְעַרְאָטוֹר זַעַנְעַן גַעַוְעַן אַוְיכְ-גַעַמְעַן; אַבְרָהָם מַאְפָוָן, וּוָאָס הָאָט גַעַלְעַט וּוְיַאֲוִיסְטָרָעַן לְעַבְן אַוְן אַיְן פַּאַלְוַיְיךְ פָּוֹן אַ 20 יָאָר הָאָט עַר אַוְיסְגַעְטְּרוּמַט זַיְינָן

„אַהֲבָת-צִוְּן“, אַתְנוֹן מַעַשָּׂה אַוְיכְ דַעַר פְּגַן-ךְ שְׁפָרָאָךְ אַוְזַעְרַע יַדְיִשְׁעָר לִיטְעַרְאָטוֹר הָאָט זִיךְ לְכַתְּחִילָה נִיטָּפָרְגִּינְעַן אֶזְאָה לְקוֹסְטָס. וּוֹעֵר הָאָט גַעַהָאָט גַאֲרַדְיַי הַעֲזָה אַוְיכְ דָעַם „וְשָׁאָרְגָּאָן“ זִיךְ אַיְבְּעַרְצְוָרָאָגָן אַיְן פַּאַרְגָּאָגְגָעַן דָוְרוֹתָן, וּוּגָן דַי שְׁפָרָאָךְ הָאָט אַפְּלִילְוָן אַוְיסְגַעְוָעַן אַרְעָם, שְׁוֹאָאָן אַוְ נִשְׁתַּחַיקְ צַו שְׁלַדְעָרָעַן עַפְעַט-וּוָאָס הַעֲכָרָס אַוְן שַׁעַנְעָרָס פָּוֹן דָעַם הַיִּגְנְטִיקָן לְעַבְן?

אַגְּנַעַהֲיָבָן פָּוֹן שְׁלָמָה עַטְיְנְגַעַר, א. מ. דִיקָ, י. אַקְסְעַנְפְּאַלְדָר שְׁאַזְקָעַס, י. דִינְעַזְאָן, מ. סְפַעַקְטָאָר אַוְן אַיְבְּעַרְגִּיְעַנְדִּיקָן צַוְּמַעַנְדַעַלְעַ אַוְן אַיְן גַעַוְיִסְטָן זַיְנְעַן - אַוְיכְ בַּיִ פְּרִיצָן, שְׁלָוָם. עַלְיכָם אַוְן דַעַרְגָּאָךְ בַּיִ פְּילְיַיְינְגָעַ אַוְן יַיְנְגַעַט, - בַּיִ דַי אַלְעַט יַדְיִשְׁעַ שְׁרִיְבָעַר - אַוְיסְטָר גַאֲרַקְלִיְינְגַע אַוְן נִשְׁטָמְנוּבָכְ. טִיקָע אַוְיסְנָאָמָעַן - הָאָבָן מִיר קָאנְקְרָעַע גְרִוְעַ בַּיְלַדְעַר אַוְן בַּיְלַדְלָעַן וּוּגָן מַעֲנְשָׁן פָּוֹן דַעַר אַרְוָמִיקָעַר וּוּלְלָט, פּוֹל מִיטָּדָאָגָת-פְּרָנָסָה אַוְן טַרוּעִירִיקָן שְׁוּעָרָן לְעַבְן. וּוְיַי לִיטְעַרְאָטוֹר פָּוֹן אַשְׁטְרָעָנָג-רַעֲאַלִיסְטִישָׁן אַוְן אַפְּיָלוּ נַעֲטוֹרָאַלִיסְטִישָׁ-עַטְנָאָגָרָפִישָׁן שְׁנִיתָ, הָאָט דַי יַדְיִשְׁעַ לִיטְעַרְאָטוֹר גַעַשְׁטָאָמָעַן פָּוֹן

עצם-וירקעלען ליעבן און אמתדיין אַפְגָעַשְׁפִיגֶלֶט דאס, וואס אויג און אויער האבן געזען און געהרט, און געלעבט נאר מיט היי-שעה, און קיין בליך פמעט נישט געווארן נישט אויף צורייק און נישט אויף וויטער.

דער ערשותער ביי אונז, וואס האט אַבְעָרְגָעָרִיסְן מיט דער ארמעער טאג-טעלעכקייט אין זיין שאבן און זיך גע-לאוט זוכן קינסטלערישן שטאף פאר זייןע ווערך אין דער ריביכער פֿאָרגָאנְגָעָנְהִיט, איז געוווען י. ג. פרץ. אים איז איינגע געוווען אין די מהচצ'ות פון דעם שטייקענדיקן רעהן ליעבן און ער האט אן אויפֿהער געגרaben און פֿאָרטִיפֿט זיך אין די ריביכע און זאָפֿטִיקָע פֿאָלְקָס-אָצְרוֹת, וואס זענען גא-שאמן געווואָרַן אין די פֿאָרִיקָע תקופות, זייןע "פֿאָלְקָסְטִמְלָעַ-כּעַ גַעַשְׂכִּיטָן" און חסידישע מעשיות האט פרץ געשאָפָן אַדָּאנְק זיין אַנְיְגָלְעָכְן דראָנוֹן אַרְמָאָנְטִישָׁן ברען, וועלכער האט אים אויפֿגָעהוּבָן אַבְעָר דער אַרְמוּיקָע ווירקעלצְקיִיט. אים האט געציגן די ווונדער-וועטלַט, די וועלט פון נסימן, פון מופתים. "ביי אונז אַינְ שְׁטַעַלְ – קְלָאָגָט זיך עַמְעֵן ביי פרָצָן אַינְ אַמְעָשָׁה – אַיְזָה פֿאָמְעַט קִינְנָעָר נִישְׁתְּ רַעֲכָת גַעַשְׂטָאָרָבָן, ווַיְיַיְלַ עַס האט קִינְנָעָר נִיט רַעֲכָת גַעַלְעָבָטָן נִישְׁתְּ קִין גּוּטָע, נִישְׁתְּ קִין שְׁלַעַכְתָּע, קִין רְשָׁעִים, קִין צְדִיקִים". פרץ זוכט דאס אַבְעָר-מַעֲנְטַשְׁלָעָכָע, דאס אויסטערלִישָׁע: מסירת-נֶשֶׁ, קידוש-הַשְׁמָה, אויב נישט נאר העכער. פרָצָן אַבְעָר אַגִּיסְטָעָרְט די פְאָנְטָאָסְטִיק אַינְ דער מעשה. די מעשיות און לְעַגְעָן-דעַם, וואס פרָצָן האט זיך זוי זוי פון סְנִיִּי אַוְיפֿגַעַלְעָבָט אַינְ זיך דִיכְטָעָרְשָׁעָר נְשָׁמָה, זענען אַינְגָאנְצָן געוווען אַפְגָעַטִילַט פון דער רַעַלְעָר גַעַשְׂיכְטַשְׁלָעָכָע סְבִיבָה. פרָצָן אַיְזָה נִיט געוווען אַיְזָה זינען אַוְיפֿאָבְרָעָנְגָעָן דאס פֿאָרְצִיְיטִיק לְעַבְנָן, דעם פֿאָרְ צִיטִיקָן שְׁטִיגְגָּאָר. אַדְרָבָא, ביי פרָצָן אַיְזָה דִי מעשיות גַעַפְנָעָן מִיר אויף יעדן שריט אַונְ טְרִיט אַנְאָכְרָאָנִיזְמָעָן, אַגְעַמִּישׁ פון אַמְאָל אַונְ אַיְצָט. מַעַר שְׁלַדְעָרָט עַר-נְשָׁמָה, ווי גּוֹף, מַעַר נִיגּוֹן, ווי רַעַלְעָן שְׁטָאָפָ. די מעשה ביי פרָצָן אַיְזָה אַפְנְגָרִיסְן פון דעם חֹמָה, האט אלָעַ לְבּוֹשִׁים

פֿון זיך אַראָפְּגָעָוֹוָאָרְפָּן. בַּיִ אִים דָּוט דֵּי מְשָׁה שָׁוִין אִין אֶ
הַכְּעָרָן רַחֲנִיוֹתְדִּיקָן לְעַפְּן, באַצְּרוֹת אָוֹן גַּעַצְּטָרְטָלְט מִיט טְרוֹויֶ
מַעַרְישֶׁ-פָּאָנְטָאָסְטִישֶׁ שְׂטוּרְיכָן. דֵּי רַעַלְעַ פּוֹחוֹת זַעַנְעַן אָבֶ
סְּטוּרָאָגְּרָט, גַּעַבְּלִיבָן זַעַנְעַן דֵּי רַחֲנִיוֹתְדִּיקָע, נַשְּׁמָה-יִתְּרָהְדִּיקָע
מַאְטִיוֹן אָוֹן גַּעַדְאָנְקָעָן.

„דֵּי גַּעַשְּׁיכְּטָע — זַאְגָּט פְּרָץ בַּיִ אֶן אַנדְעָר גַּעַלְגָּעָנְהִיָּט
אִין זַיְנָע זְכָרְזָנָות — דָּארְףֶ קִין לְגִינְן נִישְׁתָּזָאנֶן, אַבְּעָר נִישְׁתָּ
אַלְעַן פָּאָרְצִיְּן. וּוַיְיַלְעַן אַיְזָן דָּעָר גַּרְעַסְטָעָר לְגִינְן. וּוַיְיַלְעַן
נִישְׁתָּאַלְעַן אַיְזָן דָּעָר מַעַנְטָשָׁה. פָּאָטְרָעְטִירָט דָּארְףֶ וּוַעֲרָן נָוֶר
דָּאמֶס בָּאָרָא קְטָעָרִיסְטִישָׁע, דָאָס עַכְּטָע, נִישְׁתָּזָאנֶס דָאָס צּוּפָעָ
לְיִקְעָע, וּוָסֶם גַּעַהְעָר גַּאֲרָ נִישְׁתָּזָומָן צָוָם מַעַנְטָשָׁה“. פֿון דֵּי יְוָנְגָעָרָעָ
שְׁרַיְיִבְּעָר הָאָט שְׁלָוָם אָש זַיְן גַּעַנוֹמָעָן אַוִּיסְצָנוֹזָן גַּעַשְּׁיכְּטָלְעָעָן
שְׁטָאָףֶ פָּאָר זַיְנָע וּוַעֲרָק אָוֹן לְכַתְּחִילָה — דָעָר עִקְּרָפֶ אָרְ זַיְיָ
בָּעַ דְּרָאָמָעָן: יְפָתָחָס טָאָכְטָעָר, אַמְנוֹן אָוֹן תָּמָר, שְׁבָתָאי צְבָיָ
אָטֶן דֵּי דְּרָאָמָעָן זַעַנְעַן גַּעַכְּרָ דָעָר עִקְּרָפֶ אַוִּיפְּגָעְבָּרָאָכֶט
שְׁיִכְּטָלְעָכֶעָ טָעָמָעָס. אִין זַיְיָ זַעַנְעַן דָעָר עִקְּרָפֶ אַוִּיפְּגָעְבָּרָאָכֶט
גַּעַוּוֹרָן אַיְיָגִיקָע דְּרָאָמָטִישָׁע מַאַמְעָנָטָן אָוֹן עַס
זַעַנְעַן אַוִּיסְגָּעָנוֹצָט נַעֲמָעָן, פָּאָרָהְעַלְטָנִישָׁן, סִיטְוָאַצְּעָס צּוּלִיבָ
דֵּי גַּעַדְאָנְקָעָן אָוֹן אִידְעָעָן, וּוָסֶם דָעָר הַיְיָנְטִיקָעָר אַוִּיטָאָר
הָאָט גַּעַוְאָלָט דָוְרָךְ זַיְיָ אַרְוִוִּיסְזָאָגָן אָוֹן אַדוּרְכְּפִירָן. דֵי וּוַעֲרָק
אַבְּעָר הַאָבָּן נִיט בְּדָעה אַוִּיפְּצָוְלָעָבָן דֵי גַּעַשְּׁיכְּטָעָ, אַרְוִוְּפִצְּרָ
בְּרַעְנְגָעָן פָּאָר אַוִּינוֹעָרָע אַיְגָן דֵי אַמְּאָלִיקָע וּוּעָלָט. דֵי וּוַעֲרָק
זַעַנְעַן בַּיִים אַוִּיטָאָר גַּעַוְעָן מַעָרָ אַזְאָךְ פָּאָר זַיְיָ, אָוֹן דֵי
גַּעַשְּׁיכְּטָלְעָכֶעָ פִּיגְוָרָן זַעַנְעַן נָאָר סְכָעָמָעָס, נָאָר אַנְדִּידְיוֹגָגָעָן.
דֵי לְעַטְטָעָ פָּאָר יָאָר זַעַנְעַן דְּעַרְשִׁינְעַן אִין יִידְיִישָׁ עַטָּ
לְעַכְּבָעָ אַדְיִיטָנְדִּיקָע קִינְטָלְעָרִישָׁע וּוַעֲרָק, וּוֹיָ עַס וּוַעֲרָט
אַרְיִינְגְּגָעְבָּרָאָכֶט דָעָר יִידְיִשְׁעָר הַעָרָאִישָׁעָר גַּעַשְּׁיכְּטָלְעָכֶעָר שְׁטָאָףָ
אָוֹן עַס אַיְזָן גַּעַוְוִיסָקִין צּוֹפָאָל נִישְׁתָּ, וּוָסֶם דֵי מַעְרָקָ
זַוִּירְדִּיקְסָטָע אָוֹן אַיְנְטָעָרָסְאַנְטָסְטָע וּוַעֲרָק, וּוָסֶם זַעַנְעַן גַּעַשְּׁאָפָן
גַּעַוְוֹרָן בַּיִ אָוָנוֹ דֵי לְעַצְטָע יָאָרָן, הַאָבָּן גַּעַזְוִיגָן זַיְיָ
גַּנְיִקְהָ אָוֹן חִוּתָפָן דָעָר פָּאָרְגָּאָנְגָשָׁנְהִיָּט.

אוֹף דָעַם שְׂוֹאָרְץ-רוֹיטָן פָּאָן פֿון דָעָר שְׂוִידְעָרְלְעָכָר

זועט-מלחמה, פון בלוטיקן בירגער-קריג, פון רעוואַלְזִיעָס,
 ווילדץ' שחיות און פאגראמען אייז נישטיק דער יהיד מיט
 זיין ייחידיין לאַעֲבָנָס-שטייגער, מיט זיינע ווילנס און פאר-
 לאַגָּעָן, האַפְּעָנוֹנָגָעָן און פֿאַרְצְׂוּוֹיְפֿלוֹנוֹגָעָן. דעם קינסטלערס
 האָרֶץ גָּאָרֶט נאָך גָּרוֹיסָעָמָסָן-צְוֹזָאַמְּעָנְשָׁטוֹיסָוֹגָעָן, זיין בליך
 בענטקֶת נאָך בריטיע טתחים. די אַיצְטִיקָעָ גַּעֲשָׁעָנִישָׁן, אַיְן
 ווועלְכָעָ סְזָעָנָעָן גַּעֲוָעָן אַרְיִינְגְּעָצְׂזִין טוֹזָוְנְטָעָר אַוְן מִילְיאָנָעָן,
 דעם אוּיפְּבָּרוּיָן אַוְן אוּיסְבָּרוּן פון דער לאַעֲצָטָעָר צִיְּטָ קָאָן
 אַפְּעָר דער אַיצְטִיקָעָ קִינְסְטְּלָעָר גַּלְיָיךְ נִישְׁתָּ אַוְיפְּנָעָמָעָן אַוְן
 אַרְמוֹנָעָמָעָן; פון דעם גָּאנְצָן ווֵידְעָרְשְׁפְּרָעְכְּדִיקָן אַוְן סְתִּירָות-
 פֿוֹלָן מַאְטָעָרִיאָלָן פון אוּיפְּשָׁטִינִין אַוְן אַפְּפָאָלָן, פון לִיכְטָ אַוְן
 שָׁאָטָנָס, מַלְאָךְ אַוְן טִיוֹוֵל, ווועלְכָעָ דָּאנְגְּלָעָן זִיךְ אַן אוּיפְּ-
 הָעָר, — דאס אַלְּזָן עָרָ נאָך נִישְׁתָּ פֿאַרְקָעְרָפָעָרָן אַיְן בִּילָּ.
 דער, גַּעֲשְׁטָאָלָטָן, — אַוְן זִיין דִּיכְטָעָרִישָׁע אַוְיפְּמָעָרְקוּאָמָקִיט
 וווערט דָּעָרְבָּעָר צְוֹגְעָצְׂזִין צָו דָּעָר בּוֹנְטָעָר פֿאַרְגָּאַנְגָּעָנָהִיט,
 אַיְן ווועלְכָעָר סְהָבָן זִיךְ אַפְּגָעְשְׁפִּילָט עַנְלָעָכָע אַדָּעָר פְּמַעַט
 צְנַלְעָכָעָ גַּעֲשָׁעָנִישָׁן. זִיין אַוְיפְּמָעָרְקוּאָמָקִיט זִיךְ צָו דִּי
 פֿאַרְגָּאַנְגָּעָנָעָ תָּקוֹפָה, אַיְן ווועלְכָעָ סְזָעָנָעָן פֿאַרְגָּעְקָוּמָעָן גָּרוֹיסָעָ
 קָאָמָפָן אַוְן צְוֹזָאַמְּעָנְשָׁטוֹיסָוֹגָעָן, ווועלְכָעָהָהָבָן זִיךְ אַפְּכָר שְׁוִין
 אַיְגָאָנָצָן אַיְגָאָנָשְׁטִילָט אַוְן אוּיסָגָעְפָּרָומָט גַּעֲוָוָאן.

דער אַיצְטִיקָעָ קִינְסְטְּלָעָר בּוֹנְטָעָר אַיְם פֿיְעָרָר פון דער
 פֿאַרְגָּאַנְגָּעָנָהִיט, זִיין שָׁאָפָּוָגָ-גִּיסְטָ אַיְן צְעָגְלִיט אַוְן פָּאָר-
 שְׁטִיבִּיט בִּיְיָ אַט דעם אַיצְטִיקָן פְּלָאָקָעָר.

אַוְן מִיר זְעָן, אַז אוּיךְ אַיְן דער רֹסִישָׁר לִיטְעָרָטָוָר
 זְעָן לְעַצְטָנָס דָּעָרְשִׁינָעָן צְוֹוֵי אַדְיִינְדִּיקָעָ ווּוּרָקָ פון יִנְגָּעָ
 טָאָלָאַנְטְּפָוָלָעָ דִּיכְטָעָר, ווּ דָעָר שְׁתָאָף אַיְן גַּעֲנוֹמָעָן פון דער
 רֹסִישָׁר פֿאַרְגָּאַנְגָּעָנָהִיט. דעם אַיצְטִיקָן אוּיפְּבָּרוּיָן-מַאְטָעָרִיאָלָן
 אַז דִּי מַאְסָנָה אַפְּטִיקָעָ בּוֹנְטָאָרִישָׁע גַּעֲפִילְן הָבָן דִּי דִּיכְטָעָר
 גַּעֲוָכָט צָו פֿאַרְקָעְרָפָעָרָן אַיְן גַּעֲשִׁיכְטְּלָעָכָע הַעַלְלָדָן אַז אַיְן
 זְיִיעָר דַּעַמְּאָלְטִיקָעָ סְבִּיבָה. דער באָוּסְטָעָר יָוָנְגָעָר רֹסִישָׁר
 דִּיכְטָעָר סְעָרְגִּיִּי יְעַסְפִּיְנִין הָאָט אַגְּגָשְׁרִיבָן אַדְרָאָמָטִישָׁע
 פְּאָעָמָעָ "פּוֹגָאָט שְׁעוֹוֹ", אַז אַזְוִיְּטִיעָר באָוּסְטָעָר רֹסִישָׁר

דיכטער וואסילֵי קאמענסקי – זיין דראמע-פיעסע – סטיען-
קאָ רַאֲזִין". און אין די ביידע ווערך איז דער עיקר
די מאָסן-עמאַצִיעס און די אויפֿשְׁטָאנְד-מאָמְעָנְטָן, וועלְכָע זע-
גען זיי באָקָאנְטָ פָּונְ דָּעַם אִיצְטִיקְן לְעָפָן, פָּונְ דָּעַר אִיצְטִיקְעָר
רעוֹוָאלְצִיעָ – און אָטָ דָּאָס אַלְץ גַּעַבָּן זַיִ אַרְיִין אַין די פָּאָר-
גָּאנְגָּעָנְהָיִיטָס-טִיפָּן.

און אָטָ אַין אֶ רְשִׁימָה פָּונְ נְיִיעָ ווערך מיט גַּעַשְׁיכְּטַלְעָכָן
מאָטְעָרְיאָאָ: שְׁלֹום אַש – "קִידּוּשׁ-הַשָּׁם", "כִּישׁוּפְמְאַכְּרִירָן פָּונְ
קָאַסְטִילְיָעָן" און "מַאֲרָכָנְעָן", י. אָפָּאָטָ אַשׁו – "אַין פּוֹיְלִישׁ
וועלְדָעָר", ה. לִיְיָוִיךְ – "דָעַר גּוֹלָטָ", פֿרְץ הִירְשָׁ
בִּין – "אַין שָׁאָטָן פָּונְ דָּרוֹתָ", ב. שְׂטִימָן – "מִשְׁיחָ
בָּן יוֹסֵף", "בָּיִם טּוֹעָרָ", "דָאָס רְוִיטָעָ קִינְדָּ".
אַין די אַלְעָ ווערך אַין אַרְיָנְגָּעָרְאָכָט הַעֲרָאִישָׁעָר גַּע-
שִׁיכְּטַלְעָכָר שְׁתָאָף, און דָעַר צְוָגָאנְגָּ צָו דָעַם הַיסְּטָאָרִירָן מַאָ-
טְרִיאָלָ אַיְוָ נִישָׁט וְוַיְצָוָא אַוְיסְּגָּעָרְעָנְטָן פָּאַרְקִילְטָן אַש. נִשְׁתָּ
קִין בָּאַלְזָאָמִירָטָע מָוִמִּעָט-פִּינְגוֹרָן בָּרְעָנְגָּעָן אִיצְטָ אַוְיפָּ דִּי
קִינְסְּטָלְעָר, אַין די, וְוָאָס גְּרִיבְּלָעָן זַיִ אַין גַּעַשְׁיכְּטָעָ אַין אַין
מָאָטְעָרְיאָלָן פָּונְ גַּעַשְׁיכְּטָע, הַאָבָּן שְׁוִין אַוְן וּוּעָלָן נַאֲךְ גַּעַפְּנִיעָן
גַּישָׁט וְוַיְיָנִיק הַיסְּטָאָרִישָׁע אַוְמְפֿנְקְטָלְעָכְקִיָּתָן אַין הַיסְּטָאָרִישָׁע
נִשְׁתָּ אַוְיסְּגָּעָהָלְטָנְקִיָּתָן. אַין פְּלִיְּ פְּרָטִים לְעַבְּטָ דִּי אִיצְטִיקָּע
תְּקוֹפָה פְּלִיְּ מַעְרָ אַין די דָאַזְּיקָע וְוֻעָרָ, וְוַיְיָ דִּי מַקְוּפָות, וְוָאָס
וּוּרָן אַוְיסְּגָּעָרְאָכָט אַין זַיִ. אַין וּוּעָן די וּלְבָעָ קִינְסְּטָלְעָר
וּוְאָלְטָן די וּלְבָעָ טְעַמְּמָס צְרוּקָ מִיטָּ עַטְלְעָכָעָ יָאָר, פָּאָר די
גַּעַשְׁעָנִישָׁן פָּונְ די לְעַצְּצָע יָאָרָן, גַּעַוּזָן גַּעַנוּמוּזָן פָּאָר זִיעָרָע
שָׁאָפָּנְגָּעָן, וּוְאָלְטָן די ווערך גַּאֲרָן אַנְדָּעָר אַוְיסְּזָעָן אַין כָּאָ-
רְאַקְטָעָר גַּפְחָאָט.

אַין זַיִן הַקְּדָמָה צָוְיִי גַּעַשְׁיכְּטַלְעָכָע רַאֲמָנָעָן
"כִּישׁוּפְמְאַכְּרִירָן פָּונְ קָאַסְטִילְיָעָן" אַין "קִידּוּשׁ-הַשָּׁם" שְׁרִיבְּט
שְׁלֹום אַש: "צְוּוִי עַלְעַמְעָנְטָן אַין דָעַר יִדְיָשָׁר גַּעַשְׁיכְּטָע
הַאָבָּן מִיךְ פָּונְ תְּמִיד אָן פָּאָרָאִינְטָעָרָטָרָט: דָעַר קִידּוּשׁ הַשָּׁם
אַין די מַעְסִיאָנִישָׁע שְׁטְרָעָבָּוָגָּעָן, וְוָאָס פְּלָגָן נַאֲפָלָגָן נַאֲךְ
יְעָדָן קִידּוּשׁ-הַשָּׁם. די צְוּוִי עַלְעַמְעָנְטָן פָּונְ דָעַר יִדְיָשָׁר גַּע-

שיכטעה האבן לענוג געריעיצט מײַן שרייבערישן חשק. לעצטנו
היב איך אָן צו פֿרּוֹבִירְן צו פֿאָרוֹוֶרְקְלְעָכְן מײַן שְׁרֵיפְטְשְׁטָע.
לערישן חַלּוֹם". אֲבעָר גְּרָאָד דִּי לְעַצְתָּע יָאָרְן מִיט זַיְעָרָע
אויסטערלְיִישָׁע גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן האבן מעגְלָעָךְ גַּעַמְאָכָט דָאָס שאָפָּן
פֿוֹן אָט דִּי גַּעַשְׁיכְטַלְעָכְעָ רַאֲמַנְעָן, וּווִיַּיְךְ "קִידּוֹשׁ-הַשָּׁם" גִּיט
אוֹנוֹ אָבִיד נִישְׁטָן נָאָר פֿוֹן דָעַם יִדְישָׁן מַאֲטִירָעָר-לְעָבָן
פֿוֹן דִּי אַמְּלִיקָע טְרוֹוֶעֶרְקָע צִיטָן פֿוֹן גּוֹרָת תְּחָ, נָאָר עַס
איּוֹ אָפְּשָׁר מַעַר אָן אַפְּשְׁפִּיגְלָונָג פֿוֹן דָעַר אַיְצְטִיקָע טְרָא-
גִּישָׁעָר אַוקְרָאַינָּע. אָן דָעַם אוֹיְטָאָר האָבָן גַּעַוּוֹיסָ מַעַר גַּע-
שְׁפִּיוֹזָט דִּי אַיְצְטִיקָע לְעַבְעָדִיקָע בְּלִידָעָר פֿוֹן דִּי שְׁחִיטָות
אוֹן פָּאָגָרָאַמְעָן, וּווִי דִּי אַמְּלִיקָע גַּעַשְׁעַנְיִישָׁן פֿוֹן צְרוּקָ
מִיט 270 יָאָר.

אוֹן וּוֹעֵן דּוֹרוֹת-אַיְינְגַּעַזְעַנְעָע יִשְׁוּבִים זַעַבָּען אָוּמְגַעְקָומָעָן,
אוֹן וּוֹעֵן גַּאנְצָע גַּעַגְעַנְטָן זַעַבָּען מִיטָּן וּוֹאָצָל אַוִּיסְגָּעָרִיסָן גַּע-
וּוֹאָרָן אָוֹן זִיךְרָ גַּעַלְאָזָט וּוֹאָנְדָעָרָן אוֹיְףָ הַפְּקָרָ, הַאָט עַס גַּע-
גַּעַבָּן שְׂטָאָפָּקָ אַשְׁנָן פָּאָר דִּי "מַאְרָאַמְעָן" אוֹן פָּ. הַרְשָׁבָיְנָעָן
פָּאָר זַיְינָן "אַיְן שְׁאָטָן פֿוֹן דּוֹרוֹת".

צְרוּקָ מִיט אָיָר 8-10 האָבָן יִ. אַפְּאָטָאָשָׁוָן אַינְטָעָרָע.
סִירְטָ אָוֹן פָּאָרְנוּמָעָן פָּאָרְשְׁיִידְנָסְטָע טְעַמְּמָעָס פָּוֹנָם שְׁטִיגְגָּעָר-לְעָבָן
פֿוֹן גַּעַזְוֹנְטָע יְוֹנְגָעָן, פֿוֹנָם הַיִּסְ-בְּלוֹטָ פֿוֹן פְּשׁוֹטוֹעָ-נְפָשָׁוֹת, אָוֹן
אוֹיְךְ אַיְן דָעַר גַּעַשְׁיכְטַלְעָכְעָר קִיְּתָ הַאָט אִים דָאָן צְוָגְצָוִיגָּן
דָאָס לְעַצְתָּע רִינְגָּל, שְׁרָהָקָ, וּוֹאָס בְּלִיְּבָטָ "אַלְיִין", – דִּי עַנְדָע
פֿוֹן דָעַם בְּרִיטָן, פְּילְפָאָרְבִּיקָן אוֹיְסָגָס. אֲבעָר אַיְן דִּי לְעַצְתָּע
יָאָרָן פֿוֹן מַאְסָן-קָאנְפְּלִיקָטָן, פֿוֹן פְּצָלְקָעָר-קָאמָפָ הַאָט אִים גַּע-
צִוְּגָן צַו דָעַר רַוִּישְׁקָעָר צִיטָ, צַו דָעַר צִיטָ, וּוֹעֵן דִּי גַּע-
שְׁעַנְיִישָׁן האָבָן זִיךְרָ צְעַשְׁתָּרָאָמָט אָוֹן בְּרִיטָ זִיךְרָ פְּאָנְגָנְדָעָרָע-
גָּאָסָן, צַו דִּי אוֹיְפְּשָׁטָאָנָד-יָאָן פֿוֹן 1863, וּוֹעֵן דָאָס לְעָבָן אַיְן
אָרוֹיסָ פֿוֹן דִּי עַנְגָּע צִימָרָן אָוֹן אַרְבִּעָר אַיְן גָּאָס אָוֹן פָּאָר-
כָּאָפָּט גַּוְיִיסָּע מַאְסָן-שְׁטָרָאַמְעָן.

אוֹן וּוֹיְפִּילְ אָמָרוּ, דְּרָאָגָג אָוֹן אוֹיְסְלִיְּזָוָנָג-מַאְטִיוֹן הַאָט
ה. לִיְיָוִיךְ אַרְיִינְגָּהָוִיכְט אַיְן זַיְינָן "גַּזְּמָמָ", אָוֹן וּוֹיְפִּילְ צִיטָ-
גִּיסְטָ שְׁוּעָבָט אַיְן דִּי פְּרָעָכְטִיקָע בְּלִידָעָר פֿוֹן זַיְינָן פָּאַמְעָן?

און שרייט דען ניט ארוויס דער וויטאג פון דעם היינטיקן
מענטש, זיין צאפל נאך מאכט און זיין אַנמאכט און פאר-
צוייפלונג אין די אלע ווערטער פון מהר"ל מפראג, פון
גולם, יונגען בעטלער, משוגענער תנחים, א. א. וו?
און די "דראמען" פון ב. שטיימאן - דער שייטעהויבן
פון דער רוסלענדישער רעוואָלּוֹצִיע, וואָס איז דאָרט אויפגע-
פֿלאָקערט און דאָרט אומגעקומווען?
דער געשיכטלעכער שטאָף האט אַריינגעהויבט אַ פרישן
אַטעם אין אונזער לִיטעראָטוֹר. מיט דער באַהעפונג פון דער
געשיכטע מיט דער לִיטעראָטוֹר זענען ביידע, han די לִיטע-
ראָטוֹר און han די געשיכטע, שטארק אויפגעריכט געווֹאָרְן

1922

אַינְהָאַלְט אָוֹן פָּאָרֶם

(א) פָּאָר וּוּרְטָעֵר

מיר זענען שטארק לְהוֹת אוֹף מִאַדְעָס.
מיר יָגָן יִךְ נָאָךְ דָּעֵר לְעַצְטָעַ מִאַדְעָס, וּזְיִזְאָל נִיטָּאַוִּיפְקוּמָעַן אָוֹן וּזְיִזְאָל נִישְׁתָּגַעַן וּוּרְטָעָן.
אין גַּעֲוִוִּיסָּץ לִיטְעָרָאַרִישָׂ-קִינְסְּטַלְעָרִישָׂעָ קְרִיזְוָן אַין רָוָס-
לְאָנְדָּ אָוֹן אַין דִּיטְשְׁלָאָנְדָּ האָט מַעַן זִיךְ גַּעֲנוּמָעַן צָו אָפָּ-
סְטְרָאַקְטָעָר, טַעֲכְנִישָׂ-גַּעֲבִוִּיטָעָר קוֹנְסָט אָוֹן צָו סְתָמָ-אַרְכִּיטְצָקָטָאָ-
גַּישָׁע לְיִנְיָעָן, מַעַן אַיְזָן מְבָטָל סְטִיכָּ, קָאַלְאָרִיטָן, טָרָאַדִּיצָּעָ אָוֹן
מַעַן פְּרָעְדִּיקָט הַוְילָע לְיִנְיָעָן, פָּאָרְשִׁיְידָעָנָע גַּעֲאַמְעָרִישָׂע פָּאָר-
מַעַן א. א. ו.ו.

אָט דִּי מִאַדְעָס האָט גַּעֲנוּמָעַן אַין גַּעֲפְּנַקְעַנִּישָׂ פּוֹלְ פּוֹן אָוֹן
זְעַרְעָז גַּעֲבַעַנְשָׁטָע מִאַלְעָר אָוֹן קִינְסְּטַלְעָר אָוֹן זִיךְ הַוִּיבָּט אָוֹן
צָו פָּאָרְשְׁפְּרִיטָן אִירָעָ נְעַצָּן אַיְיךְ אוֹף אַוְנוֹזָעָר יִגְנָגָעָר דִּיבָּ-
טוֹנָגָג.

עַס לְאוֹן זִיךְ שְׁוִין הַעֲרָן אַין אַוְנוֹזָעָר לִיטְעָרָאַטָּוָר
אָוֹן קוֹנְסָט روֹפָּן אָוֹן אוֹיסְרוֹפָּן פָּאָר נַקְעַטְקִיָּט, פָּאָר
בְּלוֹזָעָר פָּאָרָם, פָּאָר סְתָמָ-סְכֻמָּאָ. מַעַן ווּילְ זִיךְ צְוָפָאָסָן
צָו דָּעֵר שְׁפָאָגָג-גַּיְעָר טַעֲאָרִיעָ פּוֹן קָאַנְסְּטְרָוּקְטִיוֹן מַעְטָאָד,
פּוֹן רִיְינָעָר אַרְכִּיטְצָקָטָוָר אַין לִיטְעָרָאַטָּוָר אָוֹן קוֹנְסָט. אָוֹן עַס
לְוַיְעַרְתָּ דִּי סְפָנָה, אָז אַיְאָגָנִישָׂ נָאָךְ דִּי פָּאָרְשִׁיְידָעָנָע סְכָעָ.

מִאֵתִישׁ פַּאֲרָמָעַן אֹן קְאַנְסְטֶרֶוקְצִיעַס זַאֲן מִיר אַנוּוּרָן אַנוּזָּעַר
איינְגְּנְטֶלְעַן פְּרָצּוֹף, אַנוּזָּעַר אַינְגְּרֶלְעַץ וּוּצְזָן.

עַס אַיְזָן אַלְטָעַר אַמְתָה: דַּי פַּאֲרָם מַוְן וּוּאַקְטָן אֹן
אוּיסְטוּאַקְטָן צְוֹאַמָּעַן מִיטָּן אַיְנָהָאַלְטָן אֹן פָּוּנָם אַיְנָהָאַלְטָן.
דַּי פַּאֲרָם אַיְזָן דַּעַר אוּיסְעַר לְעַכְעַר פּוֹצְלִיְזָאַפְּנָם אַיְבָּעַ
וּוּיְיְנִיְקְסְטָן אַנוּוּקָם. דַּעַר תּוֹךְ, דַּעַר אַיְנָהָאַלְטָן, וּוּאַס
פַּאֲרָמָאַגְּנָת חִוְתָּאָן קְרָאָפְטָן, שְׁטָרָאָמָט אַרְוִיסָּאָן מִיטָּן פָּחָ פּוֹן
זַיְינָן אַמְפְּעַטָּשָׁאַפְּטָן עַר אוּיסְדוֹקָמְעַגְּלָעַנְקִיטָן, וּוּעַרְטָעַר,
בִּילְדָּעָה, פַּאֲרָמָעַן. פָּוּנָם תּוֹתָהוּ וּרוּחוּ שַׁאַפְּטָן דַּעַר אַמְתָעַר קִינְסְטָן
לְעַר זַיְינָן דִּיכְתוּנָנָס-וּוּעָטָן, וּוּאַס וּוּעַרְטָה מִמְשָׁוֹתְדִּיקָן אֹן
קְאַנְקְרָעָט בְּעַת דַּעַם שַׁאַפְּנָן גּוֹפָא אֹן וּוּעַרְטָה אַזְוִי אַרְוָם
גַּעַפְּרָאָמָט אֹן גַּעַקְלִיְידָט לְיוֹטָן זַיְינָן צְלָם אֹן גַּעַשְׁתָּאַלְטָן
קוּמָט מַעַן אַבְעַר מִיטָּפְרִיעָר-אַוִּיסְגָּעַרְעַנְכְּטָעָן אֹן גַּעַ
שְׁטָעַלְטָעָן פַּאֲרָמָעַן, שַׁאַפְּטָן מַעַן קְוֹדָם-לִיצְרָה-סְכֻעָמָעַן, אַיְזָן עַט
אַסְיְמָן פּוֹן אַיְנְגְּרֶלְעַנְדָּר אַרְמָמִיעַיִת אֹן אַיְנָהָאַלְטָלְאָזִיקִיט.

לִיטְעָרָאָטָור אֹן קוֹנְסָטָן מוֹזָן הַאָבָן זַיְיכָר נַאֲטִירְלֶעְכָּן
אֹן אַרְגָּאָנִישָׁן וּוּבָג. זַיְיכָנָן נִישְׁתָּה הַאָבָן קִין קְפִּיצָת-הַדָּרָךְ
אַיְבָּעַר דַּעַם אַיְגָעָנָם אַיְנָהָאַלְטָן, אַיְבָּעַר דַּעַם אַיְגָעָנָם וּוּזָוָן,
נַאֲךְ בֵּי דַּי עַרְשָׁטָן נִישְׁתָּה-זַיְיכָרָעָטָרִיט, וּוּאַס אַנוּזָּעַר
אַיְצְטִיקָעָן יִדְיְישָׁעָן לִיטְעָרָאָטָור הַאָט גַּעַמְאָכָט אַוִּיפָּח דַּעַם וּוּעַגָּ
צָו וּוּעַלְטֶלְעַכְקִיטָן, זַעֲנוּנָן מִיר צּוֹפִילָאָפְּטָן גַּעַוּזָן פָּאָרָם:
דְּרָאָגָג נָאָר אוּיסְעַר לְעַכְעַס אֹן אַוְמָצָטָוָם-אַגְּעָנוּמָעָנָעָן פָּאָרָם
אֹן בִּילְדָּ. מִיר זַעֲנוּנָן גַּעַוּזָן גַּעַטְרִיבָן צָו לִיטְעָרָאָטָור
מַעַר פּוֹן אַוִּיסְן, וּוּפּוֹן אַנְגָּעוּוּיִינִיק. אֹן דַּי פַּאֲרָם, דַּעַר
לְבוֹשָׁ אַיְזָן נִישְׁתָּה גַּעַוּאַקְטָן פָּאַמְעַלְעַץ אֹן בְּהַדְרָגָה צְוֹזָאַמָּעָן
מִיטָּן אַיְנָהָאַלְטָן, זַיְיךָ נִישְׁתָּה גַּעַבְּיָתָן בִּיסְלָעַכְוּיִין, נָאָר גַּעַבְּרָאָכָט
גַּעַוּאָרָן פַּאֲרָטִיק פּוֹן דַּעַר פְּרָעָמָד, אֹן הַאָט גּוֹרָם גַּעַוּצָן,
אוֹ מִר הַאָבָן פִּילְמָוָתָר גַּעַוּזָן אַוִּיפָּח דַּעַם תּוֹךְ אֹן אַיְנָהָאַלְטָן,
אוֹיפָח דַּעַם אַיְנְגְּרֶלְעַנְדָּר סְטִילָאָן קְאַלְאָרִיט.

פּוֹן אַיְיִן עַקְסְטָרָעָם צָוָם צְוּוִיִּיטָן:
דוֹרוֹזָת-לְאָנָגָה הַאָבָן מִיר פַּאֲרָגְנוּוֹאַלְטִיקָט דַּעַם גּוֹפָ, מַבְטָלָ
גַּעַמְאָכָט דַּעַם חֹמָר. אַפְגָּעָרִיסָן פּוֹן דַּעַר מִשְׁׂשָׁוֹתְדִּיקָעָר וּוּרְקָ-

עַכְקִיט, פָּאַרְשֵׁלָאָסֶן אֵין רֹוחַנִּוֹתְדִּיקָע גַּעֲטָא-מוּעָרָן, הָאָט זַיְךְ
עַיְיִ אָנוֹ אַוִּיכְגַּעַבְּיַדְעַט אַגִּיסְט, וּוֹאָס אֵינוֹ אַיְגַּנְאַנְצַן אַוִּיסְגַּע-
טוֹן פּוֹן דַּעַר וּוּצְלַט. אָזְיִ הָאָבָן מִיר גַּעֲלָבֶט אֵין אָוּנוּצָר
אַפְּגַּעַבְּצַוְנְדַעַרְקִיט אָוֹן גַּעַשְׂפָּן דַּי קָוְלְטוֹר פּוֹן אָוּנוּצָר אַיְגַּן
לְעַבְּנָן: דַּוְרְכוֹיס גִּיסְטְּיקָע וּוּצְלַכְּן, דַּעַר גַּוף נְכַנְּעָ אָוֹן מְשׁוּעָבֶד
צַוְּעַדְרָ נְשָׁמָה, גַּנְעַצְעַ דַּוְרוֹת, וּוֹאָס הָאָבָן גַּעֲלָבֶט הַעַכְעָר
פּוֹן דַּעַר עַרְדָּ.

אוֹן פְּלוֹצִים – וּוּעַלְתְּעַכְקִיט.

וּוֹן בָּאֲגַלְיִיךְ מִיטָּן גַּעַשְׂרִי: "מַעַרְבָּ-אִירְאָפְּעָ, וּוּעַלְתְּלַעַכְ-
קִיט, מַעַנְטַשְׁהַיִיט" – הָאָט מַעַן מִיטְגַּעַרְצָאָט פּוֹן דַּעַר פְּרַעְמָד,
אָיִן דַּעַר פְּרַעְמָד-גַּעַבְּאַרְגַּטְע, אָיִן דַּעַר פְּרַעְמָד-צַוְּגַּעַרְיִיטָע
מְלֻבְּשִׁים, אוֹן צָוְם לְבּוֹשְׁ גַּעַנוּמָעַן צְוַפְּאָסֶן דַּעַם עַצְמָ-גַּוְיִ
אוֹן עַצְמָ-נְשָׁמָה, וּוֹי אֵין אַסְדוּמָ-בְּעַטְלָ.

אוֹן אָזְיִ זַעַנְעָן מִיר מִיט אָוּנוּצָר אַינְעַרְלַעְכָּר וּוּעַלְתְּ
אוֹן מִיט אָוּנוּצָר רִיסְעַנְישָׁן נַאֲךְ רְחַבּוֹת אַרְיִינְגַּעְפְּאָלָן גַּלְיִיךְ
אָיִן פְּרַעְמָדָע אַרְעָמָס אוֹן גַּעַנוּמָעַן זַיְץ צְוַפְּאָסֶן צַו דַּי אַוִּיסְעָרָ.
לְעַבְּעָ פָּאַרְמָעָן פּוֹן אִירְאָפְּעִישָׁן רַאְמָאָן, דְּרַאְמָעָ אָוֹן לְדִיד, הָגָם
דָּאָס עַצְמָ-וּוּעָן פּוֹן אָוּנוּצָר וּוּרְקַעְלַעְכִּיט, פּוֹן אָוּנוּצָר שְׁטָאָף
הָאָט נִשְׁתְּ גַּעַשְׁטִימָט גַּלְיִידְרִיְדִּ מִיט דַּי פָּאַרְמָעָן-שְׁאָבְלַאֲנָגָעָן פּוֹן
דַּעַר פְּרַעְמָד.

פָּאָר אַט דַּעַם צְוַפְּאָסֶן זַיְץ הָאָבָן מִיר בָּאַצְאָט מִיט
אָוּנוּצָר פְּרַצְוֹף, נְשָׁמָה אָוֹן סְטִיל.

אוֹי עַס אֵינוֹ נִשְׁתְּ קִין גּוֹזָמָא אוֹן נִשְׁתְּ קִין פָּאָרָא.

דָּאָקס:

וּוֹאָס מַעַר אִירְאָפְּעִישָׁן פָּאָרָם אָוּנוּצָר פְּרַיעַרְדִּיקָע
זַוְּעָרָק הָאָבָן פָּאַרְמָאָגָט, אַלְצָן וּוּיְנִיקָּעָר אַיְגַּנְטִילְמַלְעַכְקִיט הָאָבָן
זַיְיִ גַּעַהָאָט אָוֹן אַלְצָן קָוְרַצְעָר אֵינוֹ גַּעַוּעָן זַיְיָעָר לְעַבְּיִ פָּאָר
אָוּנוּצָר לִיְטָעָרָטָר, – אָוֹן פָּאַרְקָעָרטָן:
וּוֹאָס וּוּיְנִיקָּעָר אַוִּיסְעַרְלַעְכָּע אָוֹן אַלְגַּעַמְיִין-אַגְּגַעַוּמָעָנָע
בִּילְדְּעַרְישָׁקִיט, אַלְצָן טִיפְעָר אָוֹן אַיְגַּנְאַרְטִיקָעָר דַּעַר טַאֲלָאנָט.
בְּלַעַטְעָרָן מִיר אַדְרָךְ דַּי וּוּזְרָק פּוֹן אָוּנוּצָר גַּרְעַטְעָרָע
אוֹי קַלְעַנְעָרָע קִינְסְטְּלַעְרָ, וּוּעָרָן מִיר אִיבְּעַרְצִינְגָּט:

דוקא די ווועرك און די טיילן אין די ווועرك, וואם
 זענען געשאָפַן לויט פֿאָרטיקֿע אִירָאָפֿעַישׁ, לְיטָעָרָאִיזְרָעַטּ
 מֶאָדָעָן, זענען שוואָך און נישט אִינְטָעָרָעַסְאָגָּטּ.
 וווען מענד עַל עַד אַדְעָר ר', אַלְטָעָר יְקָנָהּ? רִיסְטָ אֵי-
 בער זיינ דורךויס-איינְגָּנָּאָרְטִיכְן גַּעֲזָנְקָעָן-גַּאנְגָּ אָן שְׂמוּצָן
 מִיט זיך אלְיַיְין אָן ווֹיל אָפְגָּעָבָן אֲגָּבָּ דָּעָר גַּעֲזָנְגָּעָכָּעָר
 נְאָטוֹר-בְּאָשְׁרָרִיבְּוָנָגּ, אִיזּ עַס אָמְנָאָטְרִילְעָךּ אָן נִשְׁתָּ שְׁעַפְרִישָׁ
 אָן אַפְּיַיְלָו לְאַנְגּוּוַיְלִיךְ, וווען דָּעָר זְעַלְבָּר מַעַנְדָעָלָז ווֹיל
 אַרְוִיסְקָרִיכְן פָּוֹן זַיְן הוֹית אָן ווֹיל "רָאָמָּאָנוֹיְרָהּ" אָוִיפָּן אֵי-
 רָאָפְעִישָׁן שְׁטִיגְגָּעָר, אִיזּ עַר אָוּבָּאָהָאָפָּן. די האַנְדָלָונָגּ אִיז
 אֵין. די פָּאָלָן כָּמָעַט אָוּמָעָטָם גַּעֲקִינְצָלָט, אָן דָּאָס אַנְקָנִיפָּן די
 אַוִיסְעָרְלָעָכָּע גַּעֲשָׁפָעָנִישָׁן אֵין אַינְעָרְלָאָן נִשְׁתָּ בְּאַרְכְּטִיקְטָ.
 אָן אוּיךְ דָּעָר דָּוָרָן אָן דָּוָרָן אַיְנְגָּנְאָרְטִיכְעָר שְׁלֹוּסָן
 עַלְיכָם, וווען ער גִּיטָּ אָוּזָקָ פָּוֹן זַיְן אַיְגָּעָנָעָר אָן "יִדְיִישָׁ-
 רָעָכָּעָר" מאָנָעָר פָּוֹן שְׁרִיבָּן אָן פְּרוֹזָוֹת שָׁפָּאָן נָאָךְ דָּעָם אַנְגָּעָ-
 נְוָמָעָנָם לְיטָעָרָאָרִישָׁן שְׁאָבְלָאָן, הָעָרָטָ ער אוּיךְ צוֹ זַיְן אָרִי-
 גִּינְעָלָ. דָּוקָא דָּוָרָן דָּעָר "וֹוְילְ דָּעָר" פָּאָרָם פָּוֹן לְאַגְּנָגָן מְאָ-
 נָאָלָאָגָן (טוּבָּהָ דָּעָר מִילְּכִיקָּעָר) אָן דָּוָרָן דָּעָם, דָּוָכָּת זַיְן,
 קִינְסְטְּלָעָרִישָׁ פְּעָרָלָ.

אָן אֵיזּ דָּעָן פְּרָץ, דָּעָר שְׁפָעָטְרִיקָּעָר ווּרְיטָאָזְעָר
 ווֹאָרָט-מִיסְטָעָר נִשְׁתָּ גַּעֲשְׁטְרִוְיכָּלָט גַּעֲוָאָרָן מִיט זַיְנָעָ ערְשָׁטָעָ
 רְעָאָלְסְטִישָׁע גַּאנְץ-מִיטְלָעְמָסְקָעָ טְקִיצָן אָן לְיִדְעָר, ווֹאָסָ ערָ
 הָאָט גַּעֲנוּמָעָן שְׁרִיבָּן לוּיט אַלְעָ פְּלִילִים פָּוֹן אִירָאָפֿעַישָׁ
 מְוֹסְטָעָרָן? אָן אֵיזּ דָּעָן זַיְן גַּאנְץ שְׁבָעָטְעָרְדִּיקָ קִינְסְטְּלָעָרִישָׁ
 לְעָפָן נִשְׁתָּ גַּעֲוָעָן אֲקָמָפָן פָּוֹן אִינְהָאָלָט אָן פָּאָרָם? אָן
 וווען ער הָאָט גַּעֲנוּמָעָן זַיְקָ גַּרְאָבָן אָן דָּעָר טִיף פָּוֹן יִדְיִישָׁן
 פְּאָלָקָס-שְׁאָפָּוָנָגּ, הָאָט ער אִינְצִיטִיךְ אוּיךְ אַוִיסְגָּעָדָקָט גַּאנְצָעָ
 אַוְצָרוֹת פָּוֹן יִדְיִישָׁן סְטִילָ, פָּוֹן פְּרִימִיטִיוֹ-יִדְיִישָׁ אַוִיסְדָּרוֹקָ
 פָּאָרָמָעָן אָן דָּוָרָן זַיְנָעָ "פְּאָלָקָסְטִימְלָעָכָע גַּעֲשִׁיכְטָן" אָן אֵי-
 נִיקָּעָ פָּוֹן זַיְנָעָ לְעַצְטוֹן דְּרָאָמָעָס זַיְקָ דָּעָרָהָוִיבָן צוֹ דָּעָר הַאֲכָסְטָעָר
 מְדָרָגָה פָּוֹן עַכְטִיְידִישָׁן אָן אִינְגְּנִיצִיטִיךְ עַכְטִיְקִינְסְטְּלָעָרִישָׁן שְׁאָפָןָ.

און אט די ביישפֿילַן קאָן מעו ברענגען און ברענגען
אָן אַ שִׁיעָר.

דאָס קְלִיְידַן זַיֵּן אַין פַּרְעָמֶדֶע פַּעֲדָעֶן האָט גַּעֲמָכֶט
אוֹנוֹצָר לִיטְעָרָאָטוֹר אָונָ פִּילַ פָּוֹן אוֹנוֹזָעָרָע קִינְסְטְּלָעָר לִיכְטְּזִיָּה-
נִיךְ, אָוִיבְּעָרְפְּלָעְכְּלָעַךְ אָונָ בְּמִילָּא וּוַיְינִיק שְׁעַפְּרִישָׁ.

אין אַ וּוַיְינִיק-בָּאָקָאנְטָן אַרְטִיכְלַן „וּוֹאָס פַּעַלְתָּ אָוֹנוֹצָר לִי-
טְעַרְאָטוֹר?“ האָט פַּרְץ אַמְּלָאָ גַּעֲשִׁיבְּפַּן:

„וּוֹאָס פַּעַלְתָּ אָוֹנוֹצָר לִיטְעָרָאָטוֹר? צַו אַלְעָם עַרְשָׁתָן-
טָר אַדִּיצְיָע... קְוָנְטָס אַיְזָן דִּי נְשָׁמָה פָּוֹן פָּאָלָק, דִּי נְאַצְּיָא-
נְאַלְעָם פְּעַרְזְּעַנְלְעַכְּקִיִּת... אָונָ דִּי פְּעַרְזְּעַנְלְעַכְּקִיִּת, דִּי נְשָׁמָה
פָּוֹן פָּאָלָק, וּוְעָרָט בְּאַשְׁתִּימָט דָּוְרָךְ טְרָאָדִיצְיָע... נִיט אִירְאָפְּעָ
פַּעַלְתָּ אָונָג... יִדְיָיש פְּצָלָט, עַבְּרִי פַּעַלְתָּ...“

„פָּאָר אָונָ אַיְזָן דִּי אָוְיגָן וּוְעָרָט אַוִּיסְגָּעָטְרִיכְנָט דָּעָר
יִדְיָישָׁעָר אַיְבָּה אַלְטָן, דָּעָר יִדְיָישָׁעָר תּוֹךְ, אַוִּיסְגָּעָלָאָשָׁן וּוְעָרָט
דִּי יִדְיָישָׁעָ נְשָׁמָה, אַדְעָר, וּוּמְעָן פְּלָעָגָט זַאָן — „דָּאָס פִּינְ-
טְעַלְעָמָדָה“. מִיר וּוְעָרָן פָּאָרְפְּלִיִּצְטָ פָּוֹן פְּלָאָגָאָטָן, סִירָאָגָאָטָן...
און מְעָן פְּרִיאַת זַיְךְ: „גָּאנָן אִירְאָפְּעִישָׁ“, זָאָגָט מְעָן!“

ח. ג. בִּיאָלִיךְ האָט אַיְזָן אַלְיָיד אַמְּלָאָ אַוִּיסְגָּעָרוֹפָן: „לְאָ
זְכִיתִי בָּאוֹרְ מִן הַהְפָּקָרָן“ (אַיְיךְ האָב נִיט זַוְּהָ גַּעֲוָעָן אַיְן
לִיכְטָ פָּוֹן הַפָּקָרָן), „כִּי מַאֲבָנִי וּמַצּוֹּרִי נְקָרְתִּי וּחְצִבְתִּי מַלְבָּבִי“
פָּוֹן מִיְּן שְׂטִיְינָן אָונָ פְּעַלְעָן אִים גַּעֲשָׁלָאָן אָונָ גַּעֲהָאָקָט אִים
פָּוֹן מִיְּן הַאָרֶן). אַט דָּנְרָ אַוְיסְרוֹף אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַטְּ-אַיְנָגָעָ-
שְׁנִיטְצָנָעָר אָונָ אַיְינְגָטִימְלְעַכְּעָר שְׁטָרִיךְ פָּוֹן בִּיאָלִיקָס דָּוְרְכוֹסִ-
אַיְינְגָאָרְטִיקָן אָונָ אַרְגָּאָנִישָׁ-יִדְיָישָׁ שְׁאָפָן. אָונָ דָּעָר צְוָלָם אָונָ
דִּי קְרִיאַתִּיק האָט דָּוְקָא אַרְוִיסְבָּאָוִוָּן יִרְאָתְ-הַפְּבּוֹד אָונָ הַתְּפִעְלוֹת
פָּאָר דִּי אִירְאָפְּצִיזְרָטָע לִידְעָרָן פָּוֹן שָׁוֹלֵט שְׁעַרְנִיכְאָוָסְקִי אָונָ
ז. שְׁנִיאָוָר, נִיט אַוְיפְּגָעָה עָרָט צַו בָּאֲגִיטְטָעָרָן זַיְךְ מִיטָּ דִּי
„נְיִינְצָ“ מְאַטְּיוֹן, וּוֹאָס זַיְךְ בְּרַעְנָגָעָן אַרְיָין אַיְן דָּעָר יִדְיָישָׁ לִיְ-
טְעַרְאָטוֹר. אָונָ עַד-הַיּוֹם קְנִיטָמָן אַיְן מְצָן בְּקִיטָזָן זַיְךְ פָּאָר דָּוְדָ-
פְּרִישָׁמָאָן, וּוֹאָס הָאָזָן אַזְוִי בָּאַקְעָמָפָט אַוְנוֹזָעָר יִדְיָישָׁ עַשְׁאָ-
פְּוָנָגָעָן אָונָ אַלְעָם גַּעֲרָצָדָט אַיְן נְאָמָעָן פָּוֹן אִירְאָפְּעָ אָונָ פָּוֹן
אִירְאָפְּעִישָׁקִיָּה.

דאָס זעלבע איז געשען מיט אונזער טעאַטער: דאָס
יידיש טעאַטער איז לכתהילָה געווין אינגענֶץן אַרגיגינֶל,
דורכויס אן אייגן וועזּן. אבראַם גָּאַלְדְּפָאַדְעָן בֵּי זִין גָּאנְצָעָר
פרימיטיוויקיט האָט אַריינְגְּבָרָאַכְט פֿוֹלָעָה הוֹיפָנוּס מיט יִידִישָׁן
סְטִילָה, שְׂטִיקָעָר פֿוֹן יִידִישָׁן פֿאַלְקָס-שָׁאָפָן. אַפְּער גָּלִיךְ אַיז
מען גַּעֲקוּמָעָן מיט אַירָאָפְּעִישָׁע מָאָסָן, מיט פֿרָעָמָד-גַּעֲבָאָרְגָּתָע
פֿאַרְמָעָן אָוּן אוֹיסְגָּעָרָאָטָן יַעֲדָן שְׂפָוָר פֿוֹן דָעַם יִידִישָׁן
שְׂטוּוֹ אָוּן אַוּעָקָגָעָלָאָזָות דָעַם יִידִישָׁן טעאַטער אוֹיף די פֿאַקָּעָ
אוּן גָּלְאָטָעָר רָעָלָן פֿוֹנָם פֿרָעָמָדָן טעאַטער. אָוּן מעַן אַיז אַזְוִי
ארָום גַּעֲקוּמָעָן צָו אַתְּהָוּם... אָוּן אַיצְטָה הַיְבָן מִיר וּוּידָעָר אָז
צָו וּכָן דָעַם פֿאָרְשָׁרְיעָנָעָם א. גָּאַלְדְּפָאַדְעָן...

אָז אַונְזָעָר יַוְנָגָעַ מְאַלְעָרְיָי? אָט עַרְשָׁתָהָבָן מִיר אָזָנָה
גַּעֲהִוְבָּן מיט אַונְזָעָר קְוָנָסָט-פֿרִימִיטִיוֹן, אָט עַרְשָׁתָהָבָן מִיר
גַּעֲפָרוּבָט צָו מָאָכָן די עַרְשָׁתָהָבָן טְרִיטָה אַינְזָעָר פֿאַאָסְטִישָׁן
שָׁאָפָן אָוּן שְׁוִין זָעָנָעָן מִיר אַריְינְגְּגָעָפָאָלָן אַין די מְאַדְרָוָנָסְטָע
שְׁבָמָאַדְרָוָנָסְטָע עַקְסְפָּרִימְעָנָטָן אָוּן שְׁוִין לִיְקָנָט מְעַן שְׁטִינָן
אוּן בֵּין אַין אַלְעָז יִדְיִשְׁעָס אָוּן מעַן כָּאָפָט זִיךְ אָן פֿאָרָ די
אַוְלָטְרָא-נִיְקָיִיטָן פֿוֹן דָעַם נָאָכָן לְעַצְתָּן וּוּאָרָטָן פֿוֹן דָעַם נִיְסָטָ
טָעָר שִׁיטה אַין אַירָאָפָעָ. נָתָן אַלְמָאָן, אַלְיָזָר לִיְסִיצָּקִי, יוֹסָף
טְשָׁאַיקָּאוּ אָוּן די גָּאנְצָעָ גַּרְוּפָעָ יַוְנָגָסְטָע קִינְסְטָלְעָר, וּוֹאָסָ
חָבָּבוֹן זִיךְ אַזְוִי גַּעֲצָרְטָעָלָט מיט דָעַר יִדְיִשְׁעָר נְשָׁמָה, יִדְיִשָּׁן
אַיְנָהָאַלְטָ, יִידִישָׁן סְטִילָה, יִדְיִשָּׁרָטְרָאָדִיצִיעָ אָוּן בָּאָמִיט זִיךְ
פֿאָרוּוּבָן צָס אַין זַיְעָרָעָ קוֹנָסָט-שָׁאָפָגָעָן, הָבָּאָן אַיצְטָה דָעַרָּ
קְלָעָרָט אַקְאָמָפָעָ דָעַטָּן גַּיְיסָט אָוּן זִיךְ גַּעֲנוּמָעָן צָו בְּלוֹוִיָּעָ
לִיְגִּינְעָן-קְוָנוֹצָן, צָו אַרְכִּיטָּקְטָק-קְאַמְּבִינְגִּיעָסָטָס.

אָז דָעַם אַוְיְבָעָרְדָעָרְמָאָטָן אַרְטִיקָל זָאָגָט פֿרָץ
„די יַוְנָגָעַ לִיְיָתָהָבָן טָאַלְעָנָט, צָס פֿעָלָט זִיךְ אַפְּערָ די
מָאָס פֿוֹן אַיְגָעָנָר אָוּן פֿרָעָמָדָעָר קְרָאָפָטָן, פֿוֹן נָאָעָטָן אָוּן
וּוִיְיטָ, פֿלְאָךְ אָוּן טִיף... אָוּן לִיְכָטוּנִיק זָעָנָעָן קִינְדָּצָר אָוּן
שְׁפִּילְאָן זִיךְ מיט פֿיְיָעָר... אָוּן בִּים פֿרָעָמָדָן פֿיְיָעָר
וּוּעָרָן נְשָׁמוֹת פֿאָרְבָּרְעָבָט...“
מִיר הָבָּאָן אַגְּנָעָן בֵּית-עוֹלָם פֿוֹן די גַּעֲפָאַלְעָנָעָ אַיְפָן

מושבָּה פֿוֹן דַעֲרָ פְּרָעָמֶד-אִיבְּעָרְגְּעָנוּמוּמְעָנָרְ פָּאָרָם, אָוּן אִיבְּעָרְ
דַעֲרָצְיְילְןְ דַי נְעַמְּעַן הַיִּסְטְּ אֵוּסְרָעְכְּעַנְעַןְ אַגְּרוּיטְןְ טִילְ פֿוֹן
אוֹנוֹזְעָרָעְ שְׂרִיבְעָרְ אָוּן קִינְסְטְלְעָרְ.

אַנְשְׁטָאָטְ אָוִיסְצְּעָוְוִיְיְטָאָגְןְ יַעֲדָעְ שָׂוָרָה, אַנְשְׁטָאָטְ צַוְ גְּרָאָבָן
זִיךְ אַיְן דַעֲרָ טִיפְ פֿוֹן אִיגְעָנָעָם וּוֹצָן, אַנְשְׁטָאָטְ צַוְ האָקָןְ
פֿוֹן אִיגְעָנָעָם פְּצָלְזְ, הָאָטְ מְעַן זִיךְ גַּעַלְאָזָטְ אָוּףְ פְּרָעָמֶדְעָ
שִׁיפְןְ אִיבְּעָרְ פְּרָעָמֶדְעָ יִמְיםְ אָוּן גְּלִיכְןְ צְרוּיקְגַּעַקְומָעָןְ "אַנְגָּעָןְ"
לְאָדָןְ" מִיטְ הָאָבְ אָוּן גּוֹטָסְ אָוּן מִירְ הָאָבְןְ זִיךְ גַּעַפְרִיטְ מִיטְ
דַעֲרָ "שְׁפָעָןְ" אָוּן "עִשְׂרָוָתְ" אָוּן סְאַיְןְ נִישְׁטְ אִיןְגְּפָאָלְןְ, אָוּן
דָּאָסְ אַלְצְ אַיְןְ נִישְׁטְ מַעָרְ וּוֹיְ שְׁלַעְכְּטָעְ אִיבְּעָרְזְעָנְגְ-לִיטְעָרְ.
טוֹרְ, פְּרָעָמֶדְ-גַּעַבְאָרְגְּטָעְ מְאָסְ אָוּן וּוֹאָגְ, וּוֹאָסְ הָאָטְ נִישְׁטְ
קִיְיָןְ טִפְעָןְ וּוֹאָצְלָעָןְ אַיְןְ דַעֲרָ זְאָפְטִיקָעְרָ שְׂוֹאָרָץְ-עַרְדְ פֿוֹן
אוֹנוֹזְעָרְ קְוַלְטְוָרְ-שָׁאָפָןְ. אָוּן דַיְ אַלְעָןְ וּוֹעָרָקְ, וּוֹאָסְ מִירְ
הָאָבְןְ אַזְוִיְ גְּרִינְגְ, אָן חְבִילְ-לִידָהְ גַּעַשְׁאָפָןְ, זְעַנְעַןְ גְּלִיכְןְ
פְּאָרְגְּעָסְןְ גַּעַוּוֹאָרְןְ. מִיטְ אַמְאָלְ אִוְפְּגַעְפְּלָאָקְרָטְ וּוֹיְ פְּיִיעָרְ
וּוֹעָרָקְ, אִבְּעָרְ קִינְעָםְ נִישְׁטְ גַּעַוּאָרְעָמָטְ אָוּן קִינְעָםְ נִישְׁטְ גַּעַןְ
לְוִיכְלָןְ...

מִירְ שְׁטִיעָןְ אִיצְטְ וּוֹידְעָרְ אַיְןְ דַעֲרָ יִידְיְשָׁעָרְ לִיטְעָןְ.
רָאָטְרָוְרְ אָוּן קְוָנְסָטְ פְּאָרְ אַסְכָּנָהְ צַוְ פְּאָרְלִירְןְ אֹנוֹזְעָרְ מְהֻותָןְ,
אוֹנוֹזְעָרְ תּוֹךְ, אֹנוֹזְעָרְ אִינְהָאָלָטְ. מִירְ שְׁטִיעָןְ אִיצְטְ פְּאָרְ אַ
עִשְׂרָוָתְ, וּוֹאָסְ קְוָמָטְ פֿוֹן אָוִיסְןְ אָוּן דְּרוּיסְןְ, אָוּן אִיצְטְ – פֿוֹן
דַעֲרָ נִיעָרָ שִׁיתָהְ פֿוֹן סְתָמְ-פָּאָרָםְ, סְתָמְ-סְכָעָמָעְ.
אָוּן אַטְ דַיְ אַלְעָןְ אַוְלְטְרָאְ-מְאָדְעָרְנִיסְטָןְ פֿוֹן וּוֹאָרטְ אָוּן
פְּעָנוֹןְ דְּאָרְפָּןְ גַּעַדְעָנְקָעָןְ אָן דָעַם אַלְטָןְ אִמְתָּהָ:

צְוֹרְשָׁתְ מָוּ זִיןְ שְׁאָפְנוֹגְ-פָּאָטָאָסְ, שְׁאָפְנוֹגְ-וּוִיְיָןְ, צִיִיְ
טִיקְ-גַּעַוּאָרְעָנְעָרְ גַּעַפְיָלְ צַוְ שָׁאָפָןְ אָוּן עַרְשָׁתְ שְׁפָעְטָעָרְ קְוָמָטְ
דַיְ פָּאָרָםְ, דַיְ צְוָהָ.

קְוָמָטְ מְעַן צְוָרְשָׁתְ מִיטְ פָּאָרָםְ, מִיטְ בְּלוֹזְיְעָרְ פָּאָרָםְ,
בְּרָעְנְגָטְ מְעַן קְוָדָםְ-לְמַעַשָּׂהְ דַיְ מְאָסְ, קַעַסְטָעַלְטָ מְעַן אָוּן צִיְיכָנָטָןְ
מְעַן אָן פָּאָרוּיסְ דַיְ לְנִינְיָעָןְ, – אִיְזְ עַסְ אַסְימָןְ-דְּלוֹתָןְ, אִיְזְ עַסְ
אַסְימָןְ, אַזְ עַסְ פְּעַלְטָןְ דַיְ אִינְטִיטִיוּוֹעְ קְרָאָפָטְ צַוְ שָׁאָפָןְ, אָוּן
אָזְ דַעֲרָ קִינְסְטְלְעָרְ נּוּיטִיקָטְ זִיךְ אַיְןְ אָוּסְעָרְלְעָכָעְ, זִיְיטִיקָעְ

מייטלען, פדי צו פאראינטערעטען. און פאראינטראיגירן מיט
זיין וועגן.
דעך אמתער דיכטער און קינסטלעך נויטיקט זיך נישט
אין דעם. זיין וועג איז פון אינטוויניק אין דרויסן, פון
איינהאלט צו פארם.
אייז פאראן איינהאלט, וועט די פארם ממילא קומען.
דעך טיפער, אייגנארטיקע איןהאלט שאפט שטנדיך
די אייגנארטיקע פארם.

1923

186

וּוֹאָן אַיִן פְּרַץ?

(צום 9-טָן יַאֲרִצִּית)

דאָס אַיִן גַּעֲוָעֵן אֵין דַּעַם יִדִּישָׁן קַיִעְיוֹ, אֵין דִּי עַרְשִׂיךְ
עַטְּדַעְכָּע יָמָ-טוּבְדִּיקָע וּוְאָכָן פָּוֹן דַּעַר גַּרוּסָעָר רַוְּסָלְגַּנְדִּישָׁעָר
רַעְזָוָאַלְצִיעָ, אִינְגָם לִיכְתִּיקָן אָוֹן שִׁינְעַנְדִּיקָן פְּרִיְּקָר פָּוֹן
1917.

די רַעְזָוָאַלְצִיעָהֶט דָּאָן גַּעֲהָאַלְטָן אֵין שְׂטִיגָן אָוֹן אַיִן
וּוְאָקָסָן. דָּאָס פָּאַלִּיטִישָׁ-אוּפְּגַּעַוְוָאָכָט לְעַבְּנָן הָאָט אַרְוִיְּגַּעַוְוָאָרָעָן
צְנוּטוֹזִיאָסְטִישָׁ לְאַזְוְנָגָעָן, די יִדִּישָׁ שְׂאַצְּיָאַלְטִישָׁ פָּאַרְטִּיעָן
הָאָבָּן גַּעֲפִיעָרֶט זַיְעָרֶט גַּרוּסָן נְצָחָוָן-יָמָ-טוֹב, די בְּרִיְּטָעֶ יִדִּיָּהָ
שַׁעַר אַרְבָּעָטָעָר-מָאָסָן זַעֲנָעָן אוּפְּגַּעַטְרִיסְטָעֶ גַּעֲוָאָרָן פָּוֹן דַּעַם
בְּרִיְּזָנְדִּיקָן רַעְזָוָאַלְצִיאָנָגָעָן שְׁטָרָאָם, אַוְיָקֶ דַּעַעַט בְּיִיטָן, לִיכְ-
טִיקָּן הָאָרְיוֹזָאנָט הָאָט גַּשְׁיָינָט די גַּרוּסָעָ זָוָן פָּוֹן
אָוֹן דָּאָן, – אֵין דִּי פָּסָח-טָעָג פָּוֹן 1917-טָן יָאָר, – הָאָט די
יִדִּישָׁ רַעְזָוָאַלְצִיאָנוֹגָעָר דֻּעָמָאָקְרָאָטִיעָ אַיְנְגַּעַוְאָרָדוֹנָט אַגְּרוּסָן
קָאנְצָעָרָט-מִיטִּינָג צָוָם אַנְדָּעָנָק פָּוֹן יָ. לְ. פְּרַץ, – צָו וַיַּעֲשֵׂה
צְוּוּיָּוָן יַאֲרִצִּיט.

אָוֹן דַּעַר קָאנְצָעָרָט-מִיטִּינָג, וּוָאָס אַגְּרוּפָע לִיטְעָרָאָט-
סְאַצְּיָאַלְטִישָׁן הָאָט אַיְנְגַּעַוְאָרָדוֹנָט, אַיִן פָּאַרְוּזָאנְדָלָט גַּעֲוָאָרָן
אָוֹן אַגְּרוּסָן, פִּיעָרְלָעָכָן יָמָ-טוֹב פָּוֹן דַּעַם יִדִּישָׁ רַעְזָוָאַלְצִיעָ
אָגָעָרָן גַּעֲדָאָנָק, פָּוֹן דַּעַם מַאֲדָרָנוּס יִדִּישָׁ שָׁאָפָן. פְּרַץ
אַיִן דָּאָן אַוְיָסְגַּעַוְוָאָקָסָן אָוֹן אַרְזִיּוּקָעָר, פָּמָעַט לְעַגְעַנְדָּאַרְיִשָּׁעָר

הוין, ער אי געווואָרַן דער סימבָּאָל פון דאס נײַע, מאָדערגעַץ,
צַּפְּלַדִּיק, ער אי געווואָרַן. די רעוואֶלְזִיאָנֶרְעַט באֲנִיסְטַּץ,
רונְגַּ פָּוֹן די דּוֹרְשְׁטִיקָע, אוּפְּפָוָאָכְּנְדִּיקָע הַעֲרָצָעָר.
אין דער זַּמְּלָוְנָג "י. ג. פֿרְצָן - צָוָם צְוֹוִיטָן יָאָרְצִיָּת", וואָס
די גּוֹפָעַ האָט דָּאָן אַרוֹיסְגַּעַלְאָוָת, האָט אַינְגָּרַ פָּוֹן דּוֹרְ

ゴּוֹפָעַ גַּעַשְׁרִיבָּן:

"אוֹן הַיִּינְט, אַיְן טָאָגַ פָּוֹן זַּיִן צְוֹוִיטָן יָאָרְצִיָּת, וואָס
איַן אוּסְגַּעַפְּאָלָן אַיְן מַאְמַעַנְטַ פָּוֹן דּוֹרְ שְׂטִינְגְּדִיקָעַ רַעֲוָאַ
לוֹצִיעַ, וּוּטַט די יִדְיְשַׁע אַרְבְּעַטְעַר-דַּעְמָאַקְרָאַטְעַע עַרְן זַּיִן אָגַּ
דְּעַנְקַ מִיט לִיְבָעַ אוֹן מִיט טִיפְּן טְרוּיעָר, וואָס פֿרְצָן פְּעַלְתַּ
אוֹנוֹ אַיְן אָזָּא צִיְּטַ."

אַ צְוֹוִיטָעַר אַיְן דּוֹרְ זְעַלְבָּעַר זַּמְּלָנוֹג שְׂרִיבָּטַ:

"אַיְן אַוְנוֹזָעַר נִיעַם אוֹן באַנְיִינְטַ לְעֵבָן גִּיטַ-מִיט מִיט
אוֹנוֹ פֿרְצָן. פָּוֹן וּוֹאָנְעַט מִיר גִּיְעַן נִישְׁתַּ אָפַּ, קּוּמְעַן מִיר צָו
אִים. דּוֹרְךְ אִים שְׁלִיטַן זַּיִן אַלְעַ וּוֹעַן, וּוֹאָס גִּיְעַן אָפַּ פָּוֹן
יִדְיְשַׁעַר וּוּרְקַלְעַכְּקִיטַ, פָּוֹן יִדְיְשַׁן לְעֵבָן, פָּוֹן יִדְיְשַׁעַר קָאַ
נָאַגְּזִירַטְעַר שִׁינְקִיטַ. אַיְן אַוְנוֹזָעַר נִיעַם לְעֵבָן גִּיטַ-מִיט מִיט
אוֹנוֹ פֿרְצָן."

אוֹן אוֹ אַט די דּאוּיְקַע וּוֹעַרְטָעַר זְעַנְעַן גַּעֲוָעַן
בְּלוֹיוֹן פְּרָאָזַן, אַיְבְּעַרְגַּעְטְּרִיבְּעַנְעַ פְּרָאָזַן, אַרוֹיסְגַּעְטְּרָאָגַן צָו אַ
יָּאָרְצִיָּת, האָבָּן באַוְוִוְן די שְׂפָעַטְעַרְדִּיקָעַ עַטְלַעְכַּע יָאָרַ פָּוֹן
דְּעַם קוֹלְטָרַ-קִינְסְטַלְעַרְיִישַׁן יִדְיְשַׁן קִיְּעוֹן.

פֿרְצָן איַ גַּעַוְוָאָרַן דָּאָס צְוִיבָּר-וּוָוָרְטַ פָּאָר די יְוָנְגָעַ
שְׂפָעַרְיְשַׁע פְּחוֹת, וואָס דָּאָס אוּפְּפָוָאָכְּנְדִּיקָעַ לְעֵבָן האָט פָּוֹן
זַּיִן אַרוֹיסְגַּעְטְּלִילַט, ער איַ גַּעֲוָעַן דּוֹרְ אוּפְּפָרְעָגְנוֹג-שְׁטָאָפַּ
פָּאָר די זַּוְכְּנְדִּיקָעַ, נִיגְעַרְיוֹקָעַ אוֹן לְעַכְנְדִּיקָעַ, ער איַ גַּעֲוָעַן
דּוֹרְ הוַיְכָעַר טְרוּמַ, צָו וּוּעַלְכַּן עַס האָבָּן זַּיִן אָז אַיְפָהָעַר
גַּעֲצִוְוִינְגַּן די דּוֹרְשְׁיְקָעַ בְּלִיקָן פָּוֹן יוֹנְגַן קִינְסְטַלְעַרְיִישַׁן אַוְוָגַג.

אוֹן אַט דּוֹרְ פְּיִיעַרְלַעְכָּר קָאנְצְעַרְט-מִיטִּינְגַּ אַיְן גַּעֲוָעַן
די אַרְשְׁטַעְטַ פְּאָרְבִּינְדוֹנְגַּ צְוֹוִיטַן פֿרְצָן אוֹן דְּעַם רַעֲוָאֶלְזִיאָ-
בְּעָרָן קִינְסְטַלְעַרְיִישַׁן גַּעַדְאָנְקָ, אוֹן פָּוֹן דָּאָן אַנְהָאָט זַּיִן די
הַתְּקָרְבָּות צָו פֿרְצָן אַלְעַן מַעַר אַוְן מַעַר גַּעַשְׁטָרָקַט.

פֿוֹלְ מִטְ שָׁטוּרָם אָוּן דְּרָאָנָג, מִטְ פְּרַיְיד אָוּן בָּאֲגִיסֶּס-
טְּפָרוֹנוֹג פָּאַרְמָעֵסֶט זִיךְ דִּי יִדְיִישָׁעַ רְעֻזָּאַלְזִיאָנָעָר-שְׁפָעָרִישָׁעַ
אַיְנְטָעַלְיִיגָּעֵנֶץ אָוּף וּוּיְתָעַ וּוּעֲגָן, וּוּיְתָעַ פְּעָרָסְפָּעָקְטִיוֹוּן, אָוּף
ニִיעַ וּוּעֲלָטָן אָוּן נִיעַ טְּרוּיְמָעַן. אָוּן דָּעַם אַנְגָּעָן פִּילֶט זִיךְ אִין
דָּעַם אָוּמוֹ-גִּיסֶּסֶט, אִין דָּעַם גְּרוּסִין פּוֹרָן יִ. גַּרְזַן, וּוּאַס
הָאָט אִין מַשְׂךְ פָּוּן דְּרִיְיסִיק יִאָרְ גַּעֲפָרָקְעָרֶט אָוּן גַּבְּלִיצְט,
מִטְ דִּי פִּיס גַּעֲשָׁטָאַלְפָעָרֶט אָוּף דָּעַר עַרְדָּ, אָוּן מִיטָּן קָאָפְּ
גַּעֲשָׁפָאָרֶט צָוְם הַיְמָלְלָה", גַּשְׁמָדִידָט דִּינָג צָוְ רִינָג אָוּן גַּעֲשָׁאָפְּ
דִּי גַּאֲלַדְנוּג קִיְּיטָה", דְּרוֹבְּגָעָמָאָכֶט דָּעַם "גַּגְוָלְ פָּוּן אַגְּנוּן", גַּעַן
וּוּעַן "צְוּוִישָׁן בְּעַרְגָּ", אָוּן דְּצְעָרְגְּרִיכְטָ צָוְ אָוּיבָ נִישָׁט נָאָךְ
הַעֲכָרָה".

פְּרַץ אִין גַּעֲוָאָרָן דִּי פָּאַרְקָעְרָפָעָרָנוֹג פָּוּן מְאַדְעָרָנוּט
יִדְיִישָׁן שְׁפָעָרִישָׁן גַּעֲדָאָנָק, וּוּאַס שְׁלָאָגֶט זִיךְ דָּוָרָךְ אַוּעָג
דָּוָרָךְ דָּעַם יִדְיִישָׁן לְעַבְּנָה-שְׁתִּינְגָּעָר, דָּוָרָךְ דָּעַם יִדְיִישָׁן גַּוְּפָאָן
חַזְמָר צָוְ דָּעַם אָוּנוּוּפְּסָאָלָן וּוּצְלַעְלַעְלָעָן גַּעֲדָאָנָק, אַוְ דָּעַר
אַלְוּעַלְלַעַלְלַעַלְלַעַר נִשְׁמָה אָוּן גַּעַפְּלָה. אָוּן דִּי אַלְעַ זְוּכְעָנִישָׁן, עַקְסָטָ
פְּעָרִימָעָנָטָן, וּוּאַס זְעַנְעַן גַּעֲמָאָכֶט גַּעֲוָאָרָן דָּוָרָךְ דִּי יְוָנָגָעָ
קִינְסְטַעַר זְעַנְעַן דָּעָרוֹמָ אָזְוִי עַנְגָּ, אָוּן אַרְגָּאָנִישָׁ פָּאַרְבּוֹנְדָּן
גַּעֲוָעָן מִטְ פְּרָצָן, מִטְ זִיְין גִּיסְטִיקָעָר וּוּצְלָטָ, מִטְ זִיְין
שָׁאָפָן. דִּי אַלְעַ קִינְסְטַעַרְיִישָׁעָ אַנְשָׁתְּרָעָגְנוּגָנָעָן פָּוּן דִּי לְעַצְטָעָ
עַטְלַעַכְעַיְיָאָר אִין אַוְקָרָצִינָעָ פְּרִין זְיִיעָר אַנְהָוִיבָ פָּוּן פְּרָצָן,
וּוּלְכָבָד בְּאַיִסְטָעָטָט, טְוִיפְּט אַרְיִין שְׁפָעָ אָוּן חִוּתָ אָוּן בָּאָ.
שְׁתָאָלְטָ מִטְ זִיְין בְּלְפָנְדָנִיקָן שִׁיְין אָוּן שִׁיְנִיקִיָּת.

דִּי "קוֹלְטוֹר-לִגְעָ" אִין קִיּוֹו באַקְרָוִינָט אַיר קוֹלְטוֹרָ
פָּאנְדָ מִטְ דִּי נִעְמָעָן "מְעַנְדָעָלָעָ, פְּרַץ אָוּן שְׁלוּם-עַלְיכָם",
אַבְּצָר פָּאָר אַלְעַמְעָן אִין קְלָאָר גַּעֲוָעָן, אַוְ דָּעַר צָעָנָטָר לִינְגָט
אַיְינָם עַמּוֹד-הַתוֹּן, אִין פְּרָצָן.

דִּי דְּרָאָמָאָטִישָׁ סְטוּדִיעָ רִיסְטָ אַיְבעָר אַלְעַ פְּעָדִים מִיטָּן
אַלְטָן, פָּאַרְעַלְלַעַטְרָטָן טְעַטָּאָטָר, בְּאַפְּרִיְיט זִיךְ אַיְנָגָאנָצָן פָּוּנָם
"רוּיטָן טִיכְלָ" אָוּן דְּעַרְצָנְדִיקָן רְעַלְיָוָם אָוּן דָּוָרָךְ פְּרָצָן,
דָּוָרָךְ זִיְינָעָ "מְקוּבְּלִים", "דְּרִיְ שְׁוּעָסְטָעָר", "מוֹסְרָ", "דְּרִיְ נִיטָאָרִינָס",
"בְּעַרְלָה דָּעַר שְׁנִיְידָעָר" וּוּלְזִי אַנְטְּפָלְעָקָן אַיר

זיינעם מאדענעןעם פריזוף-פנימ און דורך אים ריכט זי אט
 איר ניע טעטראלע עבודה. אינט קאמפּ קעגן די יידиш
 בעכע פארמען פאר דאס יידיש-וועטלע בעכע, אינט
 דראנג ארויסצוקריכן פון היימישן שילל, באהעט זיך די
 סטודיע צו פרצן און דורך אים דעגיגיט זי צום ניעם,
 דרייסטן, אינהאָלטפּוֹן טעטער. דער יונגע-זוכנדיקער, אינער-
 לֶעֶץ-געררייניקטער ארטיסט געפֿינט אין פרצס באָפְּלִיגְלַטְעַ ווערט-
 טער דעם אמתן אויסדרוק פאר זיין אינערלעגן פֿאַטָּאַס און
 פריד. און וווען די זעלבע דראמאָטִישׁע סטודיע איז דערגן-
 גען צום קָאַלְקָטְיוֹן שָׁפָּפּן, וווען זי האט דורך דער
 כָּאַרְ-דָּעַקְלָאַמְּאַצְיָעַ גַּעֲוָאַטָּ אַרוֹיסְשָׁאָגָן לְעֵבָן אָוּן חַיָּות
 פון ווארט, פון דעם פֿאָרְקִילְטָן, לִיטְעָרָאַרְשָׁן ווארט, איז זי
 וויזער אַמְּאַלְגַּזְקּוּמָעַן צו פרצן און אַנְגַּעַהַוּבָן פון זיינע
 „פֿיר יָאָר צִיְּתָן“, פון זיין רְעוּאַלְזִיאַנְעָרָה, וועכטער און
 דערגןגען בי צו זיינע פראָכְטּוֹלָע קְינְדְּעָר-לְדָאָר.
 אויך די יונגע מְאַלְעָר-קִינְסְּטְּלָעָר פון דער יידישע אָוק-
 דָּאַינָּע זוֹכָן צו אַנְטְּפָלְעָקָן זַיְעָר קִינְסְּטְּלָעְרִישׁע פְּאַנְטְּזָוִיעַ
 דורך פרץ שאָפָונְגעַן. די „פְּאַלְקְסְּטִימְלַעְכָּע גַּעַשְׂכִּיטָן“, די
 באָגִיסְטְּרָטָע פְּאַנְטְּאָסְטִיק אַוְיפָּן פָּאַן פון דעם יִדְיָשָׁן פְּאַלְקָסָטָע-
 פרִימִיטִיוֹן, די שְׁפָעָ פון פָּאָרְבָּ אָוּן בִּילְד אִין דער יִדְיָשָׁר
 מעשה, דער טִיךְ-אַיְגָנָאַרְטִיקָר סְטִיל אָוּן אַיְנָהָאָלָט פון דער
 אַיבְּעָרְגָּעְדִּיכְטָעָטָר אָוּן פָּאָרְטִיפָּטָר פְּאַלְקָסָטָע-פְּאַנְטְּזָוִיעַ – די
 „פְּאַלְקְסְּטִימְלַעְכָּע גַּעַשְׂכִּיטָן“ באָצְוִיבָּרָן דעם יונגען יִדְיָשָׁן
 מְאַלְעָר. פון פרץ מעשה צִיעַן זיַעַר שְׁפָעְרִישׁע יִנְקָה
 אָוּן זיַעַר פָּאָרְמָעָטָן זיך צו דערגריכִין דורך פְּלָאַסְטִיק צו דעם,
 ווּאָסָ פְּרָצָן אִיז גַּעַלְגָּעָן צו דערגריכִין מִיטָּן ווארט. מַאְך
 שְׁאַגָּאַל אָוּן י. ב. רִיבָּאָק – זַיְעָר קִינְסְּטְּלָעְרִישׁע פְּאַנְטְּזָוִיעַ –
 אִיז אַנְגָּאַנְצָן פָּאָרוּזְפָּטָגְּזָטָן גַּעַוְוָעָן אִין פרץ שאָפָונְגָס-גִּיסְטָן.
 אָוּן וווען דער יונגען קָאַמְּפָאַזְיָטָר מִשְׁהָ מִינְגָּר שְׁלָאָגָט
 זיך דורך אַוְעָגָ פון דעם פרִימִיטִיוֹן פְּאַלְקָסָטָע-לְיד צו די הע-
 כָּרָעָ יִדְיָשָׁן מוֹזִיקְאַלְיִישָׁע פָּאָרְמָעָן, וווען ער זוּכָט צו גַּעַ-
 פִּינְעָן דעם סִינְטָעָן צוֹוִישָׁן דאס נִיעַ, רַאְפִּינְיָרְטָע, מַאְדָעָנוּ

מייט דעם יידישן פאלקסטיילעגן מאטיוו, מייט דעם איינגענאר-
שיקון יידישן סקארבאוון נסוח, אנטפֿלעקט ער עס אין זיין
גָּלְעַנְצֶנְדִּיקָעַר, טְרוֹיְמְצָרִישׁ-דִּיכְטָעֵרִישׁ סְיוֹוָאִיטָעַ אוּףַ דִּי צָעַן
פרץס קינדער-לְידָעַר.

און אוזי אומעטום, אויף אלע געבעיטן פון דער שעפֿעַ.
רישעэр אַנְשְׁטַרְעֶנְגָּנוֹג אֵין דער יִדְיִשְׁעָר אָקוֹרְאִינְג אֵין פרַץ
גְּזַוְעַן דַּעַר אֲנַהֲלָת אָנוֹן בָּאַצְוִיבָּעָרָר, דַּעַר מִיטַּלְ-פּוֹנְקָט אָנוֹן
פִּיעַר-זִיִּיל, ווֹאָס בָּאַלְיִיכְט דֻּעַם ווּעַג צָו דֻּעַם אִינְגָּנָּרְטִיקָּן,
מאָדְעָרְנָעָם יִדְיִשְׁן שָׁאָפָּן.

בלְעַטְעָרָן מִיר דָוָךְ דִּי זָמְלָוְנְגָעָן, בִּיכְעָר אָנוֹן פָּאָרָ-
שִׂידְעָנָע אָוִיסְגָּבָן פָּוֹן דַּעַר יִדְיִשְׁעָר אָקוֹרְאִינְג, טְרַעְפָּן מִיר
אָוּמְעָטוּמ אֵין דִּי שְׂרוֹת אָנוֹן צָוּוִיְשָׁן דִּי שְׂרוֹתָהּ פָּרֶץ גִּיסְטָ-
פִּיצְס אָוִיגָּן, אַט דִּי שְׁטָרָאַלְנְדִיקָעַ דָּרִי אָותִיחָת, ווֹאָס
זְעַנְעַן פָּאָרְבּוֹנְדָן בִּי אָנוֹן מִיט דֻּעַם גָּאנְצָן מְהֻות אָנוֹן עצָם
פָּוֹן דֻּעַם מָאָדְעָרְנָעָם יִדְיִשְׁן שָׁאָפָּן.

און מאָדְעָנָע אָנוֹן נִישְׁט פָּאָרְשְׁטַעְנְדְלָעַךְ אֵין, ווֹאָס דָא,
אֵין דַעַר גְּרוּיְסָעָר, ווֹאָגִינְקָעָר יִדְיִשְׁעָר וּוֹאָרְשָׁעָר, טְרַעְפָּן מִיר
אֵין עַרְגָּעָץ נִישְׁטָהּ פָּרֶץ.
אין טְפָאָטָר – קִיְּין זְכָר נִישְׁטָהּ פָּוֹן אִים, אֵינוֹ לִיטְעָרָטָוֹר –
קִיְּין שְׁפָרָן נִשְׁטָהּ.

אין יִדְיִשְׁן טְפָאָטָר אָנוֹן אַרוּם אִים הָאָלָט מְעַן אֵין
אֵין דְּבַקְהַנְעָן זִיךְ מִיטָן „דְּבוֹקָן“ אֵין „מִיטָן פָּחָ פָּוֹן דְּבוֹקָן“. אֵין
דַעַר לִיטְעָרָטָוֹר הָעֲרֵשָׁת אַצְשָׁוּוּמְעַנְגָּע לִיטְעָרָרִישְׁקִיטָה, אֵין
אִיבְּעַרְפְּלִיסְנְדִיקָעַ פָּאָרְפְּלִיזְיְצָוָג פָּוֹן נַעֲמָעָן, בִּיכְעָר אָנוֹן לִידָעָר,
לִידָעָר אֵן אֲשִׁיעָר.

און אַפְּיָלוֹ אֵין דִי גְּרוּיְסָעָר פָּעַנְסְטָעָר פָּוֹן דִי בִּיכְעָר –
קְרָאָמְעָן, ווֹאָפָע אֵין אַרוּסְגַּעַשְׁטָעַלְטָ פָּוֹן אַלְטָס אָנוֹן נִיסְס, פָּוֹן
עַטְיְנְגָעָרָס „מְשַׁלְּיִים“ בֵּיז... קְרָאָנְגַּעַבְּעָרָגָס „וּוּרָקָן“, אֵינוֹ נִשְׁטָהּ
צְוּגַּעַפְּוָנְגָעָן פָּרֶץ.

און אַט דִי בָּאַצְוִוָּג צָו פָּרֶץ – כָּאָרָקְטָעָרִיזָרָט זִי דָעַן

ニישט די הינע ליטעראריש-קינסטעריעש ווערט, וואס איז
צעשטייבט און צעשפֿלֿיטערט, אָן דער גויסער, איינהייטֿכער
אידעאלֿאגיע פון דעם נייעם מאדענעם שאפֿן?

- -

און את דערונענטערן זיך די יאר-צייט-טאג פון פרצּן,
און די ציטונגס-מוֹדּעֹת זאנן שוין אָן וועגן פֿאַרְשִׁידְעָנָע
פרץ-אוונטּן...
און ביי דעם אלגעמיינעם פֿאַרְשְׁוּיְגָן פרץ רעגן אויף
און באַלְיִידִיקָן אָט די ציטונגס-מוֹדּעֹת, אָן עס הערט נישט
אויף צו עגבערן אַין מֵה די פֿינְלַעְכָּעָ פֿראָגעָ;
— וואו איז פרץ?
וואו איז פרץ אַין דער צָאַרְדִּיכָּעָר יִדְישָׁעָר לִיטְעָרָא-
רייש-קִינְסְּטַעלְעִירִישָׁעָר וּוּאַרְשָׁעָן?

וּוּאַרְשָׁעָן אַפְּרִיל 1921

אוף ניע וועגן

מיר ל'עבן איצט אין א שווערער, גאר שוווערער צייט.
די שוידערלעכע וועלט-מלחמה און בירגער-קרייג, אין וועלכע
עס זעגען מיט זיער ווילן און קעגן זיער ווילן מיט
לייב און ל'עבן געווען ארײַנגעצוויגן מילאָגען מענטשן פון
גאר דער וועלט, האט אינגעאנץ צערודערט דעם געווענעלען
לעבנס-שטיגער און אַרוּיסְגָּעֵרִיסְן מיט די וואָרכֶלְעָן די ל'עבענס-
אַרְדְּנוֹגָעָן, וואָס זעגען אַיִּינְגָּעָפָּונְדָּעָוָעָט געווען דורך דורות און
יאַרְהָוָנְדָּעָטָר. דער ווילְדָעָר וועלט-געראנְגָּה האט פֿאָרְסְמָט
דאָס בְּלוּט, אוּפְּגָּעָרִיסְן מוחות און הערצער; שטעט און גע-
גענטן זעגען אָוּמְגָּעָקְוָמָעָן, און דער גאנְצָעָר סְדַּר-הָעוֹלָם האט
זיך רָאְדִּיקָּל גַּעֲבִיטָן. די מענטשהייט טראָגָט אוּפְּךָ זיך צוֹזָא-
מען מיט דער צייט דעם בלוטיקן קִין-צִיכִין, טראָגָט אין זיך
די זוּמָעָן פון דעם נִיאָזָם גַּעֲוִיסְן, וואָס אִיז פֿאָרְבְּלוּטִיקָט
און געשענדעת און אַיִּינְצִיטִיק אַוְיךָ גַּעֲרִינִיקָט און גַּעֲהִילִיקָט
אין שוידערלען פִּין.

און נָאָטְרִילְעָךְ און פֿאָרְשְׁטוּנְדְּלָעָךְ אִיז דער אלְלוּעָט-
לְעַכְעָר און אלְמַעְנְטְּשָׁלְעַכְעָר חַשְׁבּוֹן-הַנֶּפֶשׁ. נָאָטְרִילְעָךְ אִיז דער
פְּאָטָאָס פון אָוּסְגָּעָרִי, דער פְּאָטָאָס פון אִימְפָּעָט. אוּפְּךָ רָאָ-
שִׁיקָּע גַּעֲשַׁעַנִּישָׁן, אוּפְּךָ שְׁטוּרְמִישָׁע רַיִּיסְעַנִּישָׁן מוֹזָעָן אָפָּ-
עַנְטְּפָעָרָן מִיטָּן הַילְּכִיָּן וּוּאָרטָן, מִיטָּן הַאָסְטִיקָן קוֹל.
די אוּסְגָּעָפִינִיקָט און אוּסְגָּעוּוּיִיטָקָט מַעֲבָטְשָׁהִיט
זוכְּתָן נִיעָט פָּאָרְמָעָן, נִיעָט בִּילְדָעָר, נִיעָט אוּסְדָּרוֹק-מַעְגָּלְעִיקִּיטָן
פָּאָר דעם אַינְגֶּרְלָעָן גַּעֲוִיכָעָר.

רוסאנד, אוקראינע, דיטשלאנד, בעלגייט, עטראידן, פראנקрайן, פולין – זיך אלע מיט זיעער ליטעראטורן וואָרפן זיך פון פֿין און ווֹיַּתְּאָק, און אוֹיפֿגֶּרְעָגֶטְּעָ צָפְּלָעָן זיך און גַּאֲרָן נָאָך דָעַם באָגִיסְטָרְטָן אָונֵן באַשְׁטָרָאַלְטָן קוֹנְסְטְּוֹאָרט, וואָס זָאָל אַוִּיסְדָּרְיקָן דָעַם שְׂוֹצְרָן אָוּמְעָט אָונֵן צְבָּלוֹטְקָטָעָן נְשָׁמָה אָונֵן אַיִּינְצִיְּתִּיק אַוִּיך דָעַם פֿרִיְּדְפּוֹלְן אָונֵן שְׁטוּרְמִישָׁן גַּעֲפִילָן דָעַס נִיְּעָ, וואָס פֿאַרְכְּלִינְעָט דָאָס האָרְץ.

איַן זְיעָר אַיְצְטִיקָעָר דִּיכְטוֹנָג, דְּרָאָמָץ אָונֵן פֿרָאָזָע שְׁפִירָן מִיר משׂוֹנְהַדְּקָע פֿאַרְלְוִינְגְּקִיט, דְּרִיְּסְטָן אַפְּלִיְּקִינְעָנָעָן פֿון דִּי פֿעַטְּגַּעַשְׁטָעַלְטָע אָונֵן אַגְּגָעָנוֹמוֹעָנָע נָאָרְמָעָן אָונֵן האַסְטִיקָן רִיְּסָן זְיך אַוִּיך נִיְּעָ וּוֹעָגָן. דִּי אַיְצְטִיקָע לִיטְעָרָאָטוֹר, וואָס האָלָט זְיך אַיְן שָׁאָפָן, אַיְן אוֹיפֿגֶּרְעָיִצְט אָונֵן אוֹיפֿגֶּעְפְּלָאָקְעָרָט אָונֵן זְיך טְרָאָגָט אַוִּיך זְיך דָעַם צִיְּיכָן פֿון דַעַר אַיְצְטִיקָעָר צִיְּיט. איַן דָעַם מָאָדָעָנוּם שָׁאָפָן אַיְן אוֹיסְגָּעָמִישָׁט דָעַס טִיוּוֹלְשׁ עָ אָונֵן גַּעַטְלִעְכְּבָע, דִּי קְלָה אָונֵן בְּרָכָה פֿון דַעַר אַיְצְטִיקָעָר תּוֹהָוּ-בוֹהוּ תּוֹפָת.

דַעַר לְעֹזָר פֿון דַעַר אַלְגָּעָמִינָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר דַעְרוֹוִיִּי. טְעָרָט זְיך פֿון דָאָס סָעַנְטִימְעָטָאַלְעִישְׁטִילְעָ אָונֵן גָּאָרָט נָאָך דָעַם שְׁטָאָרָקָן אַוִּיסְדְּרוֹק-וּוֹאָרט, וואָס זָאָל קָאָנָעָן רִירָן אָונֵן „גַּעַמְעָן“ זִיְּין אוֹיפֿגֶּרְעָדוֹעָרָט האָרְץ.

אוֹן מִיר? זְעָנָעָן דָעַן אָונְזָעָרָע לִיבְּעָר אָונֵן גַּעַמְיִטְעָר נִישְׁט דָוְרָכְגַּעְפְּאָצְעָוָעָט גַּעוֹאָרָן פֿון דַעַר שְׁוִידְעָרְלְעִיכְבָּר צִיְּיט? אַוִּיך מִיר זְעָנָעָן צְעָרְבִּין גַּעוֹאָרָן אָונְנָטָעָר רִיזְוָן-מִילְּ-שְׁטִינְעָר פֿון דַעַר מַלְחָמָה אָונֵן בִּירְגְּנָרְ-קָרְרִיגָּה, צְוֹזָעָמָן מִיט אַלְעָ, אָונֵן צִיְּטָנוֹיִין פִּילְ מַעְרָ וּוּ אַנְדָעָרָע, הָאָבָן מִיר גַּעַטְרָאָגָן דָעַם שְׁוֹעָרָן יָאָך פֿון דַעַר אַוִּיסְטְּרָלְעִישְׁרָעָר צִיְּיט. מְשֻׁוָּה-וּוְלִידָע נְכָ-שְׁעָנָיִשְׁן הָאָבָן צְעָטְרִיְּסְלָט בִּיּוֹן יִסְׁדָּ אָונְזָעָר גַּאנְץ לְעָבָן אָונֵן וּוֹעָגָן.

שְׁרִיִּיט דָעַן נִישְׁט אָרוֹוִיס מִיט טְוִיזְנָטָעָר קְרָוָות פֿון יַעֲדָן אַיִּינְעָם פֿון אָונֵן דַעַר צְעָר אָונֵן צָאָרָן פֿון דָעַם פֿאַרְגְּוֹאָלְדָעָן דִּיקְטָן גַּעַוִּיסְן, אָונֵן שְׁטָרָאַלְטָעָ דָעַן נִישְׁט אָרוֹוִיס פֿון אָונֵן דַעַר פֿרִיְּד-שְׁגָעָוָן פֿון זְיאָס נִיְּעָ אוֹמְגָעָרִיכְטָעָ אָונֵן לְאַנְגָּ דַעְרוֹוּאָרְטָעָט?

אונזער דיכטונג אונזער דראַמע און אויך אונזער
פֶּרְאָזֶע האָבן אויפֿגעוֹאָכֶט, האָבן אויפֿגעַלְעַבֶּט אִין אִינְקְלָאנְג
מייטן אִימְפַּעַט פָּוּן דָּעַר נִיעַר צִיִּיט.

אָון וּוּצָר קָאָן אִיצְט קָומָעָן אָון רָופֵן צָרוּקִים?

וּוְעַן סְקִרְיְּצָן צִיִּין צְנוּוֹיְפֿעַרְעַסְטָעַ,

וּוְעַן סְבִּילְיְּצָן פָּוּנְקָעָן אִין דִּי אוֹיגָן,

וּוּצָר קָאָן מִיר עַצְהָן, מַעֲסָטָן,

וּוּצָר קָאָן מִיךְ פְּרָעָגָן:

הַאָסְטוֹ אַפְּגָעוּוֹוִינְגָן?

סְאיַז הִיָּס דָּאָס הָאָרֶץ, עַס טְרִיבֶּט נָאָךְ בְּלוֹט,
עַס גְּלִיטָן פָּוּן וּוּיִי, עַס גְּלִיטָן פָּוּן מוֹט,
אָון וּוּיִי אָון מוֹט אִיצְט קָאָן אִיךְ נִיטְ צַעְטִיכְנִי!

(ד. האָפְּשָׁטִיִּי).

אָון פְּרִיעָר פָּוּן אַלְּצָאָן אָםְמִיסְטָן הָאָט אִימְפַּעַטְנוּמָעָן
די נִיעַר צִיִּיט אָונְזָעָר דִּיכְטוֹנָג, אָונְזָעָר פָּאָזְעִיּוּט.

רָופֵן מִיר אָן בְּלוֹזִי דִּי נַעֲמָעָן פָּוּן דִּי יְוָנָגָג יִדְישָׁע
דִּיכְטָעָר: ד. האָפְּשָׁטִיִּן, פֶּרֶץ מַאֲרָקִישׁ, לִיְּבָבָ קּוּוִיטָקָא, א. קוּ

שְׁנִירָאוּוּ, אֲשֶׁר שׂוֹאָרְצָמָאָן פָּוּן אָוקְרָאַינְגָן; בְּעַרְהָאָרוּוּץ, א.
א. גְּרוּנְבָּעָרָג, מַלְּךָ רָאוּוֹתָשׁ, מַשָּׁה לִיפְשִׁיןָ פָּוּן גַּלְּעִיצִיָּה; מַשָּׁה

בְּרָאָדָעָרָזָאָן, מ. קּוֹלְבָּאָקָ, א. פְּרִידְקָן, יְשָׁרָאֵל שְׁטָעָרָן פָּוּן פּוֹלִין
אָון לִיטָּעָן; ד. אַיְזָלָאנְדָ, מ. ה. הַזְּלָפְּעָרָן, זִישָׁע לְאַנְדוּיָ, ה.

לִיְּוָיָיק, מָאַנִּי לִיְּבָב, א. לְעַיְלָעָס אָון נָאָךְ אָון נָאָךְ פָּוּן אַמְּעָן.
רִיקָּפָן, ג. סִינְגָּאָלָ פָּוּן קָאנָאָדָעָ, — רָופֵן מִיר בְּלוֹזִי אָן דִּי

נַעֲמָעָן פָּוּן אָט דָּעַר בּוֹנְטָעָר פְּלָעָאָדָעָ, אָון פָּאָר אָוּנוּ וּוּיקָט
זִיךְרָאָנָאָנְדָעָר אָנִי, רִיךְ אָון קְרֻעְפְּטִיךְ דִּיכְטָעָרִישׁ לְעַבָּן, פּוֹלְ

מִיט אִימְפַּעַט, פּוֹלְ מִיטְ רְוִישָׁ-גַּעֲזָבָגָ פָּוּן אָונְזָעָר צִיִּיט.

— יַעֲדָעָר אִינְגָּעָר פָּוּן דִּי נִיעַר דִּיכְטָעָר הָאָט זִיךְרָאָנְדָעָר זִיךְרָאָנְדָעָר
פְּרָצּוֹף, זִיךְרָאָנְדָעָר, זִיךְרָאָנְדָעָר, זִיךְרָאָנְדָעָר, זִיךְרָאָנְדָעָר
מַעְלָעָכְקִיְּתָן, אִינְגָּתָאָ אַבְּעָרָפָרְיִינִיקָט זִיךְרָאָנְדָעָר:

זִיךְרָאָנְדָעָר אִיבְּרָעָגְרִיסְטִין מִיט דָּעַר נַודְנָעָר רְוִתִּינְעָר
דָּעַר שְׁאַבְּלָאָנְגִּיְּרָטָעָר לִיטְעָרָאָרִישְׁקִיִּיט אִין אַלְּעָ אִירָעָ פָּאָר.

מען און אויסדרוקן און אַנגעההויבען אַ נוי שעהריש לָעבן.
פארשקיַּאָפֶט אַיִ געווען דער ביז אַיצטיקער יַדְישָׁעָר
דיכטער און איינגעקַּאָמָּערט אַין פֿאָרְלִיטָעָרְאִישָׁעָ קִיטִּין. דֵּי
נייעַ יַדְישָׁעָ דִּיכְטָעָ זַעֲנָעָן אַוְּפְּגַּעַפְּלָאָקְעָרָט פָּוּן דַּעַר
צִיְּתָ אַון אַיִ גַּנוּסָעָר מֵאָס אַוְּיךְ דָּוְרְכְּגַּבְּרָעָנָט דָּוָרָךְ
איַר. דֵּי צִיְּתָ הָאָט זַיִ בְּאָפְּלִיגְּלָט אַון אַיְנְצִיקְוִוִּין אַוְּיךְ אַוְּנִיּוֹן
טָעָרְגָּעָהָאָקָט דֵּי פְּלִיגְּלָט. פְּרִיד אַון פִּין אַין דָּוְרְכְּגַּעַמִּישָׁט,
פְּלִאָטָעְרְדִּיקָעָ לְיַבְּעָ אַון טְרִיפְּנְדִּיקָעָ צָאָרָן, אַוְּפְּגַּעַשְׁטָרָאָטָעָר
פְּלִאָקָעָר אַון צְעָבָרָאָן גַּעֲמִיט.

זַיִ קְוֹמָעָן לְאָלָּעָ פָּוּן דַּעַט גְּרוּסָן וּוּעָלָט חַלְלָ, זַיִ הָאָבָן
זַיִ גַּעַטְוְנְקָעָן אַיִן דֵּי גַּעַשְׁעָבָנִישָׁן אַון זַיִ זַעֲנָעָן פּוֹלָ מִיטָּ דַּעַט
אִימְפָּעָט, וּוָאָס פְּאָרְכָּאָפֶט גַּאֲרָ דֵּי וּוּעָלָט. אַון פָּוּן דַּעַט שְׁטוּרָיּוֹת
מִישָׁן לְצָבָן קְוֹמָעָן זַיִ גַּלְיִיךְ צַו זַיְעָרָ שָׁאָפָן. זַיְעָרָ שָׁאָפָן
אַיִ פְּאָרְפְּלָאָנְטָעָרָט אַיִן דַּעַט גְּרוּסָ אַון אַיִן דַּעַט גַּעֲטָוּמָלָן,
אַון קִיְּנָעָרָ פָּוּן זַיִ וּוְילָ נִישָׁט אַיבְּרָהָאָקָן דֵּי פְּעָדָעָם, וּוָאָס
צִיעָן זַיִ פָּוּן לְעָבָן צָוָם שָׁאָפָן. דַּעַרְוָם אַיִן דָּאָס נִיעָרָ לְיַיָּעָ
בְּנִישָׁט גַּעַפְּלָאָסְטָעָרָט שְׁטִיכְלָעָכוֹוִוִּין, נִישָׁטָא דָאָרָט דֵּי מְאֹוָאַיָּשָׁע
גַּעַקְיִינְגְּלָטְקִיָּתָ פָּוּן וּוּאָרָט אַון פָּעָרָן. דָּאָס אַרְכִּיטְעָקָטָאַרְיִישָׁע
מַעַסְטָן אַון וּוּעָגָן לְוִיטָא אַ פְּאָרוֹסָ-אַנְגַּעַצְיִיכְנָטָעָר סְכֻעָמָן, אַיִ
אַיצְטָ לְחַלּוּתִין פְּרָעָמָד דַּעַט דִּיכְטָעָר.

וּוְעָרָ רִיְּתָנְדִּיקָ אַוְּיִףָּ וּזְאָטְלְדִּיקָ שְׁטוּרָעָם
מִיטָּהָעָנָט זַיִ אַיְנְגָעָמָט אַון וּוּיְכָרְעִישָׁ גְּרוּוּסָ גְּרִינְעָ,

וּוְעָרָ טְרָאָכָטָן צַיִ פְּרִין, צַי שְׁפָעָטָן?

וּוְעָרָ פְּרָעָגָטָן פְּאָרְלִירָן, צַי גַּעַפְּנָעָן?... (פָּ. מַאְרִיקִשָּׁ)

דַּעַרְ דִּיכְטָעָרָ אַפְּעָרִירָט נִישָׁט אַיצְטָ מִיטָּ קִיןָ אַבְּסָטָן
רָאָקָטָעָ בְּאָגְרִינְפָּן אַון אַבְּסָטְרָאָקָטָעָ "שִׁינְקִיטִּין". דַּעַרְ רִיןְ-גַּעַ-
דָּאָנְקָלְעָכָרָ אַון סְעַנְטִיםְעַנְטָאָרָ-טְרוּיְמָעָרִישָׁרָ אַוְּפִּטוֹ אַיִןָ נִישָׁטָן
טִיקָּ אַון בְּלָאָסָ לְגַבְּיָ דָאָס וּוּרְקָלְעָכָעָ, לְגַבְּיָ דָאָס קָאָנְקָרְמָטָן
מַמְשָׁוֹתְדִּיקָעָ פָּוּנָם אַיצְטִיָּקָן לְעָבָן. אַון אַיְנְגָאנְצָן אַיִן הַיְּרָחָ
פָּוּן דַּעַרְ פְּרִידָלְעָכָרָ צִיִּתָּ, וּוּעָן דַּעַט דִּיכְטָעָרָסָ פָּאָנְטָאָזָעָ
הָאָטָן זַיִ גְּרוּסָן פָּוּן וּוּרְקָלְעָכָקִיִּתָּ צָוָם טְרוּוִיםָ, פָּוּנָם
רָעָלָן צָוָם אַוְּיִסְגָּעָטְרָאָכָטָן, אַיִן אַיצְטָ דַּעַרְ דִּיכְטָעָר

פארונגאפט פון דאס געש עגעגע, און זיין דיכטעריש וועגן
איוּ אַרְיִינְגָּעֶצְוִינְגָּן אֵינְמָ גַּעֲוִירְבֶּלֶס פֿוֹנָם מַמְשֻׁתְּדִיקְנוּ קָאָמְפָּן.
און דאס ברעננט דערצו, וואס אֵין דער פָּאָזְוִיעָן וועגן
ארַיְינְגָּעֶשְׂלִידְעָרֶט פִּילְ "פְּרָאָזְאִישָׁעָן" ווערטער אֵין אוּסְדוּרְוקְן,

וואס שָׁאָקִירְן דעם "פִּינְגְּמָן" אוּיעָרָן.
פִּילְ יָאָרְן האָט זִיךְ דִּיכְטוֹנְגָּן גַּעֲוִיקְסֶט אֵין אַטְלִית
שְׁפֵלוֹ חַכְלָתָן, זִיךְ גַּעֲצְעַרְטָלָט אֵון גַּעֲרִינְיִיקְט, זִיךְ גַּעֲשְׁלִיִּיפְּט
בִּיזְ�וִי אֵינוֹ גַּעֲוָאָרָן הוַיְלָעָרְטָן, נַשְּׁמָה אָן גּוֹףָן,
און וועגן דאס לְעַפְּנָן האָט אוּפְּגַעְצְּטָעָרֶט אֵון זִיךְ אוּפְּגַעְצְּטָרְטָן
איוּ זִיךְ, דִּי בַּתְּ-מַלְכָּה-דִּיכְטוֹנָגָן, אַבְּלָאָסָע אֵון אוּפְּגַעְצְּטָרְטָן
גַּעֲוָעָן אֵון נִיט בִּיכְלָתְּ גַּעֲוָעָן צָו טְרָאָגָן אוּפְּיִירָעָן אוּסְגָּעָן.
איַלְדְּטָעָן פְּלִיצְעָס דעם וּלְ פֿוֹן דער צִיְּט אֵון אֵין אָמְגָעָן
פֿאָלָן אָונְטָעָר דער שְׁוּעָרְעָרְמָשָׁא.

די נִיעָרְנָה אָט וּוּינְיִיךְ שִׁיכְוָת מִיט דַעַר פְּרִיְּן
ערְדִּיקָּעָר, אֵון דִּי גַּעֲזָעָן אֵון דִּי אַנְגְּעָנוּמוּמָעָן אַמְּתָן פֿוֹן דַעַר
אלְטָעָר דִּיכְטוֹנָגָן זַעֲנָעָן אִירְלְגָמְרִי פְּרָצָם. קָאָן מַעַן דָּרוּם
בִּישְׁטָן קּוּמָעָן מִיט פְּאַרְגְּלִיְיכְוָנָגָעָן פֿוֹן פְּרִיאָרָן, קָאָן מַעַן נִישְׁטָן
קּוּמָעָן מִיט טָעָנוֹת פָּאָר דעם חַלְוָלְ-חַקְדָּשָׁ פֿוֹן לְיִידָן, וועגן מַעַן
דָּרְלִוְיִיפְּט זִיךְ אַרְיִינְזּוּפְּרִין אֵין אִירְלְגָמְרִי "אַגְּטִיצְעָן", "פְּרָאָזְעָן"
אוּן פְּוּבְּלִיצִיסְטִיק-מָאָטִיוֹן.
וּוּילְ נִישְׁטָן צַעְרָטָלָעָן דעם אוּיעָרָן, נִישְׁטָן פָּאָרוּוִיגָן אֵין
ברְעַגְּנוּזְעַטְּקָטָעָן וּוּילְ דִּי נִיעָרְנָה אָט דִּי אַרְקְעָרְטָן
אוּפְּרָוְדָעָרָן, אוּפְּטָרִיסְלָעָן, רִיצְעָן, אוּפְּשָׁטוּרְמָעָן,
און זִיךְ בָּאָנוֹצָט זִיךְ דָּעְרִיבְעָרָן מִיט נִיעָרְנָה ווערטער, נִיעָרְנָה
אוּסְדָּרוּקְן, וואס זַיְנָעָן אִיצְטָרָאָל אֵין לְעַבְּן, וואס הָאָבָּן
אַרְיִינְזּוּגְּיָן אֵין זִיךְ דעם דָּם-הַתְּמִצְתָּה אֵין חַיְּתָה פֿוֹן דַעַר אִיצְטָרָאָל
טִיקָּעָר פִּינְגְּפָלְעָר-צִיְּטָן.

אוּיךְ אָנוֹזָעָר דָּרָאָמָע שְׁאָגָט זִיךְ דַוְרָךְ אַזְעָגָט פֿוֹן
צְוִוְישָׁן דעם אַגְּגָעָשָׂאָטָעָנָעָם באַלְאָסָט פֿוֹן דִּי פְּרִיעָרְדִּיקְעָן יָאָרָן.
די דָּרָאָמָע רִיסְטָן זִיךְ פֿוֹן דִּי אַיְינְגָּן צִימָעָרָן וּוּעַנְתְּלָעָן,

פֿון דעם אַמְּלִיכָּה, בִּירְגֶּעֶרְלָעֵן טָאגַטְעַגְּלָעֵן לְעַבְנָסְשָׁתִיִּה.
געַר, פֿון דעם סָטָם-שִׁילְדָעָרָן, פֿון דצָמָט, וּואָס מְרוֹפֶט אָן
אַיִן רְוִסִּישָׂן "בִּיטַ", צָו דעם צִיִּיט-גִּינִּיסְטָט, צָוּ אָמָרָו אָוָן
אִימְפָּעַט, צָו דִי לְיִידָן אָוָן פְּרִידָן פֿון דִי בְּרִיטָעָ פָּאלְקָס.
מאָסָן.

טְעַטְעַטְרָ – דִי סָאמָע מַאֲסָנָה אַפְּטִיקָע אָוָן עַפְנְטַלְעַכָּע אַרְטָ
קוֹנוֹסָט, – לְעַבְטָ אַיצְט אַיְבָּעָר אַומְעָטוֹם אָוָן בֵּי אַלְעַמְעָן אָ
נַאֲטִירְלָעֵן שְׁוּעוֹרָן קְרִיזָּס. בֵּי דעם אַומְעָחוֹיְעָר-פָּאַרְשָׁאַרְפָּטָן
אָוָן אַנְגָּעָצְיוֹיְגָעָנָם פִּילָּן אָוָן דְּזַנְקָן אַיְצְט אַומְעָגְלָעָץ צָו
וּוִירָקָן אַוִּיפָּרְדָּעָמָט-צְוּשְׁוִיעָר מִיטָּדִי אַלְטָעָ, פָּאַרְעַלְטָעַרְטָע
קוֹנוֹסָט-מִיטְלָעָן אָוָן סְצָעַנְישָׂע אַוִּיפְּרִירְגָּעָן. דָּאָס אַוִּיפְּגָּרְעַגְּטָע
הָאָרֶץ אָן דְּצָרָ בֵּין קְרַעְנְקָלְעַכְּקִיטָּ אַיְבָּעָרְמִידָּעָר מַח זּוּכָּן
שְׁטָאַרְקָע, אַוִּיסְטָעַרְלִישָׂע אַיְבָּעַרְלָעַבְוָנוֹגָעָן, רַאַשְׁקָעָ בָּאוּוֹעָגְנוֹגָעָן,
קְרַעְפְּטִיקָע צְוּוֹאַמְעָנְשָׂטוֹיסְוָנוֹגָעָן, הַילְכִּיקָע טָעַנְעָר. דִי שְׁטִימְוָנוֹן
בוֹלָע פְּיוֹזָע פֿון אַטְשָׁעַבָּאָוּ-פִּיעָסָע, דִי נַאֲטָרָאַלְיִסְטִישָׂעָ העִוּוֹת
אָוָן רַעְאַלְיִסְטִישָׂע שְׁטְרִיכָן פֿון אַרְעַאַלְיִטְשָׂעָר דְּרָאַמָּע פָּאָרָה.
כָּאָפָּן נִישְׁתָּ אָוָן פָּאַרְאִינְטְּרָעָסִירָן נִישְׁתָּ דֻּעָם צְוּשְׁוִיעָר. דִי
דְּרָאַמָּע דָּאָרָף וּוּעָרָן מַעַר דִּינָּמִישָׂ, דִי סְצָעָנָע בָּאַדָּאָרָף וּוּעָרָן
דִי אַרְעָנָע, אַוִּיפָּרְדָּעָמָט עַס בָּאַדָּרְפָּן אַרְוִיפְּקָוּמוֹעָן פָּאַטְעָטִי.
שָׁע, בָּאֲגִיסְטָעַרְטָע הַצְּלָדָן, וּואָס טְרָאָגָן אַיִן זִיךְ דֻּעָם פָּאַטָּאָס
אָוָן בָּאֲגִיסְטָעַרְנוֹגָע פֿון דְּצָרָתָקָופָה. אַנְדָּעָרָשׂ וּוּעָט זִיךְ בְּלִיְיבָן
אַוְנְטָעַרְשְׁטָעַלְיִק. זִיךְ וּוּעָט זִיךְ אַפְּגָעָבָן מִיטָּקְלִינְעָ נִישְׁתְּגִיקִיטָן
אָוָן וּוּעָט נִישְׁתָּ בָּאֲגִיסְטָעַרְנוֹגָע זִיךְ אָוָן נִישְׁתָּ דֻּעָם צְוָיָּוָר.
דִי סְצָעָנָע אִיּוֹ אַבְּשָׁוּמְפּוֹתְדִיקָע, קָאַלְעַטְיוֹוֹעָ אַרְטָ
שָׁאָפָּן, אַמְּטִילְפּוֹנְקָט, אַצְּנוֹטָר, וּוּי פָּאַרְשִׁידָעָנָע אַרְטָן קוֹנוֹסָט
בָּאֲגָעָנָעָן זִיךְ, פָּאַרְיִינִיקָן זִיךְ בָּאַנְאָנְדָן. טְעַטְעַטְרָ אִיּוֹ אַסְגָּן.
טָצָוּ פֿוןּ שְׁרִיְיבָּרָ, מָאָלְעָרָ, מוֹזִיקָעָרָ, שְׁוִישְׁפִּילְעָרָ אָוָן רָעָ-
זְשִׁיסְעָרָ, וּוֹאָוָיְעַדְעָרָ אִיְנִינָרָ אָוָן אַלְעָ אִינְגִּינְעָמָטָמִיעָן זִיךְ צָו
גַּעֲפִינְעָן דֻּעָם אַוִּיסְדָּרָוקָפָר זְוִיעָרָגְפִּילְעָן, אִידְעָן, שְׁטָרָעָ-
בָּוֹנוֹגָעָן, אִידְעָאָלָן. אָוָן אַוִּיבָּ דְּצָרָ אִינְגָּוָא אִינְגִּיכָּקָעָר דִּיכְטָעָר
קָאָן אַיְצְטָ נִישְׁתָּ בָּאֲגִיסְטָעַרְטָעָ וּוּעָרָן פֿון שְׁטִילְ-סְעַנְטִימְעַנְטָאַלְעָר
אִינְטִים-גָּאנְדִּיקָע שְׁטִימְוָנוֹגָעָן פֿון אַעֲמָעָ וּואָס הָאָט זִיךְ

פארבענטקט", אַ פְּשִׁיטָא שְׁוִין, אוֹ עַס קָאן נִישְׁתָּוִין קִין פֵּאַ.
טאָס-שְׂטָאָף פָּאָר דָּעַר קָאַלְעַקְטִיוּעַר שָׁאָפָּוָג פָּוּן דָּעַר דְּרָאָמָּע,
פָּוּן דָּעַר דְּרָאָמָּע, וּוָאָס גָּאָרֶט צֹזְיִיעַן צֹו זִיךְ דָּעַם מָאָסָע-צֹו-
שְׁוִיעַר.

אַיְן צֹזְעַמְעַנְהָאָנָג מִיט דָּעַר רָאַדְיקָאַלְעַר עַנְדָּעַרְנוּג אַיְן
די שְׁטִימְוָנְגָעַן פָּוּן דִי בְּרִיאַתְעַ פָּאַלְק-אוֹן-אַרְבָּעַטְעַר-מָאָסָן, אַיְן
צֹזְעַמְעַנְהָאָנָג מִיטָּן נִיעַם פָּאַרְגִּיכְלָעַרְטָן פְּרָאַצָּעַס פָּוּן פִּילְן,
דָּעַנְקָעַן, אוּיפְּנָעַמְעַן אָוּן רְעַאֲגָרָן וּוּעָרָט אָוּמְגַעְבִּיטָן אָוּן גַּעַ-
אַגְּדָעַרְטָן דָּעַר דְּרָאָמָּע-שְׂטָאָף.

בִּזְוָהָעָר אִיז דָּעַר יְחִיד גַּעַוּעַן דָּעַר אַלְיִין-הַעֲרָשָׁעַר
אוּיפְּ דָּעַר בִּינְעַ. אַלְעַז האָט גַּעַדְינְטָן דָּעַם הַעַלְדָּ, זִיךְן לְעַבְנָ-
שְׁטִיגְנָעַר, זִיךְן פְּסִיכָּאָגָיְשָׁ אָוּן לְאַגְּנִישָׁ וּוּזְעַן. דִי בִּינְעַ אִיז
גַּעַוּעַן. דָּעַר דִּירָעַקְטָעַר הַמְשָׁךְ פָּוּן דָּעַר שְׁטוּבִיְּקָעַר לִיטְעָרָטָר,
אַיר אוּיסְטִיטִישָׁעַר. אָוּן דִי בִּינְעַ אִיז צַעַקְעַטְלָט, צַעַכְיָמָעַרְט
אָוּן מִיט טָאַפְּעַטְן פָּאַרְקָלְעַפְּט גַּעַוְוָאָרָן.

אִיצְטָ אִיז דָּעַר מַעֲנָטָשָׁ אַרְוִוְגְּעַזְוִיגָּן גַּעַוְוָאָרָן פָּוּן זִיךְן
דַּ אָמוֹתָן: נִישְׁתָּוִין דִי שְׁטִילְעַ שְׁאָטָנָס פָּוּן זִיךְן צִימָעָר באַהֲרָשָׁן
אִיםָּן, נִשְׁתָּוִין דִי דְּרָאָמְעַן פָּוּן דִי פִּיר וּוּעַנְטָן קְוָמָט פָּאָר דָּעַר
גַּעַרְאָגָגָל פָּוּנָם צִיְּטָ-גִּיסְטָ אָוּן נִשְׁתָּוִין דִי פְּסִיכָּאָגָ-
גִּישָׁע פְּרָאַפְּלָעַמְעַן פָּוּן דָּעַם אִין יְחִיד אִיז אִיצְטָ דָּעַר שְׁוּעָר-
פָּוּנְקָט אָוּן מִיטְלָ-פָּוּנְקָט פָּוּן אָוּנוֹעָר צִיְּטָ. דִי גָּאָס, דָּעַר
בְּרִיאַתְעַר שְׁתָחָ, דִי טְוִיזְעַטְעַר, דָּעַר פְּלָל — דָּא שְׁפִילְטָ וּזִיךְן אָפָּ
דָּאָם וּוִיכְטִיקְסְּטָעָ, בָּאַדִּיבְּטָנְדִיקְסְּטָעָ אָוּן עִירְקִידְקָעָ פָּוּן אָוּנוֹעָר
תְּקוֹפָה.

דָּעַר צַעַנְטָר אִיז בִּזְוָהָעָר גַּעַוּעַן דָּעַר יְחִיד. ער אִיז
גַּעַוּעַן דָּעַר אַתָּה-בְּחַרְתָּנוּ, דָּעַר אַוִּיסְטְּרָוְוִילְיְטָעַר, אָוּן דִי
מָאָסָן — אַ פָּאַסְיּוּעָ, אַיְנְעַרְטָעָ, וּוּלְלָאָזָעָ בְּאַשְׁעַפְעַנְיָשָׁ. דָּעַר
יְחִיד האָט פָּאַרְמָאָגָט אַיְדָעָעָן, פְּרָאַפְּלָעַמְעַן, ער אִיז מִיט צָעַן
קַעַפְּ הַעֲכָר גַּעַוּעַן פָּוּן דָּעַר רְוִיעָר, גְּרוּיְעָר עַדָּה. ער האָט
גַּעַרְוָן אָוּן גַּעַמְאָנָט, אָוּן דִי מָאָסָע האָט זִיךְן בְּלִינְדְּעָר-
הַיִּיט גַּעַלְאָזָט מִיטְצִיעַן אַיְנָם וּוּגָגָ פָּוּנָם יְחִיד, אַדָּעָר פָּאָר-
קַעְרָת — גַּעַפְּלָט שְׁנָאָה אָוּן האָס צֹו אִים, אָוּן אַיְנָ שְׁעהָ פָּוּן

פאר וויפלונג און מידקייט פארשטיינערט דעם ייחיד און זיך אומגעערט צו איר טאג-טעלגעבקייט (אייבטעןס "בראנד", הויפטמאנגס "זינקענדיקער גלאָק").

גאנץ אנדערש זענען איצט די פארהעלטענישן צוישן ייחיד און כלֶּה, צוישן דעם איינציקן און קאָלעקטיוו. די מאסע איז איצט אקטיוו רעוואָל'זונעער, זי טראגט אין זיך זוימען פון אומצופרידנקייט און אומרו, פון שטרעם און דראָגַג, און דער ייחיד איז נישט מער ווי איר אויסדריךער, ער שוימט ווי א שפענְדָּל אויַַָּפְּן בריטן, ברזונדיין ים.

און אין דער שיין פון די איצטיקע געשענישן, ווען די מאסע האט זיך באָויזן ווי אַן אקטיוו, קראָפְּטִיק, אַים-פעטפּוֹלְּ וועגן, ווען איצט פון סַנְיִי באַלְיכְּטִין לאָנְגָּ-אוּזְּקָּ-גִּיעַנְדִּיקָּ הִסְטָאָרִישָׁעָ תָּקוּפָּות, און נֵיעָ אַן פָּאנִיטָּע קָוּמָעָן אַיצְט אַרוֹיסָּס אַמְּלִיקָּ ווִיכְטִיקָּ גַּעֲשַׁעַנִּישָׁן. די מאסע אַלְיִין פָּאָר ויך איז אַפְּאַדִּיטְנְדִּיקָּר, בּוֹנְטָר הַעַלְּד, ווֹאָס פָּאַרְמָאנְטָר, אַיְמָפּעַט, אַיז פּוֹלְּ מִיטְ גְּלוֹבִּין אַן האָפְּעַנְגָּג, זוכְּטָ אַן גָּאָרָט נָאָךְ דְּצָמָרְ דְּרִיְּסְטָן אַן זוֹנִיקָּן אַוְיפְּנָגָגָג, האָט דעם גַּזְוָנְטָן, אַוְיפְּרִיכְטִיקָּן חֹושָׁ פָּאָר דָּס גְּרוּסָע אַן שִׁינְעָ אַן אַיז מְעַרְקוּוּרְדִּיקָּ אִינְטְּרָעָסָאנְט ווי אַינְסָטְיִיגָּן, אַזְּוִי אוּקָּ אַינְסָ פָּאָלָן.

בִּינְיִישׁ שְׂתִּים אַנְסָ דְּרָאָמָעָן: "מְשִׁיחָ בֶּן יַוסְף", "בִּים טוּעָר", "דָּס רְוִיטָע קִינְד", יְשָׁרָאָל אַדְלָעָרָס צִיְּט-דְּרָאָמָע: "נָאָכָן שְׁנִית", י. י. זִינְגָּעָרָס דְּרָאָמָאָטִישָׁ פָּאָעָמָע "עַרְד-וּוּיִי", נִישְׁתְּ גַּעֲקוֹטָ אַוִּיפָּ זִיעָר סְכֻמָּאָטִישָׁ-קִיְּטָ —, זענען באַדִּיטְנְדִּיקָּ פְּרוּווֹן אַן סִימְנִים, אַז אָנוֹזָעָר דְּרָאָמָע זָכְטָ נֵיעָ ווּעָגָן, זָכְטָ נֵיעָ פָּאָרָמָעָן, פֿרָובְּטָ אַרְיִינָן, צִיעָן אַין אַיר קָרְיִיזָן די מַאסְן, די לְעַבְּדִיקָּ, אַוְיפְּבָּרוּזְנְדִּיקָּ מַאסְן.

שווערטער איז דער וועגן פון דער פֿרָאָזָע צוּם נֵיעָם.

פָּאָעוֹזִיעַ שָׁאָפֶט זִיךְרָן עֵינָרָן פָּוֹן רֻעְפְּלָעָקָסָן, פָּוֹסְטָצָפְּלָגָה. אוּפְּרָעְגָּוָגָג, דָּעָרָ בְּרִי, דָּעָרָ אַיְינְדָּרוֹק אֵיזְשְׁטָאָפְּ פָּאָרָן לִידָ. פָּאָעוֹזִיעַ הָאָטָ צָו טָאָן מִיטָּן אַוִּיסְטָעָרְלִיָּשָׂן גַּעֲפִילָ, פָּאָעוֹזִיעַ קָוָמָט פָּוֹנָם הַעֲכָסְטָן-פָּוֹנְקָט, צָו וּוּשָׁלְכָן דִּי עַמְּאַצְּיָעַ פָּוֹנָם דִּיכָּ.

טָעָר אֵיזְשְׁלָצִים אָוּן הַאָסְטִיקָ דַּעְרָגָאנְגָּעָן, דָּאָס לִיד שְׁפִיגְלָט אָפְּ דָעָם אַוִּיפְּבָרוֹזָ-גַּעֲפִילָ, אַפְּטָמָאָל אַפְּיָלוֹ נִישְׁתָּסְטָעָמָאָטִיוֹרְטָע אָוּן גִּישְׁתָּגָאָר קִיןְקָלְעָרָעָגְלִילָן, וּוָסָם הָאָבָן פָּאָרְכָּאָפְּט דָעָם דִּיכְטָעָר. אִין לִיד קָאָן קָוָמָעָן אָגְמָמָשָׂ פָּוֹן אַמְּאָל אָוּן אַיְצָטָט, פָּוֹן טְרוּסָם אָוּן וּוּאָרָ, פָּוֹן קָלְאָרָעָסָם אָוּן אַוְמְקָאָרָעָסָט.

פָּרָאָזָעָ פָּאָרְקָעָרְטָמָוּז אַוְסְגָּעָשְׁטָאָגָעָן וּוּעָן. נִישְׁתָּדָאָס מָאָמָעָנְטָאָלָעָ, נִישְׁתָּדָאָס אַוְיְפָגְעָפְּלָאָקָעָרָטָע, נָאָר פָּאָרְקָעָרְט – דָאָס מָאָנוּסָמָעָנְטָאָלָעָ, אַיְינְגָּעָשָׂטָאָגָעָן, נָעָזָוָת דִּי פָּרָאָזָעָ צָו פָּאָרְקָעָרְפָּעָרָן. דִּי פָּרָאָזָעָ מָוָן זִיןְ פָּאָרְוּעָפְּט אִינְמָלְעָבָסָ-שְׁטִיגָּעָר, וּוָסָם בְּלִדְעָטָזָעָ זִיךְרָ דָוָרָן מַעֲנָטָשָׂן, דָוָרָךְ אָסְבִּיבָה, דָוָרָךְ גַּעֲוָוִינְהִיאָטָן, דָוָרָךְ פָּאָרְהָעָלָ-טָעָנָישָׂן צְוָוִישָׂן אִיןְמַעְנָשָׂמִיטָן צְוָוִיטָן, וּוָסָם שְׁטָעָלָן זִיךְרָ אִיןְ דָוָרָךְ קָלְיִינִיקִיָּטָן, אַיְינְגָּהִיאָטָן אִיןְ לִוְיָףְ פָּוֹן צִיטָט. פָּרָאָזָעָ, וּוִי דָאָס לְעָפָן, גָּאָרָט צָוָם נָסָתָ, צָוָם אַיְינְגָּעָפְּנוֹנְדָעָ-וּוּעָטָן אָוּן פָּאָרְגָּלְיְוָעָרְטָן נָסָתָ. אָוּן בְּעֵת עַס שְׁוּוֹנִינְדָטָפָּאָר דִּי אָוִינְגָן, אָוּן דִּי הָעוֹוִותָ אָוּן תְּנוּעָותָ זְעָנָעָן אַזְעָלָכָעָ האָסְטִיָּקָעָ, אֵיזְשְׁמָעָמְעָלְעָקָעָ צָו פָּאָרְבִּינְדָן עַס אִיןְ קִיְיטָ פָּוֹן גַּעָּ-שְׁעָנָישָׂן. דִּי פָּרָאָזָעָ וּוּבָטָזָעָ זִיךְרָ בְּהָדְרָגָהָוּוּיָן, דִּי פָּעָדָעָם צִיָּעָן זִיךְרָ פָּוֹן שְׁטָאָם, וּוָסָם אִיןְ עַרְגָּעָץ וּוּיְיטָ, אִיןְ אַוְמְבָאוּסְטָעָרָ-וּוִוְיָיטָ פָּאָרְפָּעָסְטִיקָטָ. אִיןְ יְעַדְן קְנִיטִישָׂ פָּוֹן מַעֲנָטָשָׂן, אִיןְ זִיןְ יְעַדְן רִירָ, אִיןְ זִיןְ גָּאנְגָן אַוְיְפָגְעָמָעָן אָוּן רַעֲגָאִירָן אַוְיְפָן לְעֵבָן לִיגָּטָפָּאָרְבָּזְהָאָלְטָעָנָעָ דָוָרְתָּדִיקָעָ יְרוֹשָׂהָ, וּוָסָם וּוּיְזָטָזָעָ זִיךְרָ אָרוּסָטָאָן דָעָם בָּאָוּסְטוּיָן. אָוּן אַפְּטָמָאָלָבָאָזָעָן זִיךְרָ דִּי סָאָמָעָ וּוּיְכִטְיקָסָטָעָ אָוּן מַעְרָקְוּוֹרְדִּיקָסָטָעָ פָּסִיכָאָ-פָּסִיכָאָלָאָ-גִּישָׁעָ שְׁטָרִיכָן אָוּן אַיְינְגָּשְׁאָפָטָן דָוָקָא דָוָרָךְ קָלְיִינִיקִיָּטָן, אָוּן מהָאָיִ טָעָמָאָ קָאָן זִיךְרָ דִּי פָּרָאָזָעָ פָּוֹן אַוְיְרָעָגָגָגָלְיִיָּן נִישְׁתָּשְׁפָּיְזָן. אָוּן נַאֲטִירָלְעָקָעָ אֵיזְשְׁלָצָפְּנָקִיָּטָ פָּוֹן דָעָרָ פָּרָאָזָעָ אִיןְ דָעָרָ אַיְצָטִיקָעָרָ אַוְמְרוּ-צִיטָט.

די צמפניידלעכקייט האט זיך שטאָרַק און רַאֲדִיקָּאָל גע-
בִּיטָן, די אלגעמעמיינע סביבה האט זיך גענְדֶּערַט, דער פְּסִיכִי-
שער צוֹשְׁטָאנְד פּוֹנְם מענטש איז אַזְוֵי אָמְגָעְבִּיטָן, אָז ס'אַיז
שׂוֹעֵר צו ווּעַפְּנֵן אַחֲלוֹם, ווֹאָס אַיז שׂוֹן לְאָנְגָּב אַבְּעַרְגָּעָרִיסְן,
זיך אַפְּגַּעַבְּנָה מִיט שְׂטִימְנוּגָּעָן, שְׂטִירִיכָּן אָוּן גַּעֲפִילְן פּוֹן מענטשָׁן,
וֹאָס זַעֲנָעָן פּוֹנְם אַיצְטִיקָּן לְעַבְּנָה מִיט זַעֲנָר שׂוֹרֵש אַוְיסְגָּעָרִיסְן
גַּעֲוֹאָרָן, אָז זַעֲנָעָן דָּעָרוֹם ווּילְד-פְּרַעְמָדָע, נִישְׁטִיקָּש אָז לְחַדְּתִּין
אַבְּעַרְיקָע. די אַלְעָט סְעַנְטִימְעַנְטָן, רַאֲמָאַנְטִישְׁקִיטָּה, אַידְעַאַלְיָזִי-
רוֹנָג, רַחְמָנוֹת-גַּעֲפִילְן, מִיטְשִׁימְנוֹג-אַיְינְדוֹרָקָן פּוֹן גַּעֲוָוָסָע
שִׂיכְטָן מַעֲנָטָשָׁן, פּוֹן גַּעֲוָוָסָע תְּקוּפָות אַין לְעַבְּנָה אַגְּנָעָ-
וּזְוִירָן דָּעָם טָעַם, אַינְהָאָלֶט אָז אַינְטְּרָעָ-
אוּן אַצְּרָוְדְּעָרְטָעָר שְׂטִיטָה דָּעָר פְּרַאֲזִיקָּעָר.

גַּאנְצָע שִׂיכְטָן פּוֹן לְעַבְּנָ-פְּאַסְיְּרוֹנוּגָּעָן, וּוי זַיְהָאָבָּן זַיְך
אַין פְּאַרְלִיְּפָה פּוֹן יָאָרָן אָוּן דָּוְרוֹת גַּעֲבִילְדָעָט אָז אַיְינְגְּעַקְּרִיבָּט
אוּן זַיְן נְשָׁמָה, וּוּצְרָן צַעַשְׁמָאָלְצָן אָז צַעְרוֹנָעָן אַיְנָם זַוְּדִיקָּן
קָעְסָלָה פּוֹן דָּעָר צִיִּיט. וּוּכְטִיקָּע עַיְקָרִים אַיְנָם מַעֲנָשָׁנָה וּוּזָן,
הַיְּלִיקָּע דָּאָגָּמָעָס אַיְנָם דָּעָם גַּעֲזְעַלְשָׁאַפְּטָלְעָכָן פְּאַרְמָעָן זַעֲנָעָן
לְעַכְּרָלְעָךְ אָז נִשְׁטִיקָה גַּעֲוֹאָרָן, אָז דָּעָר פְּרַאֲזָע-שְׁרִיבְעָר
אַיְזָה וּוּי אַיְינְגְּעַלְיִידִיקָּט גַּעֲוֹאָרָן. זַיְן גַּאנְצָע אַנְגְּזָאַמְלָטָע
עַשְׂרָוֹת אַיְזָה בָּאָרוּבָּט, אָז עַר מַזְזָעָת פּוֹן סְנִיְּיָ אַנְהָוִיָּפָן
אַנְיִי זַעֲמָלָאָרְבָּעָט בִּיְיָ נִיעָלְעָבָן-פְּאַדְיְינְגְּנוּגָּעָן, בִּיְיָ נִיעָם
טָעַמָּפָה פּוֹן לְעַבְּנָה, פּוֹן מַעֲנָטָשָׁן מִיטָּנִיעָ אַנְגָּרָאָנְדָעָ-
פְּאַרְחָעַלְטָנִישָׁן.

שׂוֹעֵר אַיז דָּעְרִיבָּר דָּעָר פְּרַאֲזָע דָּעָר וּוּגָה צָוָם נִיעָם.
אוּן אַין דָּעָר צִיִּיט, וּוּאָס דָּעָר דִּיכְתָּעָר אַיז גַּעֲוָעָן
פּוֹלָ מִיט לְעַבְּנָה, גַּעֲבְּרוֹיוֹזָה, גַּעֲשְׁטוּרָעָמָה, אָז דָּעָר צִיִּיט, וּוּאָס
זַיְן הַאֲרִיךְ הַאָט גַּעֲהָאָלָטָן אַיז אַיְינְאָוִוְשְׁרִיעָן די אַיְפְּגָעָ-
רִיאַצְטָע גַּעֲפִילְן, אַיז דָּעָר צִיִּיט, וּוּאָס דָּעָר דִּיכְתָּעָר אַיז גַּעָ-
וּעָן פּוֹן אַוְיָבָן-אָן, אַין דָּעָר זַעֲבָר צִיִּיט אַיז דָּעָר פְּרָאָ-
זַיְקָעָר גַּעֲוָעָן פְּאַרְקִיקָּט אַיז זַיְן אַיְנוּוּיְנִיקְסְּטָעָר וּוּעָלָטָ-
זַיְךְ גַּעֲגָרָבָן אַיז דָּעָם אַרְוְמִיקָּן אַוְיְנְגָרְדוּרָטָן לְעַבְּנָה אָז
גַּעֲוָכָט נִיעָם אַוְיְסְדוּרָק-פְּאַרְמָן. אָז אַין פְּאַרְלִיְּפָה פּוֹן עַטְלָעָכָע

יאָר האָט אונזער פרַאָזע געשויגן, געווארט אוּן געשויגן.
אָפְּער אִינְס אֵין שוֹין קֶלְאָר:

דער וועג פֿון אונזער נײַעַר פרַאָזע אֵין –
פֿון דער קֶלְיַינַעַר נָאָוּעַלְעַ צָום גְּרוֹיסָן רָאָמָן –
ברַיְיטַע שְׁתַחִים, מְרִיטַע פְּאַרְנוּם, ברַיְיטַע קִינְטַלְעַרְישַׁע
ירִיעַות, אָנְשַׁטָּאָט דָעַם קִירְצַן, אָפְּגַעַהָאָקָטַן אָטָעַם פֿון דער
נָאָוּעַלְעַ.

אָנְשַׁטָּאָט בְּחוֹרְשַׁע-פְּאַרְצַוְוִיְיפְּלַטְעַ אָכְצַן אוּן קְרַעְכַּן אֵין
דָעַם אִינְג-צִימְעַלְעַ, אָנְשַׁטָּאָט גְּרַאַשְׁעַנְעַ לִיְיַוְן פֿון דָעַם קֶלְיַיְן –
מעַנְטַשְׁלַ, – פְּאַרְוּיְיקֶלְטַע אוּן פְּאַרְצַוְוִיְיגַטְעַ לְעַבְנָס-פְּאַסְיְרוֹנְגַעַן
פֿון ברַיְיטַן שְׁנִית, אוּפְּגַעַרְדוֹעַרְטַע גַּעֲשַׁעַנוֹשַׁן פֿונָס גַּעֲוִירְבַּ
פֿון דִי אַקְטִיוּעַ פְּאַלְקַס-מַאְסָן.
אוּן סִימְגִּים פֿון אֵט דָעַם נִיעַם ברַיְיטַן וְועַג זְעַנְעַן
שוֹין פְּאַרְצַן.

1922

בָּאָעַבְטָע אָוֹן וּוּיִיטָע

צְוּוִיִּטְעָר בָּאָנֵד

מענדעלע-מוורכטפרים. — י. ל. פרץ. — שלום-עליכם. — יצחק-יואל לוי
געצקי. — מא里斯 רוזענפערלד. — שלום-אש. — דוד פרישמאן. — מיכה-
יוסף בערויטשעטסקי. — ה. ד. נאומפערג. — א. ג. גאנסן — י. ח.
ברענער. — י. צפאנטשא. — שאל טשרניביגוסקי. — פרץ חירשביין. —
דער גוטר. — ש. ניגער. — א. ליטוואק. — בער ברגדעכאה. — יעקב
פיכמאן. — ה. ליוויך. — א. רזבאי. — מנחם. — משה גודיר. — עירו
ווארשאואוסקי. — בייניש טטימאן. — מלך ראתחים. — י. ג. זינגרער. —
פרץ מאירקיש. — אוויי כאריך.

260 זייטן

בָּאָעַבְטָע אָוֹן וּוּיִיטָע

דריטער באָנֵד

גרייט זיך צום דראָך

יעקב דינזיאָן. — מרדיי ספֿעַטֶּר. — יהואש. — י. מ. וויסנבערג. —
בעל-מחשבות. — א. וויטער. — אברהם רייזען. — ז. סעגלאָזוויסש. —
דוד אַיְנָהָרָן. — ז. ג. אַנְכִּי. — מאָנִי לִיבִּי. — מ. ל. האַלְפֶרֶן. —
י. י. שוֹוֹצִיךְ. — ג. לעילעט. — פרוך גלאָזָן. — א. רַאֲבָנִי. —
ג. קָאַצְּזִינָע. — א. מ. פּוֹסֶק. — משה ברַאֲדָעָזָן. — מ. קולבָּאָךְ.
ל. קָוִיטִיךְ. — דוד האַפְּשָׁטִין. — אַיְצִיךְ פֻּעָּפָר.

מָאַטְעָרִיאָלֵן צָו פֿרִיצְ-פֿאַרְשָׁוָנָג

(צִיגָּל צָו אַבְנִי)

גרייט זיך צום דראָך

אין זאמגשֶׂן; פרצעס יוגנט-ליידער; די ערסטע ליסעראָרישע שְׁרִיט אָוּן
ערשטע קרייטיקער; הוֹרְדִּיאָגָטָן פּוֹן, "מאָנִישׁ"; פרץ אָן "וַיִּשְׁ"; אין גַּמְינָע;
אין "הַזְּמִיר"; פרץ אָן דָּאָס "דיַשְׁע טַעַטֶּר"; פרץ אָן שלום-עליכם;
פרץ אָן פרישמאן; פרץ אָן זינְעַד ברִיחָו; פרץ פִּיבְּלָאָגְרָאָפִיעַ; פרץ
אין בִּילְד; ווּכִטְקָטָע דָּאָטָן אָן פרצעס לעפָּן אָוּן שאָפָּן.

פֿרְצָעָס בְּרִיּוֹן

מיַת אָן אַרְיִינְפִּיר אָוּן אַוִּיסְפִּירְלָעַכְעַד דָּעַרְקָלָעַדוֹנְגָעַן
פּוֹן נַחְמָן מִיּוֹן לִיל